

Propaganda in Revolutionary Ukraine
Leaflets, Pamphlets, and Cartoons, 1917–1922

Documents: Leaflets

Chapter 2: The Central Rada and the Ukrainian State

The Rada (Doc. No. 1–55)	1
The Hetmanate (Doc. No. 56–74)	58

Chapter 3: The UNR, Radical Socialists, and Warlords

The UNR (Doc. No. 75–179)	77
Ukrainian Left-SRs and Left SDs (Doc. No.180–203)	184
Warlords (Doc. No. 204–250)	210

Chapter 4: The Bolsheviks

Russian Language (Doc. No. 251–298)	260
Ukrainian Language (Doc. No 299–357)	310

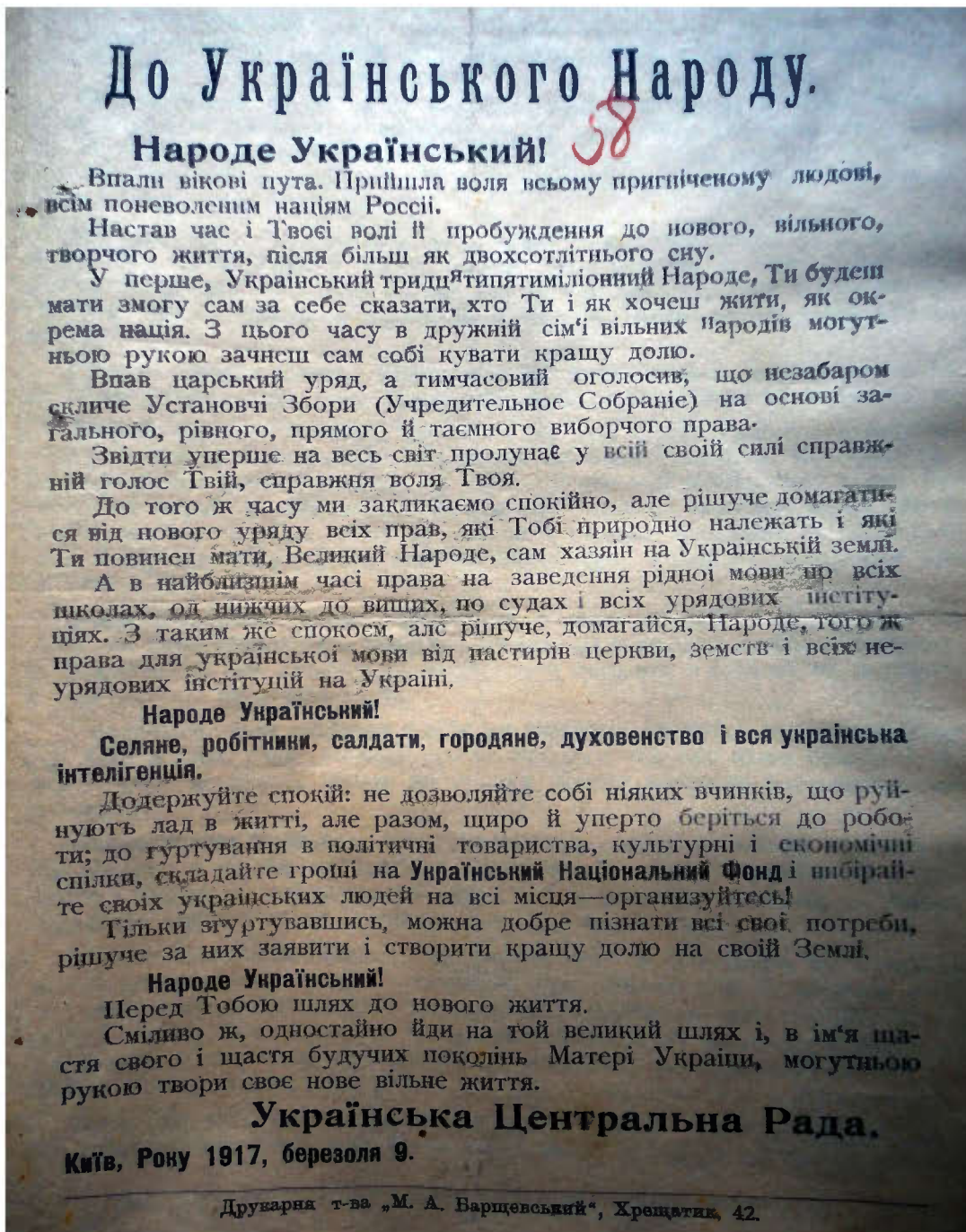
Illustrations: Cartoons and Postcards

White Russian (Ill. 44–51)	372
Ukrainian (Ill. 52–96)	380

List of Pamphlets	423
--------------------------	-----

CHAPTER 2 Documents

The Rada

Doc. 1 Leaflet

To the Ukrainian Nation

Source: TsDASBU

ГРОМАДЯНЕ!

Багачі не хотять, щоб народ навше востав вільним і забрав у свої руки землю.

Через те вони нападають на новий лад, нарікають на нові порядки, на нове правительство, на всі совіти та комітети солдатських, робітничих та селянських депутатів гудять все, що тільки робиться новими властями, а сами не тільки не пособляють, щоб повернути життя на краще, а, навпаки, навмисне роблять в Росії безладдя, аби тільки народ подумав, що нові порядки ні до чого не кридатні, аби народ подумав, що за царя було краще жити, ніж тепер.

Щоб заробити безладдя вони вживають всяких способів.

У нас на Україні багаті поміщики, заводчики, фабриканти, промисловці, купці та домовласники, які нічим не хотять поступитися перед трудящим людом; чимало великих та малих чиновників, що звикли дурити народ та запобігати в царя ласки за чини й ордені і не здатні тепер служити народові; де які офіцери з великопанського роду, що завше пишались своїм панством та прислужництвом до царя і не вважали простого солдата за людину,— всі ці люди гуртуються тепер на Україні в одну купу. Вони сіють між нашим народом розбрат та колотнечу, розпускають між людьми всякі брехні, нацьковують руських на українців, українців на руських, під'южують українців одного проти другого і т. п. аби розсварити людей і зчинити колотнечу, а собі під той час захопити владу у свої руки та повернути назад старі порядки.

Щоб влізти в довіря народові, оті всі люди називають себе «малоросами».

Вони кажуть: «ми малоросси», а не українці. Любили Малороссію, її язык та пісні, а України й знати не знаємо, бо її, кажуть, ніколи не було. Україну, кажуть, вигадали зрадники держави російської в купі з австрійським проф. Грушевським. Вони кажуть, що люблять язык Шевченка, а ніякої української мови не знають.

Хто справді любить наші «малоросійські» (українські) пісні, той знає, що ні в одній пісні сторона наша не називається Малороссією, а тільки Україною:

«Замурцалась Україна, що нігде прожити:
Виготвала орда війнам маленькій діти».
Або «Ой виїхав з України козак
молоденький...»
«Ой поїхав в Московщину та там і загинув,
Свою річку Україну на віки
покинув» і т. п.
Уже з цього видно, як які люди брешуть будім то ніякої України ніколи не було.

Сторону свою народ наці здавна прозвав Україною. Бже в старому літопису за 1187 р. прописано цю назву. Це назва стародавня, щиро народна.

«Малою Русью» Україну прозвали грецькі письменники. Одних ту назву похопили московські письменники. Після того, як Україна приєдналась до Московщини, московські царі домогались, щоб скрізь по книгах і газетах замість «Україна» писалось тільки «Малороссія». Робилося це для того, щоб народ наш швидше забув свою назву, а вкупі з нею забув і про свої стародавні національні права й вольности.

Отже назва «Малороссія» вигадана чужими людьми (греками), назва тільки внижня, а не народна.

Тепер настала воля, і народ став заводити свої порядки. Не дивно, що вкупі з волею пригадав народ і свою стародавню назву—Україна.

Багачі та всякі старорежимники, коли прочули про це, то перелякалися, щоб разом з назвою український народ не пригадав і своїх стародавніх вольностей; не пригадав, що всяке начальство в старину обібралося вільними голосами.

А хто ж захотів тепер обібрать старорежимників? От вони й заворушилися таї давай колотити людьми; давай розпускають всякі брехні про українців, аби не допустити людей пригадати стародавні вольности народу на Україні.

А щоб затуманити людям голову, стали вони називать себе «малороссами», будім то через те, що ніякої ніби то України ніколи не було.

Справді ж сторона наша здавна Україною звалася і по народніх піснях, і по стародавніх наших літописах, і по заграничних книгах та газетах ще з часів Хмельницького, що аберіглася, наприклад, в англійській національній бібліотеці, і в «Своді Законів Російського Государства», і по шкільних книгах навіть російських істориків (Соловьев, Иловайский и др.) і т. п.

Все це вороги волі народної добре знають, але сміливо брешуть, бо знають, що за утисками старого режиму це все мало кому відомо.

Вони брешуть, що всю українську справу і українську мову вигадав австрійський підданий проф. Грушевський за німецькі гроші.

Справді ж Українське діло—діло давнє, народнє. Більше ст. літ вже минуло, навіть в того часу як на сцені виставляють відому всім п'єсу «Наталка-Полтавка», написану українською мовою. Це вже одне свідчить, як брешуть такі люди будім то українську мову вигадав профессор Грушевський, а Проф. Грушевський в діда—прадіда підданий російський. Він родився, впріє і вивчився на професора в Росії, і тільки, коли старе Російське правительство не допустило його до професорства в Росії, він поступив проф. історії України у Львівський університет. Однак не тільки не приймав там австрійського підданства, а цей галичан українця закликав не довіряти австрійському правительству. Про це єсть його й статті, друковані перед самою війною і під час війни.

Вороги народної волі розпускають всякі брехні на Українці, щоб знищити їхню силу. Вони знають, що як знищити українське діло, то трудячий люд на Україні не матиме сили боротися за свої права. А подібні трудячий люд на Україні легше його подолати і по всій Росії.

Для того то вони й брешуть на українців, а щоб влізти в довіря народові, називають українців зрадниками, а себе «малороссами».

Отже радимо всім, хто не хоче бути обдуреним, запитувати «малоросів» про от що:

1) Коли вони люблять «Малороссію», то чом не добиваються прав її? А де з правами краще жити, ніж без прав?

2) Коли люблять «малоросійський» язык, «язык Шевченка», то чом не говорять, не пишуть, не вчать у школах по «малоруськи», «языком Шевченка»? А де ж цього не робити, то «малоруський» язык, «язык Шевченка» забудеться зовсім. А хіба ж можна допускать, щоб забулось те, що ми любимо?

3) Коли вони люблять «малоруські» пісні, то чом не знають, що ні в одній пісні нема слова «Малороссія», а є тільки «Україна»? Чом не знають, як по тих піснях народ дорікає царіці Катерині за те, що вона «блудувала національні українські права, врубнула Січ, одбрала від українського люду волю і землю»?

4) Якого вони «малоросси» хотять лад у Росії: царя чи республіку?

5) Як вони «малоросси» думають про землю: чи треба всю її оддати народові, чи доставити поміщикам? Чи оддавать за винку, чи без винку?

Пам'ятайте, що «малороссами», а не українцями називають себе ті, хто впріє на Україні вь парвських пашадах (Родіняко, Шульгин і т. п.) та їхні підданци; хто служив не народові, а цареві; хто боївся шкідливого правства; хто не хоче, щоб народові досталася земля й воля; хто не шанує народніх національних прав; хто не хоче вивчити народної мови; хто не хоче говорити з народом «якією мовою, бо вважав себе паном на Україні».

Пам'ятайте де все і не дичить себе обдурити.

Українська фракція «Исполнительный Комитетъ Совѣтъ депутатовъ войскъ Ніевоного Военного Округа»

ТОВАРИЩИ И ГРАЖДАНЕ!

Шайна міжнародних імперіалістів запалала мировий пожеж війни.

Четвертий год під іскальченою, зміученою мировою бойнею землей торжествує свою перемогу всемогутній БАРЯШ. Піраміди трупоів, океани крові, разрушеніє города, фізичне і нравственне виродженіє народів, градішій фінансовий крах государства—таковы резултаті этой преступной бойни. Каждый лишній день войны приносить человечеству неисчислима и неизбримая бедствия. Костлява рука голода вот, вот сдвлет горло народов, а не будет уже сил, и не будет возможности освободиться от цинких объятий годовой смерти. Медленно но неуловно сторонники войны тагнут народы міра къ пропасти.

Русская революция, своим могучим порывом освободившая русский народ от гнета царского правительств, — ярким пламенем осветила эту преступную картину владычества шайки и открыла глаза народу на истинный смысл переживаемой грабительской войны.

Мир народов и борьба классов—таковы были лозунги революционного пролетариата, шедшего рука об руку с революционным крестьянством. Этот лозунг громады эхом прокатился по странам міра и сорвал маску съ ГІІІІ, кто под всяческими защитными предлогами, обвинял народы, призывавшая войну народов и мир классов.

Корниловскій мятеж выдвинул снова вопрос о власти. Созывавшие на 14-ое сентября демократическое собрание в первую голову должны решить вопрос о дальнейшій управленіи государства. Там, возможно, снова будут говорить о необходимости соглашения с буржуазными классами. Шестиполитное существованіе коалиционной власти ни на шаг не подвинуло страну и разрывало хотя бы одного изрешенного вопроса. Перед нами, как и встарь, стоит те же вопросы, требующие немедленного разрешенія: о войне, о фінансах, земельный вопрос и прочее.

Все эти вопросы могут быть разрешены только властью революционного народа. Мы держим власть и твердо займемъ въ зломъ.

Исполнительный К. С. Р. и С. Д. и Советъ Кр. Д. призывает вас, товарищи и граждане, къ мировой демонстраціи, назначенной на 14 сентября, в четверг.

В этот день все, как один, мы должны выйти на улицу и ярко продемонстрировать свою волю, выказать свое руженіе. В этот день никто не должен быть дома—все на улице!

Пусть нашими лозунгами будут:

- 1) Вся власть революционной демократіи.
- 2) Долой империаліст. войну.
- 3) Миръ всему міру. Да здравствует интернациональ.
- 4) Долой смертную казнь.
- 5) Долой контр-революционный монархический составъ. Да здравствует демократизация армии.
- 6) Организация правительства съединени—доло демократіи.
- 7) Требуемъ скорѣйшаго созыва Учред. Собрания.
- 8) Слобожанщина до автономной Украины.
- 9) Да здравствует Украинская Центральная Рада, власть органы революционной демократіи.

Исполнительный Комитетъ
Учр. Сов. Рад., Солд. и Крест. Деп.

ТОВАРИШІ ТА ГРОМАДЯНЕ!

Стал міжнародних імперіалістів запалала пожежа світової війни. Четвертий рік під іскальченою, зміученою мировою бойною землею торжествує свою перемогу всемогутній БАРЯШ. Піраміди мертвців, океани крові, арміювані города, фізичне і моральне виродженіє народів, градішій фінансовий крах держав—такі висліди цієї злощасної бойни.

Можливі зайвий день війни дао людські безчислені в Америкі днів. Костлява рука голоду от-от стисне горло народів і не буде вже сил, не буде можливости виродженіє соі гумані вбивші голодної смерті. Показу, як: неужливо пробачивши війну тагнут народи світу до безсмерті. Російська революція своим могучим порывом визволила народи Росії з цієї глуми переживаня правительств—яскравим пламенем осветила цю преступную картину владычества шайки и открыла глаза народу на истинный смысл переживаемой грабительской войны.

Мир народов и борьба классов—таковы были лозунги революционного пролетариата, шедшего рука об руку с революционным крестьянством. Этот лозунг громады эхом прокатился по странам міра и сорвал маску съ ГІІІІ, кто под всяческими защитными предлогами, обвинял народы, призывавшая войну народов и мир классов.

Корниловскій мятеж выдвинул снова вопрос о власти. Созывавшие на 14-ое сентября демократическое собрание в первую голову должны решить вопрос о дальнейшій управленіи государства. Там, возможно, снова будут говорить о необходимости соглашения с буржуазными классами. Шестиполитное существованіе коалиционной власти ни на шаг не подвинуло страну и разрывало хотя бы одного изрешенного вопроса. Перед нами, как и встарь, стоит те же вопросы, требующие немедленного разрешенія: о войне, о фінансах, земельный вопрос и прочее.

Все эти вопросы могут быть разрешены только властью революционного народа. Мы держим власть и твердо займемъ въ зломъ.

Исполнительный К. С. Р. и С. Д. и Советъ Кр. Д. призывает вас, товарищи и граждане, къ мировой демонстраціи, назначенной на 14 сентября, в четверг.

В этот день все, как один, мы должны выйти на улицу и ярко продемонстрировать свою волю, выказать свое руженіе. В этот день никто не должен быть дома—все на улице!

Пусть нашими лозунгами будут:

- 1) Вся власть революционной демократіи.
- 2) Долой империаліст. войну.
- 3) Миръ всему міру. Да здравствует интернациональ.
- 4) Долой смертную казнь.
- 5) Долой контр-революционный монархический составъ. Да здравствует демократизация армии.
- 6) Организация правительства съединени—доло демократіи.
- 7) Требуемъ скорѣйшаго созыва Учред. Собрания.
- 8) Слобожанщина до автономной Украины.
- 9) Да здравствует Украинская Центральная Рада, власть органы революционной демократіи.

Исполнительный Комитетъ
Учр. Сов. Рад., Солд. и Крест. Деп.

Doc. 3 Leaflet (Russ/Ukr)
Comrades and citizens
Source: DNAB

ДО ГРОМАДЯН НА ПОЛТАВЩИНІ.

Тяжкий гніт старого ладу, що відбивався на всьому народно-му житті, чи не найбільше паробив лиха народній школі на Україні. Тоді в школі дбали найбільше про те щоб діти та й самі вчителі навчалися любові до царя та до правительства, та щоб добре освіченими не поробились, бо освічена людина зараз же охоче кращих порядків і прав.

Тим то й саме навчання у нас в нашій школі йшло не нашою народньою мовою, а російською, щоб змалечку народ відвикав від своєї мови, тай забував оам про себе—хто він є, як він найбільше жив,—мовляти „чиї сини, яких батьків,—ник за що закути“.

Тай що з того виходило? Діти в школі, навчаючися „панською“ мовою—звикали, бо їх причили, гордувати мовою батьна-матері, а далі й самими батьками—бо то мовляв мов „мужича“, а говорить нею „мужичка“. Так воно й бувало що з тих дітей часто виходили „свої, аюде мов мужичка“—через школу відбивалися й від родни й від села.

А хіба так воно повинно бути? Хіба наша українська мова гірша за російську, польську, чи яку инчу? Та-ля в ні! Он чужинці кажуть, що українська мова одна з найкрасивіших не то що серед славянських, а може й серед уаіх в світі.

А ми я, через той довгий гніт та зневагу до нас, вже й сами себе та мову нашу звикали зневажати. Тай щоб—нехай, колиб хоть школа таа добре вчила. А то доведено, що через чужу мову в нас з шкіль виходить найбільш безграмотних людей, що як коли, то й зовсім забувають грамоти, що навчилися в школі—бож ті мови серед людей поза школою ніде не чууть.

Тим то маува й люди вчені давно вже признали, що вчення повинно йти в школі тою мовою, якою говорять уся людність, та старе правительство того не дозволяло, бо не хотіло добра народнього...

Тепер же, як старий лад знесено, селянські та учительські з'їзди тай само нове правительство визнали, що для блага народнього **УСЯ ШКОЛА НА УКРАЇНІ**—й низча й середня й вища повинна стати справді народньою, значить вчення повинно йти мовою українською, бо ніде в ніяких державах неман того, щоб була „мужичка“ як „панська“, а сирізь в одні народни.

Отже і в нас на Україні незабаром і в церкві—і в суді—тай справді має бути заведена одна наша народня мова. Судді, священники, чиновники—ніі говоритикуть тоді однакою, бо вони в для народу, а не народ для них. Тим то в усійш школі й треба навчати одною тією мовою.

А щоб знати й російської мови, то йі також вчитикуть по школах, бо й те доведено, що коли хто добре грамотний по-російськи, то швидче й кучче навчається й чужої мови.

Отже оде в нас і почнеється вчення: сразу мовою ближньою, рідною, зроумілою, а коли дитина вивчиться добре своїй грамоти, тоді й російської грамоти й мови вивчатись шідрау.

Та хіба отсе все й добре,—і ясно для кожного, про те де—хто, що стоїть на старому, щоб люди були товщі, як і доки,—збивав людей—що оте все, мовляв, „заводить вас на шкату, щоб ви всталися мужиками, а панської мови не знали“.

Та чи так воно справді? Досі вчилися панською—чи чи багато з того панів вийшло? Чи світу на село від того багато змагло? Від села відбилось чиявало, а до села—де земля чи багачи отих грамотиі вернулося?

Колі й тепер ми не схотемо жити по людські, як усі старі живуть, а будемо жити й вчитися по старому, то багато лиустимо, тільки дурно час загаємо, бо не тепер, так шкоро само життя нас змінить, так вийти на той новий шлях. Бо не з шкіль нас отсе так діється: так було і в інших—селян, сирізь, солдат,—а тепер вже давно вони вийшли на той шлях і вчилися іі і говорять всі одною народньою мовою.

Тому оскільки посилайте дітей своїх до нової рідної, своєї школи! Не бійтеся помилки!

Підійміть учителя, бо йі вносе тільки людяну мову вродиться. Не забуваймо, що мовою діла найбільше в початку, а найбільше в своїй дилій,—за такої час. Будущим уаік верне стариниі.

„Благодаряте дітей своїх
своякими руками
і обитих пошлуні
вольними устами!“

Волісар України: Центральної Ради **С. Андрійкович**.

М. П. [Signature]

Doc. 4 Leaflet
To citizens in Poltava [province].
Source: TsDAHO

**СПІЛЬНА РАДА
УКРАЇНСЬКИХ ПОСТУПОВИХ ПАРТІЙ**

повідомляє, що

23 марта 1917 року о 8 год. веч.

в залі Полтавської музичної школи

відбудеться

УКРАЇНСЬКЕ ВІЧЕ

для в'яснення справи

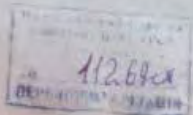
— ЧОГО ТРЕБА —

НАРОДОВІ УКРАЇНСЬКОМУ.

**Як Україна втратила вільність і автономію і чого ми
тепер домогаємось.**

ВХІД БЕЗПЛАТНИЙ.

**Квитки на вхід видаються з 20 марта в Українській книгарні
(Петровська ул., б. Ворожейкина) і в книгарні Маркевича (бульвар
Котляревського).**

Роспорядчик:

Віктор Андрієвський.

Павло Макаренко.

Полтава, слєхтр. друкарня Ф. Л. БРАУЕ

Doc. 5 Leaflet

The Common Council of Ukrainian Progressive Parties Announces ...

Source: DNAB

ДО УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНСТВА!

Товариші Студенти!

Розбитий народним гнівом впад приватний царський трон і сонце Вільної Свободи вийшло над повноволеними націями Росії.

Нарід Український, до розпачу доведений знущаннями, яких не знає історія, сканув кайдани і вільний рушає вперед до світла, до правди, до щастя.

В ці великі дні до Вас, Українське Студенство, з гарячим закликом звертається Головна Українська Студенська Рада міста Києва.

Товариші Студенти!

Ви знаєте, що Український нарід що не має численних кадрів свідомої своїх національних обов'язків трудівничої інтелігенції;—в великій мірі їх повинні заступити ми, молода Українська інтелігенція, Українське Демократичне Студенство.

З гаслом: „Хай живе Україна, яко федеративна частина в вільній Спільноті Націй“—мусимо йти до народу! Всюди, де є змога, мусимо агітувати, роз'яснювати на всіх зборах, вічах, в пресі, в армії, по всіх організаціях, в приватних розмовах, що в цій гаслі—вся цінність, весь змієт нашого життя.

Товариші Студенти!

Організуйтеся, бо в єднанні наша сила; закладайте всюди свої інституції, конче і негайно організуйте всі ті, що існують, бо на вас вся наша надія; пам'ятайте, що байдужости, недбалства історія не прощає.

Підтримуйте новий державний лад, бо в нім здобудемо ми волю свою. уникайте незгоди, бо вона розпоршує сили.

Не забувайте, що в Вільній Україні вільні всі народи, отже єднайтесь, бо нам жити з ними разом.

Готуйте наш нарід до Установчих Зборів, де він твердо і ясно мусить сказати, що федеративна республіка се єдиний державний лад, який багаче мати тридцятип'ятиміліонний Нарід Український.

Радій, Українська Молодь, і берись до роботи!

„Прокляті будемо, як не здобудемо
Волю для Краю і славу собі!“

Головна Українська Студенська Рада.

Doc. 6 Leaflet
To Ukrainian students
Source: TsDASBU

До українців професорів і преподавателів вищих шкіл.

Великі події, пережиті нами, ставлять на чергу поруч політичних завдань Українського Народу також і постулять повноти його культурного життя. Потреба широких мас народу, розвій його економічних і культурних сил вимагають українізації школи від споду до верху. Заховуючи права національним меншостям, рахуючися і з обставинами переходного часу, коли певна частина учнів може показатися неприноровленою до українських викладів, ми тим не менше мусимо тепер же приступити до українізації не тільки нижчої і середньої, а і вищої школи на Українській Землі. Наукових українських сил є для того досить, тільки вони розпорошені і дезорганізовані обставинами старого режиму. Для обміркування способів їх скуплення в вищих школах України і використання для українізації її, та взагалі для обдумання самого переведення українізації вищої школи, прошу всіх професорів, доцентів, молодших преподавателів і взагалі людей, уздіблених до навчання в вищій школі, прибувати на педагогічний з'їзд до Київа. 5 квітня (апріля) в помешканню педагогічного музею о 8 год. відбудеться нарада в справі вищої школи.

Професор *М. Грушевський*.

Друк. Бондаренка та Гніздовського.

Doc. 7 Leaflet

To Ukrainian professors and lecturers in higher institutions of learning

Source: TsDASBU

До вчителів на Полтавщині.

12

ПАНОВЕ ОВАРИШІ!

Ось починається новий шкільний рік, той рік несе щой Україні малю, Вашій педагогічній праці відкриває широкі простори, а риз там може у деякого пробуджує непевність зневірря й острах перед будучиною логична система старого ладу на Україні, що засуджена усіма педагогами і наукою, а ж і Вами на з'їздах Ваших, має відступити своє місце новій системі—системі Песталоцці, Пирогова, Ушинського, Потєбні та инш. славних педагогів. Лише насліддя минулог злихає відразу, а нове добре не всі ще може готові уриняти, бо не всякому хочеть старого золь і гіршого та яке знаного перейти до ліпшого та нового, незнаного всякому легко відкинути стару уторовану дорогу. До того ж і в лих і та трудні часинає життя своє нова Україна—ка Школа Зверх всіх тягот відни українське громаство, та інтелігенція зазнали ще тяжких національних утисків та заборон.

До самої революції ніяка українська книжка, а особливо й підручники не могли в Росії побачити світ, бо тодішнє правительсте так про освіту дбало, як про те, щоб у школі насаджувати благонадійність та оє до щара між учнями та учителями. І от зараз по революції учительство україн й неукраїнське разом з народом сказало своє голосне слово: „Школа на Україні му стати українською“. Се вже не політика, не примус—се голос народу, голос наукодагичної, арак самого життя! Се життєвий закон, котрого не переступить ні зарай ніколи справжній педагог.

Велике задання стало перед тов малю части української інтелігенції, що вишилася зараз на Україні: за п'ять місяців перетя школу на Україні—вготувати підручники, навчити учителів, привчити до того сство й громада, часто наперекір ворожій агітації! Велика то робота за п'ять м' утворити ту школу, яку инші щасливіші народи утворювали віками, й тисячелі!

Та вчителі українські взяли на себе той велик ягар—і зараз ніяка школа у нас на Полтавщині сливе сиріз забезпечена підручниками та учителями, а середня золь і не так, та не українського вчительства в тому гур що зроблено за сей час при найтяжчих умовах (недостача паперу, робочих рук, будья бездоріжжя и т. п.) і так перейшло межу можливости й справедливо викликає у сусідів нашія.

Та де кому й того може замало: змивши до п великої ставі, та довголітньої організації,—що виявилася в освіті російській, там, мажало, оспрау виставлять недостачи й хиби сьогочасної молоді освіти україн, а вороги народу українського посяють на тм ґрунті отрутне насіння ненависти народної української освіти, як до національної української справи. Та дарма! не може спинити природнього історичного розвитку народу, ніяка сила не вбє аднього порвану до вільного національного життя, як не вбила досі! І той хульмєрє носесо історії свідомо, чи не свідомо великий чинить гріх перек народом, серце його живе.

Товариші—вчителі українці й не українці,—ас України суні! Вашої праці, утки й поради ждуть українські діти й українські батьки український народ!

Вам припало отсе зараз заложити підвалини нової Української школи, що надалі забуде пишним цвітм. Сміливо ж почнемо на шкільний рік! Разом помесімо світлч науки Української й загально-людської до го народу. Хай не будє між нами квюлих духом, хай кожен з нас свідомо стане народу добра широчинного Згадаймо, що не перші ми встаємо до національного відрнєня. Недай перед очима нашими повсякчас стоятиме відродження братніх нар славянських: чехів, сербів та болгар, що пережили так само як ми й моволо та в глум думках на себе, та про те не схилялися покірливо перед долею, а зараз змьтєсь рівною освітою та рівною культурою нарівні з иншими—великими народами.

Цілий світ зараз поглядає й на народ наш, чи національного життя. Невжеж у сю хвилию такої ваги іст яких батьків? Сміливо ж ставаємо до роботи!

Доломогаймо один одному, піддержімо боємких мсхидухих, покажім батьком, про від нині дітям їхнім забезпечені не самим світ, а д до віа науки в рідній школі!

Не збудьмо зараз обов'язків наших до батьків нашої-Україні,

„Бо хто матір забуває
Того Бог карає“.

Комісар Української Центральної Ради
в справах освіти на Полтавщині І

Член Полтавської Губернської Управл
в справах освіти М. Тибі

Голова Бюро Полтавського Учительського
Союзу П. Голобородько.

Друковано С. П. Врочко.

Doc. 8 Leaflet
To teachers in the Poltava Region. Gentlemen comrades!
Source: DNAB

Відоzва до селян і салдатів.

Українська соціально-демократична робітничая партія.

Пролетарі всіх країн, єднатесь!

Товариші салдати і селяне українці!

Ще 257 літ тому (1648 року) за батька козацького Богдана Хмельницького Український народ—селяне та козаки—виніс з своєї землі всіх панів, сам народ став на ній паном і лавів у себе демократичну республіку. Всіх своїх правителів—гетьманів, полковників, сотників—народ вибирав сам, збирався на Раду.

Сусідні правительства—Польщі, Москви, Кримських татарів, Туреччини—не дуже подобалися такому демократичному порядку на Україні, бо одне, що боялися, щоб і в цих народів не позаводив того ж, а друге,—ще Україна з своєю чергою була таки ласим шматочком для всіх тих панських правительств.

От хоч би й тепер. Що ж ви думаете, люде добрі, подобається Вільгельмові той порядок, що ми в себе в Росії—завели. Розуміється, що ні. І доки народ німецький не побачить у народах Росії своїх друзів, а не ворогів,—Вільгельм буде його вести на нас боєм.

Так ото народ Український 6 літ (1648—1654) боронив свої порядки від усіх отих хижих сусідів. Не сила йому було битися з усіма. Почав він шукати собі підмоги, та й пристав до Московщини, що була однієї віри з ним. Пристав, щоб укупі, в братньому союзі, обороняти один одного від ворогів. Думав наш народ, що пристав до Московського народу,—до таких же трудящих мас, як і сам був. Та помилувався. „Не так склалося, як бажалося“. Бо, виходить діло, не до народу московського що був тоді безгосподими і заданим неводівником, а до правительств московського, що правило разом з царем Олексієм Романовим, не питаючись того народу.

Прилучився ми тоді (1654 р.) до Москви, „як рівний до рівного“ так, щоб кожний був собі хазяїном на своїй землі. Та царське правительтво прима не признавало, на Україну царських посланців наслало, народ грабувало, зневажало, на худобу його повертало...

І ось микує той царський порядок, що віками душив усі народи Росії, скинули вони його, та й думают тепер скрізь про те, який новий лад завести по всіх краях Росії.

Щоб краще було трудящому людові боролися за своє право—право на землю, фабрики і заводи,—то треба, щоб кожний народ був у себе хазяїном. Бо боролися тоді з своїм панством легше. Не будуть тоді дукити та златодіти. Коли ми будемо мати національну волю, на Україні буде все українське, то тоді нам легше буде добувати соціальну волю—скинути панів, бути „без холопа і без пана“...

Отож той лад, коли кожен народ (нація) сам собі порядкує на своїй землі (території), звється Національно-Територіальною Автономією (самопорядкуванням).

Добиваючись ж її, бо без неї трудящому людові на Україні руки звязано, рота заткнута, очі затуплено. Коли тево, то всі воли сірі... Коли ясний день, то всіх приятелів і ворогів видно добре. Ота автономія для України—то ясний день, без неї ж тільки шо на світ благословляється...

Добиваючись ж її, Національно-Територіальною Автономією.

А щоб жити в добрі та златодіти з нашими сусідами—Бєлоросами, Грузинами, Вірменами, Бєлорусами, Латвіями,—та разом оборонятися од ворога трудящого люду, то зоставаємося у демократичній республіці Росії, творимо з тими народами Федерацію (союз)—отож, як ще славний батько козацький Богдан Хмельницький творив союз з Москвою. Добиваючись ж демократичної федеративної республіки в Росії.

Трудящий народ України, що ген-ген розкинулася широкими ланами по-над Дніпром, та Чорним морем, пора волю собі добувати. Де б ви, руки натружені, голови засмучені, не були, чи салдатами в армії, чи хліборобами на селі, збирайтесь до тургу великого й малого, міркуйте та зараз же робіть писані постанови про автономію України. Нехай живе трудящий люд України! Нехай живе українська автономія!

Селяне українці організуйтеся!

1. Скрізь по селах, містечках та городах України збирайте сілські та волосні сходи, читайте нашу відоzву, зараз же закладайте сілські та волосні товариства.
2. Зараз же вибравте сілські та волосні комітети: голову, містоголову, писаря, скарбничого, бібліотекаря.
3. Заводьте зараз же у діловодстві волости, суду, в школі—українську мову.
4. Виравжайте бібліотекаря за українськими книжками до волосної чи сілської книгозбірні.
5. Виравжайте нині робітничу газету на Громаду та кожний зокрема собі.
6. Зараз же закладайте у себе сілський чи волосний клуб.
7. В клубі збирайтесь, читайте книжки, газети, кличте до себе українських агітаторів-промовців.
8. Зислуйтесь з нами, бо наша Партія є оборонцем трудящого люду України.
9. Нинішні листи чи висилайте делегатів до Київського, Катеринославського, Полтавського, Харківського, Одеського, чи якого иншого Комітету нашої Партії, який до кого близьче.
10. Складайте приговори про автономію України.
11. Беріть наш програм та живчайте його.
12. Присилайте до нашої газети листи свої, дописи, приговори—ми їх друкуватимем.
13. Збирайте та присилайте гроши на нашу газету.
14. Виравжайтеся членами до нашої Партії та складайте членські внески.
15. Виравжайтеся до Українського Селянського Союзу.

Адреси Комітетів і газет; Петроград, В. О. 10 лінія, до 41, кв. 82; Київ, Пушкінецька вул., д. 4; Харків, Подольський, д. № 9, к. 22. Катеринослав, Поліцейська вул. № 59, книгарня „Слово“ Полтава Союз потребительського общ. угол. Сінної і Шевченкової.

Петроградський Комітет Української Соціально-Демократичної Робітничої Партії.

Вірени 1917, Тувонен kirjasto.

Doc. 9 Leaflet
Proclamation to peasants and soldiers
Source: Kharkivskyi istorychnyi muzei

„Ваша сила тільки в згоді,
безсилля в ворожнечі“.

Громадяне-селяне, та селянське громадянство і інтеллігенція!

Революція або ж перетворення нашого державного ладу не скінчилося, вони йдуть і ще довго будуть йти, аж поки витвориться новий лад кращого життя. Цьому перетворенню багато перешкодить загибельна війна та викликані нею дорожнеча, харчові недостачі і незадоволення людности в загалі.

Селянство це той кам'яний фундамент, це той твердий ґрунт, який підтримує увесь громадський лад, усе життя в загалі. Селянству треба зрозуміти на останці свою силу, свою вагу в громадським державнім житті. Велика сила селянства, великий, можна сказати рішучий вплив його на увесь громадський лад, аараз усіма завначаються і розуміються. Однак уся оця сила цілком залежить од організації та об'єднаності згуртовання великої селянської маси. Ваша сила тільки в згоді, а безсилля в ворожнечі—це треба добро пам'ятати братам-селянам. Організація селянства—це той ґрунт, на яким має пішло зрости кращий автономний лад нашої дорогої України; міцна організація селянства має здобути нашому хліборобові землю і волю, котрих він так довго чекав—таж організація має допомогти народній освіті і усім його потребам. Словом об'єднання селянства в сей час-це найголовніше діло на Україні, якому треба допомогти усіма силами. Од цього об'єднання та організації залежить уся будучність України і щастя усього трудового народу. Допомогти селянству в його організації—має заснована у Києві великим Всеукраїнським з'їздом селянства 1 іюня цього року Українська селянська спілка та Всеукраїнська Рада селянських депутатів. Українська селянська спілка має об'єднати та згуртувати усе селянство України з самого низу і до самого верху—од села до Центра України Києва, і тільки тоді наше завдання буде виконане, коли це усе буде утворено і здійснено. Кожне село, кожна волость, кожен повіт повинен мати українську селянську організацію. Українська просвіта і селянська спілка по нашій думці—це рідні сестри. Організатори селянства—його вірні робітники мають закладати селянську світлицю там де їх ще немає. Хата—читальня, книжка та живе слово мають згуртувати селянство в кожному селі. А вже з цього хоріння має вирости велике дерево селянської організації. Кращі люди організованого селянства йдуть од села до волости, до повіта і до Києва і таким робом викристалюється представництво селянства усїєї України. Важке діло згуртовання та об'єднання селянства в глухих селах, де усяка новина зустрічається з великим недовір'ям, де темнота селянина навіть не дає йому змоги розуміти, хто йому приятель, а хто ворог. Алеж товариші, селянські інтелігенти, не вважайте на усі ті перешкоди, що стоять на вашім шляху, йдіть на села, несіть селянству світ і організацію—праця Ваша буде оцінена і Ви виконаєте свій великий обов'язок, перед народом і перед Україною.

Чернігівський Губернський Комітет Селянської Спілки (вона ж Губернська Рада Селянських депутатів) буде усіма засобами допомагати організації селянства. На кожен повітовий або ж районний з'їзд Комітет буде посилати свого представника, коли організатори завдадуть будуть повідомляти Комітет по адресі: Чернігів, Губернська Рада селянських депутатів.

Голова Чернігівського Губернського Комітету
Української Селянської спілки **Г. И. Осадчий.**

Товариші голови: **Г. О. Коновал.**
Г. В. Стаднюк.
Е. І. Ганжа.

Секретаріат: **Б. М. Васютинський.**
Н. І. Ковалев.
В. А. Базилевич.

Казначей: **М. Н. Зубов**

Doc. 10 Leaflet
Citizen peasants, rural society and intellectuals!
Source: Chernihivskiy kraeznavchyi muzei

ШАНОВНИЙ ГРОМАДЯНИНЕ УКРАЇНСЬКИЙ!

Без слів гучних і без фраз здоровим тебе з відродженням рідного краю й рідного народу! Випало нам жити в таку хвилину коли кується вся історія дальшого життя нашого народу, кується його доля, чи недоля культурність чи темнота, свобода чи національне пригнічення, а потім смерть. На нас упало щастя бути діячими в таку хвилю, бути першими організаторами в такий історичний момент. Ми мусимо заложити фундамент всього будучого життя національного. Ми, свідомі, мусимо одкрити очі несвідомим. Ми мусимо передати будучим поколінням нашу роботу зробленою як найкраще, аби ніхто не закинув нам потім, що ми проспали сю величну хвилю і провели її у роботі тільки на власне я. Старе правительство вигризло у нас саму душу і нам сьогодні треба все робити спочатку. Росіяне чули гніт правительства політичний, суспільний, культурний, але не знали гнету національного. Їм забороняли де—що писати—нам заборонили все. Їм не розрішали деяких організацій—нам не разішали ніяких. У них відобрали деякі права—у нас відобрали всі. Їм ніхто не забороняв і в школі і в університеті і всюди говорити на своїй мові—а нам невільно було того робити навіть у себе дома. І тому нехай ніхто не закидає нам нашою дезорганізованістю—в ній було винно не одно старе правительство. На росіянах лежить велика задача—але на нас в сто разів більша.

Отже закликаємо тебе, український громадянине, до роботи над тою всеукраїнською організацією. Роби що в твоїх силах, роби зверх своїх сил, або хоч грошима допоможи тим, хто робить. Треба грошей на газету, треба грошей на власну хату, де знайшли б місце всі українські організації, треба грошей на просвіту селян, на книжки, на пояснення, що таке вибори до Установчих зборів („Учредительное Собрание“)—треба грошей на все. І от у п'ятницю 17 числа в цирку Муссурі відбудеться Український Вечір зі збором на українські національні справи. Там будуть лежати листи де ти можеш записати свій одноразовий даток або той, що з'обов'язуєшся вносити що місяця. Гроши поступають на руки Організаційного Комітету, а потім, як збереться у Харькові з'їзд представителів усіх українських організацій і вибере Центральний Комітет, то національними суммами буде відати він.

Отже—дай що можеш і нехай записана тобою цифра буде мірою твоєї свідомости і любови до рідного народу.

*Харьківський Організаційний
Український Комітет.*

Голова Гнат Хоткевичь.

Секретар Т. Олесіюк.

Doc. 11 Leaflet
Respected Ukrainian citizen!
Source: DNAB

До свідомих Українців на повітах.

Перший період революції пройшов. До щенту зруйновано стару всеросійську тюрму народів. Вкупі з іншими народами вийшов і наш нарід на волю і став на роздоріжжі. Пора рушати в дорогу, пора твердим кроком виступати на шлях всесвітнього життя, а ми, Українці, і досі топчимося на одному місці. Народ інстинктивно відчуває той шлях, котрим йому треба прямувати, але нема в нього ні певности, ні рішучати: два з половиною сторіччя гніту зробили своє діло.

З самозакоханям ми озираємо руїни і мрієм, якій то величний будинок построїм на місці в'язниці. За мріями ми не чуємо голосу життя, що настирливо кличе до праці. До того де-які люди упевняють нас, що найкращий стан нинішнього перебування се мрії про будучину без жадної творчої роботи зараз. Але пригадайте ті слова, котрі були нам українцям сказані в Петрограді з самого початку революції: „ми лічимося лише з фактами“.

Сі слова варто пригадати як раз тепер, коли Українській нарід схвилюваний тим, що Тимчасовий Уряд одмовився принципіально визнати за ним право на національно-територіальну автономію. Обурюватись тут нічого—ми самі винні. Черня за нами. Ми Українці скрізь і всюди заявляємо: хіба їм мало резолюцій, що виносяться на всіх з'їздах, хіба не знають вони, що по всій Україні іде стихійний автономістичний рух? А Уряд на се відповідає: у нього нема певности, що се бажання усього Українського народу. І щалком зрозуміло: балачки і резолюції се ще не факт з котрим буде лічиться і Уряд і російське громадянство; стихійний рух не є могутний; непереможний, доки він не перетвориться в рух організований, доки кождий індивід, що бере участь в сьому рухові не зробиться свідомим, не буде знати, що лише в організації сила. Товариші свідомі Українці, виконайте свій обовязок, zorganizуйте народ, допоможіть йому упевнитись в тому, що той шлях, котрим він хоче іти, є єдиний. Свідомих інтелегентних сил зараз мало: багата забрала війна, а робота великанська. Через те треба взяти кожного свідомого чоловіка на рахунок, кожного треба використати, як найліпше.

Що ж робить наше студентство, учительство і інші свідомі кола громадянства? Вільшість з них розіхалась по селах та хуторах і цілком зайнялися справами особистого життя, в ряди годи тільки з'являючись до Просвіти чи до волості побалакати з товаришами про сучасні події. Друга частина свідомого громадянства, менша, веде активну роботу, але вільшості обмежується тим селом де зараз перебуває; решта сел повігу їй не обходять—се перша хіба. Зараз не час цілком жити особистим життям, не час також обмежуватись і роботою хуторною. Треба виходити на широку ниву, треба ширити роботу, яко мого, на більшу околицю. Друга хіба нашого свідомого громадянства брак організованості і планоірності в праці. Працюють окреми особи на власну руч, немає обшну думок, немає допомоги старших по свідомості меншим; багато є й таких, що мають бажання працювати, але по-части не уявляють собі, як приступити до роботи, по-части не почувають себе на стільки сильними, щоб без керівництва зверху взятись до праці.

Скрізь по повітах потрібні такі осередки, біля котрих ви, свідомі молодь, змогли б згуртуватись, котрі об'єднали би вашу роботу, допомогли б вам самим краще освідомитись. Таким осередком ми вважаємо Повітве Освідомлююче Бюро. (Більш докладно про нього дивись в нашій відозві до Громадських комітетів). Роботу всіх повітвих Бюр об'єднує Губерн. Освід. Бюро, котре допомагає в організаційній роботі, надсилає інструкції, постачає літературу, улаштує агітаційні курси в Полтаві і допомагає улаштувати подібних курсів на повітах.

Отже до Вас звертаємось, Свідомі Українці. Ставайте до праці організованими рядами, вар з немає тіх довільних обставин, котрими ми аинки виправдувати свою пасивність. Доля України в руках самих Українців. І коли ми не використаємо сучасних можливостей для утворення Великої Вільної України, соромно нам буде дивитись одні на одного в іщі. Коли ми прогавимо і сво історичну хвилю, гяньба най од сучасників і нащадків.

Губерніальне Освідомлююче Бюро.

Doc. 12 Leaflet
To [nationally] conscious Ukrainians in the Provinces
Source: DNAB

Українська Центральна Рада Південних залізниць.

Браття Українці!

250 літ тому назад, коли Ви по своїй волі приєдналися до Москви, Ви були німі, багаті, Ви самі і навіть Ваші жінки були грамотні і всі поважали Вас і Вашу мову! А тепер? Тепер Ви бідний, загурканий, темний, безграмотний народ . . .

Але настав великий час творчості! Ви можете знов відродитися, коли зараз всі станете до роботи, об'єднавшись в ради, комітети самі і з сусідніми селами! До сього Вас кличуть Ваші брати, котрі бачуть той сум і те нещастя, яке Вас жде, коли Ви просните свою щасливу хвилину!

Самі найдрібніші народности Росії уже zorganizувалися і пошлють до Установчих Зборів (Учредительн. Собран.) людей, котрі будуть боронити їх інтереси, коли будуть ділати волю і землю. А хто ж Ваши інтереси буде обстоювати там? Та неже ж Ви одні зостанетеся, як і ранійше, в темноті, злиднях і неволі?

Хай же не буде сього!

Отже, пам'ятайте, Вас 30 мільйонів! Організуйтеся зараз же! Не гайте а ні одної хвилини!

Організуйтеся також лагідно і міцно, як Ви організували дорогу! Приймати в свої ради, гуртки і комітети і тих, хто не родився українцем, хто не знає Вашої мови, але душею Ваш і хоче і в будучині жити і зостатися рідним сином України!

Розповсюджуйте по селах демократичні ідеї, агітуйте за Російську федеративно-демократичну республіку з автономією України!

Коли zorganizуетесь, зараз же давайте про себе знати в Харків Центральній Раді Південних залізниць, яка в скорому часі скличе з'їзд і з'єднає Вас усіх.

Пам'ятайте, що Південні залізниці (Южн. дор.) проходять по 6 українським губерніям і судьба рідного Вам народу в Ваших руках!

Пам'ятайте, що до Вас звертаються з закликом прийняти участь в надзвичайно великому ділі і горе Вам буде і Вашому народові, проклянуть Вас Ваші діти, коли Ви, залізничники, Ви його світ і його розум, зоставите його в журбі, неволі й темноті!

Зараз же, всі як один, ставайте до організації! Бо загинете всі по-між народів організованих, вільних і сиських!

Село уже пробудилося і коли Ви не підете разом з ним, то воно піде проти Вас, як проти зрадників.

Скоріше! Скоріше! Бо буде пізно!

Голова Української Центральної Ради Південних залізниць *В. Д. Ещенко.*

Товариш Голови *П. Тимошенко.*

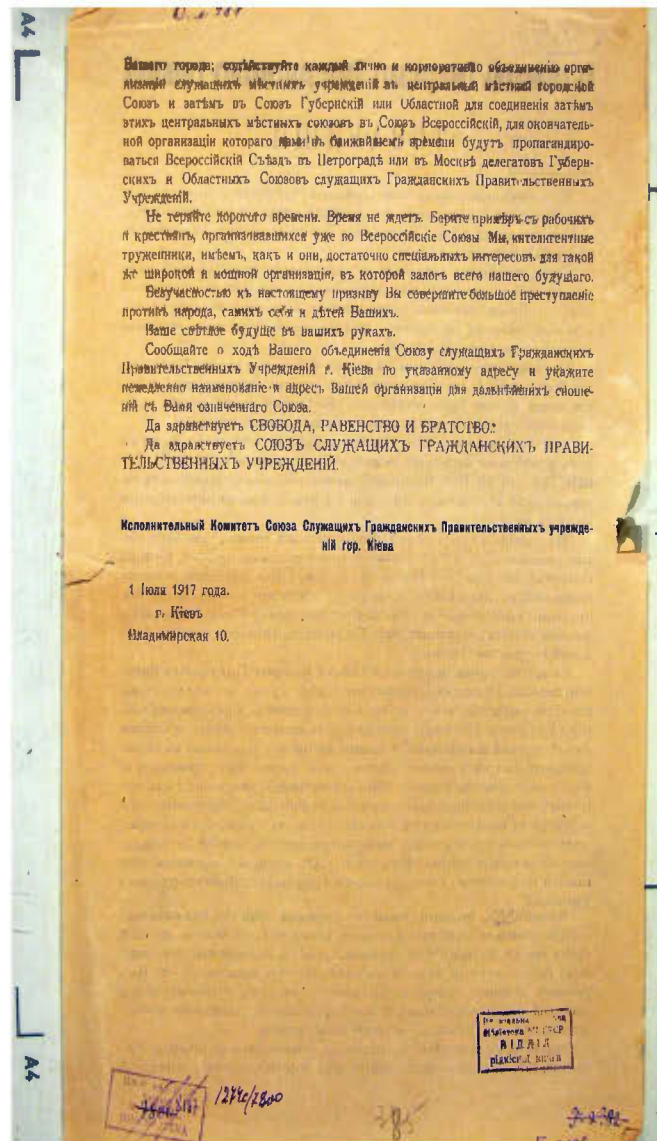
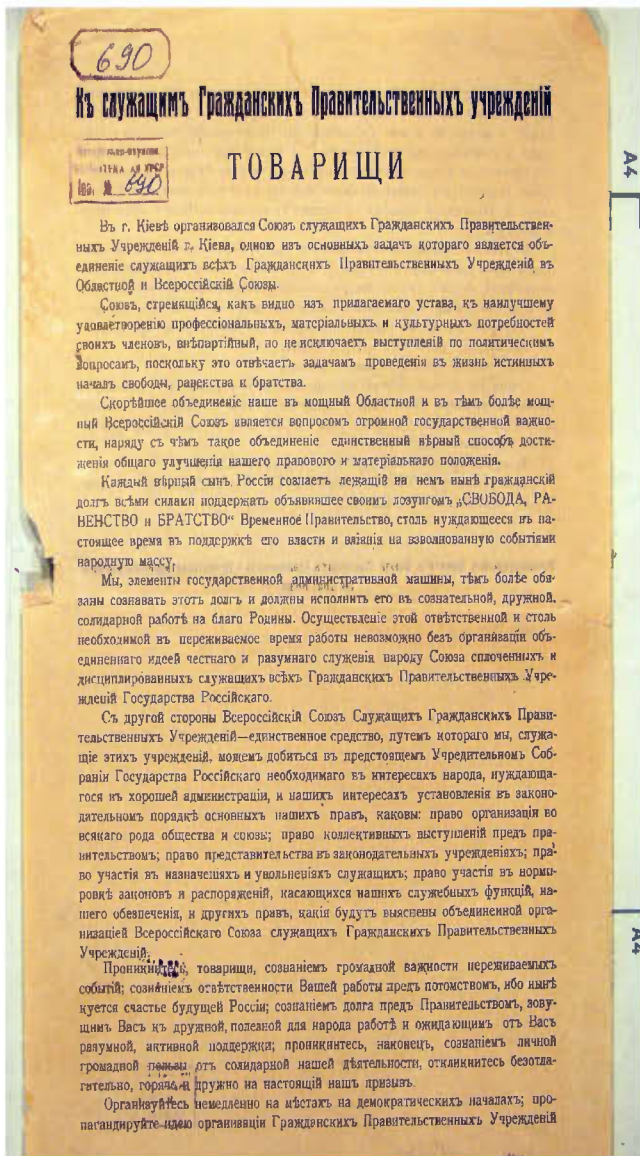
Секретар *М. Штанчук.*

Червень 1917 р. м. Харків.

Просимо братів українців і товаришів руських скрізь розповсюджити і розвісити цю відозву, пам'ятаючи, що без сильної вільної України, котра завжди любила і піддержувала руський народ, не буде ні сивої вільної Росії.

Харьковъ. Кооперативная тип., Чеботарская, 32.

Doc. 13 Leaflet
Ukrainian Central Council of the Southern Railway Lines
Source: DNAB

Doc. 14 Leaflet (Russ)
To civilian government officials. Comrades
Source: TsNB (viddil starodrukiv)

До поштово-телеграфних служачих українців!

В своїй хаті-своя правда
й сила і воля.
Т. Шевченко.

Упали кайдани і Україна, що 250 років жила у ярмі Московських царів стала вільною й нарід раб хоче бути хазяїном свого життя, господарем у своїй хаті. Хоче бути . . . але чорні хмари облягають небо й хочуть закрити від нас сонце . . . Хочуть не дати нам волі тієї за яку наші брати багато пролили своєї крові.

ТОВАРИШІ. Пам'ятайте заповіт нашого великого провідця, „Тяжко власти кайдани, умірає в неволі, а ще важче спати, спати й спати на волі“. . . „Борітеся-поборете“; тому ж гуртуйтеся, розпитуйте, розкажіть тим, котрі ще темні і добре не знають від чого їм так тяжко жилося й живеться, здавалось би на своїй землі, . . . котрі не знають чого їм треба — . . . просвіщайте незрячих, пам'ятайте, що судний день наближається, що незабаром, ми Українці вийдем на суд історії.

А коли Ви тепер не підготуєте себе, коли Ви не прийдете на той Великий Суд освіченими з ясною думкою, з свідомістю своїх інтересів і не постоїте за свої права, то Вам скажуть, що Ви нездатні . . . і бути Вам на віки рабами. Нехай кожен з Вас, нехай усі як один чоловік знають що й ми, робітники пошти й телеграфу, ставши повноправними громадянами повинні промовити своє слово, повинні з'єднавшись підтримати нашу Центральну Раду.

Тож не гайте часу, організуйтеся, закладайте міцні гуртки, вибирайте щирих і свідомих людей і делегуйте їх на Всеукраїнський поштово-телеграфний з'їзд, який відбудеться в місті Києві 20 серпня сього року.

На з'їзд намічені такі точки питання:

1. Політичне самовизначення.
2. Відносини до війни.
3. Відносини до Центральної Ради
  - 1). Професійні й економічні бажання.
  - а). Реорганізація поштово-телеграфного уряду на Україні.
  - б). Поліпшення матеріального становища поштово-телеграфних робітників
  - в). Пенсійний статут.
- 2). Статут Всеукраїнської Спілки поштово-телеграфних робітників.
  - а). Окружна спілка, губерніяльна й місцева.
  - б). Інструкції для цих спілок.
- 3). Всеукраїнська кооперативна Спілка поштово-телеграфних робітників.
- 4). Економічна організація поштово-телеграфних служачих, для допомоги шкільному вихованню дітей.
- 5). Біжучі справи.

УПОРЯДКУВАННЯ ВИБОРІВ.

Кожна поштово-телеграфна інституція, яка налічує від 50 до 100 чоловік робітників України має вибрати на з'їзд 1 делегата, від 100-200 чол., 2 і т. д. але ні в'якім разі не більш 6 від одної місцевості; окрім сього обов'язково повинні бути і технічні робітники.

Що ж торкається дрібних поштово-телеграфних філій-вони мають з'єдинатись з сусідніми і обирають 1 делегата від 25 до 50 чоловік.

У В А Г А. Вибір делегата незалежить від його обов'язків по роботі, але бажанно мати спочиваючих відродженню України і розуміється особ практичних в роботі нашого відомства.

Київське Організаційне Бюро по скликанню Всеукраїнського З'їзду поштово-телеграф. робітників.

Голова **З. Нечипоренко.**

Тов. Гол. **А. Винниченко.**

Адреса м. Київ Головна Почтова Контора

Doc. 15 Leaflet
To all Ukrainian postal and telegraph officials
Source: TsNB (Viddil starodrukiv)

14 **ВІДОЗВА**
до наших одходунців.

Товариш!

В годину тяжких подій, які випали на долю всіх російських народів, в годину коли над змученою людністю всієї Росії нависла чорна хмара безумства в годину ще невдоволеної, але майже предбаченої страшною будучини, ми, Ініціативна Група **МОЛОДОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ**, приступаємо до об'єднання всіх лівих течій соціалістичної думки з метою піти на зустріч бажанням українського народу, щоб з одного боку протипоставити божественно розум, а з другого повести боротьбу з розумом тих, хто веде до безумства.

Російські більшовики, будучи захоплені боротьбою за владу, в цих цілях вивають шарочевані лозунги, що ні в яким разі не можуть бути здійснені без піддержки Європи, а лише викликають в країні хаос і безладдя, жертвами яких будуть часті самі маси, котрі, примушені до міжособної боротьби, навіть не мено собі уявляють, за що ведеться ця боротьба і хто її використує. Також на наш погляд і представники українського народу, Рада і Секретаріат, стали не на певний шлях в своїй політиці, котра не задовольняє широкі маси, підготовлює, — можливо, — розлад і беспорядок на Україні, що може послужити добрим ґрунтом російським більшовикам які, ідучи по дорозі кривавої вакханалії, терору і насильства, приведуть маси до погромів, а потім і реакції, безумовно небезпечної для молодого, ще неокрепшого свободи.

Бачучи нещирість демагогів і помилки політиків, Ініціативна Група, ставе своїм завданням організацію кращих сил соціалістичної інтелігенції, селян, робітників та солдат на підвладних боротьби проти зайвих і непорозумілих ексцесів, а також **СТАВИТЬ СВОЄЮ МЕТОЮ ПІДГОТОВЛЯТИ ПЕВНІ РЕВОЛЮЦІЙНІ КАДРИ ДЛЯ ОХОРОНИ НАРОДНО-ПРОЛЕТАРСЬКИХ ІНТЕРЕСІВ.**

Ми знаємо, що трьохлітній період кривавої війни в Європі яскраво показав неможливість надаль віддавати судби народів в руки буржуазно-капіталістичних урядовців, хоча б вони підроблялись під кольор демократії.

Українська Рада, виявляючи собою представницю демократії, всеж така і досі лишається на шаткій позиції полуміра з буржуазією, що не відповідає потребам часу; з другого боку, ми дуже добре знаємо, що поки Європа лише смакує події, вибухні в Росії, ми ні в яким разі не можемо кривити душою і давати масам обіцянки які дають, наприклад, російські більшовики, збільшуючи цим лише неперві бажання і навіть набачкаючи панування реакції.

Знають, почуввають це і широкі маси, але, будучи распорошені пропагандою різких партій, не мають можливості алятися в єдину народно-пролетарську родину, щоб боронити свої інтереси.

Ініціативна Група, підкреслюємо, і ставити своєю метою об'єднання всіх лівих українських течій для боротьби проти розлагаючого революцію вплива російських більшовиків, а також вважає необхідним стати на місній фронт охорони народно-пролетарських інтересів включно до енергійних протестів проти політики Ради і Секретаріату, як що ця політика не буде зміненна.

Ми рахуємо, що тільки розумне відношення широких мас до подій в Росії може спасти завойовання революції, котрим загрожує небезпека і анархія.

Бажаючи завойувати можливий максимум, ми мусимо бути особливо обережні і предкачати всі можливості в страстній боротьбі нашої народу за його права. Обіцяти все — це не значить добитисьсього. **Ми бажамо йти по ясно виразному шляху боротьби включно до більшовизму, але не тими стежками, якими йдуть російські більшовики.**

Одже, ставляючи своєю метою об'єднання всіх лівих течій на Україні, ми заявляємо що нашим загальним принципом об'єднання є принцип боротьби за максимум вимогбільшості, а переходною ступінню ми рахуємо **УСТАНОВЧІ ЗБОРИ**, на базі економічного поліпшення життя трудящихся мас.

Хто дума так, як ми, тому ми щиро протягаємо руку і ключемо до єднання. За право обездолених, за їх будучину кличемо ми до боротьби, — боротьби щирої, разумної.

Одамо все нашим братам і покажемо їм шлях справжньої боротьби.
Досить даремної крові!
Доволі кошмару!

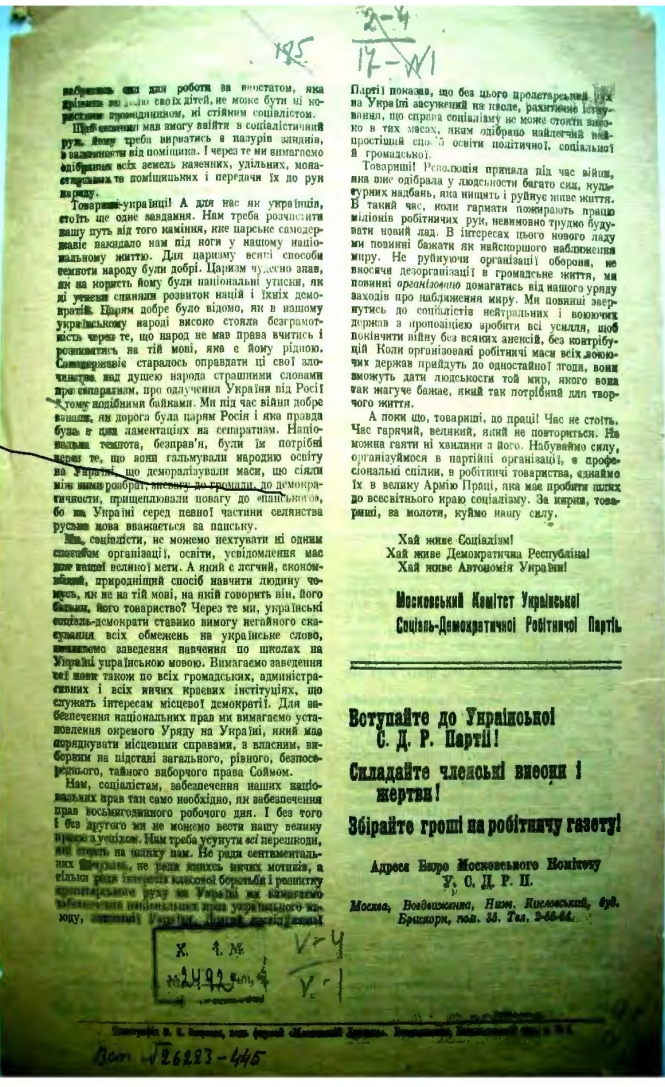
Більш досконально наш програм, тавітка і т. п. буде вироблено на перших загальних зборах виникаючої організації, про день яких буде оповіщено окремо, а поки що подаємо нашу адресу для листів: Київ, Інститутська 22, п. 10, т. А. Верховоькому «І. Г.»

Виконавший Комітет Ініціативної Групи.

Друкарня «ДНПРО», Костельна 9.

Doc. 16 Leaflet
Proclamation to our supporters
Source : DNAB

Doc. 18 Leaflet
Ukrainian Social-Democratic Workers Party
Source: Kharkivskiy istorychnyi muzei

11024. NS

Волостнымъ Мѣстечковымъ и сельскимъ Исполнительнымъ Комитетамъ Балтскаго уѣзда.

Во время объѣзда цѣлаго ряда волостей и сель Товарищемъ Предсѣдателя Балтскаго Уѣзднаго Исполнительнаго Комитета, было замѣчено большое количество, если не совсѣмъ пьяныхъ, то далеко не трезвыхъ гражданъ.

Считая такое явленіе недопустимымъ въ настоящее время, какъ приносящее вредъ и въ настоящее дезорганизацию въ уѣздѣ, Балтскій Уѣздный Исполнительный Комитетъ предписываетъ всѣмъ Волостнымъ Сельскимъ и Мѣстечковымъ Исполнительнымъ Комитетамъ строго слѣдить за недопущеніемъ продажи водки и вообще напитковъ содержащихъ алкоголь, самымъ энергичнымъ образомъ преслѣдовать лицъ продающихъ спиртные напитки вплоть до предавія суду и разъяснить гражданамъ что за появленіе гражданъ и публичныхъ мѣстахъ въ состояніи явнаго опьяненія виновные будутъ подвергаться:

- 1) Заключенію въ тюрьмѣ отъ двухъ мѣсяцевъ до одного года и шести мѣсяцевъ.
- 2) Аресту на срокъ не свыше 3 мѣсяцевъ.
- 3) Денежному взысканію не свыше 300 руб.

СПРАВКА: Постановленіе Временнаго Правительства отъ 13 Мая 1917 г. ст. 42-я о нак. налаг. Миров. Судьями.

*Предсѣдатель Балтскаго Уѣзднаго
Исполнительн. К-та Уѣздный Комиссаръ Ив. Залевскій
За Секретаря П. Смолевскій*

электро-тип. Шапиро и Поненкера.

Doc. 19 Leaflet (Russ)

To Volost town and Village Executive committees of Balta District (Russ).

Source: DNAB

Від Генерального Секретаріату УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ.

Генеральний Секретаріат Української Народної Республіки звертається до всіх громадян Української Народної Республіки з закликом допомоги йому в боротьбі з голодом, який насунувся на Україну. Наша армія зосталась без хліба і голодує. Робітники в городах голодують. В деяких місцевостях голодують бідніші селяне. Починається голод в багатих місцях нашої держави. В цей скрутний, тяжкий час знаходяться люде, які ховають свій хліб і не дають його продовольчим органам, маючи надію продати його по дорогій ціні спекулянтам, або перекурити його на горілку.

Громадяне! нема на світі більш жерстокого і небезпечного ворога, як голод. Лихо буде Вам і Українській Республіці, коли голодна армія і голодне населення само грубою силою почне шукати хліба, коли на селах повстане брат на брата.

Генеральний Секретаріат Української Народної Республіки вірять, що громадяне України одгукнуться на цей заклик і виконають свій великий обов'язок перед батьківщиною, здавши всі лишки хліба продовольчим управам. Цим вони допоможуть задовольнити насущні потреби нашої армії, наших робітників і бідніших селян.

Голод наближається.

Генеральний Секретаріат Української Народної Республіки, стоячи на сторожі інтересів трудового народу приписує всім, у кого є лишки хліба, здати його негайно продовольчим управам.

Коли-ж між нами найдуться громадяне, недостойні імені громадян Української Народної Республіки, які ховають лишки хліба, то Генеральний Секретаріат попереджає їх, що являючися вищою народною владою на Україні, Українська Центральна Рада через свій Генеральний Секретаріат вживе рішучих заходів, щоб добитися здачі всіх лишків хліба продовольчим управам.

Тільки дружна піддержка всього трудящого народу і негайна здача хлібних лишків продовольчим Управам врятує наших солдатів, робітників і селян від голодної смерті, а Українську Народну Республіку від загибелі.

Підписали:

28 грудня 1917 року.

Голова Генерального Секретаріату В. Винниченко.

Генеральний Секретарь Продовольчих справ М. Ковалевський.

Друкарня Київської Губернської Народної Управи, Володимирська, № 22.

Doc. 20 Leaflet
From the General Secretariat of the Ukrainian National Republic
Source: DNAB

ПЕРЕЯСЛАВСЬКИЙ ТРАКТАТ.

Статті на яких 263 роки тому (року 1654 січня 8 дня) Гетьман Б. Хмельницький вступав до спілки з Московщиною. Цю угоду 153 роки тому (р. 1764)

БЕЗЗАКОННО зачала Московщина.

- 1) Україна має самоуправу і незалежність од Московщини
- 2) Має право власного законодавства і судівництва.
- 3) Право вибирати вільними голосами Гетьмана і всю старшину
- 4) Приймати послів і умовлятися з чужими державами
- 5) Москва не сміє ламати давніх прав селян, козаків, міст, міщан та духовенства.

Українська Церква незалежна од Московської.

- 6) Україна має своє **ВЛАСНЕ ВІЙСЬКО.**
- 7) Україна й Московщина допомагають одна другій підчас війни.

УКРАЇНЦІ!

ГОЛОВАМИ ЛЯЖЕМО, А ВЕРНЕМО БЕЗЗАКОННО ЗАБРАНІ В НАС ПРАВА І ВОЛЬНОСТІ!

Doc. 21 Leafle.

The Pereiaslav Agreement ... Muscovy illegally broke this treaty 153 years ago (1764)

Source: DNAB

Что такое республика.

Республика слово иностранное, на русском. Слово это означает такое устройство государства, такие порядки в стране, когда всеми делами по управлению государством владает весь народ без всякого царя. Такой способ управления страной существует теперь в Америке, во Франции, в Швейцарии, в Китае и в других государствах, а в старину существовал и в нашей России.

Когда государства были очень незначительны и по пространству и по количеству населения и когда дела общегосударственные были весьма просты, народ для решения своих общественных дел собирался на всенародные собрания, которые в России назывались „вече“, и тут устанавливали те или иные порядки, назначали налоги, выбирали разных начальников, издавали законы. Но в настоящее время дела государственные столь сложны и многообразны, государства столь обширны и многолюдны, что весь народ уже не в состоянии лично собираться для обсуждения и решения всех своих общественных дел, а выбирает для этого своих представителей или депутатов, которые съезжаются в главный город страны, где и образуют особое собрание для решения государственных дел. В Америке такое собрание называется Палатой Депутатов, а в Америке Конгрессом. Кроме собрания депутатов, как во Франции, так и в Америке, существует еще Сенат, состоящий тоже из выборных людей, но выборных не прямо народом, а через особые комитеты, представляющие из себя предвыборные собрания из разных депутатов от городов и общин. Так как народные депутаты, ни в Палате, ни в Сенате лично не управляют страной, а только издают законы и следят за их исполнением, то для управления страной, при республиканском строе, выбирается особо уважаемое лицо, так называемый президент, который от себя уже приглашает отдельных министров. Как депутаты, так и президент избираются только временно на несколько лет и по истечении этого срока выбираются другие. В Америке президент избирается на 4 года, а во Франции на 7 лет. Способы выбора президента различны, можно выбрать голосованием всего народа, в Америке президента выбирают особые народные выборщики на местах, во Франции выборы президента производят депутаты Палаты и сенаторы. В Америке те лица, которые желают попасть в президенты, разбегаются по всей стране, говорят перед народом, печатают свои речи, знакомят всех со своими убеждениями и, когда подходит назначенный день выборов, граждане знают уже, что представляет из себя тот или другой кандидат в президенты, что можно ждать от того или другого, какую политику поведет каждый из них, какие блага обещали они для страны. Конечно выставлять свою кандидатуру в президенты и вести агитацию за выборы пытаются только такие выдающиеся лица, которые хорошо известны в стране своей прежней деятельностью и уже раньше приобрели расположение среди населения и составили себе громкое имя. Хотя президент и стоит во главе государства, но он в одной стране не имеет такой власти, какая была у русского царя. Президент только исполняет те законы, которые издают народные депутаты, наблюдает за исполнением законов, назначает разных начальников, принимает иностранных послов, но он объявляет войны, ни заключать мира, без согласия народных депутатов, не может. Царь, как и всякий другой монарх безответствен, т. е. за свои действия не несет ответа перед народом, президент же за все свои действия должен отвечать, и Палата Депутатов может привлечь его к ответственности и даже к суду. Во Франции, напр., президент имеет право досрочно распустить Палату Депутатов, но при этом обязан созвать другую в течение двух месяцев на основании тех же законов.

Приглашаемые президентом министры составляют, так называемый ответственный кабинет на следующих условиях: все эти министры обычно бывают из числа народных депутатов и пользуются доверием большинства остальных

депутатов. За общую политику в стране отвечают не президент, а все министры в совокупности, а за свои личные действия каждый министр отвечает сам за себя. Министры отвечают перед народными депутатами за все свои действия и если депутаты выразят им свое недоверие, то все министры немедленно поддают в отставку, а президент обязан тогда пригласить других министров, пользующихся доверием депутатов. Независимо от выражения недоверия депутаты имеют право привлечь министров к ответственности с назначением особого суда над ними.

От состава депутатов, а следовательно и других лиц, стоящих у власти, благодаря участию народа в выборах зависит направление (характер) республиканского правления страной. Если выборы депутатов производятся по сословию, то управление страной может оказаться в руках только знатных лиц, тогда республика называется аристократической. При выборах по имущественному положению, но за власть находится в руках богатых лиц, республика называется буржуазной. Наконец, если в выборах депутатов принимает участие весь народ не одинаковых условиях, то управление страной будет зависеть от представителей трудящейся массы народа, так как во всякой стране живущих своим трудом гораздо больше, чем богатых, и тогда такая республика будет называться демократической или народной.

Адрес Харьковского Общества Грамотности: Харьков, Ветеринарная ул. № 26.

Цена за 100 экземпляров 3 рубля.

Напечатаны следующие листки:

Воззвание к гражданам-семянам (на украинском и русском языках).

Почему нужно доверять и помогать Временному Правительству.

Что такое всенародное избирательное право (всеобщие, прямые, равные и тайные выборы).

Что такое свобода.

Что такое Учредительное Собрание.

Свержение народом правительства Николая II-го и отречение царя от престола.

Doc. 22 Leaflet (Russ.)
The Kharkiv Literacy Society. What is a Republic.
Source DNAB

ЧТО ТАКОЕ УКРАИНСКАЯ ЦЕНТРАЛЬНАЯ РАДА

ТОВАРИЩИ СОЛДАТЫ!

Вас обманым образом ведут на фронтубильственную войну против украинского народа. Большевики вам говорят, что ведут вас против „буржуазной“ Украинской Рады & не против украинского народа.

Это ложь. Украинская Центральная Рада есть выразительница воли украинского народа, и война с ней — это война со всем украинским народом.

Украинский народ больше двух с половиной столетий томился в неволе у русских царей и их приспешников. От него отнимали его землю, отнимали все его добро, отнимали даже русский язык, на котором мать учит говорить своих детей.

Цари придавили украинский народ и думали, что он никогда уже не встанет.

Но вот путь царизма угнал, настала великая революция, и проснулся от неволи украинский народ и начал сам творить свою судьбу.

Скинув царский молот национального угнетения украинский народ встал на борьбу за свои национальные и социальные права и начал творить свои демократические органы.

Украинские рабочие, солдаты и крестьяне создали свой Совет, свою Центральную Раду, которую поставили на стражу прав украинского народа.

Тяжкую борьбу пришлось выдержать украинскому народу, украинской демократии. Украинскую демократию обвиняли в том, что она хочет отделиться от русской демократии, ее обвиняли в национализме, шовинизме и т. д.

Против украинского освободительного движения отличилась великорусская буржуазия, которая знала, что над свободным украинским народом ей трудно будет господствовать; поэтому изо всех сил она боролась с украинской демократией.

Великую борьбу пришлось выдержать украинской демократии и с временным правительством, которое служило буржуазии и боролось со всем народным, в том числе и с украинским движением. Украинские войсковые с'езды запрещались Керенским, требования украинского народа не исполнялись.

Против органа украинской революционной демократии — Центральной Рады велась травля.

Правительство Керенского привлекало даже к суду украинский генеральный, то-есть главный, секретариат за то, что он хотел созвать Украинское Учредительное Собрание.

И не только с русской буржуазией и временным правительством приходилось вести борьбу украинскому народу. Даже русская демократия враждебно относилась ко всему украинскому движению и к революционному органу Украины — Украинской Центральной Раде.

Меньшевики и российские социалисты-революционеры, которые все время стояли за союз с буржуазией, говорили, что все украинское движение буржуазное и Центральная Рада, которая высказывалась против союза с буржуазией, тоже, по их мнению, буржуазна.

Тогда тайно говорят и большевики.

Но украинская демократия творила свое дело и весь народ и освобождению. Она вела всю демократию, и русскую, и польскую и украинскую и т. д. и творила вместе свободное демократическое государство.

Украинский народ который долго томился в неволе, который на себя испытал гнет, знает, что в свободной Украине все народы равноправны, и никто не будет угнетать другие народы, живущие на Украине.

И в Украинскую Центральную Раду входят представители всех народов, живущих на Украине, — и украинского, и польского, и великорусского, и еврейского.

Демократия всех народов Украины работает разом и Центральной Раде и создает такое государство, в котором бы все народы были равны, и всем бы одинаково жилось.

Все народы Украины имеют своих генеральных секретарей, своих министров, в правительстве Украинской Народной Республики: есть секретари по еврейским, польским и великорусским делам.

И все Украинская Центральная Рада, которая довела народ Украины до Украинской Народной Республики, которая уничтожила собственность на землю и передала их земельные комитетам, объявляется буржуазной. Это могут говорить только враги украинского народа.

Товарищи солдаты!

Вас обманывают, вам говорят, что в Центральной Раде сидят буржуа.

Прочитайте дальше и вы увидите из чего состоит Центральная Рада.

Всего в состав Центральной Рады входит 792 депутата. Из них:

Всеукраинский Совет Брест. Депут.	318
„ „ Солдатских „	158
„ „ Рабочих „	100
Другие Советы Рабоч. и Солдат. Деп.	60
Украинские социалистич. партии	20
Российские „ „	40
Еврейские „ „	35
Цыганские „ „	10

Уже перечисленное представительство революционно-демократических организаций дает человеку, что составляет подавляющее большинство Центральной Рады.

В этом нужно прибавить еще 84 депутата от городов и губерний, которые избираются крестьянских и рабочих с'ездах.

Остальные места в Центральной Раде принадлежат представителям профессиональных и общественных организаций, национальных партий и представителям молдаван, венгров, болгар и македонцев.

Doc. 23 Leaflet (Russ.)
What is the Ukrainian Central Rada
Source: DNAB

ЗВІСТКИ ПО УКРАЇНІ

№ 2.

ІЗВІЩЕННЯ ПО УКРАЇНІ

№ 2.

Україна... (Left column text, partially illegible due to image quality)

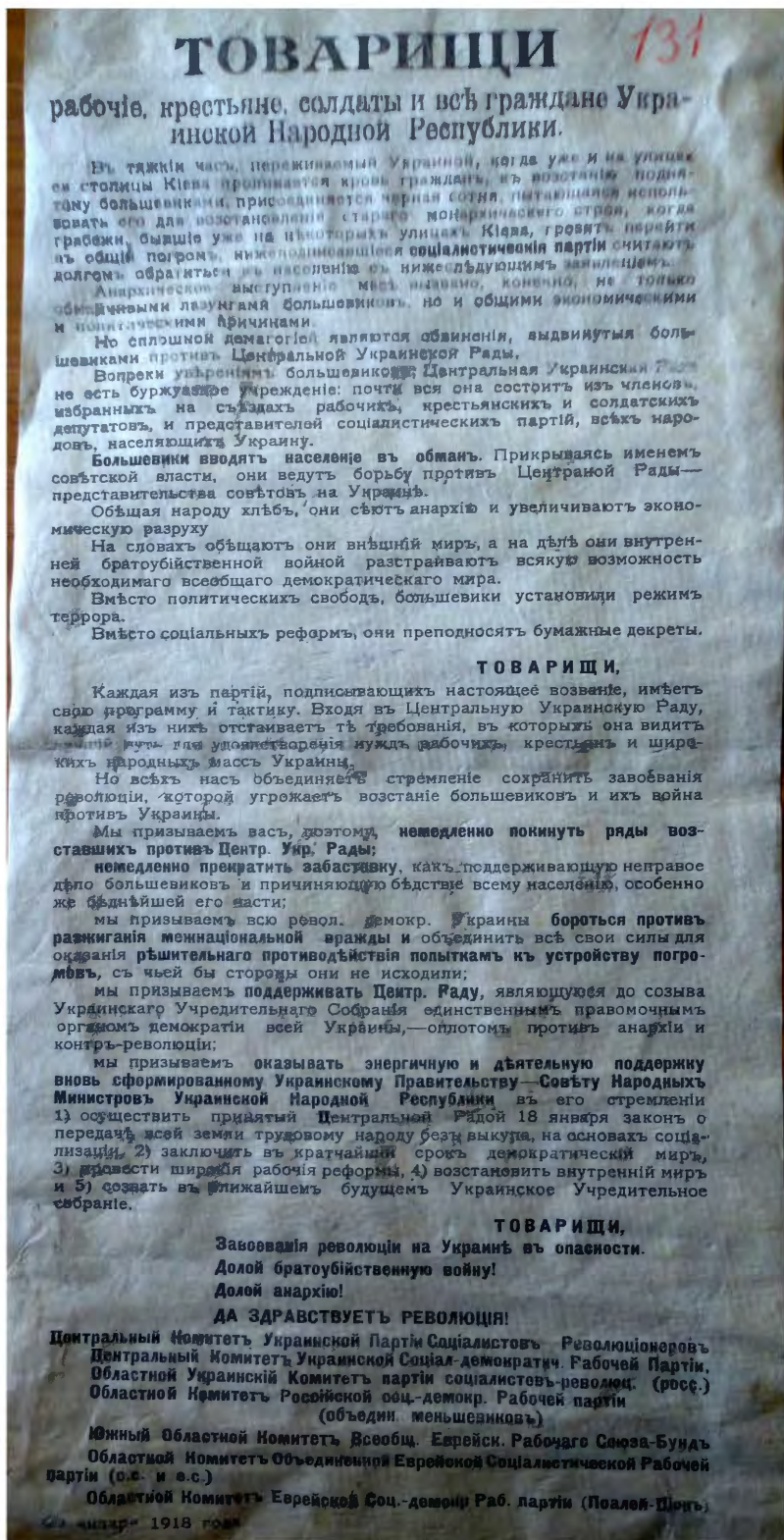
Україна... (Middle column text, partially illegible)

Україна... (Right column text, partially illegible)

Україна... (Far right column text, partially illegible)

Україна... (Text at the bottom of the page, possibly a caption or footer)

Doc. 24 Leaflet (Ukr-Russ) Reports about Ukraine Source: DNAB

Doc. 25 Leaflet (Russ)

COMRADES. Workers Peasants Soldiers and all Ukrainian National Republic Citizens

Source: DNAB

Від Ради Народніх Міністрів

Української Народньої Республіки.

У місті Києві вже третій день тягнеться городжанська війна.
З наказу більшовицьких народніх комисарів з Петрограду частина Київської військової залози (гарнізону) повстала 15-го січня проти Української Центральної Ради — найвищого революційного органу українських робітників, селян і солдатів, щоб підбити Україну під Петроградських більшовицьких народніх комисарів.

Петроградські більшовики ні перед чим не спинилися аби захопити владу на Україні в свої руки. Місто Київ і вся Україна переповнена надісланими Петроградським правительством за великі гроши більшовицькими агітаторами й «Красногвардейцями».

До цих більшовицьких наймитів зразу-ж приєдналися чорносотенно-монархічні організації міста Києва, а найбільш — уголовні елементи — злодії, розбійники, грабіжники та погромщики, які й виступають тепер у рядах повстанців-більшовиків.

Усьому цьому мають певні документи в руках Українського Революційного Суду. У числі полонених і вбитих більшовиків є видатні більшовицькі агітатори з Петрограду, чорносотенні діячі, а також злодії, що повтікали з острогів і навіть начальники двох районів Київської міської миліції.

Боротьба з цими чорносотенно-більшовицькими бандами з першого ж дня пішла успішно й городжанська війна була б уже спинена, колиб на допомогу ворогам Української Народньої Республіки не стали робітники міста Києва, які під впливом більшовицької агітації повірили наклепам чорносотенців та більшовиків, що неможливо правительством Української Народньої Республіки вороже ставиться до робітництва, й оголосили 17-го січня загальний страйк (забастовку) в м. Києві.

Страйк цей нічим не допоміг повстанцям, але вніс заколот серед населення, тяжко вдарив робочий нарід, зоставивши його без хліба й води на поталу грабіжникам і таким чином трохи затяг припинення городжанської війни.

Усеж, не зважаючи на все це, на день 19-го січня головні чорносотенно-більшовицькі осередки в м. Києві взяті військом Української Народньої Республіки, а саме: розбито осередок більшовиків на Шулявці коло Політехнічного інституту, в районі Старокиївського участку, в отелі «Прага», на почті й телеграфі, розбивається осередок на Печерську.

У руках війська Української Народньої Республіки знаходяться обидва залізничні вокзали, почта, телеграф, банки й усі більш-менш значні державні та громадські установи м. Києва. Інші чорносотенно-більшовицькі осередки також окружені й будуть знищені.

Озброєні банди злочинців розбігаються.
Правительство Української Народньої Республіки, оповіщаючи про це, звертається до всіх громадян м. Києва з закликом заховувати спокій, а товаришів робітників закликає не вірити брудним чорносотенно-більшовицьким наклепам на Українське Народне Міністерство й революційний орган Української Демократії — Центральну Раду й негайно припинити страйк, бо страйк, залишаючи людність м. Києва без хліба, води й тепла, особливо тяжко відбивається в першу чергу на вбогому й трудящому людові.

Правительство Української Республіки, сформоване на останній сесії Центральної Ради 17-го січня, цим заявляє, що воно зараз же після спинення повстання в м. Києві вживе всіх рішучих заходів до негайного задоволення пекучих потреб робітництва й подбає про забезпечення безробітних та їх семей, а також приступить до переведення самих широким соціально-економічних реформ і в першу чергу до переведення в життя закону про соціалізацію землі, ухваленого Центральною Радою 17-го січня.

У той же час правительство Української Народньої Республіки вживе всіх заходів до припинення війни й заключення демократичного миру.

До спокою й праці!

РАДА НАРОДНІХ МІНІСТРІВ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.

Київ, 19 січня, року 1918.

Голова Ради Народніх Міністрів **В. ГОДУБОВИЧ.**

Народній Міністр судових справ **М. ТКАЧЕНКО.**

Народній Міністр справ військових **ІВ. НЕМОЛОВСЬКИЙ.**

Doc. 26 Leaflet

From the National Council of Ministers of the Ukrainian National Republic

Source: DNAB

Чого хочуть православні українці в своєму житті.

Чего хотят православные украинцы в своей церковной жизни.

Ідіть же навчайте всі народи, крестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, а Святого Духа (Мат. 28, 19).

Ідіть же по всьому світу і проповідуєте Євангелію всім народам (Марк. 16, 16).

І явилися їм (апостолам) поділені язики, ніби огні, і сів на кожному з них, і сповнілись всі Духом Святим, і почали розмовляти иншими мовами, як Дух давав їм промовляти. Здумілися ж усі (прое) і дивувались, говорячи один до одного: чи не всі оце сі, що розмовляють, Галліейці, Як же се чуємо явную мову (яко в той час родились, парфяне, й мідяне, й елліміти й народи Месопотамії, Юдія, Келедонії, Понтії, Азії, Фригії, Памфілії й Єгипту, з країн Ливійських, що коло Киринії і захокі Римляне й Жиди, і мовіврці). (Діянь. 2, 3—4, 7—10)

Коли подасте незрозумілою мовою слово, як зрозумітьтея говорено.

На вітер бо говоритимите (I Кор. 14, 9).

Коли ж не зрозумію значіння слів, буду тому, хто говорить, чужоземцем, і хто говорить, чужоземець мені (I Кор. 2, 11).

Тільки ж у церкві краще мені п'ять слів промовити розумінієм серця, щоб і инші навчили, ніж десять тисяч слів чужою мовою (I Кор. 14, 19).

1. Православні українці хочуть хвалити Бога і дякувати йому в молитвах, як в Божих храмах, так і повсяк-часно в щоденному житті на своїй рідній мові і керуватися в церковно-релігійному житті стародавніми обрядами і звичаями української православної церкви.

2. Православні українці хочуть відродити устрій і звичай стародавньої вільної української церкви тому, що тоді увесь народ, а не одно лише духовенство, як тепер, брало участь у всьому церковно-релігійному житті. Через це вони засновують свої парахвії згідно з духом статутів стародавніх українських церковних братств, затверджених східними патріархами. Ці братства самі собі обрали не тільки пан-отців, але й єпископів, для єпільної і по згоді з народом церковної діяльності, самі правили церковною освітою, добродійністю і взагалі всіма церковними справами.

3. Виконувати богослужбові відправи і взагалі звертатися з молитвою до Бога на своїй рідній мові, православні українці мають повне і цілковите право згідно з Христовим заповітом апостолам, аби вони навчали всі народи на рідній мові кожного. Роблячи одправи Божої служби на своїй рідній мові, православні українці цим самим зовсім не чинять зневаги слав'янській мові, а тільки визнають, що ця мова малозрозуміла для більшости, як української, так і московської людности. Це давно вже визнали і вчені і церковний уряд і давно вже кажуть про необхідність виправлення, або навіть і перекладу богослужбових книжок на мову, яка була-б зрозуміла людям. Але ж те, про що вестимуться у них балачки ще може сотню років, православні українці у себе переводять в життя зараз, стоячи на основі всесвітньої православної церкви, котра ніякого народу не обмежувала в праві користуватися якоюсь богослужбовою мовою. Тут до речі нагадати, що цьому цілком супречить постановою останнього Всеукраїнського Православного Собору, якою визначено українцям для одправи Божої служби лише слав'янську мову, через що ця постановою треба вважати протиканоничною.

4. Православні українці не бажають і ніколи не відуть а ні в католициство, а ні в протестанство, а ні в унію, як про це росповсюджують чутки лихі люди, але стоячи непохитно на підставах православної віри,

1. Православные украинцы хотят славить и благодарить Бога в молитве как в Божьих храмах, так и ежечасно в повседневной жизни на родном своем языке и руководствоваться в церковно-религиозной жизни стародавними обрядами и обычаями украинской православной церкви.

2. Православные украинцы хотят возродить строй и обычай древней вольной украинской церкви, потому что тогда весь народ, а не одно только духовенство, как теперь, принимал участие во всей церковно-религиозной жизни. Вследствие этого они основывают свои приходы согласно с духом уставов древних украинских церковных братств, утвержденных восточными патриархами. Эти братства сами избирали себе не только священников, но и епископов для совместной и согласной с народом церковной деятельности, сами заведывали церковным просвещением, благотворительностью и вообще всеми церковными делами.

3. Совершать богослужение и вообще обращаться с молитвою к Богу на своем родном языке православные украинцы имеют полное и неотъемлемое право согласно с заповедью Христа апостолам, чтобы они научали все народы на родном языке каждого (Мар. 16, 15, Матф. 28, 19, Д. 2, 4—11, 21. I Кор. 14, 19). Совершая богослужение на своем родном языке православные украинцы не унижают этим славянского языка, а только признают, что этот язык малопонятен для большинства православных, как русских, так и украинцев. Это давно уже признавал и ученый и церковное правительство, и давно уже говорят о необходимости исправления или даже перевода богослужбных книг на более понятный для народа язык. Но то, о чем они будут говорить еще быть может сотню лет, православные украинцы у себя проводят в жизнь сейчас, стоя на основе всемирной православной церкви, никакого народа не ограничивавшей тем или иным богослужбным языком. Когда напомнить, что этому совершенно противоречат, потому и является протиканоничным постановление последнего Всеукраинского Православного Собора, ограничившего украинцев только славянским языком, эти богослужбные.

4. Православные украинцы не желают и никогда не пойдут ни в католициство, ни в протестанство,

Doc. 27 Leaflet (Ukr/Russ)

What Orthodox Ukrainians want in their [church] lives

Source: DNAB

мобілізується з цією всесвітньою церквою на духовне об'єднання всіх тих, що вірують.

5. Не бажаючи ні в кого заборити перкі, православні українці хочуть лише такого розподілу націоналізованих державних храмів у Києві між православним українським і неукраїнським населенням, який дає би змогу цим народам, як найкраще задовольнити свої релігійні потреби.

6. В своїх церковних справах українці не прагнуть до панування над тими народами, які з ними оселились, але не бажають також в цьому відношенні бути в залежності від інших. Тому православні українці нікого і не чим не примушують мучи до свого обряду, до свого церковного устрою, який кожний варіант, який живе на Україні, хвалить Бога, як сам бажає, також нікого, хто сам захоче до них приєднатися, українці не відсуватимуть від себе.

7. Українці не прагнуть до відокремлення від сучасних українських православних єпископів, і не відійдуть від них, хоч би вони їх і гнали від себе, але ж, разом з тим, українці щиро бажають мати від своїх єпископів, згідно з стародавнім устроєм української православної церкви, архипастирське керівництво, допомогу і єднання з народом в його церковній роботі, а не тільки накази і распорядження духовних урядовців.

8. Православні українці не хочуть ніякого розподілу з грецькою, московською, сербською, румунською і іншими православними церквами, а хочуть назавше залишитися в братерському єднанні в вірі і згоді зо всіма ними, як в молитві і в житті, так і в боротьбі з ворогами православія. Разом з тим православні українці прагнуть до автокефалії, т. б. до повної невідповідності української православної церкви нікій другій православної церкві.

ми в уяві, як об'єднані розпротраняючи свою обмеженіше люди, не стов істотливою як отримати православної вери будуть молитися до свого власного першою і духовною владдівними своїм верування.

5. Не желая ни у кого отнимать храмы, православные украинцы хотят только такого распределения национализированных государственных церквей в Киеве между православными украинскими и неукраинскими населением, при котором эти народности могли бы в более легкой и доступной для них форме удовлетворить свои религиозные потребности.

6. Украинцы в церковном отношении не стремятся к господству над другими народами, которые с ними поселились, но не желают также в этом отношении быть в зависимости и от других. Поэтому православные украинцы никого ничем не будут принуждать к своему обряду и своему церковному строю, — пусть каждый живущий на Украине народ, хвалит Бога, как ему желательно, а также никого, кто сам захочет к ним присоединиться, украинцы не будут от себя отстранять.

7. Украинцы не стремятся к отделению от внешних украинских православных епископов и не уйдут от них, хотя бы они их гнали от себя, но вместе с тем украинцы горячо желают иметь от своих епископов, согласно со строем древней украинской православной церкви архипастырское руководство, помощь и единение с народом в его церковной работе, а не только начальнические указы и распоряджения.

8. Православные украинцы не хотят никакого разделения с греческой, московской, сербской, румынской и другими православными церквами, а хотят навсегда остаться в братском единении в вере и согласии со всеми ими как в молитве и жизни, так и в борьбе с врагами православия. Вместе с тем православные украинцы стремятся к автокефалии, т. е. полной неоподчиненности украинской православной церкви какой либо другой православной церкви.

м. Київ.

Об'єднані Ради Українських
Православних Парохій.

47124
34

Товарищи и Граждане!

Не голосуйте

За списокъ № 2.—Это списокъ большевиковъ, которые не подчиняются воли Советовъ Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ, которые прорвали фронтъ революціи и своей безответственной агитаціей и выступленіями удлиннли кровавую войну, отдалили желанный миръ.

Не голосуйте

За списокъ № 3.—Это списокъ кадетской партіи, партіи ворованнаго Временнаго Правительства, партіи, устанавливающей палку въ колесо революціи, партіи, предпочитающей путь съ реакціей, а не съ революціонною демократіей.

Не голосуйте

За списокъ № 4.—Это списокъ украинскихъ и польскихъ буржуазныхъ націоналистовъ, которые исключительно преслѣдуютъ интересъ своихъ національностей. Они ушли отъ революціи, отказались отъ защиты интересовъ трудящихся. Они сознательно затеяютъ борьбу классовъ, борьбу между бѣдными и богатыми.

Украинскіе и польскіе социалисты не голосуютъ за списокъ № 4.

Не голосуйте

За списокъ № 5.—Это списокъ черносотенцевъ, ярыхъ враговъ народа, прислужниковъ царской власти, желающихъ возстановить старые порядки съ охранниками, союзническими бандами, пагубами и проч.

Не голосуйте

За списки №№ 6, 7 и 8.—Граждане евреи! Списки за указанными номерами это—списки еврейскихъ крупныхъ и среднихъ торговыхъ купцовъ, домовладельцевъ и „хозяевъ“ судосбергательныхъ товариществъ. Они сейчасъ надѣли маску друзей еврейскаго народа, они называютъ себя демократами. Они хотятъ воспользоваться Вашей темнотой, Вашей зависимостью отъ нихъ, чтобы пробраться въ думу. Тамъ они будутъ защищать не интересы всего еврейскаго народа, а только интересы своего класса, интересы богатыхъ. Когда будетъ идти рѣчь въ Думѣ о налогахъ, о квартирахъ для бѣдныхъ, объ охранѣ труда, они тогда забудутъ про интересы своего „брата“ еврея, а будутъ идти въ ногу съ буржуазии всѣхъ другихъ (польскихъ, украинскихъ и русскихъ) національностей.

Имъ ни одного голоса.

Запомните это евреи трудящиеся, евреи пеннущие, евреи маломощные.

Они лгутъ, когда уверяютъ Васъ, что социалисты противъ субботы, что социалисты противъ еврейскаго просвѣщенія, противъ еврейскаго языка.

Они лгутъ, когда говорятъ, что социалисты—это ассимиляторы.

Ни одного голоса списывайъ №№ 6, 7 и 8, товарищи и граждане евреи.

Голосуйте только за списокъ № 1.

Это списокъ революціонно-социалистическихъ партій, партій, объединяющихъ рабочихъ, крестьянъ и солдатъ. По этому списку идутъ социаль-демократы меньшевики, „бундъ“, социалисты революціонеры и народныи социалисты.

За этотъ списокъ голосуетъ и Черниговская организація украинскихъ социалистовъ—революціонеровъ.

Голосуйте только за списокъ № 1.

Соціалистическій блокъ.

Черниговъ Типографія Губернскаго Земства.

национальностей. Они ушли отъ революціи, отказались отъ защиты интересовъ трудящихся. Они сознательно затеяютъ борьбу классовъ, борьбу между бѣдными и богатыми.

Украинскіе и польскіе социалисты не голосуютъ за списокъ № 4.

Не голосуйте

За списокъ № 5.—Это списокъ черносотенцевъ, ярыхъ враговъ народа, прислужниковъ царской власти, желающихъ возстановить старые порядки съ охранниками, союзническими бандами, пагубами и проч.

Не голосуйте

За списки №№ 6, 7 и 8.—Граждане евреи! Списки за указанными номерами это—списки еврейскихъ крупныхъ и среднихъ торговыхъ купцовъ, домовладельцевъ и „хозяевъ“ судосбергательныхъ товариществъ. Они сейчасъ надѣли маску друзей еврейскаго народа, они называютъ себя демократами. Они хотятъ воспользоваться Вашей темнотой, Вашей зависимостью отъ нихъ, чтобы пробраться въ думу. Тамъ они будутъ защищать не интересы всего еврейскаго народа, а только интересы своего класса, интересы богатыхъ. Когда будетъ идти рѣчь въ Думѣ о налогахъ, о квартирахъ для бѣдныхъ, объ охранѣ труда, они тогда забудутъ про интересы своего „брата“ еврея, а будутъ идти въ ногу съ буржуазии всѣхъ другихъ (польскихъ, украинскихъ и русскихъ) національностей.

Имъ ни одного голоса.

Запомните это евреи трудящиеся, евреи пеннущие, евреи маломощные.

Они лгутъ, когда уверяютъ Васъ, что социалисты противъ субботы, что социалисты противъ еврейскаго просвѣщенія, противъ еврейскаго языка.

Они лгутъ, когда говорятъ, что социалисты—это ассимиляторы.

Ни одного голоса списывайъ №№ 6, 7 и 8, товарищи и граждане евреи.

Голосуйте только за списокъ № 1.

Это списокъ революціонно-социалистическихъ партій, партій, объединяющихъ рабочихъ, крестьянъ и солдатъ. По этому списку идутъ социаль-демократы меньшевики, „бундъ“, социалисты революціонеры и народныи социалисты.

За этотъ списокъ голосуетъ и Черниговская организація украинскихъ социалистовъ—революціонеровъ.

Голосуйте только за списокъ № 1.

Соціалистическій блокъ.

Черниговъ Типографія Губернскаго Земства.

Doc. 28 Leaflet (Russ.)
Comrades and Citizens! Don't Vote For:
Source: Chernihivsky Kraeznavchy Muzei

Черниговская Окружная по дѣламъ о выборахъ въ Учредительное Собрание
Комиссія доводитъ до всеобщаго свѣдѣнія, что ею 12-го Октября 1917 г.
зарегистрированъ

СПИСОКЪ № 4

кандидатовъ въ члены Учредительнаго Собрания, предлагаемый Еврейскимъ
Национальнымъ Избирательнымъ Комитетомъ.

1. Сыркинъ Наумъ Соломоновичъ
(онъ же Мовша-Нахманъ Шоломо-
вичъ) инженеръ-технологъ, Членъ
Малой Центральной Украинской Ра-
ды, Кіевъ, Костельная 9.

2. Бруцкисъ Юлій Давидовичъ
военный врачъ, литераторъ, Членъ
Центральнаго Комитета Сіонистской
Организациі въ Россіи, Петроградъ,
Каменноостровский пр., № 66.

3. Капланъ Лейзеръ Мееровичъ,
инженеръ-технологъ, Членъ Цент-
ральнаго Комитета Сіонистской Орга-
низациі въ Россіи, Предсѣдатель
Центральнаго Комитета Сіонистской
Народной фракціи „Цеире-Ціонъ“,
Петроградъ, Загородный 1, кв. 3.

4. Залкиндъ Александръ Веніами-
новичъ,—докторъ, Членъ Централь-
наго Еврейскаго Комитета помощи
жертвамъ войны, Членъ Централь-
наго Комитета О-ва охраненія здо-
ровья Еврейскаго населенія, Членъ
Центральнаго Комитета О-ва рас-
пространенія Просвѣщенія среди ев-
реевъ. Петроградъ, Саперный 5.

5. Зайденманъ Арнольдъ Іосифо-
вичъ, Присяжный Повѣренный, лите-
раторъ, Петроградъ, Б.-Монетная 21.

6. Гиндесъ Матвѣй Феофиловичъ,
Кандидатъ Юридическихъ Наукъ, ли-
тераторъ, Кіевъ, Костельная 9.

1. סירקין משה-נחמן בן שרמה
אינזשענער-טעכנאלאג, קיעוו, קאסטעלנא 9.

2. ברוצקיס יוריס בן דוד,
מיזישער-דאקטאר, ליטעראטאר, א
מיטגליעד פון דעם צענטראל-קאמיטעט
פון דער ציוניסטישער אָרגאניזאציע
אין רוסלאַנד.
פעטראַגראַד, קאַמענאַסטראַווסקי פראַכפּעקט 66.

3. קאפּלאַן אַריעזר בן מאיר,
אינזשענער-טעכנאלאג, א מיטגליעד
פון דער ציוניסטישער אָרגאניזאציע
אין רוסלאַנד, דער פּאַרזיצענדער פון
דעם צענטראל-קאמיטעט פון דער
ציוניסטישער פּאַלקס-פּראַקציע
„צעירי-ציון“.

4. זאַלקינד אַלקסאַנדער בן בנימין,
דאקטאר, א מיטגליעד פון צענטראל-
קאמיטעט „O. S. E.“ א מיטגליעד פון
צענטראל-קאמיטעט פון דער חברה
„מפצי-השכלה“.

5. זיידענמאַן אהרן בן יוסף
יוריסט, ליטעראטאר,
פעטראַגראַד, גרויס-מאַניעטנא 21.

6. הינדס מתתיהו בן פייוויל,
יוריסט, ליטעראטאר,
קיעוו, קעסטעלנא 9.

Предсѣдатель И. Хмельцевъ.

Секретарь Ал. Бакуринскій.

Октября 13-го дня 1917 года.

Doc. 29 Leaflet (Russ., Hebrew)

Chernihiv district election Committee: List no. 4 Candidates for the Constituent
Assembly elections nominated by the Jewish National Election Committee.

Source: Chernihivskiy kraeznavchy muzei

Матері, жінки та сестри!

Коли Вам мало пролитої на війні
крови, коли Ви хочете, щоб і далі лилася
річками кров ваших синів, чоловіків,
батьків, аж поки буде здобуто Констан-
тинополя та Дарданели то подавайте свої
голосі за партію багатів-поміщиків та фабрикантів
кадетів, яку народ давно вже окрестив партією
„Народньої Неволі“ № 6.
ця партія іде по Київщині від

Матері, жінки та сестри!

Коли Вам надоїло лити сльози за
забранними на війну синами, чоловіками
та братами, коли Ви хочете швидче їх
побачити живими, то подавайте на Київ-
щині свої голоси за список

Української Селянської Спілки,
Української партії Соціалістів-Революціонерів,
Української Соціал-Демократичної Робітничої партії.

№ 1.

Який іде по Київщині
за №

Усі жінки і дівчата мусять по-
дати свій голос тільки за список №

Київське Виборче Бюро Списку № 1.

Київ, друкарня „Дніпро“, Кошівська 9.

Doc. 30 Leaflet
Mothers Wives Sisters!
Source: DNAB

№

Земля без викупу трудовому народові!

№

Хай живе Українська Народна Республіка!

Українська Соціаль-Демократична Робітнича партія

Пролетарі всіх країн, єднатесь!

ТОВАРИШІ РОБІТНИКИ, САЛДАТИ, СЕЛЯНИ!

Вітали гноби Вас в алдних, без світу жили Ви в педолі...

Вітали вбивали Вашу природу буржуї і дуки...

Без шкіл, без науки, в неволі гнобили Вас гнобителі капіталісти і рішні хижакі й насильники!

Та вже десять місяців, як здобуто Волю Народом, як Революція змела панування хижаків—дєрмоїдів.

Вже десять місяців, як український працюючий люд почав вилазити з багна царизму і хоче бути на волі, рівний усім народам світу.

Кровью своєю, боротьбою й стражданням здобуло селянство, робітництво й військо Українську-Народню Республіку.

Та люті вороги Волі, Рівности і Братерства народнього хочуть в корені вслати самоозначення народне і в крові затопити Українську Народню Республіку, а з нею загартати і всі багатства вашої Землі і Волю народню...

З одного боку—бувші шпиги, каті народні, полицаї і прихвостні царизму під табличкою „большевиїв“ грабують наш край, розстрілюють вільних громадян України, виколюють очі салдатам українським, дикою ордою йдуть на українську народню республіку, змітаючи все на своїм шляху і топлючи в крові і сльозах життя і волю пролетарського народу України, а Російська Соц.-Дем. Робіт. партія большевиків не тільки не зупиняє цієї сваволі і глумства над революцією, а ще й допомагає грабникам і душогубам мільонами народніх грошей з державної казни..

З другого боку—чорна сотня, капіталісти, суржуї і кадети підймають голову і раді кожної хвилини сісти на спину пролетарія-робітника, селянина і вп'ять загнати в багно український народ і зробити з нього отару овець і рабів.

Отже ні одного голоса, товариші Салдати, Робітники і Селяни не віддавайте „Большевикам“, „Кадетам“, „Чорносотенцям“.

Всі, як один, ідіть вибрати в Українській Установці Зборя і свої голоси віддайте тільки Українській Соц.-Дем. Роб. Партії!

Нім більше голосів збере наша партія, тим дужча буде перемога народня. Тим міцніше закріплені будуть здобутки революції.

Хай живе Соціалізм!

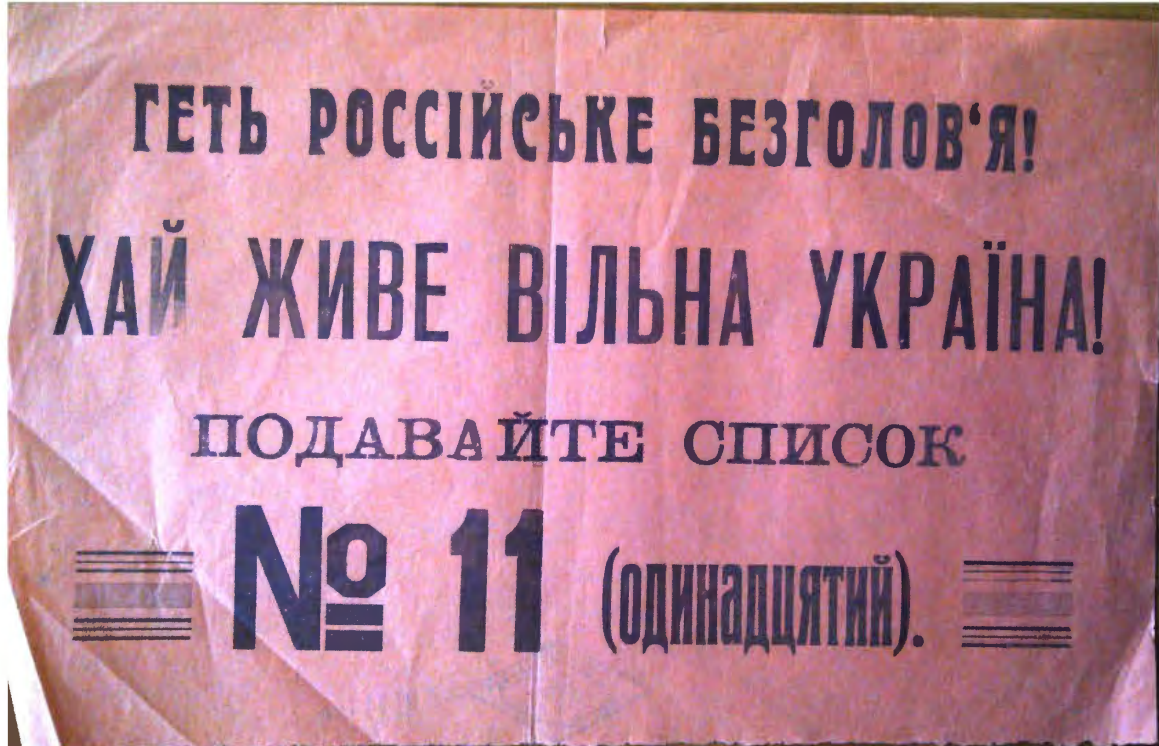
№

Негайний загальний мир!

№

Doc. 31 Leaflet
Comrades, Workers, Soldiers, and Peasants!
Source: DNAB

Doc. 32 Leaflet

Out with Russian disorder! Long live free Ukraine! Choose list no 11 (eleven)

Source: DNAB

Братья Українці і Сестри Українки!

Вибори до Установчих Зборів перенесені на 26, 27 і 28-ме листопада (Новбра) ц. р. Осталися коротеньки дні Ви вірні діти України, ви раніш проснулись і познали себе, своїх братів, свою Неньку-Україну.

На вашій совесті ляжить святий обов'язок розказати тем ному брату, за який список треба нести свій голос. Він знаєте уж, що за список № 10. Хай-же, як один бідолога, як одна моволиста рука, знає, що список № 10, є селянській і за його треба подавати свої голоси чоловікам і жонкам.

Благоді Вас, і вас зовуть із могил наши славні предки що боронили волю України. Вас зовуть із могил славні борці павши від царської руки, за землю і волю, щоб ви у дні виборів і до цих днів постали на варту по усіх улицах. Зайдіть у кожную хату і говоріть, щоб голосували тільки за список № 10.

До святої праці товариші!

Ми повинні покорити панів на віки у ці великі рішучі дні.

Киньте всяке попеченіє денен о собі і приймайтесь зараз же за роботу, бо крий Боже побідять пани тоді горе на наши голови!

Закладуйте де ще нема, Селянської спілки і Просвіти.

Інструктор Ц. Р. Ол. Ячник

За № 10-й.

Зібралися всі селяне
До збірної хати,
Тай миркують за кого-ж-то
Картки подавати.

Один каже що за пераий—
Другий за дев'ятий,
А громада в один голос:
А ми за десятий!

Бо десятий то наш рідний
Рідний-же за нами
І він буде за люд бідний
Битиє із панами

Він за Землю і за Волю
І рідную школу.
Він за кращу Неньку-Долю—
За братію голу

Міру мир святий, здобуде
І крові не стане—
Людам жити добре буде,
Бо лихо зав'яне.

І громада поришила
То жос подавати
Як за кранці і за рідни
За ишов десятий.

Doc. 33 Leaflet

Brother Ukrainians and Sister Ukrainians!

Source: Chernihivsky Kraeznavchyi Muzei

**Од Головної Комісії по справах виборів до Установчих Зборів
Української Народної Республіки**

до громадян Української Народної Республіки.

Мабудь в кожній живій і видющій душі на віки вже затверджена та невміруща істина, що дійсно покраща доля народу тільки тоді, як сам він візьметься за утворення свого життя.

Зкинуті вже кайдани старого порядку, які довго і тяжко зковували народ, і вільно йому тепер самому почати власне будовання нового ладу.

Але в надзвичайно тяжких обставинах доводиться Україні, чинити цю справу.

На перешкоді—проклята спадщина, що зосталась від збутого режиму,

Пограбовано добро, знівечені здоровля і душа народні. У всесвітній війні з центральними державами країна дуже зuboжилась і зійшла людською кровю.

Військо мало не розвалилось і майже зовсім беззаступною стоїть рідна сторона перед лютим, глузуючим ворогом.

Розладився перевіз по залізницях і царь-голод де-не-де починає давати себе в знаки.

Нарешті—гублять розум де-які частини громадянства і доводять людей до найгіршого зла—братоубивчих звад і чвар.

Хвилі загальної руїни де-далі—все більше затоплюють російську землю і перекочуються до України.

Коли-ж і який всьому цьому може бути кінець і який шлях веде до нього?

Єдина мається відповідь:

Не буде ніякого добра, поки народ не зорганізується і не візьме справи утворення порядку і ладу в свої міцні руки.

Вільний вже піти, один тільки він має змогу врятувати себе в такій надзвичайно лихій пригоді і немає іншого шляху до цього порятунку, як на-самперед і головнішим чином—скликати Установчі Збори Української Народної Республіки і для цього обрати з народу людей, котрі найясніш виявлять бажання та думки народні і в спільній праці складуть основи, на яких почнеться і згрунтується будівля нового ладу.

Згідно з волею селянства, робітництва, вояцтва і всього трудового народу, виявленою через Центральну Українську Раду, установами по справах виборів до Установчих Зборів вжиті вже всі заходи, щоб переведено було обрання представників народу. Кожна правомочна людина має змогу в відповідному виборчому участкові потай од усіх, остеронь од усяких впливів та відповідаючи тільки перед своєю душею вкласти у конверт картку з зазначенням номеру того списку кандидатів, яких вважає за найкращих представників народу, і однести той конверт до виборчої скриньки на загальний підрахунок.

Треба тільки, щоб як можна більш людей взялось за цю справу. Виразніше тоді виявиться воля народу через Установчі Збори, міцніше та краще закладені будуть підвалини вільної державної будівлі, од котрої залежить і мир, і воля, і добробут, і все наше життя.....

„Україно, Україно,
Серце..... ненько“.

збуди дочок й синів твоїх ширих до справи цієї на користь громадську....

„ . . . . сонце йде
І за собою день веде“....

Жінки й чоловіки

„.....до праці ставайте!
Час наступає—ходімі!...
Дяка і шана—робітникам щирим,
Сором—недбалим усім!“

Друкарня бр. Каплун, Київ, Хрещатик - 4

Doc. 34 Leaflet

From the Main Commission to the [Ukrainian] Constituent Assembly Elections
of the Ukrainian National Republic
to the Citizens of the Ukrainian National Republic

Source: Chernihivsky Kraeznavchyi Muzei

Пролетарі усіх країн єдвайтеся!..

**Всі як єден голосуйте
по Київщині за список**

№ 20

**Української Соціал-Демократичної
Робітничої Партії.**

Товариши і громадяне!

Знов будете подавати свої виборчі картки (билети), але тепер будуть одбуватися вибори до Українських Установчих Зборів.

Товариші! Вам принесуть разом з виборчими записками величезні листи на яких буде надруковано аж цілих 21 список.

Є там різні партії і гуртки, що повиставляли своїх кандидатів. Є там Українські, Російські, Єврейські, Польські партії, велика, середня і дрібна буржуазія, є, нарешті, і пролетарські партії.

І от з цієї купи, з цієї мішавини, Вам треба не помилитися і подати свій голос як раз за список тієї партії котра обороняє інтереси городського та сільського пролетаріату, робітників міста і села.

Не помиліться, бо своїм голосуванням ви, голосуючи за тих, чи других людей, тим самим приперуєте ім встановити нові добрі закони які відповідалиб інтересам робітництва.

Треба тільки додивлятися до кожного списку; дивитися не тільки на назву партії бо тепер повелось так що не тільки дрібна а і середня буржуазія ховається під назвою соціалістичної партії. Тому Українська Соціал-Демократична Робітничка Партія видає цей справочник, який допоможе виборцям розібратися межі всіми цими списками і голосувати свідомо за ті партії, які з самого початку стоять на чолі і які будують нове життя, отдаючи цій справі всі свої сили.

Такою Партією на Україні є наша партія — Українська Соціал-Демократична Робітничка Партія яка виставила свій список по Київщині під № 20.

**Хай живе Українська Соціал-Демократична Робітничка Партія.
Всі, як єден, голосуйте по Київщині за список № 20!**

Doc. 35 Leaflet
All as one in Kyiv region vote for list no. 20
The Ukrainian Social-Democratic Workers Party
Source DNAB

	Українські партії	Російські партії	Єврейські партії	Польські партії
Політичні партії	Список № 19. Спілка хазяїв-хліборобів на Україні.	Список № 5. Позапартійної спілки руських виборців		Список № 10 Польський список об'єднаних польських партій
Велика буржуазія	Список № 11. Українська федеративна демократична партія	Список № 9. Партії народної свободи (кадети)	Список № 16. Єврейського національного виборчого комітету.	
Середня буржуазія	Список № 14. Бізнесів українців Холщинини і Городешинини Список № 4. Української селянської трудової групи Список № 15. Селянської спілки Радомиського повіту Список № 17. Бюда українців-самостійників-соціалістів української трудової групи	Список № 21. Трудової народно-соціалістичної партії	Список № 8. Об'єднаної єврейської соціалістичної робітничої партії (С. С. і Е. С.)	
Міська буржуазія	Список № 2. Української партії соціалістів-федералістів Список № 1. Української партії соціалістів-революціонерів разом з селянською спілкою	Список № 3. Партії соціалістів-революціонерів Список № 6. Російської соціал-демократичної робітничої партії (об'єднаних меншовиків)	Список № 7. Єврейської соціал-демократичної робітничої партії („Поалей Ціон“) Список № 12. Партії Бунда (всеобщого єврейського робітничого союзу), що входить в російську соціал-демократичну партію	Список № 18. Польської партії соціалістичної (П. П. С.)
Пролетарські партії	Список № 20. Українська Соціал-Демократична Робітничая Партія	Список № 13. Російської соціал-демократичної робітничої партії (большовиків) Соціал-Демократичної України, Соціал-Демократичної Польщі і Литви, Польської партії соціалістів (лівих)		

Doc. 35 (overleaf)

Chart classifying political parties by class allegiance, nationality and election number

Source: DNAB

20 УКРАЇНСЬКА
СОЦІАЛЬ-ДЕМОКРАТИЧНА
РОБІТНИЧА ПАРТІЯ. **20**

Пролетарії всіх країн єднайтеся!

РОБІТНИКИ, СЕЛЯНЕ, САЛДАТИ!

За десять місяців революції ви мусили навчитися одної великої правди:

Коли самі за себе не потурбуєтесь, нікто за вас і пучкою об пучку не вдарить.

В наші революції, яка єсть тільки боротьбою клас, боротьбою буржуазії з пролетаріатом, себ-то з робітниками і зубожилым селянством, боротьбою, яка вже війною стала—переможе той, хто не кине своїх позицій.

РОБІТНИКИ!

А ну пустіть буржуазію до влади;—де будуть ваші професійні свідки, ваш 8-ми годинний робочий день, ваші колективні умови?

СЕЛЯНЕ!

А ну дайте буржуазії зачепитися за міністерські портфелі; чи не помститься вона вам, чи не забере назад свою земаю, прихопивши зводно й нашу та пустивши вас світ за-очи?

САЛДАТИ!

А ну дозвольте буржуазії відновати воєнщину; хіба ж таки не сверблять у буржуазького офіцерства кулаки, що десять місяців не можна було практиковати мордобою, шибениць і розстрілів?

Революція—то війна; Щоб не втратити завойованого—треба брати нові позиції.

На черзі нові позиції—Українські Установчі Збори.

Візьміть їх! Не спить; суньте широкими лавами до свриньок, ведіть за собою недбалих і ледачих!

Буржуазія не спить! Вона мобілізує всі свої сили, щоб пропхнутися до Українських Установчих Зборів. Виганяйте її звідти своїми голосами.

Віддавайте голоси тільки спискові **№ 20**, тільки спискові Української Соціально-Демократичної Робітничої Партії, бо тільки ця партія є вашою партією, тільки вона не спинить війни проти буржуазії, тільки вона **не продасть робітників, селян і солдат.**

Не надійтеся ні на кого, крім самих себе. Проводьте в Українські Установчі Збори якомога більше своїх депутатів—українських соціально-демократів.

А разом з тим—гуртуйтеся біля своєї Української Соціально-Демократичної Робітничої Партії, вступайте широкими масами до своєї революційної партії міжнародного соціалізму!

20 ГОЛОСУЙТЕ ЗА СПИСОК 20

Doc. 36 Leaflet
Ukrainian Social Democratic Workers; Party
Workers, Peasants, Soldiers!
Source: DNAB

Doc. 37 Leaflet

The Black Hundred, List no. 3 yearns for the Tsarist Whip on the Ukrainian back.

Ukrainians! As one vote for list no 12.

Source: DNAB

Сільський

З РУК ДО РУК, З ХАТИ ДО ХАТИ!

Люди добрі!

Коли Ви хочете, щоб у нас на Україні швидче настав добрий лад:

Щоб припинилася війна,

Щоб ми самі встановлювали такі закони, які нам треба,

Щоб панські землі на Україні були поділені тільки між населенням України,

Щоб Катеринославські вуглярні перейшли у власність Українського народу,

Щоб податки, які з нас збираються, витрачалися б переважно на Українські справи, та—

Щоб ми були справжніми господарями у своєї хаті,-

Коли Ви цього хочете, то неодмінно ідіть вибирати послів до Установчих Зборів, та подавайте свої записки за

≡ УКРАЇНСЬКІ СОЦІАЛІСТИЧНІ ПАРТІЇ: ≡

або за № 8 Української Селянської Спільки, та Українських Соціалістів Революціонерів.

або за № 13 Української партії Соціалістів Федералістів.

або за № 15 Української Соціально-Демократичної Робітничої партії.

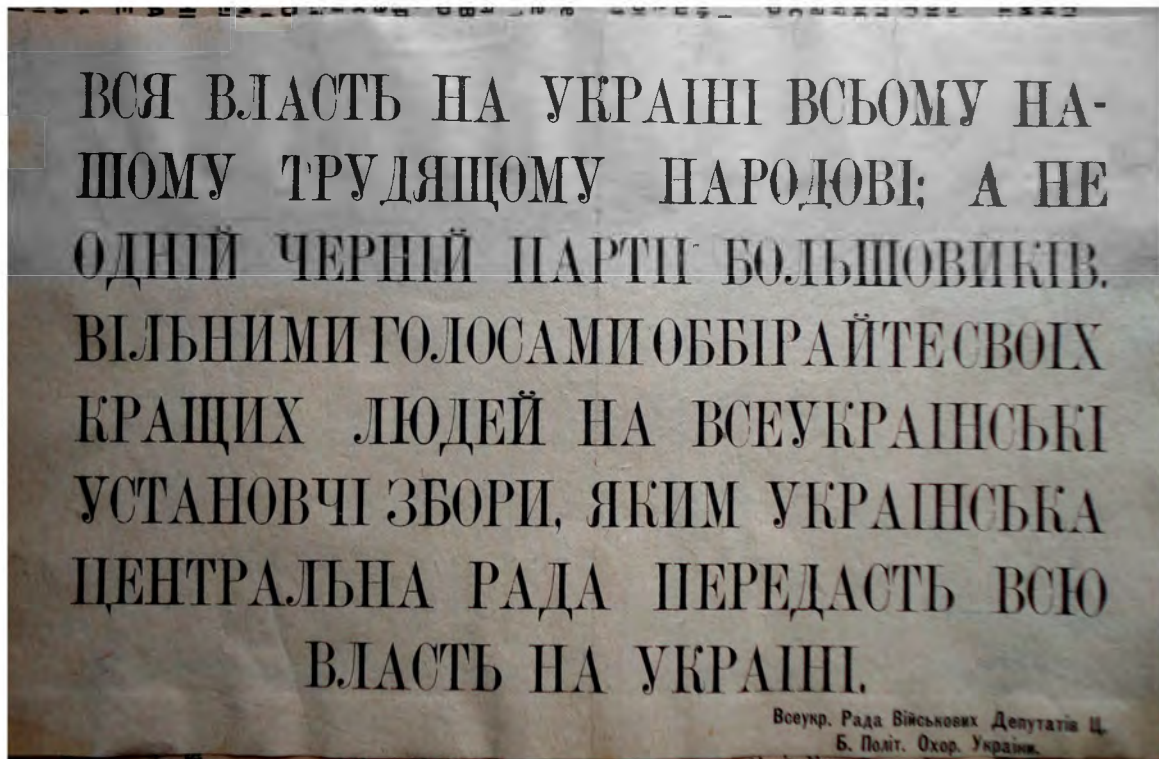
або за № 17 Української партії Соціалістів Революціонерів та партії Російських Соціалістів Революціонерів.

(Вибирати можуть чоловіки та жінки не молодше 20 літ.)

Так радить Вам:

Правління Полтавської
Спільки Споживчих Товариств, та
Інструкторській відділ Спільки.

Doc. 38 Leaflet
From hand to hand from house to house! Good People!
Source: DNAB

Doc. 39 Leaflet

All power in Ukraine to the entire working population:

Source: DNAB

Громадяне!

Тужний час переживає вся Україна взагалі і особливо в Україні. Крами бязладдя та руїни на нас і ляжуть немов поцпе Української

що увесь Український народ пробував у Російській державі в епоху „податкової Володимира“ і одночасно зможуть політики, що завладали на Російський уряд. Податки да-дали все збільшувати, а народ все убивав, але податки виплачували й не йшли йому на користь. Тільки до-щого робило людям користного, да й йому богачі давав волі у свої справі. Тепер, коли діє уряд на Україні — свій, народний, коли оповідає Народний Республікою і не зале-од російсько-московської Москви, ці од чілов-лавицького Петербургу. Тепер, коли адва-ломана розпочати нове вільне та щастливе місце самодіятності розбудують усі підвалини цього ті люди, що давніше йшли всіма шляхи і воражому урядові тепер, ставши цілком громадянами, не підтримують ні свого на-уряду, ні навіть образу свого, о земства.

Громадяне! Вільними ідлосами Ви обібрали зем-епер своїх обранців даєте на потягу та Коли саме земство забуло змогу послужити ма ентями свого розуму та щирого сумління, чете його діяльність богато більша, ніж це раніше ворожій вам уряд. Але мало того, що земство зметва, як ні не боратуєте, не може нести тої роботи, на яку ви-я самі його поста-ро мунте й зовсім удірвати своє існування. Земство пропадуть і ті великі здобутки діяль-першого земства, які вже ви маєте і на-вратили великі кошти. Доведеца розпускати та зачиняти школи, розчитувати лікарів, м, агрономів, то-що і взагалі усіх земських

робітників, котрі працюють на живі народні. — І всі здобутки культури на полі соціально-економічного життя мають згинути.

Громадяне! Схаменіться, поки ще не пізно і не попустіть настати такій руїні. Подумайте тільки, чи подохнуть за це вам ваші брати та сини, що не разбарі повернуться з військ і полону. Що вони вам скажуть, як у вас не буде ні шкільців, ні лікарів, ні земства. Без цього жити не можна. Культурні за-ходи тепер ще більше потрібні, ніж було раніше, і рано чи пізно, а доведеться це все знову заводити, бо й діти ваші зажадають культурного громадського життя, то чи не краще буде вам не допускати до руїни свого рідного культурного будинку, що зветься земством. Його треба ладити да пошарпати, а не руй-нувати, бо в аму пробував мало не все культурне ваше життя.

Громадяне! Неважко ви зможете, як виплатите ті податки, що довіляють земству. Вонаж сторицею вам поверне у потрібній вам культурній формі. Чимало з вас же чесно одбуває свій сей громадський обов'язок, а всеж як більшість з вас не заплатити земських податків, то і тих громадян зрешті, що уже заплачені, марно пропадуть. Шкода буде величевна вам, а користі згину, бо і ви, що не платите тим не забача-тієте. Отож ми, ваші обранці, ухвалили просимо вас негайно платити сформікам, що довіляє, на користь самих же себе, своїх дітей та тих родичів, що тепер у відвоку та полону.

Не руйнуйте ж, громадяне, своєї власної куль-турної справи, бо зруйнувати легко, а знов збудувати вельми тяжко. Підтримайте і народне правління вільної України і своє Борзенське Земство, а дайте нам, Вашим обранцям, чесно та правдиво виконати свої обов'язки, що ви самі накиннули на нас.

З. М. Голові Борзенської повітової Земської Управи **В. М. Андриєвський.**

Члени
П. М. Васенко.
Д. Ф. Біра.
Х. М. Худий

Doc. 40 Leaflet
Citizens! All Ukraine is going through hard times ...
Source: DNAB

Вояки-українці!

Гласні Думи Українці, які обрані в Думу всім українським населенням міста Києва на підставі найдемократичнішого закону про вибори, являються дійсними представниками всього українського населення м. Києва, а тому і його оборонцями.

Нині ми Вас вітаємо як наших оборонців від большевицького кулака, як оборонців слави і чести вільної України, як оборонців прав і вольностей всього Українського народу.

Ми громадяне міста Києва під час трехнедільного господарювання в Києві большевиків пережили подзвичайно тяжкі часи гніту, образи, ганьби, страху і горя. Але оці нечувані нелюдські несчастья впали не тільки на голови одних українців, а разом з ними і на голови всіх інших мешканців м. Києва: на євреїв, поляків і великоросів. Ми всі вкупі тремтіли під жахом большевицького гніту і сваволі чужих людей, ми всі однаково ограбовані, голодні і ображені морально і духовно. Загальне горе з'єднало нас в одну дружну сімью і нині ми Вас, козаки-друзі, щиро вітаємо за радість волі, яку Ви нам принесли зараз, волі орошеної Вашою кров'ю. Але, звертаючись до Ває з щирим братерським привітом українно прохаєм Вас: бережіть волю Українця, яка так часто поллята Вашою кров'ю. Бережіть рівність и братерство, які проголошені Українською Центральною Радою. Не заплямуйте Вашу ідейну боротьбу за права всієї України, всіх народів на Україні сущих повторенням самосудів, масових знущань над правами людини. Ми віримо, що вояки-українці тримають міцно в своєму сердці заповіт своїх дідів-козаків, що безоружних не б'ють. Поки иде бій—озброєні люде вбивають озброєних людей. Бій кінчився, козаки проявлять свідомість і лицарське достоїнство. Ми віримо, що Ви не допустите ні грабуників, ні знущань над безневинним населенням без ріжницї національності його. Вы боретеся з большевизмом, який принесено до нас на штиках з півночі. Але Вы не боретеся з народами, які на Україні живуть і які до розвитку большевизму не причасні.

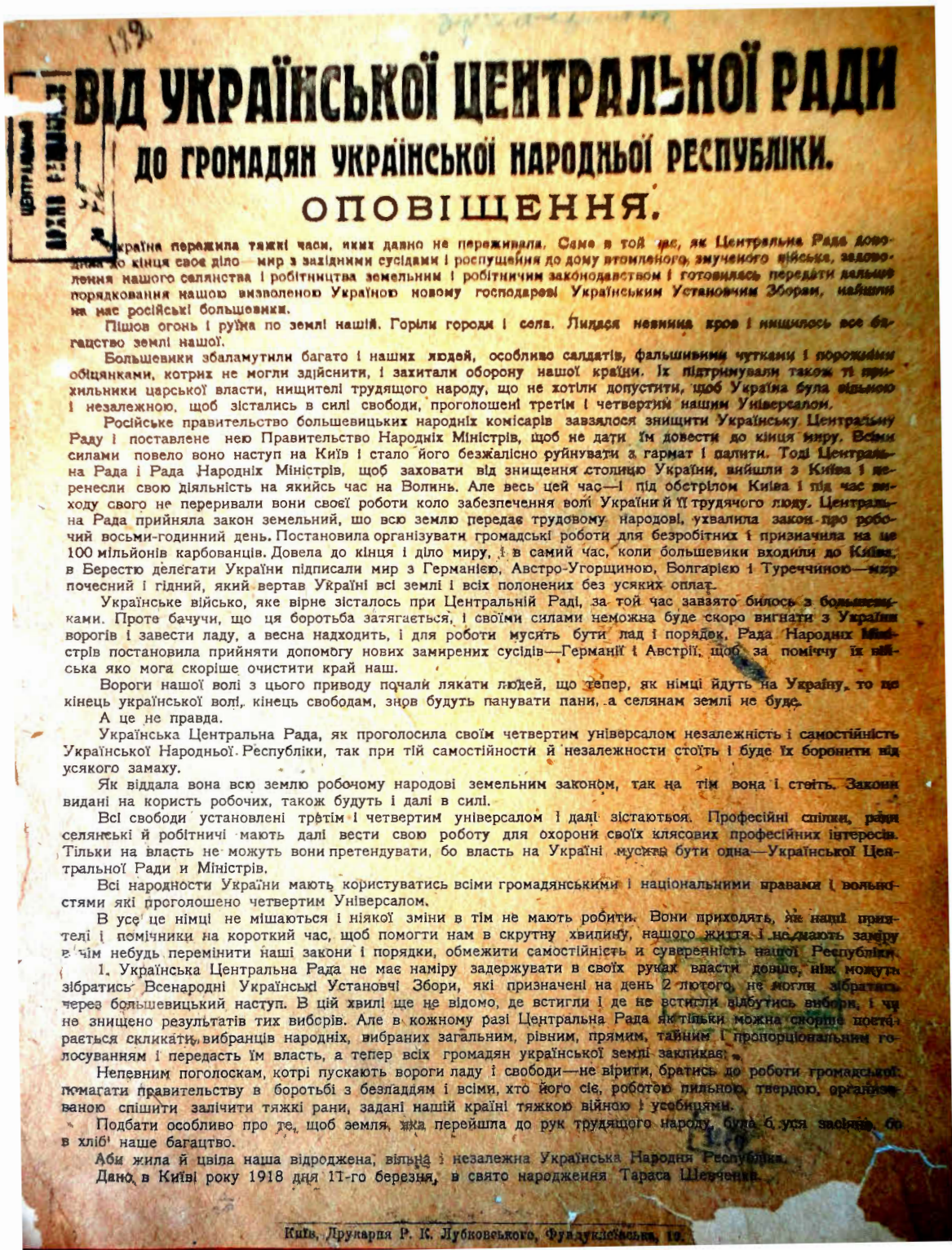
Дайте столиці вільної України мир і спокій, дайте населенню Києва можливість вільної і мирної праці на користь Української народної республіки.

Українські фракції Київської Думи.

Київ, Типографія Р. К. Лубковського.

Київ, 2/III (17/II) 1918г.

Doc. 41 Leaflet
Warriors-Ukrainians!
Source: DNAB

Doc. 42 Leaflet
From the Ukrainian Central Rada
to the citizens of the Ukrainian National Republic
Source: DNAB

До населення Слобідської України.

Вороги нашого краю хотять внаслідати нас. Такими ворогами є більшовики. Вони грабують людей, забирають насильно хліб і все майно. Забирають гроші. Розстрілюють і убивають українців навалю українського війська. Роблять безладдя на залізницях. Через них не ходять потяги, і селянам не можна відвезти з города ні заліза, ні ситцю, ні кожів, нічого. Безладдя стало таке, що дальше терпіти не можна. А неможно далі терпіти через те, що більшовики все роблять так щоб до нас знову повернувся старий царський лад і щоб знову ярмо неволи носив на своїй ший і селяни і робітники.

Далі терпіти не можно!

Правительство Української Народної Республіки послало на Слобідську Україну Гайдамацький кош, щоб він увільнив вашу землю, ваші села і міста од напашників—більшовиків, од злодіїв, грабіжників і різних провідівців.

З ними гайдамаки церемонитись не будуть.

Гайдамаки—а їх тисячі—поклались всім святам на світі, своєю любовію до рідного краю, своєю пошаною до героїв і мучеників України, своєю прихильністю і ображенним братським почуттям до розстріляних більшовиками українців—що не покладуть зброї аж доти, доки не увільнять Україну од насильників—більшовиків.

ГРАЖДАНЕ!

Гайдамаки—Ваші брати і друзі.

Помогайте їм і піддержуйте їх. Гайдамаки приходять до Вас як оборонці закону, порядку, як захистники трудящого люду.

Попережаємо: хто буде шкодити Гайдамацькому Кошу в його тяжкій і державній праці, той буде покараний, як велить Законь Української Республіки.

Ми знаємо, що люде втомились од безладдя, од насильства, од грабіжництва, од знущання всяких провідівців, та зайдв, як от більшовики і красногвардейці.

Ми несемо Вам мир і лад, ми несемо Вам спокій і порядок.

Робітники і Селяне і всі громадяне! Поможіть оборонцям ладу і волі на Україні—гайдамакам—звільнити людей і вичистити нашу землю од більшовиків та різних провідівців!

Отаман Українського Гайдамацького Коша Слобідської України *С. Петлюра*.

Начальник штабу Коша отаман *Ол. Світлицький*.

Помічник його *Освуа Ол. Удовиченко*.

І все товариство гайдамаків Українського Гайдамацького Коша Слобідської України.

Къ населенію Сло- бодской Украины.

Враги нашего края хотят нашей гибели. Такими врагами являются большевики. Они грабят людей, насильно забирают хлеб и все имущество. Забирают деньги. Расстреливают и убивают украинцев навалю украинского войска. Производят беспорядки на железных дорогах. Из-за них не ходят поезда, и нет возможности повезти из города для селян ни железа, ни ситцу, ни кожы—ничего.

Беспорядок достиг такого предья, что дальше терпеть нельзя. Нельзя терпеть потому, что большевики все делают для того, чтобы к нам снова возвратился старый царский режим и чтобы снова ярмо неволи носил на своей шее рабочий и крестьянин.

Дальше терпеть нельзя!

Правительство Украинской Народной Республики послало на Слободскую Украину Гайдамацкий кош чтобы он освободил Вашу землю, Ваши села и города от угнетателей—большевиков, от воров, грабителей и всяких авантюристов.

С ними гайдамаки церемониться не станут.

Гайдамаки—а их тысячи—поклались всьм для себя святыми, своєю любовію къ родному краю, своим уваженіем къ памяти мучеников и героев Украины своимъ единопшіемъ и оскорбленнымъ братскимъ чувствомъ къ расстрѣленнымъ большевиками украинцамъ,—что не сложатъ оружія до тѣхъ поръ, пока не освободятъ Украину отъ насильниковъ—большевиковъ.

ГРАЖДАНЕ!

Гайд-маки ваши братья и друзья.

Помогайте имъ, поддерживайте ихъ. Гайдамаки приходятъ къ вамъ, какъ охрители закона, порядка, какъ защитники трудящихся.

Предупреждаемъ: кто будетъ вредить Гайдамацкому Кошу въ его тяжелой государственной работѣ, тотъ понесетъ наказаніе по закону Украинской Народной Республики. Мы знаемъ, что народъ усталъ отъ беспорядка, отъ насилій, грабежей, издѣвательствъ всякихъ авантюристовъ и жуликовъ,—какъ вотъ большевики и красногвардейцы.

Мы несемъ вамъ миръ. Мы несемъ вамъ спокойствіе и порядокъ.

Рабочіе, крестьяне и все граждане! Помогите защитникамъ порядка и волі на Украинѣ—гайдамакамъ—успокоить людей и вичистить нашу землю отъ большевиковъ и разныхъ авантюристовъ!

Атаманъ Украинскаго Гайдамацкаго Коша Слободской Украинѣ *С. Петлюра*.

Начальникъ штаба коша отаманъ *Ол. Світлицький*.

Помощникъ его есаулъ *Ол. Удовиченко*.

И все товарищество гайдамаковъ Украинскаго Гайдамацкаго Коша.

Doc. 43 Leaflet (Ukr/Russ)
To the population of Sloboda Ukraine
Source: DNAB

ГРОМАДЯНЕ!

Тяжкі, надзвичайно тяжкі часи прийшлося пережити за останні дні громадянству Української Народньої Республіки.

Не тільки революція, яка давно уже пішла на спад, але і зобов'язання революції були в останній небезпеці. Пришудувалися слова нікого великого пророка Тараса Григоровича Шевченка: „Доборолась Україна до самого краю, свої діти вірше ката її розпинають“.

Все, що прийшлося пережити нам за ці останні часи, було наслідком темноти та політично-промислової незрілості нашого народу.

Ще і зараз одбуття революції в небезпеці, а тому всім громадянам, як одному треба твердо стати на ґрунт законного народоправства в межах проголошених третім та четвертим Універсалам.

Всі місцеві самоврядування та громадські інституції (Водосні сільські та земельні управи) повинні негайно прийняти на тяжку і відповідальну роботу по переведенню в життя реформи зазначених в третьому та четвертому Універсалах. Треба всім міцно згуртуватися біля свого Уряду (Народніх Міністрів та Центральної Ради), аби вчасно можна було відбутися удару як з права так і зліва.

Найбільшу увагу треба звернути на земельну реформу. Земельним законом проголошеним Центральною Радою право на земельну власність касується, земля переходить до рук трудового народу без викупу і розпределяється між ним по принципу споживчої та трудової норми.

Треба негайно подбати про те, аби аби земля, не втрачаючи ні одного шматочка, була засіяна, бо вогному полягає міць і сила держави і добродуш вогного народу. За для переведення земельної реформи в життя, та за для організації засіву; Повітовими Народними Урядами в розпорядження Земельного Комітету откомандировуються агрономи та інструктори, які і мають негайно приступити до роботи.

Всі місцеві самоврядування та громадські інституції, а також і приватні особи мають всім допомогати і ніхто не має права зупинити їх в роботі, бо той хто перешкоджає є зрадник свого народу, він повстає проти уряду з установлених законів і має відповідати по суду.

Всі громадські інституції мають пильно стежити за тим, аби демократичні закони нашої держави строго виконувались і тих хто порушує їх треба притягати до відповідальності по суду.

В тих випадках коли, порушуються законні права місцевих самоврядувань та громадських інституцій, треба негайно доводити до відома вищих установ по належності, які рішуче будуть обстоювати права цих інституцій.

Громадяни! негайно візьміть зброю, внесіть податки, бо брак грошей та голод, що відчувається до цих пір в нашій державі руйнує народне господарство; розстрілює державну машину і всієї людності загрожують небезпекою. Але і повірте тим планаторам та вертепам трудового народу, які говорять, що третій та четвертий універсали скасовані, і мов би те востановлюється приватна власність на землю. **Все це повірте!**

Уряд істиче старий і третій і четвертий універсали і земельна реформа безумовно будуть переведені в життя.

Наслухайте вірних наговорів і не вининно провадьте свою роботу.

Всі як один виконуйте громадянські обов'язки.

Голова Повітової Народньої Управи **ВЛАДИМІР**.

Член:

Муринича
Гонимий

Директор, Київської Управи К. Добровольський.

Член Київської Управи Я. Телебарський.

Голова Повітової Земельної Управи Славичський.

Doc. 44 Leaflet

Citizens. The citizens of the Ukrainian National Republic had to live through unprecedentedly difficult times

Source: DNAB

167

Повісьте на стіні!

ДО УКРАЇНЦІВ-ПАТРІОТІВ

БРАТТЯ!

У великих муках та при страшній і одвертій ворожнечі відвічних ворогів наших чужинців на Україні („нац. меншости“) й поза Україною сущих, народилася Українська Держава. Але через брак патріотизму та нерішучість багатьох керівників нашої Держави ці вороги—чужинці та обмосковлені Українці є всюди і займають часто відповідальні посади навіть у найвищих державних установах (Штаби, Міністерства і т. п.) ведучи свою зрадливо-віроломну роботу.

І це в той час, коли Україна воює з Московщиною!

Цього не повинно бути инакше загинемо.

Українська Держава у небезпеці!

І боротися з зрадництвом може і мусить само громадянство.

БРАТТЯ!

В ім'я Української Держави закликаємо вас про всі такі випадки подавати писемні і дозвідні відомості з доказами (свідки, факти про теперішню або колишню діяльність) про ворожість до нашої Республіки.

Звертаємося з цим до всіх патріотів Великої Української Землі.

Бюро міститься: Київ, Фундулєвська 19, тел. 24-28. Щодня від 10-2.

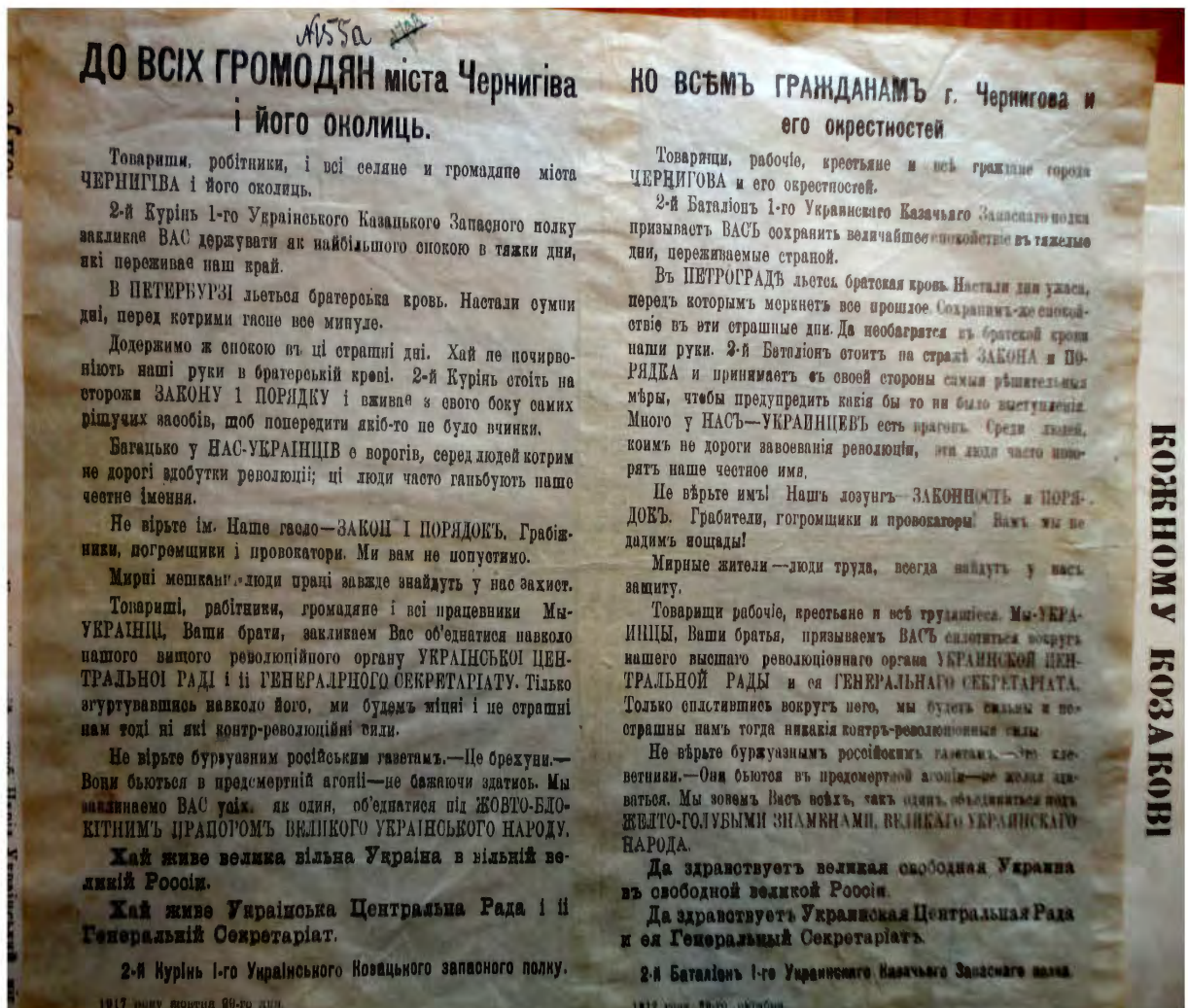
Київ, липень 1918

Doc. 45 Leaflet

To Ukrainians-Patriots. Brothers!

Source: DNAB

Doc. 46 Leaflet (Russ. Ukr)
To all citizens of the town of Chernihiv and surroundings
Source: DNAB

ВІДОЗВА.

Громадяне Чернігівщини!!!

Повідомляємо Вас, що в м. Чернігів приїхав український полк, сформований Центральною радою з полонених українців.

Николи Україна вийшла зі стану світової війни, заключивши мир з осередними державами; ми вистали бути полоненими, запрованими Московським Урядом, а стали вільними як і всі громадяни Української Народньої Республіки.

Але мир зовнішній не приніс спокою внутрішнього; тяжкі часи переживає наша мати Україна. Безладдя руйна обхопила наш край!..

Наше народне правительство, Центральна Рада, сказала: „Врати! Хто почував себе громадянином Української Народньої Республіки, не має права в цей тяжкий час сидіти і чогось ждати. повинні всі зорганізуватись, стати на оборону своїх Народніх прав і допомогти нам провести в життя демократичні закони оголошені в 3 і 4 літерсалах.

Приймаючи до уваги цей заклик, ми, котрі ці роки були видрані від своїх хат, дітей, батьків, котрі три роки несли тяготу неволі, боліючи душею і серцем за своєю родиною, за рідним райом, ми на відозву нашого народнього Правительства зорганізувались в полки, ввійшли за зброю, яку дала змогу ввяти Центральна Рада, щоб з Вами, громадяни, боронити рідний край від безладдя, щоб з Вами стати проти тих, хто хоче вирвати назад ті демократичні свободи, котрі ми здобули революцією: земля селянам без викупу, 8-ми годинний робочий день і вільні забезпечення робітникам; самоопреділення національності, особливо дороге нам Українцям, 35 мільйонном народів, котрих московський централістичний уряд дивив і висискував як ні одну національність; вільні мови нашої ненавиді, називаючи хохлацькою, мужичою, але тепер революція дала право ми і вважали всім національностям Росії сказати: „вистіть“!

Ніякі муки, ніякі кари за 250 років московської неволі не задушили того, що дала нам природи Ми не малороси як нас вважали Московські урядовці.

Ми Українці, варід, котрий має свою мову і свій аязик і свої особисті економічні відносини, а тому будувати свою культурну і економічну життя на Україні має тільки українська демократія, бо тільки ми знаємо що в нас є, і що треба зрадити.

Маючи це все на увазі, ми бувши полонені, а тепер вільні громадяни Української Народньої

Республіки, поспішили відчуватись на заклик нашого уряду, щоб хоч частину і своєї праці віддати на будівлю дорогої нам України, на захисту народніх інтересів.

А спішити треба було, бо адобутки революції порушились: край упав в небезпеку, полилась братня кров, підняли голови вороги народнього добробуту різні темні сили. Вони, рословсуджуючи різні брехливі вістки, внесли між громадянство дезорганізацію і обурення, допіро ж вони починають користатись цим безладдем. Прийшли ми... Прийшли зорганізували, веднані одною думкою,— спасти свою рідну неньку Україну від безладдя. Але вороги, побачивши в нас зорганізовану одиану, вживають всіх заходів щоб відорвати нас від вас, щоб не дати змоги нам злучитись і стати на оборону рідного краю. Вони рословсуджують скрізь чуття, що ми не полонені, що ми підкуплені жандари і стражники, що ми запродались німцєві або буржуам; вони зрівнюють нас з тими шайкама, котрі панували тут в часи безладдя, грабуючи громадян, вносячи неспокій в життя досить і так тяжке в ці часи.

Маючи на увазі ці заходи ворогів народнього добробуту, ми ршуче повідомляємо, що це все брахня! Це старі заходи темної сили!

Ми дійсно полонені, але заключення миру дало нам змогу вирватись із неволі, дало змогу через три роки вернутись в рідний край, але вернутись не мирними громадянами в рідні хати, а озброєними козаками дякуючи проклятому безладдю і неспокою.

Мета наша допомогти батькам і братам нашим утримати адобутки революції і своєю зорганізованою силою внести спокій, бо тільки при спокійному нормальному життю можливо будувати державні закони і провадити їх в життя, а вже час братись за цю працю. Наш лозунг „в єднанні сила“, а тому брати ми не пішли до своїх хат, і власні інтереси віддали інтересам громадянським, допіро ж і Вас закликаємо зорганізуватись і не блячачами, а ділом братись за громадську працю.

Досить ждати, що хтось зробіть! До праці! Ми в Вами! Коли у кого єсть які сумніви, звертайтеся в наше інформаційне бюро, зложене з вибраних козаків, присилайте представників до нас, беріть наших до себе; і паколи ми так зеднавшись прийемоось за працю, ми дамо змогу нашим Виборним і нашому Народньому Правительству будувати державний лад, а ворогам сміло скажем: „Геть в дороги!“.

10 квітня 1918 р.
м. Чернігів

Інформаційне бюро 3-го Українського ім. Богуня полку.

43805

Doc. 47 Leaflet
Announcement. Citizens of Chernihiv Province!!!
Source: DNAB

Українського Гайдамацького Коша.

Вступаючи до Українського Гайдамацького Коша (корпуса), що йде увільняти Слобідську Україну від насильників—большовиків, що забирають наш хліб, сіль, вугіль, що руйнують усе наше добро, що насильство чинять над нашими батьками, жінками та дітьми, що загрожують Українській Народній Республіці й її вищим установам—Центральній Раді та Генеральному Секретаріату, **К Л Я Н У С Я Й П Р И С Я Г А Ю С Я** захищати нашу Рідну Україну від загибелі.

Клянуся мою любов'ю до Рідного Краю, до моїх батьків та дітей, що я буду:

1. Боронити й захищати мій Рідний Край і Українську Народню Республіку.
2. Я—гайдамака—отже щирий демократ і син свого вільного народу; мене мати на світ народила, а батько уму-розуму навчив, щоб бути оборонцем мого народу: своє життя я віддам мойму Рідному Краю.
3. З моїми братами—гайдамаками—казаками житиму як брат; у купі з ними терпіти буду всякі недостачі: нужду й голод, злидні й холод, слабодушним не буду ніколи; серед сміливих та завзятих ітиму спереду.
4. Усе буду робити, щоб не було недоброї слави мойму гайдамацькому товариству: буду з ворогом битись до загибелі; коли ж він кине зброю й здався на мою ласку—то й пальцем не зачеплю; хай його карає Українська Народня Республіка по закону; немічних та безсилих буду боронити й захищати від насильників; не допускатьиму до погромів, п'яних та зухвалих бешкетів, а всяких погромників, насильників, розбійників, злодіїв та пройдисвітів спянятиму збройною силою.
5. Боже борони мене взяти чуже добро та присвоїти його собі: гайдамака ніколи не був і не буде злодієм; хто ж з гайдамаків попадеться в крадіжці, то він уже не буде гайдамакою й нема йому місця серед нашого чесного товариства; горілки ні в поході, ні в бою, ні на муштрі не буду пити; ніякого насильства не буду чинити; за жінками чужими та дівчатами волочитись не буду, бо инакше недобру славу й темну пляму завверну на те чисте діло, для якого я життя своє віддаю.
6. Кожен гайдамака—мій брат, і в бою, в поході, на муштрі, в приватному життю буду йому допомогати як братові й як з братом поділюся з ним останнім шматком хліба; з біди його виручатиму й хоч би смерть загрожувала мені од того—і на смерть піду за брата-гайдамаку та за все славне мое товариство.
7. Усі закони Української Народньої Республіки, всі накази та розпорядження моєї старшини буду виконувати слухняно, свято й не порушию,— бо я оборонець права, закону й порядку на нашій землі.
8. Коли хто з гайдамак стане робити не гарно, не по порядку та з шкодою для нашої Республіки, або нашого гайдамацького товариства, то я направлятиму його од злих учинків; не буду таїти про себе що знаю негарного про другого, а повідомлю старшину й товариство. Коли ж хто, вступивши до нашого товариства, потім виступить з нього й виявиться, що й вступив він тільки для того, щоб довідатись про тайну та донести нашому ворогу,—то такого нечесного гайдамаку буду вважати зрадником, запродавцем і шпиком—ворогом нашої справи. Рано чи пізно, а такого зрадника зловля й учиню з ним так, як з шпіоном: один кінець зрадникові—смерть. Зрадник той, хто будучи сином України, йде проти неї, зрадник той, хто в біді або бою покине товариша, хто не виконає бойового наказу.
9. Моя старшина—то мої старші брати, що знають більше за мене в військовій справі. Не тільки буду їх слухати, а ще оберегати їх од валасти, алої руки та хитрої змови, бо коли заб'ють когось із старшин або шкоду зроблять—шкода буде й усій справі нашого гайдамацького коша.
10. Буду кожної хвилини готовий до походу—до бою; для мене, як для гайдамаки, нема втоми, нема перепон, нема одступу назад, а знаю тільки дорогу вперед; **К Л Я**

4. Усе буду робити, щоб не було недоброї слави моему гайдамацькому товариству: буду з ворогом битись до загину, коли ж він кине зброю й здався на мою ласку—то й пальцем не зачеплю; хай його карає Українська Народня Республіка по закону; немічних та безсилих буду боронити й захищати від насильників; не допускатиму до погромів, п'яних та зухвалих бешкетів, а всяких погромщиків, насильників, розбішак, злодіїв та пройдисвітів спинятому збройною силою.

www.hai-nuzhnyk.in.ua

Doc. 49 [detail doc 48] point 4.

Н А К А З

29/16 лютого 1918 року.

Недак м. Боярка залята Українським козацтвом оголошує до виконання слідуюче:

Члов не раз замічено, до злочинні особи м. Боярки проізводять стрілянину як у м. Боярці так само і по всі окрєні. Наканує всю зброю та патрони здати місцевим комісарам на протязі 24 годни.

Особи які будуть ухляться від своєчасного виконання цього наказу будуть каратися наїтяжмов карою по закону военного часу вплоть до розстрілу.

Зброю можна сдавати у слідуючих пунктах: Станція Боярка помішнику комісара і в Будаївські возості.

Підписав: Атаман Українського куріня вільного козацтва Іван ГОРЬШКО-КРУПЧІНСЬКИЙ.

Згідно з оригіналом:

Комісар м. Боярка

Наказ № 3
1/16 ~~Марта~~ 1918 року

Мною помігавсь що се-
рцям без тисяди розуму а саме
кращий Ліс і річине краще
не водно як шкідливі і т.і.

А по цьому наказу оголоша-
ти Сільським Комітетам
краще оголошити селянам
що їм буде помігавсь на-
дали в розуму краще
краще Лісу і іншого
краще їм буде краще
самим суровим мірами
виплати до засадження в
тільки.

Комітет Державної
до всіх Мислов

Doc. 51 Leaflet
Order #3 1/16 March 1918
Source: TsDASBU

~~Товариші-селяне!~~ № 96
До громадян Будаївської
волости.
Сми сповіщам Вас що
проти Української Народної
Республіки - دولتخانه, якій німа
м проти нашого правління
Української Центральної Ради
обраної на всеукраїнських робітнич-
чих і селянських з'їздах, та якій
ограбили наше народне добро, поуби-
вали наших найкращих людей, вигна-
ли туди з столиці України Київ
Українська Центральної Рада на-
дняк вернеться до Києва що бу-
де новим порядком на Україні
яко колишній обраний всім народом
сущим на Україні.

Doc. 52 Leaflet [draft?]

Comrade Peasants [deleted] To the Citizens of Budaiv County

Source: TsDASBU

В Субботу 10-го і Неділю 11-го Лютия 1918 року
В ПОМІШКАНІ ТЕТІЄВСЬКОЇ „ПРОСВІТИ“

(в м. Тетіїв, в Ратуші)

ЛЮБИТЕЛЬСКИМ ГУРТКОМ

Влаштується:

ПОВЕРНУВСЯ З СІБІРУ

Драма на 5 діях

ДІВІ ЛЮДИ:

1. Нісра—дочка . . . . . 1-га Черніл.	6. Галина—дочка старшого . . . 1-га М. Соловух.
2. Марко—дочка Н. пострелка . . 2-га Ф. Соловух.	7. Настя—сирота товариш Степана 1-га Калитиний.
3. Степан, владий староста . . . 2-га Т. Соловух.	8. Олена—дівка . . . . . 2-га М. Соловух.
4. Дмитро—сирота . . . . . 2-га С. Соловух.	9. Федотка . . . . . 2-га Черніл.
5. Варвара—вдова . . . . . 2-га Карнович.	Дочка, сирота, чужинка.

Початок о 8 годині вечора

Ціна місця від 3 карб. 50 в. до 1 карб. 50 в.

Квитки будуть продаваться в день вистави від 4 години вечера.

Оповідальний редактор:

Режисер **Соловух**

Doc. 53 Leaflet

The Amateur Group presents *Return from Siberia*. A Drama in 5 parts.

Source: Arkhiv druku

ЕВРЕЙСКАЯ ТРУППА

ПОДЪ ВЪДКВІВІМЪ ВСЬРОССІЙСКАГО ПРОФКССИОНАЛЬН/ГО СОЮЗА АРТИСТОВЪ
И ХОРІСТОВЪ

ТЕАТРЪ „ЭКСПРЕССЪ“

Въ среду 10 января 1918 года
ПРЕДСТАВЛЕНА БУДЕТЬ МИРОВАЯ СЕНСАЦІЯ, ЗЛОБА ПЕРІОДА 1914-1918 ГОДА

(ТРАГЕДІЯ ДВУХЪ СЕСТЕРЪ)

ЖЕРТЫ ВОЙНЫ

Сенсаціонная драма въ 4 актахъ и 5 картинахъ соч. КИЦІСА

— К А Р Т И Н Ы —

1. Мобилизація.	3. СМЕРТЬ СЕСТРЫ.	4. Возвращен. съ позиціи
2. Безумная несть.		5. Смерть педагога

Жервннхъ просятъ не приходить.

Въ театрѣ во время антрактовъ играетъ оркестръ музыки.

СОБСТВЕННЫЕ КОСТЮМЫ БУТАФОРІА И РЕКВИЗИТ

Начало ровно въ 8¹/₂ часовъ вечера

ЦѢНЫ БИЛЕТАМЪ ОТЪ 1 РУБ. ДО 4 РУБ.

Билеты продаются въ кассѣ театра съ 11 часовъ утра до окончанія спектакля

Doc. 54 Leaflet advertisement (Russ)
(A Tragedy of Two Sisters). Victims of War.
Source: Arkhiv druku

154

ІМЕНЕМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ НАКАЗУЄМО:

1) Всім громадянам, що перейшли військову муштру во всіх родах зброї і во фльарті, здатним носити зброю від 20-ти до 35-ти років включно, а старшинам до 43-х років, негайно стати в ряди армії УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ для захисту здобуттів революції та боротьби з гетьманом і гетьманським поміщицьким правительством, для здобуття землі і вільних прав трудяшому народові та для того, щоб забезпечити Республіканський лад і демократичні порядки в УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ. Для того Комкорам, Комендантам та Військовим Начальникам негайно оголосити мобілізацію на всій території України.

2) На протязі 24 годин від часу оголошення цього всім громадянам, підлягалим мобілізації, ввійти до пунктів своїх призивних участків, для чого комендант комкорп та військові начальники повинні негайно утворити прийомні комісії в складі представника військової влади, лікаря і представника місцевого самоврядування.

Увага: Коли який із означених пунктів буде зайнятий силами, ворожими УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ, то тоді з'явитися в найблизший з таких же пунктів.

3) З'явитися добре озутими, зодягненими по можливості у військове убрання зі зброєю (оружієм), як хто її має.

Хто має у себе верхових військових коней, кульба (сідла), тим з'являтися вінно.

Всі покликані до війська мусять мати при собі харчі на сім днів.

4) Мобілізовані по селах направляються у відповідні призивні пункти, де займають казарми бумших в'язьових частин, або великі будинки по одводу коменданта в порозумінню з мійською управою.

Мійські та Народні (Земські) Управи разом з комісарами та комендантами опікуються харчуванням та постачанням мобілізованих.

Увага: Щоб допомогти новому Республіканському Правительству і спільній праці, селяне закликаються дослати в пункти мобілізації одного воза на трьох людях з їжею і прогоржом коней на сім днів.

5) Всі залізничники рахуються мобілізованими і состоящими на дійсній військовій службі і продовжують нести свої обовязки на залізницях.

6) Всі учителі звільняються від мобілізації, але за тими, хто по охоті поступить до війська, лишаються посади і утримання. Це поширюється і на старшин, що займають посади, звільняючи їх від мобілізації.

7) Урядовці державних, земських установ, які одержують утримання відповідне урядовцям державних установ 6-ї класи, звільняються від мобілізації.

8) Хто спізнється з явкою у призначений срок, той буде покараний по присуду військового польового суду.

9) Призвув до війська підлягають люди здорові перелічених років, окрім полонених, що повернулись з полону за останні два місяці.

10) Із прийнятих на дійсну військову службу до 30-ти років включно негайно сформувати полки, використовуючи для цього всі запаси зброї, фуража і харчів, які є на місцях і які можуть бути добуті з шеших районів. Призвані від 31-го до 35-ти років на дійсну військову службу лишаються на військовій службі і формуються в охоронні сотні й десятки, які залишаються на місцях для підтримання ладу і спокою.

11) В мобілізованих частинах з першого ж дня провсдити найінтензивнішу військову муштру.

12) Про склад формуєних частин повідомляти що дня по телеграфу Голови Команду.

13) Ця мобілізація тимчасова і не на довгий срок, щоб закріпити демократичний лад і підготувати нову Українську армію по черговому призиву.

Голова Директорії Української Народної Республіки **В. Вишивченко.**

Члени: { С. Петлюра
Ф. Шведь
Т. Андрієвський

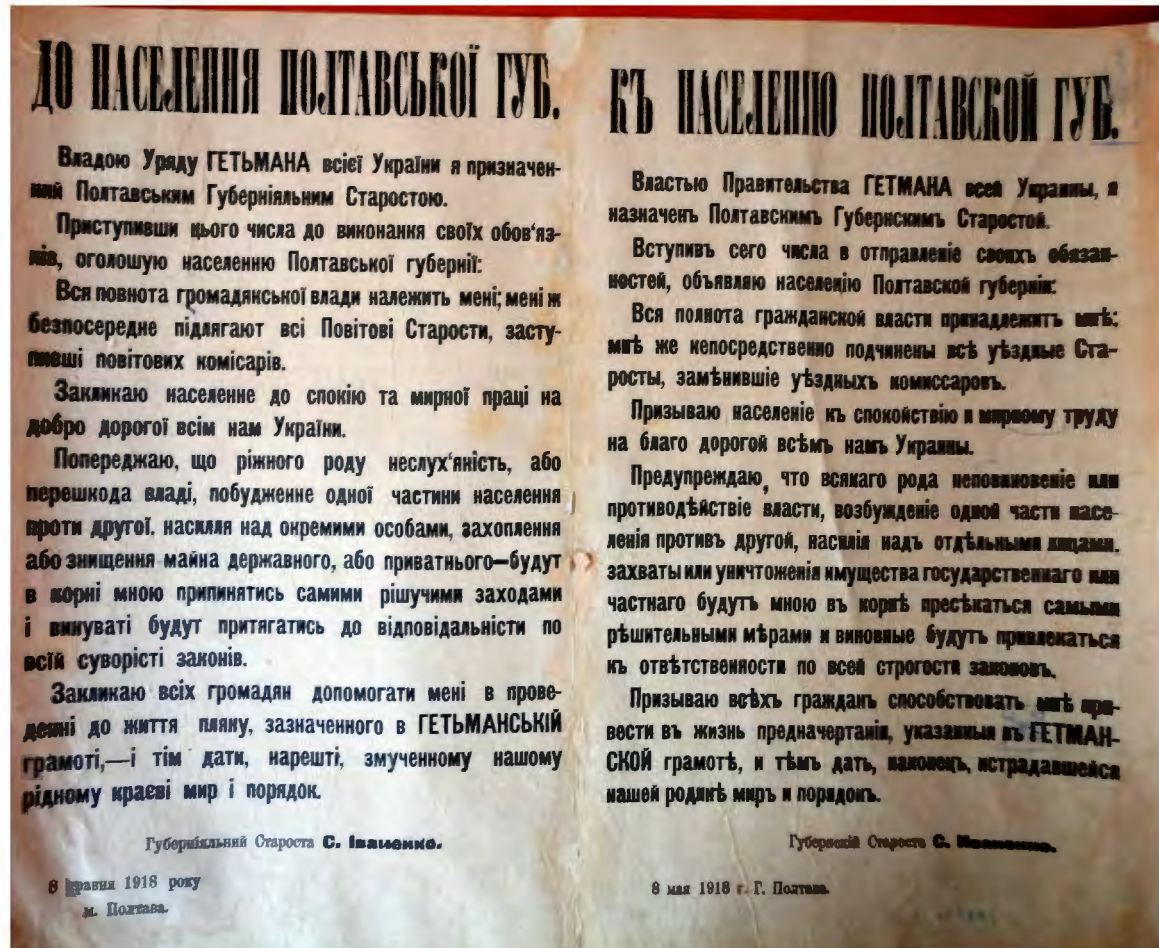

27 Падєвиста 1918 року

Ставка.

Doc. 55 Leaflet
In the name of the Ukrainian National Republic we order :
Source: DNAB

The Hetmanate

Doc. 56 Leaflet (Ukr/Russ)
To the population of Poltava province.
Source: DNAB

До населення Поділля.

Правительство Української Держави для встановлення належного державного ладу за-
погано між иншим встановленням і охороною прав власности володарів, незалежно від на-
лежности їх до того чи иншого класу, стану чи підданства і незалежно від вартости
їх майна.

Нехай населення, головним чином сільське, твердо пам'ятає, що право власности
є основа добробуту не тільки одних володарів, но і всього населення і всьої держави,
нехай населення не йде за злочинними закличками тих осіб, котрі вже немилосердно
обдурили його, обіцяючи, що руйнування і нищення господарств володарів приведе до
загального щастя народу і лишиться непокараним. Ви самі, селяни, бачите до чого
привели ці обіцянки. Загальне хижацьке рубання величезних лісних участків, а з ним
можлива зміна клімату, нищення племінного скота, нищення і посування сільсько госпо-
дарських машин, орудій, інвентаря, зруйнування будинків і садів все се нікогда не тільки
окремим власникам, — се шкода всьому населенню, всій державі.

Но ви, селяне, стежили і за тим, що після грабіжу і знищення господарств вели-
ких володарів, грабили заможних селян і накінець перейшли до бідних. Наступила за-
гальна розруха, з'явилася ненависть всіх до всіх і до всього; розбійства, насильства,
грабиджі і вбивства участились і стали таким постійним явищем, що серед цих ужасів
зробилось неможливим спокійно жити і працювати нікому ні бідному ні багатому.

Зло добра не родить.

Правительство знає земельні потреби селян і допоможе їм в цих потребах, но
зробе це не грабиджом і насильством, а мірами справедливими і законними, роблячи
допомогу малоземельним та безземельним в купівлі землі через Земельні Комісії.
Всякі ж инші способи наділення землею і при цьому злочинного характеру Правитель-
ство одкидає і буди з ними непохитно боротися.

Українська Держава тепер в першу чергу вже рішучих засобів створити держав-
ність, укріпити владу судову і адміністративну і не зупиниться ні перед, якими засо-
бами в боротьбі з ворогами ладу, роблячи в той же час повну підмогу людям добро-
зичливим в справі охорони і особистої і маєткової безпеки.

Закликаючи через се населення до розсудливості, спокою і підмоги. Правительству
в встановленню необхідного державного ладу, я попереджаю, що невиконання домагає
правительственной влади, порушення ладу і вірного провадження господарського життя,
будуть слідкуватися мною самим суворим образом і самими суворими способами.

Разом з сим я категорично вимагаю від населення:

- 1) негайно припинити рубання казенних і приватних лісів, а знищення молодняків і
повернути казенним лісничим і приватним володарям всі самовільно нарубані матері-
яли і дрова.
- 2) Охороняти засіви і не допускати посування їх і випасу худобою.
- 3) Повернути володарям все награвоване, украдене, захоплене і незаконно прид-
бане в них майно і сільськогосподарський інвентарь мертвий і живий.
- 4) Не перешкоджати володарям, арендаторам і їх служачим вступати в керування
своїм маєтком і встановити своє господарство.
- 5) Виявляти повну допомогу бувшим членам земельних Комісій і комітетів, до яких
я пред'явив особне домогання про повернення всього що їми прийнято було в інвентарь, насіння
і инше на сховання і учот в господарствах приватних володарів и що в цей час вони
при докладнім відчиті про свою роботу, повинні представити особним комісіям, воте-
новленням на підставі розпорядження Правительства замість колишніх земельних
комітетів.

Невиконавши добровільно сих моїх домагає, будуть примушені до цього силою і будуть
понарамі. Ті ж, хто по тим чи иншим причинам не будуть мати можливості виконати
це домогання, повинні вийти в добровільну угоду з володарями, чи арендаторами
заручитися писаним про се посвідченням володарів.

Подільський Губерніальний Староста С. Нісільов.

1 Червня 1918 р. Кам'янець на Поділлі.

Doc. 57 Leaflet
To the Population of Podillia.
Source: DNAB

ГРАЖДАНЕ!

Съ безграничнымъ легкомысліемъ враги Украины въ интересахъ своего безвозвратно проиграннаго дѣла, возбуждаютъ противъ насъ тысячи несчастныхъ людей, посылая ихъ этимъ на вѣрную гибель. Нѣсколько дней тому назадъ свыше десяти тысячъ большевиковъ, подстрекаемые ихъ агентами и предводительствуемые какъ видно англичанами, предприняли высадку у Миусской бухты близъ Таганрога. Опять предстояло населенію жаждущему порядка благодаря этому нашествію пережить всѣ ужасы режима большевиковъ. Но стремительный ударъ, нанесенный 14 Іюня, привелъ къ совершенному пораженію большевиковъ, изъ которыхъ легко убитыми на полѣ битвы свыше пяти тысячъ человѣкъ, а пытавшіеся спастись на свои суда были разстрѣляны въ водѣ.

Въ настоящее время безсовѣстные агенты враговъ нашей родины развиваютъ агитацію среди крестьянъ южной части Хіевщины и сѣверныхъ уѣздовъ Херсонщины. Крестьяне поплатятся жизнью за то, что они даютъ себя увлечь этимъ безотвѣтственнымъ агитаторамъ, дѣйствующимъ при помощи денегъ, и нарушаютъ этимъ спокойствіе и порядокъ на ихъ родинѣ. Этотъ примѣръ послужитъ предостереженіемъ для населенія не вступать въ сношенія съ агитаторами, чтобъ дѣйствовать противъ насъ. Судьба постигшая этихъ одураченныхъ людей, постигнетъ всѣхъ тѣхъ, которые нарушаютъ спокойствіе и возстаютъ противъ австро-венгерскихъ и германскихъ войскъ.

Населеніе призывается для блага страны и во избѣжаніе кровавыхъ репрессій не только не прислушиваться къ агитаціи враговъ порядка, исходящей иногда и отъ агентовъ бывшихъ союзниковъ, но представлять ихъ въ распоряженіе военныхъ властей и державной варты.

Екатеринославъ, 30 іюня 1918 г.

Губернскій староста генераль-маіоръ ЧЕРНИКОВЪ.

Екатеринославъ, Тѣп. М. С. Копылова.

Doc. 58 Leaflet (Russ)

Citizens! With unimaginable thoughtlessness....

Source: DNAB

Doc. 59 Leaflet (Ukr-Russ)
Ukrainian Cossackdom/ Warriors.
Source: DNAB

Відозва!

Селяне, краса і сила України!

Невже ви можеге вірити тїм людям, що обіцяють вам землю, щастя і правду, але вчїнки котрих руйнують до решти ваше поле, хату, товар.

Вам кажуть про якусь Дїректорію, яка ніби то все дасть, усіх зробить щасливими. І починають свою працю тим, що забирають насильно дітей ваших під рушницю, палять села, грабують комори, коней і так далі.

Вас примушують йти проти Пана Гетьмана та його розумних порадників в той час як він всі сили свої віддає на користь краю, захищає його від грабижників, провадить найкращий земельний закон, який запезпечує землю за бідним селянином. Хто буде школи, хто в 6 місяців привів у повний лад край, який був зруйнован большевиками та Центральною Радою. Все мудрий Пан Гетьман і його уряд. Так станемо ж ми за нього, як один, діти великих лицарів—козаків України, станемо муром проти божевільних розбішак, в наших руках зараз наша будушина и щастя унуків наших.

13 хт 918
Київ
Дозв. Водя. Цема.

Doc. 60 Leaflet
Peasants. Beauty and strength of Ukraine!
Source: DNAB

БРАТЯ!

Тяжкіє дни испытанія нѣтъ переживаемъ мы снова. Смутьяно-враги порядка и справедливости, люди, которые хотятъ пожинатьъ достоинствомъ друзей, ѣхать въ Украину и пручиватьъ ближнихъ своихъ оставить мирный трудъ и вступитъ на грабительный путь грабежа, насилия и братоубійства. Страшенъ тотъ грѣхъ, который берутъ эти люди на душу, нѣтъ имъ прощенья, нѣтъ оправданія.

Развѣ мало пролито крови? Развѣ мало обездоленныхъ и несчастныхъ людей? Развѣ мало вдовъ и сиротъ? Развѣ не дѣлами моря слезъ пролилось въ нашей родинѣ? Но хищникамъ и смутьянамъ мало этихъ бѣдствій, ибо потеряли они совѣсть и забыли все заветы нашего Божественнаго искупителя! Поворы! поворы!

Вмѣсто того, чтобы дружно и согласно работать для возрожденія своей родины, во имя общаго блага, отдавая этой работѣ все свои силы, помыслы и знанія, преступные люди путемъ лжи и обмана ввергаютъ города и села въ страшную пучину кровавой анархіи, а пособники ихъ распространяютъ недобрыя слухи, которыми хотятъ нарушить душевный покой мирныхъ труженниковъ и превратить ихъ въ преступниковъ. Не вѣрьте имъ, братья! Это они говорятъ вамъ про какіе то республиканскія войска, побѣда которыхъ будто бы дастъ вамъ счастье и благоденствіе.

Не вѣрьте имъ братья. Это ложь, преступная, гнусная ложь! Ибо нѣтъ никакихъ республиканскихъ войскъ, а есть разбойничьи хищныя банды грабителей и насильниковъ. А развѣ такія банды могутъ принести вамъ счастье, покой и порядокъ?

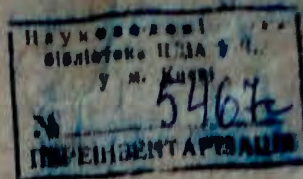
Нѣтъ, тысячу разъ нѣтъ! Горе и голодъ, слезы и кровь принесутъ они вамъ. Бойтесь ихъ—лгушкихъ и обманывающихъ васъ и по мѣрѣ силъ боритесь съ ними! Не вѣрьте имъ, братья! Не вѣрьте, когда они говорятъ вамъ, что нынѣшній строй, возглавляемый Ясновельможнымъ Паномъ Гетманомъ, ведетъ къ возстановленію монархіи, закабалитъ простой народъ и сдѣлаетъ безправнымъ крестьянство и рабочій классъ. Не вѣрьте имъ братья! Не къ этому стремится Ясновельможный Панъ Гетманъ и правительство имъ возглавляемое. О счастіи и благоденствіи всего народа неустанно заботится онъ, о томъ, чтобы все были довольны, о томъ, чтобы и въ селахъ въ городахъ процвѣтали мирный трудъ и порядокъ, чтобы вездѣ была правда и справедливость. Но скоро сказка сказывается, да не скоро дѣло дѣлается. Трудно, мудро и справедливо разрѣшить все вопросы, много времени и много труда положить на это великое дѣло, а прежде всего нуженъ порядокъ, безъ котораго, ничего нельзя сдѣлать.

Потерпите братья! Приложите все свои силы, чтобы возстановить порядокъ и этимъ самымъ вы поможете тѣмъ, кто всей душой своей хочетъ придти къ вамъ на помощь, видѣть васъ счастливыми и довольными не вѣрьте преступнымъ смутьянамъ не вѣрьте ихъ пособникамъ, распространяющихъ лживые слухи. Опомнитесь братья! Подумайте о семьяхъ и дѣтяхъ вашихъ. Что сдѣлаютъ съ ними озвѣрѣвшія банды людей, потерявшихъ образъ человѣческой. Не враги ваши стоятъ у власти, а друзья, не зло мыслятъ они вамъ, а благо. Сплотитесь всеедино, подумайте о томъ, что творится тамъ, гдѣ восторжествовала такъ называемая совѣтская власть, гдѣ люди мрутъ съ голоду, гниютъ въ тюрьмахъ и гдѣ истинные, идейные социалисты предаются пыткамъ, поруганію и даже смерти. Подумайте объ этомъ братья и твердо скажите гнуснымъ смутьянамъ и обманщикамъ: Нѣтъ, вы не друзья, а враги наши! Мы не вѣрнимъ словамъ и обѣщаніямъ вашимъ, не счастье, а горе внесете вы намъ и мы никогда, никогда не пойдемъ за вами, а проклянемъ васъ!

ВАШИ БРАТЯ!

Київ, 6/ХІІ 1918г.

273

Крестьяне!

Приближается день объявленія земельного закона, свѣтлый долго-жданный день надѣла землей трудящагося люда Украины.

Но развѣ могутъ ожидать отъ Правительства прирѣзки земли тѣ, кто сталъ въ ряды мятежныхъ и злодѣйскихъ бандъ Петлюры.

Нѣтъ, Правительство заботится лишь о вѣрныхъ сынахъ Родины, для бунтарей же, грабителей и разбойниковъ существуютъ остроги и кары.

Такъ выходите же скорѣй изъ рядовъ бунтарскихъ бандъ, не слушайте обманщиковъ, которые обѣщаютъ вамъ золотыя горы и не дадутъ ничего, какъ не дали уже однажды, когда были у власти.

Лишь отказавшись отъ участія въ братоубиственной рѣзнѣ, вы получите полное прощенье и сможете мирно обрабатывать долго-жданную землю.

мартъ, 6/III 1918г.

Всеукраинское Народное Б-во.

Doc. 62 Leaflet (Russ)
Peasants! The day is nearing...
Source: DNAB

Братья крестьяне!

Вы мирно и дружно жили. Слово ваше явилось твердым и вѣрным оплотомъ законности и порядка.

Вы своимъ простотамъ и мудрымъ разумомъ понимали, что для счастья каждаго честнаго хлѣбороба правдою нового необходимаго порядка, покой и существованіе твердой и справедливой власти.

Это необходимыя условія для вашего счастья и счастья женъ и дѣтей вашихъ.

Когда Украина переживала дни тяжелыхъ испытаний, когда вокругъ царилъ разруха, грабежъ и насилія, вы—хлѣборобы, собравшись въ Кіевѣ на съѣздъ выбрали ясновельможнаго пана Гетьмана и вручили ему заботы о себѣ.

Гласъ народа—гласъ Божій.

Да будетъ священна воля трудового украинскаго крестьянства.

Братья крестьяне, избранный вами ясновельможный панъ Гетьманъ первой и основною задачею своею поставилъ неусыпныя заботы о трудовомъ крестьянствѣ и рѣшилъ исполнить вашу вѣрную, вашу извѣчную мечту: помочь вамъ въ дѣлѣ увеличенія вашего земельного достатка на самыхъ льготныхъ условіяхъ обезпечить землей васъ самыхъ, ваши семьи и ваше потомство.

Вашъ избранныкъ, братья—хлѣборобы, не обманулъ васъ.

Какъ истинный другъ народа ясновельможный панъ Гетьманъ поставилъ на первый планъ не заботы о помещикахъ и вообще богатыхъ людяхъ, а заботы о васъ—о трудовомъ украинскомъ крестьянствѣ.

Но много злыхъ и преступныхъ людей на свѣтѣ, которые ради корысти, ради своихъ личныхъ выгодъ, готовы проливать братскую кровь и предавать на разграбленіе и поруганіе свою родину.

Нашлись и у васъ омутяны, и самозванцы, которые рѣшили обмануть васъ, нарушить вашъ мирный трудъ и повести васъ на страшный путь грабежа, насилія и братоубійства.

Горе тѣмъ хлѣборобамъ, кто повѣритъ лживымъ словамъ и призывамъ этихъ преступныхъ людей.

Вгляните туда, гдѣ водарилась нынѣ въ деревняхъ власть „комитетовъ бѣдности“.

Знаете-ли вы изъ кого состоятъ эти комитеты?

Изъ бездѣльниковъ, изъ грабителей, изъ людей потерявшихъ стыдъ и совѣсть и думающихъ только о томъ, какъ бы поживиться чужимъ добромъ.

Помните, братья хлѣборобы, что если вы люди обманнымъ путемъ захватятъ власть на Украинѣ, вы будете разорены, у васъ отнимутъ весь вашъ хлѣбъ и все имущество Ваше, а за протесты васъ будутъ безнапачно разстрѣливать и заключать въ тюрьмы.

Слезами и кровью зальются тогда села Украины, голодать и холодать будутъ ваши семьи и жизнь трудового Украинскаго крестьянства будетъ страшнѣе адскихъ мученій.

Не землю и волю дадутъ вамъ эти самозванцы, а сдѣлаютъ васъ нищими, ибо не счастье ваше нужно имъ, а вашъ хлѣбъ и ваше имущество.

Да не измѣнитъ вамъ нынѣ, братья—хлѣборобы, разумъ, да не сдѣлаетесь вы предателями своей родины, а грудью встанете на защиту той законной справедливой и вами самими избранной власти, которая дѣйствительно дастъ вамъ счастье, довольство и порядокъ.

Kiev, 12/XII 1918г.

БРАТСКИЙ СОЮЗЪ

Doc. 63 Leaflet (Russ)

Brother peasants! You peaceful tillers of the land.

Source: DNAB

Селяне-українці!

Нині, коли велика та страшна війна, хвала Господові, дійшла вже до кінця, воли повернулися, нарешті, до дому, ваши сини та онуки, коли наближається з ласки Пана Гетьмана селянське свято — розділ землі певному працьотному люду, — чи ж не повинні кожний з нас радіти і вітатися? — чи ж не радість, щастя та спокій повинні царювати по всіх селах та ауторах?..

— Але що ж ми бачимо замість цього?..

— Чого мов пустка німа стоять хліни та повітки?..

— Чому убивається — тужить жіноцтво?..

— Чом не видно по селах парубків-чоловіків?..

Це так славно господарюють пани Петлюра зі своїми прибічниками!

Це ікими заходами поремізвані коні... забрані хліб...!

Це в іяного наказу позабрано до війська повсталиського парубцтво... посирітченодітей та жінок...!

І оці злоді-розбишакі кажуть, що буци то бажають щасливої долі для всієї бідноти, для працюючого миру!

Коль-б це було справді так, то наліщо-б тоді видшували ваши добро, зобірали худобу, руйнували господарство?..

Хіба-ж так роблять ті, хто справді пеклюється про наше життя?

На язик вони щедрі й багаті.. словами у пани виводять, а руками у той же час відбирають і ті зароблені тяжкою працею кріяти достатку, які ми мейте!

— То чи-ж можна няти віри таким ось підбєжачам?..

Хіба-ж розумна хрещена людина піде на таку дурість, такий злочин, щоб преміняти на них Того, хто дійсне пеклюється про все селянство?.. щоб піти за ними проти Пана Гетьмана?!

Чи ж бачия хто в вас, — селяне-українці — від Гетьмана, або з наказу його яну кривду?..

— Чи-ж виробляє від вам по селах тале, як вироблюють зараз Петлюрину прибічницю?..

Гетьман не руйнував ваши хати, не зводив коней, не відбрав харчів...!

Він по всім час думка про нас, аба, весь час посилюється видати, земельний закон, підставою з приводу цього своїх міністрів...!

Його Ясновельможнім пеклюванням ви, — селяне-українці, — всі матимете землі. ваши діти не будуть більш поневіряться по наймах!.. ваших красунь-дечат не будут більш гвалтувати по економіях та заробітках паничів!..

Кожен з вас буде справжнім порядним земліном на своєму власному ласому шматочку землі!

— Чи-ж не це — щастя?

— Чи-ж не це — краса доля?

І вона сама наближається до вас!

— Не відпихайте-ж власними руками того, про що кричали ще наша розійні діди та батьки, про що слізно прохали Господа Милосердного ваши матерки!..

— Ні вірьте тім, хто буде казати аки щось иньше, умовляти та підбивати на злочин, на повстання. Знайте: — ото вони закуплені Петлюривою то вони бредуть за гроші!..

— „Слова їхні ласкаві, а чортова думка“ —

— Не слухайте и не вірьте!

З обіцянок їхніх кожука не зшмате! За промови палі коняки на ярмарку не купите! Підведуть їхні речі вас тільки під в'язницю та кару. Ото і всього прибутку матимете з ціх соловіх обдурень-обіцянок, що взиватимуть вас та пащекуватимуть на на все село „злодіями“ та „острожниками“, як повернетеся з в'язниць до яких вони вас „приведуть“.

— Жоніть же їх від себе геть з усіма їхніми обіцянками і чекайте спокійно землі. — Щирою батьківською рукою Ясновельможного Пана Гетьмана земля наближається до вас!!!

Кіев, 18/ХІІ 1918г.

Doc. 64 Leaflet
Peasants Ukrainians!
Source: DNAB

Doc. 65 Leaflet (Russ)
Peasants! You are tired ...
Source: DNAB

До урядовців!

Урядовці, чи давно стали ви працювати спокійно, знаючи, що забезпечені на завтра?

Чи давно ви всі користуєтесь культурними благами цивілізованої людини, не ховаючись і не голодаючи по підвалах, та не лякаючись кари „поглиблюючих революцію“.

— Невже ви, люди ладу і спокійного укладу життя, що поліпшуть своє істну „возстановленнє правъ челоуѣка“, які проводяться зараз у життя у Совдепї у цьому земному раю аферистів?

— Як що ви відчуваєте себе вільними людьми—громадянами добре налагоджуємої держави, а не рабами большевицького терору, як що існуючий лад задовольне вас у необхідному, а у перспективї ви маєте поліпшення, то примайтесь за цей лад і за утворителя його—п. Гетьмана, бо він оден почав будівництво і веде його не дивлячись на усю важність, при сучасних обставинах.

Пам'ятайте, що ваш добробут і життя багатьох з вас залежить від додержання існуючого ладу, так і того, хто у ньому на чолї—п. Гетьмана.

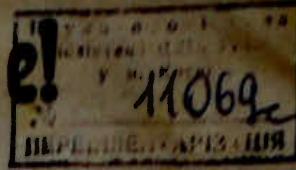
Стійте за Ясновельможного п. Гетьмана і тим здобудете собі добробут.

п. Київ, 12/XII 1918г.

Дов. Воєн. Ценз.

Doc. 66 Leaflet
To government officials
Source: DNAB

Рабочіе!

Политическіе авантюристы вовлекаютъ васъ въ опасную игру. Играя нашими головами, живыми и страданіями вашихъ женъ и дѣтей, эти господа обманываютъ васъ самымъ безсовѣстнымъ образомъ и подъ предлогомъ защиты вашихъ интересовъ, преслѣдуютъ низменные личные цѣли.

Рабочіе! Петлюра, Вениченко и К-о зовутъ Васъ къ возстанію потому, что Петлюрѣ и Вениченко захотѣлось быть министрами и воровать народныя деньги какъ это сдѣлалъ ихъ пріятель—бывшій украинскій министръ Ковалевскій.

Рабочіе! Вспомните судьбу вашихъ товарищей въ Совдешіи, которымъ совѣтскіе комиссары обѣщали также тысячи благъ, а взаменъ этихъ благъ накормили ихъ свинцомъ! Безработные въ Москвѣ и Петроградѣ при малѣйшемъ протестѣ разстрѣливаются тысячами, а совѣтская власть пожимаетъ плечами и нагло увѣраетъ, что это дѣлается во имя торжества социализма!

Этого ли Вы хотите достигнуть здѣсь на Украинѣ?

Рабочіе! Васъ заставляютъ тоскать горячіе каштаны для кого-то! Неужели Вы не поймете, что самостійничество—это проявленіе узкой національной нетерпимости, не имѣющей ничего общаго съ профессиональной защитой рабочихъ интересовъ!

Рабочіе! Мы далеки отъ охраны интересовъ капиталистовъ, ибо мы—тѣ же рабочіе, собственной кровью отстаивающіе возрожденіе Россіи. Но мы противъ авантюристовъ, мы противъ той безсовѣстной политики, которая натравливаетъ одну часть населенія противъ другой во имя шкурныхъ цѣлей интригановъ и провокаторовъ.

Рабочіе! Воздержитесь отъ забастовокъ и внимательно приглядитесь къ этимъ волкамъ въ овечьихъ шкурахъ, которые биваютъ Васъ къ выступленіямъ. Станьте все на стражѣ и Будьте Гражданами—бойцами.

Київ, 22/XI 1918г.

Советъ союза „На

Doc. 67 Leaflet (Russ)
Workers!
Source: DNAB

ГРАЖДАНЕ!

288

Въ настоящій глубоко значительный моментъ, среди катастрофическихъ событийъ на всемъ почти пространстве европейскаго материка, будущее нашей Родины зависитъ, главнымъ образомъ, отъ соблюдения слѣдующихъ условийъ: отъ сплоченности государственнаго порядка и сохранения общественнаго спокойствія.

Всѣмъ этого слѣдуетъ имѣть!

Судите-же сами: друзья или враги вамъ и Родина? Кто столь несвоевременно разжигаетъ ничтоже огонь вражды и разобщенности, разрушенія и анархій между разными кругами общества и отдѣльными братскими национальностями, входящими въ составъ нашей Родины?

И не о себѣ ли главнымъ образомъ, думаютъ эти краснорѣчивые обманщики? не дѣли ли своей личной выгоды и матеріальной выгоды преслѣдуютъ они, прикрываясь лозунгами борьбы за угнетенныхъ и обездоленныхъ противъ „Правительства Притѣснителя“?

Развѣ не видѣли мы ихъ уже у власти?.. всѣхъ этихъ Петлюрь и Винниченковъ?

Развѣ не пережили ужасовъ большевизма, къ которому привели и отъ котораго не могли собственными силами отстоять мирное населеніе эти самозванцы первители судебъ нашего народа?

Влѣстную-же перспективу сулитъ намъ будущее, если власть и управление страной снова попадетъ въ руки этихъ демагоговъ!

Едва успѣла Украина свободнѣе вздохнуть и оправится отъ поразительныхъ потрясеній, едва не челоуѣческимъ, подчасъ, усиліями и истинной мудростью мнѣшнинаго „Правителя Украины Яновскаго-мужика Пана“ Гетмана—надъ страной забрезжила разсѣять государственнаго устройства и экономическаго порядка—и вновь мы видимъ какъ въ безднѣ тьмы

анархій, претягиваются руны, пасыгущія въ эти до-стиженія... И являющія картины пережитыхъ въ им-варѣ дней террора снова выливаются изъ кроваваго тумана... убійства, насилие, грабежи, ослѣпа без-наказанность однихъ и беззащитность другихъ... и это не двѣ недѣли, какъ было тогда, а не долгие мѣсяцы и быть можетъ даже годы..

Граждане! Допустимъ ли мы это?

Развѣ не научилъ насъ страшный кровавый опытъ Великороссія?.. И призраки замученныхъ и убитыхъ развѣ не стоятъ они болѣе передъ нами?..

Нѣтъ! Мы не желаемъ на Украинѣ повторенія того, что переживаетъ обездоленная Великороссія! А посему мы имѣемъ право громкогласно возгласить всѣмъ этимъ демагогамъ, всѣмъ врагамъ общественнаго порядка и истинной государственности:—Руки прочь!

Тѣсными и дружными кольцомъ, объединенные любовью къ Родинѣ и пониманіемъ истинныхъ основъ государственности, должны сплотиться мы дѣлнѣмъ вокругъ Того, кто началъ на нашей территоріи мирное строительство, чьими усиліями было создано войско, охраняющее нынѣ нашъ мирный трудъ, чьей мудростью издавалась и издаются законы, способствующіе улучшенію жизни крестьянъ, приобретѣнію ими земли, устраивающіе жизнь всего трудового люда Украины, обеспечивающіе полную безопасность и равноправіе всѣмъ национальностямъ и этносоціалъными, населяющимъ Украинскую Державу.

Стать на стражѣ у горнила, гдѣ молотомъ Могучаго Кузнеца куется наше будущее, охранять входъ въ кузницу государственности—это долгъ каждого, кто во-истину стремится къ порядку, кому дорожи интересами Родины, кто съ честью можетъ носить имя ея сына!?

Съ Богомъ граждане, отъ слова въ дѣлу!

г. Киев, 11/ХІІ 1918г.

Всѣмъ, Всѣмъ, Всѣмъ!

Doc. 68 Leaflet (Russ)
Citizens! At the present deeply significant moment ...
Source: DNAB

Граждане Украинской Державы

Пробилась грозная часа испытанія Вашей соли-
тельности и отъ того, что Вы свершите, отъ того,
какъ Вы проявите себя послѣ прочтенія этого без-
эскуснаго призыва — зависитъ Ваша жизнь, жизнь
Вашихъ дѣтей. Граждане! вокругъ Кіева охватилась
трагичѣшная картина, слышенъ отдаленный гулъ мано-
нады и катится грозное эхо, рожающее въ душу
каждаго изъ Васъ недавнія картины кроваваго, пья-
наго пара, пронесшагося надъ едва уцѣлѣвшими
уголками — созданной, такими невероятными усилиями,
молодой Украинской Державы. Но вотъ прошло деся-
ть мѣсяцевъ, какъ Вы жили спокойной, когда Ваша
жизнь стала входить въ колею, дорогой Вашему
сердцу, работы... И снова раздаются выстрѣлы, и
снова близятся кровавые дни. А что Вы сдѣлали,
что Вы предприняли? Ничего. Вы видѣли, какъ въ
этой саганиской шлякѣ большевизма стиралась
столятины пріобрѣтенная культура, не говоря ужъ
о жертвахъ павшихъ отъ обезумѣвшихъ головахъ
большевистскихъ дѣятелей, на Вашихъ глазахъ
гибла, сокрушаясь въ корнѣ, безжалостно влагты-
ваясь въ грязь улицъ, уснанныхъ сѣмьячками — на-
ша молодая культура. А теперь? Теперь снова дви-
жется бѣна и какъ это не печально мы, иль просто
пассивны, иль иѣкоторые изъ насъ, соблазненные
лешевыми лозунгами, способствуютъ пробивающейся
заразѣ. Многие изъ насъ, ослѣпленные, поносятъ
дискредитируя ту власть, которая сейчасъ терпитъ
за всѣхъ — власть Гетмана Скоропадскаго. Каждый
почему то старается выкопать наилучшіи комокъ
грязи, чтобы кинуть въ тѣхъ людей, которымъ они
то сами, можетъ быть, обязаны своей жизнью, сво-
ими достояніемъ.

Одни говорятъ: „Да что Гетманъ, это ставлен-
никъ нѣмецкихъ штыковъ“! И не подумаете о
томъ, какую жертву приносилъ Гетманъ Скоропад-
скій, когда онъ дѣйствительно скрѣпя сердце опя-
рлся на единственную, возможную въ то время
власть нѣмцевъ? И эту жертву онъ приносилъ ради
Васъ же, живущихъ здѣсь спокойно, спокойно пита-
ющихся хлѣбомъ Украины. Многие кричатъ о томъ,
что „что моль намъ далъ Гетманъ за эти мѣсяцы
въ культурномъ отношеніи?“.

Граждане! Внимательно приглядитесь. Вотъ
Вамъ перечисленіе фактовъ, которые каждый изъ
Васъ прочелъ и каждый можетъ проверить: за этотъ
короткій срокъ при всѣхъ трудностяхъ поставлен-
ныхъ временемъ открытъ Государственный Університетъ
въ Кіевѣ (6/23 сентября), въ Каменецъ-Подольскій
(19/6 октября), въ Екатеринославѣ также открытъ
Університетъ, открыто пять Народныхъ Універси-
тетовъ, открыто на территоріи Украины 40 новыхъ
гимназій, 10 Реальныхъ Училищъ Открытъ Фребе-
левскій Украинскій Институтъ, отпущена трехмил-
ліонная субсидія на Кіевскій и Каменецъ-По-
дольскій Університеты (14/1 сентября). Наконецъ откры-
та семинарія имени Шевченко (20/7 сентября) и т. д.
Этого развѣ мало? И вѣдь это только начинанія Гет-
мана Скоропадскаго въ строительствѣ нашей моло-

дой культуры и просвѣщенія.

Гетманъ Скоропадскій — это не только минувшій
отжившій періодъ, это искренній патриотъ своего
народа, утѣшійя одинаково заботиться о всѣхъ
слояхъ, всѣхъ классахъ, всѣхъ національностяхъ
проживающихъ на Украинѣ. Открытъ украинскій На-
родный Університетъ (11 июня 29 мая). Всѣ нацио-
нальности уравнены въ правахъ. Гетманъ считаетъ
не съ национальностью даннаго дѣятеля, а съ тѣмъ,
насколько онъ любитъ свою родину и насколько ценитъ
его культурно-интеллектуальный багажъ (на-
имѣннѣ Гутникъ и др.). И наконецъ крестьянство,
долго ждавшее участи своей питомимъ-земля, стояло
наканунѣ разрѣшенія аграрнаго вопроса. Это — гра-
мота Гетмана о земельной реформѣ (31/18 октября)
Гетманомъ изданъ законъ о борьбѣ съ разрухой
сельскаго хозяйства. Наконецъ Панъ Гетманъ какъ
вѣрный казакъ своей дорогой Украиной позаботился
о казачествѣ; вспомните всѣ въ коиъ течетъ еще
яркая кровь казака запорожца украинца, вспомните
Универсалъ Гетмана о казачествѣ (18/5 октября),
а еще ярче его отношеніе къ казачеству. Вы видѣ-
те изъ письма Гетмана (о казачествѣ на Украинѣ
отъ 31/18 мая). За это время заключены торговые
договоры, разработка коиыхъ, проведеніе въ жизнь
коиорыхъ усилило бы притокъ машинъ, матеріаловъ,
усилило бы торговлю и промышленность, возрожда-
ющейся Украины.

Все это и тотъ покой, которымъ Вы всѣ живу-
щѣ на Украинѣ пользовались и пользуетесь обяза-
ываетъ Васъ самимъ дать что нибудь, чтобы тѣмъ-
либе отплатить за эту искреннюю заботливость Гет-
мана о своемъ народѣ. Вотъ близятся дни, когда
должны будете Вы высказаться о своихъ нуждахъ и
эту возможность дасть Вамъ также своей заботли-
востью Гетманъ въ своей грамотѣ о сознаніи Сейма
и что еще ярче подчеркнуто Гетманомъ въ его пись-
мѣ къ Лизогубу (отъ 17/4 сентября).

Развѣ этого мало Вамъ граждане? Нѣтъ! Вы
не можете долѣе оставаться пассивными! Граждан-
скій долгъ каждаго изъ Васъ, кто какъ можетъ
стать на защиту дорогой родины и сплотиться тѣ-
снымъ кольцомъ вокругъ своего Правительства Гет-
мана.

Станемъ смѣло въ тѣсныи ряды труженниковъ
на благо родины! Одни придутъ съ своими знаниями,
другіе помогутъ убѣжденіемъ, а кто силенъ, тотъ
пусть приложитъ и физическую силу.

До сей поры мы только брали, теперь же мы
должны и дать нашей родинѣ часть нашей силы,
энергіи, для сохраненія того порядка, и того покоя
коиорыя пріобрѣтены нами существующей властью
близкаго намъ душой и сердцемъ Гетманомъ, чтобы
наша жизнь и [наши стремленія скорѣй и ярче вы-
лились въ конкретную форму лучшихъ человѣческихъ
достиженій!

Да здравствуетъ Гетманъ! Всѣ за него! Слава
ему, слава!

Кіевъ, 11 / XII 1918г.

Доца, Воев. Цема

Doc. 69 Leaflet (Russ)
Citizens of the Ukrainian State!
Source: DNAB

Граждане Украины!

Къ Вамъ обращается наиболее сознательная часть населения Государства.

Къ Вамъ обращается она, съ напоминаніемъ о томъ въ какое время Вы живете и какого важнаго историческаго момента Вы являетесь свидетелями и участниками!

Къ вашей сознательности и благоразумію обращается она! Помните, граждане, что отъ настоящаго момента зависитъ Ваше будущее и оно долженъ быть использованъ наиболее разумно, а следовательно съ наибольшей пользой для себя!

Еще годъ тому назадъ, Вы граждане были свидетелями ужасныхъ событий. Никто не могъ надяться изъ васъ на то, что жизнь его продлится дальше завтрашняго дня, никто не зналъ о томъ, что будетъ съ его семьей, дѣтьми, близкими, черезъ нѣсколько часовъ; вы не могли отрицать возможности конца этого ленина въ вашей жизни—голодной смертью, в смерть въ лицѣ безумиантѣ окружала васъ всюду. Пусть каждый изъ васъ, граждане, вспомнитъ этотъ періодъ полнаго разложениа, періодъ смерти, злѣриства и безумія, пусть вспомнитъ для того, чтобы уяснить себѣ, что онъ долженъ сдѣлать, и отъ чего защищать себя и своихъ близкихъ в эту минуту на карту все, даже жизнь. Ибо каждый достойный, званія гражданина, для собственнаго блага и блага другихъ, безусловно предпочтетъ свободу, умереть, чѣмъ жить подъ вѣчнымъ игомъ озвѣрѣвшей, безумной, не руководимой никакими нравственными и этическими устоями толпы, стая лицихъ подлости, не имѣющаго ничего человѣческаго въ сердцѣ своихъ. Этотъ періодъ, пережитый вами, граждане Украины, не можетъ быть стертъ съ вашей памяти ничѣмъ.

И вотъ, послѣ этого кошмара, этой страшнаго эпидеміа поспешно началось отрезвленіе. Это отрезвленіе было вызвано и поддержано людьми не оставляющими насъ ни передъ личными благополучіемъ и безопасностью, ни передъ враждебнымъ отношеніемъ стѣлой, озвѣрѣлой толпы. Они руководило исключительно желаніе дать возможность легко вздохнуть своимъ настрадавшимся братьямъ-гражданами. Много препятствій стояло на пути этихъ героевъ, много несправедливостей и враждебности встрѣчали они по отношенію къ себѣ, но вѣра въ то, что несмотря на все это имъ удастся достигнуть желанныхъ результатовъ въ освобожденіи насъ отъ тяжкаго самовластіа, въ упорядоченіи жизни всѣхъ гражданъ; вѣра въ величавъ въ нихъ энергію и повѣрвала, вычеркнувъ, со-мѣривъ въ своей жизни заботу о себѣ и собственномъ благополучіи, бороться, бороться до конца за освобожденіе человечества и восстановление человѣческихъ правъ во всѣхъ слояхъ населенія, не считаясь съ возможностями и классомъ.

Вы, граждане были свидетелями этой плодотворной работы, вы видели, не во дни, а во часы развивающагося и растущаго государства, вы получили возможность вновь почувствовать себя гражданами полной равноправности, предъявить свои права человека, во всемъ насладились в возвращеніи, вы народились вновь.

Скажите же, несправедливо, граждане, къ нимъ обращается или

наиболее сознательная часть населенія, скажите, кому обязаны вы восстановленіемъ своихъ человѣческихъ правъ? Кому?

Кто былъ тотъ герой, который не вѣдя ни въ какъ поддержку, только руководясь идеей восстановления и благоустройства государства, взялъ на себя смѣлость осуществить эту большую задачу? Кто онъ былъ и кто указать подобнаго ему?

Высокъ еще духъ жажечества въ Украинѣ, онъ еще не умеръ, а съ нимъ не умирутъ и смѣлые подвиги и герои.

И вотъ такой герой въ лицѣ Яновельможнаго Пана Гетмана, въ настоящую минуту, для окончанія своего дѣла, дѣла созиданія дальнѣйшаго фундамента государственности и для того, чтобы не дать разрушиться построенному, требуетъ отъ васъ, граждане Украины, наибольшаго усилія въ помощи ему! Требуетъ во имя блага государства и личнаго блага каждого изъ васъ. Помните, граждане, что разрушеніе того, что создано за короткій промежутокъ, Яновельможнымъ Паномъ Гетманомъ, повлечетъ за собой вашу гибель и выведетъ васъ на тотъ уровень, на какомъ были вы годъ тому назадъ! Помните, что прогрессированіе въ благоустройствѣ вашей жизни возможно лишь въ томъ случаѣ, если вы совершенно доверитесь и вручите себя волю вашего вождя и въ настоящую, столь трудную для государства, а следовательно и для васъ самихъ минуту, станете крѣпкой стѣной вокругъ того, кто выведетъ васъ къ завоеванію вашихъ благъ. Помните, что когда явились люди, желающіе послатъ на благополучіе Вождя вашего и ваше собственное, желающіе жизнь привести васъ къ анархіи, отъ которой вы такъ недавно освободились, вы, граждане Украины, не должны быть бездѣтельными!!!

Будьте благоразумны, подумайте о будущемъ и это заставитъ васъ сплотиться вокругъ того, кто непрестанно заботился о васъ, кто далъ вамъ возможность вновь существовать безбоязненно и съ сознаниемъ человѣческаго достоинства.

Граждане Украины!

Во имя блага государства, вашихъ семей, во имя блага вашихъ дѣтей которые должны будутъ пользоваться построеннымъ вами, относитесь съ большимъ вниманіемъ къ настоящему моменту.

До сихъ поръ васъ велъ герой—отдавшій себя для вашего блага—Яновельможный Панъ Гетманъ; вы видите результаты его трудовъ. Только онъ одинъ выведетъ васъ къ свободному существованію, какъ и до сихъ поръ.

Какъ истинные сыны роднымъ, вы должны идти туда, куда зоветъ васъ долгъ передъ вой.

Спѣшите же, граждане подъ знамя своего истиннаго вождя и будущее—за нами

Только активность дастъ возможность закрѣпить за собой права гражданъ, иной же путь ведетъ къ гибели. Къ полной гибели!!! Отъ немъ избавитъ васъ только маня вождя и во имя свободныхъ правъ человека идите къ нему, подъ его знамя, идите, онъ васъ приманетъ!!!

Київ, 4/II 1918г.

Дов. всѣмъ чинамъ

Doc. 70 Leaflet (Russ)
Citizens of Ukraine!
Source: DNAB

ГРАЖДАНЕ!

Въ началѣ ливнушаго ноября Петлюра, давшій честное слово не заниматься впредь противоправительственной агитацией, былъ выпущенъ изъ тюрьмы на свободу.

Своего честнаго слова Петлюра не сдержалъ даже въ теченіе сутокъ.

Очутившись на волѣ, Петлюра направился въ Бѣлую Церковь, гдѣ сторонники его уже на вербовали скопище черни, готовой на всякій разбой и злодѣйство.

Петлюра, Винниченко и рядъ другихъ лицъ объявили объ учрежденіи или „Директоріи Самостійной Украинской Народной Республики“, назначили сами себя членами этой Директоріи и подняли возстаніе противъ существующей нынѣ законной власти Пана Гетмана.

Возстаніе свое Петлюра и его присные оправдываютъ необходимостью спасти самостоятельность Украинскаго государства, которому якобы угрожаетъ такая то опасность.

Разумнѣется, что все это наглая ложь.

Если Украинской Державѣ и угрожаетъ что либо, то именно лишь дѣятежъ, поднятый самими Петлюровцами.

Дѣло въ томъ, что большая часть сторонниковъ Петлюры набрехована или изъ большевиковъ: пришельцы и мѣстныя.

Слывающееся, что Петлюра передъ тѣмъ какъ поднять возстаніе

создалъ въ соглашеніе съ большевиками,

обещалъ имъ за содѣйствіе украинскій хлѣбъ и сахаръ, а также безответственный проходъ черезъ Украину для борьбы съ Дономъ, не считая права въ томъ же дѣлѣ грабить столицу Державы—Кіевъ.

Уже одинъ разъ Петлюра привелъ на Украину чужеземные полки (немцевъ) дабы отвоевать власть, отнятую у него большевиками.

Нынѣ Петлюра, для достиженія той же власти, не погнушался заключить союзъ съ самими большевиками.

Всѣ помнятъ какъ разорена была Украина всего за одинъ какой нибудь мѣсяцъ большевистской власти. Митежъ Петлюры грозитъ народу новыми ужасными бѣдствіями.

Но, изъ сожалѣнія, разореніе, которое несетъ Петлюра, повято не всякъ.

Простой темный народъ Петлюра сдвигаетъ тѣмъ, что обещаетъ ему отдать безплатно всю частновладельческую землю.

Но Петлюра обманываетъ народъ.

Онъ не договариваетъ, что не только никакой земли крестьяне не получаютъ, но лишатся даже и той, которой нынѣ владѣютъ, ибо Петлюра и его сторонники хотѣтъ землю объявить государственной собственностью, т. е. уничтожить право собственности на всѣ земли,

не исключая и самыхъ мельныхъ крестьянскихъ владѣній,

что уже и было разъ сдѣлано Центральной Радой. И вышло бы тогда, что хлѣборобы очутились бы вновь, какъ было при крѣпостномъ правѣ

вѣчными арендаторами,

а не собственниками земли.

Чтобы еще болѣе убѣдить крестьянъ перейти на его сторону, Петлюра объявилъ, во первыхъ, что наши союзники, англичане и французы, которые уже высадились въ Севастополь и Одессѣ, поддерживаютъ якобы его, Петлюру, а не Пана Гетмана. Во вторыхъ, что тѣ крестьяне, которые не помогутъ Петлюрѣ, не получатъ въ наказаніе земли.

Но и здѣсь Петлюра преступно обманываетъ народъ. Союзники объявили уже что ни въ какія сношенія съ Петлюрою они вступать не желаютъ. Напротивъ того, союзники потому и спѣшатъ на Украину, чтобы помочъ законной власти Пана Гетмана въ кратчайшій срокъ подавить возстаніе Петлюровцевъ.

Такимъ образомъ выходитъ, что народъ кругомъ обманутъ Петлюрою и Винниченко.

Петлюра — этотъ бывшій московскій бухгалтеръ, этотъ дезертиръ, всю войну съ Германіей прятавшійся отъ воинской повинности, хотѣтъ добиться, хотя бы и при помощи большевиковъ, только одного: власти.

Но пѣсенка Петлюры все равно умне спѣта.

Никакой власти на Украинѣ Петлюра, конечно, не добьется.

Но каждый день возстанія приноситъ украинскому народу громадныя убытки, не считая напрасно пролитой крови.

Вотъ почему такъ важно, чтобы возстаніе, поднятое Петлюрою, было

омертвѣе подавлено

и притомъ, по возможности, безкровно.

Добольхо братоубійствехной боробы! Добольхо крови!

Пусть опомнятся пока еще не поздно тѣ, кто дали увлечь себя разными широкими обѣщаніями.

Пусть, въ свои очередь, успокоятся и тѣ, кто предается напрасной тревогѣ.

Кіеву хитъ, въ виду героическаго победенія Гетманскихъ войскъ и особехко офицерскихъ добровольческихъ дружинъ, не угрожаетъ никакакой опасности.

Doc. 71 Leaflet (Russ)
Citizens. At the Beginning of last November ...
Source: DNAB

КІЕВЛЯНЕ!

Настало время, когда каждый, въ комъ не умерло сознание, что онъ русский, обязанъ стать на защиту поруганной, оскверненной, расчлененной, но все же великой и дорогой для насъ Родины.

Послѣ долгихъ мѣсяцевъ униженія и невольнаго молчанія можно, наконецъ, не только говорить объ Единой, Великой Россіи, но и дѣломъ доказать, что слова эти не пустой звукъ.

ВЪ БЛИЖАЙШІЕ ДНИ ПРИБЫВАЮТЪ НАШИ ВѢРНЫЕ СОЮЗНИКИ, КОТОРЫЕ НЕСУТЪ НАМЪ ПОМОЩЬ ВЪ БОРЬБѢ СЪ БОЛЬШЕВИЗМОМЪ И АНАРХІЕЙ.

Неужели допустимъ мы, что вся тяжесть работы и борьбы по возсозданію Россіи ляжетъ на иностранныхъ нашихъ друзей!

Всѣхъ, кто чувствуетъ себя сынами Россіи, кто желаетъ скорѣйшаго возстановленія въ ней порядка, законности, всѣхъ Васъ призываемъ записываться въ добровольскія Отечественныя Дружины.

Тѣ же, кто по старости или болѣзни не въ силахъ служить въ рядахъ арміи, пусть жертвуютъ чѣмъ могутъ для нуждъ борцовъ за возстановленіе Единой Россіи.

ЗАПИСЬ ДОБРОВОЛЬЦЕВЪ ВЪ ОТЕЧЕСТВЕННЫЯ ДРУЖИНЫ ПРОИЗВОДИТСЯ ЕЖЕ-
ДНЕВНО отъ 10 ч. утра до 1 ч. дня и отъ 3 ч. до 5 ч. дня, КРЕЩАТИКЪ, домъ № 15. ТАМЪ ЖЕ ПРИНИМАЮТСЯ ПОЖЕРТВОВАНІЯ.

Распечатано в типографіи 22 ноября 1919 г.

Бюро по формированію Отечественныхъ Дружинъ.

Doc. 72 Leaflet (Russ)
Kievans!
Source: DNAB

ВОЗСТАНОВЛЯЙТЕ РОССИЮ!!!

ЗАЩИЩАЙТЕ УКРАИНУ!!!

КИЕВСКАЯ ДОБРОВОЛЬЧЕСКАЯ ДРУЖИНА
зоветъ всѣхъ сильныхъ, всѣхъ честныхъ въ свои
ряды стать грудью на защиту УКРАИНЫ, на спа-
сение этой свободной части ВЕЛИКОЙ РОССИИ отъ
большевистскаго ига. **КЪ ОРУЖІЮ!!!**

Оставьте ваши мирные очаги, оставьте вашъ
мирный трудъ, вооружайтесь—врагъ близокъ!

Онъ никому не дастъ пощады, онъ разрушитъ
НАШИ ДОМА, осквернитъ храмы, польется кровь
нашихъ братьевъ, дѣтей!!!

КЪ ОРУЖІЮ!!! КЪ ОРУЖІЮ!!!

Въ комъ бьется русское сердце пусть идетъ къ намъ, мы дадимъ ему
ОРУЖІЕ и всѣ средства служить великому дѣлу защиты и возрожденія родины.

На защиту вашихъ семей, на защиту дѣтей, спѣшите, поднимайтесь,
братья всѣ, какъ одинъ человекъ, пусть не будетъ трусовъ, всѣ вѣрные дѣти
РОССИИ—идите на ея защиту. **РОДИНА—МАТЬ** сейчасъ быть можетъ
въ послѣдній разъ требуетъ отъ ВАСЪ ЖЕРТВЫ и эту жертву вы дайте ей!

Мы грудью стали на встрѣчу врагу, просыпается русская доблесть, насъ зо-
ветъ **РОДИНА**, насъ зоветъ **ВЕЛИКАЯ РОССИЯ**, и нѣтъ силы которая бы насъ одолѣла!

Идите къ намъ, мы ваши братья, ждемъ васъ, идите въ наши ряды,
соемся въ стальную силу **СЪ НАМИ БОГЪ!**

КЪ ОРУЖІЮ!!! КЪ ОРУЖІЮ!!!

Записывайтесь, куда вамъ ближе. Запись происходитъ: АЛЕКСАНДРОВСКАЯ
ул. л. 95. На углу СТОЛЫПИНСКОЙ и ДМИТРИЕВСКОЙ улицъ въ бильярдной.
Въ залѣ ГРАНДЪ-ОТЕЛЬ на КРЕШАТИКЪ. Въ помещеніи варты ЛУКЪЯНОВ-
СКАГО участка. АЛЕКСѢВСКІЙ ПАРКЪ, 4-е зданіе ресторана. Въ ДѢТСКОЙ
ЛѢЧЕБНИЦѣ по БУЛЬВАРНО-КУДРЯВСКОЙ ул. 20. На НИКОЛЬСКОЙ ул. 4.

Київ, 12/II 1918

Кіевская Добровольческая Дружина.

Doc. 73 Leaflet (Russ)
Restore Russia!!! Defend Ukraine!!!
Source: DNAB

ЖЕНЩИНЫ

4913

ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫЙ

ВАШЕЙ ПОМОЩИ ЖДЕТЪ РОДИНА.

КИЕВУ И НЕМНОГИМЪ МИРНЫМЪ ГОРОДАМЪ ГРОЗИТЪ УЧАСТЬ МОСКВЫ И ПЕТРОГРАДА. Тамъ тоже жили, не думая о завтрашнемъ днѣ, не вѣрили въ опасность, не видѣли приближающихся ужасовъ. Мужчины не были оторваны отъ семьи, — сыновья отъ матери и дѣти отъ родителей.

ТЕПЕРЬ ТАМЪ ГОЛОДЪ, СЛЕЗЫ И СМЕРТЬ.

Тамъ врывались въ квартиры, убивали отца на глазахъ дѣтей, терзали сына въ присутствіи матери. Тамъ остались тысячи офицеровъ и сотни тысячъ здоровыхъ молодыхъ мужчинъ. Половина изъ нихъ уже погибла: однихъ разстрѣляли безъ суда, другіе гниютъ въ переполненныхъ тюрьмахъ, третьихъ насильно забрали въ „красную армію“.

ГОТОВИТЕ-ЛИ ВЫ ТУ ЖЕ УЧАСТЬ ВАШИМЪ СЫНОВЬЯМЪ, ВАШИМЪ МУЖЬЯМЪ?

ЖДЕТЕ-ЛИ ВЫ ЧТОБЫ ПЕТЛЮРОВЦЫ И БОЛЬШЕВИКИ ВОРВАЛИСЬ ВЪ КИЕВЪ. ЧТОБЫ НА ВАШИХЪ ГЛАЗАХЪ ПРОЛИЛАСЬ БЕЗСЛАВНАЯ КРОВЬ? Жены и матери, погибающія въ тискахъ „совѣтской“ Россіи, шлютъ къ вамъ свои горячія мольбы. На ихъ глазахъ медленно мучительной смертью умираютъ отъ голода дѣти и имъ не откуда ждать помощи. НЕУЖЕЛИ ВЪ ВАСЪ НЕ ДРОГНЕТЪ СЕРДЦЕ? Неужели вы не скажите вашему близкому, вашему знакомому мужчине: „Иди, спасай несчастныхъ!“ **ВСПОМНИ РОДИНУ, ВСПОМНИ, ЧТО ТЫ БЫЛЪ СЫНОМЪ ВЕЛИКОЙ СТРАНЫ!** Твоей долгъ — прогнать враговъ, охранить мирные города, не дать евоихъ дѣтей на разстерзаніе!

Ж Е Н Щ И Н Ы !!!

ОБОДРИТЕ МАЛОДУШНЫХЪ И УСТЫДИТЕ ТРУСОВЪ, ЗАКЛЕЙМИТЕ ПРЕЗРѢНІЕМЪ СПАСАЮЩИХСЯ ВЪ ТЫЛУ. Они ждутъ союзниковъ, ждутъ посторонней помощи.

А если французы или англичанъ не протянутъ имъ руку помощи? Неужели вамъ не будетъ стыдно за такого мужчину?

СПРОСИТЕ УКЛОНЯЮЩИХСЯ: ПОЧЕМУ ОНИ ЗАБЫЛИ СВОЙ ДОЛГЪ? СВОЕ ОТЕЧЕСТВО?

ЖЕНЩИНЫ, ОХРАНИТЕ КИЕВЪ. ПОСЫЛАЙТЕ ЗАПИСЫВАТЬСЯ ВЪ ДРУЖИНЫ ГЕНЕРАЛА КИРПИЧЕВА, ВОСКРЕСИТЕ НЕСЧАСТНУЮ, ВЕЛИКУЮ РОДИНУ!

Запись добровольцевъ производится ежедневно съ 10 час. утра до 6 час. вечера въ слѣдующихъ пунктахъ:

Владимірская улица Педагогическій Музей; Крещатикъ Грандъ-Отель; Анненковская 3 Ресторанъ бывш. Соловцовъ; Печерскъ Вѣгвая Бесѣдка; Александровская 95; Крещатикъ 15 Отечественная дружина; Бульварно-Кудрявская 25; Большая Дорогомиловка 10 Пибюль Ясли; Дмитріевская 2, кв. 46; Гоголевское Училище на Владимірскомъ Базарѣ.

Новъ. Дозволено Военной цензурой 21 Декабря 1918 года.

Doc. 74 Leaflet (Russ)

Women.

Source: DNAB

CHAPTER 3

The UNR

Doc. 75 Leaflet

Hey To Arms. Peasants Don't sleep. Rise up

Source: Arkhiv druku

ОПОВІЩЕННЯ ДИРЕКТОРІЇ Української Народньої Республіки

Ворогами українського трудового народу цискаються серед людей різкії чутки, якими хочуть збаламутити та затуманити перед народом те, що діється тепер на Україні. Наприклад, гетьмансько-поміщицьке правительство скрізь оповіщає, що ніби не весь народ бореться в гетьманом, а тільки окремі люди, які немов набирали круг себе банди і ведуть їх на гетьмана. А газети за гетьманським правительством повторюють ці палючі та так і равносять скрізь про виступ «В. Винниченка та С. Петлюри».

Отже нове тимчасове правят. Української Народ. Республіки — ДИРЕКТОРІЯ, цім оповіщає всю людність України, що не окремі люди повстали проти гетьмана та його поміщиків, а ВЕСЬ НАРОД. Повстати ж порішили не В. Винниченко, чи Петлюра, а всі ті свідомі та організовані люди, які вколять в соціалістичні та демократичні партії і за ними йде весь народ. Ці партії постановили, зі зброєю в руках боронити права і долю трудящого люду і кликати та вести за собою всю пригноблену людність України. Для кращо організації цього великого діла всі Українські партії вибрали тимчасове правительство, Директорію, в пятох чоловік, яким доручили вести всю справу.

Ці люди такі: Голова Директорії: **В. Винниченко**, а члени Директорії: **С. Петлюра, Ф. Швець, П. Андрієвський і А. Макаренко.**

Ніхто в тих людей сам по собі не може і не має права без згоди своїх партій і інших членів Директорії робити велике і важке діло

визволення трудового народу. Це діло самих трудящих каясів, а тільки керування цим народні партії доручили тимчасове пятьом чоловікам, що складають з себе Директорію. Ніхто з членів Директорії на свою руку нічого не робить, а все робиться тільки за спільною угодою всіх членів Директорії

Так от Директорія Української Народної Республіки оповіщає, що українські соціалістичні та демократичні партії доручили Директорії насамперед зробити таке:

1) Скинути гетьмана та його правительство і вернути назад Українську Народню Республіку.

2) Посидати скрізь гетьманських старостів та явту.

3) Розвігнати та зникнути поміщицькі «нарагельні отряди», що катували народ.

4) Передати владу народній, його виборним людям, повернувши назад демократичні думи та вемства.

5) Одібрати землю у поміщиків і передати її трудящим безземельним і малоземельним.

6) Повернути людям всі ті контрабанди, що похидрали з них поміщикам та галтам.

7) Відновити всі ті права городського робочого класу, які було здохуто за час революції.

8) Поставити контроль робітників над фабриками та заводами, щоб капіталісти-фабриканти не мали змоги знизкувати робітництво і все населення

9) Вернути людности право вільно обертись говорити, видавати газети.

10) Яко моча швидко скласти набіли Народних Міністрів та організувати Передпарламент із народних делегатів для обшарування і видання законів про землю, про Уставний збор та про інші державні та громадські справи.

Отже то найважливе, що має зробити Директорія. Отже кожний повинен знати й пам'ятати таке: гетьман хоче «одної в надійній» Росії, хоче оддати Україну знов під владу російського царсько-поміщицького люду, хоче панування поміщиків і катує скрізь та весь народ. Директорія хоче Самостійної Української Народної Республіки без царя та гетьманів, хоче одняти землю у пана і передати владу народній.

Отже хто хоче єдиної, надійної Росії, той, значить, хоче собі гетьмана, та поміщиків. Хто хоче Української Народної Республіки, той хоче землі трудящому люду і права народної.

Хто хоче добути цього, той повинен зі зброєю в руках і всякими иншими способами допомогти Директорії в боротьбі з гетьманом і поміщиками-капіталістами.

Оповіщаюця про це всю людність Української Народної Республіки, намагаємо всім народнім властям висунути в людях місця це оповіщення, передрукувати його надчлєсєнніше і поширити по селах в глухих кутках України.

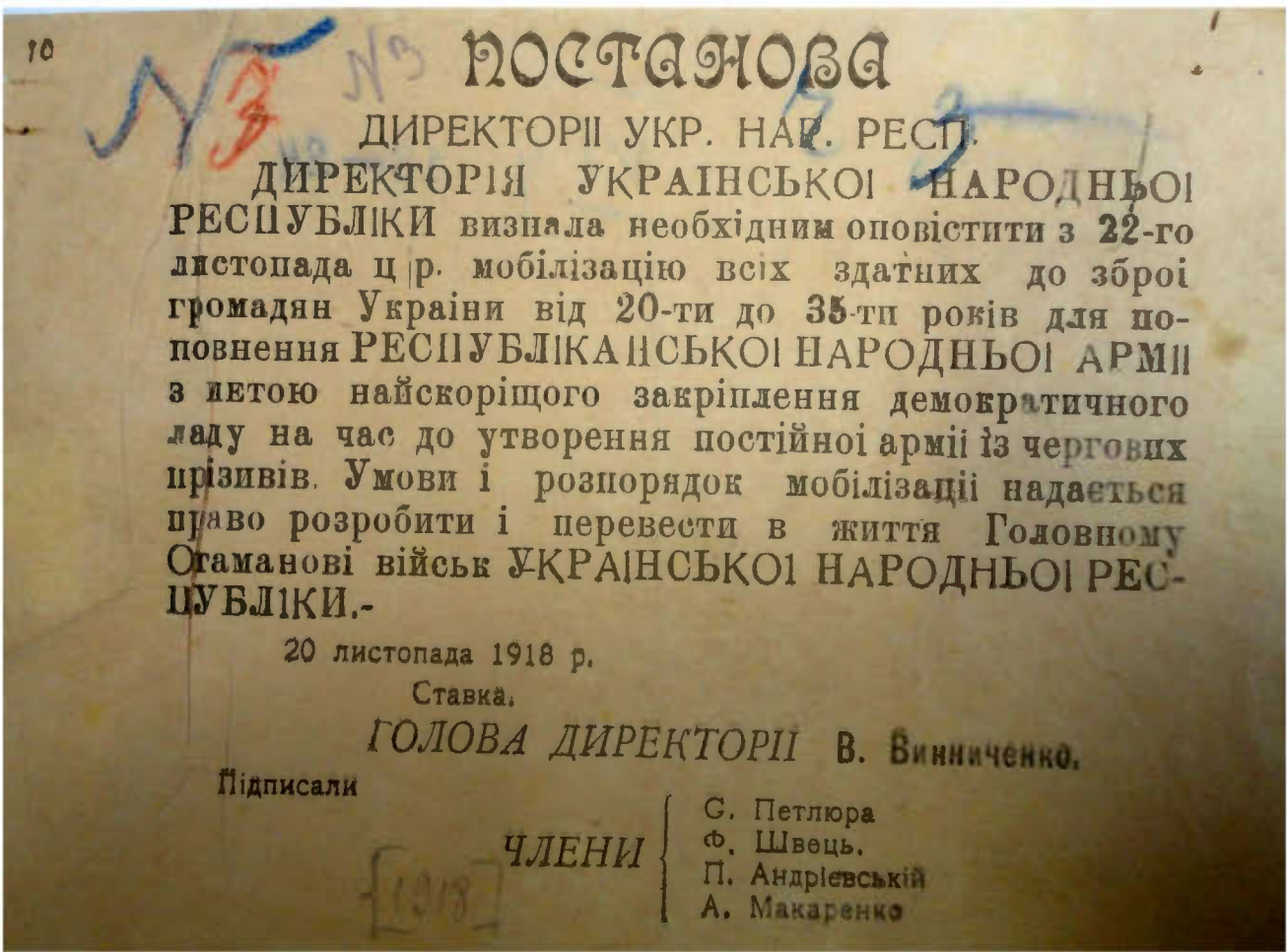
Голова Директорії Української Народної Республіки **В. ВИННИЧЕНКО.**

Члени Директорії:

**С. Петлюра,
Ф. Швець,
П. Андрієвський,
А. Макаренко.**

21 листопада 1918 р.
Ставка Головної Команди
Царської Республіканської
Військ.

Doc. 76 Leaflet
Proclamation of the Directory of the Ukrainian National Republic
Source: Arkhiv druku

Doc. 77 Leaflet
Resolution of the Directorate of the Ukrainian National Republic
Source: Arkhiv druku

ВІДОЗВА ВСІМ

Від дирекції Української Народньої Республіки.

Український національний союз обрав із свого складу і поставив на чолі керування Української Народної Республіки Директорію із п'яти осіб: В. ВИННИЧЕНКО, С. ПЕТЛЮРА, Ф. ШВЕЦЬ, Т. АНДРІЄВСЬКИЙ і А. МАКАРЕНКО. Гетьман і його уряд оповіщується насильниками і захватниками народньої влади. Гетьман ставиться по за законом. Українська держава стає знов самостійною Українською Народньою Республікою. Народні Республіканські Українські війська ідуть на Київ. Наши лозунги такі: хто за Гетьманом той за єдину не делиму Росію і за власть поміщиків, хто за нами той за самостійну Українську Народню Республіку: за землю народів, знищення панування поміщиків, політичної свободи, народні самоврядування і за Українські Установчі збори. Відновляйте Республіканські народні власти, організуйте народне військо, але рішуче спиняйте грабежи строго додержувати піднімайтесь як один чоловік на захист Української Республіки і прав народніх всіх політичних арештованих визволити.

Негайно передати по телеграфу і всякими засобами розповсюджувати.

Директорія Української Народньої Республіки
Голова В. ВИННИЧЕНКО
Секретарь АНДРІЄВСЬКИЙ

Doc. 78 Leaflet

A Proclamation to all from the Directory of the Ukrainian National Republic

Source: Arkhiv druku

Хто обороняє гетьмана та поміщиків?

Руські газети на початку революції виставляли тільки себе справжніми оборонцями народу. На Українську демократію вони казали, що вона шовіністична й буржуазна. Коли ж руський генерал Скоропадський укупі з поміщиками за підмогою німецьких генералів скинув Центральну Раду й став правити Україною, то руські газети визнали його право на гетьманування. Доки правила українська демократія, вони не признавали її. Коли ж став правити руський генерал укупі з руськими поміщиками, які брехливо називали себе українцями, щоб обдурити народ, то руські газети почали їх вихвалити.

Українські газети писали проти гетьмана. Гетьманське правительство конфісковувало їх за те, а письменників сажало по тюрмах. Руські газети хвалили гетьманське правительство, і їм дозволяли писати на українську демократію всякі брехні.

Тепер, коли весь український народ піднявся проти гетьмана, руські газети знов гаки обороняли гетьмана й поміщиків. Чого-ж це так? А от чого: на Україні майже всі поміщики руські, всі фабрики й заводи в руках руських; всі вищі чиновники руські й т. п. Своя сорочка ближча до тіла.

Отже руські газети обороняли гетьмана, бо він ішов вкупі з руськими поміщиками, купцями, чиновниками і т. п. Для руських газет на Україні інтереси руських чиновників, заводчиків, купців і т. п. миліші, ніж інтереси українського народу.

Пам'ятайте-ж це! Пам'ятайте, що в час коли весь український народ став проти гетьмана, майже всі Київські руські газети, навіть „Кіевская Мысль“ яка називає себе демократичною, обороняли гетьмана.

Руські офіцери обороняли його зброєю, а руські газети—словом: їм миліший руський генерал Скоропадський, ніж увесь український народ.

Запам'ятайте це, бо генерала Скоропадського скинули, і де-які руські газети знов кажуть, що вони стоять за народ, знов дурять його й підбивають проти української демократії.

Запам'ятайте, хто в час рішучої боротьби ішов вкупі з народом, а хто допомагав гетьманові.

Информ. бюро арм. Укр. Нар. Республіки

Друкарня Р. К. Лубковського.

Doc. 79 Leaflet
Who Defends the Hetman and the Landlords?
Source: DNAB

НАКАЗ

Війську Української Народньої Республіки.

6 січня 1919 року

Ч. 7.

Народ Український, для боротьби зі зрадником Скоропадським, покликав найкращі сили свої до війська й доручив їм охорону прав і вільностей своїх та порядку на нашій землі. Щоби виконати всі ці великі завдання, військо мує бути непохитне, дисципліноване й чесне, а цим самим не переможне.

1) Тому, хто з воєнків в бою покаже свою лехкодухість і не буде до останньої можливости давати ворогу опір, хто не буде виконувати наказів начальства військового, хто кине з війська додому, хто буде втручатись в будь-які справи, що не торкаються його обов'язків і цим робити завади і шкодити справі, хто не буде в своїх вчинках службових бездоганно чесним — вважається зрадником Української Народньої Республіки і її народу й підлягає військовому польовому суду, з покаранням на голову, а коли злочинець є не громадянин Української Народньої Республіки, то родина його підлягає висилці за межі України.

2) Всякі анархічні випадки, як знищення державного майна, грабів мирного населення, самочинний захват влади окремими групами й особами, буде вважатись державною зрадою з усіма наслідками, які має за собою цей злочин.

3) Во ім'я закріплення й переведення в життя всіх прав і вільностей здобутих в боротьбі Українським народом, всяка агітація супроти незалежності й об'єднання всіх Українських земель, супроти Верховної влади Республіки, командування військами Українськими, супроти боротьби з віковичними ворогами вільного культурно-політичного та економичного розвитку України, чинність партій та організацій, ворожа Українському рухові, а також провокаційна агітація з метою внести роз'єднання й смуту в ряди Українського війська, вважається державною зрадою. І всі особи, які будуть порушувати вищевказане, підлягають карі на голову, а коли вони не є громадяне Української Народньої Республіки, то родини їх висилаються за межі України.

4) Особи, які в погоні за особистою наживою будуть продавати, купувати та незаконно переховувати військово майно, й особи, що будучи освідомлені про наведені злочини і не сповістять належної військової влади, підлягають карі по законам військового часу.

Всі дійсні громадяне Української Народньої Республіки, а тим більше воєнки, муєть пильно стежити за виконанням цього наказу та негайно повідомляти тих, кому це здасть належити.

Т. в. о. Військового міністра *Галкин.*

За начальника Генерального Штабу *Тютюнник.*

Doc. 80 Leaflet
Order To the Ukrainian National Republican Army
Source: Arkhiv druku

Громадяне м. Києва!

Вітаємо вас з увільненням від насильників, що на протязі півроку немилосердно кривдили український народ. Коли настав грізний час розплати за гріхи, групка підлих трусів майже місяць ховалася поза спинами німців та мирного населення Києва, змушуючи його незаслужено переносити всі тягости обложеного міста. Брехнями та крутійством вони хотіли врятуватися від заслуженої кари. Вони всякими способами настрящали вас проти української народньої армії та ніщо їм не допомгло. Сила українського народу непереможна. Він, як один, став на оборону своїх прав. На протязі місяця вас дурили, що це банди, грабіжники і т. п. Це все злісна брехня. Армія Укр. Н. Респуб. збудована на строгій дісципліні. Ставши в Київ і вона оборонить вас від усяких капостів. Вороги українського народу та його армії, всі ті, що обзивали народню армію бандами грабіжників і т. п. будуть наказані по суду.

Вас же, мирні громадяне, закликаємо приступити до своєї звичайної праці.

Не бідкайтесь недостачею и дорожничою харчу, у слід за нами ідуть тисячі задалегідь заготовлених вагонів борошна, зерна і инчих харчів.

Всяк ставайте спокійно до своєї роботи і допомагайте новій владі як найшвидче налагодити порядок та завести спокій.

Інф. бюро арм. У.Н.Р.

ДО НАСЕЛЕННЯ М. ПРИЛУКИ І ПОВІТУ.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

У вечері 31-го грудня 1918 року третій чорноморський полк, який одержав наказа від вищого командування всіми військами України роставуватись у м. Прилуці для поповнення, одержав від командування Прилуцьким гарнізоном, який звав себе „Совѣтськими військами“, звістку, що його до Прилуки не пустять, позаяк. Прилука Української Директорії не визнає і наказів військового командування України виконувати не буде. Вважаючи, що так зустрінути народне військо може лише ворог Українського трудового народу, Чорноморський полк примушений був відкрити по Прилуці гарматний вогонь. Після де кількох пострілів частина козаків Прилуцького гарнізону втікла з Петром Ковтуном на чолі, в напрямку до Перевислошної, частина, невідомо чому, розбіглась по домах, а більша частина конного дивізіону під командою В. Гергуля залишилась в Прилуці, склавши зброю.

Тепер Прилука завята Чорноморцями на чолі з полковником Павлюком. Заарештовані Ковтуном виконуючий обов'язки повітового коменданта Кучеренко і січовики випущені з в'язниці і приступили до несення своїх обов'язків. Охорону порядку та спокою несуть чорноморці разом з комендантською сотнею

Друкарня А. Я. Мероша в Прилуці

Інф. Бюро Респуб. Військ Прилуцького загону

Doc. 82 Leaflet

To the population of the Town and District of Pryluky

Source: DNAB

ПРИКАЗЪ

№ 2-й.

1. Съ момента вступленія украинскихъ войскъ въ ГОРОДЪ и въ уѣздъ временно впредь до особаго распоряженія, вводится **ВОЕННОЕ ПОЛОЖЕНІЕ**.

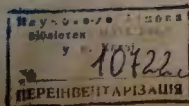
2. Городская власть принадлежитъ городскому самоуправленію въ границахъ дѣйствующихъ законовъ **УКРАИНСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ** и гражданская охрана города несетя городской милиціей.

3. Всякія подстрекательства одной части населенія противъ другой, къ насилию, погромамъ и грабежамъ отъ кого бы они ни исходили, а также какъ и всякіе самочинные обыски, аресты и тѣмъ болѣе самосуды будутъ пресѣкаться самыми рѣшительными мѣрами и **ВИНОВНЫЕ БУДУТЪ СУДИМЫ ПО ВСѢМЪ СТРОГОСТЯМЪ ЗАКОНОВЪ ВОЕННАГО ВРЕМЕНИ**.

4. Ни надъ кѣмъ изъ арестованныхъ не будетъ допущено никакого насилия. Всѣмъ будетъ обезпеченъ правый судъ съ участіемъ представителей мѣстныхъ городскихъ и земскихъ самоуправленій.

5. Всѣ граждане **ДОЛЖНЫ ИМѢТЬ ПРИ СЕБѢ УДОСТОВѢРЕНІЕ О ЛИЧНОСТИ**. Особыхъ пропусковъ требоваться не будетъ.

Спокойствіе города и порядокъ будутъ обезпечены. Всѣхъ гражданъ призываю **КЪ ПРАВИЛЬНОЙ ТРУДОВОЙ ЖИЗНИ**.

Атаманъ 1-й Запорожской дивизіи **НАТІЕВЪ**.

Начальникъ Штаба **ВЕРЖБИЦКИИ**.

Doc. 83 Leaflet (Russ.)
Order.
Source: DNAB

Лубна

БРАТИ СЕЛЯНЕ!

Настав рішучий час, час коли ворог українського трудового народу, — буржуазія після першої спроби повернути наш народ в раба, знов намагається запанувати над нами. Ми повинні бути господарями нашої землі і тільки ми — Український Трудовий Нарід.

БРАТИ СЕЛЯНЕ!

Ви зробили святе діло, за котре дякувати вам будуть діти, внуки і правнуки.

Ви здобули землю!

І чим? Єднанням; непереможною силою Єднання.

І щоби надаліше закріпите за Вами здобуту землю, волю і братерство Ви повинні в так для Вас скрутний час вступати в ряди Республіканської армії.

В Лубнях формірується окрема сотня Селянської Спілки ім. Гонти — при 1 Запорізькому полку, в котру повинно негайно записуватись трудове селянство.

Записуватись в П'ов. Комісаріяті Баз. площа.

Пам'ятайте же селяне, що тільки єднаність, порядок та спокій дасть вам змогу закріпити ті здобутки революції, які такою дорогою ціною вам обійшлись. Не слухайте тих шпionів, котрі направляють Вас іти бити та грабувати великих чи малих власників, бо в цьому безладі загубите себе й ваших дітей, котрі потім скажуть, що мали батьки все в своїх руках та не вміли держати. Оглянетесь назад та подумаєте, що більше всього шквдить вашій справі! Це невдирря до ваших проводирів та всьог безладдя. Нагадюю Вам, що хто дужий той і хазяїн, а тому негайте часу йдіть під зброю в свої частини, котрі і будуть охороняти ваші права та спокій.

НЕ РИДАЙ, А ДОБУВАЙ!

Лубна, 18 січня 1919 року

Комітет Селянської Спілки.

Doc. 84 Leaflet
Brother Peasants! The time has come ...
Source: DNAB

№ 110

№ 878

УКРАЇНА—ЗЕМЛЯ ДЛЯ СЕЛЯН.

Чи дадуть землі нашим людям кацани—большави? Свої не дадуть, бо самим чорт-мас; та й тую, яка в їх с. досі не ділить, держать ніби-то в общественому праві, сіють усі гуртом, а хлібом діляться так добре, що ті, що сіють самі здихають з голоду. Все гарно обіцяють—та тільки на папері. Невже-ж вони й нас обдурять?

А наше Українське Правительство вже ділить і нарізує панську землю нашим людям скільки кому треба: біднішим більше, багатшим менше. Вже працюють тисячі землемірів по місцях, а нотаріуси закріплюють уже за козанами й селянами землю на вічні времена, для дітей і внуків і дають на це право бумагу з печаткою Сільські люде! Держіться за тую Україну, як за рідну Матір! Допомогайте своєму війську парубками, хлібом, одежою! Бо як прийде осоружний, паний кацап-большовик—горе вам буде! Вижене він вас з своєї власної хати так, як вигнав з Києва збольшовичиних українців.

Інспекція по нац.-культ.-політ. справах Укр. Нар. Армії.

Doc. 85 Leaflet
Ukraine- Land for the Peasants
Source: DNAB

ТОВАРИШІ СЕЛЯНЕ-ПОВСТАНЦІ!

Торік, коли німці посадили на Україні гетьмана, ви, товариші, весь час билась з поміщицько-гетьманською владою на Україні. Лихою долею ви змушені були втікати навіть на кордон, до Росії, і звідти наступати на гетьмана. Гетьмана вже скинуто. Вже настав край пануванню поміщиків та фабрикантів з їх карателями—руськими офіцерами.

Під проводом вищої української революційної влади—Директорії—повернуто Землю й Волю Українському Трудовому Народові. Скрізь засновуються селянські та робітничі організації, що мають своїм завданням охорону чесної праці.

Директорія в своїй творчій роботі йде назустріч робочому народові.

В першу чергу віддається народові земля, ліси та підземні багатства (різні копальні).

Цукроварні націоналізуються, ц-то робляться власністю народу.

На буржуазію („Протофіє“) накладено, для потреб народу, величезну контрибуцію (1.000.000.000 гривень).

Робітники дістали 8-ми годинний робочий день, страхування, больничні каси, контроль над промисловістю та ин.

В усіх бажаннях народу поліпшити свій добробут, Директорія широко йде назустріч. Щодня видаються відповідні закони і постанови.

Влада має перейти до рук робочого народу—Трудового Конгресу, депутатів до якого обирають лише селяне, робітники та трудова інтелігенція. Отже, Трудовий Конгрес є не що инше, як рада трудового селянства та робітників, що своїми мозолями заробляють шматок хліба. Чого ж ви, товариші, ще хочете? Чи може ви силою зброї хочете зруйнувати всі ці здобутки революції?

Хочете, щоб нашим безладям та ропотнечою скористувалися наші вороги і розбили нас?

Ви ж цього не хочете, а тому повертайтеся швидко до дому, обирайте депутатів до Конгресу, не проливайте дарма братської крові. Бо тільки в єднанні всього революційного народу Українського є запорука його щастя.

Не слухайте брехунів, які замість Вас, хочуть самі порядкувати на землі, тепер уже вашій, не поміщицькій.

Не забувайте, що багато людей заздять тому, що у вас є гарна земля. Вони тримають вас подалі від неї, а самі сунуть, грабуючи та руйнуючи, що не знищено ще.

Ото ж, товариші, більш розваження виявляйте, будьте революціонерами, а не отарою, яку женуть чужі люди, котрі хочать, аби тільки пограбувати в нашого народу все, що можна. До рідної землі, до праці, до щастя! Геть розбрат!

Хай живе єднання всього трудового народу України!

Хай живе Українська Народня Трудова Республіка!

Інформаційне Бюро Армії У. Н. Р.

Київ, 24 січня 1919 року.

Що робити?

Трудовий народ України, особливо селянство остайно взявся до зброї і скинув уряд поміщи- та багатіїв які захотіли за допомогою німецької жуаазї в свої руки владу і пів року нелюдським катуванням жстилися над народом за попередню втрату свого панування.

Ось ще раз бачимо, що коли народ держиться однієї думки і виступає одностайно, то ніякий ворог для нього не страшний. Коли ж в народі в середині повстає незгода і сварка, то вона руйнує гірше ніж тисячі озброєних ворогів, а тоді вже легко вирвати з рук народу владу, а з нею і волю.

Вороги наші знають це. Не подумавши нас силою, вони будуть пробувати подужати нас обманом. Ми повинні того стеретись. Вони кожду хвилину чекають щоб народ зробив яку небудь помилку, з якої вони могли б скористуватись.

Панувати над народом і жити в роскошах з його враці дуже привабно, а втратити це панування занадто шкода. Тому пани, яких ми скинули зі своєї шиї, так легко не поступляться. Без панування їм життя не миле. Вони зроблять все, що тільки можна, аби знов сісти на шию народові.

Вони витратять на це свої величезні гроші, вони пустять всі свої хитрощі, щоб обдурити народ і посварити його поміж собою, вони навіть не погидують продати ваш край чужоземним капіталістам на потягу, як вже раз були продали німцям, аби лише здобути знову панування над людом. Після цього вони надіються повернути всі свої витрати, та ще й з прибутком, хоча б пришлося для того кров виточити з народу.

Отже тепер як раз найбільша небезпека нам. Вже пани пускають в діло найстрашнішу зброю обман і підкуп.

Як же їм обманути нарід щоб посіяти в ньому сварку і безладдя?

За часів Центральної Ради їм пощастило посварити демократію московську і українську. Та сварка призвела до їхнього панування. Тепер вони знов хочуть піти тією ж стежкою. Вони під видом більшовиїа починають агітацію проти Народньої Директорїї. Знають вони, що коли почнеться недо- вірря народу до своєї влади, то зараз же почнеться повстання, а з тієї моментної їм лежи скористуватись. Чим більше в нас буде безладдя, тим легше їм буде вирвати з наших рук волю.

Директорія, яка розпочала і довела до доброго кінця повстання народу проти поміщичів і прото- фиса повинна мати довіря в масах трудового народу. Вона не хоче затримувати в своїх руках владу, а має передати її самому народові для чого як най-

скоріше скличе Трудовий конгрес із представників селян та робітників. Цей конгрес має вирішити всі державні справи так, як хоче народ і поставити таку владу, якої народ потребує. Таким чином доля народу лежить в його власних руках. Отже, агітуючи проти Директорїї, пани, що прикривають- ся більшовизмом, хочуть підірвати в народі довірря до його проводирів і не допустити до скликання конгресу.

Але крім того, ці провокатори мають ще й другу думку.

Їхня мета—відновити єдину неділимую монархичну Росію, яка одна може забезпечити їхнє панування. А це вони думають зробити за допомогою фран- цузської буржуазї, котра вже раніше розпочала війну з російськими більшовиками за сепаратний мир з Німеччиною і за скасування сили французь- ких позичок, що були дані царському урядові.

Але французи не мають заціпки, щоб розпочати війну проти України, а починати війну відкрито за те, щоб скинути демократичний уряд у нас а пос- тавити монархичний, вони не зважаються, бо проти того можуть піти їхні робітники. Отже пани, яких ми скинули зі своєї шиї хочуть, щоб Україна від- налась з московськими більшовиками. Тоді вони, пани в купі з антантою малиб причіпку, щоб їти на Україну і московщину, війною для скинеття більшо- вицького уряду і тоді б вони зразу запанували в Єди- ній неділимій Росїї.

Так хочуть обманути народ пани.

До них ще прилучаються ті, що не розуміючи справи піддаються на цей обман.

Найбільшу увагу наші вороги звертають на військо, бо знають, що в ньому вся наша сила. Ко- ли там почнеться безладдя, то вся наша праця загине.

Тому український народ, а особливо військо повинні пам'ятати, що тільки в їх руках лежить сила і воля зробити той лад на Україні, якого вони самі захочуть. Директорія передає свою владу представникам народу—трудовому конгресові, а до того, раз вона стоїть на чолі, народ мусить її слу- хатись, щоб був якийсь порядок, бо як не буде порядку, то не втримаємо в руках ні землі, ні волі. Пам'ятайте це і живіть своїм розумом; знайте сами, що вам потрібно і знайте, що ви будете все те мати. Не слухайтесь чужих наговорів, бо вони ро- блять на шкоду вам.

Братні за кожним нашим кроком саїдкують вороги. Будьте обачні і міцно держіться купи. Держіться своїх проводирів, тільки в єднанні сила.

Инф. Бюро армії У. Н. Р.

Друкарня Р. К. Лубковського.

2760

Центральне бюро
ПРОПАГАНДА АБО
ІНФОРМАЦІЯ
№ 2760

Брати селяне і робітники!

Знов почалася боротьба за волю й землю!

Знов ви стали до зброї, обороняючи свої права!

Але пам'ятайте: вже раз була у ваших руках земля і воля та виповсюзна, кати одняли її. Одняли, бо ви не держалися одної думки, одного гурту, не слухалися свого вибраного народнього правительства і самоправствували. Вам і тоді казали: не хапайтеся розбірать панські добра будлі як; все зробиться у свій час по порядку. Держіться ладу й слухайте правительства.

А панські провокатори навмисно під'южували вас швидче розбірать панські добра, хапать їх, як попало. Знали вони, що коли кожний почне хапать для себе без громадського присуду, то розпочнеться сварка, колотнеча і панам легко буде тоді знов сісти на шию народові; так воно й сталося.

Пам'ятайте же тепер і не робіть помилки вдруге! Держіться ладу. Організуйтеся по селах, складайте свої отряди, обірайте старших і слухайтеся кожного їхнього слова, нічого не робіть самоправно.

Злодіїв і грабіжників карайте військовим судом.

Всі кривди, які вам зробили поміщики, старости й гетьманські наймати списуйте на папери і подавайте до народніх Управ, а Управам буде оповіщено куди їх пересилати. Списуйте там усе: хто коли й яку кривду вам зробив, скільки контрибуції здер і т. п.

Нове Правительство Української Народньої Республіки негайно оддасть під суд усіх бувших старост, поміщиків і варту, які скривдили народ. Всю контрибуцію буде вам повернено, а збитки оплачено із коштів винних поміщиків.

Де пани повтікали, поставте над їхнім добром сторожу, щоб ніхто самоправно нічого не ростягав. По наказу Народнього Правительства все те добро буде розділено або продано по закону для оплати тієї шкоди, яку наробили поміщики народові контрибуціями та иншим здирством.

А безладдя і самоправства стережітеся, як вогню, бо знов усе пропадає.

До порядку, товариші і браття!

Робім же однією громадою. Громада—великий чоловік!

Інформ. бюро армії Укр. Нар. Республіки

Друкарня Р. К. Лубковського.

Трудячий Народе Український.

Все вдруге проявляєш Ти кров свою, визволяючи батьківщину з рук лихих тих ядедей, котрі, прикриваючись лаврами то большевиків, то добровольців, то легіонерів польських, спільними силами хотять відняти у тебе те, без чого Ти будеш вічним приймачом, або якимсь чиншовником на своїй власній землі. Вони—ті люди хотять знову окаянувати самостійність Української Народньої Республіки, котру збудував Ти власними руками; вони підкопуються під Українську Народню Директорію, яка складається з самих селянських сил. Вони шпирять про наше народне правительтво всімі неправдиві чутки, бо добре знають, що коли їм почастить те правительтво наше звалити, то в їх руки перейде обіцяна народу земля, без котрої наші люди знову попадуть до їх у вічну неволю.

Найлегше красти безкарно на пожарі, і ті люди роблять все, щоб на нашій землі запалав пожар братовбивчої війни. Не бравши ніякої участі в повстанні проти гетьманського ярма, вони заявляють тепер особливі якіс, права на управління нашим краєм. І коли їм нагадують про те, що в чужій хаті треба пам'ятати волю господаря, вони кричать: Винниченко—буржуй, Петлюра—буржуй і т. д. Але вони забувають про те, що всі наші діяті вийшли з самого народу, що наша Директорія не на словах, а на ділі, передає народові землю і волю, без котрих не може жити на світі людськи ніякий народ, й коли їм нагадуєш про це, то вони кричать: „Геть з України! Нехай живе інтернаціонал“!

Ніхто звичайно не може сперечатися проти того, що найкраще було б, холи б в одну державу з'єдналися всі народи землі, але й серед трудячої частини тих народів не виробилося ще згода про те, як поділити між собою міжнародне добро. Французському та Англійському робітникові зовсім не треба пильнувати інтересів німецького робочого люду, бо чим більш буде люд той пригнічений, чим менше виробить він на продаж в чужоземній державі всяких виробів краю свого, тим більш заробить на своїх виробках англієць та француз. Через те москалям та полякам треба держати в неволі українців, щоб як мога більше користи собі мати з нашої родючої землі. Черносотенні поміщики, щоб знищити народ наш та заграбати собі його землю, вигадали для нас переселення з України на Сибір, а з Галичини до Америки і робили це так щиро, що з родючої України, наприклад, виселялося на Сибір на кожних 10.000 люду, 40 чоловік на рік, а з убогої москов-

щини тільки 12. Ті, що звуть себе у нас большевиками, думают відняти у кожного народу землю ще хитріше—прилучивши Україну до Союзної Росії, вони вважають всі землі однією державною власністю і будуть розселивати людей на ній так, як їм того сподобає, а схочеться їм, звичайно, Української родючої землі більше ніж нічужької москвитини. Щоб з того може вийти, люди скоро побачать самі, як тільки за порадою всяких важких провідників почнуть шуртатися Української Народньої Директорії, що тільки одна може щиро оборонити наші права.

Дійти до того, що все сказане вище не тільки свята правда, можна дуже легко. Попробуйте ви тільки довідатися про те, хто в дійсності бунтує зараз проти нашого народнього правительтва, попробуйте запитати того, що зве Винниченка та Петлюру буржуями: „Ну, а ти хто такий“? і ви зараз побачите, що це або той зайда, котрий під час розгуків думає одкрасти собі щось мітньо добрий шматок нашої землі, або залежлий черносотенець, що на руїнах межпособіці гадає відновити свої старі права панування над нашим трудящим народом.

От же ж, щоб такого не було, треба не тільки слухати, а й зброєю обороняти Українську Народню Директорію та поважати свою трудову інтелігенцію, бо инакше доведеться нам її наймати та купувати, так як це не гідують робити зараз у себе большевики, залучаючись навіть з чорною сотнею та всякими злочинцями. Щоб поставити хату, люда з початку кладуть підвалини і тільки на самому прикінці виводять вже дах, так і з добробутом: щоб мати все своє, ми повинні насамперед побудувати державу, а потім вже ділити проміж себе всякі скарби її. Тільки в самостійній Республіці Українській трудячий народ буде самостійним господарем долі своєї, а не смілиним попирачем у лукавих чужинців, тільки од своєї законної і ним же поставленої влади може одержати він землю так, щоб не довелося вертати її знову, та щей з контрибуціями. Тільки при такому становищі наш нарід, як рівний з рівним, може увійти в склад інтернаціоналу, або союзу народів своєї землі.—Не лаймо і не побрідуюмо на ворогів наших, краще праґдаймося та роз'ясняймо їхні вчинки тим, кому вони дурять ще голови неправдивими звістками про наших Народніх Героїв та наміри нашого Правительтва, бо инакше од землі та волі останеться нашому народові сама гірка доля безпритульного наймита та посіпака на своїй власній, але чужинцями заграбованій, родючій землі.

Інформаційне бюро Армії У. Нар. Р.

Друкарня І. П. Булаховського в Сітцях у Мінці

Українська Соціально-Демократична Робітнича Партія.

Бережіть Українську Народню Республіку!

Салдати-українці

254 роки тому назад український народ повстав проти польських панів. Все селянство і робітництво записалось у козаки, щоб боротись за землю і волю. І поборони. І здобули волю, здобули землю, вигнали панство і стала на землі Українській Вільна Козацька Народня Республіка.

Та не довго зажили тої волі. Воячесь польської сили, стали козаки шукати помочи у царя московського, у братнього народу руського. І для того з'єдналась Українська Козацька Республіка з Московським царством як рівна держава з рівною сусідкою.

Та на погибель собі з'єдналась Україна з Москвою. Взяли її Московські самодержавні царі у свої назурі, обдурили, пооднімали всі права, скасували козацьке військо, повернули всіх вільних козаків у Московських кріпаків, пограбували народні козацькі землі, і стала з Народньої Козацької Української Республіки паршивенька Малоросія, безправна, ограбована, „хохлацька“ країна.

254 роки жила наша Україна в поневіранню, в знущанню, в злиднях, 254 роки смоктали руські царі, пани та чиновники тепленьку смашну кров дурних хохлаків. Хохли тільки крестили та стогнали.

Аж ось ударив грім революції, розлетілось на трісочки панування царів, став усяк народ до волі та до долі свої.

Встала й наша Україна, зашомотались і „хохли“, узялись до свої долі і з „хохлів“ поставали „українцями“, вільними силами свої змученої, ограбованої української землі.

Та не до смаку припало оте відродження нашого трудового народу всяким руським панам, панкам та підпанкам. Почали ті панки брехнями, обдурюванням кидать в нашу волю, в велику роботу. І пани-буржуї кадети і чорносотенці царські приятелі і навіть солоденькі меньшевики всі вчепились і руками й зубами за поли нашої селянської, робітничої, та салдатської Центральної Ради, щоб не дати їй ходу, щоб не могла вона йти до повної волі.

Та не вдалось ні панкам, ні полупанкам спинити салдацтво, робітництво та селянство наше. Вирвала Центральна Рада з їхніх зубів поли і оповістила на Україні Українську Народню Республіку, оповістила мир, передала народні старі козацькі землі знов у руки народу, в руки вільних трудових силів Республіки. Знову стала з затурканої, обдуреної, ограбованої Хохлатчини, з тої паршивенької Малоросії Українська Народня Республіка, вільна держава.

Та чи на довго ж стала вона, товариші салдати? Чи не оддадуть їй знову перозумні хохлики у назурі руських самодержців?

А в Петрограді вже панують нові самодержці. Звуться вони Народніми Комісарами більшовіками. Самодержавно і безпардонно знущаються вони з усяких свобод. І на нашу свободу теж зазіхають. Не любо руським більшовікам, що український народ хоче жить своїм життям і хочять вони завести й у нас свої порядки. Хочеться їм, щоб і в нас так само як і в їхній більшовіцькій Росії люди пухли з голоду, щоб учинили

Doc. 90 Leaflet

Protect the Ukrainian National Republic! Soldiers-Ukrainians

Source: DNAB

ЩО ТРЕБА ЗНАТИ КОЖНОМУ КОЗАКОВІ Української Республіканської Армії

Що він є оборонець Самостійної Української Народньої Республіки.

Що єдиною верховною законною владою на Україні є Директорія Української Народньої Республіки.

Що Директорія, скинувши з народу гетьманське ярмо, скликала представників трудового народу—Трудовий Конгрес і йому передавала всю владу.

Що Трудовий Конгрес висловив своє повне довіря Директорії й ухвалив її політику. Потім Конгрес перервав на деякий час свої засідання, а владу передав знову Директорії до того часу, поки зідеться Конгрес удруге.

Що він, козак, як оборонець свого Рідного Краю, повинен коритися й підтримувати тільки ту владу, якій сам варід через Трудовий Конгрес довіряв управління Українською землею—значить, Директорії Української Народньої Республіки.

Що найкраще житиметься Україні і найбагатша вона буде лише тоді, коли буде самостійною, себ—то тоді, як сам Український Нарід установлятиме для себе закони, лад і порядок, а не Китайці, Латиші, всякі «товариші» та «брати», які люблять лише вивозити з України хлібець.

Що кожен чужий варід—чи то Москаль, чи Поляк, чи Француз, Німець, Англієць—буде дбати тільки про себе, а Українця без жалю визискувати. Отож, долю свою мусять Український Нарід сам узяти в свої руки.

Що тепер Україна переживає великий історичний час, коли можна закріпити за народом землю й волю, виборені революцією, або все загубити. Безладдя, анархія в Республіці можуть знищити всі права народні, тому то козак повинен до загины держатися в рядах дисциплінованої Української Республіканської Армії.

Що він є сином 40—міліонового народу, який встає до вільного національного й культурного життя. Інші народи оглядають нас з всіх боків, намагаються довідатись, хто ми й до чого здатні. Через те козак Української Народньої Республіки мусить всюди поводитися так, щоб не зганьбити своєї нації, а навпаки добувати своєму народові слави й пошани, а на належить народові культурному, чесному й розумному.

Щодо свого рідного Українського Народу, то козак повинен так його любити, щоб ані на хвилину не вагався віддати за нього своє життя. Козак мусить старатися, щоб Нарід цілком йому довіряв, щоб там, де стала нога козацька, Нарід міг спокійно відпочити від тих тяжких страждань, які шматують його душу й тіло останніми роками.

Що в свільці або в союві народів рівноправним може бути тільки той, хто сам має силу, бо як сили не матиме, то дуже швидко обернуть його на рабоневільника, або вічного поникача.

Через те треба перше збрататися 40 мільонам Українців, а далі вже йти до всесвітнього братства. Значить, спочатку треба стати повним господарем на своїй землі, а тоді можна буде простягти руку помічі іншим народам як рівний рівному, а не стояти перед ними як старець.

Отож найперше:—Вільна Самостійна Україна, а в ній такий лад і порядок, такі закони, які цілий Український Нарід сам собі встановить через Трудовий Конгрес, Установчі Збори чи якимсь іншим способом.

А діло Армії забезпечити на Україні спокій, щоб Нарід Український міг вільно взятись до своєї державної роботи.

Філія Інформаційного Бюра Армії Укр. Нар. Респ.
при І-й коз.-стріл. (сірій) дивізії

Doc. 91 Leaflet

What every kozak of the Ukrainian Republican army must know

Source: DNAB

ТОВАРИШІ—РОБІТНИКИ!

Революцію минулого 1917 року було зроблено саздацькими масами на фронті та міським пролетаріатом. Безперечно, побіч з робітництвом йшло й селянство, але воно, як таке, мало виділялося серед революційних мас. Провід у революційному руху вали робітники.

В цій же революції, яка мала наслідком перемогу над гетьманом та іншими недобитцями московської реакційної буржуазії, вся активність була виявлена виключно селянством. І влада склалася тепер така, яка до вподоби селянству, воно її висунуло на кон політичного життя та верування державою.

Це цілком природньо. На Україні величезна, безумовно переважна над усіма іншими, є вкляса селянська. Тому то дуже мало помітна була й активна й пасивна участь робітництва в революційному руху.

Робітництво лічить, що тільки воно є дійсний пролетаріат і тому мусить бути на чолі державного апарату. Це думка помилкова. Ідеї визволення пролетаріату, ідеї наукового соціалізму, пішли до нас із Західної Європи, де робітництво складає значно більший відсоток населення ніж у нас. Робітництво перейняло ці ідеї майже цілком і без поправок. Крім того, робітничя вкляса складається на Україні з людей—по більшості зайшлих, —людей чужої, не української нації.

Тому то, як меншість національна й соціальна, робітництво не може нічим виправдати свої домагання, що до переходу влади цілком в його руки.

От же, селянство є більшість, а робітництво—меншість. Революція цього року зроблена першим, а не другим. І влада—природньо й логично в руках селянства.

Але ж хіба це може значити, що інтереси робітництва будуть нехтуватись? —Ніколи й ні в яким разі.

ТОВАРИШІ—РАБОЧІЕ!

Революція цього года была совершена солдатскими массами на фронтѣ и городским пролетаріатом. Безусловно, рядом с рабочими шли и крестьяне, но послѣдніе, как таковые, мало выделялись среди революционных масс.

В этой же революції, которая имѣла своим послѣдствием побѣду над гетьманом и остальными осколками русской реакціонной буржуазіи, вся активность была проявлена исключительно крестьянами. Власть теперь создавалась такая, какова желательна крестьянам, оно ее выдвинуло на арену политической жизни и управления государством.

Это вполне естественно. На Украинѣ огромным, безусловно превышающим все иные, является крестьянскій класс. Поэтому-то очень мало было за мѣтно активное и пассивное участие рабочих в послѣднем революціонном движеніи.

Рабочіе считают, что только они являются дѣйствительным пролетаріатом и поэтому должны идти во главѣ государственнаго аппарата. Это мнѣніе ошибочно. Идеи освобождения пролетаріата, идеи научнаго социализма, пришли к нам из Западной Европы, гдѣ рабочіе составляют значительно больший процент населения, чѣм у нас. Рабочіе приняли эти идеи почти цѣликом и без поправок. Кроме того, рабочій класс состоит на Украинѣ из людей в большинствѣ пришлых, людей чужой, не украинской націи.

Поэтому то, как національное и социальное меньшинство, рабочіе ничѣм не могут оправдать свои требованія о переходѣ власти цѣликом в их руки.

Итак, крестьяне—большинство, рабочіе—меньшинство. Революція этого года совершена первыми, а не вторыми. И власть—естественно и логично—в руки крестьян.

Но равнѣ это может означать, что интересами рабочих будут пренебрегать? —Никогда и ни в каком случаѣ.

Все, що повинно одержати робітництво, воно одержать. Подійтеся на перші кроки діяльності Директорії і ви побачите, що це так і є. 8-годинний робітничий день, колективні договори, воля страйків — все це дається робітництву.

Але своєю мало діяльною участю в революційному руху, своїми виманнями захопити владу виключно в свої руки, ви викличете справедливе підозріння справжнього господаря Української Землі — Українського Селянина.

Так чи інакше, а влада в його руках є, в його руках і залишиться. Тому ліше постарайтеся засипати швидче ту яму, котра викопана мало свідомими елементами між робітниками і селянством. Швидче залагоджуйте непорозуміння, які з цієї причини виникли.

Прислухайтеся до голосу селянства, до його побажань. Воно вам лиха не бажає, а тільки добра та товариського співробітництва вашого.

Тепер відбуваються селянські з'їзди, в роботи яких ви можете побачити відношення до вас і до ваших власних потреб.

Не вагаючися, сміливо виступайте в ногу з селянством, бо розбратта безпідставна ворожнеча до добра не доведуть.

Погодьтеся з тим, щє в селянській країні влада може й мусить бути тільки в руках селянства. Воно вас не скривдить. Опозиція тільки пошкодить і вам же в першу чергу. Ваші сили дуже незначні порівнююче з тим міцним кільцем селянства, що озброєною масою оточило Київ і рясно вкрило всю Україну.

Єднайтеся з селянством, не слухайтеся провокаторів, їх багато між вами.

Хай живе єднання, братерство і рівність пролетаріату Української Народної Республіки!

**Інформаційне Бюро Армії
Української Народної Республіки.**

Все, что должны получить рабочие, они получают. Посмотрите на первые шаги деятельности Директории — и вы убедитесь, что это так и есть. 8-часовой рабочий день, коллективные договоры, свобода стачек — все это дается рабочим.

Но своим мало деятельным участием в революционном движении, своими намерениями захватить власть исключительно в свои руки, вы вызовете справедливое подозрение истинного хозяина Украинской земли — Украинского Крестьянина.

Так или иначе, а власть в его руках есть, в его руках и остается. Поэтому лучше постарайтесь засыпать поскорее ту яму, которая вырыта малоосведомленными элементами между рабочими и крестьянами. Скорее улаживайте недоразумения, которые возникли по этой причине.

Прислушайтесь к голосу крестьянства, к его пожеланиям. Оно вам зла не желает, а только добра да товарищеского сотрудничества вашего.

Теперь происходят крестьянские съезды из работы которых вы можете увидеть отношение к вам и к вашим классовым нуждам.

Не колеблясь смело выступайте в ногу с крестьянством, так как лишенная всяких оснований вражда к добру не приведет.

Согласитесь с тем, что в крестьянской стране власть может и должна быть только в руках крестьянства. Опозиция только повредит и вам же — в первую очередь. Ваши силы слишком незначительны по сравнению с тем крепким крестьянским кольцом, которое вооруженной массой окружило Киев и густо покрыло всю Украину.

Соединяйтесь с крестьянством, не слушайте провокаторов, их много среди вас.

Да здравствует единение, братство и равенство пролетариата Украинской Народной Республіки!

**Інформаційне Бюро Армії
Української Народної Республіки.**

Київ. Тип. К. П. Д. 1918 г.

Doc. 92 (overleaf)

Also issued in separate Ukrainian and Russian language versions.

ЩО ВОНО ЗА ЗНАК?

По якому говорять на Україні, поміщики, заводчики, купці, банкіри, та всякі інші багаті і пани, по руські чи по українські? От же хто говорить по руські: буржуї чи народ? Що не буржуї так і по руські говорять, по польські, по єврейські, але не по українські. Доки чоловік бідний, дити говорять по людському, а як тільки земельки десятина сто прикупить, так уже гордуєть „мужицькою“ мовою, на панську закидає, по руські цвенькає. Хто тільки стає буржюом на Україні, зараз по руські починає закидати. По українські говорять тільки народ, селяне, біднота. В чийх руках земля на Україні, заводи, фабрики і т. п. в руках руських, єврейських та польських багаті. Хто завше говорить проти самостійности Української Народної Республіки? Руські, поляки, та євреї; чого хочуть руські поміщики, заводчики, фабриканти і т. п. що б Україна була самостійною, чи що б приєдналась до Росії,—вони всі, вся буржуазія на Україні хочать приєднання України до Росії. Чому то так—бо вони не українці і не хочать, щоб український народ сам собою та щей ними правив. Бо вони буржуї і не хочать говорити мовою демократичного народу. Вони буржуї і не хочать що б ними правив демократичний народ. Вони знають, що большевики через своє безладдя довго не вдержаться. Серед руського народу сила в всякої буржуазії, та буржуазія скине большевиків і сама засяде правити. Серед Українського народу буржуазії Української як кіт наплагав. Доки буде Україна самостійна доти в ній правитиме український народ. А позаяк української буржуазії дуже мало, то вона ніколи не переможе народу. Це вони знають і тому тягнуть до Росії. От же, коли хто каже вам про вигоду з'єднання України з Росією, то кажіть їм, нехай Росія приєднається до України. Нехай вони пристають до нас, бо серед нашого народу менше буржуазії, і ця буржуазія не спроможеться скинути народньої влади. А як хто вже настренчує проти самостійної України, то ви запитайте, що то воно за знак, що проти України агітують найбільше руські, що то воно за знак, що буржуазія у нас говорить по руськи, і що то воно за знак, що вони до нас не хочать приєднуватись, а все мамагаються аби ми до них пристали?

Інф. Бюро Арм. У. Н. Р.

Doc. 93 Leaflet
What does it signify?
Source: Arkhiv druku

ТОВАРИЩИ!

Не бойтесь **ДЕМОКРАТИЧЕСКИХЪ ВОЙСКЪ** Украинской Народной Республики. Какъ только вы **ИСКРЕННО** признаете за Украиной право на самостоятельную государственную жизнь, въ козакахъ и сичевинахъ вы встрѣтите **ДРУЖЕСТВЕННОЕ И ДАЖЕ БРАТСКОЕ ОТНОШЕНИЕ.**

Вся сплетня о томъ будто украинцы избиваютъ и истязаютъ русскихъ плѣнныхъ издѣлать вы не можете, зачемъ уверждать колоссальное количество враждо-настроенныхъ противъ себя **ЛИНИЕМЪ НЕДОУМНЫХЪ ЛЮДЕЙ**, когда благодушнаго мира можно достигнуть путемъ установления добрососѣдскихъ отношений. Но **всѣ украинцы отлично понимаютъ, что на великорусскій народъ воюетъ противъ нихъ, а извѣстная ему самодержавная и державная на латышско-литовскихъ, штымахъ и вѣсть почти чуждымъ деревенскому Союзу на чужбѣ общаго русскаго народа, который не избивая**

Идите же къ интернационалу, который заключается **между народами, а не между войсками**, примиреніи **всѣхъ народовъ** путемъ признания полной независимости, равенства въ правахъ, но и в примиреніи **между народами** могутъ говорить только свободные и равные.

Самы извѣстные буржуазные демократы, интеллигенты, артисты и ученые, что это было великое русское народное дело, **Бронштейна, подъ псевдонимомъ Троцкого, Нахамниса, подъ псевдонимомъ Стеклова, Цандерманова, Гинзбургера и др.** **ПОЧЕМУ ТО НЕПРЕМѢННО РУССКИМИ ПСЕВДОНИМАМИ.** Этихъ людей прозвали еще вѣрными украинскій фронтъ не тогда, когда **УКРАИНА СТОЯЛА ПОДЪ САПОГОМЪ пошеженного Вильгельмомъ ГЕТМАНА** а теперь, когда путемъ кровавой РЕВОЛЮЦИИ она возманивала у себя демократическую власть.

Знаете противъ Совнаркома, знающая предѣлы своего опечисла, воюють не черносотенные наемники буржуазно-добровольцы, а вѣрные украинскіе рабочие и крестьяне принужденные къ этому политическую **ВАНШЕГО НОВАГО САМОДЕРЖАВНАГО** не толького народа, посещаю имя Совнаго народнаго комиссаровъ, а Керенс - **СОВНАРКОМА ПЕРВАГО**.

Долой его!
Да здравствуетъ миръ и подлинная свобода!
Да здравствуетъ учредительное собраніе!

Слѣдуетъ помнить, что украинскій народъ является неотъемлемой частью великаго русскаго народа.

Doc. 94 Leaflet (Russ)
Comrades! Don't fear the democratic armies of the Ukrainian National Republic
Source: DNAB

Наказ № 1124
Секретаріат Ц. К.
у Києві
1919 р.
РЕПЕРМЕНТАРИЙ

СТЕРЕЖІТЬСЯ ПРОВОКАЦІЇ.

Спільними зусиллями українських соціалістичних партій організовано було повстання народне проти гетьмана і поміщиків. Спільними зусиллями українського народу гетьмана і поміщицьке правительство скинуто. Народ сам почав творити свою волю, почав сам розпоряджатися собою. Директорія, яку обрано було як верховну владу, вживала всіх заходів до організованої передачі тієї влади народові. Для того вона скликала Трудовий Конгрес народу українського, селян і робітників та трудової інтелігенції, який має встановити лад надалі. Разом з тим Директорія видала закона по якому власність на землю касується і вся земля переходить до трудового народу. Тільки трудові господарства до 15 десятин не повинні передлятися. Для порядкування всіма справами Директорія намітила скликати губ. і повітові трудові конгреси, які повинні стать органами господарської і адмін.-політичної влади на місцях. Буржуазія од влади зовсім усунена. Фабрики й заводи взяті під контроль робітників і республіки і т. д.

Коли Директорія переводила ці закони, побачила буржуазія і руське офіцерство, що їм лихо й пустилися на провокацію. Для того, щоб обезсилють українській революційний фронт, вони порішили його розколоти, а для того стали роспускати всякі брехні. Спершу брехали, що Винниченко й Петлюра не миряться між собою, далі що буде заведено військову диктатуру і недопущено конгресу і т. д.

Під час повстання, до армії Укр. підійшло багато всяких пройдисвітів, які хотять тільки поживитися з погромів. Коли Директорія погроми заборонила, вони почали брехати, що Директорія обороняє буржуїв. Всякі темні люди під всякими назвами пролазили в армію й баламутили козаків. Чим більше зміцнялася влада Директорії, тим більше намагалася буржуазія зробити дезорганізацію; їй допоміг наступ руських большевиків. Провокатори буржуазії стали називати себе большевиками та лівими есерами і вкупі з большевиками дурили козаків, підбивали їх неслухатися Директорії, заводили „Совіти“ і т. в. Знали вони, що при „Совітах“ ладу не буде і підбивали до цього.

На решті стали підбивати виступати зброєю проти республіканських військ Директорії і т. в.

Все це робилося й робиться для того, щоб не було ладу. Щобні був розгортіши.

Як не буде ладу, то їм легко поживитися з народного шкура а друге — коли революційні війська

будуть битися між собою, то буржуазія легко з'являється і бігти на ший народів.

Зважаючи на все це, товариші, закликаємо Вас, розважно ставитися до всяк, хто закликає Вас до всяких виступів.

Перш за все, українські большевики (комуністи) видали маніфеста, в яким заявляють, що вони з Директорією не воюють і наступ руських большевиків вважають злочинством проти революції і пролетариату. Отже всякий, хто називає себе Українським большевиком і закликає до виступу проти Директорії, є справді лиш провокатор.

Товариші селяни і робітники!

Розважте добре, чим ваші бажання розходяться з тим, що вже дала Директорія і що дасть Трудовий конгрес. Земля народній передана. Влада передана трудовому народові. Буржуазія до влади не допускається. Робітничі інтереси забезпечено. Чого ще треба?

Отже, коли що й не так зроблено, як хочеться, то не забувайте, що лиш місяць пройшло, як скинуто поміщицьке правительство. І той місяць був не спокійним. Ішла і йде боротьба з всякими ворогами українського народу, з ще час спільними силами всього добитися. Тільки не треба ні сили розбивати на боротьбу між собою. Не забувайте, що не помиляється лиш той, хто нічого не робить. Коли Директорія помилилась, то Трудовий Конгрес мусить виправити ті помилки. Для того всі соціалістичні партії мусять скласти єдиний фронт. Не забувайте, що кругом нас вороги, які провокують і нас і Директорію. Коли ми не будемо допомагати одне одному, то це буде тільки на користь ворогам нашим. Без піддержки народу ніяке правительство не може сили зробити нічого доброго. Тому закликаємо всіх об'єднатися навколо Трудового Конгресу і допомогати йому затвердити за народом волю і волю. Присиліть свої делегати до Трудового Конгресу і висловіть в чин справу і рішення. Не вірте окремих людей, які часто дурять нас, заради своїх особистих або партійних інтересів. Навіть ці соціалістичні партії турбові обмірковують, що і на треба зробити, щоб закритися за народом землі і волю.

Трудовий Конгрес — це голос всього українського народу, його треба охороняти, треба радитися. Не піддавайтеся провадять брат на брата.

Інформаційне Бюро Армії У

Київ, 25 січня 1919 р.

Doc. 95 Leaflet
Beware of Provocations
Source: DNAB

ЦЕНТРАЛЬНІ
АРМІЙСЬКІ
РЕЗЕРВИ

Не вірьте провокації!

Торік, коли німці посадили на Україні гетьмана, ви, товариші, весь час билися з поміщицько-гетьманською владою на Україні. Лихою долею ви змушені були втікати навіть за кордон до Росії і звідти наступати на гетьмана. Гетьмана вже скинуто. Вже настає край пануванню поміщиків та фабрикантів з їх карателями—руськими офіцерами.

Під проводом вищої української революційної влади—Директорії—повернуто Землю й Волю Українському Трудовому Народові. Скрізь засновуються селянські та робітничі організації, що мають своїм завданням охорону чесної праці.

Директорія в своїй творчій роботі йде назустріч робочому народові.

В першу чергу віддано народові землю, ліси та підземні багатства (різні копальні).

Цукроварні націоналізуються, цеб-то робляться власністю народу.

На буржуазію („Протофис“) накладено, для потреб народу, величизну контрибуцію (1.000.000.000 гривень).

Робітники дістали 8-ми годинний робочий день страхування, больничні каси, контроль над промисловістю та ин.

В усіх бажаннях народу поліпшити свій добробут, Директорія щиро йде на зустріч. Що-дня видаються відповідні закони і постанови.

Влада має перейти до рук робочого народу—Трудового Конгресу, депутатів до якого обирають лише селяне, робітники та трудова інтелігенція. Отже, Трудовий Конгрес є не що инше, як рада трудового селянства та робітників, що своїми мозолями заробляють шматок хліба. Трудовий Конгрес зробить усе, чого не встигла і не спромоглась зробити Директорія. На Трудовім Конгресі ви сами маєте право і змогу зробити те, що вам потрібне. Балбачана, його штаб, що провокували населення Харківщини й Полтавщини заарештовано і віддано під військово-польовий суд. Чого ж ви, товариші, ще хочете? Чи може ви нерозважно силою зброї хочете зруйнувати всі ці здобутки революції?

Хочете, щоб нашим безладям та колотнечою скорястувалися наші вороги і розбили нас?

До нас, товариші, тепер підбиваються всі. Всі, хто хоче розпорити вашу селянську силу, підбивають нас проти Директорії Руські більшовики, які хотять заграбити в свої руки ваш хліб, підбивають вас на „Совіти“. Знають, що як будуть „Совіти“, то всю владу в свої руки заберуть руські і витягнуть з вас увесь хліб.

Але, товариші, хто хоче добра народові, тому нема чого ховатися по закутках, нема чого ховатися від Трудового Конгресу. Хто хоче по праву народові служити, —нехай іде до Трудового Конгресу і про все там заявить.

Хто вас підбиває воювати з Директорією і Трудовим Конгресом, то ворог народу. Він не хоче допустити, щоб народ через Трудовий Конгрес сказав своє остаточне слово про землю, а тому всякими способами намагається зірвати Конгрес.

Ви ж цього не хочете, а тому обирайте депутатів до Конгресу, не слухайте іудового підштрикування. Бо тільки в єднанні всього революційного народу Українського є запорука його щастя.

Не слухайте брехунів, які замість Вас, хотять самі порядкувати на землі, тепер уже вашій, а не поміщицькій. Обороняйте Трудовий Конгрес і себе з ним од ворогів.

Не забувайте, що багато людей задрять тому, що у вас є гарна земля. Вони тримають вас подалі від неї, а самі сунуть, грабуючи та руйнуючи, що не знищено ще, а вас підбивають, на всякі дурниці, аби розпорити ваші сили.

Отож, товариші, більш розваженням виявляйте, будьте революціонерами, а не отарою, яку женуть чужі люде, котрі хотять, аби тільки пограбувати в нашого народу все, що можна. До рідної землі, до праці, до щастя! Геть розбрат!

Хай живе єднання всього трудового народу України!

Хай живе Українська Народня Трудова Республіка!

Інформаційне Бюро Армії У. Н. Р.

Київ, 24 січня 1919 року.

Doc. 96 Leaflet
Don't believe provocations
Source: DNAB

Де наша слабість і в чім наша сила?

При думці: „де наша слабість, в чім наша сила“, зараз пригадуються мені слова одного добродія, котрий писав у німецький полон своему братові: „брате милий, ти сидиш у ворога в тяжкій неволі, спостерігай же все, що є доброго в його, вчися, вчися у ворога тому, чим він нас побивав.“ Отак протягом шости с половиною місяців увесь український народ перебував у тяжкій панській неволі й таких жорстокостей, які починала жменька панів величезній масі селянства й робітництва мабуть тільки римляне знали, як їх палили, катували, вшали та живими кидали між диких звірів по римських колізеях, а пани сиділи та лубовалися, як люде живими чинкали в звірних жабрах.

Те саме робили по Україні панські карні загони, а пани тільки лубовалися, як стогнав народ та низенько кланявся.

В чім же річ? В чім скривається та сила, яка дає змогу панувати невеликому гурткові катів над величезними масами бідного люду? Отут трі й треба було спостерігати той секрет, „вчитися в світо порядок тоді, чим він нас побивав“.

А сила їх—еднання, послух і довірря. Чи хто де бачив, щоб пан пішов проти пана, чи хто де чув, щоб пан збирав гурти та йшов проти пана? Ні, цього ніде не було. Як що ж і винимали між ними суперечки, то далше свої хати вони не виносили й, а коли їх пануванню загрожувала яка небезпека, то вони забували свої хати сварки й як один вставали до бою,—щоби дати своєму ворогові належну одсіч. Треба зауважити, який між ними великий послух. Коли вони наприклад вибрали начальство, чи встановили якусь інституцію, то слухалися їх, як ті, вірні присяжні, хоч би в душі й непогоджувалися з ними. Візьмім, наприклад, тверді ціни на хліб. Ножний в панків проклінає їх у душі, бо замість карбованців за пуд пшениці могли брати 25—30, але не сміли про це голосно говорити, бо так великі натажки, котрих вони самі вибрали. Або пригляньтесь до виконання тих постанов, які видавалися їхньою вищою владою й владою на місцях.

Чи де хто чув, щоб пан прилюдно критикував розпорядження своїх ставлеників, або кричав: „кого я там буду слухати, хіба я не знаю, хто там сидить і видає прикази?“—як можна було почути на кожнім кроці між нами в до—гетьманські часи.

Нарешті візьмім грошеву справу. Вони не шкодували грошей ні нащо, жертвували всім, їли тільки закріпнті своє панування. Сицники, карні загони, стражники,—все це коштувало їм величезні гроші, але вони не шкодували грошей, їм вповню закріпнті той строй, котрого вони бажали, а гроші—вони знайдуть звідки повернути. Щоб можна багато де чого сказати про причини ніці гуртка панів, але й вищезазначеного досить, щоби зрозуміти, в чім криється їх сила. Еднання, послух до влади, довірря до своїх

провідників, нешкодування коштів для загальної—громадської справи—от де сила й міць панська.

А чи було в нас так? Ні, ні, і ще раз ні! У нас як раз можна було спостерігати зовсім протилежне. У нас кожний ішов своєю власною дорогою, нікогисніько не слухав, абсолютно нікому не довіряв, шкодував ломаного гроша дати на загально—громадські справи, навіть не хотів іти до скриньки, щоби подати свій голос за ту людину, котру він хотів би бачити у владі.

Піяцтво, буйство, крики, лайки, бійки, грабж, байдужість до громадських справ—от чим відзначилася до—гетьманська революція. Сьогодні вибирали людей—завтра їх скидали; сьогодні висловлювали довірря клялися виконувати розпорядження і слухатися вибраних людей завтра все забували й робили всякий своїм богом; сьогодні обіцяли грошево—громадські справи—завтра зломаного гроша не хотіли дати, мовляв усі там грабжники, злоді і т. п. й нікуди нічого не давали й тут же повертали до свата, кума, приятеля й пропивали десятки й сотні карбованців. Всі пішли в ростіч, як яка небудь громадська череда.

В роз’єднанні, в непослуху в недовіррі, в безчинстві—от де наша слабість. Самоспостереження в революційні часи до гетьманщини й спостереження причин панської ніці,—самі найкращі ліки для нашої хвороби. А ця шостимісячна гірка практика за гетьманщини здається не повинна пройти дарма, це добра наука, а наука, як то кажуть, в ліс не йде.

Отож бачучи в чім панська сила, в чім сила нашого ворога, ми повинні навчитися його тим же самим і побивати. Еднання всього робочого люду в один гурт, в одну сім’ю, безумовне виконання розпорядків своєї влади і тільки влади, яка відповідає за свої вчинки перед законом, довірря до своїх провідників, жертви для загально—громадських і державних справ, збереження громадського й державного майна до відповідних законів—це наша сила, наша міць, наша доля, наша гордість, наше все. У нас страшно великий міцний і тяжкий кулак, тільки як ми будемо зліті до купи послухом і довіррям, то під него попасти не буде охочих. Припиним же тепер всякі хатні сварки та суперечки між собою, нехай їх не буде між нами, доки не буде знищений ворог, поки ми не заставимо його користися нашим законам, як ми користися панськими сотні років, нехай не буде між нами людей, які б не довіряли своїм провідникам. Спільний нац ворог, спільна боротьба з ним, спільні засоби до боротьби, спільні інтереси.

Як будемо з’єднані, то будемо й сильні, а як будемо сильні, то будемо мати владу в своїх руках, а коли буде влада в наших руках, то ми й упорядкуємо своє життя, як того самі захочемо. Отже, в гурті сила, в силі влада, а у владі щастя й доля.

Інформ. Бюро Армії У. Н. Р.

Doc. 98 Leaflet

What are our strengths and what are our weaknesses?

Source: Arkhiv Druku

СЕЛЯНЕ!

[1919]
[1919]

В повітах Подтавщини, Харківщини, Чернігівщини й Катеринославщини від грабунків, рекавіцій та контрибуцій большевицьких стогне народ.

Пі поодинокі повстання в селах проти гнобителів кацапів-большовиків ні до чого не приводять—бо без війська нічого не можна зробити.

Українське Народне Республіканське Військо і його Верховна Влада наша бється і буде битись до агини за самостійність свого краю та за правду, землю і волю свого народу.

Кацапсько-большовицькі та латишсько-китайсько-мадярські банди провокують нас і нашу Владу.

Вони кажуть, що наша Влада Українська контр-революційно іде проти народу—не вірте їм, бо вони брешуть.

Українськ. нар. Уряд і ми її військо його бемоє за те, аби видацій ним земельний закон від 8-го січня про наділення землею селян як найскорше перевести в життя, аби стомленому народові в тяжкій боротьбі за своє визволення, дати спокій, безплатне навчання, і не дати панувати у нашому краю кацапами та жидам.

Отак собі подивіться навкруги і Ви побачите скрізь кацапських та жидівських комісарів.

Укр. Уряд хоче, аби всіми тими благами, які є на Україні користався тільки український народ, а большевики кажуть, що ми нібито ідемо посадити гетьмана, та повернути поміщикам землю.

Укр. Уряд уже раз звільнив вас від катування гетьмана, добровольців та хліборобів-власників і доведе своє діло святе до кінця, що до визволення віками поневоленої нації і виведе на шлях кращого майбутнього народ український.

А запитайте большевиків, чого вони ідуть спільно з одеськими добровольцями, чорною сотнею та хліборобами-власниками?

А для того, щоб прикриваючись соціалістичними гаслами опять поневолити нас і опять нас називати „хохлами, мазницями“—бо вони добре знають, що з утратою України їм прийдеться шукати інших шляхів для життя, а коли Україна приборкана буде до рук, то по їх словам „ДУРНИЙ ХОХОЛ БУДЕ РОБИТИ НА НИХ“.

Верховна Влада Української Народньої Республіки завше рахувалася й рахується в голосом народу, наслідком чого було утворення Трудового Конгресу, і всеї час стоїть на платформі самих найбільших соціальних реформ та задоволення всіх потреб.

Скажіть, хіба це похід проти народу та його змагань?

Ідїть же до нас і допоможіть нам, бо все що кажуть большевики є брехня.

Станьте ж озброєною силою на захист себе і свого краю, як стоїмо ми.

Багато є Ваших синів в наших рядах і кожний день приходять до нас нові для смертельної боротьби з нашими віковичними ворогами кацапами-большовиками та жидами.

З цього, що ми Вам сказали, Вам краще знати з ким Вам подорож.

Нехай вам Бог допоможе стати на правдивий шлях.

Козаки Українського Республіканського Війська.

Електр. друк. В. Ваймбаума.

Doc. 99 Leaflet
Peasants! In the districts of Poltava ...
Source: TsNB

СЕЛЯНЕ!

Болшевики-коцопи з кожним днем понування у нас на Україні даютьсь нам знаки.

З Полтавщини вивазени увесь хліб і все збіжжя селянсько до Москви.

Селяне витримати більше знущання не могли і повстали в різних дванадцяти селах, але неорганізованість одірваність села од села ні до чого не привели.

Болшевицько-кацапсько-китайські карні загони подавили повстання в цих селах.

Споявших на чолі повстання селян розстріляно, а села спалено. Осб що роблять так звані „наші брати“.

У них ніхто вже не хоче йти до війська, а китайці, мадяри, дашиші та свої нічогонери та голодранці, які йдуть для того, щоб пограбувати та зруйнувати наш край.

Ім багато треба війська, бо вони хочуть воювати з усім світом, так вони додумались осб до чого:

В тих повітах і селах, де запанували болшевики, вони беруть до війська людей від 17 до 35 років, негайно садять їх в вагони і вивозять до Москви і на сибірський фронт.

Та само роблять, як ви бачите, як робили московські цр.

В селах залишились тільки жінки, діти та старі баби.

Як тільки заберуть чоловіків до війська, так і послають туди за хлібом, цеб-то в ті села, з яких забрали людей.

Забірають увесь хліб і не zostавляють навіть і на посів.

„КОГДА НУЖНО, ТО ДАДИМ“ ДУР'ЯТЬ ВОНИ ВАС.

Знаємо, як вони дають. Вони казали, що дадуть нам матері, а як прийшли, то останню у нас забрали і вивезли—бо на Московщині нічого нема.

Ніхто не хоче нічого робити, а де-ж воно возметься, коли ніхто не робить.

Так отакі-то кацапи-болшевики.

Вони хочуть забрати і вивезти до Москви все наше добро і нас приборати до рук і внять запрягти до московського ярма.

УКРАЇНА ДЛЯ УКРАЇНЦІВ І ДОБРО НАШЕ ДЛЯ НАС — пам'ятайте це

Ви ж нікому не оддасте свої хати і свої жінки — так і туди.

Державне майно. Ваше майно — так і боронить же його.

Бо як не будете слухати, що Вам вджуть, то поглядіть, як жорстоко дають селяне у нас на Полтавщині, але ніщо буде.

Сергій Д. ... від кацапів-болшевиків

ОВІЗКА СЕЗНИ В ПОЛТАВЩИНІ

Doc. 100 Leaflet
Peasants! The Russkie Bolsheviks ...

Source: TsNB

ТОВАРИШІ СЕЛЯНЕ КОЗАКИ!

З Харківщини прибули до Києва делегації селян, котрі благають Українську Республіканську владу визволити Харківщину від грабіжницьких ватаг, що насажують на нашу землю під проводом Київського розбійника П'ятакова.

Ці ватаги, складені з латвішів, китайців, мад'яр, всяких душоубів та злочинців все руйнують по своїй дорозі, грабують населення, забирають хліб, угідь, вивозять рішну худобу, вбивають людей.

Там, де пройшли ці бандити—зостались спалені села, зруйновані городи й містечка.

Бров, прольотів і плач в тих місцевостях, де „догосподарювали“ П'ятаков з своїми кривавими ватагами.

Ці грабіжники обдурюють тихих селян, брехнями та обманом переманюють їх на свій бік.

У цих грабіжників одне тільки баланне, одне завдання—грабувати, налити, розстрілювати.

У цих душоубів одна тільки дорога: **ПОЖАРИ, КРОВ І СМЕРТЬ.**

Козаки! селяне!

Місними рядами зустрічайте цих бандитів, що сунуть, як гайворонки на нашу землю для того, щоб забрати хліб, коней і всяке майно!

Козаки, селяно,

Не вірьте цим розбійникам, коли вони будуть вазивать себе більшовниками, що вони дадуть вам якусь „волю“, бо „воля“ цих бандитів гірше неволі гірше германського ярма!

Козаки, селяно,

Боріться з цими грабіжниками не словом, а зброєю! Боріться з ними, бо вони несуть безладдя, анархію нашім селам і повну тьміль для Української Народньої Республіки, здобутої кров'ю українського трудового народу!

Козаки, селяно,

Ставайте до бою з китайсько-латвісько-мад'ярськими бандитами!

Без найменшої пощади нищьте цих ворогів нашого трудового народу.

Без найменшої пощади розстрілюйте тих, хто буде агітувать або залізати за спину переходять на бік цих грабіжників, котрини керує мільйонер П'ятаков.

Козаки, селяно,

Всі до зброї! Всі до бою з ворогами Української Народньої Республіки!

Козаки, селяно,

Залізком, мечем і кулями зустрічайте китайців, латвішів і мад'яр та їх агітаторів.

Козаки, селяно,

Коли ці банди замучили одного нашого козака, або селянина—хай буде розстріляно сто цих бандитів.

За кров відплачуєте кров'ю! За смерть — смертю!

За катування наших селян—відповідайте безпощадним розстрілом китайців, латвішів і мад'яр!

Козаки, селяно,

Всі до зброї! Всі до бою з ворогами Української Народньої Республіки.—

Центральне Інформаційне Бюро при Директорії
Української Народньої Республіки.

Doc. 101 Leaflet
Comrade Peasants and Kozaks!
Source: DNAB

99

СЕЛЯНЕ!

В повітах Харківщини, Чернігівщини, Катеринославщини та Полтавщини какапи-большовини та їх наймити-китайці, латиші і мадяри роблять ось-що: **забирають хліб, вигоняють скотину, ріжуть кабанів та курей і все це направляють до голодної Московщини,**

а селяне остаються босі і голі і навіть в холодній хаті, БО БОЛЬШОВИКИ виймають шкло і вивозять теж до Московщини.

Скоро і у вас заберуть і хліб і все ваше збіжжя, як будете сидіти на печі.

ЧИМ ВИ ТОДИ БУДЕТЕ ГОДУВАТЬ

СВОІХ ДІТЕЙ Й ЖІНОК?

Центрально-наукова
БЮРО АН УРСР
№ 99

Большовини нарobili уже раз лиха у нас на Україні. Окрили фронт, привели німців на Україну і, нарешті, посадили гетьмана, а тепер гетьманці поробились большевниками і домагаються „советів“.

ДЛЯ ЧОГО Ж ТО ВОНИ ТАК РОБЛЯТЬ?

А для того, щоб знову посадити гетьмана або царя та одібрати од вас здобуту кровю й потом в тяжкій боротьбі землю й волю.

Ото ж беріться за розум та спільно будемо одбиватись од напасників!

ЯК ЖЕ ЦЕ ЗРОБИТИ?

А треба держатись громади, щоб не було так—хто вліс, а хто по дрова, бо як не будемо йти разом проти большевиків, то вони одберуть од вас і землю і збіжжя ваше і розділять до останньої сорочки.

Хай кожне село у себе наводить порядок, хай безпощадно бореться з усіма большевиками, провокаторами та грабіжниками, а крадих воєків зновіж себе—добрих, здорових та тямущих, чи то буде піхотинець чи гарматчик, чи кулеметчик,—виріжас до Українських Народніх Республіканських військ.

Війська ці вже зробили одне святе діло—вигнали гетьмана з його прислугами. Вони зроблять і в другий раз велике й святе діло—виженуть большевиків і захвстять вашу землю і волю. Тільки допомагайте їм і не сидіть на печі.

Член Директорі Української Народньої Республіки

Головний Отаман ПЕТЛЮРА.

Дня 10 го протого, року 1919

Doc. 102 Leaflet
Peasants! In the districts of Kharkiv ...
Source: TsNB

**ПЕРЕДАВАЙТЕ З РУК В РУКИ, З ХАТИ В ХАТУ,
З СЕЛА В СЕЛО!**

До селян Полтавщини, Чернігівщини, Катеринославщини, Харківщини, Таврії, Херсонщини та Холмщини.

Селяне!

Республіканське Українське Військо на чолі з Головним Отаманом ПЕТЛЮРОЮ вже вичистило Волинь, Полісся, Поділля од московських більшовиків і кончає вичищати більшовицьке сміття на Київщині. Швидко воно перейде на лівий берег Дніпра, щоб вигнати з Вашої землі, з нашої дорогої України, всіх чужинців, всіх отих наймитів—московських більшовиків, що грабують наше добро, наш хліб і вивозять його в Московщину.

Республіканське військо—Ваші брати, Ваші діти, швидко прийдуть до Вас та допоможуть і Вам скинути більшовицьке ярмо.

Готуйшесь ж до приходу Ваших братів вояків! Не дозволяйте більшовикам вивозити хліб і інше збіжжя з нашого краю!

Ні оден вагон не повинен виїхати з України!

Розбирайте рельси на залізницях!

Дивіться хто допомагає більшовикам, щоб потім віддячити по заслугах катюзі.

Гуртуйтеся до куни і ждіть Вашого славного війська, та приставайте сотнями и куріями до нього.

Вже швидко воно буде серед Вас і спасе і Вас і добро Ваше і дітей Ваших і віру і землю і волю Вашу од насильників чужинців—більшовиків та їх наймитів.

[1919p]

Українське Республіканське Військо.

Doc. 103 Leaflet

To the peasants of Poltava, Chernihiv, Katerynoslav, Kharkiv, Tavriia, Kherson, and Kholm provinces

Source: Arkhiv druku

Чого ж їм ще треба?

З Світсько-Українського кордону идуть невеселі звістия: большевики розпочали то там, то сям наступ та позаймали де-які прикордонні міста та села. З України гвалтовним способом вивозять вони збіжжя, цукор, крам, і робиться це в той час, коли на чолі нашої Народної Республіки отоять люди вибрані самою П демократією, люди, що самі, вийшовши з народу, будучи дітьми селян та робітників, взялися до переведення в життя рішучих соціальних реформ, значно навіть кращих та лівіших од тих, які запроваджуються большевиками у себе в дома. Знають большевики також добре і те, що Директорія Української Народної Республіки, як оповіщено про це у відомстві до народів всього світу, ні з ким воювати не хоче, що в сусідях своїми, як це було присяглено оголошено, вже не раз, хоче жити в мирі та злагоді.

Чого ж їм ще треба, отим в'дливим нашим братам, котрі ніяк не дають нам добудувати своєї власної хати? Хіба не большевики казали, що всі народи бувають Росії можуть самоопреділятися вільно до полягаючого оддільності?

Хіба не большевики запевняли, називаючи Центральну Раду чомусь буржуазною, що вони не займатимуть нас, коли ми встановимо у себе соціалістичну владу?

Все це сталося—в складі нашої Народної Директорії не за ні одного, навіть дрібенького, буржуа, ніхто з членів її не має жадної власності: ні домів, ні маєтків ні фабрик.

Але так і вже ота большевицька правда, що в неї єдине в діалектичному розумінні, що приходять вони як революціонери, а приносять разом з чорносотенцями, допомогачами останнім руйнувати наше добро. Однак тепер, здається, ми виконали все, чого хотілося на словах большевикам, і здається, приречитися їм уже ні до чого.

Ну, то чого ж од нас їм ще треба? Торік вони забрали до нас зі своєю совітською свободою, зруйнували, знищили молоду нашу Народну Республіку і там самим вкинули нас у Вільгельмівську Німецьку владу. Тепер, визволяючи нас од влади Народної нашої Директорії, вони очевидно хотять увкинути нас в обійми окупації Англо-Французької. А все це арештовою доведе нас знову до відбудування єдиної—неділяної на всьому півночі не тільки і вічно неситої материни Росії, котра, як за старого та як за гетьманського режиму, буде катувати та обдирати бідних трудящих робітників та селян, посилюючи їх на безкоштовні війни, тиснути їх по тюрмах та засіваючи їхніми кістками безмежний холодний Сибір.

Торік, в осени, люди наші, довідвшись про трагічну Універсалу Української Центральної Ради, власним зором застали поля, та через большевицький наступ на Україну, відриваний власними євразійськими руками, врозь довелось одлати Німцям та гетьманським панам, що через знесилля в большевицькою війною Центральної Ради скріпилось були від Німцівним захистом та, вибравши московського царського генерала Павла Скоропадського за гетьмана, сформували Українську Народну Республіку.

Чи ж і вони хотять большевики, щоб жили в я-

шого засіву забрало чорносотенне панство та одуреним Англо-Французи? Ну, а коли так, то які ж демократи з отих большевиків та на чий млин вони воду ллють? Інтереси якого народу обстоюють та захищають та про чий кишеню довають вони?

Очевидно наша родюча земля не дає спокійно спати Комісарам Совітської Московської Республіки. З тієї землі, скинувши нашу постаалену трудящину народом Директорією, зроблять вони загальний російський земельний фонд, а нам українцям скажуть: Гайда, хахла, на зелений клин, тепер ми всі діями, так ваша земля й нашим сибірським соціалістам здається.

І доведеться нам тільки пустити слину з рота та, почувавши добре потилицю, збиратися в далеку дорогу, бо тоді сперечатися з ними нам вже буде не сила. Своїми красноармійцями наповнять вони наші села й міста, а ці доти об'їдуть нас, поки не прийдуть союзники та, вигнавши страшними своїми танками большевиків, не отдадуть і землю наму і наш трудящий народ на поталу зажерливому панству.

От чого треба большевикам: їм треба нашої воль, їм треба, щоб нас не визнали на всесвітньому мировому конгресі, їм треба, щоб ми і наші діти до віку лишилися безсилями рабами, дурними хахлами—мазницями, з котрих міг би собі безкарно кепкувати, об'їдаючи край наш, кожний зайжий москаль.

Не допустім же цього, вільні селяне, робітники та козаки України!

За один короткий місяць зробивши нечувано-велике всенародне повстання та скинувши зрадника гетьмана, ми уславилися тим на цілий світ. Не дай-може запаскудити всяким пройдисвітам народної нашої слави! Женім од себе всіх тих, хто хоче посіяти між нами ворожнечу та розділ, бо тільки тоді, коли ми будемо одностайні, не подолають нас ніякі вражі сили, і ніхто не зможе нас вигнати з предківської нашої землі та не відіме у нас, кровю здобутої собі, воль.

Хай же живе Директорія Української Народної Республіки!

Хай живе ухвалений до скликання конгрес трудового народу!

Вся влада Конгресові! Ось клич, що мусить об'єднати нас всіх, бо коли зрадімо ми клич цей, коли розділимося, то разом загине усе, за що стільки років безуспішно лилася наша кров, за що батьки, брати та діти наші саможертвно наложали життям своїм, здобуваючи землю і воль Українському трудовому людові та визволяючи на чолі з Директорією нашу Українську Народну Республіку з цупких пазурів неажерливого і чужого нам панства.

Українці! твердо пам'ятаймо, що москалі вже раз одурили наш вільний народ, вламавши всі пункти Переяславського трактату (р. 1654), на основі котрих Гетьман Богдан Хмельницький влучив Україну з царством московським.

Українці! Знаймо, що те саме хотять зробити з нами тепер большевики: дарма, що вони принадають нас воєнними об'їдниками „Об'їдники—цигани“ навчав народна наша приказка. Глядім, щоб не опинитимось нам серед них, які навчаво радять з П.

Інформаційне Бюро Армії У. Н. Р.

Друкарня І. М. Катерини та Сибіра у Катю.

ГРАЖДАНЕ КРЕСТЬЯНЕ!

Нами повстанцами-украинцами при Вашей помощи сброшена власть коммунистов-большевиков. Власть, которая уничтожала все завоевания революции, власть, которая обещала крестьянам землю и свободу, порядок и спокойствие, а дала беспорядок, дороговизну, коммуны и чрезвычайку, разстреливающую ни в чем невинных людей. Коммунисты хотели, чтобы вы работали, кормили всю голодную великороссию, а они за вашими спинами властвовали. Большевики коммунисты реквизируют хлеб, лошади, коровы, повозки, хотели даже отобрать для себя яйца, сало и др., а вам за это обещали мануфактуру, нитки, соль и др., но ничего не дали потому что все ими было припрятано для своей наживы. А для того чтобы заставить Вас прийти в коммуны незаметно, они выпустили массу денег и этим сделали ужасную дороговизну.

Не доверяя крестьянам и рабочим советская власть запретила народу выборное право. Вся масса комиссаров, заведывающих отделами и другими учреждениями назначались с верхов и присылались только с Москвы, так как при старом режиме назначались исправники, и обязательно коммунисты.

На всей Украине крестьянство возстало против власти коммунистов, Украинское повстанческое войско дает всю власть только украинскому трудовому народу.

Пусть сам Украинский народ берет в свои руки власть и делает что ему лучше.

Войска Украинской Народной Республики дает всю помещичью, Государственную и монастырскую земли без выкупа Украинскому трудовому народу. Наделяются прежде всего безземельные и малоземельные, сироты всех тех, кто принимал участие в всемирной войне, а также и все те, кто боролся за освобождение Украинского Народа. Украинское войско устанавливает спокойствие и государственный правопорядок на территории Украинской Народной Республики, борется с грабителями, налетчиками и разными бандитами, а также дает право вольной торговли.

Но чтобы был порядок и спокойствие на Украине, чтобы эта действительно народная власть держалась, чтобы Украинское крестьянство получило землю, имела действительную волю и возможность достать мануфактуру, плуги и тому под., нужно эту власть поддерживать, нужно помогать вооруженной силой.

Если хотите иметь действительно народную армию — давайте лучших своих сыновей. Вставайте на защиту своих национальных и классовых интересов.

Не давайте хозяйничать на нашей Украине чужеземцам.

Защищайте самостоятельную Украинскую Народную Республику.

Поддерживайте свою власть, свое народное войско.

К оружию крестьяне.

Защищайте ЗЕМЛЮ и ВОЛЮ

Будьте хозяевами своих домов.

К ОРУЖИЮ.

Начальник повстаннического отряда ПШОНИК

Начальник гарнизона АШИНОВ

ЩО ЗРОБИЛИ БОЛЬШОВИКИ?

Чорносотенці, протафісці, спекулянти, добровольці, жандари, партівники, гетьманці!— всі зараз пошилися в большевики. Вони знають, що большевизм одного разу вже призвів був до поміщицької влади, то гадають, що ще раз до того призведе. А чому вони неодмінно підшиваються під большевиків? Бо большевики це єсть та партія, яка робить тільки безладдя. А де нема ладу, там легко панам сісти на шию народові.

Своїм безладдям большевики нарobili стільки лиха, що й не перелічити. Большевики винні в тому, що як російська так і українська армія розпалася. Це вони їх розвіяли, розполошили і цим призвели до того, що на Україну прийшло чужеземне військо—німці; большевики винні в тому, що гетьманські гайдуки держали наряд під шомполами сім місяців; большевики винні в тому, що на Україні—краю сказочного багатства, повстала сказочна дорожнеча; большевики винні в тому, що спекулянти грабували і грабують народ по сей день; большевики винні в тому, що на Україні, в самому серці, в Києві, згуртовалася вся російська погань чорна сотня, кадети, жандари, піяки, агенти поліції и инша російська буржуазія.

У всім цім винні большевики, бо вони зробили безладдя. Не встигла ще Україна, повалити ката Скоропадського і очистити себе від російських паразитів, бюрократів, як большевики знов ідуть на Україну, грабують палять, руйнують і хочуть знов вирвати владу від народу, хотять нищити провідників народніх.

Вони роблять безладдя, а безладдя призведе до панування поміщиків. Через те большевики єсть вороги народу і їх треба карати по законах, як грабіжників. Вони повинні повернути все награблене в державну скарбницю. Громадяне повинні допомогати виловити цих грабіжників і передати до суду.

Чорна сотня, яка допомогала гетьману гнобити народ, а саме: повітові старости, варта і міліція, які грабували народ, адміністрація, яка гнобила робітників, ховаються тепер у большевики. Вони мусять бути виловлені і передані суду для понесення заслуженої карі.

Хто допомагає всім вишеозначеним злодіям, катам Українського народу переховуваться під чийм би то іменем не було, чи то в партії, чи просто окремно, той ворог народові. Він мусить бути покараний, як ворог народу.

Інформаційне Бюро Армії У. Н. Р.

Київ,

листопад 1918 року

Doc. 106 Leaflet
What did the Bolsheviks Do?
Source: DNAB

СЕЛЯНЕ Й РОБІТНИКИ!

Російський большевик П'ятаков набравши військо із латвів, китайців та мад'яр, іде на Україну війною, палить по дорозі села, катує невинних людей, забірає у селян хліб, коні і вензу худобу.

Наші українські большевики зібравшись у Київ 8-го Січня на з'їзд постановили всіма силами боротись проти російських большевиків, проти П'ятакова.

Наші большевики випустили до селян та робітників свого маніфеста, в котрому протестують проти наступу П'ятакова на Україну.

СЕЛЯНЕ Й РОБІТНИКИ.

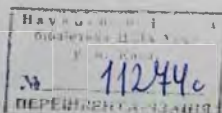
Ви тепер бачите, що самі ліві елементи,—українські большевики ідуть проти П'ятакова, котрий крім руйнування та безладдя нічого з собою не несе.

Отже, Селяне й Робітники, не слухайте нікого! Підтримуйте тільки одну українську Народню Директорію і Трудовий Конгрес, котрий дасть Вам землю, лад та спокій!

Всі за Директорію! Всі за Трудовий Конгрес!

Центральне Інформаційне Бюро
Української Народньої Республіки.

221. 1919 р.

Doc. 107 Leaflet
Peasants and Workers!
Source: DNAB

З КИМ І ЗА ЩО МИ БОРЕМОСЯ?

Ми боремося:

- 1) За волю і право народів.
  - 2) Боремося за те, щоб наш народ правив своєю народною Українською Республікою по своїй волі, як захоче. І щоб ніхто з боку не примушував його чинити чужу волю; тоб-то, щоб Українська Народна Республіка була суверенна, ні од кого не залежна.
  - 3) Боремося за те, щоб в Українській Народній Республіці сам трудовий народ правив собою, як захоче щоб ті, хто не працює, хто не за робляє своїм трудом хліба, не мали ніякого права до порядкування життям народу.
  - 4) Боремося за те, щоб одібрати землю в поміщиків і кулаків і передати її тим, хто сам на ній працюватиме.
  - 5) Боремося за те, щоб робітники мали не тільки 8 годинний робочий день, а ще й контролювали заводчиків та фабрикантів, аби ті їх не виснажували і не наживалися з їхнього труда дурно. Через те ми боремося перш за все за всіма тими багатіями, які хотять держати владу в своїх руках і не дають її в руки народові. Ми боремося з поміщиками і їхніми прихильниками, що не хотять оддати землі народові.
- Ми боремося за всіма, хто не хоче дати нашому народові права самому розпоряджатися собою, бути паном і господарем на своїй землі.

Ми боремося:

- 1) з гетьмансько-поміщицькими ватагами, які хотять повернути владу в руки поміщиків.
- 2) Ми боремося з добровольчою армією руських офіцерів, яка хоче відбудувати стару єдину, недільну царську Росію з поміщицьким правительством;
- 3) Ми боремося з дончакими, красновцями і іншими реакціонерами, які мордують робітників на Катеринославщині та допомагають добровольцям;
- 4) Боремося з польською буржуазією, яка в Галичині не хоче оддати землі і прав у руки трудового українського народу, а силою своїх буржуазних легіонерів хоче розбити галицьке селянство і після того заступити Поділля, Волинь і Київщину своїм військом та допомогати тут руським поміщикам, скинути народню владу. Польська буржуазія, опріч галицьких легіонерів, на допомогу поміщикам на Київ-

щині, Харвощині і Поділля посилає ті польські легіони, які згуртовано буржуазією у Франції і привезено вже в Одесу, відки вони мають наступати на Українсько-Республіканське війська;

5) Боремося з руськими більшовиками, які хотять, щоб наш народ своєї волі не мав, щоб наш народом правив народ руський, а би вивозити зваше з України хліба і всіного добра отільки, скільки вони захотять; щоб скрізь на Україні, на всіх заводах на фабриках і заводах, на залізницях, по конторах і т. п. насадить на службу руських людей, що одібе заробіток у наших відняків; щоб наш народ не мав змоги правити сам собою по своїй волі і дбати про своє власне добро, а робив би тільки по вказівках руських, робивши так, як їм вигідним, а не так, як нам добре.

6) боремося з тими грабінницькими бандами, які тільки назвають себе більшовиками, а справді не слухаються нікого і граблять увесь народ.

Опріч того, ми насторожені до Румунії, куди потікали поміщики з України, які підбивають румунів іти війною проти Директорії Української Нар. Респ. Ми готові до того, що поміщики розпочнуть свій наступ на Україну з Румунії.

Звітки-б не йшли вороги нашого народу, і як би вони себе не називали, ми будемо боритися з ними і віримо, що народ наш переможе всіх ворогів, переможе і тих, що просто їдуть на нього і тих, що ховаються під усякими масками. Чи просто поміщик, чи більшовик хоче сісти на шию нашому народові, ми однаково вважаємо їх ворогами народу, раз вони їдуть проти волі народу і боремося з ними. Народ наш сам мусить правити собою. Тільки той не ворог нашому народові, хто стоїть за те, щоб сам наш народ правив собою через своїх виборних людей. Для того треба скликати конгрес трудового народу. Там народ нехай скаже свою волю, скаже яких він порядків хоче, і що він там скаже, те треба й робити, бо слово народу—закон. Отже, хто за повну волю нашого народу, необмежену ні сусідами, ні поміщиками, ні окремими партіями—той з нами.

А хто не з нами, той проти нас. Нехай живе воля і право Українського Трудового Народу.

Інформаційне Бюро Армії У. Н. Р.

Чому московські більшовики нападають на УКРАЇНУ?

Коли прийшли з Москви більшовики і розігнали Центральну Раду, то розстрілюючи наших козаків, казали: «От Вам Самостійна Україна».

Чого ж більшовики борються проти нашої самостійності?

А от чого,—на Україні добра земля, селяне живуть краще чим в Московщині. Коли буде Україна Самостійна і ні від кого незалежна, то земля буде ділитися тільки між нашими селянами Українцями і не один москаль з Московщини у нас й клаптя землі не дістане. Так от чого вони, товариши селяне, ідуть війною проти нас. Тепер вони хочуть приєднати нас до Московщини, брати у нас хліб і користуватись всіма багатствами нашого краю, а для цього вони дурять Вас і справних народніх проводирів Членів Директорії називають буржуями.

Гонить же зброєю цих хижаків! Ми сами Українці між собою поладим і сами заведемо у себе такий лад, який нам подобається, і не москалям нас вчити, як упорядкувати наше життя.

Отж селяне й робітники, йдіть до республіканського війська і борітеся за самостійну Українську Народню Республіку з нашими ворогами Московськими більшовиками!

Центр. Інф. Бюро при Директорії У. Н. Р.

Лютий 1919 р.

САМОЗВАНЦІ.

На ноту Директорії Світська влада в Росії 27/ХІІ відповіла, що вона зовсім не воює проти України й Директорії що ні один солдатъ красної армії не переходив демаркаційної лінії, що Світ Комісарів хоче як найшвидче скласти мирний договір Росії з Україною. Отже ті, хто являється ватажками й керівниками большевиків припинили війну з Україною і народнімъ правительствомъ її Директорією. Вони воювали з Україною, доки на Україні був гетьман, бо гетьман заіхав на всю Росію. Він допомагав донцям та всяким добровольцям проти большевиків. Тепер на Україні народня влада; влада трудових клясів селян і робітників, именем яких править Директорія. Директорія не хоче втручатися ні в яку боротьбу своїх сусід і рішуче не допомагатиме в тій боротьбі нікому. И вона буде обороняти тільки Українську трудову Республіку від усяких ворогів, як зовнішніх, так і внутрішніх. Отже війна із справжніми большевиками припинилась. Але ті, хто коло большевиків хотів нажитися, не слухають наказу Народніх Комісарів. Ім хочеться ще пограбувати Україну, і вони самочинно роблять це, називаючи себе большевиками. Справді то не большевики, а звичайні грабіжники, які примазалися до армії большевиків, щоб пограбити населення. З ними треба такъ і поводитися, як з грабіжниками. Раз красна армія большевиків війну припинила, то з цими грабіжницькими бандами справитися лехко. Вони сами вже розбігаються; бо то перші труси. Вони уміють воювати тільки із за кутка та із за спини других. Опріч, звичайних грабіжників, серед тих самочинних банд чимало переховується стражників та жандарів, яким нема куди повернутися. Вони теж держаться того гурту й роблять насильства. Оцей зброд хотіли використать для себе купка самолюбців: Пятаков, Коцюбинський, Затонський і інші. Коли Світ Комісарів у Москві перевірился в тому що ніхто цих людців на Україні не піддержує, то одмовився допомогати їм і порішив помириться з Народнім Українським правительством Директорією. Тоді ці самолюбці звернулися до того зброду що збився коло границі і стали підбивати його на війну з Українським Народнім Правительством. А грабіжникам аби пограбити. Вони й рушили були на Українські села. Поки республіканське військо воювало з гетьманцями, той зброд за його спиною грабив населення. Тепер же Українське Республіканське військо, покінчивши з гетьманцями рушає назад на границю. Всі ті самочинні банди, які не хотять слухатися ні Російської Світської влади, ні Української, будуть переловлені й покарані, як міжнародні розбійники, що стоять по за законом. Раз вони не слухаються ні Українського ні Російського правительства, то вони ні до якої Республіки не належать і черезъ те ніякі закони їх не обороняють.

Такъ само поступлено буде й з тими, хто їм допомагає.

Інформаційне Бюро Армії У. Н. Р.

До населення.

Документально встановлено, що добродієць і москвофільські більшовики роблять собою і замагують бди други. Вони добиваються одного: відвоювати едну неділку Московщину. Не гетьман і доміщани і добровольцями опозиція Федерації України в Московщиню, так само в Большещина таж сповістали федерації. Добровольці в Большевики хотять одного—сісти нам на шию, ограбити, забрати в нас хліб, цукор і все наше майно і вивести до Московщини.

Прислухайтесь, що вони кажуть про вас та придивляйтесь, що вони роблять.

Большовики самі голосно кажуть, що вони довго не будуть на Україні, а заберуть все наше майно і пойдуть собі до Московщини.

Вони добре знають наперед, що над українським селянством ім не запанувати й Україні ім не поневолити.

Памятайте, що український народ в більшости народ селянський. Вас селян вісімдесять чотирі чоловіки на сто. Отже не може бути так, щоб на Україні панували не селяне. Це було б не по правді, бо тоді маленька горстка людей запанувала б над великою більшостью.

Вдумайтесь добре і ви зрозумієте самі, що селянам-українцям не по дорозі з московськими большевиками.

Навіть робітники-українці, яким большевики обіцяють всякого добра, і ті виступають проти большевиків.

Рано чи пізно, скрізь на Україні запанує влада Директорії, тоді пригадається, хто з вас допомагав большевикам і кожному буде віддячено по заслугі.

Швидко настане час, що вони будуть утікати.

Не давайте ж ім вивозити народнього добра. Ховайте все, що маєте. Коли їдуть большевицькі ешелони, розбирайте рейки і озброєною силою захищайте себе від нової московської неволі.

Непадайте духом. Безпошадно розправляйтесь з усіма ворогами народу, хто за московські гроші продає нашу землю і волю і веде нас до нового гетьманства.

Записуйте прізвища та адреси всіх агентів большевизму, всіх хто бере участь в комітетах большевицьких.

Українське Народне Республіканське Вр...

БУДЬТЕ РОЗВАЖНІ.

Недавно отсе Україна відсвяткувала щиро народ Український міцно згуртувавшись коло своїх найкращих синів та заступників—скажу Московського генерала Скоропадського з тим його поміщицько-панським урядом, що напасилися нагарбати народне добро та коштом і руками народу Українського одновити „Єдину—Неділимую“ Росію—таку як колись була.

Народ міцно стулявшись коло „Директорії“ показала перед цілим Світом—що то за сила в його єдності та однодушності. Не перемогли його ні гроші ні чужоземне військо. Тепер, здається, вже от-от недалеко—Директорія установить лад та ладок, скличе всенародні Установчі Збори, що й ладут державі нашій порядок, селянам—землю, робітників забезпечить і дасть спроможність спокійно жити та працювати кожній чесній людині.

Та не всім того треба: де кому потрібно, щоб зараз на Україні знову запанувало безладдя, щоб чужоземці знову встрили в наші справи і дали такий лад, як вже раз давали, по простому віддали в Росію та настановили старі порядки.

Ті, кому отого треба, говорять зараз проти Директорії, намовляючи темних селян та робітників, щоб наставляли „совети“—то, мовляв, прийдуть ось незабаром та допоможуть московські більшовики.

Про „советську“ владу та порядки вже всі добре знають: як порядок встановляли і що з того вийшло. Одно треба сказати—що від того ладу ні багатіли ніхто, а зубожіло сила людей.

Зараз в Московщині голод, безладдя та криваві ями через оті „советські“ порядки. Селяне скрізь збройно повстають та рязоняють „совети“; по советських містах того домагаються й робітники відкуди оточили більшовиків ворожими силами: в Дону, в Сибіру тами ової—в Півночі в своїм ште в Советники.

Більшовики, як признався сам Ленін, вже в Росії доживає останні дні. Та їм треба піддержати, а голодне прогонується і от через то свої жалібними очима зазирають на наш хліб та щільня. Але не мають змоги збройною рукою похитати нас, як робили се той рік—вони роблять се виглядіше: наймають людей за великі гроші щоб ті впровадніть словами збивали на їхню путь на те, щоб серед самого народу українського знов завлакувала озерня та ренгардіш—тоді вони на своїм руками зберуть до себе в свою гонимую

сторону наше майно та настановлять правувати над нами своїх людей, як вже раз було.

Поміщикам та капіталістам—те також да руку, бо вони добре знають, що через те безладдя знов встриють чужоземці заводити порядки—таї заведуть вже не такі як їх точе зараз сам український народ, а які для них вигідні.

Отож через те з двох боків баламутять тепер проти Директорії і більшовики, і добровольці-офіцери, що їх подолів отсе народ. А як сила народня у війську, що саме зараз мобілізується та проміж тим військом найголовніше й сіється оте насіння: не буде ладу у війську то все прахом піде, а їм це як раз на руку.

Все оце розуміють добре люди та не всі: Ще де хто є з найтемніших ще може ввіймається з отой гачок, тим-то ми й вважаємо, що треба застерегти людей.

Не слухайте агітаторів, що підбивають нас проти Директорії, намовляючи на „Советську“ владу. Бже видано військовий наказ, щоб таких агітаторів віддавати військово-польового суду,—бо не про добре народня воля дбають, а про власну выгоду.

Хто де вчує таку ото проповідь—хай препроваджує проповідників у горах—а там його віддадуть під суд.

Народе Український! Ще раз ота доля у твоїх руках!.. Тепер правувать над тобою земські та міські самоврядування,—що цілим народом ти обрано і кривди тобі не заподіють.

От—от незабаром вже зберешся на Трудовий Конгрес селян і робітників сам вирішити свою долю—як сам хочеш.

Дивись жв пальцями, щоб твоя щастя не прокипало проміж пальцями як вже раз було!

Одно твердо знай: Директорія заводять лад, щоб у своїй землі сам ти був паном і коли тепер її слухатимеш то так воно й буде—а коли ні то надінеш сам своїми руками на себе знову Ярмо і вже на довгі—довгі віки.

Інф. Бюро Арм. Ч. П. Р.

українська демократія і більшовики.

Українська демократія весь час революції простягала неукраїнським демократичним партіям братерську руку єднання.

Але неукраїнські партії демократичні і соціалістичні завжди повертались до нас спиною.

Руські демократичні і соціалістичні партії, як руські ліберальні і консервативні, дбали тільки про захват в свої руки влади на Україні, дбали про гегемонію руської демократії на Україні, про гегемонію і панування руського елемента, руської культури і руського впливу на Україні. Надто вороже ставився і ставиться до української демократії партія руських більшовиків-комуністів.

Українська влада, укр. державність, право укр. на оду бути господарем на своїй землі—принципально не визнається.

Отже справа ясна. З нами згоди не хочуть — хочуть над нами панувати. Хоч і не нами, але ставиться питання рубом: ми або вони.

Сантїменти геть. Хай буде так.

До партії більшовиків-комуністів на Україні належать, майже, виключно неукраїнці: великороси і невеличка кількість членів з інших націй з мійського (городського) робітничого населення та руської шовіністичної інтелігенції, що, не зважаючи на свої демократичні гасла, не може помириться з тим, що руському пануванню на Україні настав кінець.

(Євреї-робітники і євреї взагалі мають свої партії і організації).

Свідомі робітники-українці, коли і спочувають більшовиству, то тільки більшовиству українському, що вимагає насамперед української державности і немає нічого спільного (окрім загальної ідеології) з більшовиством великоруським, чи московським. Але робітників-українців тільки маленька горстка серед моря неукраїнського робітництва.

Серед українського селянства — членів партії комуністів-більшовиків майже немає.

От же серед українського народу більшовиків комуністів майже немає; є невеликі слабкі групи лівих соціалістів-революціонерів та лівих соціал-демократів.

Партія більшовиків-комуністів на Україні, складаючись майже виключно з неукраїнців, переважно з великоросів, або з єросійських елементів, весь час стоїть і борється проти (самостійної Української Народньої Республіки, борється за прилучення України до Московщини і в цій справі йде спільним фронтом з усіма руськими партіями до монархістів включно, йде спільним фронтом проти української демократії.

Вони не хочуть бути українськими громадянами. Купка людей з прищлого елемента хоче захопити владу на Україні, владу над 40 мільйонами укр. народом, над 30 мільйонами укр. трудового-селянства. І ці люди прикриваються червоним прапором демократичними гаслами!..

Більшовики на Україні не приєднались до нас, коли ми повстали проти гетьманської влади, проти влади поміщиків: повстання зробило українське трудове селянство — під проводом української трудової інтелігенції.

Коли ж укр. нарід переміг, скинув гетьмана і утворив свою Самостійну Народню Республіку, більшовики розпочали боротьбу за повалення української влади, розпочали боротьбу проти тих, хто творив повстання, хто звільнив владу народної свободи і землі.

В часи панування гетьмана більшовицьке правління в Світській Росії підняв потягши одравади до нас Україну, десятки і сотні тисяч чорної сотні, контр-революціонерів, вояків-жандармів, які пролили багато української крові, багато завдали горя і лиха українському народові.

Очевидно, що в Світській Росії більшовики не зайняли своєї буржуазії і реакційних класів, а лишать тільки представників революційної демократії, інакше мислячої, як вони.

Такий вчинок більшовиків з Московщини є глибокою образою справі всевітньої демократії, справі інтернаціонала.

Все це зайвий раз доводить підставність суринів, що до приналежности російських більшовиків-комуністів до категорії правдивих соціалістів.

Уряд Світської Росії розсилає по Україні тисячі агента для провокування і дискредитації Української Влади і справі Української Народньої Республіки, для розладу укр. війська і утворення анархії по селах. Організації більшовиків на Україні черпають свої величезні грошові средства в Москві.

Справа ясна. Узброєні орди Левіза йдуть з Московщини на Україну, аби її звоювати, а його одвадуші на Україні — місцеві більшовики — збираються ударити українській Владі і укр. силам з тила.

Коли б більшовикам з Московщини пощастило знову захватити владу на Україні, повториться те, що ми бачили в січні 1918 року, але в ще більш страшних розмірах.

Україна знову буде обраблена до щенту, все, що можна буде вивезти: хліб, цукор, вагони, на орби, зброя, скарба, амуніція, всякі цінності, гроші, все це буде вивезено в Московщину; українська інтелігенція буде виважена (через дві години наші ліві соціал-демократи, соціалісти-революціонери, що їх помилюють), українське селянство буде не тільки одсунуто од влади (як то є в Світській Росії) але буде обраблено і віддано на сваволу всяких більшовицьких комісарів і бродячих анархічних банд.

Господарство буде зруйновано і край обернеться в руїну. На руїнах народної свободи встане зова деспотизму. Бачили її буде вікому... знов неволя... мовчання мистки...

Коли нас переможуть, тоді заговорить з нами першою мовою: не привабливою мовою, що малює розкішні вік, але жовта мистка і руїниці.

Але хай ідуть. Більшовик-українець став з жовти в руці в обороні права укр. народу бути господарем на своїй землі — проти більшовика-великороса, що на сі права нестасе.

Українське селянство, українська робітництво і українська трудова інтелігенція стануть спільною лавою в боротьбі за своє право, за право укр. народу бути господарем на своїй землі, за право жити на своїй землі по своїй волі і угоді.

Історія другий раз, і певно в останній, раз дозв укр. народу в його власній руці: влада на Україні в руках народу.

Нові покоління проклинають нас, коли ми і на свій рід долю свою випустили з своїх рук.

Отже хай живе єдність українського фронту. Хай живе єдність українського трудового мас. Хай живе влада українського трудового селянства на Україні.

Самостійність-Самостійно

Doc. 114 Leaflet
Ukrainian Democracy and the Bolsheviks.
Source: DNAB

ПРО КОГО ДБАЮТЬ БОЛЬШОВИЦЬКІ „САВѢТЫ“.

Хто тепер того не знає, що народня освіта вьшому голова в життю людей.

Трудовий народ наш сельський живе у злиднях не тільки через те, що земельний голод панує, а ще й через те, що він темний.

Тепер земельний голод буде задоволено, бо вся панська, скарбова, монастирська і всяка инша земля перейде до рук народу.

Про се дбає наша найвища влада Директорія, а Трудовий Конгрес ствердить отсю постанову Директорії.

Задовольнити земельний голод безземельного селянства, се найголовніша зараз работа нашого правительства—Директорії та Трудового конгресу.

Але се будуть тимчасові заходи коло поліпшення селянської долі.

Адже народу що-року прибуває, а землі то ні: скільки її є, стільки й останется на віки.

Ото ж найголовніше завдання нашого правительства, так підготувати життя тих поколінь, що придуть по нас літ через 20—30, щоб ті покоління не відчували вже земельного голоду.

Одиною радою для того є народня освіта. Треба так і зробити, щоб те нове покоління, яке прийде по нас, було добре освічене, а не тільки помазане грамотою.

Коло цієї роботи й заходилося було те правительство наше, що було до гетьмана Скоропадського. А теперішнє правительство, тоб то Директорія, ще далі пішло: воно видало декрета, щоб народня освіта була ще й безплатною та обов'язковою для всього населення Української Народньої Республіки.

Чи чув хто небудь, щоб у нас по селах були досі гімназії?

Та де! Гімназії одчинилися та заводилися тільки по великих городах. А вчилися по них тільки панські діти.

Мужницькій дитині до гімназії була стежка перекопана. Хіба що якийсь багатирь-мужик міг ще протовпитись до города та віддати свого сина чи дочку до гімназії.

Тепер не те! Тепер ми знаємо, що народнє наше правительство позавило вже більше, як 50-т гімназій по селах для селянських дітей.

От се найголовніше забезпечення наступного нашого покоління від малоземелля. Бо-ж—ще раз нажемо—землі не прибуде ніколи більше, а людей наплодиться.

Тим часом про такі заходи, про поширення доброї народньої освіти у Московщині ми щось не чуємо.

Большовики пишуться та хизуються тим, що у них „Саветы рабочих и крестьянских депутатов“...

А що зробили досі ті „Савети“ для московського мужика?

А нічого сенько!

Для городського робітника по городах „Савети“ заводять добрі школи, заводять навіть університети.

А що зробили ті „Савети“ для своїх селян?

Правда, землю „Савети“ дали селянам-москалям та на тому й стали.

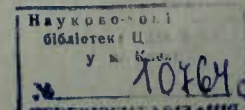
Ні, вони, оті „Савети“, на тому ще не стали, а за тую землю, що дістали їхні селяне, „Савети“ забирають тепер у народу сельського все, що є на поживу: хліб, скотину, птицю, все!

Большовики московські не думають про те, як будуть жити їхні внуки та правнуки, що народяться та повиростають.

Адже людей з часом народиться багато, а землі вже ні звідки не прибуде. Як же тоді жити сельському народові, коли він, до того ще, й освіти не матиме?

„Українська Ставка“.

Лист. 24/1. 1919.

Doc. 115 Leaflet
Whom do Bolshevik "soviets [russ]" care about?
Source: DNAB

БОЛЬШОВИКИ посилають вас на Сибір!

Всюди, де займають нашу землю кацани-большови-
ки, то зараз-же забирають усіх парубків і чоловіків
таї женуть у Сибір на фронт, бо сибірські люде, скош-
тувавши большевицького раю, повстали на них, як
один; большевики посилають проти Сибіру наших дур-
нів, котрі допустили їх до себе, а сами воюють із на-
ми на нашій Україні.-

От що нам усім буде!

Хто боїться смерти за свій рідний край. той мусить
умерти в Сибіру, обороняючи тих, хто забере наш хліб,
знасилує наших жінок і сестер, попалить хати. Спасай-
те-ж себе, спасайте Україну, ставайте до війська бити
осоружного зрадника-большовика.

Інспєнція по нац.-культ.-політ.
справах Україн. Народн. Армії.

Doc. 116 Leaflet
Bolsheviks send you to Siberia !
Source: DNAB

До чого можуть призвести большевики?

Центральна Рада, яка складалась з представників козаків, селян та робітників передала землю народу, та московські большевики не зважаючи на це брехали, що Центральна Рада буржуазна і пішли на нас війною, захопили Київ і почали вивозити хліб з України, утворили цілковиту анархію, довели до того, що прийшли німці, а за ними гетьман.

Німецькі генерали скинули Центральну Раду, посадили гетьмана Скоропадського, котрий одібрав землю від народу, передав її поміщикам і катував народ сім місяців. Народні проводарі Члени Директорії організували повстання проти гетьмана Скоропадського і поміщиків і скинули їх. Земля знову перейшла народу. Всіх поміщиків і контр-революціонерів позаарештовували.

Директорія робила так, щоб самі селяне вирішили який ліпше завести порядок на Україні. для чого скликала Трудовий Конгрес. Але большевики московські почали дурити народ Український і казати, що в Директорії поміщики і почали йти війною проти України і от Трудовий Конгрес вмiсто того, щоб видавати закони і заводити порядок на Україні, мусив розіхатись, залишивши тільки контрольні комісії, а Директорія мусить зараз вести збройну боротьбу проти большевиків.

В захоплених місцях большевики не можуть установити порядку, там панує зараз безладдя, хто хоче кого грабує, хто хоче у кого забірає хліб, а поки між собою ми будемо ворогувати, гетьманці вже збираються знову захопити владу в свої руки і ширять чутки, що Директорія за те скинула гетьмана, що він хотів увійти в згоду з большевиками. От-же селяне пам'ятайте, що в цей час ми знову можемо дійти до того, що землю захоплять поміщики і посадять якого небудь царя, або гетьмана! Селяне і робітники, гоніть від себе московських большевиків, котрі дурять народ і заводять безладдя!

Ідіть всі до війська Української Народньої Республіки і тоді ми без всяких чужинців заведемо у себе лад і розженемо банди большевиків.

Єднайтеся, селяне і зброєю борітеся за Землю і Волю Самостійної України! Не слухайтеся большевиків!

Винищ

16 лютого 1919 р.

Центр. Інфор. Бюро при Директорії У. Н. Р.

Doc. 117 Leaflet
What might the Bolsheviks do?
Source: DNAB

Як большевики допомагають поміщикам.

Українське республ. військо Директорії зараз б'ється з добровольцями та донцями, оточило Одесу і не допускає румунам перейти Дністер, а в Галичині б'ється з військами польських поміщиків.

Въ цей час большевики агітують проти того, щоб ми допомагали галичанам. Але і в Галичині бідний народ бореться з польськими поміщиками. Коли поміщики там поб'ють трудовий народ, то тоді допоможуть нашим поміщикам. В Одесі є польське військо і наші панки вже надіються, що коли польські пани переможуть в Галичині, то Одеське польське військо виступить на оборону руських панів на Україні.

Отже той, хто виступає проти допомоги галичанам, хоче щоб трудовий народ Галичини був розбитий тими поміщицькими військами, які зробили вже не один погром бідноти у Львові й інших місцях. Перемога поміщиків у Галичині дасть поміщикам на Україні. Помимо того, наступ большевиків на Україну призводить до того, що проти добровольців, Красновців та Денікінців, та румунів не можна послати всього українського війська. Через це виступ большевиків допомагає Красновцям, румунам і іншим опікунам і оборонцям поміщиків бореться з українським республіканським народнім військом.

Інформ. бюро армії. У. Н. Р.

Московські комуністи вже готують мішки на новий урожай.

328

Центрально-науковий
БІБЛІОТЕКА ІНФ.
ІНВ. № 228

Ім мало того, що вони вже шість місяців вивозять наш хліб, сахар та інші речі. Ім мало того, що вони вже так нас обдерли, що навіть Нарком в Києві не має, що робити.

До нового урожаю нам не стає 2 мільонів пудів хліба і 5 1/2 мільонів пудів фуражу.

Вже навіть Київський Совнарком бачить, що вивіз в Москву більш, як треба: в Україні мало що зостається. Ім мало того. Комуністи в Москві вже знають, що у нас буде добрий урожай цього літа. Вони це знають і вже Совнарком нас телеграфами до своїх відділів на Україну, щоби весь наш урожай неодмінно зібрати і вивезти. Вони вже готують мішки до того.

Але чи тільки московський комуніст хоче їсти? А що ж буде робочому народові України, коли більшовики вивезуть весь урожай? Чи може вони привезуть нам мануфактури?

Вже досить маємо ми тої мануфактури! Не тільки не бачили ми її з Москви, але і те, що було по крамницях в наших містах, те все поїхало до Москви.

Коля ж буде край цьому? Два місяці назад кричали брехунні—комуністи, що Українська Республіканська Армія вивозить все до Галичини. Тепер кожний бачить, що все це робилося для того, щоб не дати нашого добра в руки комуністичних грабіжників. Всі вагони, все майно йде за наступаючою українською армією слідом. А чи багато вертається до нас з Москви?

Так, як ми б'ємо тут комуністів, так наші брати, селяне і робітники Галичини, б'ють у себе польських панів та їх наймане військо, що їм прислала буржуазія Анталти та Донецька контр-революція. Б'ють так, що аж нір'я летить. Робочі руки галицького селянина відібрали вже багато своєї землі, що її були забрали польські заводники, вже скоро заберуть вони назад Львів і копальні в Дорогобичі і Бориславі. Вони будуть скоро знов мати сілі і нафту, знов дадуть нам соли і нафти.

А що дадуть нам комуністи? Комісарів, чрезвычайки та мішочників.

Не треба нам цього товару. Женим їх в шию з нашої хати! Селяни! Організуйтеся в паргізанські загони. Діставайте вінтовки та кулемети, з котрими побили гетьмана і німців.

Робітники! Розбирайте залізницю. Не выпускайте ні одного вагона з нашим добром, ні одного паровоза з наших доріг на Московщину! Воно і нам все здається.

Биймо всі разом комуністів-грабіжників. Підіймайтесь в тилу у комуністів, коли Народня Армія буде наступати з цієї сторони.

В єднанні сила. Комуністів треба вигнати, поки не почалися жнива.

Листопад 1919 р.—Ч. 39.

Міністерство Преси та Інф. Укр. Нар. Рад.

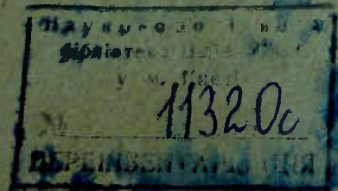
СЕЛЯНЕ Й КОЗАКИ.

Прийшли „брати“—большовики визволяти, як вони кажуть, український народ од буржуїв. Але що вони роблять? Сумні вісти йдуть з місцевостей зайятих большевиками.

Вони немилосердно грабують наші села, з народу знущаються, посилають на Сибірський фронт захищати свою Совдепію. Цілими селами наш нарід здимається й, кидаючи все своє добро, тікає світ-за-очі, щоб урятувати хоч життя своє.

Замість визволення від буржуїв „брати“ — кацапи принесли нашому народові смерть, руїну, сльози від китайців, латишів, мадярів та иншої наволочі.

**Інспекція по нац.-культ.-політ.
справах Україн. Народн. Армії.**

Doc. 120 Leaflet
Peasants and Cossacks.
Source: DNAB

Яка різниця між Директорією та більшовиками.

Якийсь циган казав: нема на світі правди, тільки в мене та в Бога трошки. Так тепер кажуть більшовики. Вони кажуть, що на всім світі немає партії кращої за їхню, тільки їхня партія правдиво обороняє інтереси бідного люду, тільки вона все робить по правді, тільки вона до добра призводить і т. п. Звичайно, хвалити себе можна. Але люди кажуть, що не годиться самому себе хвалити. Та що поробиш, коли більшовиків ніхто не хвалить. Отже мусять вони хоч самі себе похвалити. Та нехай хвалять. Є така приказка: хвали руку — товар видко.

Може їхня партія й найкраща, але чого-то вона аж не збирає на Україні, то все в Росію пре? Аджеш і на Україні є бідний робочий народ. Чому ж для українського бідного народу вона нічого не привозить? Далі, коли всі рівні, чо чого ж вона хоче, щоб над народом українським верховодив народ руський, з Москви? Коли воля народам, то всі вільні, і кожен народ нехай сам собою править. А во на такі хоче, щоб українській народ був менчим, а руський старшим, щоб Україна робила те, чого хоче руський народ. А де ж тоді рівність?

Директорія стоїть за те, щоб кожен народ сам собою правив. Вона ні з ким із сусідів воювать не хоче. А чого більшовики на Україну налазять? Коли хочуть жити братами, то нема чого воювати. Треба помиритися, тай край. Військо Директорії в Росію не йде, а чогож більшовицьке суне на Україну? Хліба хочуть?—Так треба помиритися. Директорія дасть їм хліба, а вони нехай взамін хліба дадуть українському народові того, що в них є: мауфактури, шкла, чи ще чого.

Треба робити по правді. Директорія за те, щоб народом правили тільки трудові класи, але Директорія стоїть за те, щоб всі партії бідних і трудящих людей брали участь у правлінні, багатів же пускати не треба. А більшовики кажуть: будь ти хоч трохи бідний, а коли ти не з партії більшовиків, то забирайся геть: до стінки. А будь ти хоч який багат, а коли назвешся більшовиком, то вони допустять тебе до всього. Директорія дбає, щоб не було дарибодів, злодіїв, грабіжників, а більшовики на це дивляться крізь пальці. Їм аби називав себе більшовиком, а що він робить, то це їм не обходить.

Директорія побивається за тими бідними, які не мають де заробити, а більшовики приймають до себе всякі ледащі, що не хоче робити, злодіячок і т. п. і примуовує їх на тих бідняків, що кров'ю та потом заробляють собі шматок хліба.

Директорія хоче, щоб сам трудовий народ правив собою. Для того вона скликає Трудовий Конгрес із селян, робітників і військових, всяких соціалістичних партій, щоб увесь народ сказав, якого саме правління він хоче, а більшовики добиваються, щоб усім народом правили тільки одна їхня партія до своєї воли.

Директорія робить все прилюдно зо всіма народними партіями вкупі. Вона вкупі зо всіма соціалістичними партіями, вкупі зо всіма народними з'їздами обмірковує, що треба зробити для добра народу, а більшовики роблять усе потай, ховаючись. Боятися виступити на люди перед другими партіями, щоб їх не піймали на брехні.

Директорія робить усе по правді, а більшовики задурюють людей. Так наприклад:

Вони кажуть, ніби-то, за допомогою німців, республіканське військо розганяло народні організації, а це чиста брехня.

Кажуть, що залишено охранку, яка має заарештовувати революціонерів.

А про цю брехню й балакати не варто. Ніякої охранки нігде не залишено. Гетьманських охранщиків заарештовано й віддано під суд.

Галасують ще й з приводу того, що не має салдаських депутатів. Але ж спитайте їх, на віщо більшовики на Московщині заборонили ті ж ради в своєму війську? Тому, що й більшовики зрозуміли-що ради гальмують бойову роботу. Треба, або обопоняти від ворогів нашу землю, або в комітетах мітингувати.

Тому навіть московські більшовики поспасовували комітети в своєму війську.

Ще брешуть наші вороги, ніби Директорія зараз змовляється з французами та англійцями.

Хіба ж ви не знаєте, що в Одесі допір бої з „союзниками“ були, що Директорія заявила їм, що не дозволить нікому втручатись в українські справи, що єдиним господарем на Україні є трудовий народ—селянство та рабiтництво, і що доки вона має силу, доти не пустить на Україну ніких чужих військ.

Плещуть ще більшовики, буцім-то в республіканській армії збираються реакційні старшини, але хто читає газети, той знає яка зараз іде чистка старшин. Старорежимних старшин виловлюють, отдають під суд і виганяють, та карають немилосердно.

Старшинами призначають звичайних козаків, коли тільки здатні до роботи, до командування: цілою, наприклад, Дніпровською дивізією командує бувший рядовий козак-селянин.

Взагалі більшовики хотять збаламутити людей всякими брехнями, як це вони зробили торік.

Ото ж менш слухайте всяких побрехеньок та більш пильнуйте ладу. Вірте не чулкам, а постановам народних селянських з'їздів.

Дбайте про порядок в армії, бо коли развалиться армія, то не буде тоді сили, яка б захистила інтереси трудового селянства.

Тоді поміщики знову повернуть старий лад.

Хай живе влада трудового народу, селянства і робітників!

286

З ОДНОГО КАЗАНКА.

Руські більшовики кажуть: „что же вы от нас отделяетесь? Водь мы с вами четыре года із одного котёлка в окнах ели“.

Це правда, що з одного казанка їли, але за ці гроші той казанок був куплений? За ці гроші купувалася страва для того казанка? Про це більшовики мовчать. А справа в тім, що їли то ми з одного казанка вкупі, а робили на той казанок майже ми сами, і грошей на той казанок давали ми вдвоє більше, ніж руські. Не Москва нас годувала, а ми Москву.

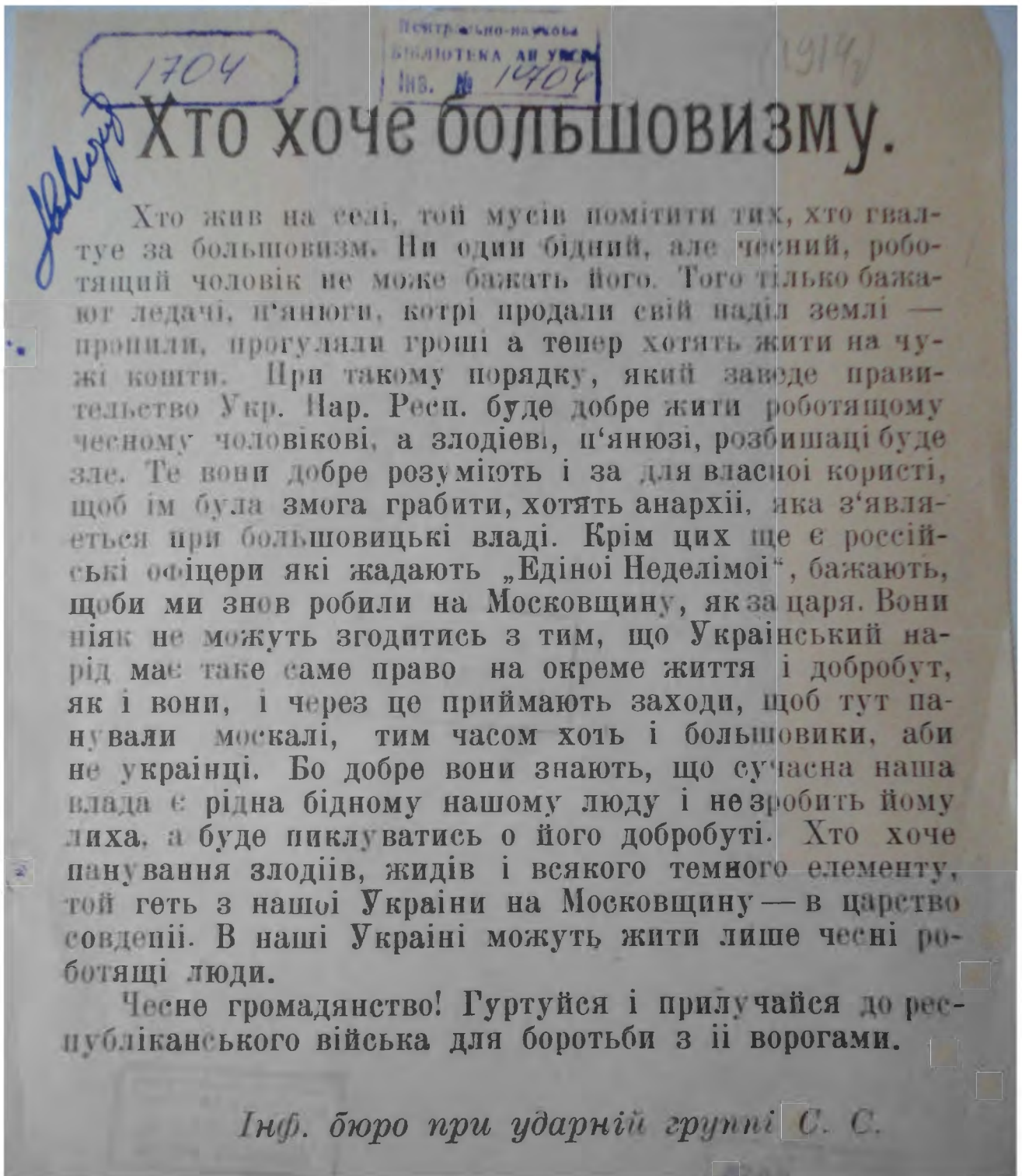
За один тільки 1913 рік вона ваяла з України прибутку до 700 мільонів карбованців, з тих 700 мільонів вона тільки 388 мільони витратила на Україну, а 312 забрала в свою кешню. Цеж тільки за один рік 317 мільонів карбованців. А скільки ж то їх потонуло в Московській кешені за всі 263 роки Московського панування на Україні? Як би то ті всі гроші зібрати, то можна було б озолотити увесь народ на Україні, а не тільки з одного казанка їсти. Що року Московщина забірала з України 46% всього прибутку, з кожного карбованця сорок шість копійок. З кожного карбованця, взятого на Україні, Московщина тільки 34 коп. витрачала на Україну, а 46 коп. клала в свою кешню. Та й ті 34 коп. Московщина витрачала не на чисто українські потреби, а на загально державні. Так наприклад: що року витрачалось до 33 з половиною мільонів на військо, що стояло на Україні; 10 мільонів на губернаторів, справників і вську поліцію; 4 з половиною мільонів на суди; 2 з половиною мільонів на духовенство; 7 мільонів на залізниці; 5 з половиною на пошту і телеграф; 5 з половиною мільонів на освіту та 11 мільонів на поміч поміщикам, що б не збанкрутували.

Податки з України брали не так як з Московщини. З одної квадратної версти на Московщині брали що року податку 451 карбов., а на Україні по 10-23 карб. більше, ніж у лвоє. З кожного чоловіка на Московщині брали в рік податку 14 карб. і витрачали на него 14 карб., а з кожного українця 17 карб., а витрачали на нього тільки 8 з половиною карб. Половину клали в свою кешню, на Московців. На наші гроші Московщина будувала в себе залізниці, заводи, фабрики, школи, бібліотеки, музеї і т. п., а нам давала лише те, що з носа спадало. От як ми їли з одного казанка. А в тім, коли руські хочать ще їсти з одного казанка з нами, то нехай слухаються нас. Ранійши ми їх слухали, їм корилися, а тепер нехай вони нас слухають. Треба щоб не ми до них федерувалися (приєднались), а вони до нас, нехай наш народ править а вони нехай слухаються. Чим же наш народ гірше од руського?

Такий самий, як і їхній. Нехай же він сам розпоряжається собою і за свої гроші купує казанка собі, а не другим. А то казанок був спільний, а гроші на казанок брали з нас. Це не резон.

Инф. Бюро Арх. У. Н. Р.

Doc. 122 Leaflet
From one kettle.
Source: TsNB

Doc. 123 Leaflet
Who wants Bolshevism.
Source: TsNB

Большовики знов хочуть ограбувати селян!

Большовицьке командування видало таємний наказ своїм військам, щоб вони держались на Україні тільки до збору врожаю.

Ви бачите тепер, що большевики хочуть тільки ще раз ограбувати Вас.

Що вони прийшли на нашу землю тільки за вашим хлібом. Ви розумієте тепер, що большевики самі не вірятъ в свою перемогу. Коли Ви не хочете голоду в цей рік, коли Ви не хочете бути остаточно пограбованими, Ви мусите дати опір грабіжникам.

Викопуйте з землі ваші рушниці і кулемети!

Приєднуйтесь до більш сміливих, які всюди повстали проти большевиків.

Висилайте делегації до Українського Війська! Військо накаже, що Вам робить.

Скоро ми прийдемо до Вас!

Але ми прийдемо тим швидче, тим скоріще Ви получите по закону землю, яку у нас уже нарізають, чим більше Вас повстане проти большевиків.

Помятайте же кріпко те, що я Вам кажу і допомагайте нашому війську!

Народній Міністр Земельних Справ

Микола Ковалевський.

14-го липня 1919 р.

Видання Міністерства Преси У. Н. Р.—Ч. 42.

Як провокують.

Совітське (большовицьке) правительство Росії побачило, що армія з солдатськими совітами і комітетами ні до чого непридатна. Замість воювати, вона тільки мітингує. Через те большевики скасували всі совіти й комітети в армії. Старшину призначають і дисципліну держать строго. Все це добре знають ті грабіжники й баламути, які повтікали з совітської армії, бо не захотіли слухатися дисципліни. Тепер вони роблять бешкет на Україні і прикриваються іменем большевиків. Щоб розпорозити Українську Народню Армію, вони агітують серед наших козаків за утворення в ній солдатських совітів і комітетів. Пам'ятайте, що це провокатори! Вони брехнею хочуть розколоти і знести вас. Скрізь трудовий народ наш, на всіх з'їздах постановив, щоб у армії ніяких совітів не було, щоб була дисципліна. Слово народу тепер закон для всіх. Того слова й слухайте, а брехунів женіть геть. Коли вони надокучатимуть про совіти в армії, кажіть їм нехай заведуть наперед совіти й комітети в армії большевицькій.

Інформаційне Бюро Армії У. Н. Р.

Doc. 125 Leaflet
How they provoke.
Source: Arkhiv druku

**Українська Народня Армія не має помсти
до всіх обдурених московськ. комуністами**

(До людности місцевостей України, зайнятих більшовицями).

ТОВАРИШІ РОБІТНИКИ!

Більшовицькі ватажки поширюють серед Вас брехні, що наступаючи Українські Республіканські Війська вирізують разом з сім'ями всіх, хто піддержував більшовиків. Це єсть подла брехня, якою більшовики хочуть налякати Вас, щоб Ви без кінця проливали свою кров за їхнє комісарство. Ні в Проскурові, ні в Кам'янці і ніде инше наші Народні Війська не чинять ніякої помсти тим, хто запаморочений більшовицями не помогав у свій час Українському Правительству. Українське Правительство знає, що вони за свою довірчивість до солодких слів більшовиків досить покарані самим пануванням більшовиків та царуванням їхніх комісарів.

Присилайте своїх посланців на землі, очищені вже нами від більшовиків, і на власні очи пересвідчайтесь, що у нас ніде ніякого терору немає.

*Міністерство Преси та Інформацій Укр.
Нар. Респ.*

Червень 1919 р.

Ч. 4

Друкарня С. Клігера

Doc. 126 Leaflet

The Ukrainian National Army will not take revenge on all those duped by Muscovite Communists

... Comrade Workers!

Source: TsNB

136A
Передавайте з рук в руки, з хати до хати, і села до села

СЕЛЯНЕ І РОБІТНИКИ!

ПІВРОКУ УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ РЕСПУБЛІКАНСЬКЕ ВІЙСЬКО б'ється з порабителерами кінними грабниками нашого краю—большовиками комуністами.

З початку й Ви розстрілювали своє військо, своїх братів, своїх дітей. Ви вже покоштували большевицького раю й самі повстали проти большевиків. Большевики вивезли Ваше ж народне добро—ХЛІБ, ЦУКОР, ЗАЛІЗО, ПАРОВОЗИ, ВАГОНИ.

ВИВЕЗЛИ ВСЕ, ЩО ТІЛЬКИ МОЖНА БУЛО.

Ви були збиті з пантелику різними проїждцями й повірили большевикам. Вам задурили голову, але тепер час дурощів пройшов. Помилки з усіма бувають.

Пора взятись за розум і спільно вигнати чужинців з нашого краю і тільки тоді настане лад і спокій і Ви одержите і землю і волю.

НЕ БОЛШОВИКИ ВАМ ДАДУТЬ ЗЕМЛЮ, а ТЕ СПРАВЖНЄ СОЦІАЛІСТИЧНЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО, яке 9-го квітня цього року утворилося на Україні, яке слідує іде за світом і вже вирізує селянам землю.

Тільки воно принесе лад і спокій, тільки воно забезпечить Вам землю і волю.

Це Народне Правительство дасть Вам і газ, і цукор, і сіль, і матерію, і плуги,

Ви його знаєте, воно таке:

- Б. МАРТОС*—Голова Ради Міністрів і Народній Міністр Фінансів,
- Д. ОДРИНА*—Міністр Народнього Здоров'я і Заступник Голови Ради Народніх Міністрів,
- А. ЛЕВИЦЬКИЙ*—Народній Міністр Юстиції,
- І. МАЗЕЛА*—Народній Міністр Внутрішніх Справ,
- М. КОВАЛЕВСЬКИЙ*—Народній Міністр Земельних Справ,
- В. ТЕМНИЦЬКИЙ*—Народній Міністр Загальних Справ,
- Г. СИРОТЕНКО*—В. об. Народнього Міністра Військових Справ,
- А. КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ*—Народній Міністр Освіти,
- О. БЕЗПАЛКО*—Народній Міністр Праці
- Т. ЧЕРКАСЬКИЙ*—Народній Міністр Народнього Господарства,
- І. ЛІЗАНІВСЬКИЙ*—Керуючий Пресою і Інформаціями,
- П. КРАСНИЙ*—Міністр єврейських Справ,
- Л. ШРАМЧЕНКО*—Державний Секретарь.

Це є тверда, народна, демократична і соціалістична Влада.

Українське Народне Республіканське Військо їде вже до Вас. Воно вигнає чужинців з свого краю і б'є вже большевиків. Якимось чином, але війська нічого не роблять, оці не грабують.

А коли що комусь буде потрібно для війська, то не відмовляйте. Ядовольняйте його через Ваші Народні Управи, склади і банки за належними печатками і Республіка Вам виплатить.

НАКМЗУЮ:

1. Голі спати! Організуйтеся, їдьте, б'йте до зустрічного війська.
2. Не давайте большевикам нічого використати, до чого є Ваше добро.
3. Давайте тільки те, що треба, не більше, нічого не виставляйте чужинцям і волю.

Україна бореться і переможе у цій війні з собою. Тільки Ви, Український народ, не розпадайтеся, айте волю, своє право. Обирайте правих і виконуйте замість всіх ворогів і Ви будете соціалістичні люди і тільки спокій країн Канади, Англії і Америки, які мають право на волю.

Ваше добро не робить нічого, а тільки "Комуніст" Ваші гроші не вивозить, а тільки вивозить. Не давайте большевикам нічого використати, до чого є Ваше добро. Не давайте большевикам нічого використати, до чого є Ваше добро.

у селян під загрозою свідчальності по законам (Прис. Ч. 37 150) А як хто буде грабувати, то той не є доказ, тому не дорожте. Виставляйте а шпигунів і грабників.

Грабники і всі, хто ревізує, мусять бути покарані суворим народним судом.

Ваші Народні Управи, склади і банки за належними печатками і Республіка Вам виплатить.

жодні парадні большевиків—комуністів та їх компаньйонів і вояків. Здорові люди не будуть, а тільки в роботі йти, все це буде своїм підприємством.

2. Мобілізуйтеся, большевиками наказано вивести все до дому, вивізте до державної управи і пошлите до війська, аби хто цього не зробив, той відповідатиме по військовому суду, а не буде права на волю.

3. Перебудуйтеся на території України республіканським чином, наказано вивести все до дому і мобілізувати, аби хто не робив, той відповідатиме по військовому суду, а не буде права на волю.

4. Перебудуйтеся на території України республіканським чином, наказано вивести все до дому і мобілізувати, аби хто не робив, той відповідатиме по військовому суду, а не буде права на волю.

Doc. 127 Leaflet
Peasants and workers.
Source: Arkhiv druku

Од соціалістичного Правительства Української Народн. Республіки.

СЕЛЯНЕ й РОБІТНИКИ!

Сталось велике лихо. Вас одурили всякі безсовісні пройдисвіти, які себе називають більшовиками-комуністами. Ви їм повірили і тепер опинилися у неволі під властю дармоїдів—призначених на вашу голову комісарів.

Українська Земля зазнала від них багато біди й з усіх боків шарпали й шарпають люті вороги. То німці з гетьманом, а тепер прийшли москалі з Росії з своєю червоною армією і поєднавшись з усіма боськами п'ють вашу кров.

Годі вже терпіти знущання комісарів, пора взятись за розум. Всі до зброї. Наші предки козаки скидали колись своїми руками панщину, станемо й ми всі знову козаками, щоб скасувати нову комуністичну панщину.

З двох боків нам загрожують вороги. Польські пани вдерлись на Волинь, а комуністи-більшовики з другого боку б'ються проти козаків Української Нар. Республіки.

ГЕТЬ ВОРОГІВ ЧУЖИНЦІВ З НАШОЇ ЗЕМЛІ!

Селяне! Українські козаки, ваші сини і брати ідуть нам на допомогу. Вони визволять вас із лихої години. Але не спить. Всякий нехай знає, що тепер як-раз рішається доля наша, судьба всіх трудящих людей України. Помагайте своїм козакам, усім чим можете, давайте в наше військо людей. Шліть їх озброєними, з набоями, з кулеметами.

Всі повинні йти, щоб оборонити нашу матір Україну від неситих ворогів.

Геть завойовників чужинців з нашої Землі. -

Ваше Народне Правительство хоче, щоби власть була народньою.

Поряд із органами місцевого само врядування для контролю скликаються Повітові і Губерніяльні Трудові Ради, які мають право вибрати свого представника—свого комісара.

Спекулянти-торговці, за допомогою більшовиків-комуністів та їхньої (советської) влади, відняли ціни на всі товари. Народне Правительство знищить спекуляцію й покарає крамарів-спекулянтів. Але помагайте своєму правительству, бо без вашої допомоги правительству тяжко визволити український народ в чужинецької неволі.

Коли ж ваше народне військо вижене зовсім із України комуністів та паляків, то в Києві Народне Правительство скличе Трудовий Конгрес, щоб завести добрий лад і спокій на всій Україні.

Хай ЖИВЕ НАРОДНЯ ВЛАСТЬ.—Нехай живе Самостійна, ні від кого незалежна Українська Народня Республіка.—Хай живе народне військо.

Геть чужинців, комуністів-більшовиків і панів поляків.

Геть гребіжників. Нехай живе Український Трудовий Народ.

Народне Правительство Української Республіки:

Голова Ради Міністрів і Міністр фінансів БОРИС МАРТОС.

Заступник Голови і Народній Міністр Юстиції АНДРІЙ ЛІВИЦЬКИЙ.

Народній Міністр Внутрішніх Справ ІСААК МАЗЕПА.

Народній Міністр Земельних Справ МИКОЛА КОВАЛЕВСЬКИЙ.

В. О. Народнього Міністра Військових Справ ГРИГОРІЙ СИРОТЕНКО.

Народній Міністр Заграничних Справ ВОЛОДИМИР ТЕМНИЦЬКИЙ.

Міністр Народнього Господарства ЛЕВКО ШРАМЧЕНКО.

Народній Міністр Освіти АНТІН КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ.

Народній Міністр Праці ІОСИП БЕЗПАЛКО.

Керуючий Управлінням Преси та Інформації ІВАН ЛІЗАНІВСЬКИЙ.

Карт. друк. Б. Вайнбаума Кам.-Под.

22 Червня 1919 р.

Милі Українські селяне!

„Підкріпи серце своє куском хліба“ (суд. 19-5)

Ясніше й тепліше сіє весняне сонечко. Тають льди, розмерзає земля, розвивається деревина й повстають молоденькі пучки. Вже вилетіли перші вістунки весни й своїм співом, немов, будять селянина з його зимового сну, щоб готовив своє оружжя—плуг, борону, зерно, щоб виходив на батьківську ріллю й потім своїм орошував її, згідно Вожему слову „В поті чола твого будеш їсти хліб твій“.

І до Вас, любі українські селяне, усміхається весняне сонечко. Вам приспівують небесні иташки й визивають вас з задушних ваших хат на розлогі ваші ниви, щоб, вложивши весь труд свій на весні, ви дочекались стократної нагороди в осені.

„До границі випросядять тебе союзники твої, обманят тебе і покорають тебе живучи з тобою в мирі, а з'їдаючи хліб твій нанесуть тобі удар“ (Авд. 7). Дивіться, як докладно предвидів Вожий Пророк наше сучасне становище. До крайньої нужди допровадили вас нині ваші миммі союзники „товариші большевики“. Удаючи із себе ваших приятелів-освободителів-освободили вас з посліднього і, як та гадюка за пазухою викидають лише хвилі, щоб зашпигати в ваші груди смертельний яд, та повбавлять вас і ваших маленьких діточок життя через холод і голод.

Дорогі селяне! Чи довго ще Вам коритись пройдисвітам-обманцям, яким на нічим не залежить, а які лиш задрать на ваше готове-гірко за працюване майно? Чи можете дивитись зі спокійним серцем на ті розлогі поля, які ще рік ваші діди й батьки управляли з найбільшою ревністю, а які нині можуть остатись не засіяні через прокляту агітацію большевиків та через їх братоубійчу боротьбу? Як бідами жебрак з простертою рукою благають вас ваші рідні ниви, щоб ви над ними змилосердились, щоб ви їх очистили від бур'янів, управили та засіяли. Вони вам за се відплатять, вони забезпечуть вас і ваші родини від голодної смерті, вони дадуть вам все що потрібно до життя.

Чи може страхає вас згадка про минувший рік? Справді вложили ви горік много праці й труду, та користи вжили мало. Але се була кара Бога для вас за те, що ви не слухали тих, яким бажали добра, що ви не хотіли самих себе обороняти, не йшли за рідними новодирими, а послухали чужих. Нехай вас Бог оборонить повторити той самий блуд нині.

Отже з'їдмайтесь всі спільно проти лютого ворога. Кождий здоровий нехай поспішить в ряди Республіканського Війська Батька ПЕТЛЮРИ, а всі, оставші в дома, нехай напружать всі свої сили, щоб ні одна пядь землі не осталась не управлена.

„Да дасть Бог всім множество хліба“, (Бит. 27-28).

Гіага 7 1918

Військово Духовенство.

Дорогі сестри, жінки і дівчата.

Вже довго роки льється кров наших синів, братів і батьків. Вони борються за нашу землю за нашу землю, вони захищають свій рідний край від ворогів наших, які грабують нас і хотять завладати нашою багатотою, владують землею і поважають нашого праця за незалежне державне життя.

Також нашім козакам боритися з відцями і лютими ворогами і наші обов'язок полегшити їм так багато козачо. Вони виступають під нестачу харчів, вони чакають від пошестей без необхідну їм, без відповідного догляду. Нахедять зима і нашому козакаві немає те що лугує, те що одити: держана немає змоги постачати війську усе, що йому так потрібне через те, що вороги не працюють до нас нічого праця, щоб нагнати нашо військо від козачого гоню.

Дорогі сестри, не дамо загинути нашим хоробрим козакам зберемо усе, що залишилося в наших скринях, в наших ящиках, дамо нашим оборонцям хліба, сала, дамо їм полегшити на бігуну, щоб невіддала їх руки в брудних сорочках. Будемо присми вояку і навіть дружи для наших синів і братів і самі, сидючи по темних хатах, не дима їм загнати від гоню і козачо.

Для рідних дітей нічого не жалю жити, хай усе наше жіноцтво поставиться до наших синів і сирітків, як до найрідніших синів і братів і допоможе їм усе, чим хто може. Хай знають всі собою, що поки вони, віддаючи своє життя, боряться з лютими ворогами, ми їх сестри, жінки і матері, усіма думками анисмо їм усе і кожному хвилину раді віддати чи усе що маємо і да наші допомога даєт їм змогу пережити усіх ворогів і об'єднати усе українську землю в одну багату, міцну державу і дати Вам змогу відна господарювати на своїй власній землі.

Дорогі сестри, зрозуміть, знаючи, що все дано Вам вжити і опріє наших рідних і дорогих дітей та братів.

Саша Нічипор змартінов.

Doc. 130 Leaflet
Dear sisters, wives, and girls
Source: Arkhiv druku

ПРО ЄВРЕІВ.

Після того, як московські більшовицькі війська вступили в Київ, самозване більшовицьке правительство в Києві, яке склалося з московських комуністів, оповістило федерацію України з Московщиною, тоб-то приєднання України до Московщини.

Серед плутанини звісток, які доходять сюди з-під панування московських більшовиків, вирізняється одна вельми важна звістка. Звістка ця повідомляє, що дві єврейські соціалістичні партії, „Бунд“ і „Серповці“, запротестували проти посягання московських більшовиків на самостійність Української Республіки. Розуміється, що такі самі протести лунають із рядів українських лівих партій, які осталися на території захопленій московськими більшовиками.

Факт, що єврейські партії виступили проти посягання чужинців на найвище добро української нації—на самостійність нашої Республіки повинен і мусить стати граничним стоянцем у відношенні українського народу до євреїв. Таким становищем виборили собі євреї право на дійсне й повне громадянство в самостійній Українській Народній Республіці на дійсну й повну, а не тільки паперову, рівноправність.

З часу, коли євреї приймають справдішню участь у боротьбі за найвище добро українського народу, з часу, коли вони беруть і на себе великий тягар, який несе український народ у цій безпримірній боротьбі,— стають вони нашими приятелями, яким належить від нас шира охорона й підмога як тут на нашій землі, так і за її границями.

Участи євреїв у боротьбі проти наших ворогів не повинно собі легковажити українське суспільство. На землях України живе коло 12 відсотків євреїв. Вони становлять головню населення міст, осередків культури й політичної сили. А як-раз по містах українського свідомого елементу дуже мало. Тільки сільний або нерозумний чоловік не бачить великої організаційної здібності євреїв, яка являється наслідком їх старої культури. Навть такі сконсолідовані й могутні народи як англійці, французи й німці ніколи не відкидали єврейської помочи в організуванні їхнього культурного й державного життя. Не треба легковажити собі єврейських впливів за границею, в Європі в Америці.

Коли ще дві поважні єврейські партії стали на платформі незалежної Української Республіки (соц партія „Поалей Ціон“ зробила це ще перетим) навіть під обухом московських більшовиків, то з цього ясно, що вони серйозно відносяться до нашої справи, врятувати в силу й будуччину. Це знак градушого часу. Мусимо старатись привязати їх ще сильніше до цього шляху, на який вони вступили.

В першу чергу повинні ми українці всіми силами змагатись до того, щоби припинилися єврейські погроми на нашій території роблені нашими ворогами. За шкодливі для Української Народньої Республіки діла окремих людей більшовицького розуму не сміють терпіти єврейські маси.

Ми навмисно не ставимо цього домагання на ґрунт гуманності, а тільки на ґрунт чисто політичного інтересу української державности. Політика в ці часи, коли особливо відясно наших українських інтересів ніхто не рахується з гуманністю, мусить оглядатись на реальний інтерес. І як-раз з огляду на реальний інтерес української державности кожний українець повинен рішучо виступити проти погромів, кожний український старшина і кожний український свідомий козак повинен з цього часу почувати на собі обовязок виступати проти погромів. Бо погром—це тепер значить підтинати одну з наших підпор.

Розуміння державного інтересу повинно бути у нас на стільки великим, щоби єврейські погроми безумовно припинились.

Маємо досить дійсних ворогів—в кого громити й не треба нищити тих, хто стає на нашу платформу і на наш шлях і починає допомагати нам у боротьбі за вільну незалежну Українську Народню Республіку.

25 лютого 1919.

ГОЛОВНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ БЮРО АРМІЇ У. Н. Р.

Doc. 131 Leaflet

About the Jews

Source: Tsentralny derzhavnyi istorychnyi arkhiv (Lviv)

Жиди і Українська Республіка.

(ТЕЛЕГРАМА ГОЛОВНОГО ОТАМАНА)

Головний Отаман Петлюра прислав Прем'єр-Міністрові, Наказному Отаманові, Військовому Міністрові і Міністрові Єврейських Справ телеграму, в котрій вважає необхідним повідомити, що він і командний склад нашої армії рішуче бореться з погромами єврейського населення і взагалі з якими небудь насиллями над ним і всіма проявами, які би могли внести загострення співжиття двох народів.

Головний Отаман стверджує, що євреї понесли не одну людську жертву на будування Української Незалежної Республіки. Головний Отаман знає факти, коли представників єврейського населення, яке допомогало нашому війську лояльно підтримувало законну республіканську владу, вороги нашої держави комуністи-більшовики розстрілювали, насидували жінок і дітей, чинили погроми єврейського населення і забирали останні матеріальні засоби для життя.

Головний Отаман ставиться з великою повагою до цих жертв єврейського населення, яких воно принесло на вівтар нашої отчизни.

Головний Отаман знає факти, коли єврейське населення допомогало нашим хорям і раненим і дітя євреїв обмивали кров з наших героїв в шпиталях, нашвидко zorganizованих самими ж євреями в квати верстах від лінії боїв з більшовиками. Головного Отамана зворушували ті епізоди подяки, які з'являлись у наших хорях, або ранених козаків до євреїв за їх сердечне некування і допомогу ближньому.

Головний Отаман з приємністю спостерігав, як козакі нашої армії ставили варту біля крамниць та склепів єврейських, охороняючи їх майно від грабунків. Головний Отаман має тверду надію, що такі факти надалі будуть частішими і принесуть користь, так потрібну в справі заспокоєння нашого краю.

Головний Отаман повідомляє, що погромна агітація часто навмисно провадиться більшовицькими провокаторами в тилу нашої армії з метою дезорганізувати наш фронт і всю державно-будівничу роботу нашого правительства.

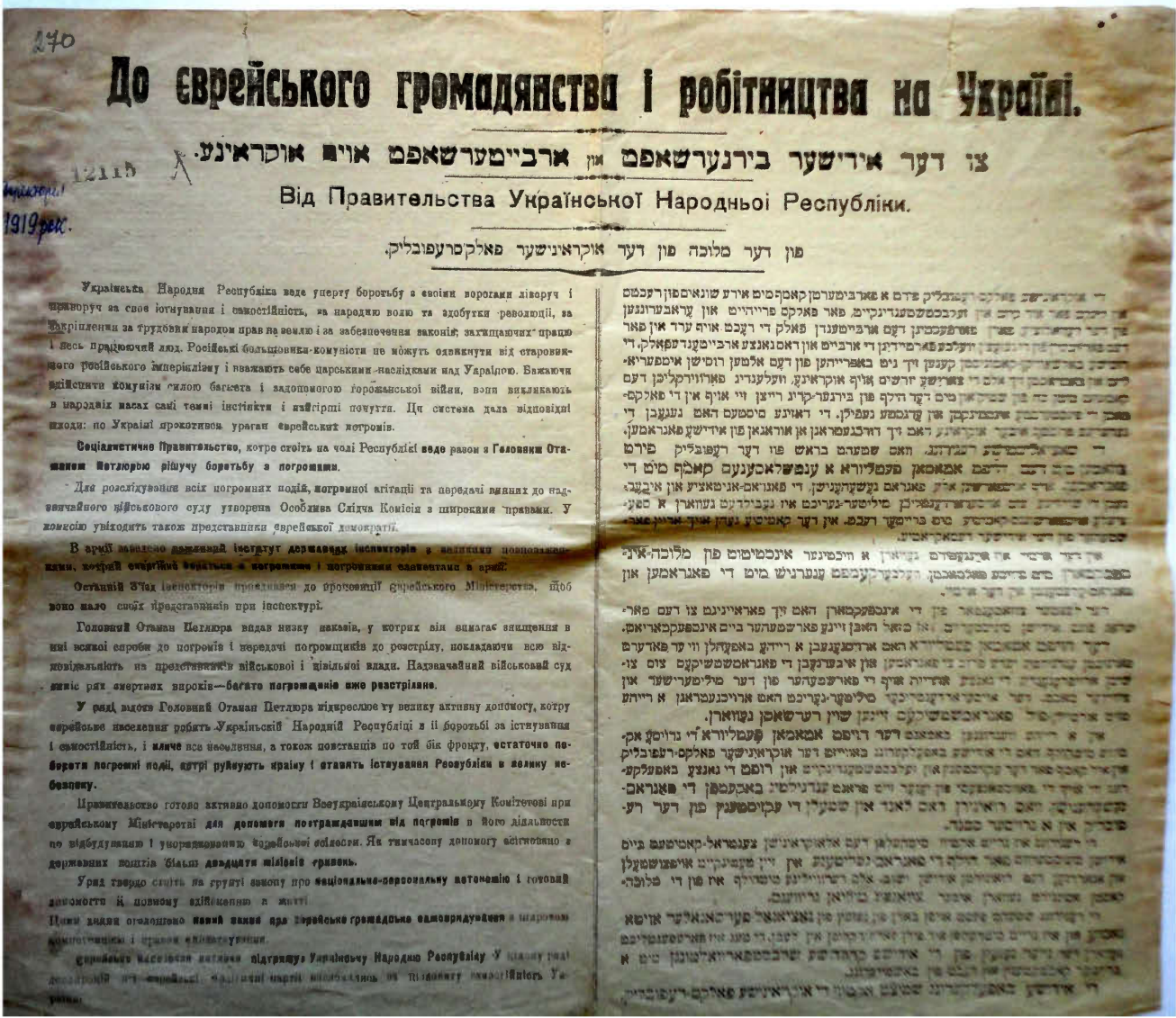
Головний Отаман підкреслює, що це є певна система більшовиків, в переведенню якої вони мають великий хист, але з неменьшим хистом наші козаки відрізняють цих провокаторів і провадять безпощадну боротьбу з ними.

Головний Отаман закликає боротись з цією провокацією, маючи тверду надію, що це значно допоможе нашому правительству швидко справитись з тою великою і відповідальною роботою, яку воно провадить, одночасно руйнуючи силу більшовизму і творючи та скріплюючи нашу Самостійну Республіку, в якій кожний народ має право вільного і спокійного життя.

Липень 1919 року—Ч. 84.

Вид. Мін Преси У. Н. Р.

Doc. 133 Leaflet
To Jewish citizens and workers in Ukraine.
Source: Arkhiv druku

єврейська демократія на чолі з Бундом, Об'єднаннями, Певлей-Цісл і Фолькс-Партей підтримує Народке Правительство, представники яких увійдуть в Ряду Єврейського Міністерства, і має свої власні дії на відповідальних посадах у Міністерствах.

У св'язуванні першого Універсалу брали велику участь єврейське населення взагалі робітництво зокрема, тому, що єврейське населення пам'ятає і знає, що день першого Універсалу був для нього першим ознакою національно-персональної автономії, котру воно проголошено було 9-го січня 1918 р.

Здорове національне чуття диктує єврейському населенню руку у руку з українським демократією боритися за самостійність України, бо визволення України являється також визволенням Українського єврейства, котре тисячмами втягано з соціально-економічними елементами Гетьманської України: тільки в самостійній демократичній Україні можливий великий розвиток у краю промисловості і ремісництва, від котрих кормяться єврейські трудові маси.

І в той самий час, коли в республіканській армії ідея мирного співжиття народів України здійснюється, коли армія все більш очищується від поганих елементів і коли багате військово-політичне життя показує все більш ознаки відродження і оздоровлення, — показує жовнірами більшовицька армія все більш і більш загрожує одній внутрішній демократизації і розмаду. За останні часи відбувся цілий ряд єврейських погромів, котрі вчинили ці чи інші більшовицькі частини. І чим далі сильніше йде наступ об'єднаної республіканської і галицької армії котра налічує в своїх рядах велику кількість єврейсько-літванів і старшин, тим більш росте деморалізація між більшовицькими військом.

Більшовизм з своїм терором-диктатурою розгромив і розбив сили об'єднаної демократії і підготував ґрунт для успішного наступу російської реакції в формі Денікінізму, котра несе з собою небезпеку старої царської реставрації в повному розумінню слова.

Єврейські громадяни! Єврейські проповідники!

Пам'ятайте погрому, пам'ятайте, що ви повинні і мусяте рятувати Україну від загрожуєчої більшовицької анархії і ваші громадянські, людські і національні права від страшної реакції, котру несе за собою Денікінізм.

Пам'ятайте, що єдина для вас путь-це путь мирного співжиття з українським народом, котрий мусять бути і буде самостійним і ні від когось незалежним.

Пам'ятайте, що путі українського і єврейського народів тісно зв'язані і мають за собою триста років зустрічей і гніту над ними російського царизму.

Як рівні громадяни України захищайте разом з українським народом нашу єдину батьківщину.

Хай живе самостійна Українська Народна Республіка.

Хай живе братерство і рівне співжиття українського і єврейського народів на Україні.

Хай живе національно-персональна автономія

Хай живе єднання робітництва всіх націй на Україні.

Хай живе юпіляція.

Голова ради народніх міністрів Борис Мартос.

Народній Міністр Єврейських Справ Цінасс Красний.

Видання в Поділі, Серпень 1919 р.

BRACIA POLACY!

Żli ludzie rozpuszczają masę różnomyślnych nieprawdliwych wieści o działalności urzędu Української Народної Республіки. Podróż tych wieści, rozszerza się szeroko po naszym kraju. Wysłana wiadomość o tym, iż Narodowa Українська Влада zamysła poruszyć niemiaruszalne prawa mniejszości, w tej liczbie i Polaków, myśli antykomunistyczne polskie narodowo-oświatowe, polityczne i kulturalne organizacje. Wszystko to bezspornie bezmyślna brednia, potrzebna tylko dla tego, aby zrujnować z takim trudem zaprowadzony społeczny spokój i nie dając narodom Ukrainy dojść do braterskiej zgody i pogodzenia ich interesów na podstawie wolnego porozumienia, które jedynie tylko samo może stać się twardą podstawą prawdziwie społecznego współżycia.

Wszystko to robią wrogowie demokracji i kultury.

Warto przeczytać uważnie deklarację Української Народowej Dyrektorji, aby powątpiewania w tym kierunku rozwiły się jak dym.

Polacy, powinni pamiętać, iż my nigdy nie byliśmy wrogami zbliżenia się z nimi!

Przykład hetmana Wyhowskiego, słowa Tarasa Szewczenki w Jego utworze „Lachom” i w końcu ogłoszenie narodowo-personalnej autonomji Української Centralnej Rady, potwierdzona też i Dyrektorją, niechaj będą zaporcą tego, iż między nami wspólna mowa nie tylko możliwa, ale nawet oświecona tradycją:

Подай руку козакові.

Чыстэй подай серце!

wolamy słowami genialnego naszego Kozarza, Was, bracia polacy, i wierzymy, iż wolanie to, w tę ciężką chwilę wzajemnego niedowierzania i naprężenia nie pójdzie na marne. Warto zrobić tylko pierwszy śmiały krok i cichy raj braterskiej zgody mocno opranuje naszą wspólną ojcowiznę, która nazywa się Українська Народова Республіка.

Інформаційны oddział
Холмсько-Галицького Фронту.

БРАТІ ПОЛЯКИ!

Ліни люди розпускають маси саму різноманітні чутки про ваколи уряду Української Народної Республіки. Серед чутки такі по нашому краю широким розповсюджується вигадки про те, ніби Народна Українська влада замислює порушити недоторкані права меншості, а з тім числі й поляків, думає винищити польські національно-оświatові, політичні та культурні організації. Все це, безспорно, безглузда брехня потрібна тільки для того, щоб зруйнувати цей трудно налагоджений громадянський спокій та не даючи народам України дійти до братерської згоди та примирення інтересів їхніх на ґрунті вільного порозуміння, що тільки одне й може стати міцною основою справжнього громадянського співжиття.

Все це роблять вороги демократії і культури.

Варто прочитати уважно декларація Української Народної Директорії, щоб усі сумніви в цьому напрямі розвіялися як дим.

Поляки повинні пам'ятати, що ми ніколи не були ворогами зближення з ними!

Приклад Гетьмана Виговського, слова Тараса Шевченка в його вірші „Ляхам” і нарешті оголошення національної персональної автономії Української Центральної Ради, підтвержене також і Директорією, хай будуть запорцями того, що між нами спільна мова не тільки можлива, а ще й усвячена традицією.

Подай же руку козакові.

І серце чистей подай

закликаємо ми словами genialного нашого Козаря, Вас, брати поляки, і віримо що, заклика наш в цю тяжку хвилину взаємного недовіря та напруження не пропаде марно. Варто зробити тільки перший сміливий крок, і тихий рай братерської згоди міцно опанує нашу спільну батьківщину, яка Української Народної Республікою зветься.

Інформаційний відділ
Холмсько-Галицького Фронту.

Doc. 134 Leaflet
Brother Poles! [Pol/Ukr]
Source: DNAB

КО ГРАЖДДАНАМ

Русским, Полякам, Евреям и другим, населяющим
территорию Украины, занятую войсками царскаго
генерала Деникина.

Граждане! Мы, старшины и козаки Украинской Народной
арміи, обращаемся к Вам с искренним словом правды.

Два года армія Украинской Народной Республики воюет с
большевиками, отстаивая право на самопредѣленіе своего народа.

Борьба Украинскаго Народа за Самостоятельную Украинскую
Республику уже приближалась к концу, как появился новый са-
мовзванный противник Украинской Державности—царскій генерал
Деникин, который задумал, не освободивши еще от большевиков
ни одной дяди Русской земли, обманом и силою присоединить Укра-
ину к еще несуществующей „единой недѣлимой Россіи“.

Что несет царскій генерал Деникин Украинѣ? Он несет ей
опять полную національную неволю, разстрѣлы крестьян и рабочих,
а украинским патриотам ссылку в даленую, холодную Сибирь.

Он не может дать того порядка и спокойствія, какого так
ждут все слои населенія, живущаго на Украинѣ.

Народ Украинскій, проживши жизнью Самостоятельной Укра-
инской Державы (Республики), никогда не даст закрѣпостить себя ни
большевиками, ни генералу Деникину, ни вообще какой—нибудь
чужеземной державы. Он будет до конца бороться за Независимую
Соборную Украинскую Народную Республику с Всенародным Укра-
инским Парламентом в Кіевѣ.

Народ Украинскій в лицѣ Правительства не собирается угне-
тать ни одну народность независимо от вѣроисповѣданія, какая
живет вмѣстѣ с ним на Украинской землѣ, но одновременно с тѣм
он требует от этих народностей всякой помощи в борьбѣ с врагами
Украинской державности.

Генералія УРСР
Науково-свідково
бібліотекы АДА УРСР

Doc. 135 Leaflet (Russ)

To Citizens Russian Polish Jewish and other who inhabit Ukrainian territories occupied
by the tsarist general Denikin

Source: DNAB

КЪ НАРОДАМЪ УКРАИНЫ.

Смыслъ совершившихся событій заключается въ томъ, что Украинскій народъ рѣшилъ твердо и непоколебимо защитить и сохранить Украинское Государство, свое самобытное бытiе и демократическiй строй на Украинѣ. Покушенiе на Украинское государство было произведено со стороны русскихъ империалистовъ и реакціонеровъ, которые приривываясь лозунгами борьбы противъ большевизма пытались парализовать бдительность Украинскаго народа и возстановить монархію. Но воля Украинскаго народа непоколебима: Украинское Государство, Самостоятельная Демократическая Республика будетъ существовать. Враги Украинскаго народа, какъ внѣ Украинѣ, такъ и внутри ея должны преклониться передъ этой волей народа. Націи живущія на Украинѣ, пользуются всѣми національными, гражданскими и челоуѣческими правами. Но тѣ изъ нихъ, которые пользовались привилегіями во вредъ Украинскому народу, должны понять, что время привилегій и господства одной націи надъ другой прошло безвозвратно и что Украинскій народъ соудалъ свое государство въ своихъ этнографическихъ предѣлахъ, не желая владѣть чужими территориями, но и не позволяя отторгнуть свои.

Въ частности Украинскій народъ братски относится къ народу Великороссійскому и желаетъ счастья, благоденствія и процвѣтанія Великому Русскому государству, но онъ не считаетъ себя въ правѣ вмѣшиваться во внутреннюю жизнь Великорусской Республики и навязывать Великорусскому народу свою волю, какъ не позволяетъ навязывать себѣ чужую волю. Доброжелательныя сосѣдскія отношенія—вотъ мысль которую руководится Украинскій народъ. Тоже самое и въ отношеніи народа Польскаго.

Народы Великорусскій, Польскій и Украинскій связаны тяжелыми историческими воспоминаніями. Ихъ нужно скорѣе забыть въ интересахъ добрососѣдскихъ отношеній. Историческая Россія, какъ историческая Польша, умерли навсегда и Украинскій народъ не можетъ и не хочетъ вызвать ужасные призраки прошлаго во имя братства, равенства и свободы всѣхъ народовъ. Въ свободную семью народовъ міра Украинскій народъ войдетъ свободнымъ и независимымъ—такова его воля. Что касается народа еврейскаго, то Украинскій народъ настойчиво приглашаетъ его къ дружному сотрудничеству. Народъ Украинскій выражаетъ увѣренность, что трудящіеся классы еврейства пойдутъ на этотъ призывъ. Что касается еврейской буржуазіи то враждебная позиція къ сожалѣнію занятая ею по отношенію къ Украинскому государству, не можетъ принести никому добра. Украинскій народъ нынѣ имѣетъ друзей, но онъ также и не боится враговъ. Каждому будетъ воздано по его дѣламъ.

Желательно, чтобы еврейскій народъ скорѣе опредѣленно заявилъ, что онъ идетъ вистѣть съ народомъ Украинскимъ, какъ это сдѣлали евреи на территоріи Галицкой Украинѣ.

Общее отечество требуетъ общихъ трудовъ для того, чтобы можно было сообща наслаждаться благами благоустроенной Государственной жизни. Украинскій народъ никому не хочетъ причинить боли, но онъ рѣшительно требуетъ, чтобы также и ему никто не причинялъ страданій.

Есть много элементовъ, которые пользуясь гостепрiимствомъ Украинскаго народа, притомъ и защитою Украинскаго государства, питаютъ противъ него черныя мысли и замышляютъ его гибель. Первыми погибнуть эти элементы, если только они не прекратятъ свою вѣроломную дѣятельность. Эти элементы должны добровольно покинуть предѣлы УКРАИНЫ и чемъ скорѣе, тѣмъ лучше для всѣхъ. Борьба съ предательствомъ Украинской Республики будетъ безопасная. Пусть помнятъ это предатели и пусть знаютъ все, что мы защищаемъ святое дѣло: существованіе и самостоятельность нашего народа. Мы его защищаемъ съ оружіемъ въ рукахъ, чтобы восторжествовало святое дѣло.

Украинскій народъ смѣло, гордо и рѣшительно выступилъ противъ своихъ враговъ во имя идеаловъ свободы, братства и демократизма. Не ради угнетенія другихъ, но въ защиту своей свободы. Каждый у кого въ груди бьется благородное сердце, долженъ стать за одно съ нами. Мы требуемъ въ отношеніи Украинскаго народа уваженія отъ всѣхъ, такого уваженія, какое мы сами оказываемъ всѣмъ.

Инф. бюро органа. Укр. Нар. Республики.

ЧИ ВЕРТАЮТЬ ПОМІЩИКІВ?

Большовицькі агітатори, котрі навмисне при відході з Жмеринки оставлені тут, аби вести агітацію і провокувати українське військо і уряд, зараз по селах намовляють селян, що це правительтво ніби повертає поміщиків і вертає царські порядки.

Селяне збиті з пантелику і запитують про це у військо і приватних людей, а в деяких міснях здучи поміщиків з недовірр'ям ставляться до Українського соціалістичного Народнього Правительства.

Теперішнє Правительство складається з українських соціал-демократів і соціалістів революціонерів — з тих партій, котрі увесь час вели боротьбу за народні права, за волю і землю.

Це Правительство приняло закон, котрим земля поміщиків, казенна і церковна без викупу переходить до селян.

Правительство увесь час старається як найшайдче провести поділ землі між селянами.

Правительство твердо стоїть на тому, щоб увесь народ сам собою управляв, а не правили ним нісь пройдохи-большовики, що уміють тільки грабувати народ, або поміщики—що не одстають од них.

Народне Правительство якраз не поміщикам або большовикам хоче передати власть, а всьому народові, який через вибраний ним парламент і буде сам собою управляти.

Доводячи про все це до відова широкого населення і особливо селянства, застерігаємо: не слухатись тих злих людей, що не для добра вас морочать, а коли вони з'являться—заявити про них властям.

Польовий Відділ Міністерства Преси

Doc. 137 Leaflet
Are the landlords returning?
Source: Arkhiv druku

14

25

Всім Комендантам і Комісарам Укр. Нар. Республіки.

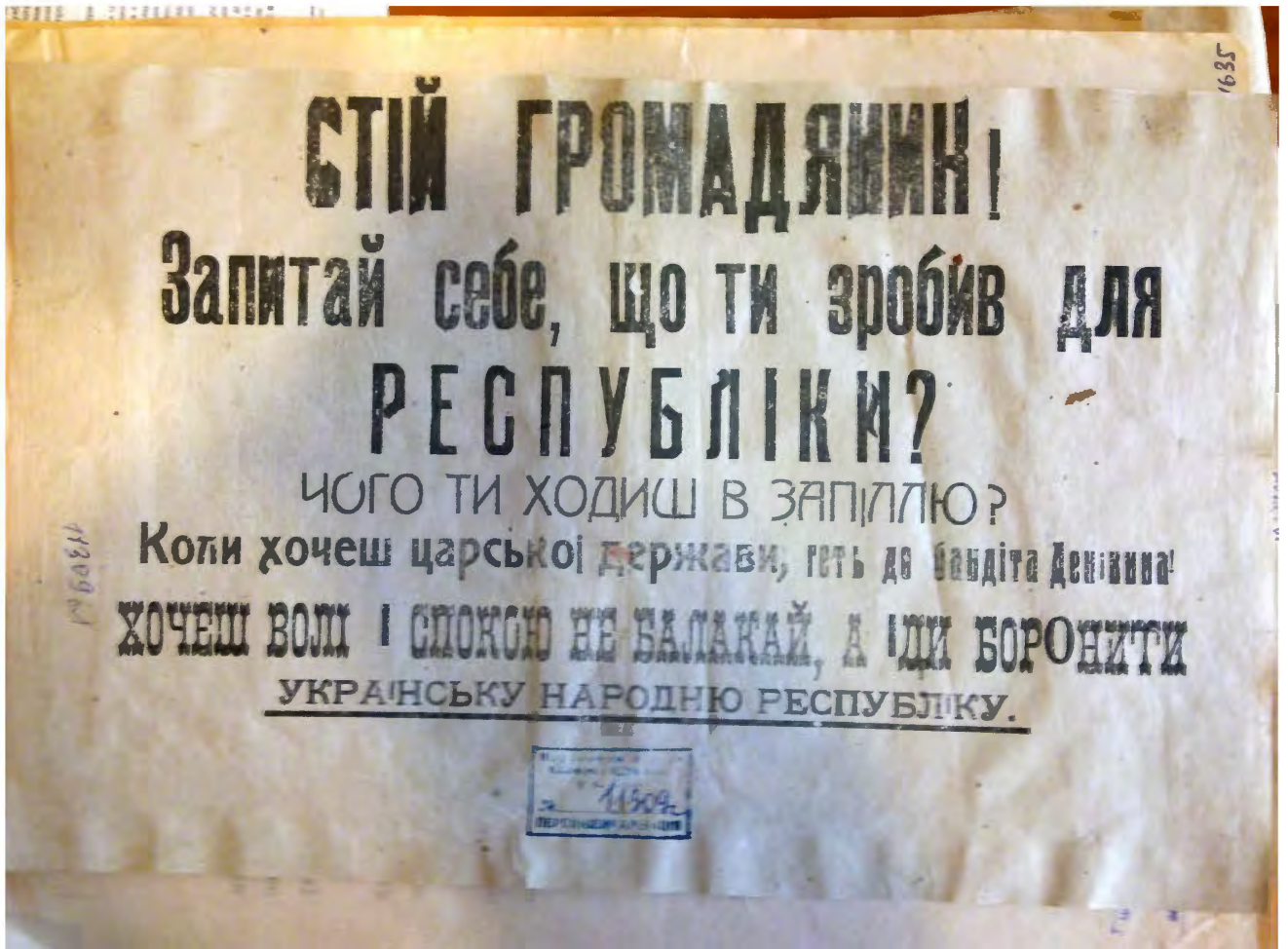
Провокатори, злодії та грабіжники користуються тим, що населення не скрізь добре все знає і з'являються на села, називають себе розвідкою армії Укр. Н. Р., „Петлюриями“ і т. п. та грабують населення, чинять незаконні реквізиції. Принимати негайно оповістити нарочними всі села вашої околиці, що армія Укр. Нар. Респ. нічого ні в кого не реквізує. Коли б я була потреба в тім, то це робитиметься по разу тільки з окремого дозволу Директорії. Од усіх людей, невідомих на місцях, вимагати відповідних документів і коли їх нема, то заарештовувати і оддавати їх військовий суд. Про всякі випадки реквізиції справляйтеся в головному Штабі і без його відповіді ні до яких реквізицій не допускайте.

Начальник Штабу Головної Команди Військ Укр. Нар. Респ.
[1919 р.]
Отаман Осоцький.

Doc 138 Leaflet

To all commandants and commissars of the Ukrainian National Republic

Source: TsNB

Doc. 139 Leaflet

Stop Citizen! Ask yourself, what have you done for the Republic?

Source: DNAB

СТІЙ!

В середу 11-го, в четверг 12-го і в п'ятницю 13-го грудня (декабрь)

Співробітник Інформаційного Бюро Української Народної Республіки Шоварши

МИХАЙЛО МУХИН

ПРОЧИТАЄ ЛЕКЦІЮ НА ТЕМУ:

БОРОТЬБА

ДИРЕКТОРИ ЗА ВІЗВОЛЕННЯ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Лекція відбудеться в м. Нозятині

в КІНО-ТЕАТРІ

„ЕКСПРЕСС“

на Драгунівській вулиці, початок о 3-й год. дня.

12-го и четверг вхід вільний для всіх, а 11-го в середу і 13-го в п'ятницю тільки для козаків Республіканської Армії.

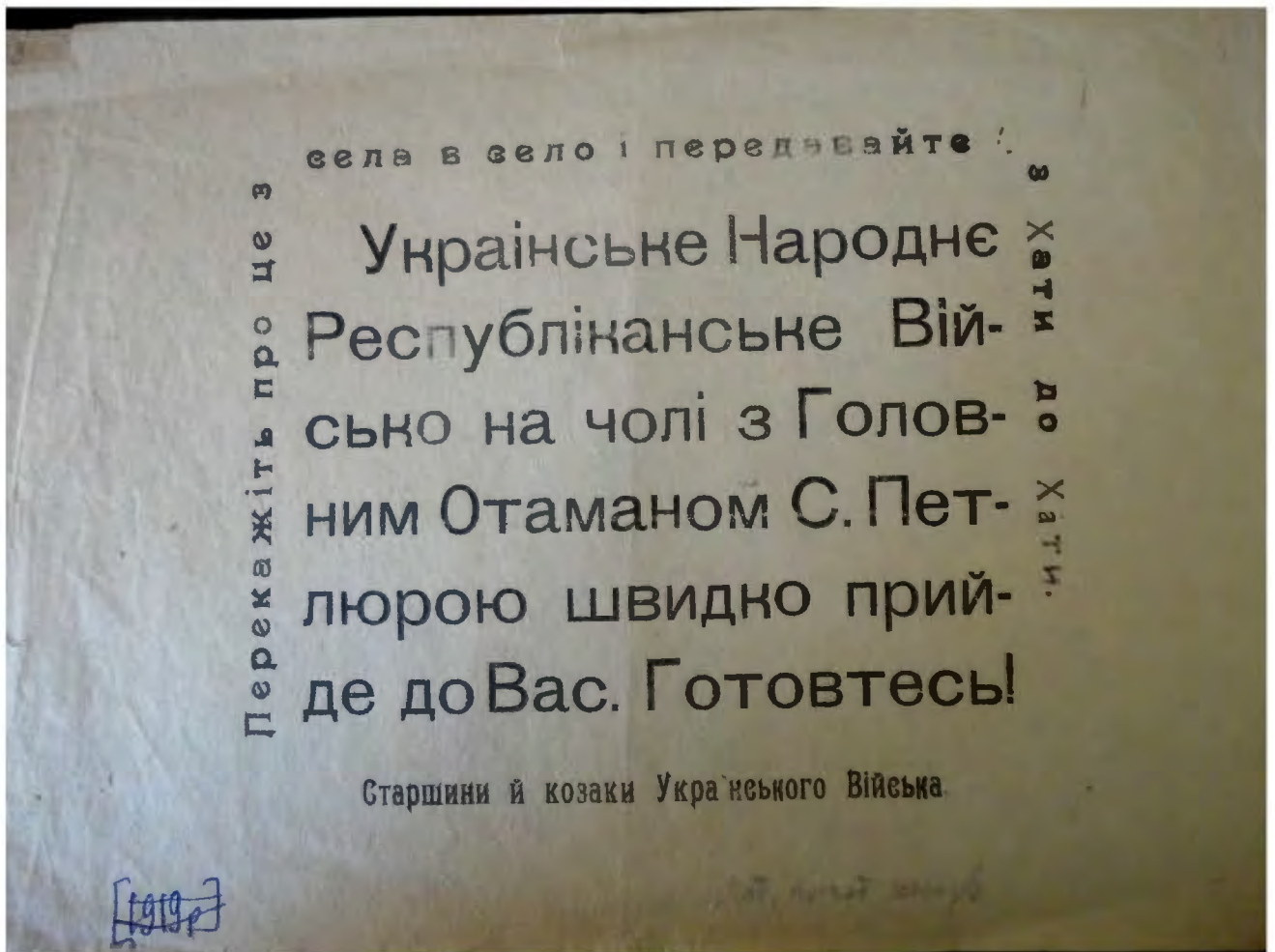
1918

Інформаційне Бюро Армії Української Народної Республіки

Doc. 140 Leaflet

Stop ... Mykhailo Mukhin will read a lecture on the subject: The Directory's fight to liberate the Ukrainian nation.

Source: Arkhiv druku

Doc. 141 Leaflet

The Ukrainian national republic army led by Head Otaman S. Petliura will soon arrive.

Source: Arkhiv druku

ГРОМАДЯНЕ!

Хто не хоче допомогати нашій славетній армії, тому немає місця в Демократичній вільній Українській Республіці!

**Всі на фронт!
і все для війська!**

[1919р.]

ГРОМАДЯНИНІ!

Запитай себе, що ти дав на фронт босому і голому козакові!

Невже же ти допустиш, щоб оборонець воли: народа, УКРАЇНСЬКИЙ КОЗАК, погибав на фронті від холоду?

Doc. 142 Leaflet
Citizen ! Ask yourself ..."
Source: Arkhiv druku

23

СЕЛЯНИНЕ!

Український Козак,

ТВІЙ СИН, ТВІЙ БРАТ, звільнив тебе
від комуни, він звільнить тебе і від Де-
нікіна який несе царські нагаї: Іди ж
на поміч

191907

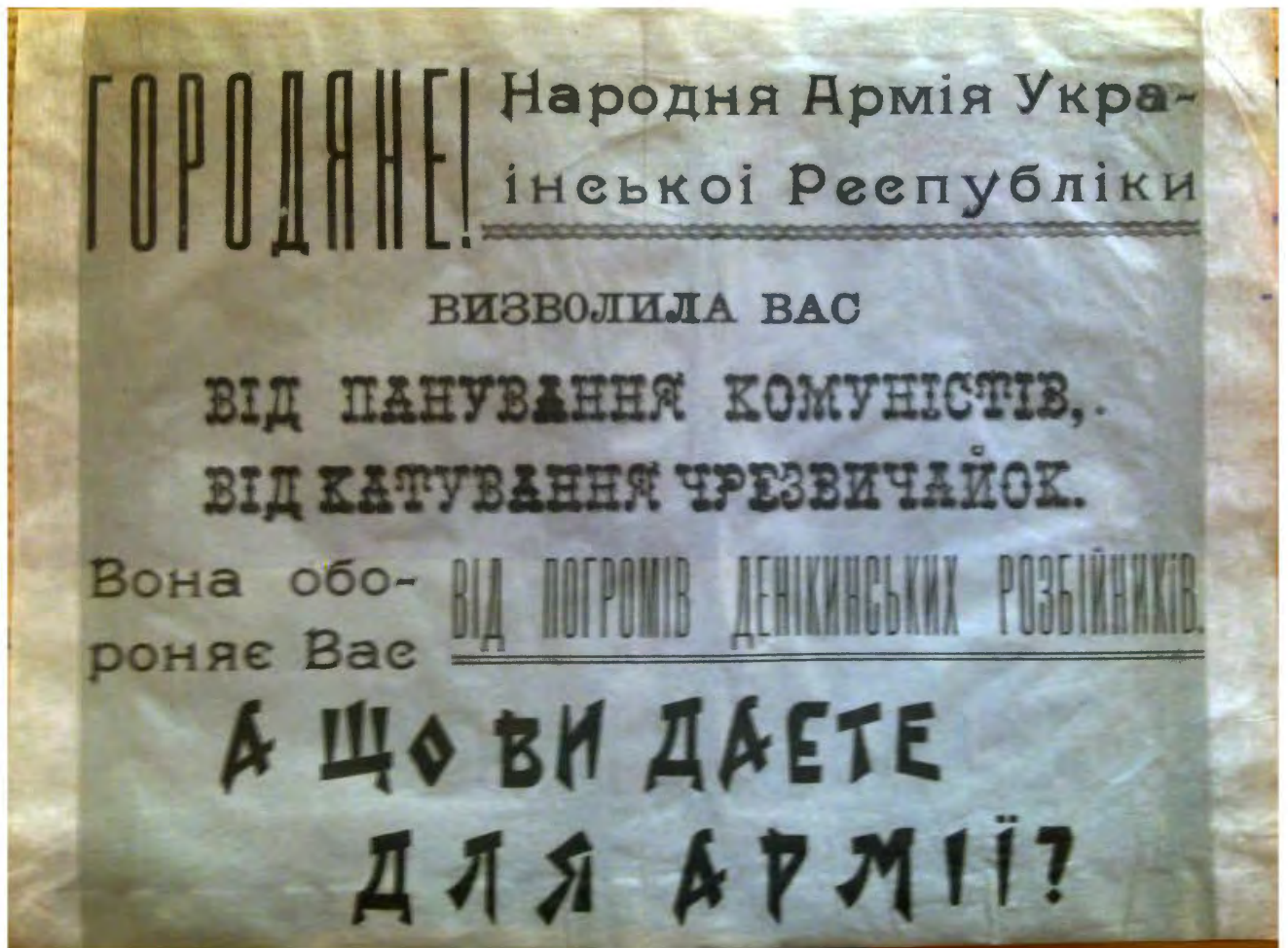
УКРАЇНСЬКОМУ КОЗАКОВІ.

РОБІТНИКИ,

Годі хитатись! УКРАЇНСЬКИЙ КОЗАК бореться
за щастя всіх працюючих. Він жене геть експлоата-
торів і гнобителів робочого люду.

ДОПОМОЖІТЬ йому!

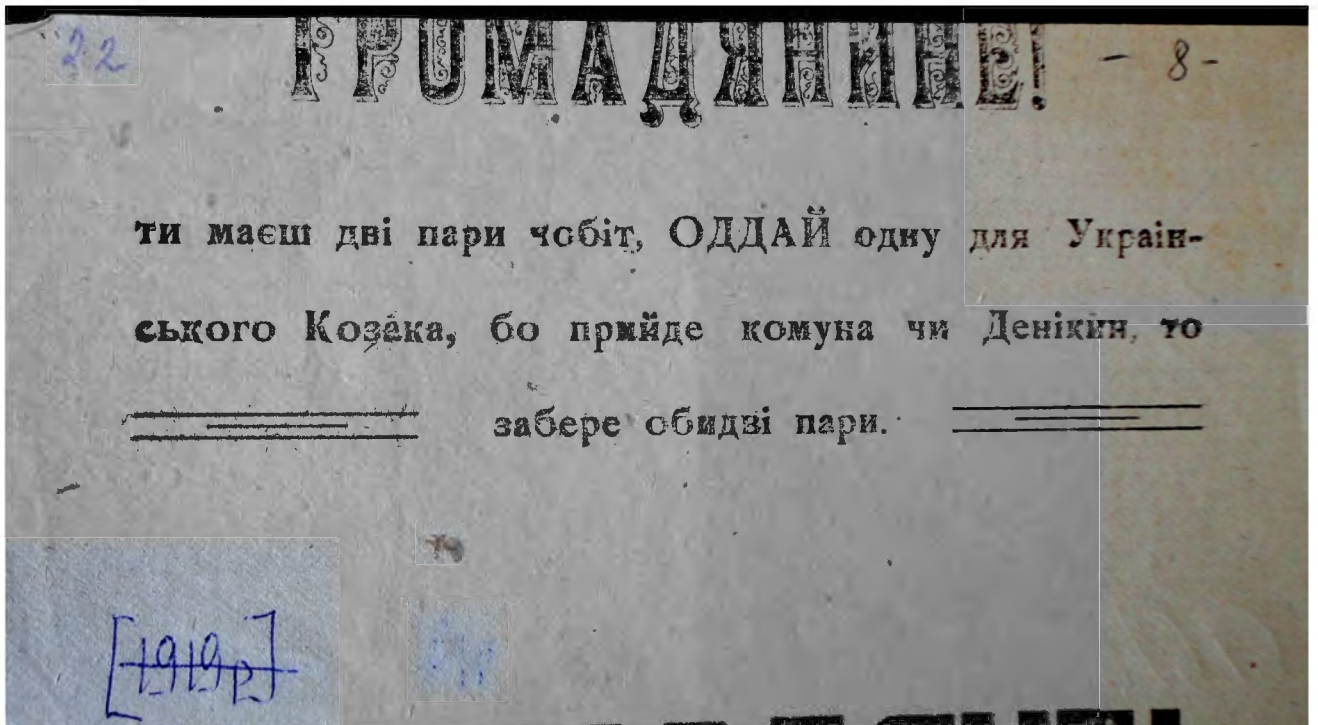
Docs. 143 a and b Leaflet
Workers. Enough hesitation
Source: Arkhiv druku

Doc. 144 Leaflet

Townfolk! The national army of the Ukrainian Republic liberated you from communist rule

Source: DNAB

Doc. 145 Leaflet
Citizen! You have two pairs ...
Source: Arkhiv druku

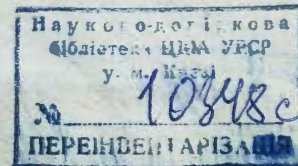
ПОЗІР ЖІНОЦТВО!

**ВАШОЇ ПРАЦІ ЧЕКАЄ КОЗАК
НА ФРОНТІ.**

ДЕ-ЖЕ ВИ, ГОРДСТЬ УКРАЇНИ?

**Україна вас виває допомогти її синам, великим
лицарям свободи. ДОПОМОЖІТЬ-ЖЕ ХОРНИМ І РАЄ-**

НИМ КОЗАКАМ!

Doc. 146 Leaflet

Attention Womanhood. A Cossack at the front awaits your work

Source: DNAB

ХОРОБРІ КОЗАКИ

Слава Вам за Ваші перемоги!

Перемоги ці привнесли мир і спокій нещасному нашому народові.

Вони дають можливість нарешті виконати обіцянки нарізати селянам землю.

Українське Народне Правительство почало вже цю нарізку землі. Почало не так, як це робили більшовики, котрі казали, що „Земля і праця ваші, а врожай наш“.

За Вашими міцними спинами у найблизшому тилу працюють вже землеміри Народнього Міністерства Земельних Справ.

Вони нарізають землю селянам, ставлять межові стовпи і видають Державні акти на землю.

Чим далі Ви женете ворогів тим краще й спокійніше йде нарізка землі.

Намагайтеся же, що чим більше Ви наріжете ворогів—тим більше Вам і нашим селянам наріжеться землі.

А тому не зупиняйтесь в своєму поході!

Слідом за Вашими гарматами пойдуть підводи з межовими стовпами.

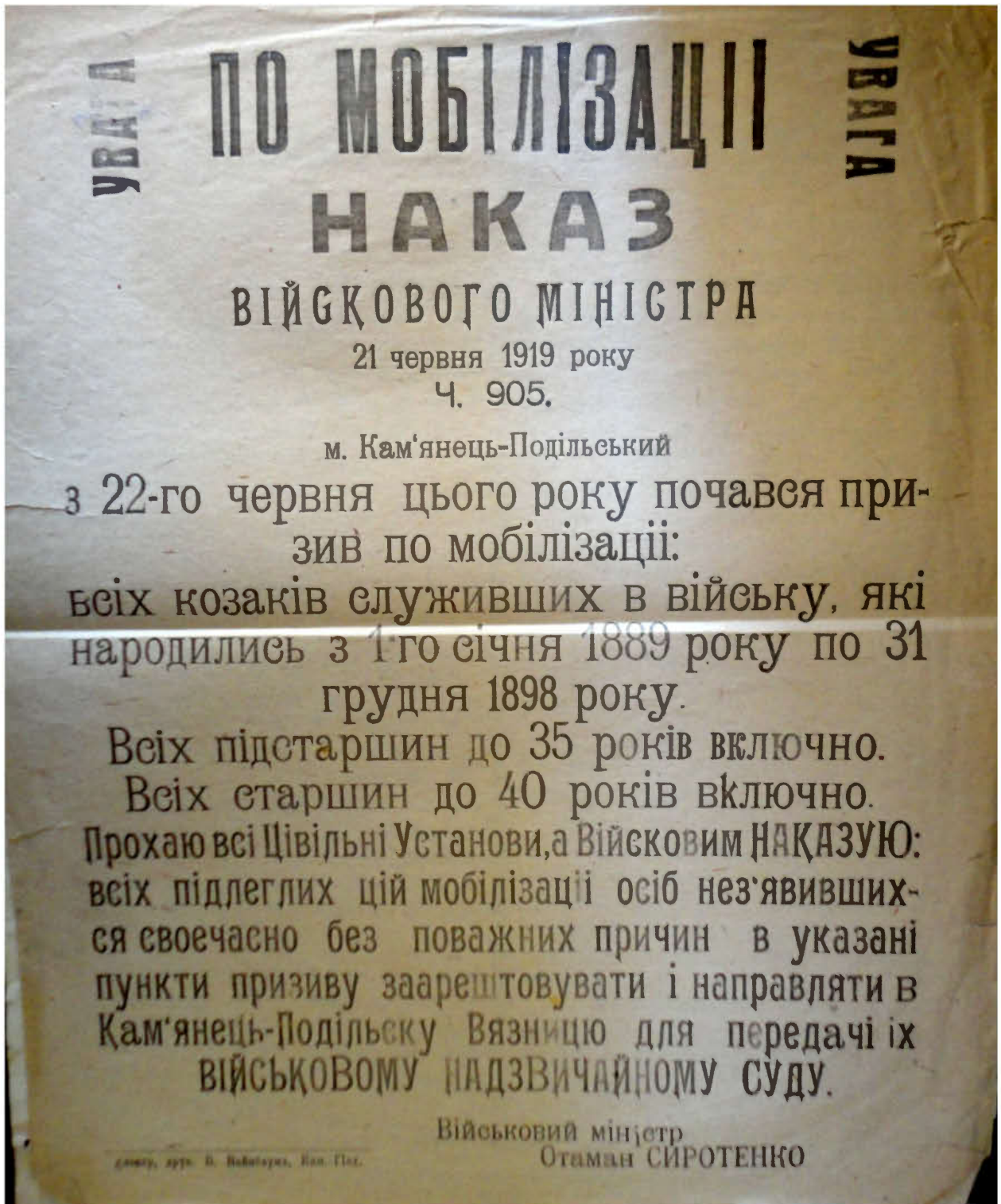
ВПЕРЕД-ЖЕ!

*Народній Міністр Земельних Справ
МИКОЛА КОВАЛЕВСЬКИЙ.*

Видання Інформаційно-Видавничого Відділу М. З. С.

Doc. 147 Leaflet
Brave Cossacks
Source: DNAB

Doc. 148 Leaflet
Mobilization. Orders of the Minister of the Army
Source: Arkhiv druku

Тільки залізом і кров'ю визволимо ми Україну!

До організації!

До боротьби!

Військові на фронт!

Жіноцтво на допомогу хворим і раненим козакам!

До громадської дисципліни! Ганьба слабодухим та ледачим!

„Праця Єдина з неолі нас вирве“

ЗА ЗЕМЛЮ!

ЗА НАРОДНЮ РЕСПУБЛІКУ!

ЗА СОЦІЯЛІЗМ!

Робітники! Селяне! Громадяне!

Рішається судьба Української революції.

Чи оддамо ми нашу тепер невеличку землю катам
свободи і ворогам нашого народу денікинцям?

**Ні! Ми не допустимо погромщиків йти
далі!**

ГЕТЬ ВСЯКИЙ СТРАХ!

**ГЕТЬ ДЕНІКИНСЬКИХ ПРОВОКАТОРІВ, які
брехнями стараються зірвати нашу боротьбу!**

Геть чорну сотню!

Doc. 149 Leaflet

Only with Iron and Blood will we liberate Ukraine. Organize! To Battle!

Source: DNAB

**Козаки, робітники й громадяне,
ПРИХОДЬТЕ НА МІТІНГ!!**

**Управління Преси й Інформацій
улаштує**

**В НЕДІЛЮ 7 ВЕРЕСНЯ О 2 ГОДИНІ ДНЯ
в Шевченковському (Пушкинському) Народньому Домі**

ВЕЛИКИЙ МІТІНГ

НА ТЕМУ:

**„Боротьба за визволення Українського
народу від ярма Денікінсько-Московсь-
кого“.**

**На мітингові виступлять п. п. Чехівський,
Ковалевський і Федехко.**

Вхід на мітинг вільний і безкоштовний.

Управління Преси й Інформацій.

Doc. 150 Broadsheet
Cossacks Workers and Citizens. Come to the meeting!
Source: Arkhiv druku

1919
В четверг, 24 липня 1919 р. в салі Міської Думи
ВІДВУДЕТЬСЯ

ВІДЧИТ СОЛОМОНА ГОЛЬДЕЛЬМАНА

(бувш. міністра У. Н. Р.) на Українській мові
на тему:

**ЖИДІВСЬКІ-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ
за час революції.**

Після відчита дискусія.
Початок о 6 $\frac{1}{2}$ год. веч. Вхід 2 карб.
Камянецькій Комітет Жидівської С.-Д.
роб. партії (Поалей-Ціон).

ОБ'ЯВА. У суботу 26-го липня ц. р. в 4 годині по
півдню відбудеться загальне зібрання членів
партії „Поалей-Ціон“ в пом. Ц. Б. Порядок
денний: Другий доклад т. С. Гольдельмана.

די לעקציע פון ח. שלום גאלדעלמאן ווען די אידש-אוקראי-
נישע באציאונגען וועט נאך א סול איבערגעליינט ווערן דאנערשטאג דעם
24 יולי 612 אויגור, אויף אוקראיניש אין זאל פון דער שטאט-דומע.
אראיינגאנג 2 קארב.

הבת דעם 26 יולי 4 ביי טאג וועט פארקומען אן אלגעמיינע פארזאמלונג
פין די „פוליציון“ אין דער צ. ב. טאנעס-ארדננג: דער צווייטער
דאקלאד-ח. שלום. גאלדעלמאן.

Друкарня М. Гусятінера

Doc. 151 Leaflet
Lecture. Solomon Goldelman
Source: TsNB

До братів Галичан!

В цілях інформації про відношення на Соборній
Україні по сей і той бок більшовицького фронту
і в цілях порозуміння Наддніпрянщини з Над-
дністрянщиною

улаштовує Міністерство Преси і Інформацій
ЗІБРАННЯ

на яке запрошує всіх ГАЛИЧАН.

Реферувати буде Міністер Праці И. БЕЗПАЛЮ

**Про те, як нам добути
Київ, і коли нам верну-
тися до Львова.**

Зібрання відбудеться в НАРОДНЬОМУ ДОМІ
на просп. Тар. Шевченка

в П'ЯТНИЦЮ 1-го серпня о 12 год. дня.

Козацька відповідь

№ 5850
РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ

на наказ „Револуційної Рад Рад Робоц

Селянської Червоної Армії“ від 10 Червня 1919 р.

Брехали вашого московського батька сини, та й ви з ними!—Українська Армія, під проводом Батька ПЕТЛЮРЬІ за 15 днів з боєм дошла від Країни аж до Дерожні—200 верств з гаком! Така тому правда, що всі повстанські загони знищено, як тому, що ваш Аарум Троцький-Броштані і у вас Союзники—це жиди. Коли не вірите, то поведіть їх до бані! Далеко нуцому до бані—патажні повстанських не вам, невмивакам, розстріляти, бо на Славній Україні тия повстанці, де ірак—там козак, а де байрак—там сто козаків! Які ви р биса Робоц Селянська Влада, коли ви—тільки жидівський жиди?! Які ви в дінька трудящі?—Ви, коди й трудитесь, то над тим, щоб пограбувати Український люд!—Але и вода, мабуть, пріс, коли смочте людську кров!

Ми, вороги влади „Цантрониди“ на Вкраїні, маємо тверду надію і глибоку віру в те, що через пару тижнів виженемо всіх вас, лелецог та проволонців, з Києва, а ще через місяць—з усієї України! Не пожежа вам а ні Бог, який давно вже од вас одвернувся, а ні ваша злодійська компанія з її наймитами,—дурними латишами, косойими китайцями та скаженими мадярами! Нагадайте, як утікали ви з під Чорного-Острова та з Дерожні—погубили чоботи! Але не журіться, хлопці, бо як будемо вас виганяти із Жмеринки, то, дасть Бог, погубите й штани!

Брехня тому, що нас обступлено з усіх боків!

—Краще погляньте назад,—на тих повстанців, що б'ють вас в потилицю з за жонної хати.

Не вам, пройдисвітам, нам,—казакам видавати накази, бо негодні есте цілувати нас там, звідкіль ростуть моги!

На Петлюра брехав та обманював нас, а то ви, собачня, брешете на нашого Батька! Та гаразд!—Ми за це ще не раз наговоримо вам лику!

Не дождати вам, хлопці, щоб ми, казаки, вийшли до вас з білим прапором—з грабіжниками переговорів не ведуть, зброї перед ними не кладуть, а впливаючи, мов брехливу ту собаку, б'ють!

З московсько-жидівської влади (подумавші, яка пишна пані!) смісьом, а її червоної армії, комисарів та чрезнайджок—не брёмось!

Спасибі вам за ласку та за дозвіл, але сподіваємось без них обійтись—доріжку додому ми й самі гаразд знаєм, хвалити Бога, не сліпі й в поводитерах не потрібуєм—самі знайдемо шлях! От тільки виженемо вас з України!

Щоб ви так дихали, як стара собака після падла б'здить, коли неє хто-небудь дурив, крім вас, брехунів!—Свою козацьку старшину ми гаразд знаєм, з нею—вкупі хліб-сіль споживаєм і вас, харцизяк разом з нею чухраєм!

Маємо надію, що поб'ємо вас ще не раз і не двічі!

Отже, раз на завжди знайте, що наказів ваших виконувати й не гадаєм, а впливаємо на чуба вашу злодійчину, задрипну Раду, то вухе, спину і те місце, що нижче від спини, шомполами одчухраєм!—Помилування нікому не буде!

Ваш наказ ми уважно прочитали, крім дурниць нічого в ньому не знайшли і вам на нього цю відповідь, склали—дурно часу не гайте, наказів своїх нам не висилайте, цуркіще на собі штани підтягайте, та з України, куди очі глядять утігайте—нам таких дурнів не треба.

А папірець, на якому ми цей наказ друкували, кели є охота, присилайте чистий—спробували й маче нічогенький м'який, цупкий і не рветься—для козацької потреби пригодиться!

Зпорижського війська старшина та козацтво.

19 Червня 1919 року
м. Проскурів

185 5850/11

Doc. 153 Leaflet

Kozak reply to the June 10 1919 order of the Revolutionary Military Council of the Workers and Peasants Red Army

Source: DNAB

ОПОВІСТКА

ДО НАСЕЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ ОСВОБОДЖЕНИХ З БОЛЬШЕВЬ

Для оборони країни, прийшло сюди на привіз Голуба Отамана Петлюри і Начальної Галицької Команди українське військо з Галичини.

Завданням его є прогнати грабешників-комуністів, звести до спокою і лад в нещасній країні і дати спомогу змученим большевицьким терором людям стати без страху до своєї щоденної праці.

До внутрішніх справ приділяється Українська галицька армія зовсім не втеркає ся. Справу поділу поміщицьких земель між безземельний і малоземельний трудовий нарід, закон про охорону праці робітника і обезпечення его на старість і безробіття та всякі інші корисні для трудового народу реформи і конституцію для української народної республіки вирішить установче зібрання, яке буде після заяви Директорії і Правительства скликане в найближші часі на найширшій демократичній основі. Всякі потрібні і корисні для народу закони ухвалит сам народ.

Галицька українська армія гарантує кожному горожанинові без ріжниць віри і національності безпеченство его особи і майна і в тій цілі видає такі зарядження.

1. Всі большевицькі закони і установи отмінюються а на їх місце входять в життя розпорядки видані Директорією і Укр. правительством.

2. Всі большевицькі урядовці повітові, волосні і сільські лишаются власти, а місце їх займають пові назначені правительством та вибрані народом.

3. Всі большевицькі урядовці і солдати большевицької армії мають безпозволачно зголосити ся в своїй волосній управі. Хто не зголоситься, буде уважатися большевицьким шпіоном і по приловленю розстріляний. Волосні управи передадуть в 1 годин списки найближшій військовій команді.

4. Хто подорожує з місця свою осідку до другої місцевости, має мати посвідку від своєї волости.

Заразом педає ся до відома:

1. Хто буде виступати з оружжям в руці проти зійська, буде на місці покараний смертю.

2. Всяке ділання проти армії і укр. народної республіки, як агітація большевицька, провокація, підшепта на погроми, переховування і укривання большевицьких агітаторів, шпіонів і солдатів буде карати ся по законам воєнного часу.

3. Убийства і грабежі будуть карані смертю по законам воєнного часу.

4. Забороняє ся в прибоєвій долосі ходити по улицах і по 8 год. вечера до 5 год. ранку.

Взявается всіх заховати спокій і ставати слогійно до своїх занять.

Команда українських галицьких військ.

Через що чорносотенці, старорежимники та всякі інші царсько-гетьманські прислужники так ненавидять і оббріхують галичан?

1) Бо галичане ще до війни казали, що весь український народ на Україні, в Галичині, на Кубані, в Черномор'ї, тільки тоді добра знає, коли об'єднається, скине з себе польсько-московське поміщицьке правительство та закладе свою Народню Українську Республіку і сам собою буде правити. Доки, мовляли, на шиї українського народу сидітимуть поміщики польські, московські та інші доти він ні землі ні волі не матиме. Український народ сам повинен бути собі паном і хазяїном.

Для того він мусить утворити свою незалежну ні від кого, самостійну Укр. Нар. Республіку.

2) Галичане воювали з військом, яке було послане на Галичину царсько-поміщицьким правительством, а коли Україна стала вільною, то вони самі приєдналися до неї, щоб скласти одну Народню, Трудову Укр. Республіку, бо у Галичині живе такий самий, як і у нас, єдиний нам, трудовий український народ.

3) Галичане, як більш освічені люде, допомагали нашому народові скинути гетьмана з поміщиками, помагали й помагають, як порадою, так і збройною силою.

4) Галичане народ бідний, хто був у Галичині, той це знає. А бідні за панамі руки ніколи не потягнуть, а тільки за народом. Це московські та польські пани добре знають, а тому і під'ідають галичан.

5) Галичане більш освічені, ніж тутешній народ. Через те їх не можна так легко обдурити, як тутешніх. Як до Галичанина, не підшивайся, чи большевиком чи меншовником, він не вірить. Він вірить тільки тим, кого сам добре знає, а всіх вуличних парадників тягне до своєї старшини, або в міліцію. Через те ніякий провокатор з нього не поживиться.

З цього всього у чорносотенців і злість на галичан. Через те чорносотенці і намагаються всіма способами настринчити наш тутешній народ на галичан. Але дарма праця. Народ бачив і бачить кому помагають галичане. Всі брехні чорносотенців та жінок добровольцьких офіцерів, справників, стражників і т. д. ні до чого не донедуть. Український трудовий народ уже об'єднався і ніхто його більш не розб'є.

Інф. Бюро Арм. У. Н. Р.

Doc. 155 Leaflet

Why do the black hundreds old-regime sorts and all other tsarist- hetmanite toadies so hate and slander the Galicians

Source: Arkhiv druku

ДО ЗБРУЇ, ДО БОЮ!

БРАТЯ УКРАЇНЦІ, РОБІТНИКИ ТА СЕЛЯНИ!

Бороніть того, що завоювало дотепер Українське військо,
помагайте чистити Україну від ворогів!

Непереможною, побідною лавою їде українська армія пробоем крізь обгарнені кров'ю неповинних жертв ватаги московських наїздників на північ і на схід. Об-о-сь і увидять наші частини золоті куполи Київської Лаври. Через день, через два і вільною стане від большевицької навали Матір українських городів. І ви ясно видите, що переводить ся царство кривавої московської комуні, поставлене на глиняних ногах. Нехай воно й царствує собі в своїй Московщині, хоча і там не довге йому вікування, бож сам московський наїд, зібравши силу, кине о землю червоного Молоха.

Тепер, братя, українські робітники та селяни, ваша черга в закріпленню гарних добутків наших військ, тепер ваша участь в будуванні свого державного ладу на Україні. А першою підвалиною ладу та порядку — це міцна, дисциплінована, патріотична, народна армія. Хто у серці своєму чує крихітку сьвятого запалу, кому дорогий добробут України, хто хоче трівого ладу та спокою для своєї Вітчизни, нехай вступає

негаймо у нашу народню галицьку армію!

Ця армія міцна ладом та дисципліною, ця армія сильна вогнем та запалом у любові для України. Дев'ять місяців стояла вона серед найтрудніших умов в боротьбі з запеклим ворогом — польськими наїздниками, дев'ять місяців борилася своєю груддю польським рабівникам доступу до українських сіл в Галичині, захищала землю українського робучого народу. Доля кинула цю армію сюди, в Наддніпрянщину. Але й тут українська галицька армія не перестає боротись з ворогами свого народу. Тут вона вдарилася на другіх московських наїздників української землі, на тих що рабують ваше народне добро, що заколотили спокій та мирний труд українського робучого народу. Українська Галицька армія розбиває тепер всюди московських рабівників та з непереможною силою жене їх напроти себе, бо в ній не тільки порядок і лад, але й запал, вогонь та посв'ята, що рвуть і розносять сіти, які закинула російська комунa для закріпощення українського народу.

Тому, братя селяни та робітники, ані хвилину вагуйтеся! Ни має тепер черга! Ставайте в поміч своїм братам Галичанам! Поступайте як добровільні лави та роти української галицької армії, як рівні до рівних, як брати до братів, ставайте до спільної оборони своєї рідної землі та закріплення наших сьвятих і перед Богом та цілим світом справедливих прав. Беріть з собою зброю, яку маєте дома, беріть патрони, беріть свої військові одяги, обузу, та зголошуйтесь до українських галицьких команд, які знаходять ся скрізь по городах та містечках. Зголошуйтесь до галицьких **Етапних Стаційних Команд**, а вони вам скажуть, що далі робити, куди гуртуватись та формуватись! В Жмеринці належить зголошуватись в Команді міста.

Братя Українці! Між Наддніпрянцями і Наддністрянцями нема ніяких ріжниць ні кордонів, тому ставаймо у спільні ряди, до спільної оборони дорогої нам всім Неньки України!

До збруї, до бою!

Від Правительства Української Народної Республіки

Наступом об'єднаних Наддніпрянських і Наддністрянських Українських військ, 30 серпня була взята столиця України м. Київ. Російські більшовики-комуністи, обороняючи Київ від наступаючих українських частин відкрили фронт для рідних їм по національності військ генерала Денікіна.

31 серпня частини Російської добровольчої армії ввійшли в Київ, при чім без попередження напали на українських козаків. Народне Правительство Української Народної Республіки знало про боротьбу війська Денікіна з комуністами на території України, і вважаючи що обов'язок всякого Правительства є—берегти народню кров, хотіли мирним шляхом розв'язати справу з військом генерала Денікіна. З відома Правительства ще до взяття Києва нашим вищим Командуванням була вислана військова делегація до команди добровольчої армії в справі встановлення взаємовідносин між військами, які борються проти комуністів-більшовиків на території України. Заходи Правительства не мали успіху, командування частин добровольчої армії заявило що війська, які б'ються під командуванням Головного Отамана ПЕТЛЮРИ є більшовики, і що добровольческа армія буде вести війну з військами Української Народної Республіки. Правительство Української Народної Республіки заявляє всім громадянам України що воно вело боротьбу з чужеземною силою Російських комуністів за землю і волю та добробут нашого народу в незалежній та самостійній Народній Республіці, коли тепер командири добровольчої Армії після довгої нашої кривавої боротьби з більшовиками нас, всю нашу славу армію весь Український нарід називають більшовиками і нахваляються, що будуть вести війну з нами, то Народне Правительство несити голосно заявити свій протест проти таких намірів командуючих кругів добровольчої армії Нехай знають всі, що Правительство Української Народної Республіки не допустить порушення найсвятішого права вільного самовизначення Українського Народу. Український нарід має закріпити уже нераз висловлену свою волю у всенародно вибраному Парламенті „Установчі збори“ України, і тому ніхто з чужинців не сміє накидати нашому народові свою волю. Народу України! настав рішучий час, коли має вирішитись надовго Твоя доля, чи буде український нарід вільним і рівним з другими народами, чи стане він безсловесним рабом; невольником своїх сусідів, гноєм, на якому ростимуть пишні квіти чужої культури і розвиватимуться багатства російських поміщиків. Українське Народне Правительство хоче бачити свій нарід визволеним з під ярма чужинців. Всі сили воно покладе щоб зробити це мирним шляхом і коли прольється кров, то не по нашій вині, а по вині неситих імперіялістів і поміщиків, бувшої великої Росії, які не покінчивши навіть боротьби з комуністами більшовиками для своїх егоїстичних інтересів нападають на наше військо, бажаючи запанувати над українським народом. Народне Правительство вірить, що весь Український Народ без різниці класів і вся щира демократія інших національностей, які населяють Україну, піддержать своє Правительство в його стремлінні і добитися визволення Української землі і оборонитися від тих наших сусідів, які захотіли установити свою владу на території Народної Республіки.

Голова Ради Народних Міністрів **І. МАЗЕПА**

Державний Секретар **Л. ШРАМЧЕНКО**

Doc. 157 Leaflet

From the government of the Ukrainian National Republic

Source: Arkhiv druku

НАКАЗ

Головної Команди Війська У. Н. Р.

27 вересня 1919 року.

Ч. 173.

§ 1.

Нашій Неньці—Рідній Україні кинуто визов Денікинськими чорносотенними генералами, котрі несуть з собою неволю поміщиків, нову гетьманщину та старий режим.

§ 2.

Весь варід Український мав стати до зброї на захист своєї Батьківщини на захист свого добробуту, на захист Землі і Волі.

§ 3.

Я віддав наказ про мобілізацію 10-ти річників з 1898 по 1899 роки в тих повітах, котрими володіє Наше Народне Правительство і Військо. Ці мобілізовані йдуть до війська в ряди регулярних дивізій.

§ 4.

В тих повітах цілої України, в котрих ще сидять чи большевики-комуністи, чи Денікинські золотопогонники—добровольці та чорносотенники і взагалі московська наволоч щоби звільнитися від цієї зарази

НАКАЗУЮ:

Всім підлеглим мобілізації старшинам, підстаршинам та козакам з років 1898—1899-ий стати до зброї та на допомогу повстанцям, що б'ються з большевиками і з добровольцями.

Хто має зброю—ставай до бою, хто не має зброї—ступай в обози—перевозити повстанців, допомагай в роботі в годуванні та одяганні козаків. Хто не виконає цього наказу — не стане до зброї, чи на допомогу повстанцям — є зрадник праю, народу та гетьманський посіпака, котрому нема місця у Вільній Українській Республіці.

Головний Отаман **Петлюра.**

Військовий Міністр Генерального Штабу Полковник **Петріє.**

Ставка Головного Отамана.

Викладом Міністерства Преси в Пропаганди Укр. Нар. Респ. — Ч. 210.

ВІДОЗВА

До населення місцевостей України занятих большевиками-комуністами.

Товариші робітники і селяне!

Вже більше двох місяців минуло з того часу, як Директорія Української Народної Республіки під напором армії, присланих з Росії мусила відступити з Києва.

Селяне й робітники, що не знали на чий бік стала бо й та й друга сторона обіщала народові тільки добре, ставили ся байдуже до воюючих сторін. Були й такі між вами, які ждали, що може, як прийдуть большевики комуністи з Росії, то буде краще жити.

Надіялися, що комуністи большевики привезут матерій, щоб уягтись обдраній, голій і босій Україні... і ось ви діждалися.

Прийшли банди російських грабіжників із Москви вкупі з китайцями та латишами, і ви тепер бачите, яка це „народна“ власть. Вам задурували голови большевицькі агітатори. Вам обіщали все, і ви, подірявши всяким нечесним проїдсивітам, тепер спинились у найгіршій неволі.

Хто вами командує? Кому ви користесь? Чого прийшли з своїми наймитами китайцями російські большевики-комуністи на Україну? Все ви тепер знаєте, чого. Бо Україна ще мала тоді хліб. Бо на Україні ще було хоч трохи товарів.

І, як саранча пішла большевицько-комуністична армія на Україну, щоб завести у нас „совітську владу“. Тепер ви вже скоштували, яка та власть.

Пограбована й аруйнована до краю большевицькими поспіаками, Україна шукає виходу, жде визволення спід большевицької неволі.

Тепер Українська народна армія йде вам на поміч, селяни й робітники, Українське правительство, що складається з тих людей, які перші підняли повстання проти гетьманщини, йде щоб прогнати розбійників, большевиків-комуністів з України. Не вірте всім брехням, які розпускають большевицькі агітатори про Директорію та народне Українське Правительство.

Вам кажуть, що Українське Правительство заключило договір з французами, щоб вони прислали своїх солдатів на Україну. Це все зла неправда Українське народне правительство, яке воює з большевиками-комуністами ніколи ні в кого не просило собі військової допомоги Народне правительство хоче заключити з англійцями, французами та американцями договори, щоби купити собі амуниції та всяких товарів для пограбованого большевиками українського народу.

Вам большевики розказують, що Українське народне військо і Правительство все поміщики та вороги народні. І це така ж сама підла брехня большевицьких прихвостів. Українська народна армія окладається з тих же самих селян та робітників, що повтікали спід большевицького панування. Ці люди длють свою і ворожу кров за те, щоб Україна була самостійною республікою, бо поки ми не виженемо чужинців, які прийшли над нами панувати, то добра не буде.

Народне Правительство України складається з соціалістів, які поставили своєю ціллю вигнати ворогів як поляків, так і большевиків з України. Большевикам улялося через нашу подурність захопити більшу половину України Вони вам кажуть, що Директорія не дає людям землі і т. ін.

Це така сама брехня, як і все, що кажуть большевики про тих, хто з ними бореться. Вся земля по закону Директорії стала народною, без викупу. Земля наділено селян тут краще як у большевиків-комуністів, бо Народне Правительство не грабує селянства.

Правительство й Директорія твердо додержуються тих постанов, які зробив Трудовий Конгрес у Києві.

Не вірте, товариші робітники й селяне, тому, що вам кажуть большевики-комуністи, ніби Українське Народне Правительство заведе контр-революцію та реакцію. То вони сіють своїми ділами реакцію і гаяють людей в одчай так, що люде готові шукати якої хоч власті, аби не совітської большевицької.

Ціль Народного Правительства та ж сама яка під час повстання проти гетьмана: дати народові землю, мир і демократичний порядок.

Не на те скидали ми гетьмана та палків, щоб сажати нових п'явок на народню шию.

Селяне й робітники!

Настав час скинути зі своєї спини чужих зайд і своїх проїдсивітів большевиків-комуністів. Ви бачите, до чого довели нашу Українську землю ці вороги на родні. Гуртуйтеся, добувайте зброю, держіть між собою зв'язок і піднімайтесь, як один чоловік, проти большевицьких комісарів і проти їхнього війська.

Всіх вірних синів народу, українців, які постушили в комуністичну армію, ми, українські робітники, селяне й козаки кличемо скинути полуду з очей, покінити проти-народно большевицьку армію та переходити на бік Української Народної Армії для спільної боротьби проти російських большевиків-комуністів. До української народної армії переходять навіть не українці з совітської армії, тим скоріше треба перейти на правдиво-народній бік сидам українського народу в той час, коли скріз по всій Україні запалав огонь повстання проти большевицьких насильників.

Отже дружно, гуртом до зброї, щоб вигнати злого ворога з нашої землі!

За самостійну Українську Народну Республіку!

За волю і щастя селян і робітників України!

Хай живе Народне Правительство єдиної нероздільної вільної республіки України!

Імаємо української соціал-демократичної робітничої партії і партії соціал-революціонерів.

Центральні Комітети.

Народне Міністерство Внутрішніх Справ.

Друкарня С. Л. Тухбіндер

Doc. 159 Leaflet

To the population in regions of Ukraine occupied by Bolshevik-communists

Source: Arkhiv druku

Роспорядження Міністерства Праці.

4 5.

До робітництва.

Робочий Нарід цілої території України знаходиться зараз в героїчній боротьбі проти своїх насильників, які за допомогою великого капіталу, з'організувавши зрадників Народної справи під проводом царських генералів і старшин, ідуть на знищення революційних здобутків робочого народу.

Всі вороги робочого народу еднаються навкруг прапора генерала Денікіна. Проти нього Уряд У. Н. Р. підніс ПРАПОР ДЕМОКРАТІЇ, ВОЛІ ПРАЦЮЮЧОГО НАРОДУ ТА ПРАВО НА ЗЕМЛЮ.

Республіканська армія стоїть в героїчній боротьбі проти поміщицьких військ Денікіна. В цій хвилі мусить робітництво України напружити всі свої сили і стати до помочи єдиному демократичному урядові на території України, Урядові У. Н. Р. і єдиній Народній Армії Головного Отамана ПЕТЛЮРИ.

Робітники і робітниці!

Віддайте у цій хвилі всю свою силу в праці для потреб нашої Народної Республіки.

Міністерство Праці відстоює Ваші свободи, як робітників, і боронить Вас перед мобілізаціями і змилітаризуваннями, як того жадають поважні круги нашої влади для збільшення продуктивності Вашої праці.

Міністерство Праці вірить в Ваш пролетарський політичний розум, що для береження ваших прав і вашої будучности не треба сидувати, а що Ви це добровільно зробите слідом за нашими героїчними козаками, які гинуть на фронті за свободу робочого народу на Україні.

Міністерство Праці оцим роспоряджує, що всі конфлікти в підприємствах, які працюють для фронту безпосередньо і посередньо, передаються робітничим комітетом прямо до Департаменту Охорони Праці Міністерства для розсліду. Ніякі жадання не сміє робітництво в цій моменті ставити ультимативно і без порозуміння з Міністерством Праці.

Робітники і робітниці!

Нехай Ваша праця подвоїться і потроїться так, як змагання козаків на фронті безмірні.

Коли перемога над протинародною армією Денікіна буде повна і явна, тоді буде святкувати робітництво і свою перемогу, бо настає час, де робітництво пред'явить вдачній суцільности свої домагання на людське життя.

Гавло робочого народу України повинно бути: через працю до перемоги.

Міністр Праці Осип Безпалко.

Наказ Міністерства Праці й Пропаганди Ч. 177.

Друкарня „Гуцула“.

НАРОДНЕ
МІНІСТЕРСТВО
ЗЕМЕЛЬНИХ
СПРАВ
ДЕПАРТАМЕНТ
ХЛІБОРОБСТВА.

6 серпня 1919 р.

Ч. 190.

м. Кам'янець-Подільський.

Офіційно.

ОБІЖНО

До Народніх Управ Губерніяльних, Повітових і Волосних.

В час, коли йде напружена боротьба з ворогом, що посів більшість території України, грабуючи її і звищуючи Державне майно, коли наше козацтво, не жалкуючи свого життя, завзято б'ється з ворогом, громадський обов'язок кожного стати в допомозі козацтву.

Війна поробила багато вдов і сиріт, багато також козаків поранених та хворих. У кожного з їх залишилося дома сім'я, хазяйство...

Необхідно вжити всіх заходів до того, аби це хазяйство не занепало, не припинилося.

Організувати допомогу хозяйствам збитих, поранених та хворих козаків можливо тільки заходами таких громадських установ, як Народні Управи, котрі мають і відповідні технічні апарати і досвід і знання місцевих умов.

На думку Департаменту Хліборобства організація допомоги з боку Народніх Управ має змогу вилитись в форму видачі позик насінням, з запасного насіннєвого фонду, який є в розпорядженню Харчових відділів Управ, організацією гуртового обробітку землі, видачею необхідного реманенту і т. в.

Така організована своєчасно допомога сім'ям збитих і не здатних до праці козаків, буде правдивою платвею і подякою оборонцям рідного краю. Ця праця Народніх Управ крім того дасть і реальні наслідки, зберігаючи од занепаду дрібні сільські господарства.

Коли на це будуть потрібні окремі кошти, то Народні Управи можуть звернутись з своїми вимогами до Міністерства.

Департамент Хліборобства прохає Народні Управи, як найшвидше обговорити цю справу і вжити відповідних заходів про що оповістити Департамент Хліборобства.

В. об. Директора Департаменту В. Храмович.

Діловод Стельмахівський.

Буд. Інф. Вид. ч. ват. Буд. М. З. С.

Doc. 161 Leaflet
Circular to provincial district and county national councils
Source Arkhiv druku

12537

Б Р А Т И!!!

Хоч сили ворога великі та завзятість
наша перемагає його...

Хоч і численно насунув він з Москви—та любов до волі наша не
вселить в нас зневірря в перемогу над ним...

Ждемо вашої духовної й матеріальної допомоги.

Будьте міцні духом, з ясними надіями,—ми не дозволимо ворогові
затемнити ваших надій — ми йдемо вперед!

Єдиною українською міцною стіною ставайте за нами нищит прово-
кацію ворожу, врозумляйте народ, щоб не одривався нам од фронту,—
ворог, в лабетах борсається бється,—але виходу для нього нема, награ-
боване добро оддасть, бо вже й по той бік тіснить його такаж міцна
українська стіна в спині йому.

Хвиля вимагає єднання й взаємної під-
тримки. Всі справи на бік думаймо тільки
про те, аби вигнати ворога з краю.

Козаки і старшини українського фронту.

Електр. друк. Б. Вайнбаума.

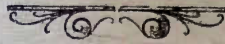
Doc. 162

Leaflet

Brothers. Though the enemy is powerful our resolve will overcome him

Source Arkhiv druku

ГРОМАДЯНЕ!

Генерал Тарнавський, командуючий Галицькою армією з купною старшиною москофілів царських прислужників увійшов в таємну згоду з Денікиним і підписав з ним умову, але Галицьке військо не пішло за зрадником Соборної України і Тарнавського зі своїми сільниками наказано Головним Отаманом Петлюрою і Президентом Галицької Національної Ради Петрушевичем негайно заарештувати і передати надзвичайному польовому суду.

Таким чином заговор зрадників не удався, як не удались і раніше заговори Оскілко і Балбачана, бо ніколи ні Галицьке, ні Наддніпряське військо не міде захищати зрадників трудового народу, тих хто йде з Денікиним—московських сатрапів монархистів.

Од-же, Громадяне, знайте, що Українське військо б'ється на фронті не дивлячись на цей зрадницький замах генерала, але військо паходиться в скрутньому становищі: воно не одягнуте, не обуто

Так допоможіть-же, громадяне, нашим славетним козакам одягом і взуттям! Всі-ж годні до війська ставайте в ряди армії.

Всі—ж звільнені від військової повинности і жіноцтво організуйте санитарну допомогу козакам.

Тісніше з'єднаємо наші ряди і перемога буде за нами.

Департамент Пропаганди М-ва Преси й Пропаганди.

Нам'явощ. на Поділля.

1919 року, 10 листопаду

Громадяне!

Настали грізні часи великої ваги. Молода наша Республіка зі всіх боків оточена ворогами, які пильно стежать за кожним її кроком, які нетерпляче чекають, що знесилена в нерівній боротьбі, сплюндрована більшовицькою навалюю, вона стане їх легкою здобиччю. Ворог сподівається, що у нас не вистарчить сил захистити себе, що ми, які віками росли в неволі, не маємо хисту і змоги закріпити здобуту волю. Але не буде сього! Наша армія міцна духом; з Божою допомогою твердою ногою стоїть вона проти хижаків-ворогів і в щоденних жорстких боях відстоює нашу свободу і зміцнює нашу Республіку-Україну. Наші сини та брати борються за кращу долю, за наше майбутнє—і ми не можемо, права не маємо, бути байдужими в цій великій і славній боротьбі. Ми повинні, ми мусимо допомогти нашому війську, кожен чим зможе. Державний наш Уряд кличе про допомогу. Кожен, хто почував себе дійсним громадянином допоможе нашим хоробрим військам. Армії потрібна одежа, взуття, їжа і таке інше. — Все це давайте, всі жертвуйте. По заклику нашого уряду з 12-го по 19-те жовтня улаштується „Тиждень Українського Козака“.

Наступає осінь з її холодом та сльотою, далі йде сувора зима. Як ми не допоможемо тепер армії, потім буде пізно. Не зробимо всього, що треба, тепер, діти наші проклянуть нас за нашу байдужість і самі ми згинемо в кайданах чужинців. Хто тепер на волі, буде в неволі, кому тепер легко буде ще гірше—як ми тепер, в ці грізні часи, не допоможемо нашій армії.

Всі на поміч, всі до жертви!

Видавництво Повітова Комісія по улаштуванню
“ТИЖНЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАКА”

Двад. Мін. Врхн. У. П. Р. — Ч. 133.

[1919]

Doc. 164 Leaflet
Citizens
Source: Arkhiv druku

Передавайте в руц до руц.

Візовва селян - хліборобів

До Селян Хліборобів всієї України

До наших руц потама Візовва селян - хліборобів
всієї України тахочі візу. СЕЛЯНЕ - ХЛІБОРОБИ!

Спасаймо наше добро, рятуймо нашу рідну землю, бо надходить останній і страшний час. Ви погляньте що робиться навкруги! Червона армія об'їдає нас до краю, вже нема у нас ні того хозяйства, що було раніш; нема у нас ні закону, ні того права, яке належить кожному громадянину по всіх державах; ми вже не хазяїни на своїй землі; ми вже не господарі в своїй власній хаті—ми крелаки, наймити, а господар над нами—комуніст злодіяка, який раніш сидів в тюрязі за душоу губство. Ось хто наші господарі! Вони розпоряджаються нами і нашим добром гірше поміщика, вони знущаються над нами гірше татарина. Не даремно про ціх гушогубів склали приказу: „вони комуністи, ми будем робити, вони будуть їсти“.

Але ж не дїждете, собачі сини, щоб ми из вас робили! Хто за плугом ходив? Ми. Хто не доїдав, не досипав, дїзайства доглядав, скотину годував? Ми. То ми ж його й будемо їсти, а ви, злодіяки, пошукайте дурнів де в иншому місці. Спалімо, не дамо, закопаємо в землю, нехай згниє—то буде краще, ніж годувати дармоїдів, ніж розпложувати на своє нещастя розбишаків. Позивкали, волоцюги, з гвинтовками в руках роздобувати собі поживу, не захтіли дома, на Московщині, працювати біля своєї землі, порозбивали свої фабрики та заводи і, мов сарана нежирлива, посунула на нашу землю, на даровий хліб. Ви ж подумайте брати і сестри, яка кара егнетська насувається на нашу Україну. Крім червоної армії з Московщини вирушили шістьнадцять мільонів голодного, обдертого люду і ця саруна, як хмара, вкрила вже наші прикордонні повіти і з бірається все глибше і глибше. Серед них поширились страшні хороби, серед них лютує чума, халера, голодний тиф. Ні фершали, ні лікарі нічого не можуть вліяти з хорими людьми і їх розстрілюють сотнями вмісті з малими дітьми. ніхто їх не хоронить і трупи їх подають собаки. Навкруги на десятки верст смердить стервом і повітра розносить заразу... Ось яке лихо насувається на нашу землю. Але де ще не все. Душогуби Ленін і Троцький задумали зробити переселення наших людей на Московщину, а всіх комуністів посадити на нашій землі, вони задумали в цьому році забрати весь наш хліб, вони покляли на нашу Україну 240 мільонів пудів хліба і замісто розверстки, назвали його продаюгом. Але ж ми знаємо, що лі оден фунт з цього хліба не попад: ні

голодному робітнику, ні навіть червоноармійцю, а весь він буде вивезений до Москви. Ми ж добре знаємо, що червону армію зні: в розмістять по наших хатах, намінуть по 3—4 чоловіки і накажуть годувати їх цілу зиму, а хліб весь перевезуть на Московщину, вміняють за нього за границею всякого добра, поодаються комуністи як магнати, попропизають в кишках наше добро, а на нас знов накладуть розверстку і зберуть останню курку...

Брати і сестри! Краще ж смерть собі заподіяти, ніж зріктися бути господарем на своїй землі. Правду ж нам казали наші найкращі проводирі: „не зличуйся з кашаком, бо він тебе об'їсть, обдере і по світу пусить просити Христа ради“. Добру пораду нам дали, коли казали: „будуємо свою, Самостійну хліборобську Державу“! А ми не послушали. Не то що не послушали, але ми в той час, правду казати, спали, ми не зрозуміли в чому полягає добробут нашої землі, нам здавалося, що хтось прийде і все зробить. І дочекалусь того, що прийшли до нас харизіяки і зробили нам життя гірше пекла. А коли б ми послушали своїх проводирів, давно б уже почували себе господарями на Україні. За свій хліб, здобутий своїми мовками, ми б давно уже, наміняли за границею всякого, чого тільки душа наша забажала! Але ніколи не пізно виправити своїй зомилок. Так воно і повинно було бути, щоб всі побачили і переконались, що так жити далі не можна.

Ми знаємо, що наші проводирі, наші лікарі не гуляють, а підготовляють наше визволення, ми знаємо, що незабаром з закордону прийде наше Військо на чолі з Петлюрою до поможе визволитись нам з цього проклятого ярма. Не будемо ж і ми спати! Пам'ятаймо, що ні одно зерно нашого хліба не повинно попасти до рук гнобителів-комуністів. Пам'ятаймо ж того, щоб наш хліб не був вивезений до Москви! Будемо паміти склади зібраного хліба, руйнувати залізничі, нищити телеграфи та телефони — нехай краще пропаде, згниє, згорить, а вивезти не дамо! А тим часом буде оголошено загальне повстання і всю цю московську сарану ми випровадемо так, що надовго відб'ємо охоту зазірати на нашу Україну.

НІ ОДНОГО ЗЕРНА УКРАЇНСЬКО ХЛІБА МОСКОВСЬКИМ ДАРМОЇДАМ!

„ВСЕУКРАЇНСЬКА СПІЛКА СЕЛЯН-ХЛІБОРОБІВ“

Doc. 165 Leaflet
To the peasant farmers of all Ukraine
Source: DNAB

Українські козаки Червоноармейці!

За віщо воюєте? За віщо кров свою і батьків і братів Ваших проливаєте?

Україна—Ваша рідна земля. З неї Вас гонить Ваш на- рід. Ви слухаєте гнобителів російського народу Троцького та Леніна та їх комісарів, що рай вам обіщують, а розстрі- лами на різню гонять і несвідомо руйнуєте своє власне добро.

Схаменіться! досить братньої крові! досить пожарів! до- сить скитання по чужині!

Не лякайтеся Ваших комісарів, що в дома Вас застрі- лять. З нашої сторони нарід воює і його вірні сини не під страхом, а за совість працюють.

Повертайтеся до Ваших родин Вам простять Ваші блуди, а спільною працею ми заведем лад у краю і без московських опікунів в добрі заживем.

Вас лякають Поляками! Але-ж Україна погодилась не з панамі, а з польським таким же бідним, як і наш народом. Вони лиш допоможуть нам лад завести в краю і повернуть до своїх домів.

Україна та Польща і з Московщиною хотіли погодитись, та Троцькому мало ще крові, мало руїни. Коли б в Москві думали про народ і бажали йому добра, то зараз всі ми були б у себе дома при мирній праці.

Схаменіться! і повертайтеся до домів, поки не пізно!

Культурно-освітній відділ при укр. 6-й стр. Дівізії.

Doc. 166 Leaflet
Ukrainian Red Army Kozaks!
Source: DNAB

Красноармейцы   Великороссы

Вас гонят с далеких сторон севера и расстреливают, принуждая, чтобы вы других стреляли, убивали, унижали.

Спрашивается: кого же?

Народ, который когда-то одинаково с вами страдал под царским бичем; народ, который слышал от вас в 17 году—равенство, братство, самоопределение, вплоть до отделения в отдельное государство; народ, который в союзе с вами хотел жить лучше, тот же народ стоит сейчас перед вами.

Ваши проводники—когда-то господа белые, а сейчас красные (от крови)—так мовели тебе, что украинский народ сообразил, что не в силах жить ему в таком режиме. Теперь он хочет жить своей самостоятельной жизнью.

Вам говорят, что вы воюете за свободу всех народов, так скажите тем господам, пусть будут последовательными и дадут свободу и украинскому народу!

Время насилий прошло.

А ваши комиссары из Москвы еще хотят насильно господствовать на Украине.

Вам говорят про богатства на Украине, без которых Россия существовать не может.

Так знайте, что не насилье, а мир даст вам возможность довольствоваться добром Украины.

Народы Украинский и Русский могут дружно, мирно, по-соседски жить и дружно помогать друг другу.

Мы в союзе с польским народом предлагаем и вашим комиссарам мир, а они—спросите—почему они не захотели мириться?

Им не жаль народа: им не больно и не холодно от того, что бедный народ с голоду помирает.

Красноармейцы!

Довольно раздоров, довольно кровопролития и беспорядка! Возвращайтесь по своим делам и восстанавливайте свое хозяйство.

Сбросили когда-то Николая II, разве не хватит сил, свалить гнет Троцкого?

Когда не сможете вырваться домой, переходите к нам. У нас найдете приют, до момента, когда сможете спокойно вернуться домой.

Не пугайтесь расстрелов у нас!—у нас их нет.

Этим вас, только страшат, что-бы вы подчинялись комиссарским приказам.

Не верьте, что говорят про наших союзников—Поляков. Это такой же народ, как мы и вы и заботится о своем освобождении, вместе с тем помогая и нам.

Опомнитесь! и в скором времени станете действительно свободными, а в согласии с соседями заживете в добре!

Да здравствует свобода всех народов!

Долой насилье!

Да здравствует мирное соседское сожительство свободных народов, друзей бывшей царской неволи—Украины, Польши и России!

Долой кровопролитие—да здравствует мир!

Н. С. ...
Сибирская ЦКР
У. М. ...
5413

Чого прийшли до нас поляки:

Ми тут у Києві за три роки пережили більше влад, ніж у всіх двадцятих європейських державах за 10 літ.

Надвинулися багато дечого. Мусимо мати хоч тепер вже добру практику й досвід. Отже не повинно нас дивувати, що той самий Лях, з котрим колись, ще в давню давнину ми досить часто сварилися й билися, раптом став нашим союзником.

Дуже часто буває так, що вчорашні вороги, стають сьогодні найвірнішими спільниками й товаришами, коли на них насувається однакова біда.

Отая біда—Московська зажерливість невинна, отой московський імперіалізм, бажання загнати знову в одну „тюрму народів“, що звалася „Російська імперія“, і націю українську, і націю польську, і білорусів, і литовців, і латишів, і естонців, і фіняндців і т. д. і т. д. ота стракиття призводить до таких союзів, як оце утворився поміж Україною й Польшею.

Мабуть не за горами той час, коли до цього союзу пристануть ще й Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Білорусь і держава, що повстала на Кавказі. І все для того, щоб оборонитися від лихого сусіда, котрий ніколи не вміє у себе вдома ладу завести, не хтіє на своїй землі працювати, а все пророє в чуже обійстя, все намагався обдерти слабшого, загарбати його добро.

Не було в „матушкѣ Россіѣ“ а ні шкіл добрих, а ні фабрик путіих, а ні шляхів. Вакували величезні простори землі, пропадали марно несходимі ліси.

Бо хіба був час про це все дбати Росії, коли треба було пильно доглядати за тими невільниками— народами, що їх було більш як сто. Треба було міркувати найперше, щоб світло сонця не дійшло до тих невільників, щоб не пізнали вони своєї сили, щоб забули, хто вони. Більш як 700 років московські князі й царі стягали під свою „високу“ злодійську руку сусідні землі, все нові й нові народи заковуючи в кайдани і годуючись їхньою працею, забіраючи не тільки їхнє матеріяльне добро, але намагалися вирвати й душу їхню, відібрати мову—цей найвищий дар—, повернути людей у безсловесну скотину.

І дуже багато з того, що Росія хотіла, вона таки досягла: ніде в Європі нема такої темноти, дикости й звірства, як на землях, що належали до Росії. Урятувалися тільки ті народи, котрі сусідували з європейськими державами, як от: Фінляндія, Естонія, Латвія. Там і культура висока, і лад є, і люде як люде.

Але найгірша доля спіткала ті народи, що їм Москва навколо мури поставила. Сюди належить і наша нещасна Україна. Їй виходу до освічених європейських народів зовсім не було,—все можна було робити тільки через Московщину, на заході були польські землі, які Росія теж поневолила і тає само не давала полякам вільно дихати.

Однак Польща була значно від нас Українців щасливіша, бо межувала на заході з Німеччиною, а на півдні з Австрією. Окрім того польські землі простягалися й до Балтицького моря.

Отож Польща теж мала змогу багато де чого навчитися від освічених народів.

А ми? Ми тільки вивчилися від москаля матір свою зневажати. Ми звикли самі себе за ніщо мати. Ми забули навіть своє національне ім'я. Москва розкрала нам наших освічених людей, поробила їх перевертнями, відчутила їх від нашого українського народу.

Ось чому тепер так тяжко нам боротися за вільне життя на нашій власній землі, так тяжко збудувати Самостійну Українську Республіку.

Ось чому доводиться шукати союзників.

Бо злодій насуває. Хоч тепер він зветься не „Царь“ і не „Самодержець Всеросійський“, а тільки московський большевик.

Цей большевик хоче того самого, чого Москва завжди хотіла, хоче й хотітиме: загарбати якомога більше чужого добра, закувати знов ті народи, що й за царя були в неволі, і тоді спокійно годуватися їхніми сонами.

Така небезпека загрожує не самим нам Українцям, але й Полякам і иньчим народам.

Через те, що Поляки вже більше як сто літ рвалися з московських кайданів, вони тепер показали більш підготовленими до боротьби за незалежну Польщу, зібрали сильну армію й не чекаючи поки Москаль ульєє в їхню землю, самі йдуть на нього, заключають союзи з иньшими народами, які так само скоштували російської тюрми й козацьких нагаїв.

Ось чому вони заключили союз і з нами Українцями.

Ось чому польське військо опинилося на Україні.

Треба бо подолати спільного ворога, що, знищивши одного, проковтне й другого.

Треба забезпечити себе від нього всім тим, кого він ще нещодавно катував у своїй тюрмі.

Треба цього і Україні й Польщі.

Большевики стараються всіма способами посварити Україну з Польшею, щоб знову вернутися.

У Києві залишили вони тисячі своїх агітаторів, провокаторів і иньших „робітників“, котрі щодня, що хвилини пускають самі несотворені брехні.

І як же вони реготом заливаються, як тішаться, коли громадянин підхоплює кожну таку брехню, перекручує її ще більше й розносить її краще ніж сотні й тисячі большевицьких проклямацій.

Не так ті вороги як добрі люде!

Тепер такий час, громадяне, що кожне слово мусимо добре обміркувати перше ніж його сказати.

Бо на нашій лехковірности, й лехкодухости грають завжди як на органах.

Бо ми, виходить, самі собі найгірші вороги.

Київ. — Червень 1920 рок.

Інформаційно-агітаційне Бюро.

Київський Громадський Комітет.

Для чого Польські Війська прийшли на Україну.

На цілому світі вже закінчена війна—мир занявував серця всіх народів світа. Солдати воюючих держав вернулись до своїх домів. Сліди анищення затираються, знов кипить порява праця на заводах і фабриках, щоби достарчати людям необхідних товарів. На тихих полях злунає веселий гомір працюючого люду.

Лише на величезних просторах Московщини не можуть втихомирнитися більшовицькі самодержці. Ще в осени 1907 р. вони кричали, що дадуть мир всему світу і ось вже третій рік як панують, а замість миру дають війну. Щораз проголошують мобілізації, заганяють населення в червону армію. На щож така армія, коли має бути мир?

Обіцяний мир—це такаж брехня як і всі обіцянки більшовиків: В заміні свободи—чревичайка, в заміні власної землі—коммуна, в заміні хліба — голод і зараза, а в заміні товарів — нужда і дорожнеча, так і в заміні миру — дають вічну війну, а в нею мобілізації, грабежі, насильства, пожежі та руїну.

Бачите по собі селяне, що значить так в напів комуністичної наводочи і чого цовно на Україні грошей, а нема що одначе за них купити. Ходите обдерті як вищі дла, сьїтате по ночі хіба очима, солите харчі слезами своїх живок, ва котрі недавно ще кормили своїм хлібом весь світ.

По цей гласне хліб прийшла тепер до Вас голодна кацаполька ерда, денікінська чи більшовицька Червона Армія обсіда вас мов шаранчв, а обівши ваші засоби, суєне далі на по валізо, одєжу, мануфактуру, сільсько-господарські снаряди, сіль, змазочні средства та нафту.

Польща мусить боронитися перед цим нещрошеним гостем, котрий хотїтиме, як за царів цоноволити і використувати Польський край та нарід. Для того не може спокійно чекати поки від'їдуть єї краї, остаточно будуть через Росію завойовані і прийде черга на Польщу. Тому сїїшуть Польща з допомогою сусїдам. При допомогі Польських військ вигнаний був московський більшовик з Лотви, Білорусі.

Тепер черга на Україну.

В мирових умовах запропонованих більшовикам. Польща потребувала очищення України від червоних військ і дати змогу населенню висказати свою волю і самому рішити про свою судьбу без натиску самодержавних комсарів. Наколиб московський більшовик дійсно бажав миру, як кричить, то вернувши перше там з відкіль прийшов і залишивши в спокої краї, які бажують без його допомоги, управлятись, не грабувати населення та невизвоати всього до Росії.

Але він бреше! закликаючи других до миру, зготував велику силу на Україні, щоби відтам гинути на Польщу. Польське військо прийшло на Україну щоби поконати цю силу і відкинути далеко за Дніпро. Воно не прийшло завойовати Україну бо польський нарід який сам був в неволі нікого повезодити не хоче. Польське військо не прийшло в дїбрати від селян землю бо народ польський сам в Польщі віддав селянам землю за викуп але воно прийшло як Армія пїхильного сусїда України, щоби визволити її від московського ивоєлля.

Кали при допомогі сїильно польської Армії вигнєнете, братя селяне, більшовиків з України, тоді будете мали

І ВОЛЮ І ЗЕМЛЮ І МИР

Doc. 169 Leaflet
Why have Polish armies come to Ukraine
Source: DNAB

ГРАМОТНИЙ ЧИТАЙ НЕГРАМОТНОМУ!

До Українців!

Більш, як сто років була Польща в неволі у Москалів та Німців, що розділили були поміж себе вільну колись Польську Державу. Велика, світова війна зруйнувала дощенту ворогів Польщі, що розживались на чужій кривді. Правда взяла верх і Польща вибилась знов на волю.

Тепер Польща знов стала вільною державою; польський народ став хазяїном на своїх землях, сам встановляє свої закони.

Тепер польська армія прийшла на Україну. От-же знай український народ, чого вона прийшла?

Не прийшла вона завойовувати Україну, бо польський народ, що сам був у неволі, нікого неволити не хоче. І не прийшла польська армія відбирати у селян землю, бо польський народ сам у Польщі передав селянам землю за викуп. Але прийшла вона, та польська армія, як армія польського народу, прихильного сусіда України, щоб визволити її од чужинців-москалів, що прийшли поневолити її.

Війни була Україна в неволі у царській Росії, мусіла кормити Росію своїм хлібом, мусіла посилати своїх синів до російської армії, щоб гинули, Бог знає, як далеко від краю світа, як ото було в японську війну у Манджурії.

Після революції розсипалась давня царська Росія, то Україна кілька років мала свою волю, але нічого не виходило, бо й більшовницька Росія не хотіла віддати України її волю.

Вдержати в своїх руках Україну, а більшовицька Росія не могла. Україна не мала сил оборонитись і тепер вона в неволі у чужинців-москалів. Україна не має сили оборонитись і тепер вона в неволі у чужинців-москалів. Україна не має сили оборонитись і тепер вона в неволі у чужинців-москалів.

Doc 170 Leaflet

The literate read to the illiterate! To Ukrainians!

Source: DNAB

ЧИТАЙТЕ!!

Не вірте наклепам, провокації ворога про Поляків.

Польській нарід заключив з нами згоду і дав нам поміч в боротьбі зі спільним ворогом — чорною царською і червоною-большовицькою Москвою.

Наша Українська Влада заключила згоду не з польськими панамі, а з польським народом. Тож і між Поляками найдуться такі, що провокувати Вас будуть та говорить, що з військом польським прийшли пани, щоб панувати над Вами; схочуть тим способом, порізнити вас з народом польським і його військом для особистої користи.

Не вірте ім!!

Війско польське допоможе нам вигнати ворога з нашого краю і повернеться в свій родинний край в Польщу.

Нарід польській не буде втручатися в наши внутрішні справи! Лад у нас на Україні буде такий, який самі устанavimo на наших Українських Установчих Зборах.

Чим більша допомога Ваша буде нашій українській і союзній польській арміям, тим скоріще проженемо ворога з краю і приступимо ми і наші союзники Поляки, кожний у себе дома, до мирної праці.

Культ. осв. і інформ. відділ при 6-ій стр. дівізіі.

Ідуть пани!

Так „кажуть“. А хто? І не знайдете того, хто перший сказав, кожному хтось сказав. Чого-ж скриваються ті, що перші те говорять.

Вони не покажуться, вони бояться, що впізнасте їх та готові й не повірити; а так все ж таки хто-небудь зловиться. І ловляться!..

Люди добрі! Невже нещастя розум нам відняло? Невже дітьми ми стали і самі бачить і розбірать не можемо? Почули та й віримо...

Погляньмо! В Київ ввійшло наше українське військо. Вождем всіх військ українських є наш Головний Отаман Петлюра. Колиб наш Головний Отаман мав панів зі собою вести, то чи не лучше йому було згодитись колись на гетьманщину? Та Він чогото прогнав ту чорну зграю...

І зараз Головний Отаман кличе нас: «Громадяне! Беріться до яраці, будуйте свою державу! Громадяне! Скоро тільки звільнемо від ворога нашу країну—зберемо наші Українські Установчі Збори і там зложимо собі закони по яким нам жити треба. Союзний нарід польський зобязувався не втручатися в наші внутрішні справи.

Громадяне! Невже на Установчих Зборах Ви ухвалите панські закони. Чого ж самі себе лякаєтесь? Самі ж Ви—як собі постелите, так і виспетесь...

Отож нічого слухати рожних теревень про це та друге.

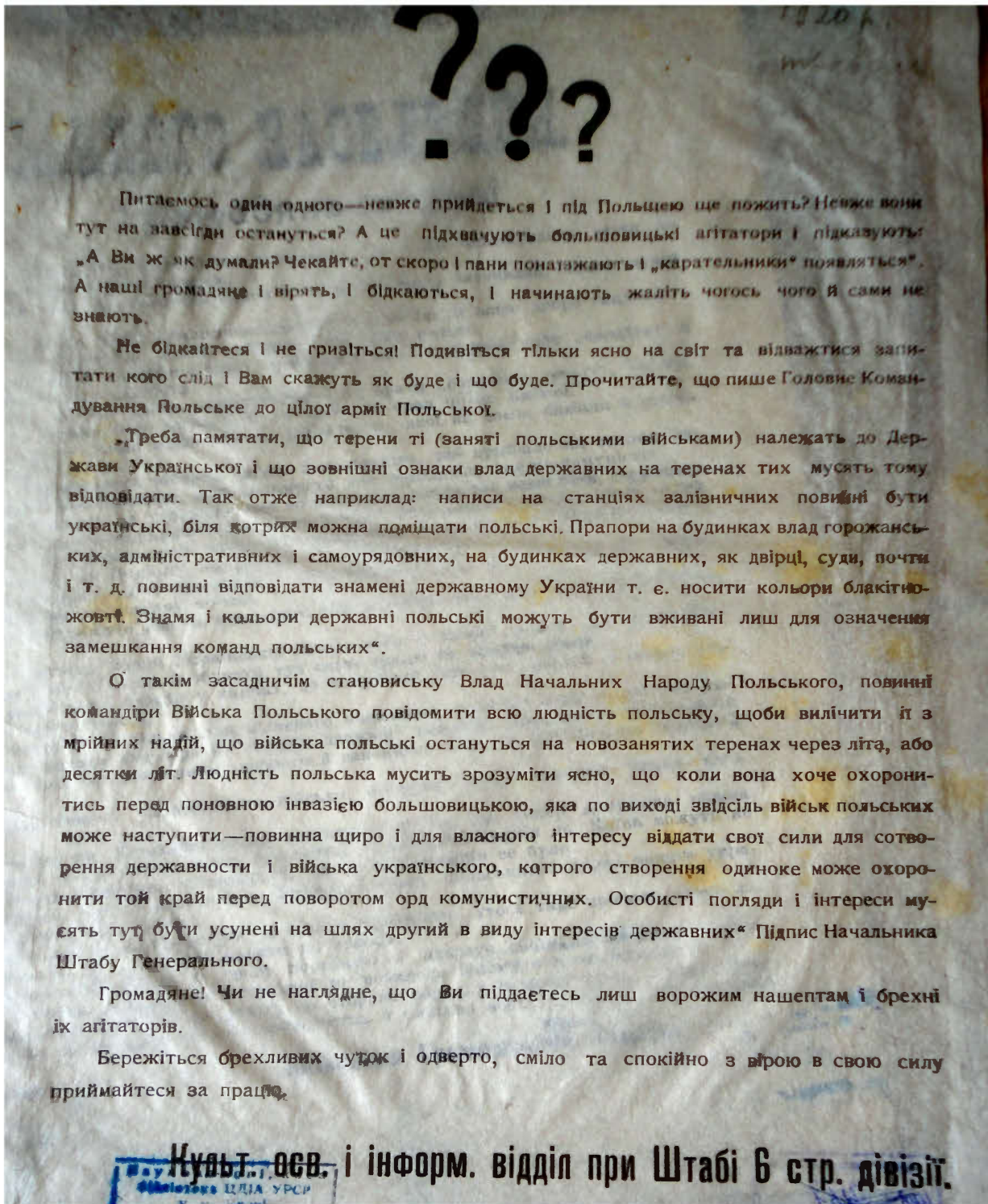
Бже найвища пора взятись до серйозної праці! Пора викинути зовсім з голови те, що ще хто небудь може нас за ніс водити.

Ми досить навчилися, щоб зараз знать, що в нашій хаті дріш ми господарями будемо, що з нами не пани йдуть, а наш союзник — Нарід Польський, що як добрий сусід помагає нам вигнати ворога з краю і завести лад в йому.

Культ. осв. і інформ. відділ при Штабі 6 стр. дивізії.

Київ, підкаран А. Гринько, Визвольна, 6.

Doc. 172 Leaflet
The landlords are coming
Source: DNAB

Doc. 173 Leaflet

???

Source: DNAB

Чому „їм“ не наказують?

Все тільки Громадяне та Грамадяне!

І те їм дай, і другого не відкажи, і шануй їх, і допомагай у всьому, а воїни—ті самі жовніри польські, чи коваки українські не то що не шанують нас, а часто приходиться і а палкою їхньою знайомитись і граблять нас. Чому-ж їм не наказують?

Громадяне! За три останні роки ми привикли бачити і накази, і відозви до козаків, до салдатів колишніх на мурах міста і містечка, і на стінах та тинах села. Нам здається, що інакше і бути не може і що командування і не бачить, і не знає, що робиться і козаків чи жовнірів не карає і дозволяє їм гуляти, як їм захочеться.

Ми забули, що військо має свої правила, свої способи видання наказів, хто служить у війську, той і знає, як це у війську робиться.

І наше українське і союзне польське війська мають за ціль дати народові спокій і лад і можливість завести в своїй країні закони, які для народу найбільше підходять.

Але ж як в здоровому гурті найдеться вівця паршива, так і у війську найдеться людина погана. Командування військ знає про те, що твориться і видало до жовнірів наказ, з котрого уривки подаємо дослівно в перекладі з польського:

«Добуття довіря і симпатії людности—є найголовнішою умовою поведження нашого війська; поведження декотрих жовнірів є запереченням думок тут висказаних.

З дня на день множаться скарги людности цивільної на насильства і грабунки повнювані на ній жовнірами. В цілі припинення теї сваволі, котра плямить добре ім'я і мундір жовніра польського, заряджую 1) жовніри приловлені на грабунку добра приватного чи добутого в неприятеля, будуть віддані під польовий суд. 2) Обходженою з людністю безправне і самовільне—буде карано. Командірів поодиноких відділів взиваю до безглядного припильновання виконання цього наказу і роблю їх відповідальними за самоволю не тільки відділів, але й одиниць». Підпис командуючого армією.

От же бачите, що і їм наказується і для них це закон, за нарушення котрого їх строго карають.

То ж не нарікайте, не поширюйте безглуздих чуток про насильства, грабунки, а коли де що трапиться, доносіть про те начальникові на місці, а на того начальника коли він эле поводить, доносіть начальникові вищому.

Ваше право і добро буде охоронене і Ви побачите, що наш козак український і союзний нам жовнір польський є дійсно Ваші оборонці і несуть Вам дійсно спокій і лад.

Культ. осв. і інформ. відділ при Штабі 6 стр. дивізії

[1920]

Doc. 174 Leaflet
Why don't they order "them.?"
Source: DNAB

ДЕ НАШЕ УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО?

Чому в Києві нема українського війська? де воно? чи існує воно взагалі?—це питання, що хвилюють широкі кола київської людности.

Українського війська немає, на Україну йдуть самі лиш Поляки — підшпигують більшовицькі провокатори і сіють неспокій та розлад.

Брехня! українське військо єсть! Воно завзято б'ється проти червоних завоювників з Москви. Військо українське під проводом Головного свого Отамана вже третій рік не випускає з рук зброї і не випустить її до того часу, доки вся Україна не буде звільнена від ворогів, доки не буде забезпечена повна її самостійність. Багато радісних, але чимало й гірких хвилини пережило українське військо за цих три роки. Та найтяжчі дні довелося йому перебути зимою 1919 року.

Голе, босе, нищене тифом, оточене з усіх боків сильнішим ворогом, без набоїв і інших технічних засобів, воно все таки не зникло, але з надлюдським зусиллям продовжувало героїську боротьбу з ворогами України, сильне однією вірою в святість тієї справи, за яку воно б'ється.

Коли урядом Української Народньої Республіки заключено умову з Польською Республікою, і Польща згодилася дати українському урядові АКТИВНУ поміч у його боротьбі з спільним північним ворогом, ця армія на чолі з отаманом Удовиченком, почала разом з польською армією могутній наступ, щоб визволити Україну зід комісарської московської кормиги. Польська армія рушила в напрямку Житомир-Київ, а українська головні свої сили кинула НА ПІВДЕНЬ — НА ОДЕСУ. Зайняття бо Одеси матиме надзвичайно велике значіння. Одеса—це двері до Західної Європи. Маючи в своїх руках Одесу, Україна навяже безпосередні зв'язки з Західною Європою, звідкіля негайно дістане для своєї армії зброю та технічні засоби, необхідні їй у тій завнятій боротьбі проти московських завоювників; а також дістане і ті товари, що їх недостача так болюче відчувається населенням України. Ще в минулому році українські кооперативи (Дніпросоюз) закупили були закордоном чимало товарів. За денінінської окупації товари ці прибули були вже до Одеси, але коли з'ясувалося, що добрармія хоче ці товари зареквізувати, вони назад одплили з Одеських портів.

Зараз українські війська дійшли вже до м. Вознесенська на ріці Буг (60 верстов од Одеси). В славетних боях у районі Тульчин-Вапнярка-Балта-Ананів при кінці квітня українські війська розбили значно сильніші сили ворога. Тут сполучилися окремі частини української армії, що до цього часу діяли кожна окремо, а саме армія ген. Омеляновича-Павленка, отамана Тютюнника, отамана Загородського, отамана Гулія та частини галицької червоної армії, які повстали проти комуністів. Це з'єднання збільшить сили Української Армії, піднесе її бойову вагу і дасть їй спромогу нанести останній рішучий удар ворогові.

Не сьогодні—завтра під могутнім натиском славетного українського війська впаде Одеса; недалекий той час, коли ВСЯ УКРАЇНА героїськими подвигами славетної армії буде звільнена од тих, хто душив і заможиного і бідного, од тих, хто вмів тільки одруйнувати й нищити, од тих, що розстрілами й чрезвычайкою гнали всіх у комуни. Недалекий той час, коли лад і спокій зійде на край наш веселий, на мир весь хрещений, той час, коли українська армія сповнить те завдання, за яке вона бореться без перестанку вже третій рік. Подумаймо над тим щільно.

17 травня 1920 р.

Київський Громадський Комітет.

Doc. 175 Leaflet
Where is our Ukrainian army?
Source: DNAB

ОБОВ'ЯЗКОВА ПОСТАНОВА

ГУБЕРНІАЛЬНОГО КОМІСАРА ПОДІЛЛЯ.

За час большевицького панування на санітарне становище м. Вінниці не зверталось ніякої уваги, завдяки чому як в подвірях так і на вулицях валяється багато всяких нечистот, що поширює різні помести та хвороби.

Дбаючи про оздоровлення м. Вінниці, наказую всім домовласникам, а також тим, до кого це може відноситись на протязі 7 днів очистити подвіря, вловети, помийні ями, вулиці та хідники (тротуари) від бруду та сміття і на дальше стежити за їх чистотою. Вулиці та хідники мусять підмітатися кожного дня до 6 години ранку.

За невиконання цієї постанови винні будуть каратися в адміністраційному порядку штрафом до 30 000 гривень або арештом в в'язниці до 3-х місяців.

Догляд за виконанням постанови накладається на мійську міліцію.

Губерніальний Комісар Поділля

Е. БОЛОДЯЖНИЙ.

6 травня 1920 року. Ч. 239
м. Вінниця.

Doc. 176 Leaflet
Obligatory resolution of the Podillia province commissar
Source: Arkhiv druku

наказ ч. 1.

Комендант м. Тетіїва і околиць.

19 Травня 1920 року м. Тетіїв.

§ 1.

Згідно наказу Начальника Залоги і Командіра Тетіївського полку від цього числа за. ч. 37, я вступив в виконання обов'язків Коменданта м. Тетіїва і околиць.

§ 2.

Рух по місту Тетіїву і предмістям дозволяю з 4 1/2 годин ранку до 10 годин вечора. Після цього часу всі особи, котрі будуть ходити по місту і предмістям і не будуть знати перепуску, будуть заарештовуватись вартою і доставлятись до Комендантури.

§ 3.

Сурово під страхом тяжкої відповідальності заборонаю безпричинну стрілянину. Населенню наказую стежити і ден за другим і осіб, котрі будуть безпричинно стріляти доставляти до комендантури або повідомляти мене про їх прозвища для негайного арешту винних і накладення на них кари.

§ 4.

Явних і тайних агітаторів проти влади У. Н. Р. а також грабітелів і різних злочинців буду вилловлювати і по закону У. Н. Р. тяжко карати.

§ 5.

Сурово заборонаю варку самогонки. Буду наряжати позаків для огляду помешкань вінокурів. В випадку буде знайдена заварка на самогонку, або самогонка, буду накладати на винних штрафи до 100000 гривень.

§ 6.

Комендантура міститься в Штабі Тетіївського полку (бувша волость) Прийом по всім справам з 10 год. до 2 год., а по негайним во всяке время.

Комендант
м. Тетіїва і околиць.

ЦЕВРІЙ.

Doc. 177 Leaflet

Order no. 1. Commandant of the town of Tetiiv and environs 19 May 1920 Tetiiv

Source: TsDASBU

5000 КАРБОВАНЦІВ!!!

Dowództwo 3. armii

Kijów 16. V. 20.

Штаб 3-й армії.

Київ 16. v. 20 р.

Штаб 3-й армії.

Київ 16 v 20 г.

Do mieszkańców miasta Kijowa.

Wojska Polskie oswojodziły Kijów z pod władzy terroru, wypierając daleko za Dniepr czterydziesiątki komunistyczne, lecz w mieście pozostało całe mnóstwo agitatorów bolszewickich, którzy usiłują wywoływać nieporozumienia między ludnością cywilną a wojskiem.

Dozdo do moje wiadomości iż prowokatorzy ci przebijają się w mundur żołnierza polskiego, by plamić go przez dopuszczanie się nadużyć i grabieży. Za pomocą tego podstępu chcą oni rozbudzić wśród mieszkańców Kijowa pogardę i nienawiść dla Wojska Polskiego. Aby

Jeżeli w przyrzuceniu weźmie udział więcej niż jedna osoba Nagroda będzie odpowiednio podwyższona i podzielona.

Wszyscy oficerowie i żołnierze Wojska Polskiego z obowiązku biorą udział w tej akcji—do nich więc ludność może zwracać się o pomoc i poparcie.

Przyłapani prowokatorzy będą oddani pod sąd doraźny.

Edward Rydz-Śmigły
General Porucznik i Dowódca.

Za zgodności:

Szef sztabu Kijowa.
Major, Szef. Gen.

До населения м. Киева.

Польская армия звільнила Київ від терору, відкинувши далеко за Дніпро владу комуністичних „чрезвычайка“. Але у місті залишилось багато більшовицьких провокаторів, котрі сють сварку між населенням і військом.

Я одержав відомості, що ці провокатори одягаються у форму польського жовіра, щоб соромити його добре ім'я грабжками та злочинами. Такою дорогою хотять вони навчити Київлян погарди та ненависті до Польської Армії.

Щоби охоронити підстави мені частини від skutків цієї провокації, оголошаю, що за кожного більшовицького агітатора, захопленого у польської формі, війська Комендатура буде платити захопленому нагороду в кількості 5000 карбованців.

На випадок коли агітатор буде затриманий з поміччю кількох осіб, сума ця буде відповідно увеличена і поділена між учасниками.

Усі старшини і жовіри Польської армії в таких випадках обов'язани оказувати допомогу і до них належить звертатися за допомогою.

Захоплені провокатори будут передаватися військово-польовому суду.

Едвард Ридз-Сміглий
Генерал-Поручник і Командир армії.

З одержаною відомості:

Начальник Штабу Мунцеба
Major Gen. Штабу.

Къ населенію г. Киева.

Польская армия освободила Киев отъ террора, отбросивъ далеко за Днѣпръ власть коммунистическаго чрезвычайка. Но въ городѣ осталось много большевистскихъ провокаторовъ, которые стремятъ вызвать между населеніемъ и войсками.

Ко мнѣ поступили свѣдѣнія, что эти провокаторы одѣваютъ форму польскаго солдата, чтобы позорить его доброе имя грабжками и беззаконіями. Такимъ путемъ хотять они внушить Киевлянамъ пристрастіе и ненависть къ Польской Арміи.

Чтобы предотвратить подлишеніемъ этихъ частей отъ послѣдствій этой провокаціи объявляю, что за каждаго большевистскаго агитатора, захваченнаго въ польской формѣ, городская комендатура будетъ уплачивать задержанному награду въ 5000 карбованцевъ.

Въ случаѣ если агитаторъ будетъ захваченъ при участіи нѣсколькихъ лицъ, сума эта будетъ соответственно увеличена и раздѣлена между участвующими.

Все офицеры и солдаты Польской арміи въ подобныхъ случаяхъ обязаны оказывать содѣйствіе и къ нимъ надлежитъ обращаться за помощью.

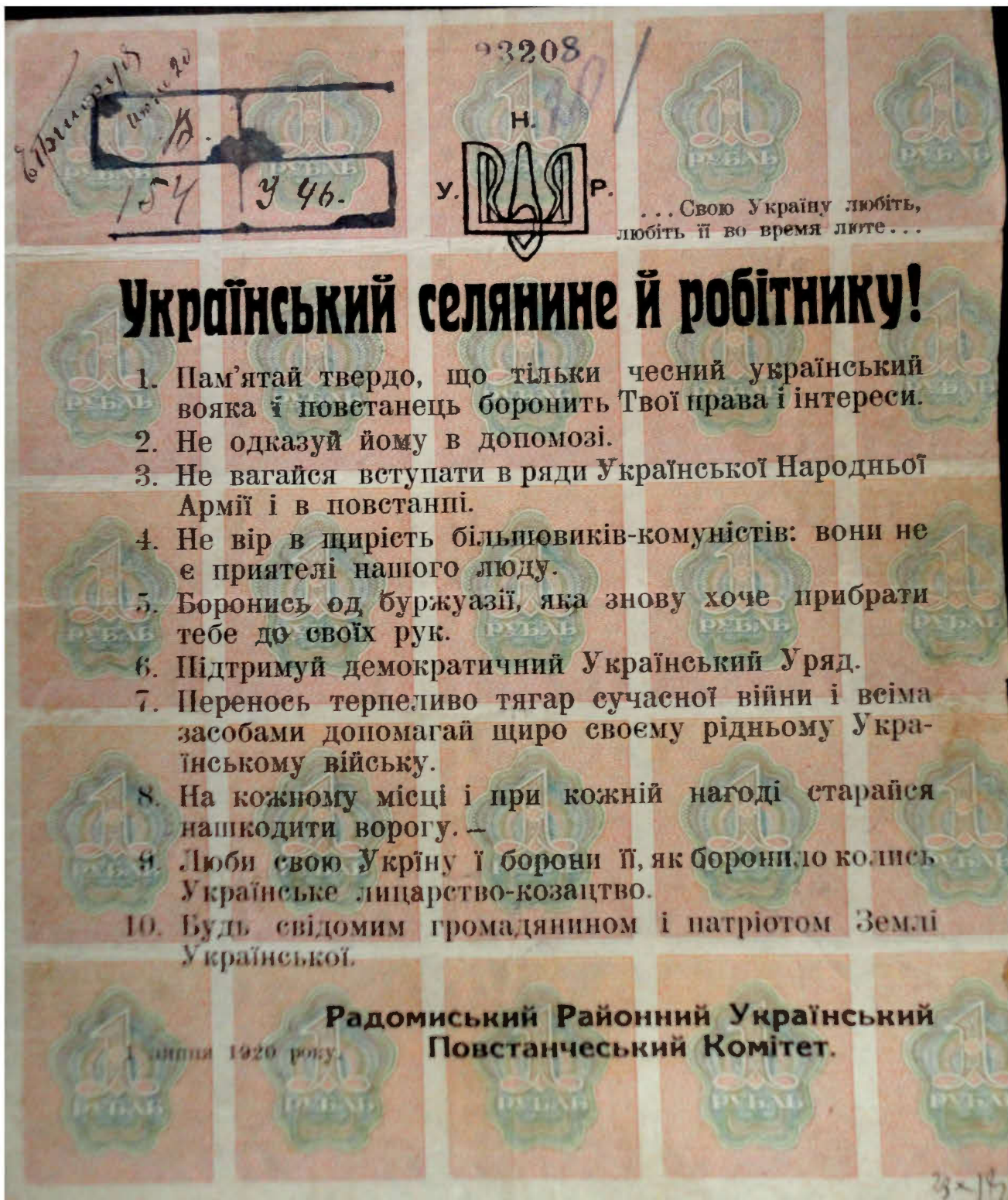
Задержанные провокаторы будутъ передаваемы военно-полевому суду.

Едвардъ Ридз-Смиглий
Генерал-Поручникъ и Командиръ арміи.

З одержаною відомості:

Начальникъ штабу Мунцеба
Major Gen. Штабу.

Doc. 178 Leaflet (ukr russ pol)
5000 karbovantsi!!! to the population of Kyiv.
Source: DNAB

Doc. 179 Leaflet
Ukrainian Peasant and Worker!
Source: DNAB

Ukrainian Left SRs and Left SDs

ОТКРЫТОЕ ПИСЬМО
идейным БОЛЬШЕВИКАМ России
от Объединенной Народно-Пролетарской Организации левых социалистов Украины.

ТОВАРИЩИ! В этот момент, когда Российская Революция переживает тяжелую эпоху своего развития, когда силы Революции не прибывают, а идут на убыль, когда нужна колоссальная организация, революционный сил для защиты и углубления народно-пролетарского движения, мы решились обратиться к Вам с настоящим письмом с целью уяснить себе ваши отношения к настоящей революционной ситуации, дабы иметь возможность общими силами спасти те революционные завоевания, которыми, по нашему мнению, угрожает опасность со стороны реакции. Мы видим и уверены в том, — это чувствуете и вы, — что ваш стратегический поход на Украину, является одной из главных ошибок вашей тактики.

Мы ни в коем случае не можем предположить, что вы, всегда так горячо защищали право на самопредбление и всегда понимали важность этого права для пользы классовой борьбы, вынуждены сознательно попарать это право. Этим вы вызываете ненависть в массах другой национальности и усугубляете национальную вражду часто между одним и тем же классом, чем тормозите и угрожаете разрыву социальной борьбы за право трудящихся масс.

Les nations sont un fait, et elles sont aussi un élément nécessaire au développement de l'internationale', (Нации есть факт, и они есть также необходимый элемент для развития Интернационала), так было сказано на Интернациональном конгрессе в Штутгарде.

Maintenant la nationalité c'est donner au prolétariat la force la plus grande pour combattre la classe qui est au pouvoir dans son propre pays" (Поддерживать национальность, — значит дать пролетариату наибольшую силу для битвы с могущественнейшим классом в его собственной стране), добавляет Н. Н. Ван Кол в своей брошюре "La paix de demain et la démocratie socialiste" (Завтрашний мир и социал-демократия).

Так точно высказались и высказались и Вы, товарищи, когда вотировали резолюцию против политики и тактики царского деспотизма и — ну жели же — сегодня Вы признаете, то, против чего боролись вчера...

В № 47 "Социалдемократ" мы ответили прямо и ясно на искусственно возникающий вопрос что сделала бы наша партия, если бы Революция поставила ее у власти вотчас. Мы ответили: 1) мы немедленно предложим бы мир ВСЕМ воюющим народам; 2) мы огласим бы наши условия мира, состоящая в немедленном освобождении ВСЕХ колоний и ВСЕХ угнетенных или неполноправных народов; 3) МЫ НЕМЕДЛЕННО НАЧАЛИ БЫ И ДОВЕЛИ БЫ ДО КОНЦА ОСВОБОЖДЕНИЕ НАРОДОВ, УГНЕТЕННЫХ ВЕЛИКОРОССАМИ....

Эта цитата, товарищи, взята из «Исходного Письма Швейцарским Рабочим», которое было напечатано в Швейцарии от имени Российской С. Д. Р. П. объединенной Центральным Комитетом и подписанного (8-го апр. н. с. 1917 г.) тов. Н. Лениным.

Мы умудренно останавливаемся и подчеркиваем третий пункт выдеприведенной цитаты.

Это Ваш ответ, товарищи, на поставленный Вами же вопрос что сделала бы ваша партия, если бы Революция поставила бы ее у власти.

Посмотрим же, товарищи, что сделала ваша партия относительно освобождения народов, угнетенных Великобританиями.

Оставим для этого в стороне общепролетарскую ситуацию, в которой вы, к сожалению, стоите безразлично, в линии остановились на положении в России власть — в ваших руках. Диктатура она вам не мешает, как ни того хотеть, а после упорной борьбы, но это дѣло не мѣняет.

И вот начали ли вы освобождать народы угнетенных Великобританиями. Нет, товарищи, вы только не начали этого святого дѣла, но — тем не менее, — удерживаете, держа в своих руках Красные Знамя трудящегося народа, вы продолжаете пути, начатый политикой центристов, и этим мешаете вести освободительную борьбу тем, кто в децентрализации ищет облегчение социальной борьбы.

Товарищи! Станемте на реальную почву борьбы трудящихся масс, взглянем снѣло в будущее народы и постараемся выяснить происхождение. Неужели же вы серьезно думаете, что в данный момент можно «социализировать» национальность. Неужели вы искренно вѣрите в побѣду насилия и на этой базѣ в торжество Святой Идеи.

Позвольте ответить нам: мы не вѣрим в социализм, который вызывает ненависть в средѣ тех, кто должен быть ЕДИНЫМ — в средѣ трудящихся масс; мы не вѣрим в социализм, который ведет к порабощению нации болѣе слабой, нации болѣе сильной — но также мы не вѣрим в то, чтобы шайные большевики России вѣрили в торжество насилия — поэтому мы и обращаемся к вам с настоящим письмом.

Стоя на стражѣ независимости Украины, как национальной единицы, признавая Интернационал свободных народов и, идя к полному освобождению трудящихся масс, мы требуем отъ вас во имя признанных вами принципов независимости народов, наций и т. д., прекратить войну между двумя братскими народами и тем дать возможность революционным силам Украины углубить борьбу внутри страны.

С своей стороны мы дѣлаем и сдѣлаем все возможное, чтобы потушить разгорающийся пожар и угрожающей окончательной побѣдѣ тех масс, знамя которых мы держим в своей руке.

Товарищи! Слишком опасен момент для того, чтобы самим нам разбивать силы.

Помните! когда двое сражаются, третий готовится к войнѣ. Этот третий наш общий враг — буржуазия — как класс эксплуататоров.

Сбережемте же наши силы, т. к. в них залог побѣды.

Междусоборная война — наше поражение.

Прекратите же ее, товарищи, ибо повторение, вашу ошибку использует наш общий враг.

Наш лозунг: мир и укрѣпление революции на базѣ ТРУДОВОЙ УКРАИНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ, как переходной стадии к социальной, общепролетарской Революции.

К согласию же, товарищи, помните наше общее святое дѣло!

По поручению О. Н. П. О. Д. С. У.
подписали члены В. К.
Предсѣдатель организации А. Верховский.
Товарищ Предсѣдателя Н. Божинский-Бажко.
Секретарь С. Дубиня.

г. Київ.
12 Слѣва 1918 року
Інституція 23 нов. 6.
Тим часомий Виконавчий Комитет

8665cu

Doc. 180 leaflet (Russ.)

An open letter to Russia's Principled Bolsheviks from the United Popular Proletarian Organizations of Ukraine's left-socialists.

Source: DNAB

УКРАЇНЬСЬКА ПАРТІЯ СОЦІЯЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

ДО ДИРЕКТОРІЇ УКРАЇНЬСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.

Задумана в наслідок шовіністично-державницької політики правительства Центральної Ради, котре віддало Україну на поталу всевітньому імперіалізові, революція на Україні знову віджила з початком німецької революції. Ця остання нанесла черговий удар опори світового імперіалізму, що позбавила реакцію на Україні її підпори і дало змогу революційному селянству, робітничтву і військові уопішню повести повстання, до которого весь час підготували і закликали українські партії революційного соціалізму і котре досі криваво кувалося силами світового імперіалізму (німцями, добровольцями і ін.).

Це ніяк не свідчить ще раз, що українська революція є — тільки етап, частина світової соціалістичної революції, з котрою вона нерозривно зв'язана і від успіху котрої вона залежить і сама. Тому і революційна політика на Україні повинна вестися в напрямкові, котрий сприяв би розвитку всевітньої революції і закріпив її позиції. Волжі ж спроби ведення самаратної політики погрожують знову кинути Україну у нащу жорстоку реакцію, в котрій неминуче загинуть не тільки соціальні, але політичні та національні здобутки революції.

Що би не бути одірваною від всевітньої соціалістичної революції, українська революція повинна йти шляхом нещадної класової боротьби з капіталістично-буржуазним ладом, невідменною «національно-демократичним» гаслами.

Таку політику може вести лише сама класа працюючих, організована в ради робітничих і селянських депутатів, котра опершись на збройну силу пролетаріату та біднішого селянства, встановить свою диктатуру зломить опір імперіалістичної контр-революції, зруйнує підґрунтя основи капіталізму і встановить соціалістичний лад.

Скористувавшись моментом повстання, соціально-класова суть которого на перший момент була затемнена національно-демократичними гаслами, причина чого крилася у загальній невідомості «демократичних» і національно-українських кол до гетьманщини, — ви оперлися на регулярну силу класово-несвідомого національного січового стрілецтва і проголосили свою владу в імені українського трудового народу. Декларувавши перехід влади до працюючих і рішучу боротьбу з буржуазією, ви натемище тримаєте владу в руках купки націоналістичної інтелігенції і збиваєте українську революцію на національно-державницькі манівці і неминуче ведемо

її або до нової «гетьманщини», або до повторення ненормальності і ексцесів, які пережила Україна торік.

Замість передати владу трудовому селянству і робітничтву — на місця закликують прислани комісари і командири набрані в ради декларованої націоналістичної інтелігенції (часто з «гетьманськими» інтуїтами), котрі «управляють» мірами гетьманських феодалів, а в центрі фактично переводяться військовим диктатура осіб і невідповідальних груп.

Спроби робітничого, селянського і революційного війська організуватися не вдаються жорстокими карними операціями («Катомір», «Кернани», «Коростень»). Селянська влада проходить під агітаційним і військовим тиском, розгалужується (Харків, Фальківщина, Ніжин, Мотикава — повіт, Київ — суб.) і фактично тероризується арештами членів революційних партій і погрозами розстрілу. Робітничтво теж залякується і розганяється репресіями і розгромом робітничих організацій (Харків, Київ і др.).

Партія революційного соціалізму поставлена «по за межами закону», — терором, розстрілами, арештами, висудами; не з'явлені можливості легальності через цензуру, арешти редакцій, закриття газет («Боротьба», «Наш Кіев», «Сол. Раб.» і «Сол. Діло»), обмеження можливості виступів у друкарні та буржуазної преси. Розширюється національна ворожобча, яка виступується на «скарги», «жидів», «євреїв» і т. ін., що викликає не тільки погроми («Вардичів», «Катомір» націоналістичний терор).

Така внутрішня політика, ведена в більш ніж сумнівним зв'язком (зв'язання до імперіаліста Антанті, нерозлучність у боротьбі з добровольцями, «дидками» і т. ін.) безсумнівно розширює і прагне обличчя «Директорії» в масах і погрожує кинути країну в полум'я куди анархічних виступів і залив революційною кров'ю непоминних, котрі владуть жорстоку хвилю політичного «уряду».

Вратувати від цього може лише негайно передати владу «Директорією» в руки рад робітничих і селянських депутатів, за що, ако революційно-організаційний центр, ми будемо рішуче боротися.

Вся ж відповідальність за можливі ненормальності революційного руху ляде на вас.

Головні Революційні Комісари:
Гнат Михайличенко,
В. Блакитний (Блакитський),
Мих. Шангар,
Вас. Дашкевич,
О. Шучський,
М. Литвиненко.

Січень 1919 року.

„В боротьбі владуєш ти право своє“

УКРАЇНСЬКА ПАРТІЯ ЛІВИХ СОЦІАЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

До залізничників.

Товариші залізничники! Київський залізничний комітет Укр. Партії Лівих Соц.-Рев. звертається до вас з такими словами:

Гетьманська влада під натиском українських селян та робітників увала. Край злиднів від кривавого зради, Вільгельмового холопа, який з шайкою блюгардійців та „Хайборобів“ душив та грабував робітничу та селянську Україну. Багато горі та страждань перенесли від буржуазно-поміщицького режиму також і українські залізничники. Під дулами револьверів, під огнем розстрілу вони творили волю побідників-імперіалістів: несли хліб, який було одірано у селян, везли німецьких солдат, аби ті розстрілювали їх же братів-селян і робітників, які піднімали повстання проти насильників.

Всі залізничні організації було розбито обрешеною рукою. Обурені залізничники відновили насильникам загальним страйком в літні місяці Урад державної варті не піддав залізничників, що не ставали до праці. Сотні найкращих товаришів було розстріляно, тисячами гнали їх з посад, сажали до в'язниць та везли до Бресту на примусову працю. Замість усунення з посад, примали гетьманських прихильників та чорносотенців.

Зміцнення режиму робили занадто важкими умови праці робітників. Залізничний транспорт, сей живий нерв краю, за час господарства гетьмана було зовсім зупинено, і ніяка сила не може його налагодити знову. Але ж влада гетьманська увала. Лекто зітхнула робітники, що мали надію від нової влади отримати поліпшення свого політичного та економічного життя. Але ж на місці гетьмана обдуривши робітників та селян, сіла Директорія з Петлюри-Винченка та січових стрільців. Що ж сталося?

Тисячі залізничників залишаються без роботи на вулицях і голодують. На посадах залишаються тільки гетьманські, які повернулися в „самостійників“ і тейлоровці, які примазуються до режиму Директорії та хочуть залишитись повними керівниками залізничного руху.

Як і перш, дупляться професійні організації, вся влада на залізницях переходить до рук сміливих гуртків самостійників, на відповідальні посади запрошуються все ті ж п. п. Вирко, Діденко та інші перевертні. На залізницях знов починають працювати шпикки, починаються доноси, гонять совітських робітників, розстрілюють лівих с.-р. та комуністів. Директорія, аби пованува-

ти хоч один шийний знаєдень, стинала „Трудовий Коопрос“ з дулиць та буржуазної інтелігенції, на який не було допущено залізничників. Але ж Український трудовий наряд арозумів, хто єш йому на шию і новим повстанням зкинув яри зрадників. Під натиском совітського війська груток авантюристів повинен був тікати в Галичину та до Союзників, аби там шукати собі допомоги, як то рік шукали П у Ейхгорна. На Україні, в Києві запанувала Совітська влада. Дорогою ціною жертв та крові здобув собі працюючий паріс єш владу. Тепер настав час, коли робітники України, коли залізничники повинні взятись за діло, повинні міцною вартою стати навколо совітів, і битись у купі зо всіма працюючими за повну побіду робітників та селян.

Товариші! Ви, працюючі, повні господарі залізниць. Через свої виборчі комітети, через залізничні з'їзди ви повинні взяти в свої руки долю та управління залізницями. Ніяких комісарів, крім виборчих! Ніяких призначенців, які вам зрадять. Збирайте збори, з'їзди, вибирайте районні, вузлові комітети, відновлюйте ваші залізничний професійний союз, який згуртує біля себе всіх працівників залізниць. Беріть до своїх рук залізничне господарство, яке утворено вами ж.

Ви одні господарі і управителі залізниць.

Друге завдання стоїть перед вами: шасати та підняти залізничний транспорт. Тільки при трудовій товаришській дисципліні, тільки при самодіяльності робітничих організацій можна виповнити се завдання. Треба підняти господарство залізниць, необхідно дати допомогу республіці, дати роботу тисячам безробітних робітників.

Третє ваше завдання, товариші,— міцно стати навколо совітів. Ради робітників та селян одні тільки можуть захистити працюючий наряд.

Радами робітничих та селянських депутатів покривається вся Україна. Совітська революція захоплює Захід. Тільки совітська влада, яка буде міцно зв'язана з працюючими масами, може одіграти страшного ворога.—Антанту, яка нападає зараз на робітничу та селянську Україну. Тільки влада робітничого народу може розв'язати величезні завдання зовнішньої та внутрішньої політики.

Ви залізничники, з обробою в руках б'ялись за владу Рад на Україні, кров'ю своїх найкращих борців ви завоювали собі перше місце між українським пролетаріатом,—то бережіть

же єш совітську владу, не гайуйте велику діло, пильнуйте за ніною владою та нашими виборчими доуутатами, проводьте над ними свій контроль, не переддайте їх, аби не робили премохів та похляп.

Четверте ваше завдання: всі до Української Партії Лівих Соц.-Рев.! Ще в 1905—1906 роках залізничники шли під стягом Землі та Воли. В часі февральської та октябрьської революцій ви мали за гасло: в боротьбі здобуєш ти право своє. Після смерті правих соц.-рев. пала партія тільки одна залишається наслідницею „Народної Воли“; вона захищає селян та робітників, вона бореться за чисту совітську владу робітників та селян. Вона домагається соціалізації землі, фабрик, заводів та залізниць.

Ліві соц.-рев. в своїй непримирній боротьбі з імперіалістами відомімих підписати ганебний берестейський мир і покарані на смерть катів революцій імперіалістів Мирбоха та Ейхгорна.

Партія лівих с.-р. ніколи не впаде на яку згоду з буржуазією, нераджувала ні на хвилю сирамі роботоного люду.

Праця П по організації залізничників величезна, вона не мало сил поклала на організацію „Вікеля“. І тепер, коли комісарський уряд в Росії диктував майже всі залізничні організації, змінявши їх на комісарів та ревкомів, серед залізничників тільки одна партія лівих с.-р. сміло піднімає свій голос, аби захистити права робітників.

Вся влада працюючим! Поше розпорядження робітників фабриками, заводами та іншими! Широка децентралізація управління!—Такі наш програм, а як ми ідемо до вас, залізничники. негайно беріться за діло. Організуйте гуртки лів. с.-р. по цехам та службах, організуйте Районні Комітети, збирайте зібрання, давайте статі, отчети про життя залізничників до газети „Борьба“ та турбуйтеся за найкраще розповсюдження по колій вашої газети „Борьба“. На всі з'їзди рад, комітетів та організацій проводите своїх партійних товаришів.

Прачайте не покладаючи рук. Тільки в упертій роботі та боротьбі здобуємо ми право своє.

Всі в ради Рад!
Всі під прапорі лів. с.-р.!
Хай живе міжнародна соц. революція!
Хай живе всеукраїнська залізнична організація лівих соц. рев.
Хай живе Українська Партія Лівих соц.-рев.

Київ, февраль 1919.

Друкарня І. М. Вулицького та Соїзів у Києві.

Київський залізничний Комітет Українських Лівих Соц.-Рев.

Doc. 182 Leaflet
Ukrainian party of left Socialist Revolutionaries. To rail workers!
Source: DNAB

ДО СЕЛЯН ТА РОБІТНИКІВ УКРАЇНИ.

Селяне і робітники! Українська партія Соціалістів-революціонерів втомилася в боротьбі з російським імперіалізмом, в боротьбі з російським паном, який впродовж двох минулих років революції не раз звертався до вас в своїй правдивій олівці тоді, коли ви обурені жорстокими грабінками, гетьманщиною, чи то в ділового боку / російські комуністи, терпіли на собі янушанин, напівлето мали пунду в тому правдивому слові. І ви, селяни і робітники України, явилися на янушину, ви вимкнули віконичне російське ярмо в 1917 році, ви виграли російських більшовиків з нашої України в Агості 1918 року, ви повстали проти Німців і Гетьманщини добродієцьких картів на принципі того-ж 1918 р. зараз ви знову в біді і тепер знову партія кличе вас.

Товариші Селяне і робітники! Коли російські більшовики-комуністи явили на Україну, вони вам кричали, що несемо вам свободу, ми дамо вам освіту, комунізм, ми піднімемо вам добробут... найближ серед вас ті, що повстали більшовиками, повстали проти українських військ і за допомогою повстанців російських комуністів зайняли Лівобережну Україну, потім Київ і всю Правобережну Україну. Коли ви селяне і робітники явили проти Директорії, ми соціалісти-революціонери не могли йти проти вас і вийшли в уряд. Але що-ж вам дали більшовики?

Ви побачили, що вони в такі самі російські хижаки-імперіалісти, як російська буржуазія - поміщики і капіталісти. Не свободу і не Союз вам не дали, а їм потрібний був вам хліб, ваше добро. Як тільки зайняли були валіаниці, так повезено зараз було в Україні зерно, мука, цукор, білизна, олія, чоботи, коси, машини з фабрик і заводів, погано коней, орок і все те повезено було до Москви. І поки селяне на Полтавщині, Київщині побачили все і заперечили тому, коли Київські робітники не мали можливості дати жити на голоді про те заявили то їх союзники - тисячами розстрілювало, села поспалювало / в Сивирському і Васильківському повітах / . І ви бачили, що це є не друзі народу, а грабінники.

Проти грабінки повстав народ. Селяне Полтавщини / Пирятинський, Перемішанський пов., / Київщини / Київський, Васильківський та Канівський, Гарашиківський, Звенигородський і інші повіти / а де яких місцевостях Подоллі і Волині повстали і погнали від себе більшовиків і Українська партія соціалістів-революціонерів пішла з народом.

Було закладено по згоді між Українськими соціалістичними партіями Соціалістичний революційний Комітет і в той Комітет Українська партія соціалістів-революціонерів послала представників своїх товаришів Членів Центрального Комітету партії. Заразом в тій партії визнаючи конче необхідним з'єднання всіх сил України в боротьбі з Московськими комуністами по згоді в Директорію і партію Соціал-демократів прийняла участь в складанні Всеукраїнського уряду і послано в Уряд п'ять товаришів Міністрами. Після складання цього соціалістичного Уряду партія таким чином об'єднала повставший на-

рід з Українським військом Уряду, що на той час припинено було одійти до Галичини.

Зараз же Українське військо неупинно йде вперед жене більшовицьких повстанців з України. То військо - то є селяне і робітники України, ваші сини, ваші брати, які йдуть об'єднано з всім повстанчим народом для спасення України од грабінників.

Українська партія Соціалістів-революціонерів звертається до вас селяни і робітники України з закликком словами батька Тараса Шевченка:

"Вставайте, кайдани порвіте!"

Заповняйте ряди Вашого війська Українського, всім допомагайте йому, вам партія закликає, що вона мамчи своїх членів в Уряді - Міністрів не допустить до отняття у вас Ваших прав на віільну працю на землі. Ви маєте управлятися Народними Радами, де будуть лише ті, що працюють. Ви маєте зараз вибрати Волосні, Повітові, Губерніальні Ради. І коли буде вигнано Московського ворога як на Всеукраїнській Раді за вами буде закріплено законами право трудового людю на владу в своїй землі - наші Україні.

Партія звертається до вас, обманути російськими комуністами Українці-червоноармійці! Отмайтеся, подивіться, що ви робите за що Ваших братів б'єте. Лиша лише для того, щоб і вас потім російські червоноармійці побили, коли ви їм будете недовірливі, коли вони вашу батьківщину ограбують, Ваших бестер агвалують. Стайте і станьте плечем до плеча з Вашим братом Українським Козаком проти ворога нашої України.

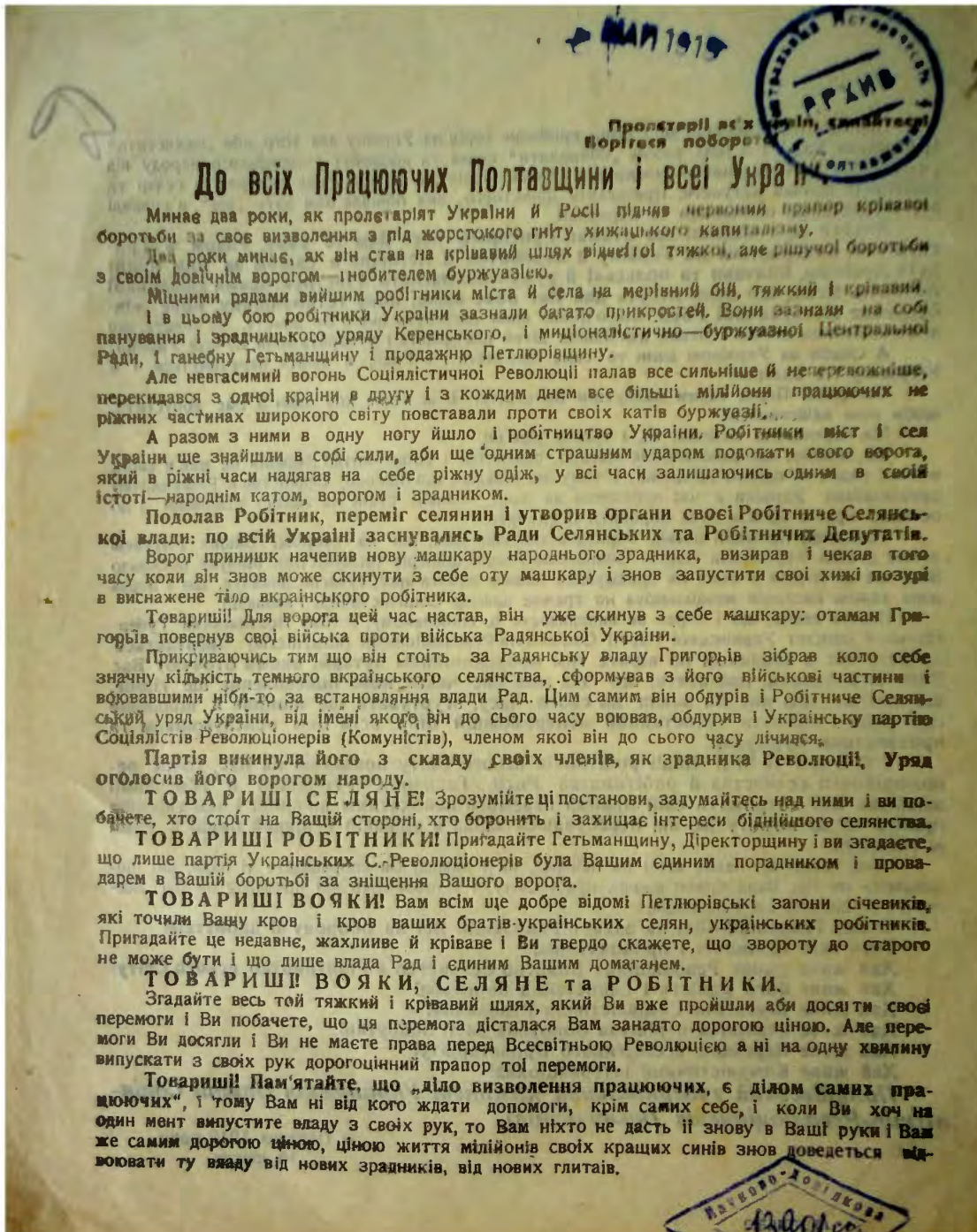
Товариші селяне і робітники! Час не вде, хліб до зриває на полях, який хочуть забрати у вас Москві, коли ви не вигонете тих чужинців.

Не слухайте їх солодких слів, а послухайте кров'ю написану правду Ваших братів.

До зброї!
Геть грабінників!
Хай живе Український вільний трудовий Нарід!
Хай буде йому Земля і Воля.

Центральний Комітет Української партії Соціалістів-Революціонерів.

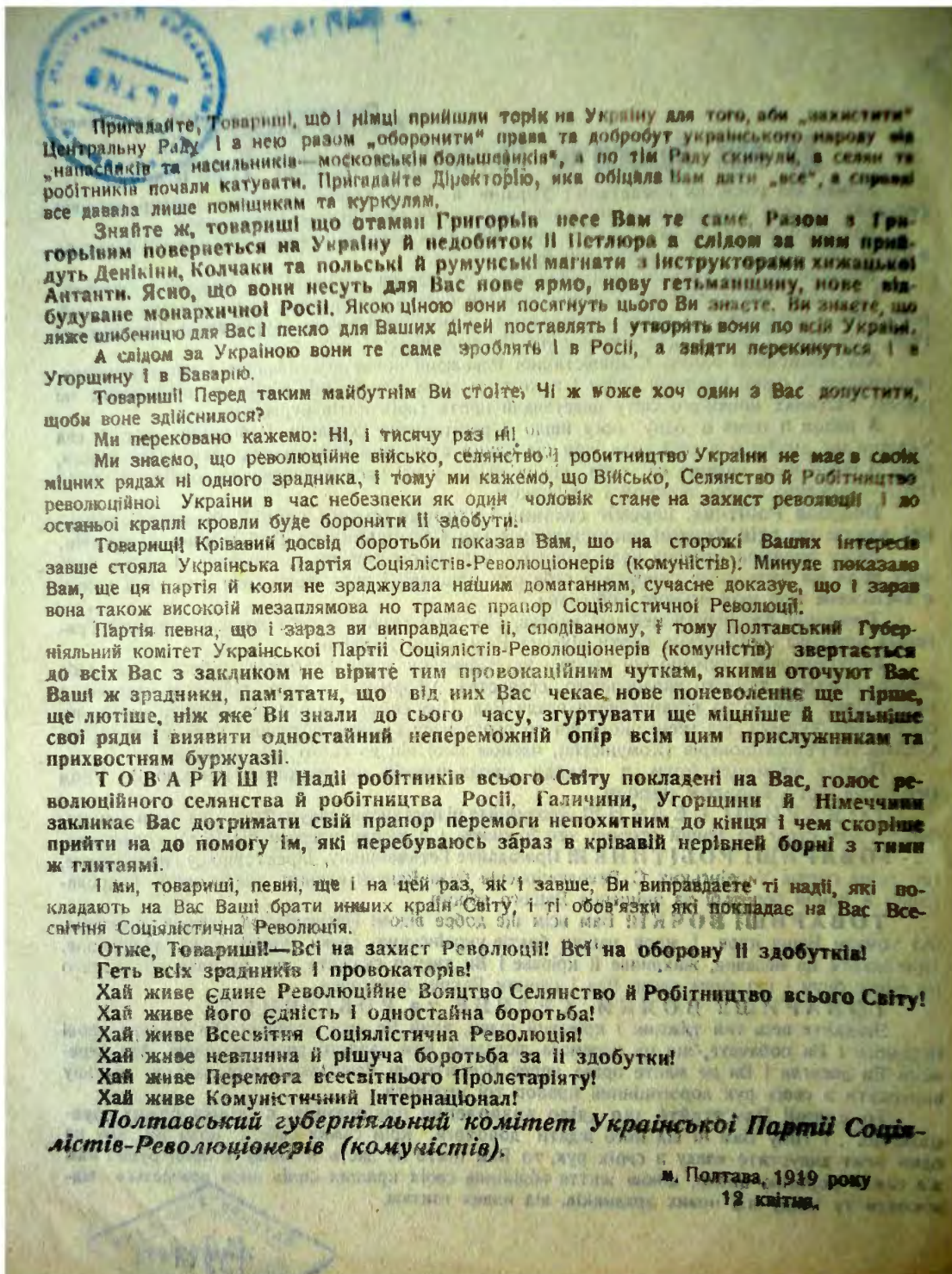
Doc. 183 Leaflet
To the workers and peasants of Ukraine
Source: DNAB

Doc. 184 Leaflet

To the entire working population of Poltava province and all Ukraine!

Source: DNAB

Doc. 184 (overleaf)

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

ТОВАРИШІ РОБІТНИКИ Й СЕЛЯНЕ!

Ми живем в великий бурхливий історичний час, в час визволення з під тяжкого капіталістично-буржуазного ярма, пролетарсько-робітничого ладу. Кращі проводирі революційного руху своїм власним досвідом і своєю безстрашною смертю на праві діло направили нас на дійсний шлях, єдиний шлях, котрий може привести Вас до кращого життя.

Настав рішучий момент боротьби. З кожним днем приходять вісти, що славна червона армія за допомогою повстанців на кожному кроці ломить і б'є гравармію Денікіна. Майже вся Україна очищена від золотопогонної зграї.

Памітайте, що не тільки в нас на Україні, не тільки в Росії, але й в західній Європі свідомий пролетаріат гордо й рішуче заявив свої права і організовано бореться з експлуататорам. Так німецький пролетаріат вдруже повстав збройно проти панування буржуазії. Во Франції йде вже восьма неділя революції. В Англії йдуть загальні страйки робітників, в Італії цілковита перемога на боці соціалістів і признали здобутки російської революції. В східній Америці робітники не задовольняючись сучасним буржуазним строем оголосили загальний страйк. І в інших країнах Європи робітники розпочинають відкрито й організовано боротися з буржуазним строем.

Робітники и селяне!

Ви бачите, що недалеко той час, коли хвиля соціальної революції охопить всю Європу, коли ця хвиля змете всю мідь буржуазного ладу. От же й на Україні соціалістичний рух йде невпинно. Всі справжні революційні сили України з'єднались біля Української Комуністичної партії (боротьбистів). Завдяки цьому міцному об'єднанню всіх революційних сил, п'яна Денікінська армія тікає з України. Завдяки цьому об'єднанню провалилась вся Денікінщина, провалилась вона як і Гетьманщина і ин. Багато руїна і страждань причинили оці наймити буржуазії Вам біднійшій пролетаріату й Вам селянам. Згадайте катування Гетьмана, грабування Денікінської зграї. Але минулися ці страшні кошмарні часи!

Не далекий той час, коли Україна і влада на ній знов належатиме робітництву й незалежному селянству. От же селянин і робітник помітай, що тіко ти зможеш утворити такий лад де-б робітник не був рабом капіталіста, а селянин наймитом поміщика. Але твердо памітайте, що зграя буржуазії це не зовсім задюшена і вона не спить. Міцно й організовано вступає й підтримує свою Українську Комуністичну партію (боротьбистів), яка стоїть

1. За відбудовання зруйнованої Української Незалежної Соціалістичної Радянської Республіки.
2. За утворення підвалин робітничо-селянської республіки-Української Червоної Армії, котра-б в повній згоді з Російською Червоною Армією били-б ворогів трудового народу.
3. За утворення федерації Радянських республік всього світу в яку має ввійти й Україна, як незалежна С. Р. Республіка.
4. Яка має дати землю тіко тому, хто її обробляє, звернувши особливу увагу на поліпшення становища біднішого селянства.

Так працюючий люд України помітай, що тебе закликають кращі сини України, які стоять на сторожі твоїх інтересів, які зорганізувались в Українську комуністичну партію (боротьбистів).

Ми протягаємо братерську руку й закликаємо Вас до спільної організованої праці. Тільки ця влада в склад якої вийдете Ви, бідніші люде, зможе утворити кращий лад.

Памітайте, що будучність в Ваших руках. Ти тільки один це зможеш зробити. І коли Вам милий спокій, тверда Ваша влада, от же організуйтеся, запишуйтеся, підтримуйте Українську Комуністичну партію (боротьбистів) і йдіть в Червоне Казачтво України. І тільки тоді опільно й міцно замкнувши ради, добудемо той блаженний лад і спокій, відбудуємо те, що зруйновано війною та капіталістичним пануванням. Тільки так створимо вільну Українську Соціалістичну Радянську Республіку і вкупі з працюючим людом Всесвіту на руїнах Капіталізму зробимо царство праці, правди, волі, царство соціалізму. Так гуртуйтеся скоріше до спільної праці, час не жде!

Хай живе Вільна Незалежна Українська Соціалістична Радянська Республіка!

Хай живе соціална революція Всього світу і визволення робітничих нас від гніту капіталізму!

Хай живе царство соціалізму! Хай живе Українська Червона Армія!

Хай живе III інтернаціонал!

Геть Катів і насильників працюючого люду.

Комітет Київської Української Комуністичної партії (боротьбистів).

4. Київ 21 січня 1920 року.

Doc. 185 Leaflet
Comrade workers and peasants
Source: DNAB

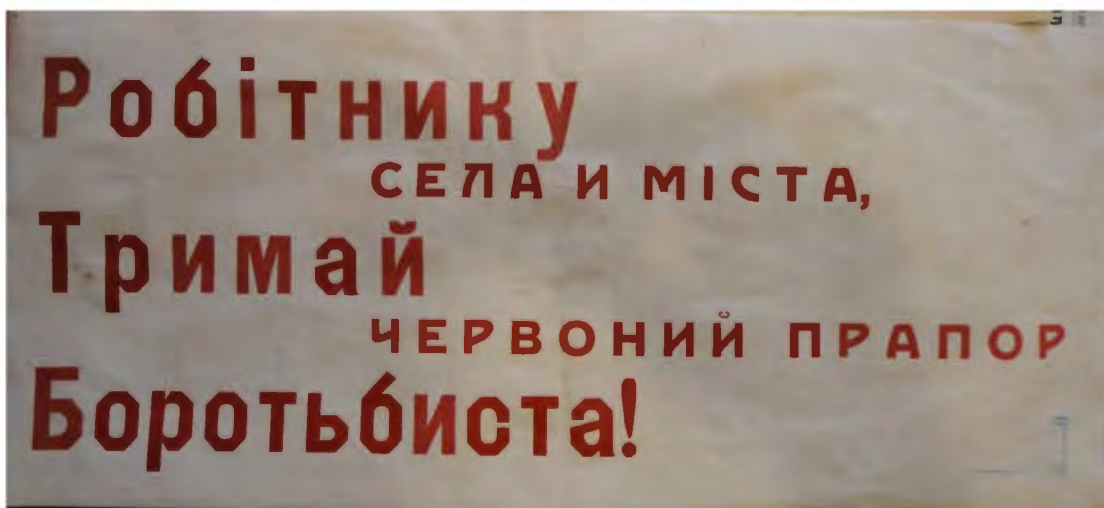

Doc. 186 Left-SR Leaflet.

Remember:

Either the Communists-Borotbists and the triumph of the soviet revolution in Ukraine – or, without them, its destruction.

Source: DNAB

Doc. 187 Leaflet (Left-SR)

To the village and city worker, hold the Borotbist Red Banner

Source: DNAB

Товариші Січові Стрільці!

Ви перші повстали проти ворогів українського народу і його державності. Ви були тим міцним, дисциплінованим центром, круг якого народом хотіли народна армія,—армія робітників і селян, що згурту в Вами вносила гетьмансько-поміщицьке гніздо реакції на Україну.

Великими зусиллями Вашими і волею української народної армії встановлено було самостійну і незалежну Українську Республіку; на ваших багнетах прийшла до влади Директорія.

Але жорсткий рух українського робітництва й селянства не міг зупинитись на тих половинчатих здобутках, які давала йому Директорія і робітники і селяне не могли задовольнитись дрібно-буржуазною політикою Директорії, яка сама одержавши од них владу, жила вала її на те, щоб не допустити до влади робітників і селян.

І от Директорія вступила в конфлікт з народними масами: які, покинули її і пішли сами шукати в боротьбі своїх прав Директорія Вашими силами боролася з робітниками і селянами: Вас вона жила вала для карних експедицій над ними, Вашими руками розстрілювала робітників і селян.

Користуючись Вашою загостреною національною свідомістю, Вашим непереможним бажанням здобути для українського народу вільну самостійну державу, вона українських робітників і селян виставляла як ворогів державності української і примушувала Вас їх катувати.

Директорія сама роз'єдналася з українським народом, вона ж носієла розбрат між Вами—січовиками, селянськими і робітничими дітьми — і робітниками і селянами Наддніпрянської України.

Директорія во ім'я незалежності Української Республіки сама руйнувала цю незалежність, бо не давала творчим її силам—робітникам і селянам будувати свою робітничо-селянську соціалістичну державу; Директорія тим дискредитувала в очах народних мас національну українську ідею.

І от Директорія довела Вас до того, що Ви які кров свою злили для народу українського, покидали Україну і не в жадом, а вороже провожали Вас робітники і селяне.

Директорія довела Вас до Винниці, а там і сама розпалася, розложилася,—і тепер Ви маєте уже справді реакційну Директорію, од якої одкинулися навіть помірковані соціалістичні партії.

І ця Директорія буде ласкою перед Антантою шукати у неї допомоги проти більшовиків, вона продасть Україну Антанті, яка й бажати не хоче про Україну, а в купі в Денікіним, добровольцями і чорносотенцями збирається відбудувати „Єдину недільну“ Росію, тюрму народу українського і інших народів.

Ви бачте тепер, як Директорія во ім'я самостійності України примушувала Вас розстрілювати українських робітників і селян, а тепер віддає цю самостійність на поталу Антанті.

Во ім'я самостійності Директорія загубила цю самостійність і рештки її віддає Антанті.

Товариші січові стрільці!

Ви можете хоч тепер уже зрозуміти, що національне визволення не можливе без соціального визволення українських робітників і селян.

Незалежна Українська Республіка може існувати лише як робітничо-селянська республіка рад, як республіка соціалістична. Той, хто вважав думати української незалежності, глибоко помиляється, і Ви не вважайте досі її шукати по вгору.

Для того, щоб українські робітники і селяне не чекали на допомогу із Москви, вони мають мати як доцільну як своїх товаришів.

Для того, щоб національне визволення не було замальоване в очах народних мас, воно має бути нести і соціально виводення.

Український народ буде переможцем і створить свою власну хату лише тоді, коли соціально і національно визволення ітимуть поруч; внакше загине і те, і друге.

Ви бачте, як Директорія загубивши соціальну справу, губить тепер і національну.

Але Ви не повинні далі терпіти її реакційної грядучої роботи. Ви не маєте права бути сідими зрадцями в її авантюрах з імперіалізмом Антанти.

Ви дали владу Директорії, Ви маєте й одібрати її у неї, щоб сам народ через свої ради робітничих і селянських депутатів правив своїми справами.

Ви весь час боролася за самостійну і незалежну Україну; Ви й тепер повинні рятувати її, ідучи разом з народними масами.

Ваші отамани роз'єдали Вас в народом; то Ви повинні знов піти в народом, знов бути центром, круг якого з'єднається велика народна червона армія для боротьби з світовими ворогами народу й пролетаріату.

Товариші, будьте червоними стрільцями, ставьте всіх червоні прапори, ідьте у купі в наші,—і ми утворимо свою незалежну соціалістичну республіку і допоможемо нашим вільним соціалістичним республікам у спільній боротьбі з чорним ворогом світового імперіалізму і реакції.

У вас може бути лише один шлях,—цей шлях разом з нами за соціалізм.

Отже, товариші,—Геть здраницьку буржуазну Директорію!

Годі продавати наш народ в ярма імперіалістам! Геть реакцію й імперіалізм! Геть буржуазію й поміщиків всього світу!

Хай живе Незалежна Українська Соціалістична Республіка!

Хай живе влада рад робітничих і селянських депутатів по всій Україні!

Хай живе червоне стрілецьтво і червоне козацтво України!

Хай живе всевітня соціалістична революція!

Хай живе вільний союз вільних соціалістичних республік всього світу!

Хай живе робочий інтернаціонал!

... Робітникам всім,
Ми руки подзьмо,
На бій їх зовім...

Організаційний Комітет Української Соц.-Дем. Робітничої Партії НЕЗАЛЕЖНИХ

Київ 26 лютого 1919 р.

Doc. 188 Leaflet
Comrade Sich Riflemen!
Source: DNAB

547

ДОКЛАДНА ЗАПИСКА

Центрального Комітету Україн. Соц.-Демокр. Робітн. Партії

ДИРЕКТОРІ Укр. Нар. Респ.

Відповідальний
видається АД УРСР
№ 547

Випуск на уряду то.

1) що більшовицька агітація через привабливість своїх козубів зустріла опору серед мас робітників й селянства і тим розвинула в Україні те, що значна частина селян та робітників ставилась вороже до боротьби з московськими більшовиками, а то і просто перешла на їх бік

2) що перебування у власті буржуазної демократії на противі останньої пішло остаточно доводити, що дрібна і середня українська буржуазія, після не виступала, як клас не в стані перевести своїх інтересів і організувати своєчасно в нові широкі верстви людські в українській демократії не виступавши соціального організму, напевно загубила інтереси широких верств:

3) що наслідки на фронті, отворюючи невпевненість у загальній політиці війни обіцяють впасти розкладі процес в ряди революційної демократії сприятиме процесі аварійних настроїв і остаточно робить неможливим організувати сили буржуазної демократії, дезорганізують і дезорганізують її

4) що в умовах безумовного відступу і небезпечності тилу, війська більшовицькі будуть організувати державного та військового характеру

5) що не виступаючи у своїй своїй цілості, утворивши загальну агітацію маси та масові акції на крайню демократично не тільки на широкі верстви людські, але й на вузькі маси, актуальні останні йти на уступки революційним силам:

6) що пропозиція вступити в угоду з антагоністичними силами не тільки не дасть гарантії, а ще більше його ускладнює, бо

а) незалежні сили пробувають тільки агітації на території України починаючи, що вони не розв'язують реальними силами і не може дати гарантії реального демократизму.

б) агітація не тільки не визнає української державності, але як агітація маси так і агітація більшовицьких комуністів і більшовицьких групівників агітація маси агітація про те, що й стремління—відбудувати, навіть там, де вони вже були використали сили українського народу.

Сила маси в антагоністичних умовах може тільки поширити на широкі верстви маси і тим самим надати опору революційним силам українського народу.

Центральний Комітет У. С. Д. Р. партії вважає, що при наявних умовах боротьби з більшовицькою агітацією веде лише до безладного розкладу української демократії, до дискредитації маси, що це так маси ведуть боротьбу самостійно демократично української державності, і в тому відношенні до боротьби наступати, на повного терміну української державності на Україні

Центральний Комітет пропонує Директору негайно вжити заходи з агітації і розвитку партійної і більшовицької агітації на території України, так і в Росії, в обсягу якої повинна бути українська агітація України та української державності на Україні і в тому відношенні до боротьби з більшовицькою агітацією і в тому відношенні до боротьби з більшовицькою агітацією

Ц. К. У. С. Д. Р. П. (підпис)

новтале в найбільш утвореної чотирихвилинною лінійною загальною руйні народнього господарства, якими, що не полещу, а тільки утрудняє досягнення остаточної цілі пролетаріату—соціалізму, весь час вивчає збройну боротьбу з більшовицькими життявою потребою українського народу і пролетаріату; тепер же, коли вичерпані всі сили і средства для переможної боротьби проти більшовицького панування, Центральный Комітет У. С. Д. Р. П., ні на йоту не зміняючи свого принципового негативного відношення до радянської власті, вважає, що уперта боротьба українського народу примушена навіть більшовицькі числиться з нашими національними догматами, вважає, що в огляду на вище зазначені причини порозуміння з більшовицькими в даний момент збереже б сили українського народу, дає б їм можливість не розпорощувати у боротьбі і в нелегальному та підпільно-господарному існуванні, а організуватися, вимагаючи б внутрішньої боротьби в кожному українському народі і тим самим притягнути б на бік української державності ті маси української людності, що йшли за більшовицькими, тим було б завдане останнього удару русифікаційно-централістичними намірами російських більшовицьких.

Принципова збройна боротьба проти більшовицької власті б не середі обороні працуючого люду проти буржуазії і прискорило б процес внутрішнього поділу більшовицького.

Після встановлення соціальної власті, як факту з боку майже всіх російських соціалістичних партій, а в разі переведення в життя масової революції—і українських, в значній мірі тривати бля собою грунт астрях перед тим що ішла більшовицькому запанує після реакції Центрального Комітету У. С. Д. Р. П. не вважає виключення, що в наслідок боротьби соціалістичних партій за демократичний лід у боротьбі за мир радянської власті, представиться можливість повільної трансформації й справжнє народоправство на основі всеобщого, прямого, рівного і тайного виборчого права.

Центральний Комітет вважає, що ставши після встановлення радянської власті можливість порозуміння з антагоністичними силами угоди з більшовицькими ми зазначено перед цим світлом, що умови повстання України французькими командуваннями нищать демократію і державність України, чим буде вказано на злочинну роль і сім сирани агентів французької Республіки

Розрив перемовин має виклинути на інші державні агітації і викликути бля тривати повною боротьбу України та незалежність.

Що ж до вільної європейської соціалістичної демократії, то розривом з антагоністичними силами не тільки не розриваємо зв'язку з масами, а напевно ставимо в тісний контакт із визволеннями силами на чолі, що в анархістичний паніци антагоністичні сили, в окремих Франції, на своїй європейській демократії завжди найбільш ефективними шляхами шляхами своїх сил—на шляхи революційним і на шляхи масового штовхання демократії України під владою більшовицької диктатури.

Часин Пресиді Ц. К. У. С. Д. Р. П. (підпис)
Секретар Ц. К. У. С. Д. Р. П. (підпис)

№ 186 в Пресурі (Франція) 10 березня 1919 року

Doc. 189 Leaflet
A concise note from the Central Committee of the Ukrainian Soc.Democ. Work. Party to the Directory of the Ukr. Nat. Rep.
Source: TsNB

РЕЗОЛЮЦІЯ

КИЇВСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У. С. - Д. Р. П.

ПО СУЧАСНОМУ МОМЕНТУ.

664

Виходячи з того: 1) що сучасна українська революція є частиною світової соціалістичної, є революцією пролетаріату і неможливою працюючого селянства проти гніту капіталу і імперіалізму і як така має своїм кінцевим завданням знищення капіталістичного ладу і творення основ нового соціалістичного життя 2) і що формою влади для переведення цих завдань революції можуть бути лише ради робітничих і селянських депутатів, визнаючи як історичну неминучість і необхідність злуку всіх українських земель в форму Української Соціалістичної Радянської Республіки.

Київська організація У. С. - Д. Р. П. вважає, що успішний хід української соціалістичної революції можливий лише при наступних умовах:

1. Пролетаріат України повинен вести політику втягування в процес соціалістичної революції всіх тих революційних елементів, які не зацікавлені в збереженні основ капіталістичного ладу, але самі через свою соціальну природу ще не можуть бути рішучими творцями соціалістичної революції без впливу на них і проводу пролетаріату; такими елементами на Україні є багатомільйонне напів зпролетарізоване незаможне селянство, в яким пролетаріат повинен іти на об'єднання для спільної мети для боротьби з насуваючися на Україну світовим імперіалізмом і з капіталом; це революційне незаможне селянство відіграє в сучасній революції велику активну роль, через те йому повинна бути забезпечена і відповідна його значінню участь в органах соціалістичної революції, в радах робітничих і селянських депутатів; пролетаріат при сучасному стані революції на Україні може вийти переможцем лиш в об'єднанні і координації своїх сил з силами революційного незаможного селянства.

2. Умовою безболізного і органічного ходу соціалістичної революції на Україні є також цілковите розв'язання національного питання в напрямі повного самовизначення українського народу в формах державної незалежності Укр. Соц. Рад. Республіки; ця умова виходить з того, що з одного боку соціалістична революція повинна принести повне національне визволення українському робочому народові, а з другого будучи по суті інтернаціональною боротьбою пролетаріату проти капіталу в світовому масштабі, відбувається в той же час в кожній країні в національних її формах.

3. Нав'язування Україні при сучасних умовах соціально-економічного і національно-політичного її життя федерації з Росією є річчю реакційною, бо позбавляє українську революцію можливості органічного її розвитку на нав'язаного зовнішніми обставинами, розбиває революційні сили українського пролетаріату і селянства, вносячи в їх ряди національну боротьбу і отштовхуючи од справи соціалістичної революції елемента соціально з нею споріднені, але національно ворожі їй приєднання до Росії.

4. В той же час для успіху світової соціалістичної революції необхідне об'єднання в світовому масштабі всіх пролетарських сил, які борються з світовим імперіалізмом на заведенні соціалізму; таке об'єднання можливе, корисне і необхідне в формі вільного військового і економічного та підставлях зв'язності союзу суверенної Української Радянської Республіки як з Російською Соціалістичною Республікою, так і Україною не-

винна допомогти всіма засобами в її скрутному продовольчому стані, так і з іншими соціалістичними республіками, які виникають і виникатимуть в процесі світової соціалістичної революції.

Тому Київська Організація У. С. - Д. Р. П.

1) рішуче протестує проти предришення тимчасовим роб. сед. урядом України в його декларації справи національного і державного існування українського народу в напрямі федерації з Росією, протестує проти прахованої русифікаторської політики уряду, яка криється в гучних заявах про рівноправність мов і недопущення привілеїв, а на ділі виявляється в пануванні російської мови у всіх радянських установах і в предоставленні привілеїв тим елементам, що виховані на Україні за часів вікової русифікаторської політики царського уряду Росії;

2) вказує тимчасовому урядові на те, що ті економічні підвалини, які криються під нав'язуванням Україні федерації з Росією, себ-то бажання одностороннє використати для Росії економічні засоби України, яке переводиться в неорганізованих і анархічних формах вивозу з України всіх її економічних засобів, наражаючи Україну на економічну руїну, і викликають незадоволення в широких працюючих масах України і спричинюються до зросту особливо серед селянства контр-революційних і реакційних настроїв, що не являється об'єктивною умовою революції;

3) вимагає од тимчасового уряду гарантії суверенності українського робочого народу і передачі всієї повноти влади в Українській Незалежній Соціалістичній Республіці з'їздові рад робітничих, селянських і червоно-козачьких депутатів України з забезпеченням правдивого в ньому представництва робітничих і селянських мас відповідно відношення сил та їх ролі в революції;

4) перестерігає уряд і існуючі радянські установи, що виключна диктатура міського пролетаріату на Україні, одсуювання од участі в творенні соціалістичної революції елементів напівзпролетарізованого працюючого селянства, політика продовольчих експедицій на села, підпорядкування української революції виключно економічним інтересам Московщини і ігнорування загостреної на Україні національної справи — може повести до розбиття сил революції, до війни між міським пролетаріатом і незаможним селянством і до хоча б і тимчасової перемоги реакції і контр-революції;

5) признає необхідним розвинути як найширшу діяльність в напрямі поширення гасел незалежних У. С. - Д. Р. П. серед робітничих і селянських мас, по організації місцевих рад робітничих і селянських депутатів, і змагається до як найактивнішої участі в них і до найповнішого забезпечення представництва незалежних у. с. - д. на майбутньому III з'їзді рад.

6) змагається до найвидчуженого припинення громадської війни на Україні між двома таборами, в радах котрих боряться не лише ворожі соціально сили, а і споріднені робітничі і селянські елементи, шляхом агітації і пропаганди серед військ Директорії (а також і радянських) гасел соціалістичної революції, влади рад з забезпеченням національних здобутків українського народу і незалежності Української Республіки, вибивання тим ґрунту з під політики буржуазних сил, які прикриваються національними гаслами і до приєднання цих споріднених нам сил до єдиного фронту революції проти імперіалізму.

Київ, Серпень / вересень 1919 р.

Doc. 190 Leaflet
Resolution of the Kyiv Committee of the USDLP on the Current Situation
Source: DNAB

ДО ТОВАРИШІВ ЧЛЕНІВ ПАРТІЇ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦ.-ДЕМ. НЕЗАЛЕЖНИСТВЯ

ТОВАРИШИ!

Не так давно минуло те час, як маси українського пролетаріату
 реалізували, пообувши тогочасного катування, опинились під владою
 кайсової, неадатної до перебудови соціальних пербудов, переліканої де
 факто Директорії, яка з усіх сторін "заброніровала" себе кулацько-о
 перелікано-елементами.

Наша партія в те час розуміла найкраще це і вона почала в
 рішуче заохочувати Директорію, але це не зміцнило свого ступу Директор
 ія мусила тікати під ударами українського пролетаря і селянина, які
 йшли під проводом Російської Комуністичної Партії (Філія на Україні
 якої прозивається Комуністичною Партією України /большевиків/), ко
 лх і Директорія не зуміла орієнтуватися на широкі маси українсь
 ких працюючих мас і маси (робітництво і селянство) почали знову по
 становити проти сучасного Уряду, який по "не домісли" знає себе "Ра
 боче-Крестьянським Правительством України", а в діюності являється агру
 сом Московської Влади і переводить тут на Україні окупаційну роботу.

Неважаючи на сказане, ми прикладували всі сили аби мирно
 шляхом долати якого будь порозуміння, не втягуючи країну в нову госп
 дарську війну, але...наші зусилля ні до чого не привели, наші прагнен
 ня і жадання порожнім згуком в пустелі, а повстання українських прац
 юючих мас ширлоось. Не менше було вагатиось і наші товариші біля акції
 які члени партії рішуче домагалися ваяти повстання в свої руки і нап
 равити його в відповідне русло, аби ним не зуміли скористатися конр-ре
 ванці.

ЧАС НАСТАВ/ ВЕЛИКИ. ВІДПОВІДАЛИ В' ОВОЗ'ЯЗОН МИ ВЗЯЛИ НА СВОІ

ПІВНИ.

І от в це час великої, напруженої боротьби українського пролет
 ариату і селянства за економічне і національне визволення від агентів
 Московського Радянського Уряду /Рабоче-Крестьянского Правительства Ук
 раїни/ в наші партії в являються ренегати, шкурники, болягуви, боопча
 ді з новітніми Москви - "ліві" неалежники, які починають на всіх ду
 шках кричати про своє льокацьке походження, про вірність пану і т.д.

Широкі пролетарські маси, а разом з тм і наші члени партії див
 ься з прикритством на плазування гадів і відштовхують їх від себе. Це
 ми не подобається, це обража їхне льокацьке походження і воми почин
 ають якколи "червоним терром", чрезвычайкою і розстрілами, а находит
 ся такі, що злякавшись ідуть до них.

Політичні немовлята, вчерашні обивателі, сьогодні почавши вчит
 и політичну абетку не можуть і повести за собою маси аргументами, домаг
 аюки хтять ваяти їх залюкуванням.

Залюкування не повинні ми боляти, які не рік провели в дію
 які знають нагаї ніколи і ніш. Ми мусимо рішуче, сміливо відкинути по
 лх і відштовхнути з прикритством плазуючого льокаля і не давати до ї
 організації не єдиного товариша.

Київські Комітет Української соціально-демократичної партії позва
 ють ВАЖЛИВАІ товаришів не БУТИ політичними авантюристами, переліканими
 обивателями, а сміливими, рішучими борцями, він кличе ДО ПРАЦЮЮЧОГО Б
 АТІ.

ВІДКИТИ М ТОВАРИШІ ВОІ ОСОБИСТІ СПРАВИ, БЕРИТЬСЯ ДО СІЛ'ВНОЇ ПРА
ЦІ І КІЛ'ВНО ТРИМА ТІЛЬО СВОГО ПІТРУ.

ДО БОРОТЬБИ І З НАШІМ ЧЛЕНІМ.

ІТЬ ЗРАДИТИ І УКРАЇНСЬКОГО ПРОЛ'ТАРИАТА І СЕЛЯНСТВА.

ІТЬ ЛЬОКАЦІЗ-ПРЕКОСТІІЗ МОСКОВСЬКИХ АГЕНТІВ.

ІТЬ МИМЬ ЗАДА А РАД УКРАЇНСЬКОГО ПРОЛ'ТАРА І СЕЛЯНСТВА.

ІТЬ МИМЬ ЗГОДА ПРАЦЮЮЧІХ МАС ЗСІХ УКРАЇН.

ІТЬ МИМЬ НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНСЬКА РАДЯНСЬКА СОЦІАЛІСТИЧНА РЕСПУБЛІКА.

ІТЬ МИМЬ БЛОКІТИ СОЦІАЛЬНА Р. ЮЛІЦІА.

Київський Комітет партії українського соціально-демократич
 неалежників.

Doc. 191 Leaflet
 To the comrades members of the Ukr. Soc.-Demo. Independentist party
 Source: TsDAHO.

Пролетарі усіх країн єднайтеся!

Товариші Робітники, Селяне та Червоноармейці!

Чорна сотня, забившись десь у кутки, веде свою чорносотенну роботу серед робітників та селян. Таким способом ще в 1905 році їй вдалось, скористувавшись темнотою робітників та селян, знищити здобутки революції і знову зананувати над трудящим людом. Не гнушається вона цього і тепер і вживає всіх заходів, аби розбивши сили пролетаріату, знов впитись його кров'ю і потом. Вона натравлює трудящих людей, одної нації на таких же самих другої нації. Вона вишком шипить як гадина і вливає яд у наші серця і розум, хоче розпалити наші почуття і направити нас на тих безневинних трудящих людей другої нації, котрі так же саме як і ми терпіли глум і гніт царського режиму. Вона хоче зробити єврейський погром.

ТОВАРИШІ! НЕ ПІДДАВАЙТЕСЯ НА ТАКУ ПРОВОКАЦІЮ!

Б'ючись між собою ми знищимо свої пролетарські сили, а чорній сотні і буржуазії цього тільки й треба; вона радіє, коли піддаються їй провокації, ще з більшою рішучістю тоді робе і збагачує свої ряди. А хіба для нас, робітників та селян це корисно? Ні,—цим самим, коли піддаємось чорносотенній агітації, пошкодимо тільки собі, давши перемогу тим, хто хоче щоб по наших спинах гудили ще нагайки та шомполи.

Хіба ми ще мало терпіли од царів, хіба не обридли ще нам рабство, глум і гніт і експлуатація? Ні, годі! Не хочемо ми ворожечі між працюючим людом народів! Ми в згоді хочемо жити, по братерські!

ТОВАРИШІ! НЕ ПІДДАВАЙМОСЯ ЖЕ НА ПРОВОКАЦІЮ!

Твердо пам'ятаймо, що в єднанні пролетаріату всіх народів— його сила і могутність, що тільки з'єднавши сили свої до купи пролетаріат зможе легко боротись з ворогом—буржуазією.

Товариші! Од імені всієї Української Соціально-Демократичної Робітничої Партії закликаємо Вас до рішучої боротьби з чорносотенною агітацією, іменем всесвітнього Пролетарського Інтернаціонала вличаємо Вас, товариші, до міжнародньої пролетарської Солідарности.

Хай живе єднання Всесвітнього Пролетаріату!

Хай живе Соціалізм.

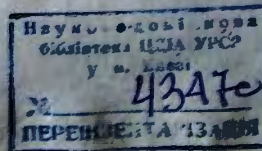
Лехвицький Комітет Української Соціально-Демократичної Робітничої Партії.

3 квітня 1919 року,
м. Лехвиця.

Д О С Е Л Я Н П О Л Т А В Ш И Н И .

Брати селяне, всім вам відомо, як знущається з нашого бідного народу партія рабських та жидовських Комуністів. Вони грабують вас і знущаються з вас хліб та всяке збіжки вивозять до Москви, а заїри наші та церкви сміються на право бережки селянство вже повстало і жене з своєї землі грублетників на Московщину але остановка за вами брати Полтавці. Піднімайтесь же з зброєю в руках і розправляйтесь як слід з Комуністами бандитами перш за все розгоняйте банди БОГУНСЬКОГО, ЗОЛОТОНІШСЬКИ І ПЕРЕЯСЛАВСЬКИ повіт який спочатку пристав було до нас бо хотів з добути слави але потім зрадив і продався жидовсько Кацапським Комуністам. Вперед же брати на ворога! геть Комуни! хай живе селянство України! ратуйте свої хати в скрині від банд Комуністів! хай живе Рядянська незалежна Україна.

Політичний Комісар Всеукраїнського Ревкома ГРУДНІЦЬКИЙ,
Ставка 1919 р. 10 Квітня.

Doc. 193 Left SD Leaflet
To the peasants of Poltava province
Source: DNAB

Караван Полтава

Не помещенное на обороте воззвание Украинского
Комиссара Трудовика не должно спорно, комиссар
и агитация исследовать ответ.

Упомянут и в упомянутом документе.

Караван Политуправления. Бобров.

16/II 1918. Депус: Секретарь *[Signature]*

~~МАРШ~~
№ 128

МАРШ

МАРШ

Doc. 193 (overleaf)

From head of the Bolshevik Poltava(?) province Political Board Bobrov (Russ)

Order for an immediate "scathing" response to the Ukrainian SD leaflet

Source: DNAB

ВІСЬМЬ І РОБІТНИКІВ УКРАЇНИ.

ТОВАРИШІ

Ви повалили гетьманщину, повалили й державу
Ви стояли за владу рад (советів), як за владу трудявого народу, і відсно, тава влада
повинна задовольнити Вас, але різні провокатори, які хотять повернути все на ста-
рий лад, захопали владу до своїх рук.

Ці панни назвали себе „комуністами“ і розпочали грабувати бідне населення Ук-
раїни та вивозити все спекулятивними шляхами до Росії. Такими чинами ми опинились у
левої під п'ятою різних надісланих до нас „комисарів“, які внищались з нас ще гір-
ше за царських приставників та гетьманських вартової.

На решті терпещь народом узявся і почалося повстання. На чолі цього повстання
став Всеукраїнський Революційний Комітет (РЕВКОМ), який наказав нам бути головами
військово-революційним штабом для планомерного керування рухом і ми, Українські
большевики, аби-врятувати справу соціальної революції на Україні, а разом з тим і на
всьому світі, оголошувем рішучу активну боротьбу зо всіма спекулянтами на комуна-
ми, зо всіма шовіністами, чи то-Українськими и російськими чи то жидівськими.

Ми прогнали свого Петлюру, але бачимо що над нами залетували другі Петлю-
ри: російські та жидівські. Ці нові Петлюри гаякі контр-революціонери, як і наші а не
же цей гірші.

Тому ми проголосуюмо:

Геть нашого Петлюру

Геть російських та жидівських Петлюр-комисарів.

Геть-всюди національний гніт.

Хай живе всевітня соціально революція.

Хай живе міцна федерація всіх народів.

Хай живе Українська раявська незалежна соціалістична республіка.

Ми домогаємось сльдуячого:

1) Україна мусить бути незалежною в справі національно-культурній та економіч-
ній, а що до федерації, то така повинна бути вільною, себ-то без всякого примусу і
гніту з боку інших націй.

2) Вся влада на місцях належить робітничо-селянським радам, а в центрі—Владі
Рад (Совету Советів), без всякої партійної диктатури, себ-то ніяка партія не має права
наказувати народові свої програми силою, для нас немає партій, а ось класові інтереси
селянства та робітництва.

3) Влада на Україні повинна бути в руках місцевих людей-українців (ася жинуючі
на Україні): ми не потрібні окупувати та спекулянти на комунамі.

4) Комуна силою ніхто завести не повинен, коли на то немає згоди народу.

5) До соціалістичних республік всього світу ми ставимось як до своїх нап братів,
а особливо до Соціалістичної Росії і будемо допомагати їм всіми силами на сльшо цього
будуть вигадати інтереси соціалістичної революції, але без втручання в їхні домашні
справи. Коли нам потрібна буде допомога, то вони теж повинні нам допомогти, але
за нашою згодою і без втручання в наші хатні справи.

6) Що до церкви, то хоча не справа совісті кожної людини але ніхто не має
права зупинятися над вірою інших.

Так отже товариші, ставайте на захист цього гаяного правдивого шляху, до акво-
лення від всякого гніту, та всякої неволи.

Ваше визволення—єдина наша мета.

Хто не хоче бути в ярмі (чужинці) хто не хоче бути від гнітом російських і
жидівських фальшивих соціалістів та інших первертнів соціалізму, ставай до зброї
і до влади до того часу, поки вся влада на Україні перейде до дійсних робітничо-се-
лянських рад, які вправдіють твою волю а не маробленіх темер „советів“.

Вперед же до справедливого соціалізму.

За Головою Військово-революційний штаб,

Отоман БОГУНСЬКИЙ.

Сверджує: Від Всеукраїнського Ревкому

Політичний комисар ГРУДНИЦЬКИЙ.

Doc. 194 Leaflet
Workers and Peasants of Ukraine!
Source DNAB

ДО ТРУДОВОГО СЕЛЯНСТВА ТА РОБІТНИКІВ ЧЕРВОНОГО ЛІВОБЕРЕЖЖЯ.
ТОВРИЦІ.

Ви зробили повстання проти гетьмана, а потім і проти директорії і на своїх власних грошах піднесли до влади й директорію й комуністів. Ви гадали, що влада буде у ваших руках, а зміглось, що російські та жидівські комуністи пробігли їй до своїх рук і почали грабувати у вас хліб, та різне майно і мислять його в Москвішину. Ви як овідомі оборонці своїх інтересів не могли перемогти такої зради з боку "визволителів" повсталих і проти них і зброєю в руках боретесь за овляньські та робітничу владу, а комуністи замість того, щоб перемогти вам владу, докладають проти вас карні експедиції з кінтійцями та червоноказаками, зграли вас на повстання, забрали у вас хліб і різне майно та накладали контрибуції і заганявали о зброю Комітети бідноти.

Комітети бідноти засновують для того, щоб посварити селянство беззастережно з комуністами, а потім зграють їх і кати над ними владу.

Як бачите, щоб удержати владу в своїх руках комуністи, овляють таких же засадів, яких вживав і царський і російський Скоропадський і директорська директорія.

Остерігайтесь, товариші, тем званих томе комуністів, маючих ініціалів Вогунського та Лопаркина і як зустрічає зараз же гонять їх геть від себе і встигають. Ці вертляки хотіли перетворити з повсталим селянством, якийсь приймається до повстання, а потім воєднали з ним в спину, Волунський та Лопаркин визнали зоронні частини поміщицького селянства брехливім Вогунським полком, погодилися взяти овсім військом станцію Червоного та Гребінку, але цілі умови не додержалися зрадили і тільки завдяки їх зраді під Берисовою полями лицарської смертю набили вамі били, за вкляці червоні козаки, борці за владу трудового селянства та робітничої влади. всі ви знаєте на смерть билися з гетьманом и директорією. Після повки в озерній шкпі, примінувшись з ними придбалим прибули іли вашу хліб-сіль, а потім почали вас розганявати. І побувши гетьманські волосні пісарі, а теперь звані пісарі, но російських та жидівських комуністів з кінтійцями вас розвбраті. Не віддавайте зброї. Коли одні землі й воли, землі можна взяти й не будете іі зі зброєю в руках і не селянство трудового селянства чи то гетьманів.

Комуна до цієї вас примушуєт Komunizm без соціалізму, а іншіх галузів господарств, являється велико-власницьким утриманням, так ретельно потримували всі гетьмани та царі.

Комуна як продовження соціалізму, величина бути вільний совхозом трудового селянства на соціалізованій землі.

Тільки тоді ви будете вільними, коли ви, як нація з зброєю в руках освободитесь від економічного гніту російського капіталу у кого б він в руках не був чи то гетьмани та Протокіса, чи то російські та жидівські комуністи, котрі зайд хліба платять п'ятьсот карбованців хвальцями/бо не забезпечені золотом грошима душка Керенського.

В сучасний мент Ви боретесь з буржуазією за економічне визволення з павурів павуків-буржуїв. Комуністи ведуть боротьбу лише з трудовим селянством, а не буржуазією, та вони здебільшого вагаються в комуністичку партію.

**ГЕТЬ НАСИЛЬНИКІВ РОСІЙСЬКИХ ТА ЖИДІВСЬКИХ КОМУНАРІВ КОМУНІСТІВ.
 ХАЙ ЖИВЕ СОЦІАЛІЗМ.
 ХАЙ ЖИВЕ РЕВОЛЮЦІЙНЕ ТРУДОВЕ СЕЛЯНСТВО ТА РОБІТНИЦТВО.
 ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА РАДІСЬКА НЕЗАЛЕДНА СОЦІАЛІСТИЧНА РЕСПУБЛІКА**

Революційний комітет
 Червоного Лівобережжя.

16 лютого 1919 р.

Doc. 195 Leaflet
 To the working peasants and workers of the red left-bank [Ukraine]
 Source DNAB

КАКАВ № 48.

Силою і ім'ям революційного народу, повставшого проти Московських завойовників, проти комісарів самодержчії, що прикриваючись святим для нас гаслом „влади рад селянських і робітничих депутатів“ іводять на чуждєство незначної купки комуністів над усім селянством і робітництвом України, **ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ РЕВОЛЮЦІЙНИЙ КОМІТЕТ** наказує:

§ 1. З моменту повстання революційного працюючого народу на УКРАЇНІ правительство Раковського і московських завойовників вважається неіснуючим, а ті військові сили, які ще піддержують його і борються з Червоним Радянським Козацтвом Української Соціалістичної Радянської Республіки будуть вважатись бунтовщиками проти Українського працюючого люду і його Тимчасової Радянської Влади, в лиці Всеукраїнського Революційного Комітету.

§ 2. Вся влада в незалежній Українській Радянській Соціалістичній Республіці належить Радам Робітничих і Селянських Депутатів, вільно обраним працюючим народом, а там, де їх нема—Революційним Комітетам, які повинні перевести організацію Влади на місцях і скликати нові Ради.

§ 3. Центральна влада в Республіці тимчасово до скликання справжнього Всеукраїнського з'їзду Рад належить Всеукраїнському Революційному Комітетові, всі распорядження і накази якого належить всім органам влади і державним установам неухильно і негайно виконувати.

§ 4. Всіх агентів московської совітської влади, комісарів і інших наказується усувати од влади, атам де вони чинять спір, арештовувати і направляти в Штаб найближчої червоно-козацької частини.

§ 5. Агентів зрадників Українського трудового народу які примазується до народнього руху і хочуть використати його в інтересах реакції і французького імперіалізму арештовувати і направляти до штабу найближчої червоно-козацької частини.

§ 6. На селах, волостях, повітах і губерніях увільнених від московських комуністів утворювати об'єднані Ради Робітничих і Селянських Депутатів де їх ще нема місцевого населення, а там де це по технічним умовам трудно провести закласти негайно Революційні Комітети, яким взяти Владу в свої руки.

§ 7. Повітовим і губерніальним ревкомам подбати про організацію рад на місцях і про підготовку з'їздів рад як повітових, губерніальних, так і Всеукраїнського для скликання як і буде видано окрему інструкцію.

§ 8. До перевиборів і організації сільських і волостних рад повітовим ревкомам призначити тимчасово комісарів для переведення організації влади на місцях.

§ 9. Про всі події і хід визвольного повстання селянських масс повідомляти Всеукраїнський Революційний Комітет.

Підписали:

Голова Всеукраїнського Революційного Комітету

719

УЛЬТИМАТУМ

СТАВКИ

Голові так званого „Українського Робітничо-Селянського Уряду“ Раковському.
1919 р. Червня 25 дня м. Сквира.

Після ваяття славним повстанчеським військом м. Сквири, на прямиому дорученні першого Головного Отамана повстанчеських військ Юр. Мазуренко-Калита внаслідок писаного ультиматуму Голові так званого „Українського Робітничо-Селянського Уряду“ Раковському.

Від імені повставшого українського працюючого народу, заявляю вам, що робітники і селяне України повстали проти вас, як влади російських заводників, котра, прихилившись єдними для нас гаслами:

- 1) Влади Рад. Робітників і Селян;
- 2) Самовизначення народів, аж до відокремлення;
- 3) Боротьби проти імперіялістів—заводників і гнобителів працюючих мас, нече не тільки всі святі гасла і руйнує дійсну владу робітників і незможних селян сусідньої держави, а ще й використовує їх в метах, далеких від усякого соціалістичного устрою.

1) Ви іменуєте себе „урядом робітничим“, а в той же час вивозите в Україні сировину матеріали, вугілля й навіть машини і тим самим припиняете роботу на заводах і фабриках, видаючи на вулицю голодних робітників.

2) Ви іменуєте себе „селянським урядом“ і в той же час анархічним вивозом руйнуєте селянські господарства (хати і вівчарні), а ваші так звані „красноармейці“ палять хати, грабують села, насилують жінок, убивають стариків і дітей.

Ви насильно відбираєте хліб і вивозите із України.

3) Ви іменуєте себе „радянським урядом“, а замість цього ввели „комисари-державні“ і „презвичайки“, котрі ні чим не відрізняються від царських губернаторів, жандармів і охрани. Там же, де утвердженя дійсна влада рад робітників і селян, ви розганяєте їх батігами, хвалящете вибори, аби мати комуністичну більшість і тим зробити вражіння що ви правите волею українського робітника і незможного селянина. Насаджуючи комуністичні лжеціки ви, як царські кати, в свій час, знищуєте свідомих робітників і селян тільки за те, що вони не можуть поділити ваших самодержавних поглядів і не бажають підтримувати централізовану владу—диктатуру окремих осіб, або груп.

4) Ви називаєте себе „урядом соціалістичним“, а ваша політика в дійсності є не тільки антисоціалістична, але і антидемократична. Ваша політика, коли не просто контр-революційна, то така, яка викликає валачичайну контр-революцію, загрожуючи революції і самим здобуткам робітника і селянина. Девішки, Колчачи, Галери, добровільці, „союз спасенія Росії“—це політика вашої політики, бо ви безумно відкинули широкі революційні маси, зменшивши тільки чинну соціалістичну базу революції.

5) Ви іменуєте себе „українським урядом“. А подивіться самі, що Ви зробили з Україною—Ви продали її. Ви по шматку руйнуєте, залишивши її уже не працюючі, зародки господарства розхищені і руйнується. Українська мова і школа знищені. Українські діти по національній розстрілюються. Замість незалежної Української Республіки, де ждало мусить вийти українськом працюючому народові, ви зробили з неї колонію Росії, а українських робітників і селян—рабами, котрі уражують для Росії, віддаючи туди продукти свого труда і задержуючи замість цього пацьки керенок, газеток і гуртки ваших наймитів агітаторів. Ви весь час і свідомо кричите: „хай живе інтернаціонал“, а замість цього міжнародного Союзу Радянських Республік, ви ведете політику підлягання всіх держав, де утвердженя робітничо-селянська влада, мовлявському уряду. Ви окриком кричите про об'єднання національностей, а поспалі свою політику так, що в Україні тепер страшенно загострилися відношення між євреями і останими населенням України. З вами залишилися тільки одні євреї, а за нами ідуть усі народности України: так нехай же кров'я і прокляття єврейського народу паде на Вашу голову, бо це нас український народ першим став на ґрунт самовизначення національностей і далі у себе територіальну автономію національностей. Ви прийшли як друзі українського народу, а не вороги і місяця, як ви стали його грабниками, грабниками і своїм урядом України і відкрили двері для Девішків і К., котрі влуть по Вашим владам вих—квітроним прапором і з тією ж грабницькою метою.

На підставі всього сказаного я пред'являю вам ультиматум:

1) негайно скласти з себе всякі обов'язки, як верхньої української влади і обійти не виконувати себе Українським Урядом і не виступати представником держави.

2) Владі, як в житті, так і на місцях переходити до Повстанчеських Рад Робітників і Селян.

3) Нічого майна з України не вивозити без дозволу української повстанчеської влади.

4) Все ваше військо негайно вивести з території України.

5) Відська ваша мотня б залишитися тільки на фронті проти Девішків, але по згоді на те вищої української повстанчеської влади.

6) Ні в якому разі військо майно без вашої моти не може бути знищено.

7) Залізничне майно мусить бути не працююче, а не по в'язі негайно повернуто вам.

Не виконання цих умов мусить бути негайно чекати відповіді, приймути вам відповіді негайно і не пізніше, як через три години, строк цей починається з півдня першого червня цього року.

Прийнявши цю умову я примушений буду оголосити спільну боротьбу вам і усім, хто нас підтримує.

Через три дні в життя тепер я маю можливість, бо за три місяці боротьби мені удалося організувати для коші, та об'єднати різні партіянськы групи.

Хай живе владда Робітників і Селянських Рад України.

Хай живе владда Повстанчеських Рад Робітників і Селян України Юр. Мазуренко-Калита.

Служачий Повстанчеським Військом Головного Штабу Тру.

Керуючий Повстанчеським Військом Головного Штабу Тру.

(Підписаний владдою повстанчеських військ 17 червня 1919 року).

В Сквири 1919 р. 25 червня.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

Від: Міністерства Царя Укр. Нар. Респ.

ТОВАРИЩИ КРАСНОАРМЕЙЦЫ

Вас ведут русские и еврейские комиссары-коммунисты на УКАИНЫ, говоря, что они борются за Советскую власть на УКРАИНАХ, а на самом деле ведут завоевание УКРАИНЫ. Вам говорят, что ведут вас против Украинских кулаков, а на самом деле борются против Украинских бедняков, селян и рабочих.

Советская власть на Украине подменена властью комиссаров и коммунистической партии; там где рабочие и крестьяне выбирают не русско-коммунистические советы, эти советы власть разгоняет, Украинских рабочих и крестьян арестовывает и подвергает их преследованию.

Говорят вам, что на Украину нужно идти за хлебом для голодной России, но украинские рабочие и крестьяне сами ведут хлеб голодной России взамен на мануфактуру и др. продукты, в которых нуждается Украина.

Если же русские коммунисты захотят силой брать и грабить украинских крестьян, то из этого выйдет только братоубийственная война, которая будет на пользу только контр-революции.

Украинские крестьяне и рабочие не могут терпеть завоевания Украины русскими войсками и ограбления их, не могут терпеть, когда попирается их язык, культура и насажается русификация, как и во времена царей.

И вот они подняли восстание под знаменем независимости Украинской Социалистической Республики и подлинной власти рабочих и крестьян Украины, а не русских оккупантов.

Всеукраинский Революционный Комитет, стоящий во главе революционного восстания украинских рабочих и крестьян призывает ВАС товарищи русские, китайские, латышские и др. красноармейцы, что украинские рабочие и крестьяне не нуждаются в том, чтобы Вы заведли у нас Советскую власть, так как они сами это делают.

Всеукраинский Революционный Комитет решительно предлагает Вам отдать оружие возстающим украинским рабочим и крестьянам, а самим отправиться к себе на родину. В этом случае ВСДУКРЕВКОМ гарантирует Вам свободный пропуск на Украину в Россию.

Вы не должны проливать братской крови украинцев, крестьян и рабочих. Вы должны бросить оружие или направиться к своим ближайшим родственникам или вождем.

Долой всяких завоевателей Украины как французских так и русских.

Да здравствует независимая Украинская Советская Социалистическая Республика!

Да здравствует свободный союз свободных Социалистических Республик, в борьбе за мир и завоевание.

Да здравствует ИШТЕРНАЦИОНАЛ!

Doc. 198 Leaflet (Russ)
Comrade Red Army Men
Source: DNAB

ПРОЧИТАЙ ТА ДРУГОМУ ПЕРЕДАЙ

До трудового селянства та робітників

Ви були свідком тих насильств, котрі чинилися російськими комуністами над трудовим бідним селянством Київського повіту. Грабували що тільки могли: хліб, одяг, білизну, копей, скот, курей, свиней і те що пагано лежало. Під видом кураулів та контр-революціонерів розстрілювали звичайних бідних селян, котрим політика російських комуністів не подобалась і вони проти неї протестували. Палили цілі села в той час коли селяне не хотіли бути зрадниками трудовому селянству і не йшли по мобілізації бити своїх синів та братів, повстанців проти російських комуністів і це робилося тоді, коли ми привчилися проти них повставати 8 травня. Не могло терпіти свідоме селянство, бачивши як згорають їх села, як розстрілюють бідних селян та братів, синів або жінок бувшої старшини повстанчеського війська як грабується у селян все, що було придбано їх тяжкою працею, як становилися жінки на величезки перед хижаками комуністами, й прохали не палити їхніх хат, а вони всетаки палять і обстрілюють жінок, коли ті кинуться тушити пожежу. Тільки легководухі та боязькі могли терпіти. Решта всі повстали й перекинули російських комуністів у Дніпро. Вся зброя, військова та награблене у селян майно залишилося у нас. З 3019 червоноармійців, біля тисячі покинули зброю, здалися в полон і коли було встановлено, що вони не грабували, не розстрілювали й не палили осель то були пущені додому.

Товариші! Ми боремося щоб влада була не в руках якоїсь партії, а в руках селян та бідняків. Партії складаючись в переважній більшості не з селян і робітників, при агітації закликають до класової боротьби, а самі захоплюють владу в свої руки ведуть так звану партійну гризню, котра знесилює тільки трудове селянство та робітників у боротьбі за їх класові інтереси. Бо як кажуть: „пани б'ються, а в селян чуби трищать“. Тільки тоді, коли влада буде в руках селян, робітників та вояків,—селяне удержать за собою землю. Землі ніхто не може дати: ні одна особа, ні ціла партія,—її можна тільки взяти зі зброєю в руках, і не віддати.—не випускаючи влади й зброї з своїх рук. Ви повстали свідомо проти Гетьмана й бувшої Діректорії в повній надії, що влада перейде до ваших рук, алеж вас обдурювали різні партійні ловкачі й захоплювали владу.

Повставайте всі, як один! Тепер ми не дозволимо обманути себе! На нашому боці сила: її уже знали німці і зазнають ще й ті гнобителі, котрі ще наважались будувати наше життя,

ДО ЗБРОЇ ТОВАРИШІ!

Хай живе селянська, робітнича та вояцька влада рад!
Хай живе незалежна Українська Радянська Соціалістична Республіка!

Отаман Повстанчеського Війська **ЗЕЛЕНИЙ.**

и отделившие отрядов по сре

Doc. 199 Leaflet
To labouring peasants and workers
Source: TsDAHO

БРАТИ—СЕЛЯНЕ!

Вже півроку буде, як російські більшовики-комуністи прийшли на Україну й поставили тут своє ПРАВИТЕЛЬСТВО на чолі з руминським жидом Раковським. Ви пам'ятаєте добре як всі ждали російських більшовиків-комуністів, думали, що це брати, які з нами, з одного котелка їли на фронті. Але прийшли ці „брати“. Чи питали вони нарід, якого він хоче ладу?—Ні. Питали вони, чи до вподоби народові вацалчики да жидки комисари, яких вони скрізь понаставляли?—Ні. Питали вони народ, чи потрібна йому чрезвичайка?—Ні. Вони насильно наділили наш нарід своїми комисарчиками, чрезвичайками, насильно почали вихрищувати в комуністів та надляти комуну.

Кращих людей, які все життя працювали для народу вони розстрілюють.

Ви подивіться, чи багато між комуністами тих, хто все життя гнів у тюрмах ЗА НАРІД? нема їх там. А перелічіть скільки там злодіїв, грабіжників, шахраїв, пройдовитів і ви побачите, де правда.

Але комуністам свого мало. Вони видумали „Комітет бедноти“ щоб посварити селян з селянами і робітниками. Чи бінога сільська їстими той хліб, що одбирає у своїх братів по селах? Подивіться краще, й ви побачите, що той хліб їде до нашого ворога, а селяне, які не мали хліба, й тепер не митимуть.

Всі обіцянки дати матерію та кожі за хліб так і остались обіцянками, а нив на радість, бо ніхто не чує, щоб хто шив одержу, чи чоботи з того матеріялу, що комуністи дали. А розстріли невинних людей по селах, а спалені села Трипілья, Халепья, Злодієвка, Коасне і інші це робота братів?

От брати—селяне, яка це «селянська влада». Вона принесла нам кров, пожежі і убивства.

І терпець народній унівався. Вся Україна спалахнула вогнем повстання і нічого не можуть зробити комуністи з повставшим народом, який на кожній кроці б'є їх і їде невинно впе, ед.

Брати—селяне! Час визволення настав. Сором нам буде, як ми й тепер не вдержимо волі й землі в руках.

Всі до зброї, всі на допомогу братам селянам повстанчеських загонів Київщини.

Хай живе Українська Народна Соціалістична Республіка!

Хай живе Селянська-Робітничая та воєнна Влада Рад!

„Інформаційне Бюро Повстанчеських міст Отамана ЗЕЛЕНОГО“

57/50

10

НАКАЗ № 1.

ПО ГАРНІЗОНУ м. РЖИЩЕВА.

30-го червня 1919 року.

§ 1. Власть котра не відповідає духу селянства його волею й силою скинута.

С приводу цього всім місцевим властям наказую з'явитись сьогодні-же не пізніше 5 годин вечора в комендатуру дивізиї в оттелі «ЕВРОПЕЙСКАЯ ГОСТИНИЦА».

§ 2. Всім торговцям негайно відчинити для торгівлі крамниці, не відчинені крамниці будуть відчинені військовою владою і всі товари реквізовані.

§ 3. Козакам і громадянам не чинити ні яких обисків і арештів. Це право надається дивізійному комендантові, а через те кождий повинен про всяку особу, яку він рахує ворожею для народньої влади, з'явити комендантові письменно.

§ 4. Мною замічено, що все жидівське населення тікає з м. Ржищева—попереджую що се є з боку жидів провокація, а через те пропоную всім жидам з міст осідлості не тікати.

§ 5. Всьому жидівському населенню, як підтримуючому владу Раковського здати до 4 годин 30 сього червня всю зброю.

§ 6. За не виконання цього наказу **ВИНОВАТІ БУДУТЬ РОЗСТРІЛЯНІ.**

Начальник гарнізону м. Ржищева

Отаман ЗЕЛЕНИЙ.

Doc. 201 Leaflet
Order No 1. Rzhyschiv garrison.
Source: TsDAHO

ТОВАРИШІ РОБІТНИКИ Й СЕЛЯНЕ!

В результаті прислужництва перед німецьким імперіалізмом українських міщанських політиків Центральної Ради Україна в 1918 році опинилась під п'ятою німецького імперіалізму в лабетах гетьманської реакції. Однак повалення у себе дома німецький імперіалізм зметено і на Україні разом з його породженням—гетьманством повставшим працюючим народом у листопаді—грудні 1918 року. В силу ж того, що до цього часу не реалізовано було самовизначення української нації, що остання ще не пережила вповні своєї буржуазно-демократичної революції, революційне повстання 1918 року безпосередньо дало владу в руки міщансько-куркульських елементів українського народу (Директорія), революційна роль яких кінчилась разом з поваленням гетьманщини і з відновленням буржуазної „народної“ республіки. В дальнішому ці елементи вросали в себе всю українську реакцію, в тому числі і гетьманських прибічників, а влада їх—Директорія—свою силу повернула проти тих самих робітників і селян, на плечах яких вона з тріумфом вступила до столиці України—Києва.

Але революційна боротьба на цьому не могла спинитися. Почата в Росії і в Європі соціалістична революція з неминучістю мусила втягувати в свою течію і Україну, яка до того ж тісно зв'язана була з Європою ще й німецьким імперіалізмом. Робітники і селяне України своє визволення зв'язували з установленням на Україні Робітничо-Селянської Влади і переведенням нею соціалістичного будівництва. Другим етапом революції 1918 року було стихійне повстання робітників і незможних селян проти зрадливої ім міщансько-куркульської Директорії за установлення радянської влади.

Тіж причини які спричинилися до захоплення влади українською буржуазією, себ то не реалізоване через імперіалістичну відносно України політику всіх російських урядів самовизначення української нації, мали своїм наслідком те, що українська революція не встигла ще розвернути всі свої внутрішні соціалістичні сили. Радянські українські партії були ще настільки слабі, неорганізовані і не викрісталізовані, що не в силі були опанувати революційним повстанням проти Директорії. Завдяки цьому комуністична партія більшовицька, слаба на Україні організаційно й ідейно, опираючись на організовані військові сили Росії опанувала повстанням і захопила владу в свої руки майже по всій Україні.

Будучи філією Російської комуністичної партії, ця партія хоч і примушена була формально рахуватися з силою українського руху і змаганням українських працюючих мас до самовизначення в формі незалежної республіки, проголосивши формально „Українську Соціалістичну Совітську Республіку“, але владу свою вжила не на комуністичне будівництво в відповідних тому формах і засобах, а на цілковите підпорядкування української революції імперіалістичним інтересам Росії. Цим вона поставила себе в становище контр-революційної сили і повела безглузду реакційну політику: факти переслідування української мови, подавлення культури, зазірання всього українського в контр-революційності, економічна політика вивозу з України продовольчих продуктів, мануфактури і навіть машин підтримання цим продукційних сил України,—от основні чинники цієї „комуністичної“ політики.

Підтриваючи економічні сили України наражаючи її працюючі маси на голод і злидні, сіючи національну ворожнечу і боротьбу в рядах працюючих класів, російсько-комуністична совітська влада тягла революцію і пролетаріат України на розгром. Ця політика вела до того, що працюючі маси, як робітники так і селяне одвернулися од творчої її совітської влади вела до компромісаї самої ідеї комунізму. В дальшому з неминучістю мусило прийти до повстання працюючих мас проти совітської влади, в якому активну роль при спітутті майже всього пролетаріату взяло незможне селянство і українське робітництво.

Привід у цьому повстанні примушена була взяти наша партія—У. С. Д. Р. Ц. Незалежних. Партія розуміла насочність і контр-революційного елемента в цьому

повстанні; одначе опираючись на революційні елементи повстання, що в результаті реакційно-капіталістичної політики влади російського комунізму на Україні мали стати до зброї проти окупантів - заповнивши партія сподівалася організувати контр-революційні елементи повстання.

Але через відсутність місцевої партійної організації це їй не удалось. Повстання переповнилось дисидентами Петлюри і почасті Денікіна, які розширюючи своїми силами сумми прошлих, маючі завданням не допустити об'єднання повстання круг Всеукраїнського Революційного Комітету з його гаслами: соціалістична республіка і радянська влада. Ці елементи заповнивши повстанські штаби і організації всіма способами дезорганізували повстання, підпорядковуючи окремі його відділи Петлюри, надаючи повстанню контр-революційний характер.

Не маючі провокаційну роль в цьому відіграла і партія українських есерів. Інцемірно виставивши радянську платформу і закликаючи про піддержку нашої партії і її політичної позиції, ця партія куркулістських лавок в той же час вступила в контр-революційний уряд Директорії. Ведучи переговори з нашою партією і приймаючи участь в повстанні, вона старалася підпорядкувати повстання Петлюри.

В результаті нашої партією пред'явлено було їй ультиматум визнати соціал-сталинську республіку і владу рад і наказати своїм агентам працювати під керівництвом Всеукраїнського Комітету. В разі негативної відповіді перед нашою партією стояло: або ж шляхом навіть зброї і терору організувати повстання, або ж вийти з нього. Відповіддю на цей ультиматум був арешт есерівсько-есенівським урядом Директорії представників Всеукраїнського Комітету, нашої партії і Головного командувача повстанських військ; які на запрошення есерів прибувши до Кам'янівки Подільського для закінчення переговорів з їхнім Центральним Комітетом і для вивчення справи повстання в зв'язку з навалом Денікіна. Цим арештом остаточно проведено різку грань між революційними і контр-революційними українськими партіями. Петлюрівська контр-революція, зруйнувавши наші центри, остаточно організувала повстання. Поставлений перед фактом опавування повстанням контр-революцією, Організаційний Комітет У. С. Д. Р. Н. Незалежних в той же час розпустив Всеукраїнський Комітет і віддав наказ всім партійним товаришам вийти з роботи по повстанню проти большевицької влади.

Під напором світового імперіалізму, внутрішньої контр-революції, в результаті помилок російських комуністів, реакція захлеснула всю Україну. Одначе наша партія вважає, що ця хвиля реакції є тимчасовою, що де зважаючи на всі надії світової буржуазії роздушити радянську владу на сході Європи, їй це не удастся, бо процес загострення класової боротьби чим далі, тим більше загострюється на всьому світі, — і це далекою уже той час, коли свільними зусиллями робітників усіх країн буде повалено підгнившу будівлю імперіалізму і покінчено палування буржуазії.

Будучи єдиним дійсним чинником комуністичної революції на Україні, об'єднуючи в собі соціальне і національне визволення українських працюючих мас, організуючи свої сили, наша партія ставить своїм завданням об'єднати всі пролетарські комуністичні сили української революції для боротьби з усякою реакцією на Україні і стати у відповідний момент до державного комуністичного будівництва на справжній революційній основі.

Борючись з усякою контр-революцією, остаточно розриваючи з соціально-зрадницькими міщанськими й шовіністичними елементами наша партія в той же час прагне до порозуміння і спільної праці з усіма партіями революційного соціалізму і комунізму при умові існування ними буржуазно-імперіалістичних тенденцій. В боротьбі проти всіх гнобителів, проти національної і інтернаціональної контр-революції, за визволення працюючих, за соціалізм У. С. Д. Р. Н. Незалежних кличе всіх робітників і селян України в свої ряди під гасла пролетарської революції:

ГЕТЬ ДЕНІКІНСЬКУ І ПЕТЛЮРІВСЬКУ КОНТР-РЕВОЛЮЦІЮ!
ГЕТЬ ІМПЕРІАЛІСТІВ І СОЦІАЛЬ-ЗРАДНИКІВ!
ХАЙ ЖИВЕ ВСЕСВІТНЯ СОЦІАЛІСТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ!
ХАЙ ЖИВЕ НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНСЬКА СОЦІАЛІСТИЧНА РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА!
ХАЙ ЖИВЕ СОЮЗ І СПІВРОБІТНИЦТВО РАДЯНСЬКИХ РЕСПУБЛІК!
ХАЙ ЖИВЕ ДІКТАТУРА ПРОЛЕТАРІЯТУ І НЕЗАМОЖНОГО СЕЛАНСЬКОГО СТОЛІТІВ!
ХАЙ ЖИВЕ ПІ ІНТЕРНАЦІОНАЛ!

Організаційний Комітет У. С. Д. Р. Н. Незалежних

Doc. 202 (overleaf)

БРАТИ СЕЛЯНЕ!

Скільки років вас гнітили пани і поміщики! Скільки років ви були у найланах, несли своє важке ярмо!

Скільки крові пролито вами в пекельних муках—це ви добре знаєте. Тому то ви так гордо повстали проти царів і панів, аби скинути їх. Зі зброєю в руках ви встали на захист своїх людських прав, бо далі так не могло продовжуватись. Ви зрозуміли, що ви не раби, не кріпаки, не собаки бездомні, а такі ж самі люди як і глитаї, поміщики і пани, що сіли вам на шию. Ви зрозуміли це ясно—і скинули своїх гнобителів.

Ваша революція, ваше повстання йшло під гаслом—вся влада працюючому люду—геть поміщиків, панів, буржуїв, дармоїдів і катів.

Ви як один повстали аби здобути владу у свої руки і зробити життя таким, щоб воно було найкращім.

Ви пролили свою козацьку кров, загубили кращих своїх синів аби здобути у свої руки землю, володіти нею спільно і встановити той добробут, якого ви так давно бажаєте.

Мир і праці, от чого ви добивались і добиваетесь.

Цього ви зможете здобути тільки тоді, коли ваша влада, влада працюючих буде володіти Україною. Але тоді не буде місця панам і глитаям.

Все це добре розуміють пани. Тому вони у всякій спосіб стараються вас обдурити, захопити владу у свої руки і заволодіти вами. Вони зараз все загубивши, бажають повернути вас у ярмо.

Вже раз вони приводили на Україну німців. Ви ще памятаєте, що тоді було. Ви на своїй шкурі знаєте якій добрий лад вони встановили разом з гетьманом Скоропадським.

Але ви скинули ще раз і гетьмана і панів.

Теперь, після Денікіна, який не менш других грабував вас, знову повертаються до вас пани і поміщики.

От їх привели зрадники українському працюючому люду. Їх привели ті, хто хоче стати новим гетьманом грабити нарід.

Кого-ж вони привели?

А привели вони ваших найзаклятіших ворогів—ляхів, польських поміщиків і панів, які над вами знущалися весь час, привели ваших вічних ворогів, яких били ще ваші діди і прадіди і вам заповідали їх бити.

Ви вже пізнали, чи солодко буде коли вони повертаються до своїх маєтків і що-ж? Невже ви дозволите наложити на себе ярмо, невже ви дозволите взяти знову вас за горло.

Тоді діди проклянуть вас в своїх високих могилах. Ні! Цього не буде.

Всі вставайте, кайдани порвіте“, як заповідав вам батько Тарас Шевченко.

Всі працюючі вставайте на бій за свою владу проти гнобителів.

Вставайте і скидайте своїх ворогів і зрадників. Гарнизуйте повстання і бийте польську шляхту.

Всі під червоний прапор за владу Рад Робітників і Селян.

Всі як один ставайте під прапор Української Комуністичної Партії.

Всі ставайте на захист Української Незалежної Радянської Соціалістичної Республіки.

Вставайте і будуйте свою Самостійну Соціалістичну Державу.

Хай живе ваша влада!

Хай живе Революція!

Правобережне Бюро Української Комуністичної Партії (тої ж часи комітет).

Doc. 203 Leaflet

Brother Peasants! For how many years ...

Source: DNAB

Doc. 204 Leaflet

To the population of Ukraine. Order no. 1.

Source: DNAB

ЗАПОВІДІ НАРОДНОЇ ПОВСТАНЧЕСЬКОЇ ВІЙНИ.

(Витяг з інструкції Юрка Тютюнника).

1) Народна війна є самою страшною для ворога. Великий воєнний Наполеон сказав: „Я можу поювати з арміями, але не можу воювати з народом“.

2) Нема сили, яка б могла перемогти народ. Необхідно тільки, щоб боротьбою керував єдиний центральний штаб через підлеглі йому штаби на місцях.

3) Ні перемир'я, ні миру в народній війні не буває і бути не може. Мусить панувати одна думка---знищити ворога. Бо неможливо миритись з злодієм, коли він сидить у чужій коморі.

4) Народна війна вимагає, щоб народ знав своїх вождів і вірив їм.

5) В війні народній мусить панувати сувора дисципліна; всі накази зверху мусять виконуватись негайно і непохитно. Коли наказ виконано, а другого не прислано, ніхто не має права, хоча б на одну хвилину, залишатись без діла. Шукать ворога і нищать його. Хто знає, що є незнищений ворог, хоча б і далеко, і не іде добивати його негайно, сам є ворог народу і самого себе: згине сам і других погубить.

6) В народній війні всі воєнки: і чоловіки і жінки і діти. Для ворога однаково страшні і козак, котрий б'є з гармати і жінка, котра лякає чутками ворога в тилу і діти-пастухи, котрі в'язкою сухого бур'яну запалить місток, по якому переїзжають і переходять ворожі війська.

7) В народній війні не потрібно багато зброї. Необхідно мати розум і працювати можна. Спалити місток, зруйнувати залізницю, порвать дроти на телеграфі та теленоні, а коли потрібно то з стовпами вивернуть; перетяти шляхи для ворожої кінноти вірвочками або дротом, або посипати шляхи битим шклом, чи просто уставити боронами; захопити, або запалити склади ворога; несподівано зробити нальот на ворожі обози;

8) Ні одну хвилину не можна забувати про звязок з сусідами і з вищими штабами; від звязку наполовину залежить перемога. Нищать звязок в тилу ворога і налагоджувать його у себе---ось що повинен робити кожний, хто любить свій нарід і ненавидить ворогів.

9) Нема краще в народній війні часу, як ніч. В ночі з рунниці, чи з гармати не завше попадеш, а сокирою або косою ніколи не промахнешся. Ще батько Богдан Хмельницький сказав: „ніч козацька мати, а місяць---козацьке сонце“.

10) Коли спать лягаєш, коли встаєш, пам'ятай, що не може бути щастя, до того часу поки не здобудем волю для свого народу.

„СОЮЗ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ“, друкуючи витяг з інструкції Головного Повстанчого Штабу України пропонує користуватись ним всьому населенню України під час наказу про загальне повстання.

СОЮЗ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ.

Doc. 205 Leaflet
Commandments of the National Insurrectionary War
Source: DNAB

2013

Rain

ДО БОЛШЕВИКІВ - ПОТОРАТИ.
ДО БОЛШЕВИКІВ - ВОДІ ШІТІТЬ.

Як революціонер, звертаюсь до вас цілком щиро і тому прошу виконувати улавно.

Вікові і свіді ідеї, якими ви прикриваєте страшну діюсну форму, нашої "гартаної" роботи, гарті тільки на шпалі. Ваша праця по будові соціалістичної України, таїть в її накресленому вигляді, в хаосі і утопії. Отсутність послідовності в настанні реформ, абсолютне нехристосовання щодо тактики і повстання до місцевих умов, до ідеологічного селітня і, як наслідок, отсутність якоїсь відданості широкими народними масами. - ось коротка характеристика роботи ваших "девілістів". Дію "девілістів", бо про тих став невідомим всім українцям червоно армії цім - катеран, грабінників і злодіяк, /ваша реальна сила/ про вплив яких і поведіння їх з селянами вам самим добре відомо, говорити не приходиться. Що да часу и паперу.

А тепер дозвольте задати вам декілька запитань і попросити на них відповіді.

1/ Чи ополучається в ідею самовизначення народів та імперіалістично і насильствених протітків, яку ви провадите на Україні цю Сікого часу.

2/ Чи може український народ згідно ваяжати свою волю, старобітвані і ваяжати розстрілами і пожегами прихильців великоросів, катаяців і нем.

3/ Чи сполучається з ідеями і вірами соціалістів експлуатація краю, для ведеться вами на Україні і чи на амальорачно це з жєніту тачєю буржуазією пролетаряту.

4/ Чи можете ви угорати на Україні багатим вам стрі, на шпалі підтримки в наслідок місяк.

5/ Чи не з вами так звана диктатура пролетаряту вказівників и несильства не тільки на вогонь всього народу, а навіть на пролетаряту юм який цуніюна? роботи порятіку від голода, готовий одушити буржуазію.

6/ Чи дає вам ваш програм право распорядитись судьбами самовизначених народів і расстрілявати мола не кожного чоловіка, який не може з вами обидаризуватись.

Ваші відповіді на ці запитання, самі посчитайте, що ви не соціалісти, не прийматі трудящого народу, не прихильники самогвчення народу, а криваві чандри - терорісти самовизначення і імперіалістично - експлуататоря. Говоритесь про кривизну на вє і більш "ідвіжних", бо і до остатніх, то повторюю, зкода часу.

Я, дари демократи-українці, ваяжніам вас, що народ в бідності буде задоволення нами до тільки ми зможемо утворити на Україні лад и спокій. Ми знаємо свій шлях за самі практичні и справедливі, ми одичко в оповіді як до буржуазних течі, так і до яких нешто ліях на відношдних чітсьовим укладам на Україні, державних форм.

Ми пролетаріят і демократи, які не пітуть на будку буржуазії, які ваяжні свій край і бідні народі, свідомо заліуємо себе вичам ворогам і ваяжні житву боротись з вами до кінця і аяжнікати о того - окривдження українського народу.

Соцієтє наша, як демократів, чяб ж. ми знаємо, що боряєся в аяжнікати і наша наявне контр-революціонерами не скільки незвикликає в яко ваяжні чя сумнію а тому, що ми дісно революціонери і прихятелі трудящого народу. Тавпаки, наявне контрреволюціонерів більш підходила бы вам, до наяжнікати тактикою ви одолокаете революцію і не даєте її нормального ходу.

От же в глибокому переконанні в справедлі ости всіх домагаєся пра віри в освітоточну перемогу над широким народом в од імені революціонік. Звертається вам на проидвати даремно крові и заяжнікати Україну:

Ми ведемо стріжну і рішучу боротьбу. Терор вам не страши. Даремно ваяжнікати, іяккі терти не аяжнікати повстання проти вас, доми ви не оточіть людьми і справчними соціалістами, доди не зрозумієте, що наша боротьба завоє на Україні, ваше даремування тут є несамим для того - України - селітня и рабінка, інакш якого ви підля творите "соціалістично" ваяжнікати.

Українці-новстванєв КОМУНІСТІКІ.

1920 року Дини - го.

В подлинном варію:

делопроизводитель Освадомтдела Шукра

Г. Шукра

Doc. 206 Leaflet

Letter from a Ukrainian insurgent to Bolshevik Communists

Source: DNAB

ДО ЖИДІВСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

Радомишльський районний український повстанський комітет
проводить боротьбу за незалежність України.
Жиди - як нація не наші вороги.

Ми закликаємо все жидівське населення
не підтримувати більшовицько-комуністичної
влади і не вступати у ряди червоноармійців.

Ми ж всіма засобами постараємось
забезпечити вам спокій і мирне життя.

Ми не допустимо погромів і грабунків.

Але поведьте себе так,
щоб не розпалювати апетитів
до помсти у повстанців
не дати приводу до небажаної розправи
за ворожі виступи
проти незалежної української держави.

Зрозумійте у своїх же інтересах,
що боротьба українців за незалежність
ведеться не на шутку
і рано чи пізно вона досягне свого.

Голова Радомишльського українського
повстанського комітету

Ю. Мордалевич

Члени:

В. Павловський, А. Зелений,

М. Глуценко, С. Даниленко.

Секретар

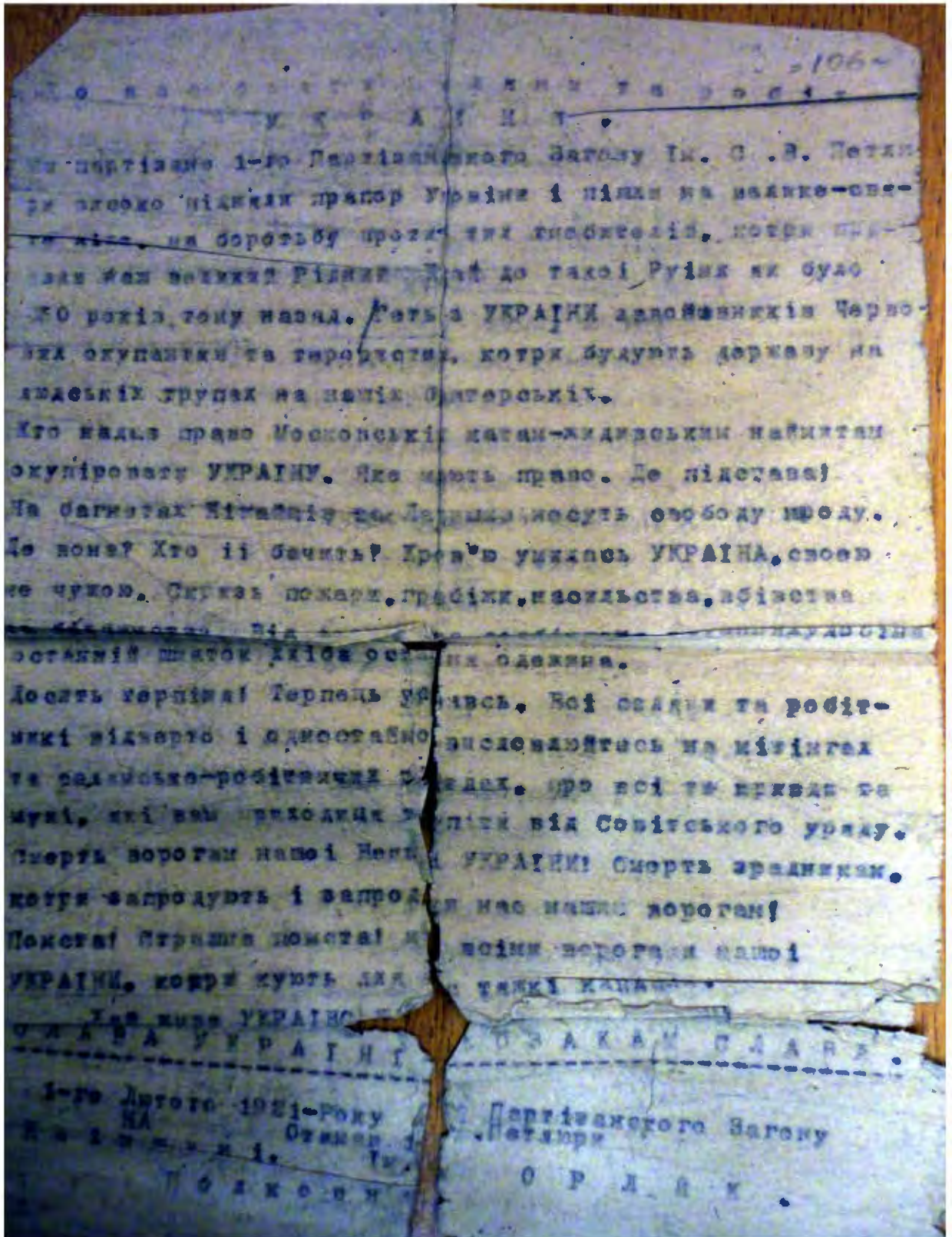
П. Омельчук

www.hai-nyzhnyk.in.ua

Особистий сайт Павла Гай-Нижника

2 липня 1920 р.

Doc. 207 Leaflet
To the Jewish Population
Source: www.hai-nyzhnyk.in.ua

Doc. 208 Leaflet
To you brother peasants and workers of Ukraine
Source: TsDASBU

КОПИЯ С КОПИИ. -

НАКАЗ № 1

3

Пропоную всім селянам Київщини допомагати партизанським воєн-
тандям загону: харчуванням казаків та коней також нести зброю
повинність.

§2.
Негайно сповіщати партизанські відділи про ворога: скільки
кіньоті, піхотні, озброєних и завдання, якоті і к тому инше.

§3.
За всі ти муча та кривдя, які селяне терплять від самітського
уряду, за те що недопомагють нам партизани, повстанням, буде ве-
лика дяка від нашого українського уряду.-

§4.
Щопорядку зрадників селян, котри продали себе в найми хідам
і запродують наші борців за частя та волю народу і долю України
що в нас рахунки коботки, а господарство дуже знищено.

§5.
Скаменитесь одурени люди, до дуже нам буде, всім тим селянам,
котрі допомагють червоним окупантам руйновати наш край, дають
відомості про нашу кількість, та місце расположения буду раху-
вати нашого рідного края, а зрадникам України смерть.

§6.
Всім коннезамам, та членам Комячейки всі безчинства та здирс-
тва, на перших порах все наймо буде конфісковано, а друге яку на-
каз кара та смерть.

§7.
Наказую всім селянам, та винокувати рішних/одно слово не разбо-
рчиво/червоних грабіжників, також не давати їм законної раз-
верстки.-

§8.
Всі селяне повинни вмінити собі як свій певний святий обо-
в'язок сповіщати про нашого внутренняго ворога і скільки їм
адміністрівано і слідкувати щоб/два слова не разборчиво/ та
відозви не звинялись на притязі трьох доб. Згідно цього наказу
буду карати їх як ворогів нашого краю.

§9.
За червоний терор будем платити ти же. Всі до зброї, як
одеи до собі, до загину боротьба за визволення свого рідного
краю.-

16-го Березня 1921 року.-
Атаман 1-го Партизанського Загону Імени С.В.Пет-
люри полковник ОРДЛІ.-
С подлинним верно:
Пом Начальника Ворзельського району
С подлинним верно:
Делопроезводитель/подпись/
С копией верно:
уполномоченный Киевского уезда

Doc. 209 Leaflet

ORDER No. 1. I propose that all peasants in Kyiv Province help the partisans [copy of a copy]

Source: DNAB

143
Ковія з полотнянки.-

ГРОМАДЯНЕ УКРАЇНИ.-

Збройною зрадою і підступами оманували наші закляті вороги Українці. Почали забирати з нашого краю укарби, видати нам добробут, ануватися над народом. Буває панське ярмо замінили це гурким ярмом комуністичним. Перед печуваною руїною опинилась Україна. Край наш до плинув молоком і медом нічи занятій сльозами і кров'ю. На захист свого краю виступили добрі сини мати. Вони сиділи повстанчі частини і чотири роки бились за волю України. Тяжка була боротьба повстанців з московськими окупантами, та українській нирід не зрікося здобути собі волю і не біляв загуртуватися в своїй боротьбі. По окремих відступах повстанців в різних місцях України об'єдналася довга і уперта організація цілого українського народу для одного загального збройного виступу проти завоюників. Організація скінчилась. Тепер ми вступили в останній і рішучий бій проти ворогів бідного краю. Народним повстанням керує ГОЛОВНЕ ПОВСТАТЧЕ КОМАНДУВАННЯ, на чолі якого в наказу Головного Отамана С.В. ПЕТЛЮРИ стою Я. Перед очима цілого світу ми покажемо і покажемо, що наймитам у чужинців ми ніколи не будемо. Ми переможемо. Здобудемо в своїй хаті правду і силу і волю. А волю свою висловить вся український народ, устами своїх делегатів, яких оберу на Установчі Збори. Установчі Збори будуть скликані після того як звільнимо весь Україну. На цих Установчих Зборах народні представники установають як нам жити і управлятися на далі. З моменту звільнення окупантів, нирід має право на здобутки революції: Землю яку здобули селяне своєю кров'ю під час революції лишається їм власності. Великим власникам земля повернута не буде. Лишається 8 годинний робочий день. Всяка агітація проти цих згодівитих керується Повстанчим судом. Влада в центр: під час боротьби на делегатах ГОЛОВНОМУ ПОВСТАТЧОМУ КОМАНДУВАННЮ. Всім громадянам на місцях організувати зараз же Народню Владу. ГОЛОВНЕ ПОВСТАТЧЕ КЕРУВАННЯ кличе всіх громадян України до шартельного Збор. Хай в ці великі дні ніхто не ухиляється від визвольної боротьби. Хай всі вийдуть на бій. Все йдуть для Збор. Хай приватні, хатні справи будуть відбуті на час, щоб в одному напрямку не опинились неспокійні чужі яри. Тисячи тисячі вимучених синів України зруйнованій і порутеній край вимагають помочи. Хай гармати кося, кулемети рий, виступуть нашу волю. - Сини могутня Україно. Вставайте ж до лісної воли

Командуючий Повстанчою Армією ГЕТМАННИК ОРКО.-
Почесний Штабу ОТМАРШЕЛІ.
Степан Костин 1941р.
Через От. ЛЕВЧЕНКО-ПРОВІ.
Ком. П. р. Полковник-полковник не гарт

Doc. 210 Leaflet
Citizens of Ukraine [copy]
Source: TsDASBU

Опис
№ 126

Вх 464
4 228

РОБОЧИ СЕЛЯНЕ ТА ЧЕРВОНОАРМІЙЦІ.

Триста років Український народ терпів тяжкий тяжкий каторжний утрат але не за Бушею рідну землю, а за вичай, за вік України, бачи колишнього вільного поляка не з ль пана, не з ль жидка не з ль міста, а були всі різні відліки криваві.

Почалась революція, а за нею розкрито дух-завагання кривавих ділових боротьб за волю рідного краю. Україна відомо вилась від Москви, народ почав створювати своє життя по своїм звичаю, за своїми звичаєм. Але прийшов лютий ворог КОМУНІСТІ склом захватив владу в свої руки, обдурив земні маси України. Розстріляв кривих селян, жінок, дітей, грабів, насильство, вивів всього майже з України; напомикає старі часи напливу Татар на Україну, часи голоду, хвороби, тяжкої праці без міри гине цвіт України. А воупай духом борець України, не випустив із рук рушкани, не загубив нікого своїх братів, коде по селах і заклика і вас до боротьби.

Промисли розповсюджують агітацію; до повстання піднімають боротьбу під проводом буржуазних наймитів. НЕВІРЬТЕ СЕЛЯНЕ, РОБИТЕ ВСІМ ВАМ КАМУТ П'ЯТИ РІК ВОЛИКИ НЕПРАВДУ. То сини білих тактих же прогнилих селян пали за волю рідного краю, проти суродителів вони не бандити вони "ЛИЦАРІ" (герої). Бувають давно за кордоном, а всі обстані з жидами та темними заблудними людьми закупаються в партію "КОМУНІСТІВ" щоб страшним терором поверну до анову до царського режиму. РОБОЧИ СЕЛЯНЕ ТА ЧЕРВОНОАРМІЙЦІ усвідомились ви в несправій за п'ять років старської війни: червоноармійці охамнілися до не піано, і криваве вітерміт у руки-абросилих ваша рука не дрігне сажало зрубити жид-коміюга, жид-коміюга-жид-коміюга бо жи на кінці багину. З заходу наближається сільський фронт, ідуть ваші брати українці вилучати нас з криводі. Доло жидів. Партизанські отряди заборушилися, охило ідіть вперед, хіба не чуєте стону людського, хіба не бачете що голод іде, хіба не чуєте стону людського: нестан лінухий бій. В руки жорстокі свої вилучайте волю рідного краю, бо в комуністичному ярмі загинуть ви, загинуть ваші діти, селяне хіба не чуєте; червоноармійці хіба не чуєте, що вас знову гонят на кривавий братерський бій. Смерть нестан і їх ганебним наймитам. Знайте героїстелі що ми не зупинимося, зброї із рук поки не відбудемо волі рідному краю.

Хто посягне на волю нашу, чи з права, чи з ліва то воля. Хай живе вільна Україна, самостійна, демократична українська республіка. Слава їй, слава повстанцям, слава нашому народові.

Науково-літературна бібліотека ЦДА УСРР у м. Києві
71099
ПЕРЕНІВЕНТАРІЗАЦІЯ

Агітаційний відділ при штабі повстанського отряду Ле в ч о н к а

1921

Doc. 211 leaflet
Workers Peasants and Red Army men
Source DNAB

12

Селяне!

Пора зрозуміти велику кривду, що заподіяли
Україні Москва.

Доводіть Стокію Сидіти і байдута дивитися
на все те, що діється навкруги.

Україна палає повстаннями Селян і робітників
проти московських варварів, що прийшли до нас
до родної нівної навізують свою Колуру, за Українським
Землем, цукром, скотиною і т. и.

Селяне!

Колунисті обчудли Вам: землю, волю, мануфактуру,
Сіль, Гас, Ішот. Замість землі і воли - Ні
Земляки та розступити, взаємні мануфактури
мешає з московської обточки і замість За
Світлі очима.

Тоді мертіти.

Кожні хочуть бути господарем своєї хати,
кожній ротає рушницю і всі це один піднімає
тебе на боротьбу проти насильників - Колунисті
не парий титанів свого

Руйнуйте заміські шрехи, теророти, містка, не
давайте хліба, скоту, не йдіть на лобі ризацію.

Отсим допоможеш своєму кривому Українському
Республіканському війську Отамана Петлюри зі своїм
з України московську Маврою так звану "Кремль
Армію".

До зброї селяне! До зброї!

Всі на повстання!

За землю і волю.

Нехай живе За Українські Устатови збори.
Нехай живе Велика Собога Сильоестинка Україна!
Нехай живе неземлетне Українське Військо!
Нехай живе Повстання!

Слава Отаману Петлюрі!
Колунисті Повстанської
Фрута Ніла Бетсєв.

Катерино Слав, Славян, Біднот і багатот і інших міс
і містечок.
Закріплено зоду, міже Українського Народнього Рес
публікою, Нічеліною, Уорішкою, Рудураю і Франка

Doc. 212 Leaflet

Peasants! It is time to realize what Muscovy has done to Ukraine

Source: TsDASBU

БУДЬТЕ ГОТОВІ!

Большовикам приходе послідній кінець. Вони самі заявляють, що як збіруть хліб цієї осени, то будуть панувати, а як не збіруть, то пропадуть.

Треба щоб вони пропали, як собаки!

Большовики це чують, а розумніші з них, нагарбавши грошей, тікають за границю. Валяться в яму більшовики і доживають останні дні.

Треба цим катам допомогти завалитись, та так, щоб вони вже й не встали. До віку! Так ото все залежати буде от хліба: як дадуть його взяти наші селяне, більшовики знову питимуть кров нащу, а не дадуть, то більшовики в кінець пропадуть.

Настає, отож, рішучий час.

Не давайте хліба. Готовтесь, щоб всім зразу, як один чоловік по цілій УКРАЇНІ, підняти повстання проти катів наших.

Готовте рушниці, коси, сокири.

Кожне село повинно тримати звязок з сусідніми селами.

По наказу в один день треба повстати і спільними силами знищити гадину.

Наближається суд страшний над тими кровоїйцями, хто понищив всеньке хозяйство, хто безневинних людей катував, хто призвів до того, що все стало дорого, нема криму, нема порядку, а скрізь насильство, грабіж і безправство.

Повстання почнеться скрізь по цілій УКРАЇНІ—керуватиме і стоятиме на чолі його повстанчеській Український Штаб, який своїх людей скрізь має і получає наказ ЗВЕРХУ од того, од кого слід, кому всі люде вірять і кого всі чекають.

Кожне село повинно приготувитись!

Кожне село повинно мати з тих, хто служив у війську, свою частину! Слухатъ старшого. По його наказу забрати рушниці, шаблі і кулемети з гарматами у міліції і червоноармійців.

Спалити де треба мостки, щоб більшовики не могли втікти, порвати телефонні і телеграфні дроти, щоб не було звязку для боляшовиків; розібрати де треба і коли треба залізничій шлях, а увільнивши село од більшовиків йти зразу на допомогу сусідньому.

Кожне село повинно негайно наставити свою охорону, до якої повинні йти всі, що служили у війську.

Не допускать погромів, безпорядку.

Арештованих більшовиків і комуністів судить на місці, приговором і судом громади. По совісті. Тим, що були в чрезвычайці, жалю і снисхожденія ніякого не допускати.

Все майно—коні, повозки і инш,—списати і за печаткою та підписом, нерозкрадати, а передати, по спискові УКРАЇНСЬКОМУ Військові.

Самовільних наказів не видавати,—а слухатись старшого од повстанчеського Штабу.

Святе діло увільнення нашої УКРАЇНИ од москалів-катів треба робити чисто і всім.

Жінки повинні готовити їжу для повстанців-чоловіків, та синів чи братів, приготувити по хустці, щоб перевязувати рани.

Підлітки і жінки—на розвідку.

Не слухать провокацій та брехонь. На ляпати язиком по дурному.

Стереттись провокаторів і злих людей. Коли треба, розправлятись з ними на місці! Готовитись в тайні, робити всім зразу.

Не за горами кари час.

УКРАЇНСЬКИЙ ПОВСТАНЧЕСЬКИЙ ШТАБ.

НАРОДЕ УКРАЇНСЬКИЙ!

Волею Українського Петрудового народу, повстанного боронити свою волю і за для повернення земель поміщикам та возстановлення їх економій, обраний Окружний Повстанський Комітет, якому належить вся влада на звільнення від неможлих селян та робітництва території України. Однині советська грабіжницька влада неможлих та робітників кавується. Бажаючи зратувати від конечної руйнації неможлими селя багатств можних людей Країни, Комітет закликає всіх чесних громадян, кому дорога воля Українського петрудового народу, негайно приступити до утворення виконавчих органів влади на місцях як-то в волостях старост та станових. Недопускати самочинних учинків з боку темних неможлих селян, організувати селянські охорони для боротьби з неможлими селянами, які будуть ділити попівсьну та можних селян землю, для наведення ладу й спокію в селах і містах. Повітові Земські Установи і місцеві народні управління закликаємо приступити до виконання своїх обов'язків. Земельним Управлінням взяти в свої руки керування і прийняти безпосередню участь по одібраню всіх заграбованих багатств та розділених земель неможлими і передачі їх власникам. За великими справами, вказівками та директивами до прихода польських та українських поміщиків звертатись до Окружного Повстанського Комітету, який обрає ними і члени якого з цією метою роз'їжджаються по селах і на місцях допомагають в організації влади, і утврджують станових, а також дають всі належні вказівки і директиви.

Голова Комітету *Діхтяр-Хоменко.*

Заступник Голови *Юх. Ільченко.*

м. Чирин,

8 вересня 1920 р

Члени:

*С. Чучупака.
Гриценко.
Кваша.
Залізняк.
Шевченко
Деркач
Отаманенко*

Секретарь *Торон.*

УКРАЇНА
ВІСНИКОВА ПРАЦЯ
ВИБЛЕННЯ: *Братів селян*

Ще три роки як вся Україна конає в кривавих муках тяжкої боротьби за своє власне самостійне життя. Український народ у своїх царське та панське ярмо, приступив до утворення своєї держави, Народної Республіки. Але на цьому шляху він зустрів великі перекоди, з боку московського народу. Починаючи від самих запеклих чорноостенців монархістів і кінчаючи самими лівими соціалістами, як більшовики комуністи, всі вони в самотньому початку революції по цей час хотіли і хотять за всяку ціну знищити навіть саму ідею відродження Українського Народу. Коли Український Нарід хотів виявити свою волю через своїх представників в Установчих Зборах то в той час московські більшовики комуністи лавою посунули на Україну і в Установчих зборів обраних представників не допустили. Ті насильства, те безладдя і та цілковита руїна, котру утворили у нас більшовики і викликали прихід на українську землю, при допомозі котрих поміщиками була розвігнана Центральна рада і утворена гетьманщина, пачки не милосердно катували селянство та робітництво, а тоді погнали в тюрмацію Українську інтелігенцію, тоді більшовики йшли визволити українську трудовий народ з гетьманської неволі. Ні, в той час Ленін та Троцький/Вронштейн/ приклали до Гетьмана на переговори Раковського та Мануїльського, котрі мали заключити в гетьманом мирний договір.

А коли український народ повстав одночасно на заклик Директорії та головного отамана Петлюри і гетьманське та німецьке панування в одну мить було знесо, то більшовики комуністи знов посунули на Україну зі своїми чревичайками і зі своїми грабіжницькими Установами. Панували комуністичні довели українське населення до повстання і знов таки викликали прихід других грабіжників Деникінців. Деникін котрий ніс українському населенню вічне рабство з царем на чолі, та з ярмом на шиї, був також вигнаний за межі України, українськими повстанцями. Коли майже вся Україна була звільнена від деникінської дикої орди, тоді непрохані гості комуністи знов ще більшою навалом посунули на Україну, нібито визволити українське населення від деникінщини, і от цей останній прихід комуністів ясно показав і кожному навіть осліпому стало видно як вони визволяють Україну і як вони за неї пекуться. Комуністи обіщали мир, а крім фронтової війни утворили ще і громадянську війну.

Вони роз'єднали на два табори селянство, а також і робітництво. Вони обіщали привести на Україну мануфактуру, газ, сіль, різні машини і т.п., але ці бацки ви хоч московський трьох копійочний лапоть привезений комуністами. Ні цього це ви не побачите, щоб вам необхідні речі привезли з Московщини. На українське селянство комуністи накладає велику рабсьотку. Селяне дають хліб, скот, коні, овині, куди це все відправляється и хто його поїдає. Ясно, що відправляється все це в Московщину і їдять його комісари, комісарчики, чревичайники та інші дармоїди, котри робить не хотять та й утворюють для себе комуни, і селянин, котрий день и ніч працює, аби прохарчати свою сім'ю, котрий ціле літо гне спину 18 годин в добу, він и ніколи небаже ні курятини, ні маюла, ні яєць. Він крім хліба, без соли, через дорозничу утворену комуністами нічого неможе дістати. Крім цієї рабсьотки комуністи вивозять з України що попало, дежки не були склепи всі відправлені в Московщину. Туди вивозять вугілля, залізо, сіль, плуги, молотівки й інші господарські машини, корови й коні і кав'яє майно награбоване у окривих наших жінок і все це в Московщині роздається комісарчикам, та добровільним червоноармійцям. Вивозять також всі медикаменти і наші хорі залишаються без всякої лікарської допомоги. За місяць цього всього москалі на Україні прикладають цілі сотні голодних агітаторів, цілі потяги комуністичної літератури, цілі мільйони мішочників, та спекулянтів і безліч карательських отрядів для заохочення селянства.

Що комуністичному виходить, що правда може бути лише тоді, коли у своїх своїх трудом будуть харчувати всіх московських, жидівських, латвійських та китайських дармоїдів.

Комуністи мобілізують наших людей і відправляють їх без зброї в Сибір і наші мобілізовані примушені кинути свої рідний край великий несвідомі і їхати захищати Сибір для комуністів.

Багато наших мобілізованих побачили і врозуміли для чого їх мобілізували і за свій комуністичний рай їх посилають Ситком, поприходо для до дому. Перша мобілізація на Україні комуністична провалилася вони мають намір об'єднати другу мобілізацію, але можна зпевністю казати об'єднати, що на другу селяне новим не піду.

Doc. 215 Leaflet
It is three years now...
Source: Arkhiv druku

От же селяне. Ви бачили і пережили на своїй шкурі багато на
непротанних гостей чужинців: і гетьманців, і німців, і денки
кинців і комуністів. Вони лише багато обіцяли і нічого
дали. Нарешті прийшов час, коли кожен Українець повинен зро
міти, що нікто нізвідки і нічого йому не принесе, а коли
прийде, то й останнє забере. Український селянин і робітник
зможе лише тоді спокійно працювати і опоживати все те що
він придбав, коли на Україні буде нечужа. А СВОЯ АРМІЯ і ко
коли Україна буде САМОСТІННОЮ РЕСПУБЛІКОЮ.
Селяне. Ваша щастя, ваша доля, в ваших руках. Пора проснутись
Бо далі будепізно, проспіте все. Зараз по всій Україні вибу
повстання проти комуністів, разом з тим загорілось огнище
Холодном яру. Тут зібрались вірні сини України-гайдамаки, к
котрі ввійшли за дль чесного виконання заповіту великого
пророка нашого Т. ШЕВЧЕНКО. Отже хто почував себе громадяни
нином землі української той повинен без всяких вагань вст
вотупити в наші ряди нечекаючи поки його комуністи забе
руть проти нас, або поки ми будемо мобілізувати. Час дуже
серьезний, легковісити не можна.
Годі бути байдужими до справи. Байдужість і нерішучість
нас губить. У чужинців прорятунку шукати немає чога, треба
кувати свою рідну міцну як скеля, дисципліновану, Українсь
Армію, то це єдине, що зможе опасти нас від всяких окупан
тів.
ВСІ ДО ЗВОУ. ХАЙ ЖИВЕ МОГУТНЯ ПОВСТАНСЬКА АРМІЯ.
ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА НАРОДНЯ САМОСТІННА РЕСПУБЛІКА.

Вересень 1920 р.

М. Фигурин.

УКРАЇНСЬКИЙ ОКРУЖНИЙ ПОВСТАНСЬКИЙ КОМІТЕТ.

Doc. 215a

It is three years now...

Source: Arkhiv druku

У.Н.Р.
ВСТАНЧЕСКИЙ КОМИТЕТ
РОЛЬСКОГО И ЗОЛОТОНОШ-
КОГО УЕЗДОВ
Полтавщине
/7-1920 г.
№ 43.

2-
КОПИЯ α

П Р И К А З

Председателю Волостного Исполкома Горошин-
ской волости.

Приказываю Вам немедленно созвать сход на пятни-
цу, т.е. завтра в 8 часов утра 30/7. За неисполнение бу-
дете привлекаться к ответственности по законам военного
времени.

За Председателя Комитета

АТАМАН КАЛЕБЕРДА

Секретарь /подпись не разборчива/

С копией верно:

Секретарь Инстр. Информац. П/отл.

*в копии
верно*

Doc. 216 Leaflet [Russ.]

Order. Chairman of the Horoshyn Volost Ispolkom [copy]

Source: TsDAVO

НАКАЗ МОБИЛІЗОВАНИМ
ОД ЛИСТОПАДА 11 ДНЯ 1920 Р.

Де які мобілізовані, за ради своєї користю за ради спасіння вла-
стної шкура вступають на службу в міліцію і допомагають організувати
знов грабіжницьку кацапську, жидівську комуністичну владу зруйновану по-
встанськими законами.

А потому Український Повстанчеський Комитет НАКАЗУЄ:
всім мобілізованим старшинам і підстаршинам і козакам негайно вступити
в ряди повстанців, для допомоги Українському фронтові, і ні в якому ра-
ді не вступати ни на яку службу в радянської установи хоть би по мо-
білізації. В противному разі, особи-який не підля цьому наказу будуть
поривані свяченими ножами, майно їх буде конвісковано, а селі будуть зру-
йновані і спалені.

Заступник головою Окружн. Повстанч. Комитету і атаман
Гайдамаків Холодного Яру Юрій Ильченко.

Doc. 217 Leaflet [copy]

Order to the mobilized. November 11, 1920

Source: TsDAVO

Згідно розпорядженню української партизан-повстанської
Дієвої ради- наказуємо всім ревкомам, іспокомам та громадам України:

- § 1 -

Сертифікату труда, червоної армії та борцям визволення України не являється
жодних утисків та преслідувань.

- § 2 -

Селянських палковод по нарядам більшовинам не висипать- бо за життя селян
жодної худоби в бою з червоною армією ми не відповідаємо.

- § 3 -

Всі розпорядження, об'яви й відозви Партизан-повстанської Ради не не-
послухати, не зривати, а поширювати серед населення.
Всі винуваті в не виконанні наказу будуть покарані.

- § 4 -

За широкі допомоги партизан-повстанцям, совет. працовн. з прихорою уря-
д. Народ. Влади, будуть а м н і с т і р о в а н и

На підставі Наказу Головного Отамана С. Петлюри і
Наг. Штабу Ю. Тютюпка
Селяне, Робітники, Інтелігенція: вам місце серед борців визволення. Іди до
роботи: бейте на заміну всіх, хто бореться з більшовиків, хто допомагає бо-
году, по бже на пашій землі, бо не буде їм місця серед Н. С. і
помогі.

Doc. 218 Leaflet

In accord with the decision of the Active Ukrainian partisan-insurrectionary council we order all Revkoms and Ispokoms of Ukraine
Source: TsDASBU

Таращанське Військове
Управління.
Отаман Таращанського
Новітнього Запорізького
К о ш у
ч

НЕГАЙНЕ.

По військовим обставинам
Всім Сільським головам Таращанське-
го Повіту.

дні 1920 р.

Прикладаючи при цьому інструкцію по організації на
Україні Запорізької Січі, наказую Вам **Н Е Г А Й Н О** з
одержанням цього тривожним дзвоном в великий церковний
дзвін зібрати сільський сход, прочитати інструкцію і обя-
вити населенню, що вся існуюча на Україні жидівсько-боль-
шовицька влада ліквідується, всякі совіти, комбеди, ревкоми
ісполноми ітакі інші влади касуються і вступає в силу
Українське Військове Управління, через те на цьому ж сході
необхідно вибрати ватажка Запорізької Січі до котрого
переходить вся повнота влади в селі. Ватажок повинен негаю-
чи ні хвилини зробити списки реєстрових козаків, розбити
їх на сотні, чоти і такє инше і ці списки зо всіма відомостя-
ми лично доставити в Головний Штаб Запорізького Кошу
не пізніше Трох днів по одержанні цього. За невиконання
цього Сільські Голови підлягають відповідальности перед
Військово-Полювим Судом.

Отаман Запорізького Кошу (підписав,) *Стуравський*

Значковий Дуб

Doc. 219 Leaflet
Immediate. Tarashchansk Military Administration
Source; DNAB

К а з а к и.

Во время бывшей державы Российской при Николае II Вас силою оружия призывали в Армию для защиты интересов буржуазии и российского милитаризма. С 1914 года Вы воювали за какую то Вам не известную Эльзас-Лотарингию, т. е. защищали интересы французского капитализма. Вы хорошо видели, что защищали не то, что нам необходимо было защищать, и что защищали наши деды во время минувшей Украинской воли. Великая Российская революция 1917 года дала возможность Украинским казакам с организоваться вокруг Центральной Рады, дабы защищать независимость своего края и приобрести землю и волю своему трудовому народу. Но тюремщики великой России не могли согласиться с тем, что Украина отделяется, потому что они теряли лакомый кусок эксплуатируемого ими края. Для того, чтобы опять присоединить Украину к Великодержавии они посылают сначала целую армию агитаторов, чтобы они подрывали авторитет Народной власти, говоря, что это власть буржуазная и т. п. Подготовивши таким образом почву для недовольства власти, великороссы посылают к нам целые тучи коммунистической красной армии. Многие из наших казаков пошли в красную армию, веря в то, что это действительная их защитница; но скоро увидели, что это за красная армия и навязанная им советская власть. Уходя из армии казаки при помощи крестьян выгнали эту власть. Видя провал коммунистической авантюры, Россия организует на Дону буржуазную добровольческую армию под тем же флагом „единой неделимой“. Но и этим способом не удалось обмануть Украинский народ. Трудовой народ Украины возстал против генерала Деникина и выгнал его с территории своей Республики, думая что придет народная власть Директории, но этим воспользовались большевики-коммунисты и навязали нам свою власть.

Братья казаки, так пойдем же последний раз и выгоним чужую нам коммунистическую власть. Сейчас идет борьба за вольную жизнь Украинского народа, за его землю, за порядок и спокойствие.

Теперь не место нейтральным. Все кто с народом, тот с нами.

Довольно быть наемниками чужимцам. Довольно защищать нам чужие интересы. Защищайте свои права, свою волю.

В Армию казаки.

Идите все под желто-голубые свои знамена

Записывайтесь в Украинские части и защищайте свою свободу

К оружию в армию.

Козаки и Старшины

Повстанцев Аманьевского усада

Первого Украинского Черноморского полка

3-го конного полка

Конного Гайдамацкого Киевского полка

26

Христосъ Воскресе!

Съ ВЕЛИКМЪ праздникомъ всеобщаго мира и взаимной любви поздравляемъ Васъ, солдаты „Совѣтской“ арміи!

Ноужели и въ этотъ свѣтлый день Вы способны идти противъ братьевъ украинцевъ съ оружіемъ въ рукахъ?

Опомнитесь!

Гдѣ Ваши семьи, родины?

Они тамъ въ Россіи теперь голодаютъ, забыты среди своихъ, въ меще разоренныхъ избахъ?

Пора сбросить обманщиковъ и палачей русскаго народа, комиссаровъ и ихъ прихвостней, и спасти свою страну отъ ослѣдственной гибели!

Делай провокатеровъ и шпионовъ, которые держатъ Васъ въ работѣ!

Что обѣщали Вамъ большевики? Скорый миръ, хлѣбъ, землю и волю...

Гдѣ же все? Въсто мира—силошной фронтъ и цѣлые годы войны, безъ всякой надежды на ея окончаніе.

Всемирную революцію долго еще ждать, успѣть погибнуть все, Вы и Ваши дѣти.

Пусть каждый народъ устраиваетъ свою судьбу самъ—ничего его опекать.

Вместе обѣщаннаго хлѣба—силошной страшный голодъ, уносящій миллионы жертвъ.

Земля Ваша стоитъ не засеяна, не выжата, ибо нѣтъ ни ошмянъ, ни лошадей, ни работниковъ.

Воля Ваша—въ чрезвычайкахъ жидовъ-комиссаровъ, палачовъ интеллигентовъ, латышавъ, мадяравъ и коммунистическихъ страдаловъ, беспощадно Васъ разстрѣливающихъ.

Гдѣ Ваша ВБРА?—Она втоптана ногами пьяныхъ хулигановъ.

Чого Вы пришли къ намъ? Мы сами судьбу устроимъ.

Переходите же на нашу сторону и мы поможемъ Вамъ сбросить рабство въ Вашей измученной, залитой кровью странѣ.

Итакъ, Братья, вѣреть на Вашихъ палачей! Уже многіе изъ бывшихъ большевиковъ въ нашихъ рядахъ.

Они зовутъ Васъ сюда!

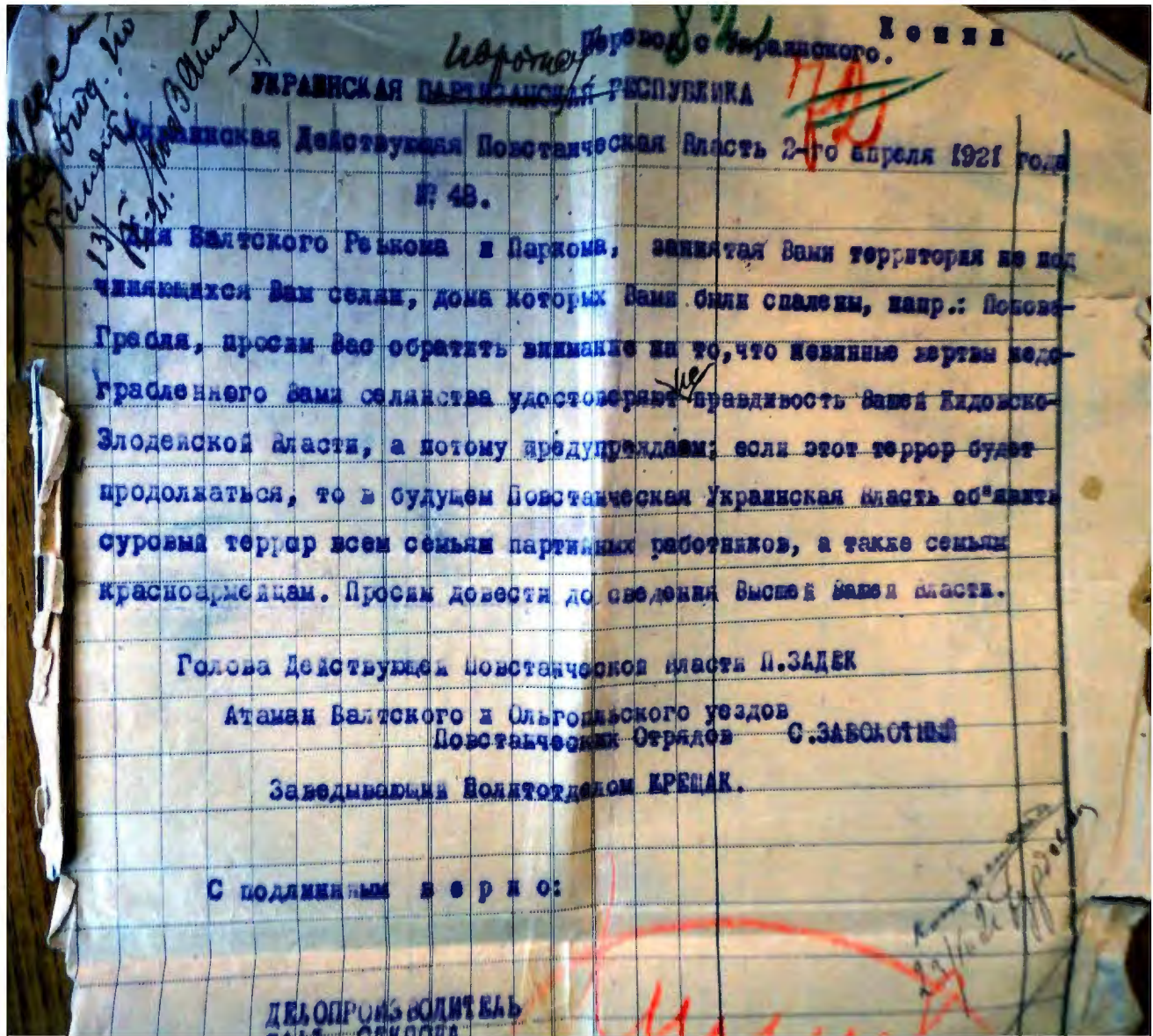
Тогда только возможенъ прочный миръ, когда сбросимъ комиссаровъ.

Солдаты Украинской Республканской Народной Арміи

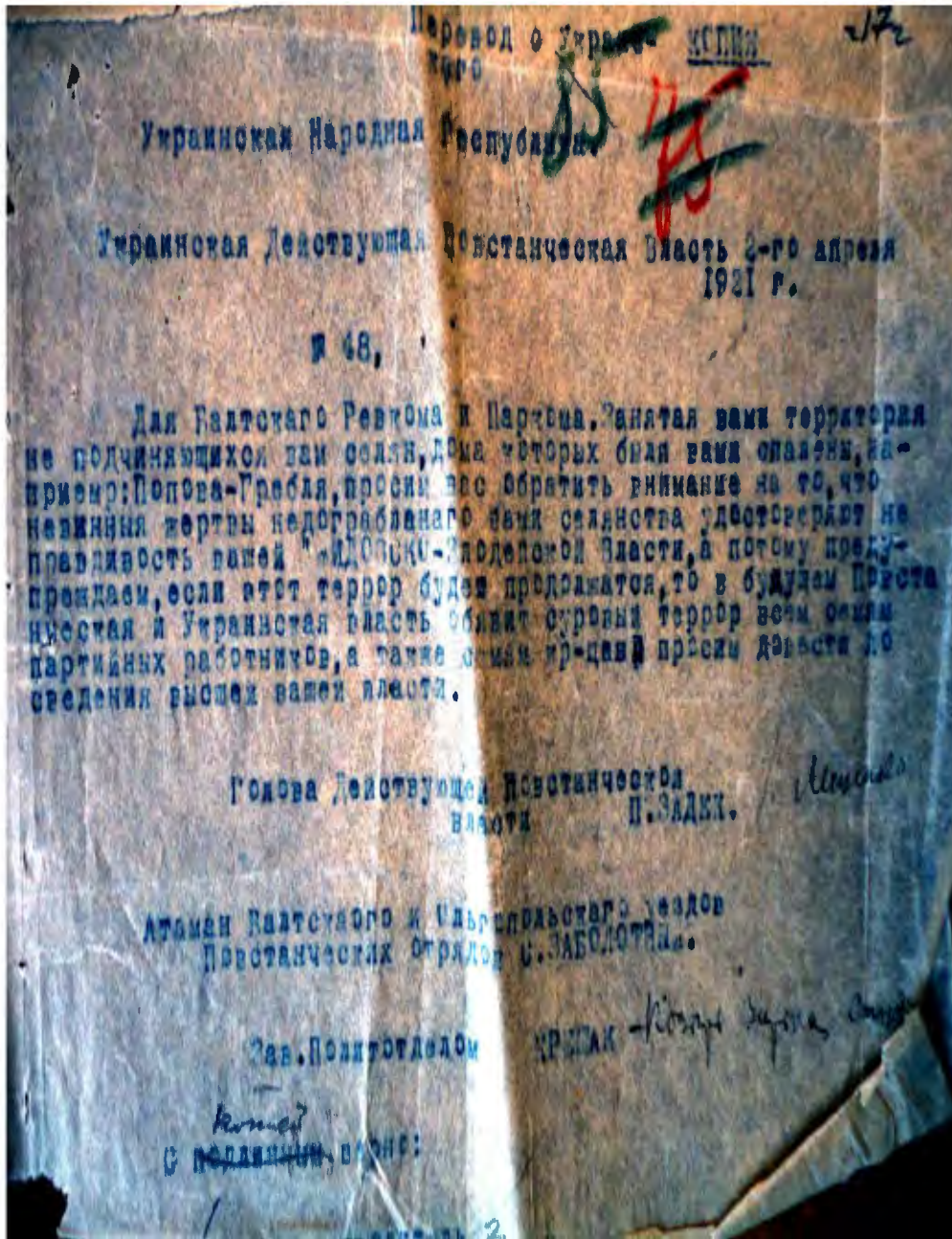
Doc. 221 Leaflet (Russ)

Christ has risen!

Source: TsDAVO

Doc. 222 Leaflet [Russ.]
Ukrainian Partisan [deleted] National Republic [copy of original]
TsDASBU

Doc. 223 Leaflet [Russ. copy of copy]

Ukrainian National Republic

The Functioning Insurrectionary Authority 2 April 1921 [translated from the Ukrainian]

Source: TsDASBU

ДО ТОВАРИШІВ ЧЕРВОНОАРМІЙЦІВ.

КОНЯ. -

Товариш. Докіль ви перепонете слухати кидівсько-Московських комуністичних окупиців котри вас натрапляють щоб ви по своїх рідних селах ходили, грабували своїх рідних батьків, братів і сестер щоб палляти їхні будинки, нищили їхню майно, а самих їх щоб катували помілодами.

Браття мої кохані Червоноармійці, кінте слухать кидів та комуністів бійте їх на кожному кроці, переходьте в наші слани партизанські загони, хто переїде з червоноармійців до нас, тому честь і слава, а хто не переїде тому ганьба, від всіх козаків і старшин і тих ізрадників будем кидити намість їх котри не переїдуть.

Товариш. Ніба вам востяжко тернить і переносить неземні муки від кидівсько-комуністичного іга, вже настав багатовиш час, приїшла година коли наше славне Українське регулярне військо приїде і ізвильнить нас від прах поганів кидів та комуністів, тоді замінуем в свій рідний сторону.

Досить сна, досить вагання, пора встать, пора вам добувати

Слава нашим українским Дітям і воїн тям казакам і старшинам котрі працюють на користь свого рідного краю.

Помочник Атамана і Парт. загону

Сотник СІДУТЕНКО.

20/III-21 року.

С. Сидоренко

Doc. 224 Leaflet
To Comrade Red Army Men [copy]
Source: TsDASBU

ВІДОЗНА. 63 24 7 28

**З відома ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ПОВСТАНЬКОГО ОКМІТЕТА звертаємось з за-
в'язком до Вас**

ЧЕРВОНОАРМЕЙЦІ.

Вже от як четвертий рік на території б. Російської імперії відбу-
ла революція. Але працючі маси не змогли втримати в своїх ру-
ках влади і вона павала в руки купки людей, котрі хотіли іх собі
виявляти собор волю та багана всіх працючій. Ви бачите як вони
іх виявляють, бачите до чого вони вліють.

Чесні червоноармійці пора вам схамітись. Пора кинути з себе
нове ярмо. Організуйтеся, допомагайте своїм братам селянам ви-
няти від себе махря. Організуйтеся, переходьте до вставіх до 50-
ротьби селян, яких ваші провідники ганьбат словом "бандит". Не вірте
іх. То ваші провідники є дійсні бандити, котрим багано тіти кровь
працючій та катуманувати вас і викорустувати вас червоноармійці
для своїх укоритних дійсній. Не чекайте того часу, коли ангань
або інші капіталістичні держави не накладуть своїх рук на вас як
всіх. До цього я веде сучасна валад. Беріть владу в свої руки.
Не раз, схамітись, переходьте до повстанскіх вагонів. Не ре-
хивте братарської крові, дайте змогу вияти працючій свою
волю через дійсні ТРУДОВИ РАДИ.

Дай живе Українська Трудова Республіка
Дай живе РОСІЙСЬКА ТРУДОВА РЕСПУБЛІКА
Київскій Губерніальний Селянскій Повстанскій
Комітет

м. Київ 18/5/Верня 1921 року

С подлинним верно:
Долопрекшеводитель

Doc. 225 Leaflet

Proclamation. We Address you in the name of the All Ukrainian Insurrectionary Committee.
Red Army Men

Source: TsDASBU

В І Д О З Б А К О П І Я .

З відома ВСЕУКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСЬКОГО ПОВСТАНСЬКОГО КОМІТЕТА звертаєм до вас з закликом.

ЗАЛІЗНИЧНИКИ

Зараз селянство розпочало знов боротьбу з владою, яка хоть і називає себе робітничче-селянською, а в дійсности є влада розбійцях, які ні нащо не вважають і ведуть все до загіну. Скрізь руїна... Залізничія спи няте ся..... Господарство пало і она не в силах поставити на ноги, бо йду ть проти інтересів працюючих. Вже голод охопивсь Росію. (Хопляе він і Україну, яка не в силах витримати такого становища, і селянство повстає). ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ СЕЛЯНСЬКИЙ ПОВСТАНСЬКИЙ КОМІТЕТ звертається до вас залізничники, а бови допомогали селянину скинути цю кроваву владу, не дади грабувати нашого добра та вивозити його кудись. Організуйтеся, в ішучий мент коли все селянство повстане, не дайте цим грабійникам ні одне го паровоза, ні вагона. Гуртуйте свої сили. Робіть страйки. Тільки влада працюючих має: селян, робітників та трудової інтелігенції зможе припинити цю руїну. **БОРІТЕСЯ ПОБОРЕТЬЕ.**

Хай живуть ТРУДОВІ РАДИ
Хай живе УКРАЇНЬСКА ТРУДОВА РЕСПУБЛІКА

Київський Губерніальний Селянський Повстанський Комітет
м. Київ 18/3/березня 1921 року

Doc. 226 Leaflet

Proclamation [copy]

We address you in the name of the All Ukrainian Peasant Insurrectionary Committee. Rail Workers.

Source: TsDASBU

ТОВАРИЩАМ КРАСНОАРМЕЙЦАМ ВЕЛИКОРОССИИ

140 344

ТОВАРИЩИ: Не оскверняйте Ваших рук народной кровью. Смойте с себя позор расстреливания, который жаждет свободы, который рвется из тяжелых кандалов. Не позволяйте гнать себя, как это было с солдатами во времена царизма против борцов за свободу. Кровавые тираны Троцкий и Ленин все отняли у народа. Красная армия должна все возвратить народу. Красная армия не должна быть слепым орудием в руках палачей народных. Не против восстающего народа, а вместе с ним она должна быть. Товарищи, здесь на Украине Вас натравливают на Украинских каких-то бандитов, а мобилизованных украинцев посылают в Россию убивать и расстреливать Ваших отцов и братьев, которые добиваются того же, что и украинские "бандиты"! Товарищи, нужно не теряя ни минуты остановить это братское самоистребление. Товарищи, домой зовут нас всех голодная Россия. Идемте и скажите товарищам украинцам, возвращайтесь. Вы к себе "на рідну Україну" и служите честно своему народу. Так долой же тиранов Ленина и Троцкого, которые захватили власть и обратили Россию и Украину в одну огромную тюрьму с бесконечными расстрелами и внутренней братоубийственной войной. Долой тиранов, которые превратили свободных граждан 1917 и 1918 года в жалких и нищих рабов.

Свергнув их, искупим свой тяжкий грех перед народом.

ГРУППА СОЗНАТЕЛЬНЫХ КРАСНОАРМЕЙЦЕВ
Н-КОЙ КАВАЛЕРИЙСКОЙ ДИВИЗИИ

Doc. 227 Leaflet (Russ)
To Comrade Russian Red Army Men
Source: TsDASBU

Красноармейцы, красные курсанты и красные Командиры!

Политический Комитет Национальной Украины считает, что никто не имеет права вмешиваться во внутреннюю дела России. Но ввиду того, что коммунисты, захвативши временно в свои руки власть в России, не довольствуются этим, а вот уже 4 года, как не только вмешиваются во внутреннюю дела Украины, но даже просто открыто и империалистически завоевали ее, разстреливают не признающих их власти Украинский Народ, насильно заводят коммунистические порядки на Украине и топчут здесь в грязь священные права каждого народа на самоопределение и политическую свободу, Политический Комитет Национальной Украины считает себя обязанным обратиться к Вам с несколькими словами правды:

Красные войны!

Не вѣрите коммунистамъ, такъ же какъ Вы в дни революціи не вѣрили царскимъ офицерам и генераламъ! Мы, Украинцы, не враги Вам, а всегда хотѣли и хотимъ оставаться Вашими братьями.

Вмѣстѣ съ Вами мы три года сидѣли въ холодныхъ окопахъ, отмороживая руки и ноги, рядомъ съ Вами ходили въ смертныя атаки противъ арміи Вильгельма, вмѣстѣ дѣлали 50-ти верстные ночные переходы пѣшкомъ и вмѣстѣ ѣли изъ одного котелка; одинаково съ Вами мы страдали отъ деспотической власти царскихъ тирановъ, вмѣстѣ съ Вами и свергли эту власть кровожадныхъ вампировъ.

Вы поэтому заете, что комиссары говорятъ Вамъ о насъ ложь- ибо мы не можемъбыть контр-революционерами или Вашими врагами. Украинскій народъ хочетъ своей народной власти и больше ничего! Коммунисты же хотятъ держать его въ своихъ рукахъ и пользуются для этого Вами, какъ физической силой.

Вамъ хорошо извѣстно, что разбойничьи шайки Скоропадскаго, Деникина, Богаевскаго, фонъ-Врангеля и Гренера, выгнавъ изъ Украины самъ украинскій народъ, какъ своихъ враговъ. Вамъ такъ же извѣстно, что этотъ же самый народъ вотъ уже 4 года гонитъ съ Украины коммунистовъ и онъ, въ концѣ концовъ, выгонитъ ихъ!

Украинскій народъ хочетъ свободы и своей національно-демократической власти!

Диктатура же коммунистовъ и диктатура монархистовъ-генераловъ никогда не была и не есть народной властью, а властью тирановъ и насильниковъ!

Русскіе монархисты хотятъ покорить и залить кровью Россію, съ цѣлью посадить тамъ на престолъ Михаила, брата бывшаго царя, возратить власть помѣщикамъ и генераламъ, а потомъ помочь Вильгельму II и Карлу Габсбургу возстановить монархію въ Германіи и бывшей Австро-Венгріи. Это дѣлается для того, чтобы съ помощью военнаго союза этихъ трехъ монархій раздавить во всемъ мѣрѣ демократію и свободу и сдѣлать народы всего міра рабами Вильгельма, Карла, Габсбурговъ и Романовыхъ.

Коммунисты, точно такъ же какъ и монархисты, хотятъ удержатъ въ своихъ рукахъ власть на территоріи всей бывшей Россіи для того, чтобы съ помощью красной арміи установить коммунистическую власть въ первую очередь въ Венгріи, Польшѣ, на Балканахъ, въ Австріи и Италіи, а послѣ съ такой же цѣлью, покорить весь мѣръ, раздавить всюду свободу и демократію и сдѣлать всѣ народы Мира рабами сумасшедшей коммуны.

Герои Варшавы, Бауры, Галиціи, Мазурскихъ Озеръ и Двины!

Вы разбили желѣзныя арміи Вильгельма и Франца Іосифа. Вы раздавили царскій режимъ и лакеевъ Вильгельма и Романовыхъ, Скоропадскаго, фонъ-Врангеля и др., но Вы сами остались безъ свободы, Вы еще находитесь во власти коммунистовъ. Васъ эта власть такъ же терроризируетъ сейчасъ, какъ и власть царя, Колчака, Деникина и др.

И Вы не будете свободны, пока не выгоните изъ Россіи коммунистовъ, такъ же какъ Вы выгнали Романовыхъ и генераловъ!

Только свободно и всенародно избранные Совѣты, безъ участія коммунистовъ, дадутъ Вамъ мѣръ и истинную свободу, а не измѣненный видъ рабства.

Да здравствуетъ подлинная совѣтская рабоче-крестьянская русская власть, безъ коммунистовъ и коммуны! Долой навсегда власть царскихъ генераловъ и коммунистовъ! Онѣ обѣ насильнической и узурпаторскія!

Мы, украинцы, останемся вѣрны священнымъ традиціямъ нашихъ славныхъ предковъ Запорожцевъ: мы достигнемъ свободы, своей народно-национальной власти и Самостійной Украинской Республики!

Мы выгонимъ изъ Украины коммунистовъ, такъ же какъ выгнали генераловъ! Мы достигнемъ своего, но никогда не примиримся съ властью коммунистовъ или всѣ умремъ за свободу!

Мы не собираемся на Украинѣ создавать или поддерживать какую либо партійную власть, Петлюру, или разворовавшую народныя финансы Директорію! Нѣтъ! Мы идемъ за истинную народную власть и за Самостійную Украинскую Национально-Демократичную Республику.

Помните это и, когда весь Украинскій Народъ возстанетъ для окончательнаго сверженія власти коммунистовъ, не идите противъ народа, не слушайте комиссаровъ!

Не посвягайте на свободу и независимость своихъ братьевъ Украинцевъ!

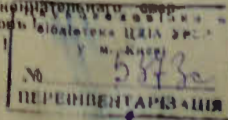
Не будьте лакеями коммунистовъ, какъ и лакеями Романовыхъ!

Долой безконечную войну, долой коммуны!

Да здравствуетъ свобода, мирный трудъ и братство народовъ!

14 декабря 1921 года.

Политический Комитетъ Национальной Украины.

20/10

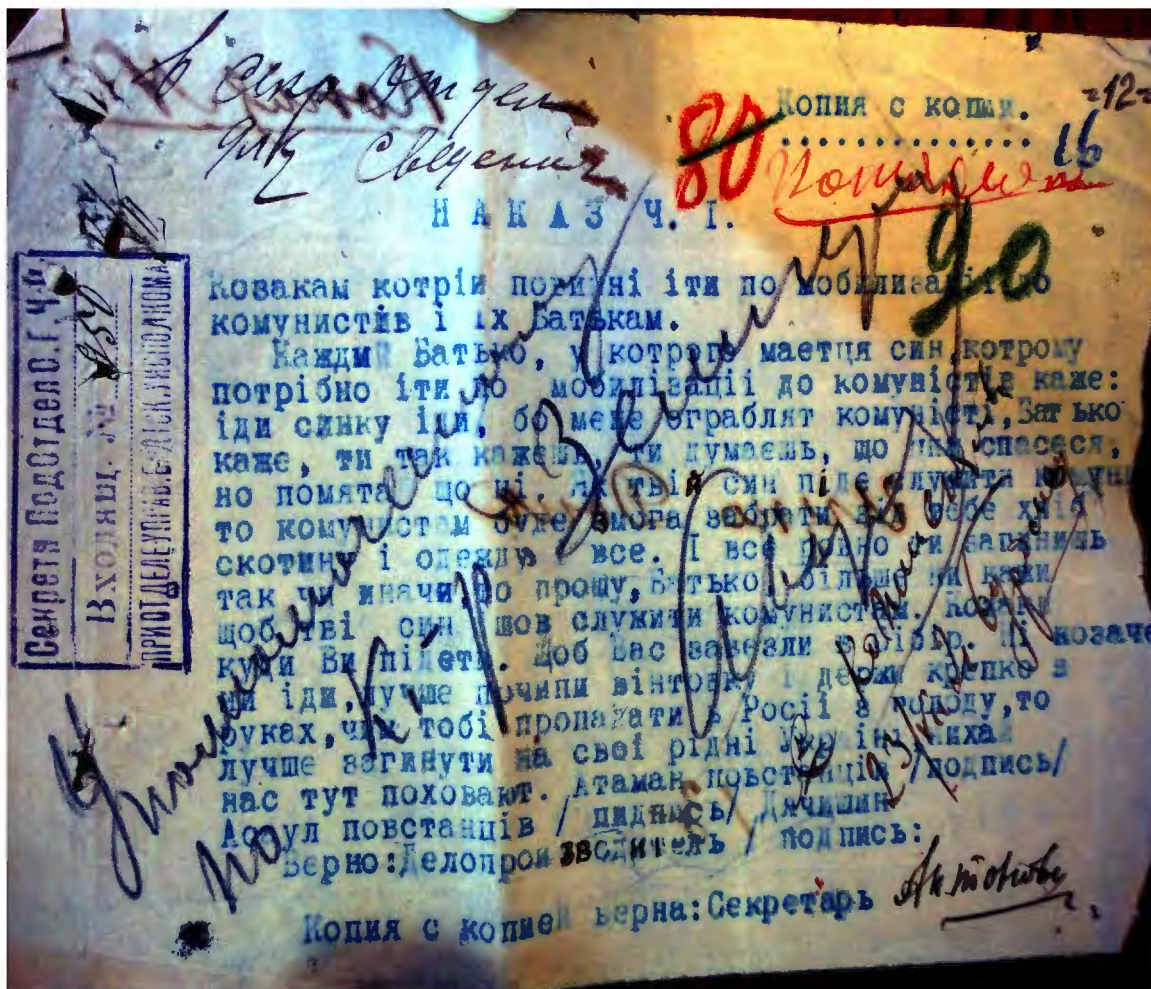
ВІДОБРА

Кохання на життя і смерть за визволення Українського
 народу від московської тиранії та нещасливої війни
 кривд. Тому кохання чотирьох жінок - політв'язнів, масових
 московських старців вилли в серці. Деякі вояки в нападках
 отаманів в садиби своїм коханням і коханнями в бік
 жидівського нашіття. Деякі вносили вальсову музику
 на полі кохання за кохання доми свого кохання в останні
 години і досі на нашім серці і на коханнях сміють
 Народу Українській в серці кохання за свого життя
 або ваяться всім до серця і ваяться московських старців
 своєю батьківщиною і відно життя або бути жидівськими
 жидівськими і нашіття московських душів і згинути в
 з голоду та холоду похилим сабом свого ваяння
 Народу Українській. Як очі забліплюють похилою жидівською
 коханнями. Як же кохання комунисти дати тобі рай коли вони
 самі у перді. Вони кажуть що здобули нам свободу бра-
 шуть хмистом ротації здобути тобі свободу твої діти собі
 то Українське військо під жовто-блакитним прапором:
 УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОЇ НАРОДНОЇ РАДИ. Які тепер
 нов сміють блукати по лісах і нидіють за коханнями. Але
 ту свободу відняли у тебе московські старці з жидами в бі-
 цяччю тобі свідіти називаючи твоїх дітей кудаканами та
 бандитами, вони дають з себе на Українське військо було
 бити за якоїсь. Народу Українській ти бачи хто сміють
 гетьмана ката а панам, ти бачи хто вигнав Денікина з че-
 сною сотню його вигнало Українське військо яке провадило
 сіз і контр Денікинській і зруйнувало тилкові частини аме-
 танські загони доконали. А сміють Комунистам же тілячи
 ко сь на готаранній війні. Вони оти ланки і скакали
 ко сь здобули нам свободу. Народу земля твоє
 бо по ли та хмистом же ти от дідка які її зміняли від
 габнучелів і те не твої діти поливають і вигонючі ниде-
 ву. Ти сам повинен бути ниде жидівським але не. Брати ниде
 не веріте нікому пам'ятайте о наше військо є деланське
 Ката його щоб на нашій землі не було жидівських та жидів стар-
 ів. Хай живе Українська демократична Самостійна Народна
 Радна.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДОСТАВЛЯЮЧИЙ КОМІТЕТ

1919

Doc. 229 Leaflet
 Announcement. The fight for life and death ...
 Source: DNAB

Doc. 230 Leaflet

Order No. 1 Kozaks who must appear for mobilization to the communists ...

Source: TsDASBU

6614.1920
1782/

381

ЗАЩО БОРЮТЬСЯ ПОВСТАНЦІ.

Ми боремся за встановлення дійсної Влади Робітниківі селян.

Тепер такої влади ми не маємо, бо над нашими головами панують комуністичні комісари. Ради, які ми збираємо, коли вони не комуністичні, а тільки робітничо-селянські розганяються озброєною силою. Так було це в Київській, в Бабій Царкві, Умані, так буде в багатьох місцях. Над нами бажують панувати російські окупанти і спекулянти, аби грабувати наше добро, користися за наш рахунок.

Ми боремся за незалежність (независимость) нашого народу і нашої робітничо-Селянської держави

Зараз незалежності нема. Ми уявляємо себе колонією Москвіщини. Ми маємо власного державного господарства. Нашою державою керують Москви Лейби Троцькі, Мойши Духамкін, Розенфельд, Бронштейн, що сіли на престол кровавого Миколи і продовжують його кроваву роботу. Від нас забрався все, що тільки можна вивести. Забрали власно, як хоз іва, і наш нарід не рахується господарем в свої хаті, в свої державі.

По-переду наш нарід дурини, обцяючи мануфактуру, нитки і де що. Допіру Московські комісари і спекулянти привезли солодко балачки, а прибувають в гарматами рушницями, з панцирними потягами і забрали силую всьому нашому ткацтву, вовнуватки, прядиво, що наготували наші жінки. Дарить цього нам нічого не дається. Так роблять тільки в чужовій країні. Ось через що ми вимагаємо й боремось за незалежність держави.

Ми боремось проти чужинців окупантів, що озброєно прийшли на нашу батьківщину.

Як проти них не боротись? Вони прийшли, як люті вороги. Палють наші хати, грабують наше добро, насидують наші жінки і дочка, убивають наших батьків, наших дітей. Вони роблять, так, як тільки робили нехрести, та тільки в чужинці. Це не наші брати, це Каїни яких прокляв Бог.

Проти них ми боремось і будемо боротись, поки не викинемо геть за кордоні нашої Країни.

Ми боремось За нашу долю і волю.

А боремось ми через те, що воля нашого народу. Над нами поставлені комісари і Український нарід не може вижити своєю волею. Тільки в рушницях і дуках можна її здо бути.

Нас не тільки силують і грабують, але так само, як на царя Миколку одривають від наших домівок, мобілізують, і посилають кудись, на які то фронти боротись з ким не відомо і за що. Наші крашкі козаки вигнано, залишити Московських комуністичних комісарів, наших дітей посиляють битись і братами. А тим часом привозять з Москви свої голодні латишсько кацапсько жидівсько комуністичні полки, щоб грабувати нас.

Ми боремся за лад і порядок.

Без ладі нема на Україні і не буде, до тих пір, аж поки не викинемо за межі нашої держави ворогів і чужинців. Нема порядку, бо наші не маємо волі і не може сам для себе встановити владу. Не буде ладу і порядку, через те що наш ворог приніс нам анархію, безладдя. А після анархії, всіля бачає знову занепасти царі, гетьмани, поміщики. Знову отберуть землю від селян. Знову наложуть контрибуції на селян. Комісари, московські спекулянти, грабівники, кривдять підуть до своїх зонтиків не турбуючись ні про що. А наш бідний нарід зостається з зруйнованим господарством, буде платити податки, податки, працюючи на куланів, чамів, до крізьного поту.

ОТ ЗА ЩО БОРЮТЬСЯ ПОВСТАНЦІ!

Подумайте гарненько над всім цим, обдумайте і беріть скільки рушниць виставте кулі, беріть сокири і вила і йдіть до нас. Геть чужинців-грабівників і масильників... геть комуністичних комісарів.

Всі до боротьби!

Всі до рушниць!

Хай живе вільна, незалежна, робітничо-селянська радянська Україна.

Хай живе вільний, незалежний нарід, господарі в власній хаті.
Хай живуть повстанці по всій Україні.

Головна Військова Рада Повстанського Війська

Doc. 231 Leaflet
Why the partisans fight. We fight to establish true worker peasant power.
Source: DNAB

С подлинным верно:

Ст. Делопроводитель./подпись/

К о п и я .

С Е Д Я Н Е .

Все же самі бачите як знебне життя під хидісько кацапського
владію Доволі вже всякі вайди наймиса чистого хліба доволі набрані
нашого скота. Доволі вже напалі ся наше "кровию пра" ви уже утл..
Вже комуністи втикають в Українцями бо получили гнів українського на-
роду. І так селяне, як одім встаньте до зброї разбиваєте большевишкіє
Занди, віддирайте вдрого та неграбляно наше майно, бо вже ми будемо си-
дити дома, а жиді та каці на "кращих наших людей" поразстреляют тоді в
бачити та вам селяноз ні землі ні волі ні прав своїх, а тільки "дого
жילותня ярмо носинку на виі.

Отамане партізанів восьми тисяч ЗІРВІГОДСА

С подлинным верно:

С е к р е т а р ь / п о д п и с ь /

Doc. 232 Leaflet [copy]

Peasants. You see for yourselves.

Source: TsDASBU

У С Т А В

и боевая партизанская тактика.

1. Никогда не употреблять спиртных напитков, до опьянения.
2. Не заводить близких связей с женщинами.
3. Всякий член шапки раз навсегда должен порвать всякие отношения с своими родными, знакомыми и близкими, при поступлении в шапку и никогда с ними не иметь никакого общения.
4. Быть всегда и везде на чеку и держаться строгого конспирации.
5. Все члены-товарищи одной шапки, должны всегда держаться крепко друг за друга и помогать один другому. Каждый должен следить друг за другом и удерживать товарище от всяких опротивительных поступков и действий, тотчас донося об этом всем своему атаману-вождю, и все вместе должны постоянно наблюдать за строгим и точным исполнением своего устава.
6. При дальнейшем же подозрении предательства, всякий член обязан тайно проследить изменника и только после того, как убедиться в этом, довести своему атаману. В случае же явного измен-предательства, всякий член имеет право убить на месте изменника, сообщить потом атаману и все шапки.
7. В деле всегда держаться крепко друг за друга, стоять грудой или за одного и все за всех и не вылавать своих товарищей. Никогда не оставлять на поле сражения мертвых и раненных товарищей, в крайне же опасной минуте, погони и бегства, забирать если возможно всех легко раненных. Смертельно и тяжело раненных не оставлять живыми на поле, а пристреливать их на месте, потому, что все равно их ждет смерть еще горче-разстрел.
8. Никогда не сдаваться врагам живым в плен, ни на каких условиях, а пускать себе в крайности пулю в голову, так как нам все равно грозит смерть.

ВСЕ ВЫШЕВЫЖЕЛЕННОЕ УТВЕРЖДЕНО ПОЛЕВЫМ КОНСПЕРАТИВНЫМ ШТАБОМ.

АТАМАН

Иван Розаровский

Годимский.

Doc. 233 Leaflet
Regulations. On Partisan Military Tactics [copy]
Source: TsDAVO

20 листопада 1921 р.

ТРЕТІЙ ЛИСТ СЕЛЯНИНА ГОРТЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО
СЕЛЯНСТВА. 150

БАТЬКИ, БРАТИ і СЕСТРИ, оце в третій вдаюся до Вас, щоб розділитися з Вами свої думки. Думав про це не тільки я - думає й прислухається до надій на нашу славу Україні, на нашу не своїй землі цілий світ. Цілий світ на нас дивиться. Цілий світ приглядається до цієї великої, та славної боротьби, котру розпочав Симон Петлюра. Визволив він Україну від Гетьманського армія Павла Скоропадського, тепер знову виступив, щоб звільнити Рідний Край від цієї неволі московських і жидівських большевиків. І як тоді в 1918 році стало навколо нього 600.000 війська народнього, то тепер повинно стати це більше, то ворог це дотійчий ніж тоді був. Сидючи на вигнанні в чужій землі Симон не гав часу і там: цілий світ почув од нього про кривда, які чинять Українському народові нахонники-большевики. Весь світ признав для нас право жити так, як ми хочемо, можемо і уміємо. Признав нам право на Вільну Самостійну Українську Народню Республіку. Та дорогу до вільного самостійного життя заступає нам заклятий ворог російський большевик. Так, геть же його з дороги, сила на це у нас вистарчить. Коли з'єднаємося тісно, та станемо навколо жовто-блакитного прапору, до його тепер привіс на Рідну землю Симон Петлюра, коли згуртуємося у Велику Народню Армію, під проводом тих людей, котри на чужині за колючими дротами невтомно готувалися до боротьби за волю і частя України, вчалася там військової справі, то не здола нас ніяка сила. Своїми власними руками здобудемо собі волю, землю, станемо справжніми господарями на предковинній землі.-

СЕЛЯНИН ГОРТЯ

Doc. 234 Leaflet
Peasant Hory's third letter to the Ukrainian peasantry
Source: TsDASBU

24 листопаду 1921 року
ЧЕТВЕРТИЙ ЛИСТ СЕЛЯНИНА ГОРІЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО
СЕЛЯНСТВА.

З того часу, як наш український народ заселив цю велику, багату й родючу землю, що й ми її нині обробляємо, потом і кров'ю своєю поливаємо - минуло вже більш як тисячу літ. Безліч ворогів рвало й шарпало на всі боки наш Російський Рідний Край. Але жаден не накоїв стільки лиха Україні, не було ще ворога лютішого за того, що рве кров'ю нашу заливає, нищить усеняке народня придбаня, розстрілює щоденні сотні й тисячі найкращих синів України, оборонців її волі, та незалежності.

Дихати стає нічим, бо здається саме повітря пересякло кривавим чадом.

Ворог цей - московсько-жидівська партія большевиків, що ось уже 3 роки панує на нашій славній Україні, на нашій не своїй землі. За ці 3 роки большевики винищили стільки народу, розстріляли, повішали, потопили, що з ними не можуть зрівнятися всі московські царі, що катували Україну більш, ніж 250 років, навіть коли до цього додати жертви татарських нападів на Україну за яких 400 років, та знущання польської шляхви за 300 років.

Ні Польська Жеч Пospоліта, ні царсько-катівська москвіщина, ні німці за Скоропадського - всі разом не змогли так тяжко пограбувати і сплюндрувати Україну, як це зробила смажена, звіряча катівська партія "большевиків" за три роки.

Нема такої мерзоти, нема такої підлоти, щоб її не використала ця "партія", аби тільки вдержати владу в своїх руках, аби запиватися людською кров'ю, аби панувати й грабувати нещасних своїх підданців, запряжених в ярмо кріпацтва, позбавлених усяких людських прав.

Подія 17-го та 22-го листопаду наочно показала, з якою лютю, з якою ненавистю кидається большевики на тих, хто наміряється видерти з їхніх кривавих лабетів нещасний поневолений люд. Розстріл 360 мучеників у той час, коли вони вже спустили зброю до долу довів раз на завжди, що партія Р.К.П. /читається по большевицькому Російская Коммунистическая Партия/. перестала бути політичною партією, а стала "Російской Компанией Палачей". А для катів жадні людські закони не писані.

Нехай же кров цих 360 страдників і мучеників за нашу волю буде останньою іскрою, що з'єднає роз'єднані огні загальнонародної ненависті до катів-большевиків у одно величезне полум'я всенародного гніву і щоб у полум'ю цім до решти згаріла ця "чесна" партія.

Тільки одно з двох може бути - або житиме, цвістиме "розвиватиметься" Україна і згинуть большевики, а бо житимуть большевики і згине Україна. Захлинеється у адасній крові, вимре від страшних пощестів, що вже хмарок сунуть з Голодної Росії.

Про події 17го та 22-го листопаду докладніше напишум в дальших листах.

ЧИТАЙТЕ, ПЕРЕДРУКОВУЙТЕ, ПЕРЕДАВАЙТЕ З РУК В РУКИ,
З ХАТИ ДО ХАТИ.

5 грудня 1921 року.

П'ЯТИЙ ЛИСТ СЕЛЯНИНА ГОРЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО
СЕЛЯНСТВА.

Звертаюся до Вас, любі браття оце вже уяте. Та я не веселим і радісними думками поділюся з Вами цим разом. Це безмалъ тисяча наших найкращих синів і братів принесли себе на жертву Рідному Краєві. Понад 400 чоловік загинуло смертю героїв, 360 смертв мучеників, 41 ще мордується в большевицьких катівнях. Прийміть же брати милі цю жертву від тих, що на чужині тужили тяжко півтора роки за польським колючим дротом у таборах /лагерях/ полонених і інтернованих. Рвалася їхня душа у Рідний Край на допомогу Рідному Українському Народові проти ворога-ката, що посів Україну як сарана, що закував люд у тяжке ярмо і висилкує останні соки с нього. Знали вони, що роблять і свідомо несли своє життя за нарід Український, за волю й частя України. Все задалегідь попроцалася молодята із життям, кдучи на боротьбу з лютим ворогом большевиком. Знали вони добре, що лютішого ворога над большевиків для України ніде нема і не було. Знали, що краще власною рукою позбавити себе життя, ніж схилити зброю і голову перед ненависним катом. Знали - та виходить ще не всі, бо 400 споміж них склали таку зброю перед лютим ворогом. Сподівалися бідомали це покити на Рідній Землі, не чимсь прислужитися Рідному Народові. Аде ось тільки вирвалася з неволі, ще ж нічого не зроблено, а роботи ж тієї безліч. І вже кіччати життя. А може ворог посадить їх знов за колючі драти, як це всі роблять із полоненими. А за дротами можна теж працювати. Отже півтора роки працювали в польській неволі, а деякі працювали таксамо і в австрійській і в німецькій неволі. І не вік же сидіти за дротами, і не вік же катам на Україні панувати. Ось яка думка смувала в головах тих 400, що поклали свої прапори перед катом. Хотілося вірити, що мали діло не з катом, а хоч із трохи чесним супротивником. За цю віру тяжко заплатали несоракми: після кількадесятиго нелюдського знущання 360 зноміж них розстріляли большевики, як писав славний нам кат землячок Затонський - "Як скажених собак".

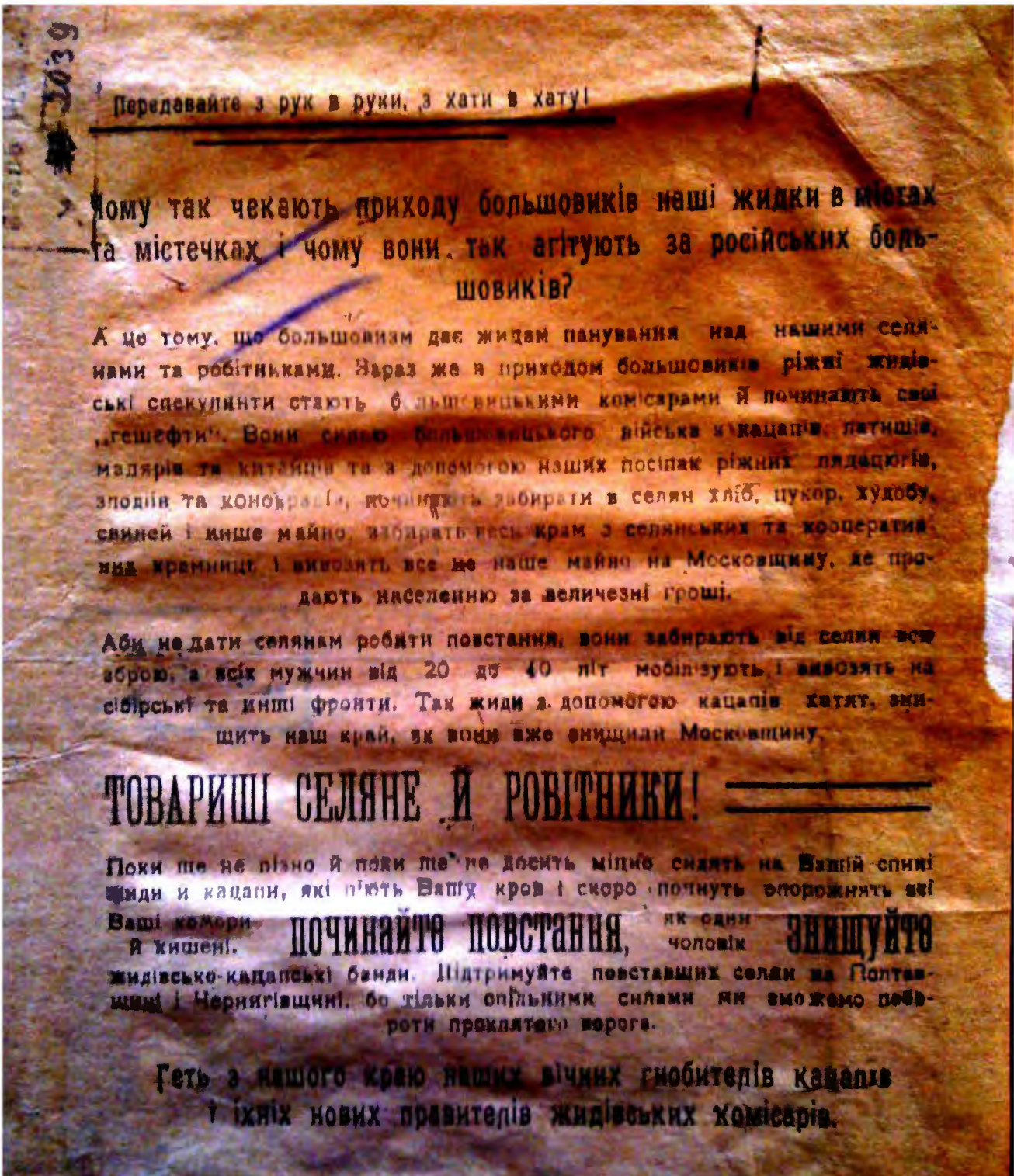
Отже кровъ своєю ці 360 мучеників довели, що для катів закон не писані. Що як раз чесні люди, чие серце налите добром для свого народу, хто не вірять, що люди мусять бути людьми, це для розбійників і грабіжників на австрійській ворог і пощади сподіватися від злодояг воли не можуть.

Ох і тяжко ж заплатали сердеги за оцю віру. Запишем же їхні імення в душі, серці і мозку своїм. Нехай ці імення будуть свідчення для всього Українського народу і нині і завжди і на віки вічні.

Кров їхня кличе нас до помсти. Кров їхня кличе нас до одностайної та рішучої боротьби з ненависним врагом. Цей ворог мусить бути знищений. А на наших жовтоблакитних прапорах напишемо "360". Це число 360 нехай запалює наші душі надсобою помсти, нехай дає нам силу й витривалість у важкій боротьбі. Нехай нам нагадає повсяк час, що або Україна буде вільна і незалежна ні від кого, а значить згине катівська партія большевиків, або загине Україна, обернеться в страши безлюдну пустелю, а над нею реготатиме кривавий кат-большевик.

Читайте, ПЕРЕДРУКОВУЙТЕ, ПЕРЕДАВАЙТЕ З РУК В РУКИ, З ХАТИ ДО ХАТИ.

Doc. 236 Leaflet
Peasant Hory's fifth letter to the Ukrainian peasantry
Source: TsDASBU

Передавайте з рук в руки, з хати в хату!

Чому так чекають приходу большевиків наші жидки в містах та містечках і чому вони так агітують за російських большевиків?

А це тому, що большевизм дає жидам панування над нашими селянами та робітниками. Зараз же з приходом большевиків різні жидівські спекулянти стають большевицькими комісарами й починають свої „гешефти“. Вони силою большевицького війська й кацапів, латвішів, мадярів та китайців та з допомогою наших посіпає різних лядоцукрів, злодіїв та конокрадів, починають збирати в селян хліб, цукор, худобу, свиней і кише майно, збирають весь крам з селянських та кооперативних крамниць і вивозять все це наше майно на Московщину, де продають населенню за величезні гроші.

Аби не дати селянам робити повстання, вони забирають від селян всю зброю, а всіх мужчин від 20 до 40 літ мобілізують і вивозять на сибірські та інші fronti. Так жиди з допомогою кацапів хатяють, знищують наш край, як вони вже знищили Московщину.

ТОВАРИШІ СЕЛЯНЕ Й РОБІТНИКИ!

Поки ще не пізно й поки ще не досить міцно сидять на Вашій спині жиди й кацапи, які п'ють Вашу кров і скоро почнуть опорожнювати всі Ваші комори й кишені. **ПОЧИНАЙТЕ ПОВСТАННЯ**, як один чоловік **ЗНИЩУЙТЕ** жидівсько-кацапські банди. Підтримуйте повставших селян на Полтавщині і Черняківщині, бо тільки опільними силами ми зможемо победити проклятого ворога.

Геть з нашого краю наших вічних гнобителів кацапів і їхніх нових правителів жидівських комісарів.

Doc. 237 Leaflet
Why do our Yids in cities and towns so eagerly await the Bolsheviks and why do they agitate so in support of the Russian Bolsheviks
Source: DNAB

Від організаційного відділу штабу лівобережної повстанческих військ.

ГРОМАДЯНЕ, СИНИ УКРАЇНИ!

„Вставайте на сито
Кайдани порвіть
І прапорок „Жидівській
Комунистичної“ країни
Волю окропите!“

Т. Г. Шевченко.

Вже три роки як в кайданах вонає, колиш вільна і славна, ненька Україна. Народ України величній та могутній, прозорій подивися, що діється навкруг тебе, подивися яких батьків і чії ми діти стали, подивися на свої степи—лани широкополі, на волі круторогі, подивися... та й заплачє слізами.—Степи, лани, волі круторогі—в жидівській комуні. Сини твої молоді в жидівській неводі. Смітими шось Московських намагаються зробити тебе кацапі. Кацапі глузують з тебе, твоїх звичаїв, чудової мови твоєї. Не стала лунати поселих голосная Українська пісня. Навкрути руїна і безчестя... Настав кінець твоєму терпінню. Ти взявся за зброю і не клади її доки не зможеш сказати „в свої хаті, своя привда і сила і воля“. Роки ми станемо вільними панями на своїй не нашій землі. Наша велика і свята мета—вільна самостійна Україна. «За неї одну певьку Україну, готові ми на муки і на смерть». І не чужинцям комуністам нас залакати і заставити відмовити поклясти зброю. Всі вкого що б'ється серце сини України—до зброї. За багнет і набой! Ліси, степи і батрани нам стануть пригоді. За кожним кущем, в кожнім байраці, в кожнім селі—повинні бути наші стрільці.

Селянин—азнайте всіх муках комуні, робітник тіпно від голоду, інтелігенція—ти голодає, ти обідрина, ти вумучена і вистажена. Всі обездолени в наші загони, в наші міцні повстанські лави. Всіх вас чекає заплакана ненька Україна.

Боли всі зрозуміти—що дивитися, на все те що зараз діється, бодай нікому і нікому не бачити, не можна, що се сором, гетьба для Українця, то всі до зброї. Організуйте повстанські повітові, волості і сільські комітету, озбройте козаків, тільки стежти за комуністами і чекайте наших нападів, окремих вибухів не робіти—бо лихо себе на робіте. Час загального повстання настав—чекайте лише гасла.

Україна яко самостійна і незалежна Держава привнана Англією, Францією, Вельшею, Німеччиною, Японією і Амерікою. Зараз вони вірні наші друзі і товариші. Наші славні війська ідут широким фронтом. І скоро славетними казакими батька Петлюри буде від більшівцьких банд України.

Чезевожний.

Штаб лівобережних повстанських військ.

Doc. 238 Leaflet

From the staff organizational section of the left-bank insurgent army

Citizens Sons of Ukraine

Source: DNAB

ОБ'ЯВА

От Первого Партизанского Херсонского
Отряду и от Другого Уманьского Гайдамац-
кого Полку.

www.hai-nyzhnyk.in.ua

Прохаем всіх селян руських виставити
икони на вікнах, щоб козаки не заскакували
до селян, позаяк не буде виставлено, то під-
ряд будем різати не розбираясь як не буде
виставлено.

www.hai-nyzhnyk.in.ua

Щоб все було виконано за пів години.

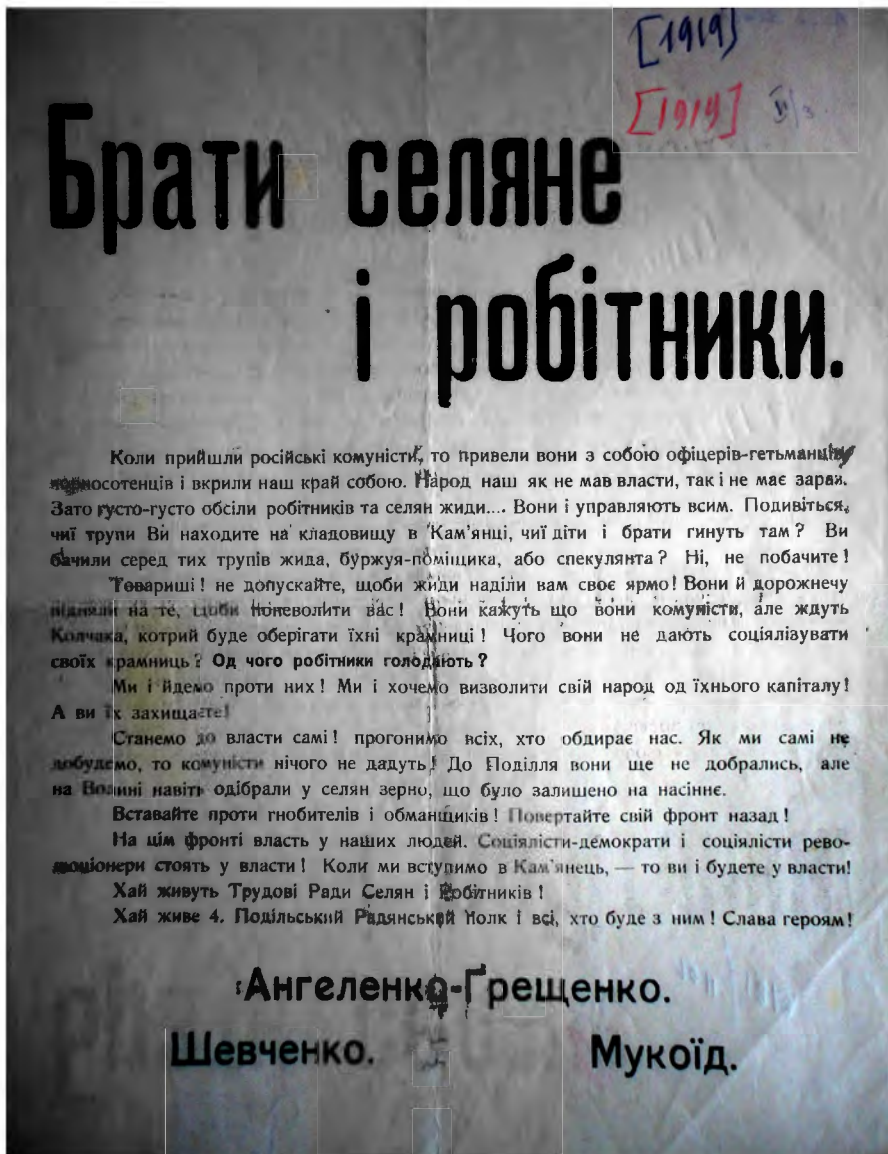
Атаман Повстанч. Херсонського Полку КОЗАЧКОВ.

Атаман 2-го Гайдамацького Уманського Полку СОКІЛ.

Doc. 239 Leaflet

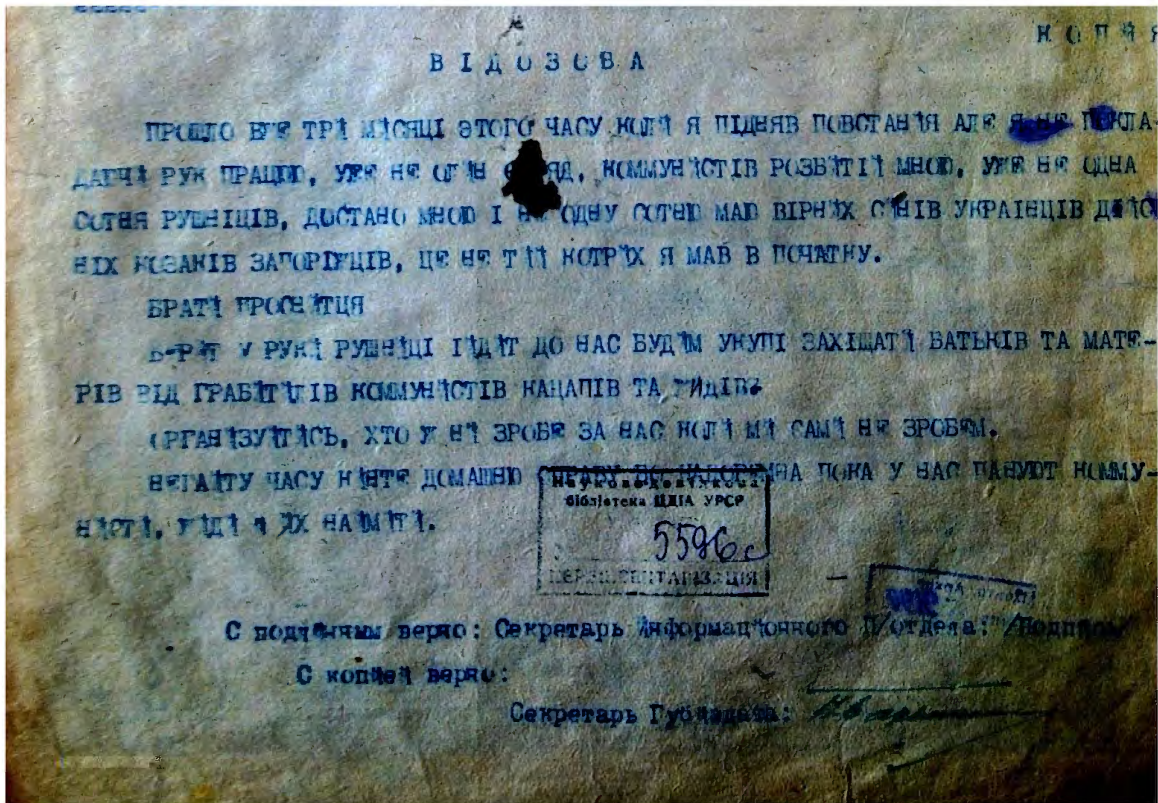
Notification

Source: www.hai-nyzhnyk.in.ua

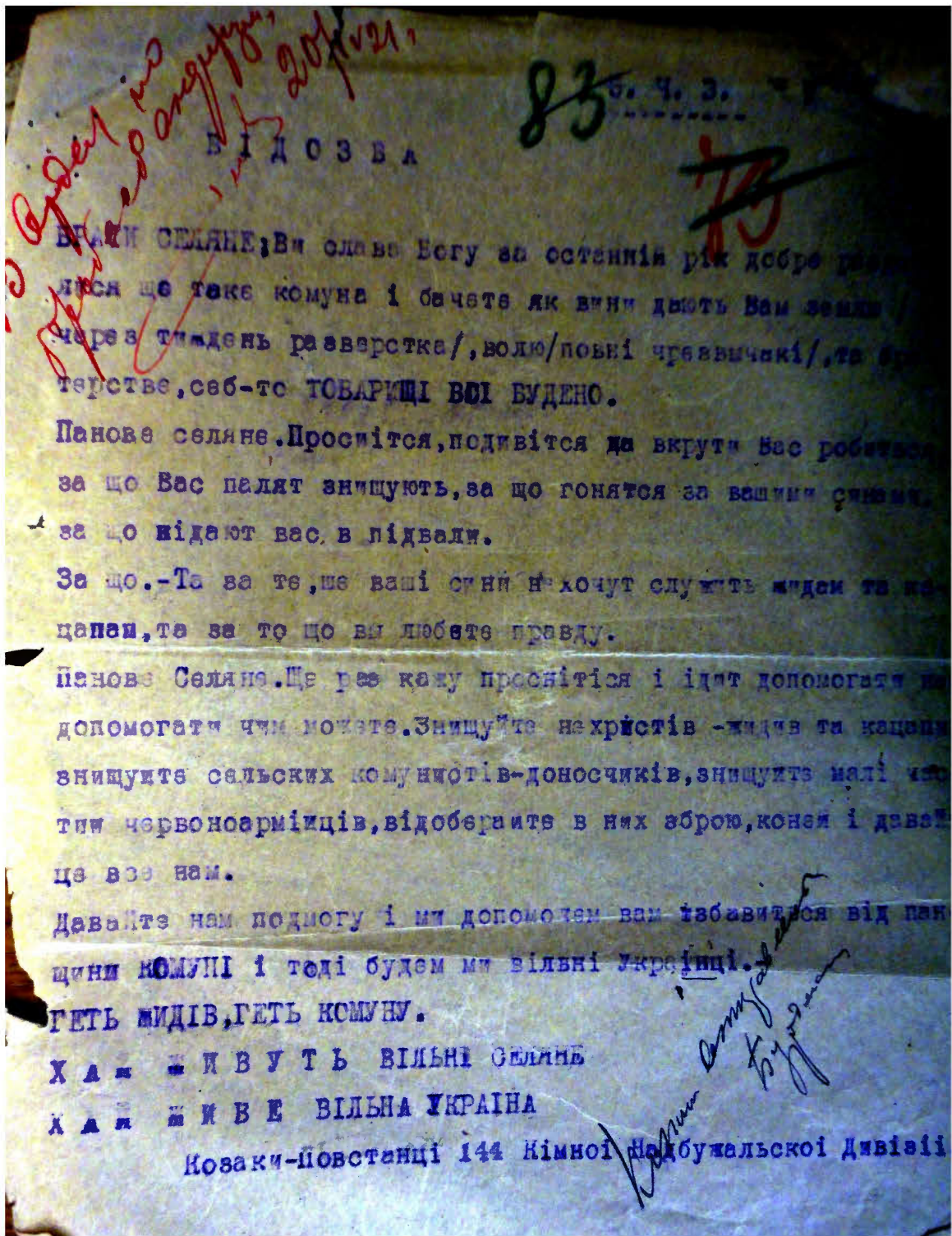

Doc. 240 Leaflet
Brother Peasants and Workers
Source: TsNB

Doc. 241 Leaflet [copy]
Announcement. Three months have passed...
Source: DNAB

Doc. 242 Leaflet
Proclamation. Brother peasants.
Source: TsDASBU

2031
Міф

ВІДСВА.

16

Копія с копії

КОЗАКИ прокиньтеся і скажіть, що ви робете, ви служите на боці
вашому давньому ворогу: жидові, ляхові і москалеві, та ще комуністам,
котрі вбили вашу козацьку кров і що за вашими синами ховаються і по-
сміають вас обіцяючи з нами партизанами, кажучи ми - бандіти, вороги се-
лянства, та робітників. Ні, це брехня вся жидівська ми є дітви козаки,
своїх неньки УКРАЇНИ за котру душу, тіло ми положили, щоб дробити її сво-
боду, не ту свободу, що дали нам жида, а ту, що дали колись діди.
Козаки, скажіть, що ви робите з нами і жніть всіх жидів, та комуні-
стів з України. Чи ви забули про славетні діла атаманів, батьків.
Чи забули ви те, що колись, як ваші діди ішли, як боролись за діло
святе, як за волю і за слова канали. Край рідний із пуг залізних
каждан виривали у кавів у півничних. О так і ми хочемо здобути волю
всім народам України ви ідіть до нас, в наші партизанські загони і всту-
пайте як вірні козаки і бороніть свої села і все ваше майно від моска-
лів, жидів та комуністів в цей час ни один молодий козак не повинен
залишатися дома, а повинен іти з нами і вбить з нашої неньки-України
ворога геть.

Слава Україні, нашій отчині.
Слава от нині і до віку
За волю України, за її права
На страшні каждый солодка тюрма.

Зіи Партизанскіи загон і мені: С.В. Петлюра.
Отаман : І.Ф.Гонта.

1921 року 13 березня

С по длинним верно: Помначштаба по операцати 177 стр.бриг./подпись/
С копией верно: делопроизводитель

Doc. 243 Leaflet
Proclamation: Cossacks, Wake-up [copy of a copy]
Source: TsDASBU

45
Возвращение
Маварешки рабочие
вас. Колумба от
республики Мурманск
некуда туде эти
Латвия возрождения
наши украинского
Белого силы а
Книгу не... 10
то...
наши...
тебя...
а не Мурманск
ва...
а...
...
...
...
...

Doc. 244 Leaflet (Russ)
Announcement. Comrade Workers
Source: TsDAVO

Объявление
Граждане сейчас
идет партизанская
война: и мы хотим быть
всеми тайными предв
женны партизанских
отрядов. Ваше дело
ответить кто вы
это неспрашивайте
каждому невидеть.
Замечены в пере-
даче или сообщении
Кашинскими или
Мамонти будут
подвержены суровым
наказаниям в под
го уличенные с
ство и советскому
шестому
Байер

Doc. 245 Leaflet
ANNOUNCEMENT Citizens [Russ]
Source: TsDAVO

ТОВАРИЩ ОСТАНОВИСЬ
ПРОТЯЖИ НИ ПРАВИЛЬНОСТЬ
О, НАПИСАНО ПОДУМАЙ!
ТАРИЩИ КРАСНО-АРМЕЙЦЫ!
ОГО, ВЫ УОЩВАЕТЕ НИВАШЫХ
ОБРАТЬЕВЪ ВЫ ГОВОРИТЕ, ЧТО
И БЕРЕЖЕМОЖНОСТИ ОБЯЗАТЕЛЬНО
УСКОГО, ЭТИ ОБЯЗАТЕЛЬНО, СОСТАВЛЯЮТ
И СВАШЫХ ЛА ОБРАТЬЕВ, КАТОРОИ
ДУТ, ПРОТИВ КОМУНИСТОВ ИЛИ
НЕВИДИТЕ, ЧТО КАМУНИСТЫ
НОСЯТ КОЖЕНОЕ ОБМУНДИРОВАНИЕ
НЕ А ВЫ ХОДИТЕ РАЗДЕТАИ, ХОЛЖЕ
НШЕ И ГОЛОДНЫЕ МОЗГОВЫ ТО В
ШЫ ОБАЕТЕСЬ ЭТО НИ МАХНОИ ЭТО
ОБЪЕЗДЪ ЮЖНОЙ ЧУКИН, КАТОРОИ

Doc. 246 Leaflet detail

Набросок листовки.

КОГДА ЧТО О ЗДОРОВЬЕ.

Теперь нет уже людей, которые бы не знали, что все болезни зара- зны. Знают что ж о л а р а падает на тех, кто ест грязными ру- ками грязные арбузы, дыни, яблоки, и т.п. Особенно если кто пьет грязную воду. Холерная зараза свивает больше всего летом в гряз- ной воде. Д и з и н т е р и я происходит от тех же причин. Б р а д и о л и т и ф тоже передается через еду и воду. С И П Н О С и ВОЗВРАТНЫЙ ТИФ передается также: насосотся вода у боль- ного человека крови в которой есть зараза и дарми: ее 10 дней ЗА эти 10 дней она может передатся с больного на одного, здорово- го потом на другого перекусает их и они через 10 дней тоже заболе- вают.

-5-

54

54

Бережись от этих болезней с разумом можно и роста: не есть не пить грязной водой, руки и по возможности мыть. Говарь- по возможности потому что не все же можно и обварить наприм. хлеб никак не обваришь. Собство- но про это давно уже говорилось по наши люди, особенно казаки не умею- т и тим. Вот это то пренебрежение собственным здоровьем и принуждае- т вспомнить о санитарном гигиенических порядках запорожцев. Главное это абсолютное отсутствие в Сечи женщин. Это правило имело- ся не допустить на Сечи венерических заболеваний. За проезд женщины- ки тот кто провозил карался смертью. Кроме того когда Сечевые товари- щески узнавали что какой либо запорожец отправлялся в Грецию что за с- то такого оно биле палками, как за злодеяние, а после палок запр- яну ему жить на сечи в продолжении нескольких лет. Очевидно запорожцы в тогда в XVI веке прославили тот факт, подтвержденный наукой только в половине XIX века, что сифилис- наиболее страшная венерическая болезнь распространяется не только путем посещения Греции но и через посуду/ Сечи как известно или по курениям из одной миски по десертку и бляхи- зьяк/поцелуи/запорожцы же часто деловались, ибо часто бывали пьяны- ми т.д. и поэтому у англичан такой жестокости но по моему чрезвычай- ный закон.

То запорожцы по крайней мере догадывались о распространении болезни путем заразы через женщины, посуду, одежду, белье и т.д. Каждый запо- рожец должен был иметь свою ложку а если почему либо он ее не имел, то был голодным т.е. никто своей ложкой никому, завет один, не давал. Да- же запорожцы никогда не салились за стол прежде чем не охотить всею- танно к Днепру вымыть руки. В походе запорожцы брали с собой одежду- белье вымывали легким а потом высушенное. Этого же обычая и держат- ся чуманы. Этот обычай также не был чужд никому прихотью а был разум- ным средством против заболевания чумой, сильным тифом и возвратным холе- рной заразы и ши, которые переносят тифозную заразу страшно болеть- ся.

Как видим запорожцы не знали пока ктонибудь подумает об их здоро- вья а сами заботились о себе и следствия отъ заботы мы видим в исто- рии: всегда на Украине и в Крыму свирепствовали чума и холера, на Сечи- было ни одного случая этих болезней. Сидели в триперо этих бичей- много воюшка- Сечь не знала. Так вот если мы хотим чтобы у нас не было воюшка а не бродячий вене- реский или тифозный и холерный госпиталь то и нужно нам казачеству много побережь наше здоровье ибо если мы будем болеть целыми полка- ми то воюшка будут уверенны у нас не будет и дело наше в лучшем случае- быть а в худшем-совсем пропадет.

Исключено/понятно/, не все что было у запорожцев можно теперь провести- а извиль, но все же большинство санитарно гигиенических правил надо по- ставить. Непременно надо: 1/Бережись шель, для чего следить за чистотой бе- лья и одежд а также просм: трать не ли шель а той хате в которой- живешь. 2/Перед едой мыть руки а также арбуз, дыни, фрукты овощи и, а конечно- же все что можно помыть. 3/Непережаренную воду пить только проверив не болели ли поблизости- ни холерой, дизентерией или тифом. 4/По возможности иметь каж- дому свою собственную ложку и, наконец, 5/Не скакать в "гречки" а если уже будет материал то хотя брать- ся не на больную.

Б у ц . -

Факт в Грецию" имеет несколько переводов. Здесь это выражение, упот- реблено в смысле-сноситься/близически/о женщинами.

Doc. 248 Leaflet (Russ- transcription)
Health information
Source: TsDAVO

Черновик.

ЖЕНЩИНЫ УКРАИНСКОЕ И ДЕВУШКИ.-

Обращаюсь к вам с просьбой помогать вашим раненым сынам, мужьям и братьям. Собирайте полотно и ситец или какую другую материю годную для повязки и передавайте ее в повстанческие комитеты откуда он будет раздаваться в войсковые части. Если у кого есть какие нибудь тряпки то сшивать их в аршин по 3-4 длины и 1-2 вершка в ширину. Не думайте что такие бинты не будут красивыми. Хорошо если они будут мягкими главное чтобы их было много так много что ни один раненый человек не остался не перевязанным. Помните что почти у каждой из вас есть в войске или сын или муж или брат, и если вы не приготовите им бинты, они останутся без помощи ибо у нас пока что ничего нет. Вы же знаете что восстали с голыми руками поэтому просю-помогайте.

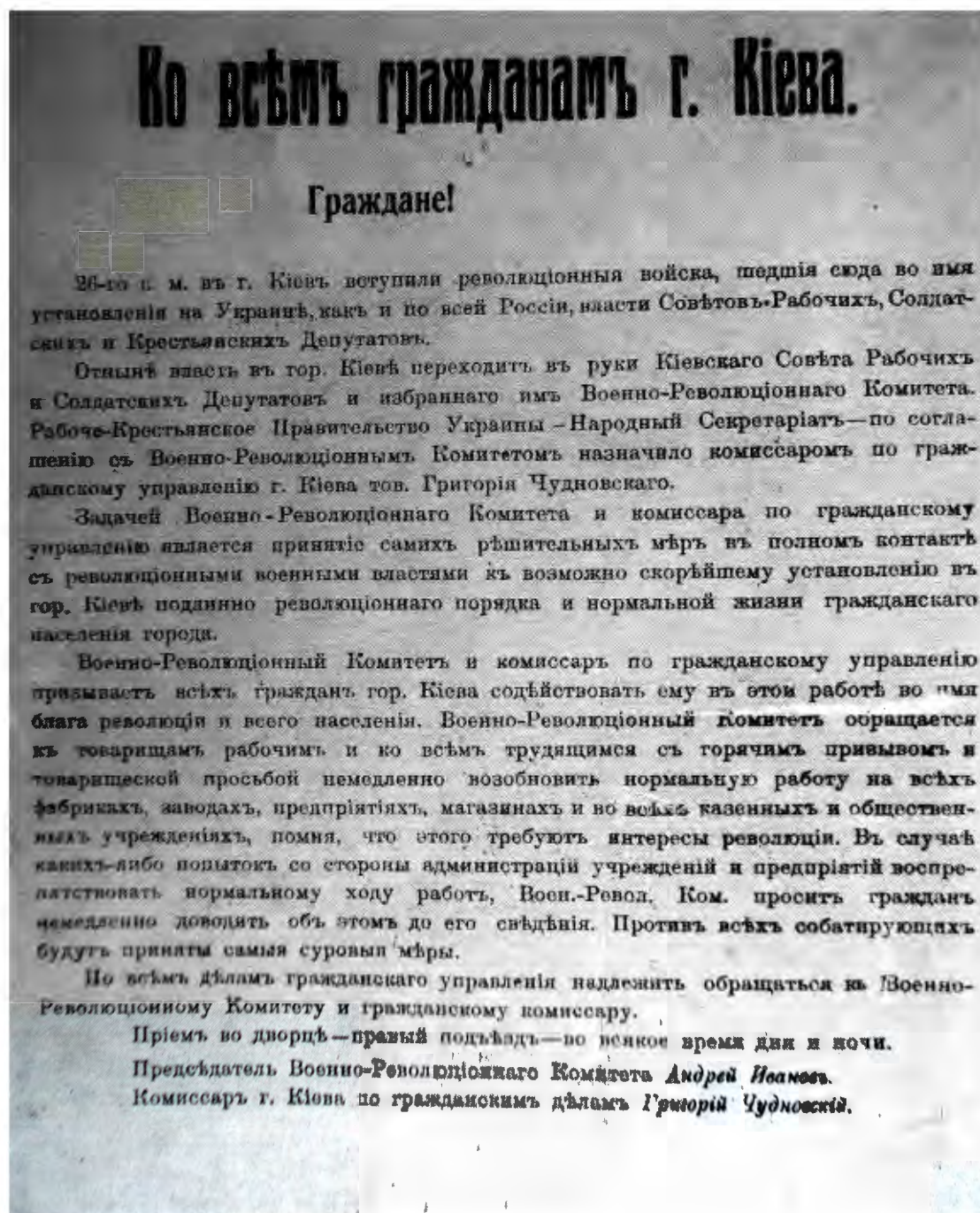
Б у ц.-

Doc. 249 Leaflet (Russ. Transcript)
Ukrainian women and girls.
Source: TsDAVO.

CHAPTER FOUR

The Bolsheviks: Russian Language

Doc. 251 Leaflet
To all citizens of Kyiv
Source: DNAB

КО ВСѢМЪ ГРАЖДАНАМЪ Г. КІЕВА.

ГРАЖДАНЕ!

Совѣтскія войска пошли въ Кіевъ. Предатели свободы и революціи, возглавляемые Центральной Радой, разбиты. Они не ждали этого. Они уже унивались своей мимолетной побѣдой надъ возставшими рабочими и солдатами Кіева, и краткій мигъ своего торжества оросили кровью безчисленныхъ жертвъ. Банды преступниковъ, купленные за высокую плату Петлюрой и Поршемъ, чинили свой судъ и расправу надъ мирнымъ населеніемъ города, грабили его, разстрѣливали революціонеровъ во славу контр-революціи.

Они торопились довершить свое черное дѣло продажи революціонной Россіи империалистамъ Германіи и Австріи. Но пришелъ часъ воздаянія. Революціонные рабочіе, солдаты и матросы Украины съ помощью ихъ братьевъ изъ всѣхъ частей Россійской рабоче-крестьянской республики въ послѣднемъ центрѣ Украины передали власть Совѣтамъ рабочихъ, крестьянскихъ и солдатскихъ депутатовъ. Борьба была тяжелой и безпощадна. Немало пало въ ней невинныхъ жертвъ, смолотыхъ между жертвами революціи и контр-революціи.

Но революція побѣдила. Отнынѣ въ городѣ долженъ воцариться строжайшій порядокъ. Жизнь всѣхъ войдетъ въ нормальную колею. Будутъ приняты мѣры для снабженія жилищемъ неимущихъ, лившихся крова во время военныхъ дѣйствій.

Мирнымъ жителямъ нечего опасаться со стороны побѣдившихъ рабочихъ, солдатъ и матросовъ. Всякіе самосуды будутъ пресѣкаться самыми суровыми мѣрами. Нарушеніе спокойствія и безопасности населенія будетъ караться строжайшимъ образомъ. Безпощадно будутъ подавляться всякіе призывы къ насилію надъ населеніемъ въ цѣломъ и надъ его частями; безпощадно будутъ караться погромная и контр-революціонная пропаганда. Для сужденія виновныхъ въ названныхъ преступленіяхъ учреждается революціонный трибуналъ, который начнетъ свою дѣятельность въ кратчайшій срокъ.

А теперь, подъ защитой революціонной гвардіи, за работу, граждане! Настало время созидательнаго труда перестройки всей жизни на основѣ справедливости, на основѣ социализма въ тѣсномъ содружествѣ со всѣми народами рабоче-крестьянской Россійской республики.

Да здравствуетъ совѣтская власть!

Да здравствуетъ революція!

Да здравствуетъ социализмъ!

Главнокомандующій Восточнымъ фронтомъ на Украинѣ Муравьевъ.

Кіев. 27 января 1918. *

К крестьянам, рабочим и всему населению Украины.

Товарищи и граждане! Мировая война обезкровила всё государства и разстроила спокойствие всех стран.

Сильнее, глубже всего проникла разруха в наше народное хозяйство. Хозяином помещиков и капиталистов, как при царь, так и в первые 8 месяцев революции показало, что ради защиты интересов имущих классов, они готовы погубить страну.

Опасность влила мужество в души рабочих, солдат и крестьян, и грозной волной рабоче-крестьянской Октябрьской революции было сметено правительство соглашения с буржуазией.

В Петроград укрепилась Советская власть. Но на Украине вздумала встать на пути укрепления Советской Власти буржуазная Киевская Рада.

На словах говоря о защите прав народа, на деле Рада защищала интересы помещиков и капиталистов. Разжигая национальную ненависть, Рада старалась посорить русских и украинских рабочих и крестьян. Но ее попытки разоружить революционные войска, наградить мелких

помещиков сорока-десятиными надёлами за счет крестьянской бедноты, наконец ее стремления заключить сепаратный мир и вступить в союз с Германскими и Австрийскими царями для борьбы против рабочих и крестьян Украины раскрыли глаза всему украинскому народу, и правительство старой, буржуазной Рады, подобно правительству Керенского, пало.

Дружным натиском украинских и русских рабочих, солдат и крестьян Правительство предательства интересов народа, правительство буржуазной Рады изгнано из Киева.

Кучка изменников делу рабочих и крестьян, Грушевские, Петлюры, Винниченки и Порши бегут, захватив несколько миллионов рублей, в Австрию.

Рабоче-крестьянское украинское правительство, избранное в декабре в Харьков, распространило свою власть на всю Украину.

Советская власть до выбора нового Правительства на предстоящем съезде Советов Украины вступила в Киев.

Doc. 253 Leaflet

To peasants, workers and the entire population of Ukraine

Source: NMIU

Нѣтъ больше власти буржуазии в Россіи и на Украинѣ, нѣтъ больше власти соглашателей.

Рабоче-крестьянская Совѣтская власть будет править из Кіева. Украина — теперь республика Совѣтов, дружно работающих на благо рабочих и крестьян вмѣстѣ с Совѣтом Народных Комиссаров Россійской Совѣтской Республики. Одни и тѣ же интересы рабочих и крестьян всей Россіи, и не отдѣльно, а на началах федеративной связи, работают Совѣтскія правительства Россіи и Украины.

Одни и тѣ же интересы крестьян по всей Россіи, а поэтому и на Украинѣ не может быть в деревнѣ помѣщиков, их усадьбы должны обращаться в школы, больницы, дома для инвалидов, а инвентарь и земля переходит в распоряженіе земельных комитетов и Совѣтов Крестьянских Депутатов.

Одни и тѣ же интересы у рабочих Россіи и Украины и, поэтому на всѣх фабриках и заводах должен быть введен строгій рабочій контроль.

Одни и тѣ же интересы у населенія всей Россіи и, поэтому, всѣ частные банки сливаются с Государственным в единый Народный банк.

Спасти страну от разрухи и вывести ее на путь социалистическаго строенія может только власть рабочих и крестьян.

В органах власти и управленія не может быть мѣста помѣщикам и капиталистам.

Рабоче-крестьянская власть должна быть утверждена. Спокойно и твердо она будет вести

дѣло строенія Украины, если имущіе классы не будут саботировать, и не будут вести борьбы.

Безпощадно и сурово оно будет сметать противников Совѣтской власти, если они вздумают начать борьбу.

Рабочіе и крестьяне Украины, спокойно работайте, немедленно укрѣпляйте власть Совѣтов на мѣстах.

В Кіевѣ Совѣтское Украинское Правительство, избранное на 1-м Всеукраинском Съѣздѣ Совѣтов Раб. Солд. и Крест. Деп., стоит на стражѣ ваших интересов и мощью своих организованных полков придет вам на помощь, если враги ваши захотят помѣшать вам.

Нѣтъ той силы, которая сможет помѣшать укрѣпиться власти рабочих и крестьян.

Міровая борьба загорѣлась за Совѣтскую власть по всему свѣту.

Близок момент, когда не только у нас на Руси и Украинѣ, но во всем мірѣ укрѣпится Совѣтская власть, власть рабочих и крестьян.

Сплачивайтесь вокруг мѣстных совѣтов, поддерживайте рабоче-крестьянскую украинскую Совѣтскую власть в Кіевѣ и все-россійскую в Петроградѣ.

Долой помѣщиков и капиталистов!

Да здравствует Украинская Совѣтская власть!

Да здравствует Россійская Федеративная Республика Совѣтов рабочих, солдатских и крестьянских Депутатов!

Да здравствует міровая борьба за власть рабочих и крестьян!

Да здравствует социализм!

Центр. И. Ком. Сов. Раб., Солд. и Крест. Деп. Украины.

„КАЦАП“ И „ХОХОЛ“.

Недружелюбно привыкли на Украине встречать „кацапов“. Прежде это было понятно. Тогда приходили „кацапы“, ведомые царскими воеводами, царицыными любовниками и царскими генералами на юг, сажали жадных помещиков, разных князей и графов, забирали под них лучшие места, устраивали погромы и избиения.

Теперь приходят те-же „кацапы“, суровые и жестокие, как сурова их северная природа, но стараются исправить то зло, которое причинили их отцы и деды. Теперь они приходят, чтобы с корнем вырвать помещичье племя, чтоб изгнать кровососов, севших на шею рабочих и крестьян Украины, благодаря историческим ошибкам рабочих и крестьян Великороссии.

Несправедливость, которую наши отцы и деды сделали по отношению к рабочим и крестьянам Украины, пришли исправлять их сыновья и внуки.

Конечно сидел бы у себя в деревне „кацап“ и строил бы и налаживал свое хозяйство, да не вина его, а беда его, что помещик то не хочет отстать и с помощью английских, французских и иных буржуев все время лезет да лезет обратно на север. Трудна борьба и не шли мы с севера никуда и бросили клич не только по России, но и на весь мир: „Угнетенные нации—самоопределяйтесь“. Право на свободную жизнь имеет вплоть до отделения, но решайте, как вам жить, только сами трудящиеся и эксплуатируемые, не поддавайтесь помещикам и капиталистам, гоните их. Без них и против них решайте вопрос: отделяться ли вам от нас или заключать союз (федерацию). Сами, братья, решайте. Помещики богачи правь голоса не давайте при решении этих вопросов“.

Вот что мы сказали всей разноязычной России. Камнем тяжким, бичом свистящим, но в темноту, по принуждению были великороссы для всех наций, населявших царскую

Россию. Попы, школа, газеты, суд, полиция, кто убеждением, кто плеткою заставляли великорусских рабочих и крестьян выполнять волю и желание помещиков по ограблению всех народов, населяющих Россию. Тесно было помещикам на Руси. Мало дохода получали они и жадные до чужого каравая, где именем Божиим, где плеткой жандарма гнали своих голодных и измученных рабочих и крестьян на юг, их руками забирали землю и садились на шею трудящимся благодатной страны.

Вот какова была история. Вот за что недружелюбно еще относятся к нам на Украине. Но прошли те стародавние времена. Проснулся северный Илья Муромец. Рассеял туман, что попы да помещики да цари навевали. Прогнали своих насильников, выгнал вон из своей Великороссии и доказал всему миру, что умеет он бороться и за свободу, и за социализм, а не только устраивать великие погромы, строить ряды висельцев, застенки, терпеть великие голодовки и показывать великое раболепство перед папами, царями, помещиками и капиталистами.

Вознеча видел он свое рабское прошлое, когда помещики и дворяне вели на войну мужиков, чтобы душить свободу Венгрии, Польши, Персии, Китая, насиловать Украину.

И как товарищ Ленин как-то сказал: понял „кацап“ что: экономическое процветание и быстрое развитие Великороссии требует освобождения страны от насилия великороссов над всеми народами“.

Вот с какими мыслями пришел сейчас „кацап“ на Украину. Пришел также, как когда-то из своего Карачарова в Киев пришел Илья Муромец сын Иванович чтобы очистить дороги от разбойников, чтобы прогнать половцев и иных степных людей, которые мешали древлянам да полянам мирно жить да работать. Прогнал у себя с севера помещиков, прогнал князей да графов, су-

Doc. 254 Leaflet (front)
“Ruskies” and “Honks”
Source: DNAB

рово расправился с ними, выкорчевал это злое племя, так, как корчует пни в своих дремучих лесах. Но успешнее ударить пришли на Украину. Тут были их поместья, тут были их заводы, тут они обманом да разными словами красивыми, с помощью попов и иноземцев сколотили войско и пошли на север. Одни из них из Сибири до Волги матушки добрались. Другие из Украины и Дона почти до Тулы дошли.

Никуда не хотели идти „кацап“ из своей „кацапии“. Строить хотел он там у себя хозяйство крестьянское, да фабрики и заводы налаживать. Но увидел он, что верна пословица: как аукнется, так и откликнется. Раньше ходил он по указке помещика да из-за темноты своей „хохла“ покорять под помещика, а теперь „хохол“ не понял величия борьбы „кацапа“ и обманутый тем же помещиком и преданным попом лез к нему в „кацапию“, чтобы посадить помещика на землю, с которой прогнал его великорусский крестьянин и рабочий.

И понял „кацап“, что добродушны здесь, сильны еще „куркуль—кулак“ и поп, помогающие помещику на Украине. И пришлось ему одеться, надеть лапти, а то и босиком, взять в руки винтовку и прогнать помещика из Украины, как прогнал его он из Велико-россии. Понял он, что его обязанность раз в старину деды его посадили помещика на

Украине, так внукам следует прийти и исправить эту несправедливость и штыками выкопать помещика, присосавшегося к тучной земле и по братски, по товарищески, по дружески поговорить без помещика, без царских призывностей, без богачей, с глазу на глаз с рабочим и крестьянином Украины.

Не завоевателем, не насильником, а братом, товарищем другом пришел теперь „кацап“ и „хохла“. Мстителем суровым и беспощадным судьей пришел он к внукам тех помещиков, дедов которых деды его посадили на Украине. Истребить он пришел сюда злое семя это, которое выгнал от себя и которое, как лопух на навозе, расцвело на Украине.

Пришел прогнать он господ панов, генералов, чтобы духу помещечьего на земле Российской и Украинской не было, чтобы по братски обнявшись по братски, стоворившись уничтожили слово „кацап“ и „хохол“ рабочие и крестьяне не было бы между ними ссор, а была бы дружба, братство и товарищество. Один враг у труженников, хоть и много у него и лиц называется он—кулаком, помещиком, купцом, фабрикантом, заводчиком. Обединились все враги, надо и труженникам Украины и России объединиться. Братом, помощником пришел рабочий и крестьянин с Севера, чтобы вместе добить помещиков и других врагов.

Головархів України
Науково-довідкова
бібліотека ЦДА України
Інв. № 4216

Издание Политуправления 12 армии.

Изд.-типограф. Политуправления Реввоенсовета 12 армии. Заказ 22

Кто такие КОММУНИСТЫ (БОЛЬШЕВИКИ).

Многие думают, что коммунисты и большевики — это две разные партии.

Между тем, коммунист и большевик — это одно и то же.

Почему же большевики стали называться коммунистами?

А вот почему.

Прежде всего надо сказать, что слово „большевик“ — это простонародное слово. Употребляется оно вместо слова „коммунист“, как, скажем, слово „малоросс“ — вместо слова „украинец“.

Когда Украина была в подчинении У царя, ее жители назывались „малороссами“. Теперь же они называются „украинцами“.

Так и с коммунистами: когда партия была маленькой, члены партии назывались „большевиками“. Теперь же, когда наша партия распространена по всему миру, члены партии именуются „коммунистами“.

А почему именно „КОММУНИСТЫ“?

Потому, что наши великие учителя Карл Маркс и Фридрих Энгельс называли себя коммунистами и свое учение они называли „коммунизмом“.

Что же такое „коммунизм“?

Это чистое учение социализма, это учение требует передачи трудящимся всей земли, всех фабрик, всех железных дорог, — короче — это то самое учение, ко-

торое проводят в жизнь большевики (коммунисты).

И вот для того, чтобы учение большевиков не смешивали с учением других партий, которые себя тоже называют социалистами, на одном из партийных большевистских съездов, в прошлом году в Москве, и решили, чтобы партия социалистов-большевиков стала называться партией коммунистов-большевиков.

Название „коммунист“ является более удобным еще потому, что слово „большевик“ непонятно другим народам. А слово „коммунист“ понятно и знакомо всем иностранцам. А нам надо, чтобы партию большевиков знали и английские рабочие, и немецкие крестьяне, и американские батраки и т. д. Ведь нам необходимо объединить рабочих и крестьян всего мира в один союз. Этот союз большевиков (коммунистов) всего мира и называется „Коммунистический Интернационал“.

В разных странах коммунисты называются по-разному. Так, в России они называются „большевики“, в Германии „спартаковцы“, в Болгарии „тееняки“ и т. д.

А общее их название — „коммунисты“. И русский большевик коммунист, и немецкий „спартаковец“ коммунист, и болгарский „тееняк“ коммунист и т. д.

Издание Политического Управления Одесского Военного Округа.

Doc. 256 Leaflet
Who the communists (Bolsheviks) are
Source: DNAB

Почему большевики казывают себя коммунистами.

Много разных новых слов появилось во время Революции. Стал народ во все вмешиваться, по своему перестраивать, забрели в головы новые думы, стали на земле вертятся новые большие дела, и слова новые появились. Социализм, Империализм, Партия разные: Пролетариат, Буржуазия, и не слышать было раньше таких слов. Правда, многие названия и раньше существовали. Но знала их небольшая кучка людей, начавших бороться за интересы трудящихся, за рабочих и крестьян в то время, когда народ еще жил в рабстве в темноте. А теперь дошли из уст в уста по всей земле эти новые слова. Знает теперь каждый трудящийся, что пролетарий—это честный труженник, пролетающий свой труд капиталисту или помещику, а буржуя это тот, кто с чужого труда наживается. Знают, что социализм—это такой порядок, при котором все земли, фабрики и заводы принадлежат трудящимся. Знают, что империалисты—это буржуя одного или нескольких государств, которым мало из своих рабочих и крестьян жилы выматывать, а надо весь мир покорить и заставить на себя работать.

Но не все еще слова правильно понимают многие рабочие и крестьяне. Есть слова обманчивые, их надо раскусить и как следует разжевать, чтобы не дать себя проглотить. Революция—это все знают, что такое. Социализм—тоже. Но вот, революционеры да социалисты—то разные бывают. Кто только теперь себя революционером да социалистом не называет. Все знают теперь, как люди, которые называли себя социалистами революционерами (эс-эры) оказались предателями и привоистами буржуазии. Мало им было называть себя революционерами, мало им было и социалистами, чтобы крепче было—спиритом и именами сразу назвались, а вышло так, что дважды народ обманули. Отсюда наука: когда речь идет о ПАРТИИ, неважно совсем, как она себя назвала, а надо разобраться в том, чего она добивается и как, какими путями добивается.

Вот была еще другая партия—социал-демократическая рабочая. Сначала это название то, что партия эта стоит за рабочих и добивается социализма. Но вот эта-то партия поделалась, раскололась на социал-демократов—меньшевиков и большевиков. Партия разделилась на две неравные части. Отсюда и было название двух партий. Меньшая часть получила название меньшевиков, а большая часть—большевиков. А разница между новыми партиями оказалась вот какова:

Социал-демократы МЕНЬШЕВИКИ, когда до дела дошло, когда рабочим и крестьянам пришлось власть в свои руки брать, труслили и стали проповедовать СОГЛАШЕНИЕ с буржуями. А БОЛЬШЕВИКИ, наоборот, смело позвали рабочих и крестьян в бой, свергли буржуазию и стали строить Рабоче-Крестьянскую советскую власть.

И в тех пор рабочие и крестьяне и знать не захотели других партий. Что рабочий, что крестьянин, бедняк или середняк,—то большевик. Большевики—это значит, кого больше, большинство. Но разве достаточно для партии просто называться большевиками. Надо еще, чтобы название показывало, чего эта партия добивается. Старое название—социал-демократы не годится, потому что его меньшевики опаскудили. Социалисты? Но после того, как люди, называвшие себя социалистами вели белогвардейцев против рабочих и крестьян, и это название не годится.

Ведь „социал-демократами“, „социалистами“ называли са-

бя не только наши демократические буржуи и предатели из меньшевиков и эс-эров. Этим именем называли себя и германские, английские и французские изменники рабочего класса—убийцы рабочих, Шейдеманн, и тому подобная сволочь. И германские, французские, английские рабочие и крестьяне, действующие уже по программе большевиков, не захотели себя больше называть старым названием „социал-демократов“. Социализм,—да, этого мы добиваемся, но социалистами до того, как под этой вывеской Шейдеманн убивал рабочих и их вождей, называться не хотим.

Как же назваться. У нас в России еще помнили Большевики—это, конечно, все равно, что одно имя без фамилии, но на худой конец можно бы и так называться. Но большевик—слово русское, а рабоче-крестьянской партии надо во всем мире по одному называться,—„СОЦИАЛИСТ“—на всех языках социалист. „Революционер“—на всех языках революционер, и по-русски и по-немецки и по-английски. А большевик—это слово переведешь на другой язык. Между тем, есть такое слово во всем мире одинаковое и которое ясно показывает чего хотим, этим именем себя называющие, добиваются. Чтобы знать право это слово, да почему большевики этим именем решили назвать свою партию—надо оглянуться назад, вернуться к тому времени, когда только появилось то учение и та партия, которая позже у нас в России стала называться большевистской.

72 года тому назад, в 1847 г. на всей земле была горсточка людей, понимавших, что надо начать борьбу против угнетения бедняков богачами, что для этого рабочие всех стран должны объединиться, свергнуть власть царя и буржуазии, положить конец междоусобным войнам и создать единую трудовую семью, где не будет ни богатых ни бедных, а будут все трудиться и счастливо жить. Среди этих людей были рабочие и революционеры из разных стран: из Англии, Германии и Франции. Они назвали себя коммунистами и выпустили манифест, который потом стал евангелием рабочих всех стран—КОММУНИСТИЧЕСКИЙ МАНИФЕСТ. 72 года тому назад люди, оказавшиеся пророками, предсказали неизбежность той революции, которая сейчас происходит. Они назвали себя коммунистами. Мы ее, эту революцию делаем, и принимаем в ней участие, и мы—большевики, называем себя тем же именем, как 72 года тому назад называли себя наши предки. Большевик и „коммунист“—это одно и то же.

Что такое коммунизм? Это слово означает общество, общее. Коммунизм—это такой строй общественной жизни, где все орудия производства, то есть фабрики, заводы, железные дороги, земля и т. д., принадлежат только трудящимся, где есть только тот, кто трудится, где нет богатей-туземцев, а только трудящиеся. Коммунист—это тот, кто беззаветно идет на борьбу со всеми врагами революции за достижение коммунистического строя жизни. Это как раз то, что должно добиваться каждый рабочий и крестьянин. Ведь, если укрепится и установится во всем мире Рабоче-Крестьянская власть, победит коммунизм, то есть фабрики, земля, заводы везде будут собственностью трудящихся, удастся человечеству вылезть из той петли голода и нищеты, которую напустила на его шею война, начать работать фабрики и заводы, расцветет промышленность, улучшится земледелие,—станет ВСЕГО ДОВОЛЬНО и сможет воцариться истинный КОММУНИЗМ, то есть каждый будет работать по его способностям и сможет брать ИЗ ОБЩЕГО достояния по его потребностям.

Doc. 257 Leaflet
Why the Bolsheviks call themselves communists.
Source: DNAB

Не будет тогда бесцельной борьбы за кусок хлеба, не будет никакой несправедливости, жестокости—будет поместное царство Божие на земле. Вот чего в конечном счете добиваются коммунисты, и вот почему они называют себя еще и КОММУНИСТАМИ.

Коммунизм не сегодня и не завтра удастся установить. Пока идет борьба, идет война с многочисленными врагами, которые хотят задуть Рабоче-крестьянскую власть, пока надо защищать и укреплять Советскую власть, власть рабочих и крестьян, надо в бараний рог гнать буржуазию, надо в своих рядах применять строгость к тем, кто личный интерес не хочет или не умеет подчинить интересу всех рабочих и крестьян. Надо придумывать различные способы, что-

бы наладить хозяйство, спасти трудящихся от голода и нищеты. Все это задачи трудные, тажкие. Только, опираясь на поддержку рабочих и революционных крестьян, партия большевиков, стоящая во главе Советской республики справится со всеми этими задачами. Партия большевиков-коммунистов, товарищи, это ваша собственная партия, это единственная партия рабочих и крестьян. Гоните в шею всех тех, которые пользуясь тем, что „коммунист“ новое слово, хотят сбить вас с толку, гордятся смешной взор будто коммунисты и большевики не одно и то же.

Есть одна только партия трудящихся—это КОММУНИСТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ (БОЛЬШЕВИКОВ). Держите же крепко знамя этой партии!

Центральный Комитет Коммунистической Партии (большевиков) Украины.

Кто такие коммунисты (большевики).

Многие думают, что коммунисты и большевики—это две разные партии.

Между тем, коммунист и большевик—это одно и то же.

Почему же большевики стали называться коммунистами?

А вот почему.

Прежде всего надо сказать, что слово „большевик“—это простонародное слово. Употребляется оно вместо слова „коммунист“, как, скажем, слово „малоросс“—вместо слова „украинец“.

Когда Украина была в подчинении у царя—ее жители назывались малороссами. Теперь же они называются „украинцами“.

Так и с коммунистами: когда партия была маленькой, члены партии назывались „большевиками“. Теперь же, когда наша партия распространена по всему миру,—члены партии именуются „коммунистами“.

А почему именно „КОММУНИСТЫ“?

Потому, что наши великие учителя Карл Маркс и Фридрих Энгельс называли себя коммунистами и свое учение они называли „коммунизмом“.

Что же такое „коммунизм“?

— Это чистое учение социализма. Это учение требует передачи трудящимся всей земли, всех фабрик, всех железных дорог,

—короче—это то самое учение, которое проводят в жизнь большевики (коммунисты).

И вот для того, чтобы учение большевиков не смешивали с учением других партий, которые себя тоже называют социалистами,—на одном из партийных большевистских съездов в прошлом году в Москве и решили, чтобы партия социалистов-большевиков стала называться партией коммунистов-большевиков.

Название „коммунист“ является более удобным еще потому, что слово „большевик“ непонятно другим народам. А слово „коммунист“ понятно и знакомо всем иностранцам. А нам надо, чтобы партию большевиков знали и английские рабочие, и немецкие крестьяне, и американские батраки и т. д. Ведь нам необходимо объединить рабочих и крестьян всего мира в один союз. Этот союз большевиков (коммунистов) всего мира и называется „Коммунистический Интернационал“.

В разных странах коммунисты называются по-разному. Так, в России они называются „большевики“, в Германии—„спартаковцы“, в Болгарии—„тесняки“ и т. д.

А общее их название—„коммунисты“. И русский большевик—коммунист, и немецкий „спартаковец“—коммунист, и болгарский „тесняк“—коммунист и т. д.

Центральный Коммунистический Управління Народного Комисаріату по Воєнним Делам України. Київ, 1919 года.

Копія, гин. архівна група 6, інвентаризація 1993 г. с. 028.

ДОЛОЙ САМОЗВАНЦА.

Кулаки петлюровцы разбиты. Им нет спасения. Красная Армия их бьет беспощадно. Но не хотят кулаки примириться с волей народа, с властью крестьян и рабочих. Им хочется по-старому сидеть на шее народа и тянуть из него кровь.

Они вооружились теперь ложью и обманом. Каждый день они пускают новую ложь, чтобы смутить душу крестьянина и заманить его в свою сеть.

Вчера они метали громы и молнии против советов. „От советов всему гибель придет“, твердили они. Крестьяне на эту удочку не пошли, они устроили советы, объявили свою власть и прогнали кулаков.

Тогда кулаки купили наймита Грудницкого, который самозванно объявил себя комиссаром какого-то Революционного Комитета и который уже совсем новые песенки поет крестьянам.

„Советы хороши“, поет самозванный комиссар, „но нужно из них кацапов и жидов выгнать“.

Жалкий брехун!

Всякий крестьянин прекрасно понимает, что сила советов в том и состоит, что они **всех** труженников против **всех** угнетателей объединяют. Советская власть одинаково лупит польского шляхтича, украинского кулака, русского купца и еврейского буржуя. Советская власть бьет всех хищников и грабителей **всех** наций; но она грудью защищает всех обездоленных. Всю бедноту: и русскую, и украинскую, и польскую и еврейскую. В том сила советов.

Да, самозванец Грудницкий, по твоим когтям мы узнаем тебя. Твои хозяева, кулаки и помещики, послали тебя зажечь войну между труженниками разных народов.

Это тебе не удастся! Крестьяне объявили войну всем дворцам и мир всем хижинам!

Лукавый Грудницкий пытается убедить крестьян, что они, мол, веру и церковь от большевиков должны защищать.

И тут самозванный комиссар нагло врет.

Рабочие и крестьяне объявили свободу всех верований. Ни одна вера, ни одна религия советом не преследуется.

Вера в защите самозванцев-иудушек не нуждается.

„Самозванец“ Грудницкий, видать, получает двугривенный за каждую ложь. И он сыплет обманами, как зерном из торбы.

Грудницкий пробует заверит, крестьян, будто большевики гонят их в коммуны.

Опять ложь.

Советы никому силой коммуны не навязывают. Товарищи крестьяне, Советы вами выбираются, Советы ваша власть и вы эту власть завоевали кровью. При помощи Советов вы разбили ваших врагов, кулаков и помещиков. Теперь ваши враги хотят обманом и клеветой уничтожить вашу власть.

Будьте настороже!

Ответьте иудушкам-самозванцам так, чтобы отбить раз навсегда у них охоту лгать и клеветать на власть крестьян и рабочих.

Изданию Политического Управления Народного Комиссариата по военным делам Украины.

ДОЛОЙ ПРЕДАТЕЛЕЙ!

Революционным взором свергнут гнет буржуазно-помещичьего господства. Рабына царская воровка. Уничтожена власть Скоропадского и буржуазного подхалимы Петлюры. Власть в мозолистых руках крестьян и рабочих, бедноты города и деревни. Через свои советы крестьяне и рабочие отняли у помещиков землю и у капиталистов фабрики и заводы. Через свои советы трудящиеся управляют страной, диктуют свою волю тунеядцам, паразитам, которые пили кровь народную в течение столетий.

На развалинах капиталистического рабства закладываются основы коммунизма: светлого храма труда, свободы и братства народа.

Враг разбит, но враг не терпит надежды. Он мечтает острый меч, чтобы одним махом убить революцию, уничтожить все завоевания крестьянской бедноты и рабочих. Этот меч — еврейские погромы.

Революционный пожар 1905 года был потушен кровью еврейской бедноты. И теперь, по примеру прошлого, черносотенцы организуют банды предателей и провокаторов, которые на деньги русских и украинских помещиков, украинской и иностранной буржуазии пытаются швырять погромы.

Буржуазия рассылает своих наймитов по всей стране. Воле и меду эти негодяи ведут агитацию против евреев. Они понаблюдят и в Красную Армию. Они усиленно «работают» среди крестьян и красноармейцев. Красную Армию они хотят осквернить дикой расправой с женщинами, стариками, детьми, женщинами и стариками. Красноармейцев и крестьян они натравливают на евреев и призывают «бить жидов», грабить бедняков.

Помещики и капиталисты пытаются погромами ослабить армию и снова отнять у крестьян землю, у рабочих — фабрики. Погромами они хотят вер-

нуть себе потерянные богатства, вернуть и привилегии.

Товарищи крестьяне и рабочие! Товарищи красноармейцы! Не оповорьте Красного знамени, которое объединяет трудящихся всех наших для борьбы с буржуазией всех стран, всех наций. Докажите, что Вы не случайно попали под знамя, на котором начертано: «Пролетарии всех стран, соединяйтесь!» Не забывайте, товарищи крестьяне и рабочие, погромы, которые устраивало царское самодержавие для удушения революции. Тогда погромами руководили жандармы и тайная полиция. Теперь буржуазия рассылает своих тайных агентов для устройства погромов. Не верьте тем негодяям, которые говорят, что они не идут против Советской Власти, но дескать, надо «вырезать жидов». Это клевета на социализм, клевета на революцию! Советская Власть призывает к объединению всех трудящихся — и русских, и евреев, и украинцев, и поляков, для борьбы с буржуазией и русской, и еврейской, и украинской, и всякой другой нации. Буржуазия хочет раз'единить рабочих и крестьян, говорящих на разных языках, чтобы задуть всех в одиночку. Погромы ведут и контр-революции. За погромами скрывается царская морона. Погромы не может быть революционером. Погромы — это предатель крестьян и рабочих. Погромы обманом хотят отнять землю и волю у крестьян и снова посадить царя или гетмана.

Товарищи! Не поддавайтесь на провокацию! Крепко держите в своих руках землю и волю! Не погубите революцию! Не топчите и грязь красного знамени! Долой погромщиков! Да здравствует братский союз трудящихся всех наций, всего мира!

Хмельское Военно-Окруж. Агит.-Пресект. Управление.

Doc. 259 Leaflet
Down with traitors
Source: Arkhiv druku

К ВОСЕМУ НАСЕЛЕНИЮ УКРАИНЫ

Соединенное заседание членов В. Ц. И. К. К. Сов. Р. К. Деп. партийных и профессиональных работников, заслушав доклад т. Каменева, постановило обратиться к населению У. С. С. Р. со следующим воззванием:

Товарищи, силы международного империализма, чужая гибель делают последнюю попытку в союзе с русскими и украинскими контр-революционерами задушить власть рабочих и крестьян в России и на Украине. План империалистов заключается, что бы разделить рабочих и крестьянские массы, обезсилить их политич. и экономич. и таким образом превратить их в добычу западно-европейского капитала. Во имя этого плана сначала германский империализм со своим наймитом Скоропадским, а затем англо-французский со своим ставленником Петлюрой терзал и мучил рабочих и крестьян Украины. На пользу этих планов поработания работают и все те провокаторы, которые сеют недоверие между различными нациями, живущими на Украине. Только с помощью рабочих и крестьян России освободилась Украина от ига иностранных завоевателей и собственных помещиков и капиталистов. Только союз всех трудящихся Украины, без различия национальностей, дал возможность быстро очистить землю Украины от эксплуататоров и лакеев капитала. Теперь когда советское революционно-пролетарское движение развивается по всему миру, охватывает все новые и новые страны, когда сломана твердыня капитализма в Венгрии, в Баварии, когда между-народному империализму нанесен решительный удар революцией, рабочие и крестьяне России и Украины и других советских Республик, должны слиться в единый несокрушимый союз для дальнейшего развития мировой революции. Все должны браться вместе нам жить, вместе и умирать. В тесном братском союзе рабочих и крестьян Украины, Россия, Венгрии и Баварии - единственный залог победы трудящихся.

Соединенное заседание членов В. Ц. И. К. и К. Сов. раб. Кр. Деп. партийных и профессиональных работников призывает рабочих и крестьян Украины наперед все силы для оказания помощи рабочим и крестьянам России полтора года стоящим на передовом посту мировой революции и предлагает дать как можно больше хлеба.

Долой провокаторов сеющих рознь между трудящимися.

Долой изменников, служащих делу иностранных завоевателей. Да здравствует единство трудящихся Украины, России и всех советских республик. Да здравствует У. С. С. Р. Да здравствует Р. С. Ф. С. Р. Да здравствует мировая революция пролетариата.

Заведующий Информационно-подотделом М. ДАЦКО.

5880 ел

Doc. 260 Leaflet
To the entire population of Ukraine
Source: DNAB

ПРОДАЛИ УКРАИНУ.

Итак, случилось то, чего все боялись и чего все ожидали. Украина продана. Таварищи, рабочие и крестьяне, настал великий час обидного испытания. Крейте нервы! Ставились все в ряды врагов! Жребий брошен, или мы, или они — помещики, капиталисты, попы и все украинская буржуазия.

Когда мы предсказывали, что Петлюра не что иное, как предатель, то многие политические неслороки толковали, что он ширый сын Украины и ратует за украинский народ, за его самостоятельность, за его национальное бытие. Но в прошлом году точно таким же путем проповедывала рада до того момента, пока ее не раскусили рабочие и крестьяне Украины. Когда же ее узнали, что она в новой шкуре, а вся привычка осталась старая — авидеть и выжить нами — и когда рабочей и крестьянской Украины с поворотом выгнал это детство буржуазной куклы со своих предков, то эти предатели, видя, что их замесел не удалось запретить трудовой народ в железное ярмо, обратились к немцам, которые и привели своими штыками в Украину Скоропадского, а за ним всю русскую буржуазию, мамку царя Марью Федоровну, да всех предателей-попов со всей бывшей России, которые и стали днем и ночью поминать божьего помывальника, его благоверную семью со всей челядью, вплоть до Видушовой и Грдини Республик.

История повторилась точно без всяких изменений, да предатели иначе и поступить не могли, видя свою конечную гибель, они всегда в последний момент своего надхвательства срывают маску лицемерия, которой прикрываются для того, чтобы обмануть темный забитый народ и являют перед ним во всей своей неприкрашенной наготе.

Гражданин Винниченко так много причивлявший своей двойственной политикой вреда украинскому народу, наконец то иди попал свои ошибки, или просто попал, что торжество рабочих и крестьян — совершившийся факт и что Советскую власть больше уже никому не сдаться, и официально заявили о своих ошибках, он официально заявил, что признает Советскую власть, как настоящую ирадительницу желаний рабочих и крестьян.

Высказавший больше нет в рядах предателей, он порвал с ними все, что его связывало и ушел в Беря.

Прежде же Петлюра, как и надо было ожидать, наконец то объявил свое настоящее имя.

Он объявил себя диктатором Украины и заключил союз с французской и английской буржуазией и в данное время этот патриот своего отечества без всякого стеснения перешел в лагерь английской и французской буржуазии, он с ними сейчас в союзе и ползает на колених дать ему один чужих штыков, чтобы повести на народ, на которого он там вышел, ему вероятно коварный план авидения Украинной дорожке кроме его братьев, ему очевидно слишком понравился царствование полководецкого папа Фрума Своропадского, и человек взял на себя эту грязную и жалкую роль чужих без подданых.

Ну, что же, посмотрим. Мы знаем, что Скоропадский сидел на Украине под охраной немецких штыков, но не долго и достаточно было ружью буржуазному немецкому строю, как улетел в ширый украинец Скоропадский, другого выхода для него не было, ибо народ Украины не простит бы этого предателя и застрелял бы его тогда, куда он идет.

Петлюра перешел в стан таких же предателей, которые еще пока хити с горем пополам, но все-таки держат непромыслившегося рабов и пробуют толкать их против нас.

Не является очень и очень сомнительным, чтобы созвонная волна, ширини, ~~и~~ свавать, слишком мало в Одессе, чтобы эти войска под диктовку Петлюры решившись идти против таких-же рабочих и крестьян Украины.

Мы знаем из достоверных источников, что они не пойду, мы знаем, что они в настоящее время уже не читают газет, которые выдают русские и иностранная буржуазия, а читают только наши, которые выдают для них нашими товарищами в Одессе, на английском и французском языках и добившись того, что наши газеты им даются открыто в них какое начальство не рискует их за это наказывать или алдер-

французам освобождали. Все это говорит только за то, что против нас не пойдут те, кто пришел к нам в Советской Республике, кто есть немного поворнувший назад украин о созданные.

На Константинополе выскочила последняя надежда буржуазии, выскочила патриархи, архiereи, попы и другие черные короны, которые начнут действовать, увеличим, как сообщают последние радиотелеграммы, успех этих грязных думавших, конечно сложится тем, что они вместе с буржуазией пойдут, наконец, в наши непрощаемые мозолистые лапы. Это вероятно и будет последний заключительный акт буржуазного царства на многонациональной республике Украины и России. Однако, товарищи, жребий брошен, контр-революционер Петлюра выжал себя, он заявил своим переходом на сторону врагов народа, что он нам чужой и не был, а просто враг, как и всякий контр-революционер.

Наконец этот предатель открыто сказал нам, что он за помещиков и капиталистов против трудового народа, мы с облегчением вздохнем, мы теперь не будем выжидать рад обид, жить то, что объясняли, что все враг нас, теперь народ уже не станет больше сомневаться, да все останется один путь дойти оставил одуревших галчан и другие стражи, которые разбросались по всем направлениям и грабят крестьянство, с этим разложившимся элементом борьба должна быть быстрой и решительной. На самую буржуазию алма ли еще придется рассчитывать, как как они сами сидят на кулаках и не сегодня, так завтра мы услышим, что эти большие рабы проснулись.

Итак, товарищи, в «ружьи»! На последний поединок, на последний и решительный бой труда с капиталом, добьем рабские остатки думавших. Идите все, кому дорога завоевания трудового народа Украины, идите все, кто беден и кто знает, что значит быть выгнанным у себя, или какого-либо другого спекулянта или помещика, освободите, рабочие — сядь делитесь с нами работа.

Никто не даст нам избавления — ни Бог, ни царь и ни герой, добьемся мы освобождения своей арбестенной рукой. Настала страдная пора для украинской бедноты, идите товарищи, спешите заниматься в рядах красных бригад Европы Украины, все к буржуазии, все на защиту Украины от диктатора, продавшего свой родной народ иностранной буржуазии.

Не поборим себя больше, не допустим возврата старого проклятого времени, спешите, товарищи, вперед в ряды войск.

Тот, кто ушел от нас свою арбу за права царей и помещиков, тот сумеет провать ее на собственное существование.

Ставец все дружно сплоченной стеной, буржуазия пусть готовится тоже к работ, ей будут заданы тоже задания оперативного характера, все пойдет на разье силков, на отбавку того, что нужно на фронт, будем грузить нам нужное снаряжение без всяких разговоров, она еще прежде нас начнет работать, у нас ей разговоры кончены, отказаться не может, ибо в наших руках сила и все должны работать.

Мы все станем в ряды войск, потому что нам дорога завоевания рабочих и крестьян, а буржуазия станет тоже с киркой и мотыгой, потому что мы этого желаем, а потому что у нас все руки заняты, идет весла, крестьяне должны готовить посылы, а ей все равно делать нечего и еще потому, что ее надо приучить прежде работать, а потом уже и думать.

Итак, товарищи, к оружию, на открытого врага, на открытого контр-революционера, так как это будет последний и решительный бой, после которого встанет весь мир рабочей. Все на защиту социальной революции, все на защиту прав трудящихся!

Да здравствует власть рабочих и крестьянских всего мира!

Ревволюционер {
Мацилевский.
Щаденин.
Олександр Богданов.

Doc. 261 Leaflet
They sold Ukraine
Source: DNAB

610 /
[1918]
24

Ответ пану гетману Петлюре.

Мы, тарашанцы, богунцы и другие Украинцы казаки, красноармейцы получили твое похабное возвание.

Как встарь запорожцы султану, так мы тебе отвечаем.

Был у нас гетман Скоропадский сидел на немецких штыках. Сгинул проклятый.

Новый пан гетман об'явился—Петлюра.

Продал галицийских бедных селян польским панам, заключив с панам помещицами мир.

Продал Украину французским, греческим, румынским жукам, вошел в союз, с ними против нас, трудовых бедняков Украины. Продал родину мать. Продал бедный народ. Скажи Иуда за сколько грошей продал ты Украину?

Сколько платишь своим наймитам, чтоб песьим языком мутили селянство, поднимали его против власти трудовой бедноты.

Скажи Иуда, скажи предатель, только знай не пановать панам больше на Украине!

Мы сыны ея, бедные труженики головы сложим, а ее обороним, что-бы расцвела на ее вольной земле рожь на свободу и сжата была свободным селянством на свою пользу, а не жадным грабителям кровноносам кулакам помещикам.

Да мы братья российских рабочих и крестьянства, как братья всем, кто борется за освобождение трудящихся.

Твои же братья-польские шляхтичи, украинские живоглоты, кулаки, царские генералы, французские буржуи.

И сам ты брехлив и блудлив, как польские шляхтичи мол всех перебьет!

Не говори „ГОП“ пока не перескочишь! Лужа для тебя готова, новый пан-гетман буржуйной, французской, да польской милостью!

Не доносить тебе штанов до этого лета.

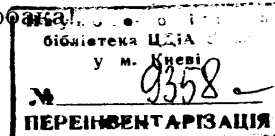
Уж мы тебе бока намяли под Коростенем, Бердичевым, Проскуровым. Уже союзники твои оставили Одессу.

Свободная Венгрия протягивает к нам братские руки и руки ограбленных панам крестьян Польши, Галиции тянутся к горлу твоему, Иуда!

Прочь, иди в петлю, проклятый. Давись, соотца!

Именем крестьян казаков Украины.

Командиры: ЩОРС, БОЖЕНКО, КВЯТЕК и другие.

Типография Наркомвоен № 2.

3. АУГ. 1917

Украинская Социалистическая Советская Республика.

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Товарищи крестьяне Киевщины!

Опять обманщики и предатели затевают свое черное дело, опять хитростью и обманом подбивают они вас, честных труженников на разбои, грабежи и убийства.

И против кого эти гады стараются вас повести?

Против вашей Советской власти, против той власти, которая все делает во имя счастья и благополучия трудящихся.

В Киеве был съезд, на который съехались трудовые крестьяне со всех волостей Украины и этот съезд решил все силы отдать на защиту Советской власти, ибо Советская власть—это власть окончательно передавшая землю вам, трудовые крестьяне; Советская власть—это власть устраивающая в селах и деревнях школы и больницы; Советская власть стремится все товары, вырабатываемые в городе, равномерно распределить между вами, крестьянами.

Поэтому Советская власть не по душе капиталистам, панам—помещикам и кулакам—куркулям. Не могут забыть они прежнего привольного житья, праздности и пьянства. Не могут они забыть того времени, когда они пировали, а вы внемогали в непосильном труде.

И к каким только уловкам не прибегают эти белогвардейцы, чтобы удушить Советскую власть!

Подкупом, хитростью и обманом стараются недоброды свалить истинно Советскую Народную власть. Они стараются поссорить город с деревней, рабочих с крестьянами.

Да не удастся им это, народ наш уже не темный; не даркие теперь времена, трудящиеся уже понимают, что рабочие и крестьяне всех стран и народов—братья.

Ваша свое бессилие поссорить рабочих и крестьян капиталисты, помещики и вся их мерзкая свора при помощи английских, французских и американских капиталистов строили нападение на Украинскую и Русскую Советские

Республики. Царский палач Деникин овладел Доном, взял Харьков и двигается на вас.

Разве вы забыли гетмана Скоропадского, разве вы забыли немецких жандармов? Вы ведь помните виселицы, пожары и расстрелы!

Деникин будет злее и беспощаднее их.

И вместо того, чтобы помочь Советской Власти в ее борьбе с насильниками и разбойниками, вы, по наущению Зеленого, Соколовского, Маузенко и других негодков, хотите помешать Советской власти в ее последней борьбе с кровососами и грабителями.

Понимаете ли вы, что восстаниями против Советской Власти вы действуете на руку Деникину, Колчаку и их золотопогонной сволочи?

Неужели вы, свергнувшие гетмана и Петлюру, дадите вновь обмануть себя? Неужели вы позволите опять надесть на себя цепи? Неужели вы позволите отнять у вас землю, с таким трудом добытую и обильной кровью ваших братьев политую,

А ведь ваши восстания ведут к тому. Предатели Григорьев и Махно своими восстаниями помоги Деникину овладеть Доном и Харьковщиной. Предатели Соколовский, Зеленый и Маузенко хотят отдать всю Украину Деникину!

Допустите ли вы это?

Нет, не допустите! Бросьте предателей атаманов и все свои силы отдайте на поддержку и защиту вашей Советской Власти, которая одна только может постоять за вашу землю и обеспечить вам мир и спокойную трудовую жизнь, а вашим детям счастье.

Политическое Управление Народного Комисариата
по Военным Делах Украины.

Doc. 263 Leaflet
Comrade peasants of Kyiv Province
Source: DNAB

„ЛОВИ ВОРА“

Слышали вы, товарищи, про лжкого вора, который заметив погоню, стал орать во все глотку:

„Лови вора!..“

Так теперь поступает атаман Петлюра.

Он набил целые поезда хлебом, сахаром, кожей, мануфактурой и угнал их в Галицию.

Когда же он теперь очутился в мешке, окруженный могучими вооруженными отрядами воставшего народа, он вдруг прикинулся тихим ягненком и слащаво зашел:

„Кацапы-большевики и наемники отбирают хлеб, скот, режут кур и кабанов, вынимают стекла из окон и все это направляют в голодную Московщину“.

И обливаясь крокодиловыми слезами, он плахсиво спрашивает:

„Чем вы тогда будете кормить детей и жен?..“

Да, Иудушка-Петлюра, ты можешь сколько угодно кричать:

„Лови вора“

Эта хитрость тебя не спасет.

Народ знает правду.

Народ знает, что ты сам привел на Украину те немецкие банды, которые разорили наш край.

Народ знает, что ты сам со своими бандами кулаков и помещичьих сынков вывозили из Украины все, что ты мог.

Ты бы все богатства Украины вывез, если бы могучая Красная Армия не загородила бы тебе путь.

А что касается большевиков, то они брали хлеб только для армии крестьян и рабочих, для той армии, которая проливает свою кровь на фронте в борьбе за великое дело освобождения трудящихся.

В Московщину хлеб был дослан из тех складов, которые заготовил гетман Скоропадский, но и того хлеба было вывезено немного, а в обмен на него была получена мануфактура.

Но, предатель Петлюра—стыда не знает.

Он рассказывает крест янам, что „большевики вынимают стекла и вывозят их также в Москву“

Любопытно было бы просто спросить предателя Петлюру и его приспешников:

Видел-ли хоть один человек, чтобы большевики вынимали стекла и посылали бы их в Москву?

Болтливый лгун очевидно решил:

Врать так врать; может быть, какая нибуть ложь пристает

Но он ошибается.

Уже народ раскусил своих предателей и знает цену всем их медоточивым речам и хитрым измышлениям.

Послушайте только:

Петлюра пугает крестьян, что большевики посадят на шею Украины царя или гетмана.

Нет, Иудушка, никого этими глупостями не запугаешь.

Знают трудовые массы, что нет для всех царей, всех кулаков и всех вампиров врага более страшного, чем большевики.

От ударов большевиков затрепетали все коронованные и некоронованные палачи.

И посаженный тобой, Иудушка-Петлюра, украинский царек Гетьман Скоропадский тоже пал от рук большевиков.

Обо всем этом хорошо знают трудовые массы.

Знают также, трудовые массы Украины, что ты нагло врешь когда говоришь, что в Красной Армии одни кацапы да наемники китайцы и мадьяры.

И знают это трудовые массы просто потому, что они сами из своей среды создали эту могучую армию труда.

Да и те крестьяне, которых ты шомполами и нагайками загнал под твои знамена, переходят на сторону рабочих и крестьян целыми отрядами.

Народ знает кто вор и кого надо поймать.

Не тебе, предателю, его обмануть!

Управление Политического Управления Народного Комиссариата по военным делам Украины.

КАЖДЫЙ ВРЕТ ПО СВОЕМУ.

Изоблгались кулаки и их прислужники. Чуют они, что крестьяне уж больше не верят их ба-
ноням про „кацапов“ и „жидов“.

И командиры петлюровских банд решили
звать крестьян испугом.

Они обратились к крестьянам с воззванием,
что большевики хотят забрать у крестьян землю
и волю и посадить нового царя.

Так лгать могут люди совершенно отчаяв-
шиеся.

И интересно: эту гнусную ложь пускают в
ход те самые господа, которые вместе с нем-
цами действительно отняли у крестьян их землю,
радавали их волю и посадили на престол цар-
ского генерала, гетмана Скоропадского.

Но господа петлюровцы стыда не знают.

Они прикидываются друзьями народа и го-
ворят крестьянам:

„Иноземные комиссары отбирают у крестьян
хлеб и скот для того, чтобы вы не имели воз-
можности на весну засеять помещичью землю“.

Крестьянско-рабочее правительство теперь
зовет всех крестьян заняться посевом земли.
Оно всячески старается помочь крестьянам
использовать весну для посевов.

И те самые петлюровцы, которые при по-
мощи разных ловушек, лживых обещаний и
клеветнических измышлений отвлекают крестьян
от работы на полях,— эти самые петлюровцы
еще позволяют себе обвинять Советы Крестьян
и Рабочих в том, что они яко-бы мешают
крестьянам сеять землю.

Восстыдные лжецы.

Петлюровские генералы стараются призра-
чить свою ложь крушицей правды.

Они говорят крестьянам: „Вот смотрите, офи-
церы старой армии переходят в Красную
армию“.

Да это верно.

Многие из старых офицеров перешли на
сторону крестьян и рабочих.

Одни, потому что они сами вышли из народа
и они захотели слиться с народом; другие по-
тому, что они убедились, что их дело проиграно.

Глут петлюровские генералы и тогда, ког-
да они говорят, что советы мешают крестьянам
сеять землю. Это они петлюровские генералы
затевают бессмысленные восстания и бунты для
того, чтобы земля трудового крестьянства оста-
лась невспаханной.

Глут петлюровские генералы, когда они у-
тверждают, что большевики собираются поса-
дить царя.

Вольшевики борются не на жизнь, а на
смерть со всеми царями и царьками, со всеми
гетманами и кулаками.

Но пусть петлюровцы глут и клеветуют; вос-
ставший народ все равно поймет, какой ад скры-
вается в их льстивых сладких речах.

И народ расправится также беспощадно с
переодетыми петлюровцами, как он расправил-
ся со всеми врагами трудового народа.

Летчикам и мотористам петлюровской армии.

Мы, Фронтовые Красные Летчики и наблюдатели, которые не так давно сражались с Вами рука об руку на германском, австрийском, турецком и других фронтах, зовем Вас к нам в наши стройные ряды, где каждому будет место. Зовем Вас для борьбы с врагами трудового народа, который также милостив ко всем расклеванным осым своим, как грозен его врагам.

Не верьте провокационным слухам, что Вас здесь расстреляют или будут истязать—это враги народа, желая Вас удержать в своих рядах, запугивают Вас китайцами, латышами и т. д. и т. к. страхами.

Вам ли орлам бояться слухов. Берите самолеты и летите к нам, как это делают Ваши товарищи, как с Вашего фронта, так и из добровольческой Армии.

К нам летят, как бывшие офицеры, так и солдаты, которые поняли, что они ведут бесплодную братоубийственную войну. Все равно в критический момент, Вы будете оставлены Вашими предводителями на произвол судьбы.

Подумайте, что Вы, и кого защищаете. Вам не повернуть колеса истории в обратную сторону. Зачем Вам скитаться в чужой стране, когда Ваши матери, жены, невесты и дети здесь у нас живут в страхе за Вас. Вы, офицеры, считавшие себя рыцарями и защитниками слабых и угнетенных, почему же сейчас Вы защищаете интересы капитала, разве для того, чтобы по-прежнему получать подачки с чужого пирса и терпеть произвол от облеченных властью людей.

Вы, кричащие о родине, зачем покинули ее, когда она стиснута кольцом врагов, которые посягают на завоевания революции и опять хотят держать в рабстве человека. Будьте сынами родины—летите к нам.

Не верьте, что поругана вера, это ложь. Каждый исповедывает, что хочет. Никто не оскверняет Ваши храмы.

Армия наша крепнет с каждым днем и к нам присоединяются пролетарии всего мира.

Вам ли бороться с миром; этого не мог сделать Вильгельм II. Этого не сделать никаким врагам трудового народа.

Ваша Украина федеративна, а вовсе не владение Великороссии, как это проповедают враги трудового народа.

Да здравствует Украинская Социалистическая Советская Республика!

Да здравствует Красный Воздушный Флот!

Подпольное Управление Авиации и Воздухоплавания Украинского Фронта.

Чья-бы корова мычала, а ваша молчала!

У атамана Петлюры уже армии нет. У него остались только отдельные банды, руководимые кулаками и помещичьими сынами.

Каждый бандит на свой лад строит ловушку для крестьянских масс.

Один объявляет себя „комиссаром ревкома“, пьет будто-бы за здравие советов, а сам зовет крестьян на борьбу против советов.

Другой объявляет себя „хранителем народного добра“, упаковывает все, что падается под руку в вагоны, отправляет эти вагоны в Галицию, а сам кричит истошным голосом:

„Большевики все вывозят из Украины!“

Каждый врет по своему; каждый наряжается в тот костюм, который ему больше всего нравится.

Но вот любопытно: под Коростенем с воззванием к крестьянам обратился никто иной как атаман Осецкий.

Этот Осецкий был генералом при гетмане Скоропадском.

Он был правой рукой немецких бандитов генерала Эйхорна и других и вместе с ними организовал карательные отряды, которые били и терзали крестьян и забирали у них все их добро.

Этот палач Осецкий стал теперь правой рукой атамана Петлюры.

Уверенный в том, что крестьяне уже забыли все преступления содеянные им он поет крестьянам:

„Станем все как один под знамя нашего славного защитника Петлюры, который снова по приказу директории идет брать Киев и освободит нашу землю от московского ярма“.

Осецкий к Киеву не дошел.

Крестьяне на его зов не откликнулись.

Крестьяне повяли за какую свободу борется генерал Осецкий.

Осецкий, Петлюра и все прочие бандиты борются за свободу помещиков и кулаков, за свободу грабить народ.

И в этот грозный час, когда освобожденные крестьяне и рабочие Украины начинают строить свою собственную жизнь, необходимо, чтобы трудовые массы Украины сделали последнее усилие и вырвали бы с корнем эти банды из Советской земли.

Теперь время строить новую жизнь и гетманским палачам генералам Осецким не удастся отвлечь крестьян и рабочих от красного знамени труда.

Дружно, товарищи, за работу.

Гоните их в шею, всех этих проходивцев и провокаторов.

Теперь время сеять и работать;—

Сеять и работать не на кулаков и насильников, а на благо трудового народа.

Медведев Политического Управления Народного Комиссариата по военным делам Украины.

Тел. Киевского Сиротского Комиссариата, 24. Бонн, делам, Криворожская 38.

Doc. 267 Leaflet
Its none of your business. Get lost.
Source: DNAB

Кто за Петлюру?

СЕЛЯНЕ!

Все вы не хотите польского пана.

Все вы знаете, что пан помещик, пятьсот лет сидевший на вашей шее и вашей земле, хочет прибрать снова вашу землю к рукам.

Не хотим пана! говорите вы.

Но многие из вас не говорят: не хотим Петлюру.

Богачи-кулаки и петлюровские агенты уверяют вас, что Петлюра привел поляков на время, пока Петлюра не возьмет как следует власть в свои руки.

И многие повторяют: панов не хотим, панов мы прогоним, а Петлюра останется, и будет у нас самостоятельная петлюровская республика.

Как же в самом деле обстоит дело? А вот как.

Петлюра называет уже земли, стонущие под панским игом — «Народной Украинской Республикой» и у него уже есть «правительство».

В этом правительстве, сделанном в Варшаве, два самых главных министра — польские паны: министр внутренних дел и министр военный.

Польский пан будет устраивать ваши внутренние дела, у него в руках будет полиция и вся внутренняя власть.

У этого польского пана министра будут под рукой стражники, которые будут охранять панскую землю, когда паны заберут ее у вас.

Другой польский пан будет вестить у Петлюры войском. Какое это будет войско? Петлюра хочет мобилизовать ваших сыновей. Но прежде чем мобилизовать селян, он призывает старшин и офицеров.

Он создает сначала офицерскую гвардию. С помощью плеток этой офицерской гвардии он уже сгонит вас, серых селян, в свою покорную армию.

Он хочет из вас же сделать верных сторожей панской земли.

Почему он мобилизует сначала офицеров? Потому что, если бы он дал вам сразу оружие в руки, то вы могли бы направить его против панов, когда они у вас заберут землю.

Когда же он сначала организует офицерскую гвардию, то руками этих привычных палачей он будет держать вас в повиновении.

Вот какая у Петлюры республика, вот какие у него министры и вот что эти министры делают.

Теперь решите сами: кто такой Петлюра?

Можете ли вы, прогоняя панов, оставить Петлюру?

Нет! Прогоняя панов, вы должны прогнать и приведшего их Петлюру. Петлюра с панами неразрывно связан.

Петлюра обещал панам вашу землю, они ему обещали власть. Польские паны пришли с Петлюрой, они с Петлюрой должны и уйти.

Ваша рабочая и крестьянская власть говорит вам:

Вся земля селянам!

Смерть панам помещикам!

Смерть продавцу Украины — Петлюре варшавскому!

Да здравствует независимая Советская рабоче-крестьянская Украина!

Издание Политуправления Революционного Совета 12-ой армии.

Полит-типография Политуправления Революционного Совета 12-ой армии.

Doc. 268 Leaflet
Who supports Petliura?
Source: Arkhiv druku

Хлеб и штык.

Пустая бочка гремит громко.

А если маляр не пожалел на нее краски, она и сияет, как солнце.

Англо-французские маляры много потратили краски на Польшу. Как же, ведь лакеев всегда одевают в расшитые золотом лифреи. Приехала Англия Польшу пушечки, винтовочки, мундирчики с пуговицами, погончики золотые и серебряные, — аусь ейдет.

А громыхать и горланить путоголовые паны и шляхтичи они умеют.

Тут и пошло. Объявили поляки войну Советской России и Украине, провозгласили предателя Петлюру «гетманом», на весь мир прокричали о своих победах и даже захватили незащищенный Киев.

Оглушенные дураки в России и за границей поверили в польскую силу, поверили в то, что конец враждебной революции. Оглушенные дураки не расслышали за польской трескотней другого, спокойного, мощного и грозного гула.

Они не расслышали удесятенного стука рабочих молотов на патронных, оружейных, паровозных заводах.

Они не расслышали скрипа крестьянских эбзов и шума сыпавших на Советских овладях пшеницы.

Прозевали они и клятву, данную всем трудовым народом в России и на Украине.

Умереть или победить.

Они не расслышали тяжелого марша красных полков, шедших на Днепр и Березину, не расслышали топота несравненной конницы Буденного.

А на фронте самоотверженные бойцы, разъяренные польскими насилиями крестьяне, рабочие и красноармейцы железной-рукой хватались за колеса польской аустой бинны — «Стой! Ни шагу дальше!».

Она остановилась. Выдохлось польское наступление. Тут и набежала война исподующего народа. Польский фронт был прорван. В прорыв как расплавленная сталь ринулись конные части, расстроили сообщение, уничтожили склады, сломили, сбили, отбросили польских белогвардейцев.

Красное знамя снова заколыхалось над Киевом, над Казатином, Бордячевом, Митрином.

Победа!

Победа, товарищи! Победа потому, что все трудящиеся слились воедино. Победа потому, что трудовой народ не пожалел ничего, ясно понимая, чем ему грозит панская нго.

Рабочие не пожалели лишнего, сверхнормального башенного труда. Крестьяне не пожалели хлеба.

Красноармейцы не пожалели жизни.

Слава Красным героям!

Враг сломлен, но не добит. Мало освободить Киев и отогнать поляков за пределы России. Надо еще выкурить зверя из его берлоги, вырвать у него зубы и обрезать когти.

Надо водрузить Красное знамя над Варшавой.

Наша победа — не конец.

Она — начало вояца.

Еще потребуется немало усилий, труда и жертв.

И мы не должны, не смеем уклониться от выполнения нашего революционного долга.

Мобилизация — ни одного дезертира!

Сбор хлеба — ни одного уклоняющегося!

Сверхурочный труд — ни одной минуты лежи!

Товарищи! Помните: близок час окончательного торжества. Близок час замирения, свободы и мирного труда. Не будем же ждать его, стоя на месте. Пойдемте к нему навстречу! Общим движением, общим порывом.

Рабочие! К отаюкам, за труд.

Крестьяне! Не жмитесь, одавайте хлеб не разваротке, полностью!

Крестьянин накормит рабочего и красноармейца.

Рабочий изготовит штык.

Красноармеец ведит его в грудь чужака-угнетателя.

Хлеб и штык!

Это наше сегодняшнее знамя.

Ими победим.

Изданне Агитотдела Губнаркома К. И. В. У. 1920. № 90.

30000

Doc. 269 Leaflet
Bread and the bayonet
Source: Arkhiv druku

СЕЛЯНЕ!

Кто из вас не слышал о предателе Петлюре?

Атаман Петлюра продавал родную Украину по очереди, то немцам, то французам и англичанам, то Деникину. Со всеми кровожадными генералами насильниками и помещиками сторговывался предатель украинского народа Петлюра.

Ему не жалко украинских земель и народного добра. Ему не жалко рабоче-крестьянской крови.

Чтобы именоваться гетманом, Петлюра теперь продал Украину польским панам и генералам.

По договору, который он с ними заключил в Варшаве, он отдает всю Украину во власть польских панов, отдает им леса и земли, отдает железные дороги, отдает наш хлеб и сырье.

Селяне! Помните скоропавчину. У вас еще не зажили раны на спинах от немецких шомполов и барских нагаек.

Вам пришлось восстать и тяжелой борьбой вырвать свою землю из рук насильников. Вы бросили гетмана Скоропадского, вы прогнали Петлюру и немцев.

Но с прошлого года Петлюра опять появился на Украине и помог деникинскому офицерскому орде установить свои царские порядки на украинской земле.

Вспомните, селяне, о тех влетьях, насилиях и грабежах, которые творили деникинские казаки в ваших селах!

Красная Армия с вашей помощью прогнала деникинских офицеров и помещиков, разбила и уничтожила их.

Теперь снова идет Петлюра и ведет с собой иноземных панов, польскую шляхту, злейших врагов украинских рабочих и крестьян!

Селяне! Неужели вы допустите снова одеть на себя помещичье ярмо? Неужели вы допустите чтобы украинские села и города снова подверглись разорению и грабежам? Неужели вы допустите, чтобы над вашими женами и дочерьми издевались польские шляхтичи?

Не ждите пока новая набала вас сдавит в железных тисках.

Гоните панов и Петлюру!

Помогайте Красной Армии защищать вашу землю, ваш хлеб, вашу жизнь!

Все в Красную армию!

Дадим дружный отпор польским панам и генералам!

Да здравствует Красная армия!

Да здравствует независимая, рабоче-крестьянская Советская Украина!

Политуправление Реввоенсовета XII армии.

Посад-типография Политуправления Реввоенсовета 12-й армии.

Doc. 270 Leaflet

Peasants, Who among you has not heard of the traitor Petliura

Source: Arkhiv druku

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

КО ВСЕМУ НАСЕЛЕНИЮ ПРАВОБЕРЕЖНОЙ УКРАИНЫ.

От Губернского Революционного Комитета, Губернск. Совета Проф. Союзов и Губернского Комитета Коммунистической Партии (б) Украины.

Товарищи селяне, товарищи рабочие и все честные граждане Республики!

Злой враг трудящихся, польская шляхта, ломится вооруженной рукой в пределы нашего края. Польские паны, опыленные временным успехом на фронте, снова хотят вторгнуться в наши пределы, чтобы наложить на нас цепи панского шляхетского рабства. Они побывали уже в нашем крае. Мы до сих пор не можем еще зачать всех рабов, которых они нанесли ему. Мы только что начали восстанавливать нашу разрушенную польскими нашествиями экономическую жизнь.

Все плоды наших упорных тяжелых трудов, вся налаженная нами работа, интересы всего трудящегося населения Правобережной Украины—все поставлено под угрозу нового дикого и злобного нашествия зазнавшихся и обнаглелых польских панов.

Науськиваемое на нас буржуазной Францией, подталкиваемое военной партией Англии, польские паны вновь решили испытать свое панское счастье на залитой кровью земле Украины. Несмотря на неоднократное и совершенно определенно выраженное миролюбие Советской Федерации, несмотря на предложенные буржуазному польскому правительству еще до начала войны самые выгодные условия мира, панское правительство Польши не пошло тогда и не жаждет искренно идти теперь на мир с Советскими Республиками.

Как кровавая дочь царя Ирода требовала головы Иоанна Крестителя, так панская Польша жаждет и домогается головы рабоче-крестьянской Украины. Она не брезгает для этого ни гнусным союзом с царским бароном Врангелем, ни золотом французской биржи, ни английскими танками, пулеметами и пушками. Панам нужна голова украинской селян и рабочих. Они хотели бы посадить нам на шею „демократическое“ правительство по образу и подобию своему.

Сами будучи лакеями англо-французской биржи, они хотят, чтобы Украиной управлял панский лакей Пеллюра, который трижды продавал свой народ оптом и в розницу.

Товарищи!

Допустим ли мы, чтобы панский сапог вновь попирал родную, нашей кровью и потом политую землю Украины? Отдадим ли мы на растерзание озверелой польской шляхты наших жен и детей, поступимся ли мы, покорно уступая наглой силе, добром наших сел и городов?

Дадим ли вновь разнузданным шляхтичам взрывать дорогие стоящие мосты наших железных дорог, лучшие дома наших городов, собирать и вывозить наш хлеб, забирать наше топливо и другие богатства?

Не допустим, товарищи, этого позора! Не дадим попирать польской шляхте нашу родную землю, не сложим наших гордых знамен трудовой свободы!

Все, как один, в ком бьется честное сердце труженика, кому дороги завоевания революции, встанем на помощь нашему красному фронту. Соберем оружие для красных батальонов, обуем, оденем, накормим защитников трудовой родины, ободрим их в трудную минуту нашим вниманием, вдохновим их на новые подвиги нашей любовью и верой.

Пусть каждый, у кого есть винтовка, пулемет, граната, револьвер, несет их на сборные пункты своего села, волости, города.

Губернские Революционные Комитеты объявляют полную амнистию всем повстанцам, которые в ответ на этот призыв чистосердечно расклянутся и принесут свое оружие на сборные пункты.

Пусть это оружие пойдет против польских панов на фронты, а не для налетов и грабежей своих же сограждан в тылу.

Соберите солдатские шинели, гимнастерки, белье, сапоги, хлеб, сахар, жиры, заготовленные овощи. Перенесем лишения сами, перетерпим нужду, но исполним честно свой гражданский долг перед Красной Армией, облегчим ее тяжкие ратные подвиги!

Губернский Революционный Комитет Киевщины призывает всех граждан на помощь фронту, предлагает немедленно учредить во всех городах, селах и волостях Комитеты помощи фронту.

Товарищи и граждане!

Не медлите ни дня, ни часа! Злой враг ломится в наш дом. Надо бить его, пока он еще на пороге.

Долой польскую шляхту!

Да здравствует победа Красной Армии! Да здравствует Рабоче-Крестьянская Советская Украина!

Председатель Губернкома Киевщины М. Ветопиния

Председатель Губернкома Одешщины

Председатель Губернкома Николаевщины

Литва. Киев. Губерн. ком. № 8.

Doc. 271 Leaflet
To the entire population of Right-Bank Ukraine
Source: DNAB

Коммунисты освобождают Украину.

Много несчастий пережил трудовой люд Украины на своем веку. Татарские орды делали набеги на него, польская шляхта запрягала в рабство и, наконец, гетманы продали Украину Московским царям.

Больше трехсот лет угнетал московский царем Украину, однако не мог задвинуть свободолобной души трудового народа.

Украинское панство собиралось жалкими словами оборонять его от московской буржуазии, чтобы потом самому сесть на трудовые плечи.

Украинские паны хотели освободить Украину ради своих личных выгод, для эксплуатации ее.

Общими усилиями рабочих и крестьян Украины и России московское самодержавие уничтожено, однако рабство осталось.

Начали властвовать над Украиной родные буржуи—Центральная Рада, Гетман и Директория. Буржуазия взяла власть в свои белые руки и старались уничтожить свободу при помощи мировых банкиров.

Однако, в этом новом рабстве, под ярмом родной буржуазии, трудовой народ Украины очнулся от националистического угара и, наконец, восстал за действительную свободу.

Одновременно с братской Советской Россией Украину охватил революционный пожар. Власть украинского панства сгорела в собственном огне.

Восстал рабочий люд, восстал Украина, и густо покрылась Рабоче-Крестьянскими Советами.

„Немудрые премудрых окопели“.

Украина Советская! Украина — Свободная!

Никто не смеет угнетать трудовой народ; он сам себе хозяин.

Нелегко досталась свобода Украине: упорная классовая борьба выковывала ее под гуд орудий и бряцание штыков гражданской войны.

Кто же первый поднял красное знамя, кто, не щадя жизни, бился на баррикадах? Коммунистическая партия большевиков Украины.

Партия рабочих и бедного крестьянства все время стойко, в упорной борьбе с буржуазией, шла вперед, освобождая Украину.

Коммунистическая партия разбила мировую банду контр-революционеров: выгнала немцев, не допустила французских и английских генералов, уничтожила рабство, создала свободную семью трудящихся и продолжает защищать Украину от шляхты.

Украина свободна. Процветает украинский язык, развивается украинская пролетарская культура. Коммунистическая партия покрывает всю Красную Украину густой сетью школ, коммунистическая партия борется с разрухой, строит Украинское социалистическое государство.

Коммунистическая партия освобождает Украину.

Трудовой народ Украины! Хочешь не голодать; хочешь навеки остаться свободным, хочешь знаний, хочешь, чтобы твой родной язык процветал, хочешь, чтобы буржуазия не возвратилась снова на Украину—выбери в Советы только коммунистов.

Партия коммунистов своей кровью окропила Украину—не смеет же никто засорять бурьяном нашей земли.

Только коммунисты имеют право на места в Советах. Только коммунисты умрут за свободу трудящихся — пусть же они и строят Свободное Украинское Социалистическое государство.

Коммунисты защищают Украину.

Все голоса коммунистам!

Все места в Советах коммунистам!

Да здравствует Свободная Советская Украина!

Да здравствует единая коммунистическая партия Украины—страж трудового народа.

Киевский Губернский Комитет
Коммунистической партии (большевиков) Украины.

Doc. 272 leaflet
The communists are liberating Ukraine
Source: NIMU

ОСТАНОВИСЬ, КРЕСТЬЯНИН, И ПОДУМАЙ!

СЛОВО К КРЕСТЬЯНАМ—ПОВСТАНЦАМ.

Товарищи крестьяне! К вам пришли проходимцы-негодки, назвали себя атаманами и погнали вас под ружье. А вы темные и слепые взяли винтовку в руки и, не подумав на кого вы руку подымаете, двинулись в бой.

Опомнитесь, товарищи! Вы направляете дуло ваших винтовок против ваших же братьев. Вы ударяете в спину ваших лучших сынов, которые, обливаясь кровью, отбивают нашествие царских офицеров и польских панов.

Вам кажется, что польские паны и Деникинские холопы поглядят вас по головке за то, что вы предательски нападали на солдат Красной Армии.

Ошибаетесь!

Одна и та же судьба ждет и нас и вас, если Деникинская свора, с одной стороны и польские помещичьи легионы—с другой, разобьют Советские республики.

Вас и нас будут вешать на тех же деревьях. Наших и ваших жен они будут одинаково насиловать и заставят их вить для нас веревки.

Не любят помещичьи сынки вольных духом крестьянских повстанцев точь в точь, как они не любят смелых и отважных борцов Красной Армии.

Они заберут землю и фабрики у всех нас и на весь трудовой народ они наложат свою тяжелую лапу.

Опомнитесь, крестьяне! Мы все дети земли трудовой. Мы все поливали ее нашей кровью и нашим потом.

Ваши „атаманы“ хотят стать фельдфебелями, урядниками и приставами при польских панах и царских холопах. По вашим спинам они проглаживают себе путь к власти над вами.

Прогоните прочь своих атаманов, этих бандитов-головорезов. Перейдите в наши ряды. Общими усилиями мы победно двинемся вперед. Сплоченные мы преодолеем все преграды, разобьем банды помещичьих сынков и закрепим навеки наше право на землю и волю.

Мы все дети единой трудовой семьи. Мы вместе должны бить наших врагов. В тот час, когда мы соберем воедино наши силы, наши лютые враги будут сражены.

Опомнитесь, крестьяне! Меч вам дан, чтобы бить врагов, а не своих же братьев.

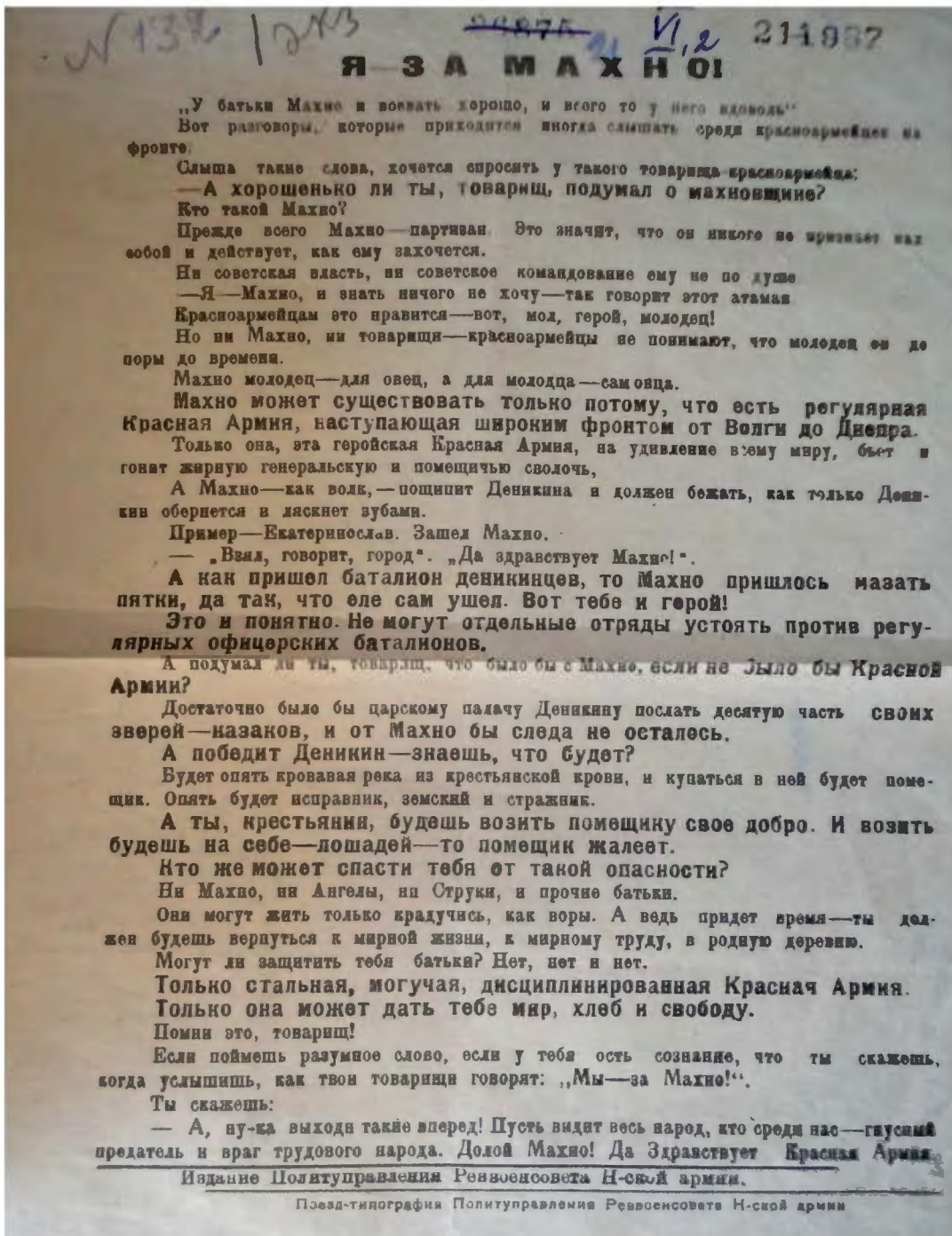
Скорее под красные знамена. Скорее в ряды Красной Армии труда.

Красноармеец Шило.

Издание Политуправления Народного Комиссариата по Военным делам Украины. Киев.

Doc. 273 Leaflet
Stop, peasant, and think. A word to peasant-partisans
Source: TsNB

Doc. 274 Leaflet
I'm for Makhno
Source: Arkhiv druku

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ

Повстанцы-Махновцы!

Напрасно вы думаете, что ваше подлое воззвание к нам красноармейцам от июня 1920 года подействует на нас в вашу пользу. Этим воззванием вы только заставляете нас в 901 раз убедиться насколько вы подлы и как гнусны ваши воззвания. Не прошло и трех дней с тех пор, как мы хоронили своих трех товарищей с бронепоезда „Победа или Смерть“ зверски изуродованных вами в Мало-Михайловке. Сегодня попало к нам в руки ваше подлое воззвание которое, кроме еще большей ненависти и презрения к вам ничего не вызвало.

Знайте мерзавцы, что на вашей совести, до конца вашей жизни будет лежать не одна сотня тысяч жизней рабочих, красноармейцев и крестьян борющихся за свою новую трудовую жизнь.

В то время когда ваши братья проливают кровь на внешнем фронте с денкинской сворой и другой буржуазной сволочью, вы пускаете им в спину снаряды.

Мы не станем церемониться с вами, поганые паразиты—бандиты пьющие кровь трудового народа, разбойнически помогая золотопогонникам в их борьбе против нас. Мы вас открыто уничтожим, разбойничья свора. Мы сметем вас с лица земли навсегда, дабы спокойно приступить к нашему мирному строительству.

Да здравствует Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика.

Да здравствует свободная Социалистическая Украинская Республика с ее советами рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов!

Да здравствует доблестная Рабоче-Крестьянская Красная Армия!

СМЕРТЬ МАХНОВЦАМ!

17 июля 1920 г.

Красноармейцы Чаплинской группы войск

Doc. 275 Leaflet
Insurgents- Makhnovites!
Source: Arkhiv druku

Почему Махно против учета.

Крестьяне Белогорьевской волости боятся брать живой и мертвый инвентарь из помещичьих экономий, потому что махновцы в своих летучках обещали снять головы всем, кто будет производить учет по экономиям и собственникам.

Махновцы говорят: „не нужно никакого учета, бери кто сколько хочет и сколько может“.

Почему же махновцы против учета?

Взять на учет, значит подсчитать все, что есть в экономике у крупных собственников, подсчитать также, кто из крестьян в чем нуждается и затем раздавать нуждающимся то, что им необходимо.

Такой порядок—учет—очень выгоден беднякам и середнякам, но не выгоден богачам, кулакам-куркулям.

При учете все из помещичьей экономики пойдет к бедняку и середняку, а куркуль ничего не получит—это раз. А во вторых, инвентарь богача-куркуля тоже будет взят на учет и будет забираться у него властью и распределяться между бедняками и середняками.

А без учета—пусть-ка бедняк сунется сам к богачу-куркулю чтонибудь брать? Куркуль его так пугает, что тот и дороги домой не найдет. Да бедняк и не смеет чего либо потребовать у сгача.

А из помещичьих экономий если каждый будет брать сам, куркуль всегда заберет все чего хочет, а бедняк не посмеет с ним спорить. Слишком боится бедняк куркуля, слишком привык от него зависеть. Махно против учета потому, что ему дороги интересы кулаков-куркулей. Он их поддерживает а они его.

А те из бедноты, которые идут за Махно, делают это—одни по непониманию, а другие—из желания пограбить.

Махно — батько кулацкий „куркулячий“. Это должны понять все трудовые крестьяне.

VI—1920 г.

Политсенция тыла Югзапфронта.

Типография Агит-поезда „Большевик“.

Doc. 276 Leaflet
Why Makhno opposes registration
Source: Arkhiv druku

ПРАВДА О КОММУНАХ.

Кулаки, желающие затуманить и одурманить головы крестьян невинной еврейской кровью, занимаются теперь только тем, что сыпят, как из мешка, ложью и клеветами. Что ни день — то новый обман. Не успеет еще крестьянин опомниться и увидеть воочию, кто его обманул, как он уже попадает в новую паутину, в новую сеть лжи.

Свой дьявольский план господ кулаки очень хитро задумали. Они знают, что в сердце крестьянина горит огонь злобы и ненависти. Этот огонь направлен против тех, кто угнетал крестьян и упивался их кровью. Чтобы отвести от себя злобу крестьянскую, они натравливают крестьян на евреев.

Еще одно. Им нужно представить все великое восстание трудящихся, как дело чужое, инородческое. Так действовал и Николай Кровавый. Его слуги всячески старались уверить народ, что революция не русское дело, не народное дело, а дело, выдуманное антихристами и врагами русского народа.

По кровавым стопам Николая II идут теперь кровавые кулаки. Они стараются заверить крестьян, что крестьянские Советы суть еврейские Советы, что Красное Знамя — есть еврейское знамя и, наконец, что и коммуны выдумали тоже евреи.

Крестьяне, умеющие двигать мозгами, легко соображают, что их хотят обмануть и околпачить. Но легковверные люди легко идут на удочку бандитов. А радостно идут на зов кулаков те негодяи, которые всегда не прочь пограбить и которые со сладострастием истинных разбойников убивают беззащитных и безоружных.

Пора, чтобы все крестьяне и рабочие, чтобы все красноармейцы знали всю правду о тех сетях лжи, которые расставляют враги трудового народа.

Уже больше года идет великая революция трудящихся. В пламени этой революции уже озорели могучие силы угнетателей и тунеядцев. Но угнетатели и тунеядцы не умирятся. Они не хотят помириться с властью труженников. Они готовы всю нашу страну предать разрушению, уничтожить мосты и железные дороги, потушить горы, остановить станки, изморить нас голодом, потопить все и всех в крови и слезах, лишь бы поставить на колени восставших труженников.

Клевета и обман — вот главное оружие сраженных в бою кулаков. И против лжи кулацких наймитов мы должны вооружиться до зубов. Оружие кулацкой лжи мы должны противопоставить острое оружие святой рабочей правды.

Идут громилы и бандиты, когда они утверждают, что будто евреи выдумали коммуны. Еврейская беднота живет по преимуществу в городах. Она больше страдает от ита фабрикантов на фабриках, заводах и мастерских, чем от острых когтей кулаков и помещиков. Мысль о сельско-хозяйственной коммуне родилась в сердце сельских батраков и деревенских бедняков. Пашенные земли, машины, лошадей батраки и бедняки мечтают об обработке земли артелями коммуной, смогут добиться лучших результатов.

Работа артелями (коммунами) уже давно привлекает к себе внимание и доверие деревенской бедноты. Только в былые времена цари и помещики держали бедноту в черном теле. Ей мешали жить, ей не давали работать, ее осуждали на голод и холод.

Теперь установлена власть труженников. Над землей водрузилось Красное Знамя Труда. Власть помещиков и кулаков, фабрикантов и банкиров сломлена. Власть теперь находится в руках Советов Рабочих, Крестьян и Красноармейцев.

Советская власть грудью защищает права и интересы деревенской бедноты. Она помогает всем, кто хочет пользоваться благом общего, артельного труда.

Но советская власть никому артели силой не навязывает. Советская власть защищает всех труженников в их борьбе против всех тунеядцев. На всей Украине нет и не будет ни одной коммуны-артели, которая была бы образована насильно.

Чтобы посеять смуту в сердце крестьянина, кулаки науськивают крестьян против Советов и утверждают, что коммуны выдумали евреи и что Советы насильно гонят крестьян в коммуны. Каждый должен знать и помнить, что это ложь от начала до конца.

Работать артелями желают деревенские бедняки и батраки. Советская власть помогает всем, кто желает работать артелью. Но Советская власть также защищает самостоятельного середняка от всех посягательств хищников и вампиров.

Советская власть говорит середняку: перед тобой два пути. Ты можешь пойти с кулаком, но это означает для тебя вечное рабство. Ты будешь под его могучей пятой, и ловится тем, что он тебя разорит и твою землю проглотит.

Ты можешь идти с бедняками деревни и рабочими города, которые защищают всех труженников.

Выбирай! Союз всех труженников представляет собой единственную силу, которая может дать всему миру угнетенных и обездоленных счастье и радость.

И труженники должны гнать прочь всех провокаторов и предателей, которые, разпространяя ложь, желают потопить нашу революцию в невинной крови и покрыть ее несмысленным пятном позора. Не для погрома и грабежей, не для дикого разгрома и пильного бунта взяли труженники меч в свои руки. Меч нужен труженникам только для того, чтобы разбить врагов рабочего дела.

Полой погромы и грабежи! Да здравствует братский союз труженников всего мира.

Издание Политического Управления Народного Комиссариата по Военным Делам Украины.

КУЛАК, СЕРЕДНЯК И БЕДНЯК.

Кто такой кулак.

Высчитано, что в среднем в губерниях на 100 крестьян один кулак. Это в Советской России. А у нас, на Украине?

У нас их больше и вот почему. Крестьяне имеющие до 5 десятин земли, — это наши братья-бедняки, у них нет средств для обработки своего поля и государство им помогает. От 5 до 10 десятин — середняки. Они своим трудом, своими мозолистыми руками эту землю обрабатывают. А вот есть у нас много, очень много кулаков. А кулаки это те, которые имеют 15—20 десятин и больше. Они отдают и деньги, и хлеб в рост, они постоянно прикупают землю; сами не трудятся, не обрабатывают землю, а наживаются на чужом труде.

Почему нужно прижимать кулака.

Советская власть и партия коммунистов-большевиков защищает только рабочих, бедняков крестьян и середняков, а кулаков будет прижимать как только можно.

Почему же нужно прижимать кулака? А вот почему. Всякий деревенский кулак-мироед норовит вылезть в помещики. У кулака толстая мошна, он пуды керенок и николаевок в кубышках в землю закопал. Что же нам с ними церемониться? Вот почему кулаков-кровососов и щадить нечего. Советская власть и обкладывает кулаков большими налогами и отбирает у них припрятанный для спекуляции хлеб.

Середняк — союзник рабочего.

В резолюции 8 съезда партии коммунистов-большевиков вот что сказано:

„Смешивать средних крестьян с кулачеством, распространять на них в той или иной степени меры, направленные против кулачества, значит нарушать самым грубым образом все декреты Советской власти и всю ее политику“.

Таким образом съезд партии коммунистов-большевиков решил, что тот не коммунист, кто обижает середняка. Такому человеку не место в партии, его нужно из партии удалить.

Середняк — союзник рабочему, а не враг ему. Советская власть, власть ра-

бочих и крестьян, помогает середнякам и от них помощи ищет.

Бедняк — родной брат рабочего.

Крестьянин-бедняк — родной брат рабочего. Он и налогом никаким не обложен, и хлеб у него не отбирается, а наоборот излишки в селах, отобранные у кулаков, между бедняками будут делиться, а поэтому Советская власть — его родная крестьянская власть, его защитница во всем. Советская власть все делает, чтобы просветить крестьян-бедняков, но она сама хочет и у них учиться.

Кто творит в селе контр-революцию.

Ясно, что Советская власть не по зубу кулаку-мироеду. Не хочет он со своим добром, нажитым чужим трудом, расставаться. Вот кулаки и мутят темный, несознательный народ, опаивают, дурманят его. Мы видим, кто пошел за пьяным бандитом Григорьевым — кулаки и несознательные; им на руку всякая контр-революция. Им бы времячко помещиков вернуть. Сладко им тогда жилось, а Советская власть их не жалеет.

А за белогвардейцем Струком, Ангелом и прочей контр-революционной помещицко-кулацкой сворой кто пошел? Опять кулаки. Им хоть за что-нибудь зацепиться, чтобы сберечь свои тугонабитые кошельки, чтобы удержать в амбарах хлеб и не дать его по твердой цене бедняку.

Что нужно помнить.

А беднякам и середнякам с ними не по дороге. Они должны знать, что все силы надо положить, чтобы охранять Советскую власть, их власть. А Советская власть не даст их в обиду и до последней капли крови будет отбивать и уничтожать всю контр-революционную свору, чтобы не вернулось время помещиков, чтобы снова крестьяне не заделались рабами и своим потом, своим трудом не давали бы кулакам жить припеваючи.

Помните это, товарищи, крестьяне бедняки и середняки и не верьте лгунам и обманщикам, спаивающему народ, а гоните их прочь от себя.

С Л О В О К НЕДОВОЛЬНЫМ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТЮ.

Кто недоволен Советской Властью? Прежде всего богачи-капиталисты и помещики, все те, кто жила на чужой счет, на счет трудящихся. Про этих и говорить не стоит. Не довольны и пусть себе. А посягают пойти против Советской Власти,—работают и крестьяне живо отобьют у них (охоту). Но в последнее время в некоторых деревнях против Советской власти пошла часть крестьян. Наемным слугам помещиков и капиталистов, под видом друзей трудящихся, всяким Зеленым и другим удахось подбить кое-где непонимающих людей на выступление против Советской власти. Вот к этим непонимающим людям наше слово.

Товарищи!

Давайте подумаем вместе, как это случилось, что вы пошли против Советской власти? Помните царские времена? Помните, как вздохнуло свободно крестьянство, когда свергли царя-кровопийцу и его приспешников помещиков? Помните, как нашлись другие ловкие, капиталисты и их слуги, которые усадили было вместо царя на вашу шею. Вы и их отпихивали вслед за царем и помещиками. Помните Раду, которая пришла к вам немцев? Помните неких белогвардейцев? Помните гетмана, варту, шомпола? А как второй раз обманул вас продавшийся французам Петлюра, помните? Не отшибло небось, памяти? Так вот.

Наконец, у вас ваша собственная власть, советская, большевистская, рабочая да мужицкая. Теперь бы только за работу, чтобы наладить жизнь, сделать все по хорошему и по справедливому. Жизнь налаживать и в земледелии, и на фабрике, а на фронте отбиваться от войска капиталистов и помещиков, которое хочет вас снова отдать в кабалу своим господам. Ан нет. Находятся умные головы, что и этой своей собственной-то властью недовольны. Чего вам надо, безумные вы головы! Против кого идете? Против самих себя. Может быть ошибка у Советской власти,—так исправьте их, скажите, что, по вашему, не так, а вот как надо. Ведь, власть Советская вами поставлена и что трудящийся народ скажет, то она и исполнит. Так зачем же бунтовать, зачем смуту вносить, брехать против брата ятти.

Зачем в тылу у нашей доблестной рабочей-крестьянской Красной Армии беспорядки устраивать и мешать ей защищать вас от помещиков и капиталистов, которые не скоро еще бросят позицию вернуться к власти. Подумайте хорошенько над тем, что вы делаете. Подумайте прежде чем идти на верную смерть, за что жизнь отдадите?

Видь, нам, вашим же товарищам, вашим братьям, рабочим и крестьянам, надо вас, потому что мы знаем, что идете вы против нас по непониманию. Вы поставляете нас уничтожить вас, потому что вы полагаете и выполним свою задачу стареть с лица земли всякого, кто бы он ни был, поднявшего руку против власти рабочих и крестьян. И мы будем и вас безжалостны и вперед, если вы не обратитесь, товарищи, опомнитесь.

Красноармейцы Большевики-коммунисты 2-го Особого Полка.

тес. Не губите себя напрасну. Ведь, и дети и внуки ваши будут стыдиться своих отцов, которые по невежеству, по глупости, по темноте против самих себя, против своей собственной, первой в мире рабоче-крестьянской власти пошла.

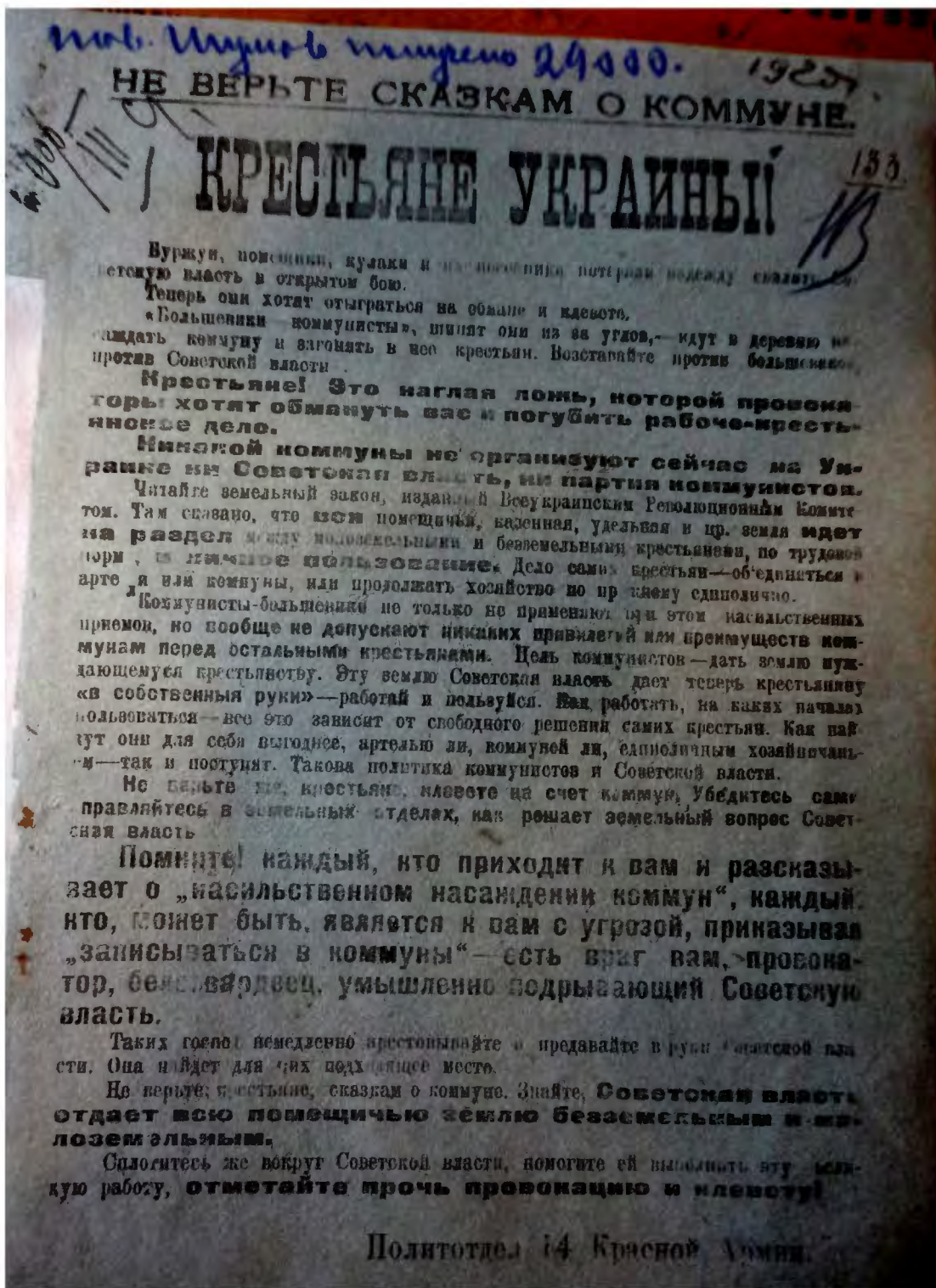
Скажите, чего вам надо? Чем вы недовольны? Что наговорили вам волки в овечьей шкуре — наемники гетмана и Петлюры про Советскую власть? Наговорили, небось, что коммунисты это не большевики, не рабоче-крестьянская партия, а что-то другое. Ложь это. Знайте—коммунисты и большевики—это одно и то же это вы сами, это та партия, которая стоит за мировую Коммуну, т. е. за объединение всех трудящихся всего мира в одну трудовую семью, где не будет богатых и бедных, а будут все трудиться и счастливо жить. Это та партия, которая говорит: чтобы нам дожить до святого царства Мировой Коммуны, надо теперь, пока еще враги наши помещики, буржуи не побеждены во всем мире, надо теперь крепко держать власть в руках рабочих и крестьян и в бараний рог гнать буржуазию. Большевики и коммунисты—это одно и то же. Только большевик это—русское слово, а наши товарищи теперь борются за Советскую власть во всех странах,—и во Франции и в Германии, и в Англии, и в Китае—и чтобы одно имя было во всем мире для нашей партии и условились все большевики во всем мире называться коммунистами.

Может, наговорили Вам про то, что коммунисты всех силой хотят записать в какую-то коммуно, вроде, как бы на принудительные арестантские работы. Лгут, негодяи, подло и глупо лгут. И крупный дурак только может им поверить. Ни в какие коммуны никого силой не гонят.

Мировая коммуна—это союз трудящихся всех стран. Туда никого силой гнать не приходится, потому что все трудящиеся, и Вы сами этой мировой коммуны добиваетесь. Ее еще нет, но когда рабочие и крестьяне во всем мире победят, тогда она будет. Видно, не про мировую коммуно, говорят наши враги. Они похваляют, что на этом мужика не проведешь.

Говорят они про земледельческую коммуно. Это совсем другое дело. Дело в том, что большевики советуют крестьянам объединять своим разрозненные небольшие хозяйства в коммуны, т. е. в общее хозяйство. Вместо того, чтобы биться одному, как рыба об лед, они советуют мужику объединиться с соседями и хозяйничать сообща, на артельных, товарищеских началах. Многим крестьянам—среднякам это не нравится. Мы думаем, что рано или поздно они все таки согласятся с тем, что коммуна выгоднее. Но если тот или другой крестьянин в коммуно идти не хочет, никто силой туда его не потащит. Коммуна—дело добровольное, свободное.

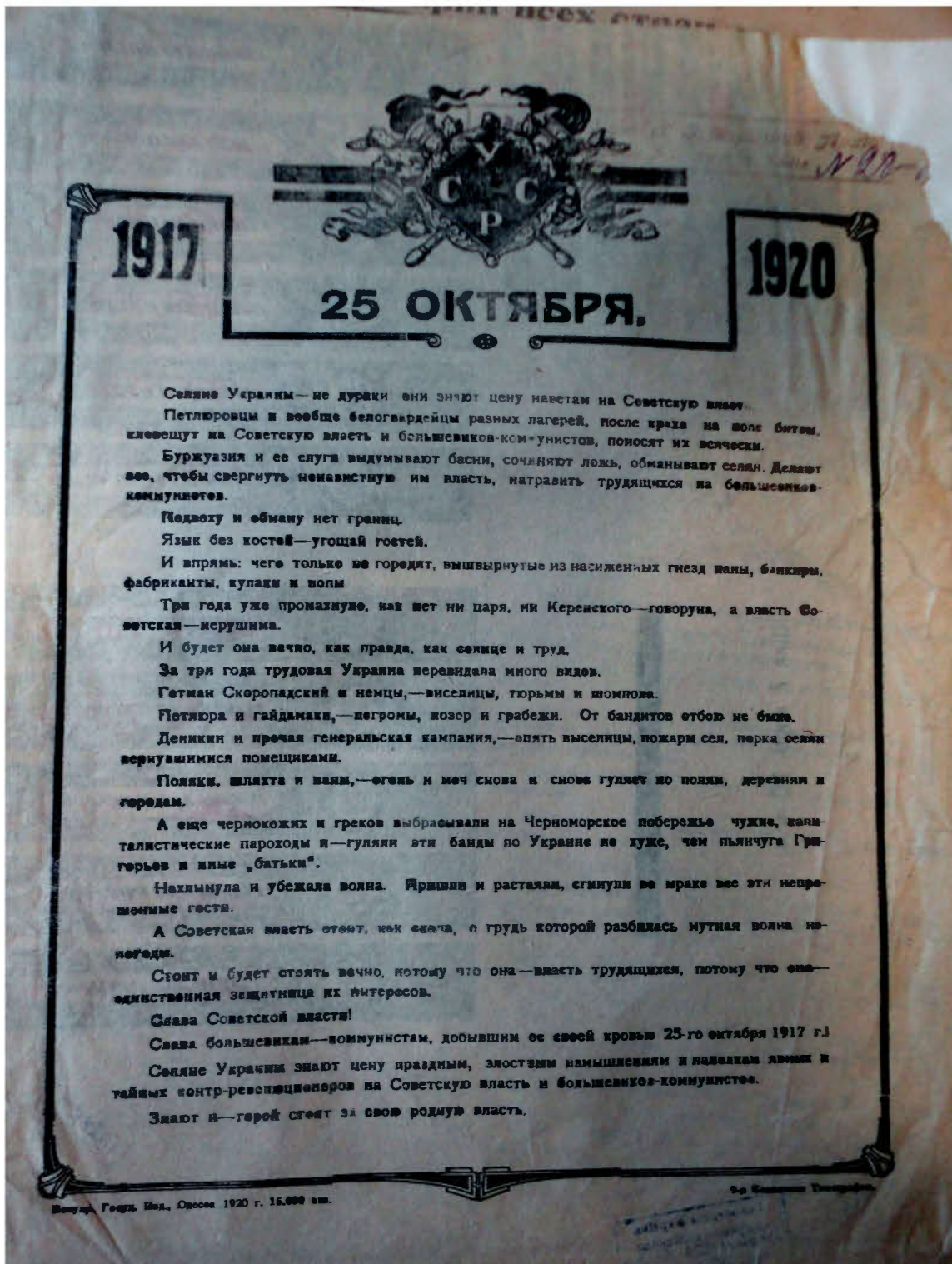
Так вот нам враги трудящегося народа обманят с толку вас, братья и товарищи наши. Не верьте им! Гоните прочь эту предательскую сволочь! Прекратите свои бессмысленные бунты против Советской власти! Протяните нам руку и давайте вместе строить новую жизнь!

Doc. 280 Leaflet

Don't believe fairy tales about communes. Peasants of Ukraine

Source: DNAB

Doc. 281 Leaflet
25 October
Source: DNAB

**От Исполнительнаго Бюро Уъзднаго Совѣта Ра-
бочихъ Солдатскихъ и Крестьянскихъ Депутатовъ.**

Настоящимъ доводится до всеобщаго свѣдѣнія, что:

1) Согласно опредѣленно выраженной волѣ трудовыхъ слоевъ на-
селенія уѣзда, вся полнота власти в Новозыбковскомъ уѣздѣ при-
надлежит

**Совѣтамъ Рабочихъ, Солдатскихъ и Крестья-
нскихъ Депутатовъ**

— Высшею властью уѣзда является —

ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТЪ,

выдвинутый Уъзднымъ Сѣздомъ Рабочихъ, Солдатскихъ и Крестьян-
скихъ Депутатовъ и его активный орган

Исполнительное Бюро

2) Центральною властью в странѣ признается Рабочая и Крестьян-
ская власть

СОВѢТЪ НАРОДНЫХЪ КОМИССАРОВЪ.

Никакія распоряженія Центральной Украинской Рады не
подлежатъ Исполненію.

3) Всѣ органы самоуправленія и всѣ учрежденія должны работать
в полномъ контактѣ съ Совѣтами. Тѣ же учрежденія, которыя не
признаютъ власть Совѣтовъ и пойдутъ такимъ образомъ противъ воли
трудоваго народа будутъ переизбраны.

4) Лица, неподчиняющіяся народной власти и октивно противо-
дѣйствующія ея постановленіямъ будутъ разсматриваться, какъ враги
народа и караться со всяческой строгостью.

Предсѣдатель *И. Сторѣжевъ.*

Секретарь *Т. Лагоха.*

Новозыбковъ, 12 января.

ОБЯЗАТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Черниговского Губернского Исполнительного Комитета Советов
Р. К. и Кр-ар. Депутатов.

1. Отдел Управления Черниговского Губернского Исполнительного Комитета, на основании декрета Совета Народных Комиссаров, опубликованного в Известиях В. У. Ц. И. К. № 45 (72) от 18 мая 1919 г., объявляет регистрацию всех как ныне существующих, так и возникающих на территории Черниговщины Обществ и Союзов.

2. Действие настоящего обязательного постановления не распространяется на Професс. Союзы, Кооперативы и их Союзы, подлежащие регистрации в особом порядке, а также и на сельско-хозяйственные коммуны, товарищества и артели.

3. Все остальные общества и союзы, как-то: научные, общественно-политические, религиозные, спортивные, культурно-просветительные, любителей охоты, артистические и музыкальные кружки, различные любительские кружки и проч. обязаны в течении пяти дней для города Чернигова и двух недель для остальных мест Черниговщины представить в Отдел Управления Черниговского Губернского Исполнительного Комитета заявление о регистрации с приложением трех экземпляров своих уставов, списка членов Правления и членов Союза или Общества, а также описи наличного имущества, в чем бы таковое не заключалось.

4. До представления заявления о регистрации все общества-союзы и проч., за изъятиями, указанными в § 2, лишаются права на созыв своих собраний и заседаний.

5. В случае отказа в регистрации, прекращения деятельности или закрытия, правления или ответственные руководители общества или союза обязаны обратиться в Отдел Управления Губисполкома на предмет установления порядка ликвидации.

ПРИМЕЧАНИЕ: Все постановления, устанавливающие порядок ликвидации в действующих или представляемых для регистрации уставах, отменяются.

6. Учредители вновь возникающих Обществ и Союзов, не предусмотренных § 2 настоящего обязательного постановления, при подаче заявления о регистрации должны соблюсти требования ст. 4, 5 и 6 декрета о регистрации обществ и союзов.

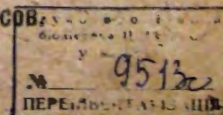
7. Всем Отделам Управлений Уездных Исполкомов Черниговщины составить, после точного выяснения, в 2-х экз. списки всех находящихся в пределах уезда Обществ и Союзов, представив в Отдел Управления Губисполкома один экземпляр с указанием адреса и ответственных руководителей.

8. Все общества, союзы и проч., подлежащие регистрации в порядке настоящего обязательного постановления и неисполнившие этого в установленный срок, будут объявлены неподчинившимися Советской Рабоче-Крестьянской власти и подлежащими закрытию, а правления их и ответственные руководители будут преданы Суду Революционного Трибунала.

Председатель Исполнительного Комитета Коржников.

Завед. Губ. Отдел. Внутр. Управления Батюк-Урусов.

Завед. Общ. Под'отделом П. Миннов.

Печатано в Тапографии Черниговского Губисполкома 1919 года.

ПРИКАЗ № 1.

§ 1.

Все офицеры бывшей Рос. Армии и Украинской, должны явиться для вторичной перерегистрации в 2-х дневный срок.

За неисполнение сего приказа, виновные будут преданы суду по закону Военного времени.

§ 2.

Все иностранные подданные проживающие в м. Б. Тоқмақе и окрестностях также обязаны явиться для регистрации в 2-х дневный срок.

За неисполнение сего приказа, виновные будут наказаны по всем строгостям закона Военного времени.

Военно-Политический комиссар *ПОЛОНСКИЙ*.

Военный Руководитель *ПАТАЛАХОВ*.

ПРИКАЗ № 1

10000 сд
ПЕРЕНУМЕРОВАНИЕ

По местечку Б. Токмаку и его окрестностям.

22 Мая 1919 г.

м. Б. Токмак.

§ 1. Согласно полученных распоряжений, объявляю местечко Б. Токмак и его окрестности на

ВОЕННО-ОСАДНОМ ПОЛОЖЕНИИ

С 24 СЕГО МАЯ до особого распоряжения.

Ходить по городу и его окрестностям разрешается с 4 ч. утра до 9 час. вечера нового времени.

§ 2. Предлагаю всем военным и частным учреждениям, оповестить служащих всех должностей, В ДВЕНАДЦАТИ-ЧАСОВОЙ СРОК со времени объявления сего, явиться в канцелярию вверенного мне управления, помещающуюся при военном комиссариате с холодным и огнестрельным оружием, у кого оно имеется, для производства полной регистрации такового. Удостоверения и мандаты на право ношения оружия, по последнему распоряжению недействительны.

§ 3. Объявляю для сведения, что все красноармейцы прибывающие на отдых, в отпуск, по болезни или вследствие ранений, обязаны являться во вверенное мне управление для регистрации.

§ 4. Лица состоящие на ответственных постах должны заручиться надлежащими удостоверениями на право хождения по городу в неурочное время и зорко следить за каждым подозрительным человеком, который косвенно или открыто ведет контр-революционную деятельность. Таких арестовывать и доставлять в арестный дом.

Лица, не подчинившиеся изложенному в сем приказе, при обнаружении будут расстреливаться на месте, как за неподчинение власти в военное время.

Начальник гарнизона ПОЛОНСКИЙ.

п. ф. Лифшиц, Б.-Токмак № 587-919.

Doc. 285 Leaflet

Order no. 1. The town of Big Tokmak

Source: DNAB

ПРИКАЗ № 2.

Военный Отдел

14 Апреля

§ 1.

Без ведома Военного Отдела не допускается производить никаких обысков, арестов и также самочинных поступков не имея на это определенного мандата или ордера за подписью Политкома Полонского.

Обыски будут производиться только отъ 9 ч. дня до 7 час. вечера, если врываться будет какая нибудь банда внеуказанное время, также и указанное время не имея на это определенного мандата или ордера, то сейчас же доносить Военному Отделу, где будут приниматься самая решительныя меры

вплоть до разстрела.

Военно-Политический Комиссар *Полохский*

Военный Руководитель *Паталахов.*

Тел. 11

П. В. Тонман № 200-919

1919

ВОЗЗВАНИЕ.

КО ВСЕМУ НАСЕЛЕНИЮ М. В.-ТОКМАКА

от имени тов.: ПАТАЛАХОВА и ПОЛОНСКОГО

Товарищи крестьяне и рабочие! вспомните—на дворе у нас Святое Воскресение Пасхи Христовой, эти дни великой нашей радости я помню, что в эти дни у каждого из молодых лет, переполненной радости в душе и ждали этих праздников с восторгом и счастьем, но теперь у многих из нас находятся братья и сыны на полях брани, у которых за эти годы войны переполнены чаши горьких слез; нет того часа и минуты, что бы они не проливали слез; я чувствую боль в каждой материнской и отцовской душе за своих сыновей, а также мужей, но что же делать товарищи крестьяне и рабочие, ибо настал час, что весь Мир во главе Пролетариата возстал для завоевания святой Свободы; не мы первые и не мы последние боремся за это Святое дело, для этого нужно приложить все усилия чтобы победить этих паразитов, которые пили нашу кровь сотнями лет мы не должны надеяться, что кто-то нам поможет, а будем сами бороться до последней капли крови—это наша Святая обязанность и Святой долг одержать победу над Буржуазной реакцией, будем крепиться и мужаться и не сложим рук годовой красноармейской войны. Впредь сможем сказать вам товарищи крестьяне и рабочие, что Пролетариат будет победителем над реакцией Буржуазии всего мира, мы видим что каждая минута падает города и села переходят всецело в руки красной армии, мы видим что подошли концы игры Буржуазии а поэтому мы товарищи рабочие и крестьяне не будем ждать того времени, когда нам объявят мобилизацию, нет товарищи крестьяне и рабочие, должны быть чиста совесть в душе каждого, из рабочих и крестьян, но совесть наша подвывает, что мы должны добровольно взяться за оружие и не бросить его до тех пор, пока не будет наша победа над буржуазией всего мира. Товарищи крестьяне и рабочие! мы призываем вас к Святому делу, неужели каждому из всех товарищей, которые находятся в боях в настоящее время не радостно бы было провести Светлое Воскресенье Пасхи Господней вместе со своими горемычными семействами, нет товарищи, эти радостные дни для каждого товарища дорого стоят, не считаясь что много остались по домам, а эти товарищи побросали свои семейства по пяти и шести лет детишек и пошли на защиту Свободы всего трудового обездоленного народа, и также их первые вожди революции батько-Махно и товарищ Дыбенко, всего трудового обездоленного народа, мывзвывая оружие в свои руки дали влиту пред честными, что будем защитниками свободы до последней капли крови.

Да здравствует Советская Власть!

Да здравствует Великий

Да здравствуют

Да здравствует интернационал

Да здравствует красная стальная

Да здравствуют большевики-коммунисты.

Да здравствует диктатура над буржуазией.

Военно-политический Комиссар ПОЛОНСКИЙ

Военный Руководитель ПАТАЛАХОВ

Doc. 287 Leaflet

Announcement to the entire population of the town Tokmak

Source: DNAB

КОПИЯ

ПРИКАЗ № 33

Волынского Губернского Советского
Комиссара Продовольствия.

Мая 15 дня 1919 года.

§ 1.

Довожу до всеобщаго сведения, что, согласно постановления Совета Рабоче-крестьянской обороны Украины, самочинный захват продовольствия, кем бы то ни было, считается хищением боевого имущества и будет караться со всей строгостью военного революционного времени, вплоть до разстрела.

Основание: Телеграмма Председателя Рабоче-крестьянской обороны Украины. тов. Раковскаго.

Слово „хищением“ следует понимать, как приобретение без ведома и разрешения закупочной комиссии Старокопстантиновскаго уезда—Вывоз из уезда без разрешения Губпродкома строго воспрещен.

1919 г.

Старокопстантиновский РЕВКОМ.

Старокопстантиновский

Doc. 288 Leaflet

Order no. 33. Volyn provincial Soviet Commissar of Food Supply

Source: Arkhiv druku

ПРИКАЗ

Начальника милиции 4-го Златопольского Района

Ноября 20 дня, 1920 г.

§ 1.

Требую от населения м. Златополя и всего вверенного мне района с момента опубликования сего приказа прекратить выделку и продажу самогона. Все аппараты по выделке самогона, у кого такие имеются, предлагаю снести в Управление Районной милиции (по большой Костельной д. Сукальского) в течение двух дней со дня опубликования приказа.

Винные в неисполнение сего будут арестовываться и предаваться суду, а имущество их будет конфисковано.

§ 2.

Лица, замеченные в пьяном виде на улице, будут задерживаться и предаваться суду по законам военнореволюционного времени.

Нач. милиции 4-го Златопольского Района

Ставяненко

Приказ № 11.

Первомайской комиссии по проведению Недели
Фронта и Транспорта.

Ввиду наблюдающихся случаев со стороны граждан г. Кременчуга, его окрестностей и пос. Крюкова неисполнения приказа № 9 об уборке дворов и улиц от мусора, Летучая Инспекция предупреждает, что, в случае неисполнения приказа № 9 до 15 час. по оф. вр. (3-х час. дня) 26 сего Апреля, виновные будут привлечены к строжайшей ответственности вплоть до ареста и отправки в концентрационный лагерь.

Председатель Первомайской Комиссии
Член Р. В. С. 14 Армии ГОРБУНОВ.

Председатель Летучей Инспекции ГРИ.

Секретарь М. ИВАНОВ.

25 Апреля 1920 г. Гор. Кременчуг.

27636

ПРИКАЗ № 143

Херсонского Уисполкома от 4 декабря 1920 г.

На основании состоявшегося Междуведомственного Сопещания при Совнархозе в присутствии: Представителей Паркома, Совпрофа и Комхоза, Совнархоз вменяет в обязанность Домкомам под их личной ответственностью представить с каждого двора пользующегося электрической энергией не менее двух годных к употреблению лампочек. В случае не представления таких в течении двух дней со дня опубликования приказа дома кои не представят, будут выключены из сети, а Домкомы привлечены к Суду Ревтрибунала.

Сдавать в Совнархоз (комната № 7).

Предисполкома (Подпись)

В

Предколлегии (Подпись).

189 П 75

Сов. 78п. № 1, 150 мм

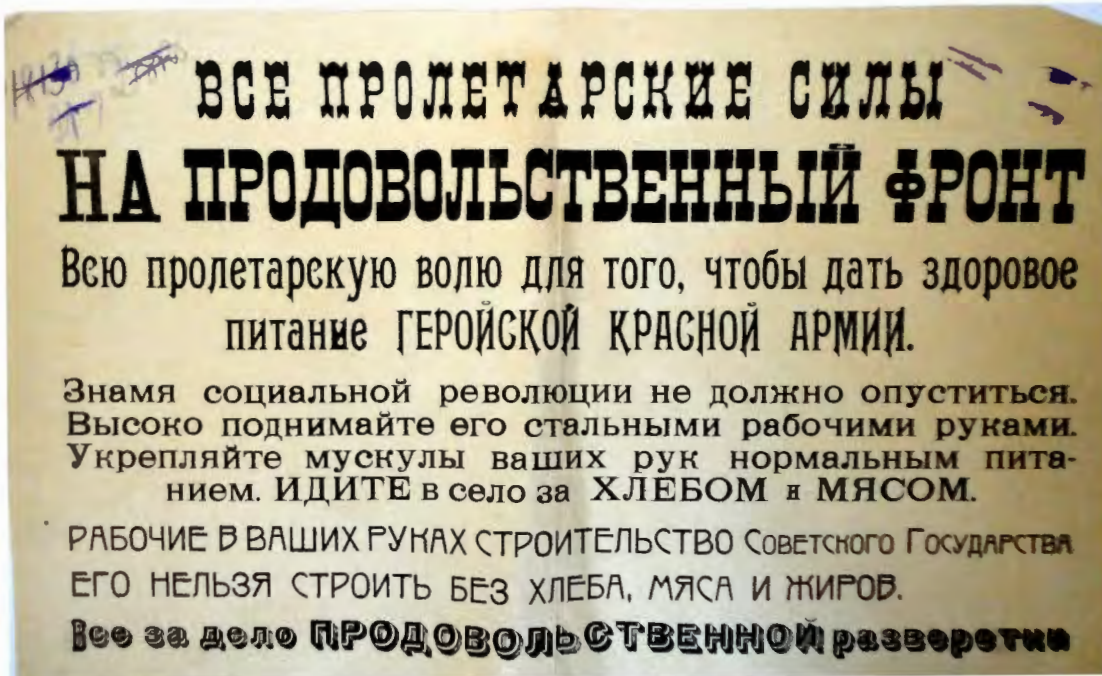
Doc. 291 Leaflet
Order no. 143
Source: Arkhiv druku

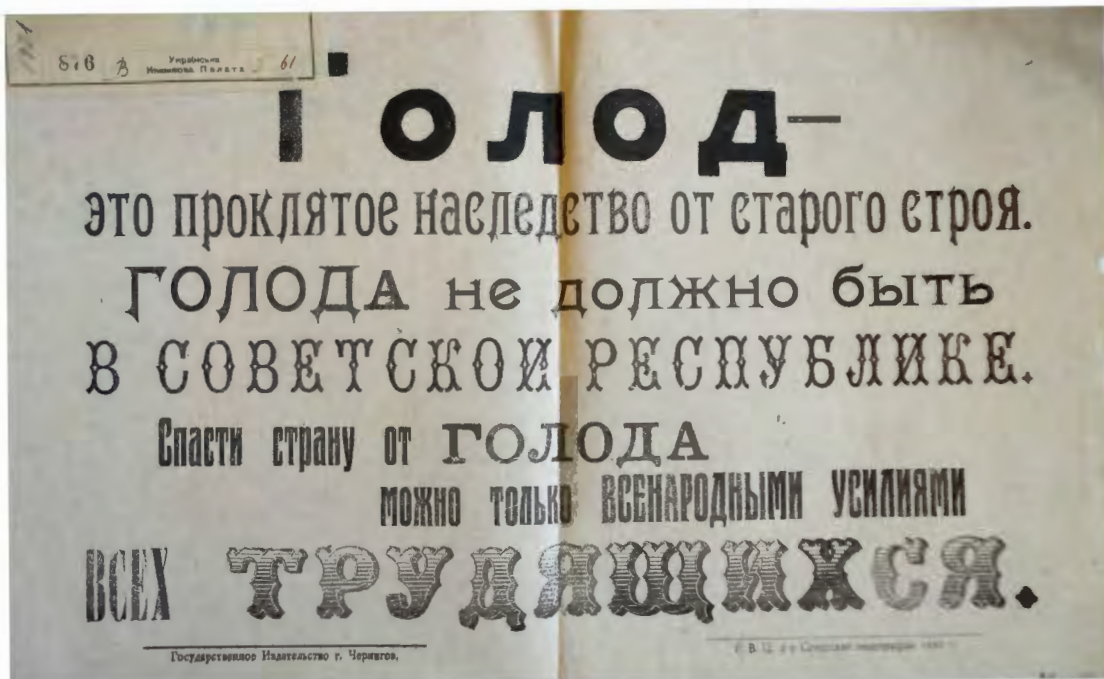
Doc. 292 Leaflet

Communist! From our ranks we must chase those who discredited the honour of our party.

Source: DNAB

Doc. 293 Leaflet
All proletarian forces to the Food Supply Front
Source: Arkhiv druku

Doc. 294 Leaflet
Hunger that damned legacy of the old regime
Source: Arkhiv druku

ГИГИЕНА ЧТЕНИЯ.

1. Не следует читать слишком долго, до усталости, до ясно сказывающегося мозгового переутомления.
2. Не следует читать при настроении неподходящем: когда мысли отвлечены кем-то или другим, когда трудно сосредоточиться на том, что читаешь, когда для этого необходимо делать над собой большое усилие.
3. По возможности, нужно избегать чтения в неподходящей обстановке, когда шум и разговор вокруг требуют усиленного мозгового напряжения.
4. Перед едой допустимо только не слишком утомляющее и не слишком волнующее чтение. Лучше же совсем на ночь ничего не читать.
5. Следует по возможности, избегать чтения тотчас же после еды, тогда мозговая деятельность несколько ослаблена и занятия требуют большой затраты энергии.
6. Не следует читать лежа: вредно для зрения и от общего чувства вялости скорее утомляется и рассеивается внимание.
7. Весьма важно, чтобы грудная клетка всегда была свободна, чтобы дыхание не было затруднено. Не следует очень наклоняться, сплываться при чтении, полезно читать лежа положенно.
8. Свет не должен падать в глаза, не должен также слишком ярко освещать книгу (напр., солнце). Лучшее освещение с левой стороны.
9. Вредно отражается на зрении чтение в сумерки и вообще при недостаточном освещении.
10. При утомлении глаз надо на несколько минут прекращать чтение. Глаза отдыхают, если их закрывать на некоторое время или смотреть в темное место.
11. С книгой надо обращаться чисто и бережно и избегать всего, что загрязняет ее, перуны и сырцадет ее листья. Не говоря об уважении к книге, которое каждый читатель должен воспитать в себе не следует делать этого и по чисто гигиеническим соображениям. Испорченные грязные книги легко могут являться источником заразы.

Как читать, чтобы книги приносили нам возможно больше пользы.

1. Читать не случайно, не то, что «подвернулось под руку», а с тщательным выбором более выбором, намечая определенный план, руководясь указаниями руководящих, учебными по выбору книг и проч.
  2. Читать по внутреннему побуждению, по желанию и охоте, стараясь согласовать свои занятия с теми своими интересами и запросами, которые проявились в данное время. Не читать через силу, без всякого интереса, исключительно для того, чтобы выполнить назначенную программу.
  3. Читать не только в одиночку, но и в постоянном общении с другими, или, с кем побеседовать о прочитанном, с кем поделиться впечатлениями, обменяться мнениями (так-либо из окружающих дома, товарищи, кружок читателей). Всегда часто обменивайтесь мнениями.
  4. Не ограничиваясь чтением беллетристики (романы, рассказы и др.), необходимо приучать себя и чтению нетрудных книг научного содержания, (жизнедеятельности выдающихся людей, история, география, естествознание, популярным сочинениями по различным вопросам общественной жизни и прикладного знания).
  5. Читать без каких бы то ни было пропусков, возможно внимательно, не спеша, постоянно просматривая и обдумывая прочитанное.
  6. Читать с карандашом в руке, отмечая на буковке особенно интересное и важное или трудное для понимания.
  7. Делать записи о прочитанном и по поводу прочитанного, делая выписки, заметки.
  8. Перечитывать через некоторое время книги, особенно выразившиеся прочитанные, особенно сильное впечатление. Сравнивая при этом, так ли теперь все известно, как было понятно и раньше и в чем можно было заметить изменения.
- Повторное чтение всегда углубляет понимание прочитанного и дает возможность читателю снова испытать тот подъем духа и то удовольствие, которое он уже однажды испытал. Оно дает также возможность читателю выразить свое мнение, лучше узнать себе свой духовный рост.
9. Читать не только про себя, но возможно часто вслух. Это способствует лучше запоминанию прочитанного (одновременно участие в чтении и слушание) и развивает способность устной передачи его, способствует излагать свои мысли. Всегда желательно при этом не учиться искусству выразительного чтения, что особенно важно при чтении художественной литературы.
  10. Всегда иметь под руками словарь для справок о неизвестных словах, выражениях и др.

Десять заповедей читателя—красноармейца.

1. Осмотри руки, когда берешь книгу: к чему ей следы твоих пальцев?

2. Не клади книгу вверх переплетом, не перегибай в корешке, не дави локтями: ведь книга—драгоценный источник О Б Щ Е Г О пользования.

3. Не вкладывай в нее ни газет, ни тетради, ни карандаша: книга не карман.

4. Не читай при еде и в постели: книга требует исключительного внимания.

5. Когда переворачиваешь страницы, не хватай их за углы, и не мусли пальцем: бумага не железо. Когда оставляешь книгу, не загибай листов, помни о закладке.

6. Береги книгу от сырости: она—враг бумаге.

7. Не делай своих пометок ни в тексте, ни на полях, ни на переплете: это—не жалобная книга.

8. Не вырывай листков, не возблзняйся картинками: не будь варваром.

9. Не создавай себе архива из библиотечных книг, ибо они нужны другим и помни о сроне.

10. Если хочешь получать опрятную книгу, береги ее сам. Уважай и люби друга-книгу.

Издание Политуправления Наркомвсесола Украины, Киев 1919 г.

Doc. 296 Leaflet
The ten commandments of the Red Army Reader
Source: TsNB

Дезертир, ты не скроешься от карающей руки красноармейца!

ОПОМНИСЬ, ДЕЗЕРТИР!

Рабочие и крестьяне Украины, сбросившие гетмана и прогнавшие изменника Петлюру, зовут тебя на последний бой с помещиками и буржуями всех стран.

Наши помещики и фабриканты, взмущенные тем, что мы забрали у них имения, фабрики, заводы и дома, соединились с гетманом и общими силами ведут против нас наступление.

Вспомни рабство при гетмане и ты поймешь, что помещики и буржуи несут для тебя теперь новую пагубу.

Если ты сейчас не вступишь в ряды рабоче-крестьянской Красной Армии, и если нашим врагам удастся одержать над нами победу, то они сначала заберут у тебя все, что ты теперь имеешь, а потом по твоей спине станут разгуливать белоармейская мажорка.

Если ты не хочешь, чтобы помещики и буржуи забрали все, что у тебя есть, то становись в ряды Красной Армии и обороняйся от них.

Всякий, кто отказывается от борьбы с этими врагами рабочих и крестьян — враг и предатель всего трудового народа.

Буржуи и помещики направят все свои силы против нас, но, если мы дружно станем против них, то мы снова в явном перевесу.

На борьбу с буржуями и помещиками должны стать все рабочие и крестьяне.

Чем сильнее будут наши ряды, тем скорее будет наша победа.

Нужнейшие боевые гарнизоны цитадей нападут на нас со всех сторон и нанесут на нас пощину, чтобы, таким образом, лучше спрятать нас в бараний рог.

Но силы врагов незначительны, и поэтому нам трусить нечего.

Нужно окончательно раздавить всех врагов, и тогда мы будем уверены, что все завоевания нашей революции останутся за нами.

Всякий трус и шкурник — враг трудового народа.

Если ты сейчас не пойдешь в помощь своим братьям рабочим и крестьянам, то навлечешь на себя вечный позор.

Рабоче-крестьянская армия, кровью своей утвердившая Советскую власть на Украине, не простит тебе трусости и изменнической чести. Она не потерпит, чтобы в тылу ее скрывались разлагающиеся дезертиры.

Она всеми силами будет преследовать тебя, и ты не спроешь от ее нарастающей руни.

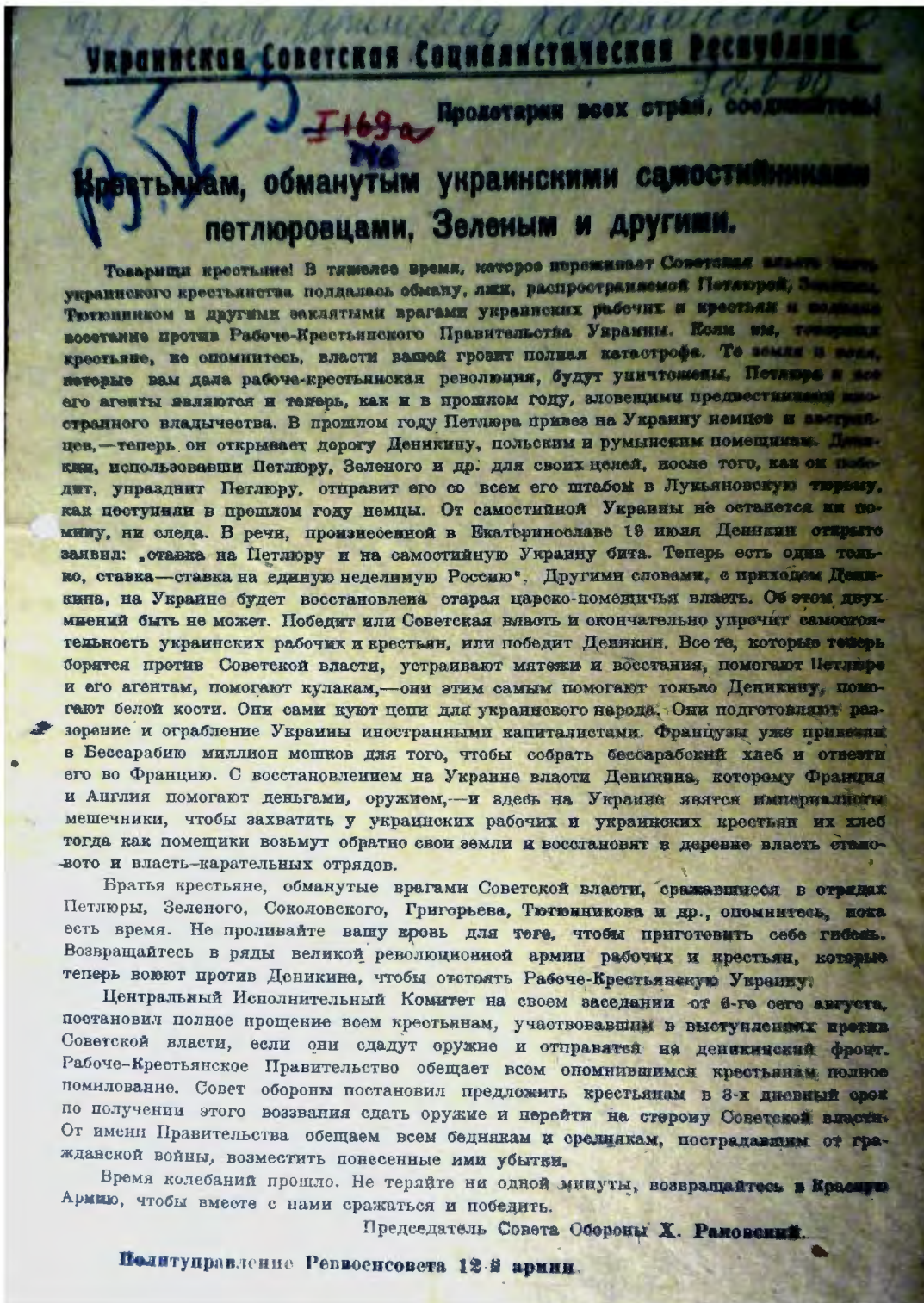
Если не хочешь вечного позора, иди в Красную Армию.

Мы ведем последнюю и решительную борьбу с нашими врагами, душившими нас тысячелетия.

Всякий честный рабочий и крестьянин должен принять участие в защите рабоче-крестьянской революции!

Опомнись, дезертир, стань снова честным бойцом Рабоче-Крестьянской армии, стань в ряды Красной Армии!

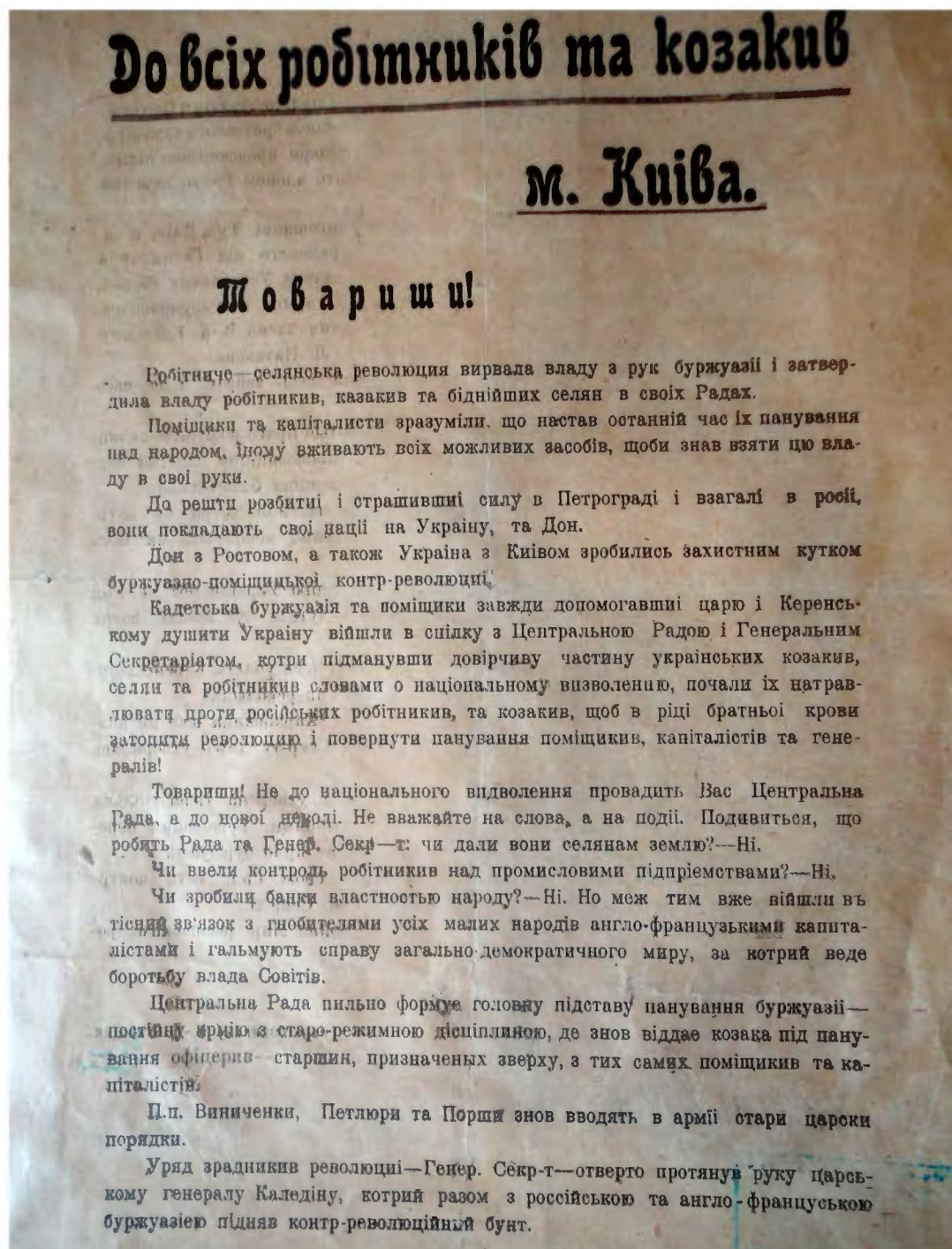
Политуправление Революционного 12-ой Армии.

Doc. 298 Leaflet

To Ukrainian Peasants duped by sovereignists, Petliurists, Zeleny, and others.

Source: TsNB

Doc. 299 Leaflet
To all workers and cossacks of Kyiv.
Source: DNAB

Тут на Україні Генер. Секрет вимагає відійти те, що робить на Дону Каледін, а саме — опитати твердиню революції і свободи — ради робітничих, Селянських та козачьких депутатів.

Товариши! Проти Війни рад і козачьких небезпек. Вашим Радам вогоржує смертний небезпек.

Вночі 15-16 грудня зруйновано Раду Робіт, і Союз Депутатів в Полтаві. За що? Тільки за те, що ця Рада старалась залобити братського провотролітта і зустрінула богдановців добрим словом. Но офіцери провокаційно підпали козаків. Вони сказали, що командир полку вбито членом Ради, межтим як його дійсно забив п'яний влошник в ресторані.

Також був зруйнований совіт в Кошицях на Черниговщині. Тут Київ и н. Порша и Виниченки тримають в зарки недавно пораненого під Гатчиною в бою з бандами Керенського — члена Ц. Р. К. Совітів, члена Уст. зборів, т. Чудновського, та члена революційного комітету Харків. т. Рауменовського.

Вночі 25-го грудня було зруйновано помешкання члена В.-К. Київського Совіта Роб. і Союз. депутатів і члена Уст. зборів, т. Л. Пятакова.

Помешкання зруйновано, а т. Пятаков побитий ^{дещо} алеби і до сьго часу невідомо де він.

Не перед чим не спинається Генер. Секр-т в боротьбі проти робітничо-селянської революції. В Центр. Раді раздають козакам провокаційні листки черносотенного ампету за підписом ^{дещо} „групи незалежних большевиків“.

Коли до Києва приїдуть революційні військові частини, котри би захищали свої козацькі та робітничі Ради, то їх негайно вигонять як мога ^{дещо}

Починає Центр. Секр-т підготувати ^{дещо} тут в середню Україну район Рад робітничих та козачьких депутатів і кацають, що найдуться тут козаки, котри зроблять це чорне діло.

Ні, тому не буть! П.п. Поршні та Виниченки ^{дещо} чска участь Керенського. Серед українського війська не найдеться зрадників революції.

Буржуазний обман робиться вже нийий для усіх. Харківщина вже не визнає буржуазної Центр. Ради і контр-революц. Генер. Секр-ту, там утворилась вже дійсна народна влада.

Там вже скінчена ганебна братовбивча війна і утворилась тісна сільська праця з російськими салдатами, робітниками та селянами. Революція перемагає: український нарід, слідом з російським, скидає ярмо буржуазії!

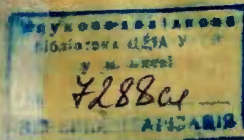
Товариши! Вєі на захист революції, на захист ^{дещо} Рад, геть контр-революціонерів згуртованих в Центр. Раді і Ген. Секр-ті.

Вся влада Совітам: Геть ганьбу братовбивчої ^{дещо} Мир з російським робітникам, салдатам та селянам!

Війна буржуазії!

Київський Комітет Р. С.-Д. Р. П. (большовиків) С.-Д. України.

Київ, 16/I 1918.

ВІДОЗВА

до громадян міста Гадяча і всього повіту.

Товариші селяне і робітники! Настав рішучий час, той час, в який селянство і робітництво всієї України повинно висловити свій голос. Доволі слів. Товариші! Всі до зброї. Сила це є перший провідник того чи нашого устрюю сторани.

І коли все громадянство і робітництво повстане з зброєю і скаже: „Досить“ катування, доволі грабіжництв, ми бажаємо правди на землі всім ми бажаємо того, щоб кожна людина працювала і ця праця провадилась на користь працюючого люду, а не на користь панів і імперіалістів всього світу. Товариство! Памятайте, що це той час в який селянство скаже: „Чи жити, чи вмерти, чи знов зробитись робітниками панів. Боротьба настала рішуча, немає місця тут трусам і авантюристам. Зірка правди вскалахнула на всьому світі і не даймо зайти їй за чорні хмари імперіалістів. Робітництво Франції, Германії, Росії, а також України, довстало і ми теж громадяне і робітники міста Гадяча візьмемо червоний прапор, високо підніmemo його і на йому надрукуємо: „Хай живе влада робітників і селян, земля і воля трудовому люду всього світу, Хай всі зрадники вагінуть“. Імперіалісти всього світу повстали, але коли селянство і робітництво повстане, то віяка сила не придуше цього повстання. ГЛАС ЛЮДУ Є ГЛАС БОГА.

Працююча інтелігенція всієї України. Повстаньте всі, станьте в ряди пролетаріату допоможіть йому працювати! Ніяких непорозумінь тоді не буде. Ви допоможете, яко мога скоріш будувати соціалістичне право. Весь трудовий люду прохає стати в ряди пролетаріату. Памятайте, що за зраду ми будемо платити жорстко і одна смерть нашого трудівника, нашого селянина буде покрита тисячним терором буржуазії. Прохаємо вас встаньте і ви в ряди пролетаріату праці до волі. Ви допоможете скоріше проважати слова правди, правду працюючого люду. І так, нарешті всі громадяне, робітники і трудова інтелігенція до зброї, боротьби і праці. Завертайтись всі до командіра Зіньківсько-Гадяцького полку (Комендатура міста Зіньківа) і запишуйтись в ряди революційної червоної армії, можна запишуйтись у мене.

Єдиним могутнім фронтом ми здобуем собі правду працюючого люду, землю і волю. Всі озброєно повстаньте і голосно скажіть.

ХАЙ ЖИВЕ ТРУДОВИЙ ЛЮД УКРАЇНИ І ВСЬОГО СВІТУ.

ХАЙ ЗГИНУТЬ ВСІ ЗРАДНИКИ ТРУДОВОГО ЛЮДУ.

ХАЙ ЖИВЕ ПРАВДА НА ЗЕМЛІ.

ХАЙ ЖИВЕ ВЛАДА РОБІТНИКІВ І СЕЛЯН.

ХАЙ ЖИВЕ ЗЕМЛЯ І ВОЛЯ.

1919 р 4 лютого
м Гадяче.

Комендант м. Гадяча **ГОВТВАІІ.**

Doc. 300 Leaflet

Proclamation to the citizens of Hadiach and the entire district

Source: DNAB

Червоха мобілізація.

Товаришу робітнице!

Тебе кличе Українська Робітнича Влада на останній рішучий бій з твоїми довічними гнобітелями фабрикантами й заводчиками, які пили кров з тебе й твоїх предків століттями й знову хочуть закріпити тебе в рабство.

Ти будеш боротися за всі здобутні революції. Ти будеш боротися за восьми-годинний день. Ти будеш боротися за право навчання твоїх дітей.

Ти будеш боротися за фабрики й заводи, які Робітниче-Селянський Уряд відібрав для тебе в куркулів-капіталістів і фабрикантів.

Ти будеш битися за краще майбутнє робітничого народу, за ясне царство соціалізму.

Одже йди і кажи всякому: „Я повстав проти світових переможців і йду кувати щастя все сьвітнього робітничого братерства, й праці“.

Виходу нема, або піддайся і будь рабом, або йди на смертний бій.

Переможи й володауй.

Київське Воєнно-Окружне Агит.-Просвітільне Управління

Видавце Народного Комісара по Воєнним делам.

Тип. „Наркомвоєн“ № 1.

Doc. 301 Leaflet

Red Mobilization. Comrade Worker!

Source: Arkhiv druku

Хто проти комуністів, той проти Радянської Влади

Товариші й товаришки!

С 2-го квітня починаєтись вибори депутатів до Київської Ради На виборчих зборах-митінгах пройде перед вами ціла низка партій і можда вигадатиме од нас, щоб ви голосували за неї одну.

Чому ж віддасте ви свої голоси?
Тому, хто обороняє вас од шибениць білої гвардії і адвєрства капіталістів і поміщиків.

Тому, хто вої свої сили віддає на те, щоб палогодати нове життя, життя без панів і рабів, життя вільних працівників і чесних громадян.

Тому, хто для цього утворив Радянську Владу і вже третій рік не шкодує для неї навіть свого життя.

Ви знаєте, хто це такий: — **ценомуністи-більшовики**. Ли ви мусите віддати свої голоси, як творцям і оборонцям робітничо-селянської Радянської Влади.

Інші партії будуть теж говорити вам, що вони стоять за робітників і селян, що вони теж — за Радянську Владу.

Але вони дурять вас. Тепер, коли влада на Україні вже в-третьє перейшла до рук робітників і селян, — ні оден ворог трудящого люду не сміє заявити, що він — проти Радянської Влади.

Щоб пізнати свого ворога, — спитайте його, **чи він ставиться до комуністів-більшовиків**. І від нього ви почувате, що він за Радянську Владу, але проти комуністичної партії.

Так торік літом говорили меншовики. А коли прийшов Деникін, то, зіставшись ворогами комуністів, **чи боролися вони за Радянську Владу?**

Ні, — вони післали своїх представників засідати вкупі з білогвардійцями-кадетами в „демократичній“ управі.

Вони намагалися продукувати зброю, котру Деникін повертав проти Радянської Влади котрою він убивав робітників і селян, доки не розбиравсь вона об таську сталь Радянської Росії.

Тепер меншовики знов кажуть, що вони, хоч і проти комуністів, але за Радянську Владу.

Меншовики брешуть: вони і проти комуністів і **проти Радянської Влади**. Вони за капіталізм — за право фабриканта виганяти робітника с фабрики на холод і голод, за право поміщика обертати селянина й наймита на своїй економі.

Що меншовики — брехуни, шахраї і буржуазські підлязники — це київський пролетаріат уже розуміє.

Тяжче йому зірвати радянську машкару з інших „прихильників Радянської влади“, що теж вступають проти комуністів.

От, наприклад, „українські ліві соціалісти революціонери (борьбисти)“. Вони дійсно не помагали Деникінові розстрілювати робітників і селян. Вони кленуться й божаться, що вони за Радянську Владу. Але — вони проти гуртування в окремі організації бідного селянства — єдиного щирого приятеля робітників, бо ці організації одбіратимуть для робітників зайвий хліб од куркулів. Значить — **борьбисти проти робітничої Радянської Влади** і за куркулів, потім за хлібних спекулянтів, за буржуазію.

— Вони проти всяких **радянських господарств**, де міський пролетаріат мав би виробляти собі хліб, щоб не валежати од ласки куркуля. Значить, виступаючи проти оборонців радянських господарств — **комуністів, боротьбистів** ви-

ступають за куркулів і **проти Радянської Влади**, котра першим своїм обов'язком має **годувати робітників**.

Хі і подасть голос за дівого **вєра боротьбиста**, той **иличи на себе владу куркулів**, котра потім **сама перейде до буржуї**, як од Центральної Ради до гетьмана.

Коди важко вам, товариші й товаришки, розпізнати брехню боротьбистів, то ще **тяжче одразу добачити ворога** в так явних „**буржюстах**“ комуністах. Вони і „за Радянську Владу“ і „не проти комуністів“, бо самі мовляв, комуністи. Та ще й які — і не більшовики і не боротьбисти а самі справжні, часті, тільки комуністи **Але** судить їх не по словам, а по ділам їхнім. А діла їх, ще торік літом, — повстання Зеленого проти Радянської влади, допомога Деникінові й Петлюрі. Де докази, що й цим літом **не піднімуть** вони нового повстання проти „москвичих“ як вони кажуть, комуністів, а **насправжні** проти Радянської влади? Нема таких.

Як бачите, товариші й товаришки, і меншовики, і боротьбисти, і безхвости — це вороги Радянської Влади, **ваші** вороги і слуги буржуї.

Але є ще оден страшний ворог Радянської Влади, що теж виступить зо своїми кандидатами на виборах до Київської Ради.

Це — безпартійні.

Безпартійні теж заявляють себе прихильниками Радянської Влади, але противниками комуністів.

Безпартійним має право бути кожний робітник. Але безпартійному нема чого соватися в політику, лізти в політичний орган робітників, у Раду. Він подасть голос за кандидата партії, яка, на його думку, найкраще обороняє робітників і, після цього, — **заспокоїтсь**. Як що ж політичне життя його зацікавить, то він **ближче** придивиться до партії і **сам стане партійною людиною**, бо не самотужки, а тільки в партії, можна здобути політичну освіту, без котрої в Раді — тільки стільць просидіти.

Коль ж янийсь безпартійний чомусь та ліве через вичопи в Раду, то він бреше, **як не безпартійний**, він член, абож щирій прихильник, чи **меншовиків**, чи **деникінців**, чи **петлюрівців**.

Товариші й товаришки!

Війтеся цах безпартійних! Це — **зрадники** робітничої класи і **запеклі** вороги Радянської Влади.

Голосуйте тільки за комуністичну партію, бо тільки вона забезпечить усім нам, трудящим, Радянську Владу, нашу єдину оборонницю од капіталістичної експлоатації.

Геть меншовиків і безпартійних деникінців та петлюрівців! Геть боротьбистів і безхвостів!

Хай живе комуністична партія!

Хай живе Київська **комуністична** Рада Робітничих Депутатів!

Київський Туберніальний Комітет Комуністичної Жарті (Більшовиків) Украт

Ваказ № 0-20000. Друкарня „Більшовик“.

Doc. 302 Leaflet

Whoever opposes the communists opposes soviet power

Source: DNAB

1929

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

В ГУРТІ СИЛА.

(Лист селянина Балтського повіту, з Херсонщини).

Куркуль заідає.

В нашому селі на тому тижні був сільський сход. Приїхав інструктор з земвідділу і почав читати й роз'яснювати селянам земельний закон. Всі уважливо слухають. Потім починаються суперечки. Ось буквальні болючі слова бідняка: „Товариші, вже поміщиків нема і їх маєтків нема, але ж і землі в нас бідняків нема. А чого нема? А того, що від панів землю забрали багаті—куркулі: Ви подивіться—он той має свої 20 десятин та ще й панської взяв 10 дес. А чого це так сталося. А того, що той багач мав дві пари волів, пару добрих коней, три корови і всі машини. Він може обробити і своєю землею ще й панських 10 десятин. А я... що-я зроблю, коли я бідний. У мене нема ні волів, ні коней, ні плуга.

„Я взяв оттих нещасних 2 десятини—та й ті пустують в толоці, бо я не маю чим їх обробити. А звернусь до багача за поміччю—він сміється з мене—„А на що ти брав, дурню, землю, коли не можеш її обробити?“ От то він каже.

Вихід з цього тільки один—забрати у куркулів землю, не тільки землю а й волів лишніх і плуги. Всіх їх отих куркулів треба придушити,

а то вони поробились маленькими панками, а ми бідняки, як були—так і в батраках: раніш до панів ходили на поденну роботу; а тепер примушені ходити до багатія на роботу.

Товариші! Ми повинні боротися з багачами. Панів ми позбулись! Нам треба ще позбутись їх заступників—куркулів. Робітники вже покінчили зі своїми великими й дрібними фабрикантами. Черга за нами, т.т. бідняки!

• Земля—по закону повинна перейти до нас, безземельних.

Ми повинні організуватися в трудові артілі, взяти для себе худоби й машини через Радянську владу у куркулів, бо інакше нас докажуть куркулі.

Для цього найперше діло треба нам об'єднатися проти куркулів в союзи незаможних селян. Тоді тільки ми зможемо добути і закріпити за собою землю, раз назавжди знищити сільського буржуа—куркуля і завести трудовий лад.

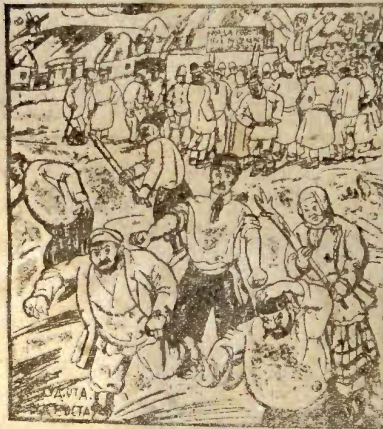
Отже в трудових артілях і в союзі незаможних селян бідняк визволиться з лабей гланта—куркуля. В гурті—сіла.

Селянин Балтського повіту Нечитайки.

**Гурт міцний буде, як в ньому куркулів не буде;
Гоніть в шию куркулів.**

Друкарня Я. П. Філатова, Харків.

Всеукраїнське Видавництво.

ДО СЕРЕДНЯКА.

Товариш середняк, ти вагаєшся і сумніваєшся. Ти не знаєш, за ким йти, до кого пристати до куркулів, чи до сільської бідноти. Ти в справі хлібної розкладки не знаєш, на чью руку грати — чи допомогти Радянській державі зібрати хліб з багатіїв, чи допомогти обманути державу, заховати хліб, придумати всякі штуки й вилрати.

Підчас пролетарської революції село розкололося. Розуміє сільська біднота, чого вона хоче, знає чого жадають її натружені плечі, її збите царськими й генеральськими нагайками тіло, її стомлені мозолясті руки, її зголоднілі діти. Знає й сільський глитаї, чого він хоче; хоче він як і перше, грабувати, панувати, збирати в свої засіки кров і піт працюючих, хоче знов важким чоботом наступити на бідняка, хоче щоб цілий світ належав тільки до його гаманця.

Тільки середняк не знає, чого він хоче. Стоїть він серед шляху в важкій задумі й не хоче ясно збагнути, до кінця зрозуміти того, що сільський куркуль з'їсть його так само, як сільського бідняка — розсавить, ограбує, знищить його.

Хіба ж кулакові користо, що би поруч з ним працював дрібний власник. Безумовно ні. Хіба кулак не хотів би одержати землю середняка. Безумовно, так. І на бідняка й на середняка кулак накладає свою важку лапу, по краплі виссе його кров, відбере у його все, що тільки зможе. Колиж середняк з'єднається з селянською біднотою, він завше буде нагодований, зодягнений. Колиж він відрізниться від бідняка, багатій рано, чи пізно забере в його хліб і одержу. Коли середняк ще далі буде вагатися й сумніватися, сама революція викине його геть. Коли він не допоможе державі зібрати хліб, куркуль живцем проковтне його, середняка, так само, як ковтає бідноту.

Товариш середняк, зрозумій, раз на завше що: куркуль такий же ворог твій як і ворог біднякові.

Допомогти біднякові взяти хліб у куркуля — значить допомогти собі самому.

Дати хліб для Червоної Армії — значить бути нагодованим і зодягненим.

Дати хліб для міста — значить одержати від міста все, що треба для господарства середняка.

Час кинути вагання.

Пора разом з біднотою будувати могутню, нагодовану, вільну Радянську Державу.

Ты товариш середняк, колеблющийся и сомневающийся. Ты не знаешь с кем идти, к кому пристать, к кулакам или деревенской бедноте. Ты в деле хлебной раздачи не знаешь, в чью руку играть — помочь ли Советскому Государству собрать хлеб с богатеев, или помочь богатыям обмануть государство, спрятать хлеб, придумать разного рода фокусы и уловки.

В ходе пролетарской революции раскололось село. Знает крестьянская беднота, чего она хочет, знает, чего жаждут ее измученные плечи, ее избитое царскими и генеральскими нагайками тело, ее уставшие мозолистые руки, ее голодные дети. Знает и деревенский кулак, чего он хочет, хочет он по-прежнему грабить, пановать, собирать в свои амбары кровь и пот трудящихся, хочет он снова наступить тяжелыми сапогами на бедняка, хочет чтобы целый мир принадлежал только его кошельку.

Только середняк не знает, чего он хочет. Стоит он среди дороги в глубоком раздумьи и не желает ясно понять, до конца понять того, что деревенский кулак съест его точно также, как деревенского бедняка, раздранит, ограбит, раззорит его.

Разве кулаку интересно, чтобы рядом с ним работал мелкий собственник. Конечно, нет. Разве кулак не жаждет получить землю середняка. Конечно, да. И на бедняка и на середняка кулак наложит свою тяжелую лапу, по каплям высосет его кровь, отнимет у него все, что только можно взять.

Если середняк соединится с крестьянской беднотой, он всегда будет сыт и одет. Если он отойдет от бедняка, богатеи рано или поздно отнимут у него хлеб и одежду. Если середняк долго еще будет колебаться и сомневаться, самым ходом революции он будет выброшен за борт. Если он не поможет собрать хлеб для Государства — кулак живьем проглотит его, середняка, как глотает крестьянскую бедноту.

Товариш середняк, сознай раз навсегда, что кулак такой же враг твой, как и враг бедняка.

Помочь бедняку взять хлеб у кулака, — значит помочь себе самому.

Дать хлеб Красной Армии — значит быть и сытым и обутым.

Дать хлеб городу — значит получить от города все, что нужно для хозяйства середняка.

Пора бросить колебание.

Пора вместе с беднотой строить могучее, сытое, свободное Советское Государство.

Организационный отдел Охркомгубу.

Doc. 306 Leaflet
To the middle peasant
Source: : DNAB

Українська Соціалістична Радянська Республіка.

Пролетарії всіх сторін єдиної сили!

ГЕТЬ ПІДНАЙМЕННИКІВ ТА ДУРКІСВІТІВ.

Кулаки розбиті. Для них немає рятівників. Червона Армія б'є їх безпощадно.

Але не хтять кулаки помститися з волею народу, з владою селян та робітників, їм хочеться по старому сидіти на шці люду, та вимоктувати з нього кров.

Вони озброїлись тепер брехнею та ошуком. Кожен день пускають нові брехні, щоб каламутияти душу селянина та уманувати його в сітї.

Вчора вони кидали громом та зарипцею проти Рад. Від Рад всім згуба прийде, казали вони.

Селяни на цю вудочку не пішли, вони установили Раду, оголосили своєю владою, та виперли кулаків.

Тоді кулаки купили наймитів, які піднаємні, по оповіщали себе комісарами якихсь революційних комітетів і приятелями Рад і які вже співають нові пісні селянам.

Ради, мовляв, добрі, співають продажні шкєри, але треба з них кацапів та жидів виперти.

Мізерні брехуни!

Кожен селянин добре розуміє, що сила Рад тим і є, що вони всіх трудяків проти усіх утєскачів об'єднують. Зап'яно лупать польського шлєхтича, українського кулака, російського купця та жидівського буржуя. Радянська влада б'є всіх хижаків та грабіжників—всіх вацій, але вона персами захищає всіх знед'лених, всю бідноту російську і українську і польську і єврейську. В тім сила Рад.

Так, панове піднаємники, по ваших поду-

рах пізнаємо вас. Ваші господарі кулаки та цари, послали вас запалити війну між пригноблєними ріжками вацій.

Це вам не вдасться. Селяни оголосили війну всім палацям та мир всім хижинам.

Лузаві прихвостні кулаків пробують переконати селян, що вони, мовляв, віру та церкву від большевиків захищають.

І тут вони нахабно брешуть.

Робітники та селяне оповіщали вільність всіх вір, не одна релігія ни прєслїдуватиметься.

Для віри захисти піднаємників не потрібні

Піднаємники кулаків мабуть стурмуєть двугривення за кожну брехню і вони силлять хроманетвєм, як зерном з торби.

Вони наміряються запевняти селянам буцькі большевики гонять їх до комуни.

Знову брехня!

Ради нікому силою комуни не навязують.

Товариші селяне!

Ви самі вибираєте Ради, ви сю владу завоювали своєю крївлею. З допомогою Рад ви розбили ваших ворогів кулаків, та поміщиків. Тепер ваші вороги хотять ошуком та нацькуванням руйнувати вашу владу.

Будьте на сторожі!

Відповідайте піднаємникам так, щоб відбити у них на завжди охоту нацьковувати на владу селян та робітників.

Видавництво Політичного Управління Народнього Комісаріату Військових Справ України.

Д. Україна Київського Об'єднаного державного Радянського Уряду по Військовим Справам. Червоноармійська вул.

Doc. 307 Leaflet
Down with hirelings and fools
Source: DNAB

НЕ ВІРУ ВОНИ СВОЮ ЗАХИЩАЮТЬ, АЛЕ ЖИВІТ СВОЮ РЯТУЮТЬ.

Багато бандитів розвелось у нас на Україні. Поміщики та кулаки, буваці жандарми та стражники снують по селам та містам і організують банди для боротьби з більнянською владою з владю селян та робітників.

Не відають ці поганці одверто сказати народові нагд вони хотять і в ім'я чого вони зуть нагд до зброї. Знають вони що треба їм тільки сказати що вони хотять установити владу кур'ушів, то їх голови полетять.

Ці баніти прикидаються приятелями бідняків, захистниками їх інтересів, проливають сльозу народного горя та під ріжними брихливими лъсаунг ми кличуть народ до бунтів та повстань проти Робітничо-Селянської Республіки.

Робітничі та селянські банди зуми протавити їм тільки чужої влади і владу кур'ушів, що жодяко не може бути поміччя, то вони як дощечки валяються по вулицях наших міст і сіл. Більш всього ці баніти прикриваються іменням Бога та віри.

Вони ослъдують народ всією несенитенщию про те, ніби (і вловини обертають церкви в шинки, та глумляться над вірос провославном.

Огіди брехуни!

Вони добре знають що вони брешуть. Вони знають що ніде, та ніколи більшовики не з'уцалися над церквою. Ці баніти брешуть тому, бо правда проти них.

Ви помятаєте товариші селяне та робітники, як поміщики та кулаки користувались Богом та церквою, щоб глумляться над бідними працівниками.

Авже іменням Бога і церкві прикривались царі і царяди, іменням Бога і церкви царі і кави всього світа кидали мільони людей в страшну криваву війну.

А коли робітники Петрограду, — це було у неділю 9-го січня 1915 року, вийшли на вулицю з сбразами вимаганнями воєи, Кр'авий Микола і його кати не посоромилась стріляти в робітників, і вулиці Петроград стали червоними від неповинної крові, противі царськими прислужниками.

А ділько селян дубовоїв і інших згинуло в в'язницях та на каторзі тільки за те, що вони вірли по своїому, а не так як вигідно було поміщикам та царям.

Ці вони кулаки та поміщики скрізь і всюди глумились і глумляться над всім що дороге і святе для бідняка робітника. Іменно більшовики отодосили ПОВНУ ВОЛЮ ВІРИ.

Вони віддали тільки в попа нагд з побилом якого м'я гнав селян на службу поміщикам та царям.

Більшовики відібрали владу у всіх поміщиків та кулаків: влада належить тепер тільки працюючому народові.

А при радянській владі нема і не може бути ніякого примусу, ніякому насилью над волею і совістю працюючих мас.

Ці підлюки й самі чудово знають, що вони не за віру борються, Але з під їх ніг тікає земля. Повстанчий нагд безщадно б'є їх по обличчю.

Вони—кулаки і пригнітителі—почувають, що мораль їх топиться.

І, не мов поганаці, вони хапаються за казку про те, що вони мовлять за віру і т.д.

Ні, за віру вони б'ють. Вони хотять самі жити і жити, Вони хотять знов вернуть ту владу, коли царі, цні і поміщики загальними зусиллями б'ли селян і підлюків св.

Вони говорять: за віру. А думають вони: за яра, за поміщиків та кулаків.

Товариші селяне і червоноарміїці, дивайтеся, що всі ці провокатори, які почитуються іменням Христа та віри самі страждають ворогом грабничого народу.

Геройською боротьбою ви розбили в одній битві ваших великих пригнітителів.

Тепер вони хотять всадити вам ніж в спину. Вони хотять вашими ж руками капати для вас кров.

Ви повинні бути на сторожі.

Нема і не може бути примилування тих, котрі брешуть и клеветують на Радянську Владу і котрі б'ють і поміщю брехні, та одурення вернуть владу царя та поміщика.

Ця влада зруйнована вами. За своєю пеленгату ви заплатили кровю ваших бідних синів. Ви добились владу про щоючого народу, владу, котра дає владу свободу працюючому народові.

І цю владу ви повинні хоробрі захищати противі відкравих ворогів — ще сильні противі тих вовків, котрі одиваються в овечу шкуру, або дурити нагд.

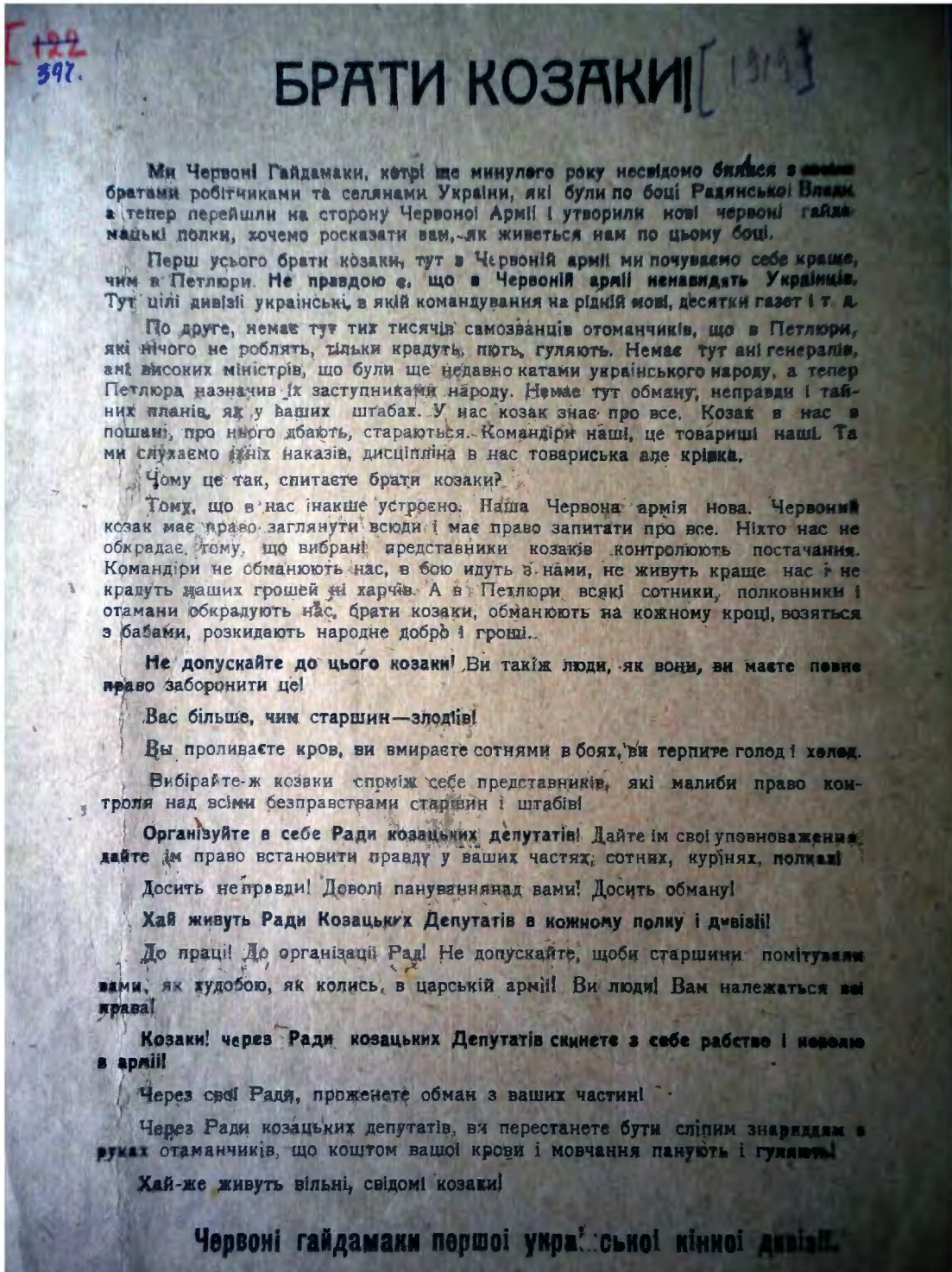
Скажіть голосом і упевнено всім цим кулакам христоводавцям:

Ви цукнете на більшовиків, вони над вірос не змушуются. Це ви кулаки та баніти, завжди над всіма нашими почуваннями мушуются.

Видабито Желізняком Українським Народним Комісаріату Військової Сили України.

Друкарня Київського Народного Комісаріату Військової Сили, Червоноармієцька зв.

Doc. 308 Leaflet
They are not defending the faith but their stomachs
Source: DNAB

Doc. 309 Leaflet
Brother Cossacks!
Source: TsNB

Наказ

Революційної Військової Ради Рабоче-Селянської
Червоної Армії.

Козакам Петлюровської Армії.

Петлюра і вся його Армія розбита. Всі банди повставші проти Радянської Влади на Україні знищені частина їх повадирів розстріляна частина заклятих ворогів трудящиха вкупі в Григорьевим збіжала до генерала Делікія на Дон. У ворога Радянської Влади не восталося ніякої надії. Він обступлений на всіх кінцях **РЕВОЛЮЦІЙНА ВІЙСЬКОВА РАДА АРМІЇ** наказує Вам всім підманутом Петлюрою і вишми присяжниками богачів, кулаків негайно припинити свої дії, зложити зброю і вислати делегацію з білими прапорами.

Знайте **РАБОЧЕ СЕЛЯНСЬКА ВЛАДА** і її могутча **ЧЕРВОНА АРМІЯ** помилує Вас, дасть Вам вільний проїзд до дому. Ми знаємо, що Ви одурені Вашими Начальниками.

Поки ми ждемо, но майте на увазі, що як Ви не виконаєте наказу, то нікому помилування не буде.

Революційна Військова Радянська Армія Селян і Робочих України.

Doc. 310 Leaflet

Order of the Revolutionary Military Council of the Worker Peasant Red Army to the Kozaks of the Petliura army

Source: DNAB

Українська Соціалістична Радянська Республіка.

Пролетарії всіх країн, єднайтесь!

До козаків та старшин військ Діректорії!

СТАРШИНИ ТА КОЗАКИ!

Генерал Денікин з царським штабом наступає на Україну, щоб знищити її волю і знову підгорнути її під царську Росію.

Денікин вже відібрав у селян України землю і накладає жорстоку оренду за весь час користування нею. Він вішає селян та робітників. Єдиною захисницею Українського селянства являється Червона Армія, збудована Радянською владою.

А ви своїми акціями перешкожаєте їй перемогти Денікина і оборонити волю України і землю для селян.

Це—божевілля. Кідайте зброю, переходьте до Червоної Армії і будем разом бити загального ворога.

Вороги народу наговорили Вам, ніби-то ми перекидьків до Червоної Армії петлюрівців розстрілюєм. Знайте, що це брехня. Тисячі Ваших вже б'ються в Червоній Армії бік-о бік з нами і мають почесні посади.

Переходьте і Ви, чесно, з одвертою душею, ми приймем Вас, як братів.

І нехай згинуть всі вороги вільної України і всі вороги працюючих!

Народний комісар по Військовим справам України
Н. подвойський.

Друкарня Наркомвійськ ч. 1, Радянський майд. ч. 3.

Doc. 311 Leaflet
To the Cossacks and officers of the Directory's Army
Source: Arkhiv druku

ВІДПОВІДЬ БАНДИТАМ ПЕТЛЮРИ та СОКОЛОВСЬКОМУ

Ми прочитали відозву вашого наймита коменданта ст БОРОДЯНКИ і ось вам наша відповідь.

За вашими плечами укритися цей комендант та плече він! гіркими сльозами скаржучись селянам на те, що ми більшовики йдемо проти ПЕТЛЮРИ та СОКОЛОВСЬКОГО, які обіцяли все дати селянству.

Так правда ми проти вас ПЕТЛЮРО та СОКОЛОВСЬКИЙ виступаємо рішуче та беззадно.

І ми боремся проти вас тому, що ви обіцяли селянству та його одурили.

Ви дали селянству німецьких катив, та миколаївських жандармів.

Ви зганьбили честие, добре ім'я українського селянина, коли ви його іменням учинили звірські події над неповинними та безбронними.

Селяне та робітники не пролавають неповинної крові.

Селяне та робітники не дають фальшивих обіцянок, щоб глумитися над темним простим людом.

І тільки тому, що ви панове ПЕТЛЮРО та СОКОЛОВСЬКИЙ, все обіцяли селянам, а дали йому тільки шомполи та нагаї, ми вас оглошуємо ворогами народу і провадимо проти вас війну не на життя а на смерть.

Ваш Юда Комендант оповідає селянам, що ви йдете ніби за віру, за Бога.

Але хіба віру хто небудь порушає?

Огидні ви брехуни. Від та их бандитів „ні Богові свічки, ні чортові коцьоби.“

Ваш Юдушка зве робітників та селян братами.

Каїни ви, ось що. Коли цар МИКОЛА КРІВАВИЙ розстрілював селян та робітників він також через свого наймиту графа ВІТТЕ писав:

„Браття робітників!

Селянам та робітникам таких братів не треба

Вони вже навчилися пізнавати вовків навіть тоді, коли ті одягаються в овечу шкуру.

І будьте певні, що пізнали і вас та віддадуть вам по заслугам.

Ви скаржете селянам, що більшовики перемагають та б'ють тих які йдуть за вами.

Та хто винен в тім що ці нещасні темні люде гинуть невинні?

Признавайтесь, розбійники!

Тож ви самі знаєте, що на ваших сумілінні лежать кров тих яких ви озухом, хитрощами та фальшивими обіцянками втягли в війну проти робітників та селян, проти їх рад, проти їх влади.

Ви можете брехати та одурувати кілька ваших підлетників душами хочеться.

Ви можете як лисиця одурених селян називати „братями.“

Але вже ніхто та ніщо вас не урятує.

Народ вас пізнав. Він знає, що ПЕТЛЮРА та СОКОЛОВСЬКИЙ каїни-зрадники і дасть им по заслугам.

Вид-вництво Політичного Управління
Народнього Комісаріату Військових Справ України.

Друкарня Київського Народнього Комісаріату по Військовим та Справам Червоноармійським. 14.

Українська Соціалістична Радянська Республіка.

Пролетарі всіх країн, єднайтесь!

Про отаманів великих та малих грабіжницьких ватаг ПЕТЛЮРА, ЗЕЛЕНИЙ, МАЗУРЕНКО та СОКОЛОВСЬКИЙ.

В кожному повіті, в кожному місті та селі є свій отаман. В одному кутку виступа Петлюра, в другому Зелений, в третьому Соколовський, в четвертому Мазуренко. Так без кінця я краю. Кожний отаман має свою аграр і своє місце для чинностей.

На перший погляд здається, що маємо діло з різними ватагами і різними ватажками. Але як ближче придивитися, то можна легко побачити, що є одна сильна і досвідна рука, котра керує всіма ватагами.

Всі грабі та всі розбійники роблять одне діло. Вони бурають і знищують народне добро, руйнують і обивають безвинних людей і наповнюють країну кров'ю, сльозами та стогнами.

І мета у всіх бандитів теж одна. Вони підкопуються під владу працюючих в середині країни, щоб довести її до повного краху, як тиснуть зо всіх боків наші Радянські республіки.

Розбійник Зелений, який гарно співає про народне добро та Радянську владу, допомагає своїми постановами я ворожими діями царському генералу Давидову накласти свою лапу на врожай селян Харківщини я Катеринославщини.

Карацький загон сиріт поміщиків, котрі зараз кішають і розстрілюють робітників та селян, тішається в душі своїй з Зеленого, Соколовського і наших розбійників, котрі допомагають їм опанувати Доном і Півднем України.

Петлюра та Мазуренко допомагають польським поміщикам врятуватися ближче до Волині і Поділля та чинити там суд над селянськими бідняками та робітниками міста.

Всі ці Зелений, Тютюнник я Соколовський обіймають свою працю власне в цей час, коли вранці селяни я робітники сплявають кровю на фронті, захищаючи селянську землю я волю.

Товариші селяне! Вже пора покласти кінець огидній роботі тих Іудашів-зрадників.

Пора прибити до ганебного стовба усіх потараків і шевалів, які в цей суворий час устромляють ніж в спину робітників та селян.

Кожний селянин, який йде за розбійниками, допомагає польським поміщикам та царським хляпам опанувати нашу землю і нашу волю.

Кожний селянин, який приймає участь в ворожих і повстаннях проти Радянської влади, зраджує своїх братів та сестер на фронті, зраджує працюючі маси гнобителями я кровопивцями.

Товариші селяне! Не будьте зрадниками! Виганяйте геть отаманів великих і малих грабіжницьких ватаг!

Пам'ятайте: Вану землю рясно заросили вашою кров'ю.

Захнітайте її! Ваша воля купиться за ціну величезних незлічених охмір.

Захнітайте її!

Біда вам і вашим дітям, як що отамани та розбійники досягнуть своєї мети і Україна підпаде під владу білогвардійців. З дерев'я зроблять шибениці, ваших дітей та жінок примуєуть класти для нас мотузку. А отамани зробляться урядниками, жандармами та приставами при царських генералах та динських панах.

Смерть розбійникам. Хай живе переможенна спілка між робітниками міста і селянами дерев'я.

Хай живе Радянська влада!

Товариші, узбройтеся правдою проти брехні та обмови куркулів.

Читайте книги та газети!

Читайте та пишніть до вашої газети „Червона

Аркада“ („Красная Армия“). Київ, Думська кв. д. № 8.

Doc. 313 Leaflet

Concerning big warlords and small bandit units Petliura, Zeleny, Mazurenko, and Sokolovsky

Source: TsNB

757 Зелений допомагає Денікіну завести панщину.

Чи думає хто в селад, що можна жити без пана-поміщика? Щоб усе панське сонце перейшло до руц трудящого народу?

А от прийшла Гадяцька влада, влада робітників та селян, і од наших поміщиків на Україні й сліду не дивидоса.

Отаким водичею революція, яку ми в нас не всякий селянин розуміє. Ми не заглядав народ що п'ять років тому, та не заглядав й тепер.

А заглянути слід.

Бо так само легко, як легко було вкрити пани в Україні, так само легко вони можуть і знов тут опанувати, знову забрати од народу землю і урожай.

Там, де Денікін уже заступає, пани забиратимуть все васілля на їхніх землях і половину васіщого на селянських. Це—за „беспокойство“.

Але тако грабінство—тіляк початок панської роботи. На цьому пани не сплять.

Щоб запернути свою землю і аладу, вони вступають в спілку з англійськими й французькими банкірами, щоб ті їм допомогали. І банкіри й справді допомагають нашим панам, а за це наші пани мусять заплатити їм 1) усі царські борги й новачки і 2) контрибуцію.

Дрїбнобуржуазна Німеччина відписала в французам й англійцям мир. Не уюми цього миру вона мусять виплатити французам 120 мільярдів марок. А одна лишень Франція витратила за час війни 200 мільярдів марок. Хто ж має доплатити франко-англійським банкірам недостачу?

Ясно, що руські й українські робітники, як що їх пошастить залізити генералові Денікінові.

Панщина й контрибуція—це суцільна справляння в селад. Щоб виплатити її, народова треба буде працювати і в-день і в-ночі, недобити й ходити обираючи.

А щоб прихисити так працювати, пани завводять панщину.

Панщина справляння. Ту саму панщину, щобла сьасована року 1861, п'ятдесят вісім літ тому назад.

Пани заберуть собі всю чисту землю, зроблять селян кріпаками і козачими нагалим погонять їх на роботу. Пани торгуватимуть селянами, як худобою, панщички не уважатимуть селянських дівчат.

От що несе нам царський генерал Денікін. А для робітників він несе рабство. Ні один робітник не зможе покинути фабрики, щоб перейти на іншу. Професійні спілки буде розбито. Буде завведено такий робочий день, щоб робітники забули грамоту.

Голодна смерть і шибениця встановлятимуть непокійних селян і робітників.

Щоб урятуватися од панщини й рабства, селяне й робітники мусять битися з козачено й офіцерною панською підтирача—генерала Денікіна.

Тіляк в одкритому бої може вирішитися доля селянина й робітника.

Хто в цьому бої не з нами, той проти нас. На смерть роздувати гадюку в генеральськему мундирі ми зможемо лишень тоді, коли всі наша робітничі селянські сили кинемо проти цього ката трудящого люду.

Хто справді не хоче, щоб на Україну повернувся пани, той іде в Червону Армію битися з білою ордою.

Нашаки, хто хоче, щоб пани знову алали в-родові на дню, хто хоче, щоб селяне стали кріпацями, а робітники—фабричними рабами, той зараз мусяти чинити перешкоди Радянській владі, щоб

пани не мали змоги подумати про ініціативу організації найбільше допомагають Денікіну в його армію білої банди.

Куркулі не болять робітників. Вони відносять, що пани їх не зачеплять. Вони тільки сплять, що як поворнувся пропавши козацький більшовицький пани, то душень заберуть у болювальної голоди своєю панською владою, і голеди мусять жити в пани. Куркулі й відносять панщичку саме тому, що відносять пани собі з селянської робочої голоди козацьку, як пани в буржуазького права.

От через те саме куркулі й відносять бити проти робітничо-селянської влади, проти більшовицької.

Для того вони гуртуються в банди Зеленого, Соколовського, Огюка, Петляки, Антона, Мазурова, Григор'єва і всяких інших панських поміщиків.

Банди Зеленого не хочуть їм битися з революційною офіцерною. Ні, вони болять з робітниками й селянами, котрі одбивають своїми гуртами білу орду козачи в Дону.

Там самі Зелений допомагає Денікіну.

Він допомагає буржуазі завести панщину й рабство.

Він робить, як той Іуда, що продав свого вчителя. Та Зелений гірше за Іуду, бо Іуда продав лишень одну людину, а Зелений продас всім трудящого люду.

Селяне! Зеленого й його підмошників треба знищити!

Хто йде за Зеленим і тим перешкоди робітникам і селянам битися з панськими військами, той такий самий Іуда, як і Зелений.

Хто не хоче панщини, той мусять битися з Зеленим так само, як і з Денікіном.

Селяне! Вставайте на боротьбу з паними й панськими поміщиками! У вас є зброя. Виступайте й обезбройте ватаги Зеленого.

Зелений дурить вас тим, що, селянська Радянська влада, він потім буде битися проти Денікіна. Але ж не брехня. Його куркулі, кола б не того й захотів, не відуть за ним, бо їм треба, щоб Денікін заглушав селянську голоту.

Розкажіть одуреним часам со владі, що Зелений має робити, як він допомагає Денікіну, і кляче їх кидати шапенника, та й перекочити в Червону Армію бити доську офіцерною з козачено.

Проводьте мобілізацію в Червону Армію, накладайте контрибуцію на зеленівську куркуляню, розстрілюйте тих, хто намовляє вас на служіння робітничо-селянської влади, не йти на мобілізацію, та помагати Іуді-Зеленому.

А винищивши всіх цих панських слуг, ідемо на боротьбу з панством, що ступе стада за Денікіном.

Одимайте у куркулів хліб, щоб вони не перевозили його на самогон. Звозьте хліб на заводили, щоб нагодувати наших червоних воїнів, що обороняють селян і робітників од пансько-буржуазької білої орди, од панщини й рабства.

Смерть білому Денікіну!

Смерть зеленому Іуді!

Слава нашим червоним оборонцям!

Хай живе влада робітників і селян!

Хай живе Українська Робітничо-Селянська Республіка!

Кієвський Губернський Комітет Червоної Гетьманської Царстві (селян.) України

Doc. 314 Leaflet
Zeleny is helping Denikin establish serfdom
Source: TsNB

Як вони дурять селян.

Розбишака Зелений, який грабує своїми розбишацькими ватагами мирне населення, що зараз оточений совітськими військами, намагається ганебним обманом ошукати селян і притягнути їх на свій бік.

У тих відозвах, що випустив цей бандит, втіаши від шибениці, він даремно старається переконати селян, що Робітничо-селянська влада це не влада селян а влада „капапів та жидів“.

Призначаючи комісарів, Робітничо-селянська влада не питає у них, якої вони віри і кому вони моляться, а вимагає від них тільки, аби вони, не шкодуючи свого життя, захищали інтереси робітників і бідних селян від ворожої сили капіталістів, куркулів та поміщиків. Коли-ж виявляється, що в комісари попали пройдисвіти, вороги народу, то Радянська влада безмілосердя карає їх.

Бандит Зелений дуже недовольний Чрезвычайкою. „Вони, мовляв, хапають краших людей і розстрілюють їх“.

Селяне добре знають, яких „краших людей“ арештовує Чрезвычайка.

Надзвичайна Комісія арештовує таких розбишак, як отаман Зелений, що захищає інтереси куркулів і поміщиків, які дурять нарід ріжними безглуздими байками. І що Надзвичайна Комісія переслідує злодіїв, грабіжників та шахраїв, всіх тих, котрі зібралися біля бандита Зеленого і допомагають йому в його мерзотних справах.

Ще зеленівці тим незадоволені, що комуністи організували комітети бідноти. Ім, бачте, шкода, що через ці комітети бідноти „сваряться селяне з селянами“. Але кожен селянин знає, з якими селянами сваряться комітети бідноти.

Комітети бідноти захищають інтереси селян, бідаків і середняків та всіма силами виступають тільки проти куркулів і поміщиків, проти тих, хто підтримує ро бишак, що грабують мирне населення та вчиняють повстання в тилу, в той час, коли Робітничо-селянська Червона Армія стікає кровію на фронті, відбиваючись від наступаючих польських поміщиків і царських генералів.

Зеленовці кажуть, що Совітська влада не здійснила своєї обіцянки дати в заміну хліба мануфактуру. Вони ганебно брешуть. Селяне в селах, що заховали спокій, добре знають, що вся мануфактура, яка перевозиться з Росії, роздається робітникам у містах і селянам в обмін на хліб. Тільки в тих місцевостях, де орудують бандити, селяне нічого не змогли получить, бо розбишаки руйнують залізничні шляхи і гальмують правильну доставку грузів на місця.

Багато соток селян постраждало безвинно із-за бандитів зеленівців. Багато сел постраждало. А ті села, котрі прогнали від себе бандитів, живуть спокійно і користуються захистом Радянської влади.

Селяне! Сам Зелений і всі його бандити добре розуміють, що ім Радянську владу не доведеться побідяти. Вони знають, що одурені селяне, які йдуть ім на поміч, згинуть ганебною смертю, як вороги народу. Але для бандита Зеленого це по не важно. Йому по жалє загубаючих селян. Йому тільки треба розстроити тил Червоної Армії. Так наказали йому робити польські панни і царські генерали, яким він продався, як Петлюра за гроші.

Селяне! гоніть від себе розбишак, підкуплених польськими паннами!

Допомагайте Червоній Армії в її останній боротьбі з польськими ша-помі- щиками і царськими генералами!

Захищайте свою землю і волю! Хай живе Робітничо-селянська влада!

Політуправління Революції 12 Армії.

Українська Соціалістична Радянська Республіка.

Пролетарі всіх країн, єднатесь!

До обдурених Селян і Робітників.

Товариші!

Червоної Армії даю Радянською владою наказ в найкоротій строк покращити край всім повстанцями та заколотам, які підіймають серед вас Зеленіці та інші розбішацькі отамани.

Червоною Армією вже розбито підпору Зеленіців—Трипілля, захоплено Обухів та Ржищів, де Червона Армія забрала зеленіцькі паролі та награбовані Зеленіцями зброю та майно. Через де кілька днів Зеленого та інших розбішацьких отаманів буде знищено.

Чому це так?

Тому що вони—зрадники народного діла і вороги народу.

На митингу в Переяславі, котрий нині тако ж взятий Червоною Армією, Зеленіці говорили:

„Селяне не повинні дозволяти більшовикам вивозити хліб з України в голодні губернії Росії. Селяне не повинні давати людей і коней в Червону Армію. Селяне повинні розправлятися з комуністами.

Так казали Зеленіці.

І примушували селян іти в свої розбішацькі ватаги і давати їм коней.

„Нам, — казали Зеленіці, — нізвідкіля взяти всього потрібного. Через це ми грабуємо населення. Ми робим це для вашого ж добробуту“.

Так казали Зеленіці.

По програму Зеленіців, їм дозволяється грабувати, красти, вбивати мирних людей, котрі не дають їм потрібного для їх грабіжачього, бандитського діла. Зеленіці та глитаї примушують залюблених людей звозити харчі, давати коней та ставати у, грабіжачьі ватаги. Сопротивленствуючих розстрілюють, сякчують, вирізують.

Були, все ж таки, і такі селяне із бідняків і середняків, що самі давали все Зеленіцям і самим їм до нвк.

Але чи таяли вони, що робили? Чи розуміли, що все, що вони роблять, піде проти них самих, проти селянської справи?

Зеленіці нацьковують вас на Росію і наказують не давати хліба нещасним селянам і робітникам голодних губерній, котрі от вже 22 місяці б'ються проти ворогів народу. Чому це так?

А от чому: глитаї та поміщикам треба пошварити Україну з Росією, виморити Росію голодом і скинути в Росії Радянську робітничо-селянську владу. Коли впораються з Росією, тоді Україну вже буде легко проковтнути. Тоді одберуть назавжди землю у селян, і прощай селянська вільність.

Зеленіці підбурюють вас проти Червоної Армії, забороняють давати їй коней.

А через що? Глитаїм, генералам, поміщикам, кстрі дупали вас поміщани, всяким Петлюрам та Денікіна—Червона Армія, все одно, що гострий ніж. Завдяжне вона їм знову сісти на шию селянинові та іхати на вшому верхи. Не віддає розбішачам селянської землі та робітничого добра. Б'є Петлюру і Денікіна і Коляча і буде бити до тієї

пори, поки не відстоїть справедливого селянського діла, тому що Червона Армія—це тім тобтимина і селяне—тільки з гвинтованим в руках.

А Зеленіці, видко, з Денікінами та генералами одним миром мовали, одних вогнигових паличок, тому і хочеться їм Червоної Армії злізатись. Не подобається їм, що кулемети та гвинтовки знаходяться в руках працюючого класу.

Кому ж допомагає той, хто йде проти Червоної Армії? Він допомагає поміщикам та генералам, котрі готуються відібрати у нього землю. А ще він допомагає польським панам, що йдуть на Україну і хтять забрати од нас Волинь і Поділля та самий Київ зо всією Київщиною і знову встановити своє страшне та криваве польське панування над працюючим селянством.

Трудно Червоній робітничо-селянській Армії. Наїв одягнута, напівгола, втоплена стоїть вона на границях України, б'ється героїчно, щоб одстояти селянське добро і вільність України.

І ніхто не допоможе їй. Навпаки, ще всіма Зелени, та Соколовськи зо всіх боків кидються на неї, як собаки, і, по їх наглостам, ва, селяне, не дасте їй ні хліба ні зброї.

Не розумієте, що віддаєте свою Україну польським панам і буржуаї та самі куєте на себе кайдани.

Зеленіці брешуть вам на комуністів.

А чому? Подумайте лишень. А тому що хто ж, як не комуністи-більшовики встановили Робітничо-Селянську Владу та Раду, віддали землю селянам, прогнали багачів і утворили Червону Армію із селян і робітників, щоб боронити землю і волю.

Зеленіцями же хочеться, видко, самим захопити владу та швидко посадити вам на шия якого-небудь овогого гетьмана з поміщицьких синків, от вони і брешуть вам на комуністів.

Товариші селяне! Бачте тепер, що ви відтримуєте д'явольську вигадку та ідете проти самих себе, коли допомагаєте Зеленіцям. Бачте, що вас хтять скрутити вашими ж руками.

Годі ж! Схв'яменіться! Гониць геть опущалів та зрадників, ворогів і чесно переходьте із табору зрадників народу до нас, до Радянської Влади.

Всеукраїнський з'їзд Володимир Виконавчих Комітетів постановою передати до Червоної Армії всю зброю, що знаходиться в кожній волості. Дати від волости по 30 коней і по 1800 пуд. хліба, 270 пуд. яловичини, по 600 пуд. свєжих овець, по 270 пуд. сала та масла.

І ви виконаєте ці постанови своїм представництвом.

Ви виконаєте всі вимоги Радянської влади зо мобілізаціям, котрі необхідні за-для оборони землі і вільности трудящого селянства і мобілізуєте чоловіче населення до 40 років.

Геть зрадників! Нехай живе Червона Армія! Нехай живе перемога трудящих над всіма ворогами Радянської Влади!

Нехай живе чесне трудове об'єднання.

Народній Комісар по Військовим Справам М. Пилипчук

У КОЖЕН БРЕШЕ ДО СВОГОМУ.

Набрихались кулаки та їх прислужники. Чують вони, що селяне вже більш не вірять їх казкам про кацапів та жидів.

І командіри петлюрівських бацл рішили взяти селян переляком.

Вони звернулись до селян з відозвою що більшовики мають забрати у селян землю та волю і посадити царя.

Так брехати можуть люди зовсім розпачливі.

Цікаво: що огидну брехню пускають ті самі пани, які разом з німцями дійсно забрали у селян їх землю, раздавали їх волю, та посадили на престол царського генерала гетьмана СКОРОПАДСЬКОГО, але пани петлюрівці сорому не знають.

Вони прикидаються приятелями народу та говорять селянам:

Чужеземні комісари відбрали у селян хліб та худобу за ддя того, щоб не мали можливости па весну засіяти поміщичу землю.

Селянсько-робітничий уряд кличе тепер всіх селян зайнятися засівом поля.

Він усяково старається помагати селянам закористувати весну для засіву.

Ті самі петлюрівці, які спромогою різних хапок, брехливих обіщанок та огидливих вигадок забирають селян від праці на полі ці, самі петлюрівці що дозволяють собі оскаржувати

Ради Селян та Робітників, що вони ніби перешкоджають селянам сіяти землю.

Безсоромні брехуни.

Петлюрівські генерали стараються забарвити свою брехню, пучкою правди.

Вони говорять селянам:

„Ось глядіть, офіцери старої армії переподать до Червоної Армії“.

Так, це правда.

Багато з старих офіцерів перещи на бік селян та робітників.

Одні тому, що вони самі вийшли з народу і вони захтіли в'єднатися з народом; другі тому, що вони переконалися що їх справа програна.

Брешуть петлюрівські генерали тоді, коли вони говорять, що Ради, що більшовики збираються посадити царя.

Більшовики боряться не на життя але на смерть з усіма царями, з усіма гетьманами та кулаками.

Але хай петлюрівці брешуть та цькують, піднявшия нарид зрозумів яку крутязну уміщають в собі їх льєставі і солодкі промови.

Народ расправиться так само безщадно з замаскированими петлюрівцями, як він расправлявся з усіма ворогами працюючого народу.

Doc. 317 Leaflet
Each lies in their own way
Source: DNAB

№356

ЩО ПЕТЛЮРОВЦІ РОБЛЯТЬ ПОГРОМИ

(Правда о Петлюровських бандітах)

Банди Гетьмана і Петлюри робота на голову.
Щи катвсьом мощної червоної армії вони ирмушеи
адеги уці свої повниці.
Але банди що робота на підтримці бойовиці зброї на
збожила.
Вони розсіяли по містах та селах, містечках та ое
дичах і одявнись в нову одежу, вони продовжили свої
темні справи.
Вони брагуть на радиську владу, на владу робітни
ків, та селян.
Вони расповсвяджовууть о радах вої непради та
бракці.
У них одна мета:
Повіяти в сердце темного селянина неприянь до по
вого ладу—до царства праці, правди та вільности.
Вони в перву чергу допаяються разбавати на два
ворогуючі обочи салъву своєю єдністію армію робітників та
селян.
Ці бандити на своїх плечах дінавали усю силу офід
ної соціальної червоної армії.
Вони знають, що Червона Армія переможила.
Але вони також знають, в чім завмудія сиди армії
революції.
Вони знають, що армія революції сильна тим, що во
на бореться під прапором об'єднаних працельних усіх
націй, усіх країн всього світу.
І проти червоного прапору на котріх кровію рабінка
написано БРАТЕРСТВО НАРОДІВ, вони веруєт і напра.
вляють свої ватравлені стріли.
ПОГРОМИ—ось що ціл бандити противопоствавлять
справи світової революції всіх трудящих.
Гасло революції:
ПРОЛЕТАРИ УСІХ КРАІН ЄДНАЙТЕСЯ
Вони замляють гаслом:
БЕЙ ЖИДІВ, БЕЙ КАЦАПІВ, БЕЙ ЛЯКІВ.
І вони б'ють не вновинах, та безборонних, в'бромають
землю, безвинною кровію, знасилують та катують жінок, та
дітей.
Вони знають що пять літ тому навад грабінниками сві
ту зачались війну по між усіма народами.
Вони хотять тепер на Україні зробити таку ж війну
поміж народами і звачити молоду республіку робітників
та селян.
Вони тепер б'ються відкрито виступати проти рад.
Й вони роблять свою стару погромну справу, під
новим прапором, під прапором рад.
Врежули та шарлатани.
Рік тому навад коли у перше над нашою Україною
розсіявся радянський прапор, Петлюра та його сповов
няний правили до ніг кровавого Вільгельма і благаля по
мощи піддавати ради селян та робітників.
Кровавий Вільгельм почув багачина Петлюри і пішов
на Україну підсаушних катів.
Вперелі банд Вільгельма уніфшом Петлюра і рідани
звисяв кровію робітників та селян.
Ті німецькі бандити, не котрі чолі став Петлюра во
садали на трон Гетьмана, котрив довгимі місяцями об'я
кувались над трудячим народом України.

Але ось набила година Гетьмана:
В Німеччині заставлялась революція, що перемо
вилі кат Німеччини і усеїх за ним і його слуга Ге
рман Скороподобай.
Трудящі маси України вільно вступили.
По всій Україні пішла робота за для організації рад
робітничих та селянських депутатів.
Петлюра і його банди зробовали погроми робити
ради.
Тоді вони чинили відкрито.
У Проскурові та Житомирі, у Острозі та Бердичеві,
вскрив ле робітники та селяне організували ради, Петлю
ровські банди чинили погроми.
На безвинних та безборонних ці злодюги кимовали
свою звість.
В організованій Червоної Армії вони втівали на під
лотні богуван.
Свою свідомість вони проявляли тільки в катуванні
жінок та дітей.
І свідомість пішла по містах та містечках.
Але ж погроми не урядовали Петлюровці.
Тоді Петлюровці та їх сподобовані, ті самі злоді
котрі на усіх розпоріках говорили о самостійній Україні
вигадана нову зраду:
Вони звертались до французьких та англійських зупи
ників і торгуючи багачами трудової України, вони просили
підмогати їм злушати рух трудової маси України.
Ці ЗРАДНИКИ ТА РОЗБІЙНИКИ ДВІчі ЗРАДНИКИ
КРАІНУ ЧУЗОЗЕМНИМИ ЛУПІЖНИКАМИ ЩОВ ЗАТЯНУ
ТИ ПЕТЛЮ НА ШІЮ ТРУДОВОГО НАРОДУ УКРАЇНИ.
Але і новий дьябеліній альян Петлюри неадаво.
Англійські та французькі капіталісти всер думав
ради бував затопляти Україну, але вони мусили відсту
пити під напором Червоної Армії.
Україна тепер вільна.
В ній усталоювана влада робітників та селян.
Над Одессом розвертає прапор радянської України.
Кувляки та пави, гетьманці та петлюровці в розсвеч
Почапули їх останній промінь надії.
Щоб братуватися від покара народної революції вони
знову звязали від старих арканів стару зброю Мавола се
танього—ПОГРОМИ.
Знову вони засвітали свою стару діску—ліску зма
кісти до людей та грабінку.
До старої пісалі вони тільки новий працельний дьябелізм.
Радівше вони не дривлятьсь говорити:
ГЕТЬ, РАДИ, БЕЙ ЖИДІВ.
Тепер вони прикдаються прикдаються рад та про
жакать по старому звязат до погромів.
Масерні прійнявці!
Іх незратували ні дьябелі, ні французькі ітнники, і
і не зратув старе ватравлену зброю Мавола другою.
Агентам Петлюри, кулакам та бандітам, просоветорам
та зрадникам зарік відомістю селян Лангольма:
„Ви можете де який-кабурь час туманити і мовчати.
Але ви не можете туманити варді, мовчати“.
Історія нас за сидити осудила і мовчати не зра
вила.

Военно-Окружні Агитационно-Просвітні Управління

Doc. 318 Leaflet
That the Petliurites do pogroms
Source: DNAB

„ДЕРЖИ ГРАБІЖНИКА“

Чули ви товариші про хитрого грабжника, котрий попитавши що за ним гоняться, став кричати на все горло:

«Держи грабжника!»

Так тепер робить отаман **Петлюра**. Він мав цілі вогнища хлібом, цукром, шпирою, мануфактурою та іншим і загнав їх в Галичину.

Коли ж він тепер опинився в мішку, охопленій навкруги могутньою озброєною силою підняшогося народу, він прикинувся таким ягнятком і солодньо засівав:

«Кацапи більшовики та їх наймити забравють хліб, скотину, ріжуть курей та кабанів, вивають шпирю з міжон, та все це вивозять в голланду Московщину.

Плалучи як крокодил він питає:

Чим ви тоді будете годувати дітей та жінок?

Ты, Юдо **Петлюро**, ти можеш скільки хочеш кричати:

«Держи грабжника!»

Твої хитрощі тебе не врятують.

Нарід знає правду.

Нарід знає, що ти сам привіз на Україну цілі німецькі вантажі, котрі зруйнували нашу країну.

Нарід знає, що ти сам з своїми ватагами куржувів та панських синків вивозив з України все, що тільки міг.

Та б вивіз все майно України колиб могутня Червона Армія не перешкодила тобі.

А що торкветься до більшовиків, то вони брали хліб тільки для армії селян та робітників, для тей армії, котра проливає свою кров на фронті в боротьбі за велике діло визволення працюзиків.

В Московщину вивозили хліб з тих складів, котрі зробив **гетьман Скоропадський**.

Але і цього хліба вивезено було не багато, а зр цього була одержана мануфактура.

Але зрадник **Петлюра** не знає сорому. Він розповідає селянам, що більшовики вивають шпирю та вивозять його також в Московщину.

Цікаво булоб запитати зрадника **Петлюру** та його наймитів:

Чи бачили хоч одна душа, як більшовики вивають шпирю і везли його в Московщину?

Балакучий брехун, як видно, порішив:

Брехати, так брехати!

Можливо, що яка-небудь брехня де не-будь прийшла.

Але він помилляється.

Вже нарід пізнав своїх зрадників і знає ціну всіх совкачків, як мей, річей та хитрих думок.

Послухайте тільки:

Петлюра лякає селян, що більшовики посадять на них селян царя або гетьмана. Ні, Юдо, нікого цією дурнявою не злякаеш. Добре знають працюючі маси, що нема дія всіх царів, всіх куржувів та всіх вампірів страшнішого ворога від більшовиків.

Дякуючи більшовикам затримали всі кати, з короною і без корон.

І той український гетьман **Скоропадський**, котрого ти посадив, теж втік від рух більшовиків.

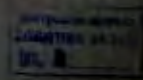
Про це добре знають працюючі маси.

Знають добре працюючі маси і те, що ти брешеш кацапам, коли кажеш, що в червоній армії одні тільки кацапи, наймити, китайці та мадяри. І цю армію збудував сам працюючий нарід, тіж селяне, котрі ти шомполами та батогами загнав від свій прапор, переходяє на бік робітників та селян цимими військовими частинами.

Нарід знає, хто грабжники і кого треба підняти.

Не тобі, зрадникові його одуряти.

Видавництво Політичного Управління Народного Комісаріату Військової Справи Української Республіки.

Doc. 319 Leaflet
“Stop the thief”
Source: TsNB

НЕ БУДЬТЕ ЗРАДНИКАМИ.

Польські поміщики, українські куркулі та царські генерали заключили спілку поміж себе й вони йдуть загальним рушенням, щоб віднимати селянську землю та ростопчати робітничу волю.

Відважні сини селян та робітників мушно б'ються на фронтах персима відборонити кожний корх селянської землі.

Вже багато славних побід одержало Червоне Військо над суворими хижаками.

Але кулаки й бандіти намагаються тепер викликати в тилу Червоної Армії бешкети та повстання, щоб допомогать синкам поміщиків та банкірів запанувати трудовою Україною.

Кожний селянин, який бере участь у бунті проти Радянської влади, є зрадником свого брата з'іходячого крівлю на фронті.

Результат цих бунтів може бути тільки один:

Знов кулаки й поміщики туго затянуть петлю на нашій шні й знову стануть шти нашу крів.

Кожний селянин, який бере участь у кулацькому повстані предає селянську землю панам-поміщикам та віддає своїх жінок та дітей до неволі кровожерним хижакам.

Товариші селяне! Небезпека велика. Ворог стучиться в вороти. За Петлюрою йдуть польські пани, а за Денікіним царські держиморди.

Тільки загальними зусиллям ми можем урятовати нашу землю й нашу волю.

Не вірте шепотинникам, які вигадивають всякі наклепи на вашу владу, на владу робітників і селян. Не вірте гризачам, які говорять вам солодні слова, але які у самому ділі підкопиваються під вашу владу й під ваші права.

Не будьте зрадниками справі працюючого люду.

Перейдять масами під наші Червоні прапори.

Салдати Червоної Армії вибачатимуть вам ваші старі помилки й вони разом з вами вирушатимуть в похід проти загальних ворогів працюючого люду проти, лідичів і царських челядників.

Спілні кулаків та умирів всіх країн та всіх надій ми повинні противопоставити крівлю спювану спілку селян та робітників.

Скоріш до наших лав!

Червоноармієць ПАВЛО ТКАЧЕНКО.

Видання Політичного Управління Народнього Комісаріату по Війшовім Справам України.

Київ, 1919 р.

Друкарство Червоноармієцького п. 2 - Зав. 1203.

Doc. 320 Leaflet
Don't be Traitors
Source: DNAB

Українська Соціалістична Радянська Республіка.

Пролетарії всього світу, єднатесь!

СЕРШУ ВІН ПРОДАВ ТЕБЕ НІМЦЯМ,

ТЕПЕР — ПОЛЯКАМ.

Идуть на Україну—аби захопити землю селянську польські пани. Попереду панів—іде все той же Петлюра.

В минулім році він йшов цопереду, а за ним йшли німецькі хижакі. Вони кричали про українську самостійність—а приведені ними німецькі кати, пожирали українське народне добро і, мов розбійники, розтаскували все багатство працюючих мас України.

Тепер цей Іуда-зрадник—знов цопереду. За ним тягнуться нові бандіти, нові хижакі; за ним йдуть ті графи та барони, ті поміщики та пани, котрі звикли ссати крив із мужацького тіла.

Попереду йде Петлюра, за ним йдуть польські пани, а саме село, глитаї і їх наймити, одурюють, околпачують селянську бідноту і натрапляють її на Радянську владу, на владу селян та робітників.

Товариші селяне, прочумайтесь! Роскрийте ширше очі. Навируги вас павутина обману, та ошуканства!...

Коли ви сьогодні не станете на захист своєї

землі, своєї свободи, своєї робітничої влади, то завтра буде пізно.

Идуть польські легони сильним походом.

Горе всім працюючим, воля польським легіонерам вдасться одержати перевагу над працюючою Україною.

Сильніше тоді вдарить Денікин з Півдня, Болчак зі Сходу і ближче присунуться до нас руминські бояре.

Мы оточен об'єднаною стаєю хижаків та людоджерів (вампірів).

Тільки з'єднана та сильна духом Червона Армія може розігнати цю ворожу рать.

Селяне! аби урятувати землю та волю, ви повинні послати своїх ліпших синів під прапор Червоної Армії, наділати хоробрих вояків кінми та кіблом.

Погибель Червоної Армії—означає перемогу польських поміщиків, руминських бояр, та денікинських офіцерів.

Час не терпять. Своріше на захист землі працюючих!

Бать—1919 р.

Радянська Соціалістична Українська Радянська Республіка

Doc 321 Leaflet

First he sold you to the Germans and now - to the Poles.

Source: DNAB

СЛАВА ВІЛЬНІЙ УКРАЇНІ!

Без пощади проливай кров зрадників і ворогів многострадальної батьківщини!

Дружні ряди чесних синів Трудового українського народу скоро поженуть чорну землю від золотих полів України. Мишим миром і свободним трудом вбудує, захрипить і збудить Україну козаків — селян і робітників!

Слава вільній Україні!

МЕРТЬ

Зрадникові і запреданцеві — торговцеві рідним народом, палеві рідних сіл, убивцеві селян і робітників — головному отаманові

ПЕТЛЮРІ

Він обманює козаків кажучи, що бореться за народну владу, за національну незалежність України.

Не вірте отаманові і його полковникам!

Вони хотять запроторити Рідний Край в неволі другої нації, в неволі фабрикантів і щиків.

Петлюра і його помішники думають після війни запрягти своїх коней в колесо, як худобину, як рабів під батогом.

Петлюра хоче бути гетьманом, всемогучим царем, хоче бенкетувати в київських диванів і торгувати в свою користь хлібом Полтавщини, Поділля, Херсонщини і інших губерній.

За тридцять срібляників Петлюра тричі продав Україну німцям, полякам і Франгелеві.

Козаки! Петлюра схибає перед вами, вам не говорить, що він заключив союз з царським генералом, великим помішником бароном Франгелем!

Найте, що вони разом ведуть на Україну московських купців, великорусських помішників, які віками гули в ярмі і насилували український народ.

Смерть головному отаманові Петлюрі і його помішникам Омельяновичу Павленку, Тютюнякові, Удовиченку, Волинцю, Шешілю і др.

Соволі вже командувати їм і панувати! Своєю мозольною козацькою рукою хватайте до всіх запроданців — командирів! Зверніть свої рушніці на панів і гнобителів!

За добро і щастя трудящих,

за волю і славу многострадальної України

в ряди єдиної — непобідимої Червоної армії — визвольниці всіх поневолених народів!

Немає такої сили, немає такої армії, яку не розіб'є, не задушить велика червона армія трудящих. Це показали три роки князівської боротьби. Це бачимо в останніх днях війни відкинений і його краді сили розгромлені. Червона армія пробилася на Північній шийці і увійшла побідним походом в Крим. Не довго буде вже жити царський генерал Франгель! Не мине його червона куля, і Петлюра останеться знов одян в одяг Врангеля! Не мине його червона куля, і Петлюра останеться знов одян в одяг Врангеля, а разом з Петлюрою згинуть і пропадуть ті частини, які не скотять червоні кулі Червоної армії!

Doc. 322 Leaflet
Glory to free Ukraine!
Source: DNAB

ВІДОЗВА ДО КОЗАКІВ ПЕТЛЮРИ. БРАТИ КОЗАКИ!

Ми тут на різних Українських полях веден велику криваву боротьбу проти неситих гнобителів, котрі всі сили намагають, щоб запрягти в ярмо нас робітників та селян.

Наближається час, коли всі вороги наші прихляться перед нами.

Козаки! Ви свідки тому, як польські пани нацогались від волости Правобережної України, заграбили наш хліб та інше добро, а нас селян та робітників поробили холопами, діями робили з як бидлом. Побачивши, що йде з собою польська шляхта, ми об'єднались і всіми силами ударили на пана і принесли їм відмовитись від своїх замірів.

Тепер ми розбили останнього царського генерала Врангеля і десятки тисяч обдурених генералом Врангелем солдат, здалися в полон Червоної армії.

Останнє гніздо російської контр-революції — К Р И М остаточно занято нами і там розвивається робітничо-селянський червоний прапор.

Ви ж, Товарищі козаки ще дзьете кров і вбиваете своїх братів українців — робітників та селян, не даєте своїм братам взятись за кирву праці.

Товарищі козаки! За кого ж Ви бьетесь? За кого лєте братерську кров? За зрадника Петлюру, котрий продав і продає нашу Україну.

Що ж він поганий, зрадник привів на Україну німців які поселили нам рата гетьмана. Він же продав був після гетьмана за двадцять мільонів Україну французам. Тепер він на Україну привів польських магнатів, котрі до щента ограбували нас і в Правобережній Україні зробили руїну.

Козаки! Стаменітєся, не слугуйте своїх отаманів-зрадників, не направляйте свого багнета проти там-же робітників та селян. Ми такі ж-українці як і Ви й так само любимо свою нашу Україну. У нас Радянська влада, влада робітників та селян, до котрих і Ви належите.

Брати! Коли Ви любите нашу Україну, коли Ви хочете її добробуту, то киньте зрадника Петлюру, киньте повстати до своїх братів робітниками та селянами і всі одностайно, з відкритим серцем перейдіть на сторону нашої робітничо-селянської Радянської влади, і тоді всі гуртом візьмемося за мирне будівництво й відродження країни.

Хай згине зрадине Петлюра!

Хай живе червоне козацтво!

Хай живе єднання працуючого люду!

Перший з'їзд селянських робітників Н-ської Червоної армії.

Послі-дружария Політуправління Реввійськради 12 армії.

1402
КЕР. РАХ. №.
ФОНД 889

НА ЗАХИСТ
Незалежної Радянської України.

Де вілька місяців пройшло с того часу, як ми вигнали з України офіцерські й поміщичі банди Денікіна.

Не встигли ми, як слід збудувати нашу Незалежну Радянську Україну, як до нас насувають нові вороги.

Тисячі найбращих наших братів-червоноармійців полягло в бою з денікінцями, в боротьбі за незалежність нашу від царських генералів, котрих ми вигнали з України.

Тепер нас знову хотять взяти у неволю нові вороги—польські пани, поміщики та буржуї

Польські пани сторгувалися з Петлюрою, що вони візьмуть собі старі поміщичкі маєтки, фабрики, заводи та залізниці.

Петлюра Варшавський уже оголосив свій новий Універсал, котрий він закінчує словами: „Вимоги останнього будуть задовольнятися за порозумінням представників від польського і Українського правительств“.

Петлюра підписав з польськими панами згоду, що в правительстві України вийдуть міністри поляки.

Це значить, що не наші виборні будуть писати закони, не ми самі будем керувати на Україні.

ЦЕ ЗНАЧИТЬ, ЩО ЗАКОНИ ДЛЯ РОБІТНИКІВ І СЕЛЯН УКРАЇНИ ВУДУТЬ ВИДАВАТИ ПОЛЬСЬКІ ПАНИ.

ЦЕ ЗНАЧИТЬ, ЩО ПОЛЬСЬКІ ПАНИ ВУДУТЬ КР-РУВАТИ НАМИ.

Петлюра писав цей Універсал В СВОЇЙ НОВИЙ СТАВЦІ ТОВ-ТО У ВАРШАВІ.

Там в ВАРШАВІ він-то і продав нашу незалежну Радянську Україну в неволю польським панам.

Він продав нас, вільних робітників та селян Радянської України в панщину.

Від Петлюри відпав весь чесний працюючий люд Волині і Поділля, котрий став відчувати владу панів на своїй шві.

ВИННИЧЕНКО, КОТРИЙ ПРАЦЮВАВ ВБУШІ З ПЕТЛЮРОЮ В ДЕРІКТОРІІ ЗРОЗУМІВ СВОЮ ПО-МІЛКУ І ПЕРЕЙШОВ НА НАШ БІК. ТЕПЕР ВІН КЛИЧЕ ВСІХ РОБІТНИКІВ І СЕЛЯН ДО БОРОТЬБИ З ПОЛЬСЬКИМИ ПАНАМИ З ВАРШАВСЬКИМ ПЕТ-ЛЮРОЮ.

Всі, хто не має бажання віддати своєю землею польським панам.

Всі, хто шанує свою рідну Радянську Україну.

ДО ЗБРОІ!

На допомогу Червоній Армії!

МОГУТНЬОЮ ЛАВОЮ ІДЕМ НА ЗАХИСТ НАШОЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РА-ДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, І ВИЖИНЕМ ВОРОГА ГЕТЬ З УКРАЇНИ!

Видання Політуправління Реввійскаради 12-ї армії.

Надрукував Політуправління Реввійскаради 32-ї армії.

Історичний Музей
Фонд № 9-1074

УКРАЇНСЬКА СОЦІАЛІСТИЧНА РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА.

Інструкторсько-Агітаційний потяг Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету
імені тов. Леніна.

Лист до рідких селян.

Здрастуйте селянне!

Перше за все я поясню вам про моє життя в Червоній армії. Я живу у військовій частині і знаю все, що робиться на червоному фронті зовнішнім і внутрішнім.

Дорогі брати селянне!

Я вам хочу де—що сказати хоч папером. Ви живете у селі і всі як один трудитесь і думаете, що у вас усе безпечно.

Ні, дорогі брати, хіба може в своїй хаті ви маєте спокій, та й то не довчасно. Ви не бачите того, що грозить вам польсько-шляхецький пан, та царські офіцери з Брангелем, що вони йдуть сюди до нас, щоб знов накинати на нас ярмо і зробити з нас—вільних людей—своїх холопів, щоб знов панувати, так як колись панували за спиною українських мужиків і заставляли працювати їх на себе цілими віками.

Може хто не знає, яке було життя наших діда, то прочитайте книжку про стародавнє життя наших предків, або—ж підіть на старе иладовище та спитайте

у мешканців старих могил, як їм жилось при шляхецькому пануванню, що з ними робили прокляті ляхи, коли вони мали право над нами.

Розгляньте—ж, роздивіться на все, робочі люди, та й скажіть своє справедливе слово. Чи віддамо ми себе знову у ярмо польській шляхті? Чи віддамо ми їм на поталу нашу рідну вільну тепер Україну на посміх та знущання?

Брати, Україна дорога кожному з нас.

ДОПОМОЖІТЬ ЧЕРВОНИЙ АРМІЇ

Я дуже хотів—хотів, щоб як сказали, що ви всі, як один візьметесь за рушницю і підете на ворога. Але ті, що застануться дома, будуть допомагати всім чим буде змога Червоної армії на фронті.

Вигукніть всі в один голос:—все для Червоної Армії—заїмственці всіх пригноблених і обдурених! Весь лишок хліба, всі лишні продукти віддайте негайно для потреб Червоної армії.

Хай знає Червона армія, що в тилу є робітники, які дбають за тям, щоб

Doc. 325 Leaflet
Letter to my native villagers
Source: DNAB

вона на голодувала і що їм постачають всього, аби вона добула повного визволення і вільності і аби червоні воюки знали, що вони вмірають на фронтах за чесну й дружню працю.

ГЕТЬ ПАНСЬКОГО НАЙМИТА ПЕТЛЮРУ!

Може ви думаете селяне, що ось прийде „спаситель Петлюра“, цей польський виблюдок, з такими ж, як і він пройдисвітами — польськими панамі, що спродав Україну і українських робітників по самий Дніпро польському панові Пільсудському. Але на тих полях українських уже зараз лунає польська мова, а на своїй — боронь боже й балакати. А спина селянська там в синяках від панських нагаїв.

Адже Петлюра вже визволяв Україну привівши сюди німців. Гаразд прийшлося вам покуштувати на собі владування німців з куркулями.

Лиша година пронеслась по всій землі українській. Шомполів, нагаїв — чого, тільки не спробував бідний мужик.

Я по щирости скажу вам: — бреше Петлюра. Він не йде за нарід. Це він тільки каже на словах мужикові українському: „Я тебе й обігрю, я тебе й спасу і що я тобі дам все“.

Бреше він, дасть він тільки шапку з китицею та залізне ярмо українському мужикові.

Так само і бандіт не приведе вас до добра. Бо бандіт еслужить і польській шляхті, і царському генералові

Врангелю і Петлюрі. Він грабує міста і села, розбірає залізницю, розбиває поїзти, забираючи собі хліб і м'ясо, що віддасте ви по розкладці, щоб було чим нагодувати рідних вам голодних бойців Червоної Армії. Пригляньтесь ближче до бандітів, — і серед них ви побачите самих врангелівських або петлюрівських офіцерів які керують повстаннями, аби тут, в штилу Червоної Армії наносити їм удари, ослаблювати владу робітників і селян.

Борітеся, селяне, самі з бандітами, які свідомо або несвідомо допомагають ворогам трудящого люду.

СТИТЕ ЗА РАДЯНСЬКУ ВЛАДУ!

Послухайте мене брати, бо я мабуть вам ніколи не брехав і на правді все виходе так, як я кажу. Віддайте хліб, віддайте зброю, рушниці і все що маєте лишнього і навіть відривайте від своїх потреб, бо ви дома — а ваші сини і брати голодають на фронті.

Женіть з дому дезертирів в Червону Армію, хай не ховаються, бо буде їм погано. Приїду й я до дому, то дезертирові буде соромно дивиться мені в очі.

Поки що прощайте, пам'ятайте мої слова, любите та захищайте Радянську владу та своїх революційних проводирів.

Червоноармієць Н-ского запасного батальону

Михайло Дребань.

793341
123 456 789 101112

Подітвідді Інструкторсько-Агентаційного вотягу Ц. В. Н. України.

Видання Бюро „РОСТА“ на Інструкторсько-Агентаційному вотягу Ц. В. Н. України.

№ 2763
6169/2763

Doc. 325 (overleaf)

Doc. 326 Leaflet
 Instructional-Agitation train of the All Ukrainian Central Committee
 Stop, Cossack!
 Source: Arkhiv druku

Хто допоміг польській навалі?

Після панського наступу залишилися зруйновані міста, спалені села, катовані люди. „Воля“, що обіцяв Петлюра облуренному люду, так владась в знаки селянству, що навіть там, де досі воно ставилось до Радянської Влади стримано, а подекуди й вороже,—всі стали прихильниками рад. Пансько-петлюрівська наука не пішла в ніс, а по людях. Але мине час, загоряться синці від панських катаїв, забудуться грабунки, й селянство знову стане байдужим до утворення своєї влади, перестане нею цікавитись, перестане її підтримувати. І коли робиться селянам який-небудь завдад в тім, що в панській навалі винувати вони самі, бинувати тим, що не слухали завчасних пересторог, не ставали до армії, не допомагали владі боротись з панями та бандитами, то вони відповідають завжди: „адже-ж ми допомагали, ми били панів, поки вони в нас були“.

От в тім то й штука—товариші селяне, що ви б'єтесь з панями тільки доти, доки вони господарують в **вашім** селі. А те що роблять вони поруч в другий волості, в другім повіті, губернії, се вас не торкається. Для вас досить вигнати ворога за межі своєї околиці, і ви заспокоюєтесь, залишаєте боротьбу і взагалі допомогу владі. „Ворог далеко“,—ось ваша відповідь на заклик Радянської влади допомогти їй хлібом, дрючками, на заклик організуватись, купчитись коло рад.

Так, ворог може далеко од **вашого** села, та він взагалі близько од Радянської Республіки розбитий на однім фронті, він скупчує свої сили на другім, а все-ж не залишає надії задушити працюючий люд.

Не вважаючи на численні поради, головний ворог наш, західний капітал—щедрий. Ті англійські, французькі, американські буржуї, яких революція позбавила всіх маєтків тут, та загрожує їх існуванню там у них вдома, ті капіталісти напружують всіх сил, що-б не тим так другим заходом доїхати кінця Робітничо-Селянській владі.

Червона армія побіла панів на Київщині та Поділлі, вони повели наступ на півночі; вона їх там б'є зараз,—антанта на півдні висунула Врангеля.

Боротьба з ворогом не може провадитись так, як се досі було: поки ворог тут доти й відда. Ні, ворогів треба побити раз на завжди, щоб у них і охота зникла коли небудь нападати на Радянські Республіки.

А се можливо зробити тільки тоді, коли ви, товариші селяне, зрозумієте необхідність повсякчасної допомоги Радянській Владі, а не тільки тоді, коли небезпека над головою. Потрібно всім нам битись з ворогом не повстанськими законами, як се робилось досі, а йти в Червону Армію, допомагати їй всім чим потрібно. **Во Червона Армія обороняє не тільки окреме село, повіт, чи губернію: вона захищає справу робітників та селян усеї Радянської Федерації, усього світу.**

Тим-же хто залишився вдома, потрібно утворювати та зміцнювати владу, потрібно вибирати справжні ради, де-б не було куркулів, та виконувати всі накази Радянської влади. Бо тільки таким шляхом, шляхом організації та об'єднання, ми зможемо дійти до спільної, до можливості вільно працювати над утворення нового ладу.

Чекати, поки ворог знову прийде до нас, неможна. Треба зустрінути його озброєною рукою на наших кордонах. А тому потрібно йти до Червоної Армії, допомагати їй всім необхідним, організувати владу.

Коли в кожнім селі, в кожнім місті буде справжня влада рад, коли вся Україна повстануться бандитів та куркулів, тоді можливо буде не боятись нової навали.

Братерська свідня працюючих сел та міст, підтримка Радянської Влади не на словах, а на ділі дадут перемогу над панями та капіталістами.

Хай живе Робітничо-селянська Радянська Влада!

Київський Губком К. П. (о) У.

Doc. 327 Leaflet
Who assisted the Polish invasion?
Source: TsDAHO

Українська Соціалістична Радянська Республіка.

До Робітників і Селян Східньої Галичини.

Товариші Галичане!

Вашу батьківщину потоптали брудями та жорстоким відбором польської та румунської буржуазії. Польські і Румунські поміщики прагнуть владувати найменші просявітки народнього визволення, влада працюючих.

Польські і Румунські поміщики, в союзі з капіталістами всіх країн, ведуть криваву боротьбу з робітниками і селянами Росії, України, Угорщини, Славії, Галичини.

Вогнем і мечем сякучуться вони владувати змагання робітників і селян до землі та волі.

Брехня, ошукацтво та підкуп є улюблений ними засіб боротьби.

Селяне і робітники Польщини та України давно зрозуміли, що їх інтереси протележні інтересам поміщиків і капіталістів. Вони давно зрозуміли, що тільки рішучою революційною боротьбою, встановленням справжньої влади працюючих, влади робітників та селян, можна добитися визволення від пригноблення падаючих буржуазних класів.

Селяне і робітники Великої Росії, України, Латвії, Литви, Угорщини та Славії створили свої буржуазні і брехливо-соціалістичні уряди та встановили свою робітничо-селянську владу—владу Рад Робітничо-Селянських Депутатів.

ТОВАРИШІ Робітники і Селяне Галичини. Для захвату владування робітничо-селянського класу, для захвату добрую землею і волі, працюючі Великої Росії і України утворили і продовжують утворювати могутню діяльну революційну Червону Армію.

Червона Армія воює за всіма визискувач ми і мордоюрами поміщиками і капіталістами, до якої-б то держави вони не належали, яким би національними прапором вони не прикривались би.

Червона Армія бореться за волю і щастливе життя працюючих всього світу.

ТОВАРИШІ ГАЛИЧАНЕ! Вам самим трудно боротися з бандами польських панів та румунських дуків. Ваша земля пройшла робітничо-селянською кривавою, Ваші села та міста окуповано нахабним та жорстоким ворогом. Ваш ворожий реакційно і знущено хижакими імперіалістами Польщі та Румунії.

Де-які ватажки Ваші, Цетларі та Командія, які раніш продали себе та Україну німцям, тепер продали себе й вас полякам та румунам.

В вашій боротьбі ви можете покластися тільки на самих себе та робітників і селян сусідніх з вами Радянських Республік. Тільки спільне б'єт б'єт з селянами робітниками Великої Росії і України, Угорщини, Славії, ви можете продовжувати успішно свою боротьбу з вашими жорстокими ворогами буржуазії, котрі являються ворогом робітників і селян всього світу.

ТОВАРИШІ ГАЛИЧАНЕ, коли ви хочете захистити вашу рідну землю, вашу волю, ваш хліб і вашу праця, вимагайте негайного заключення тісного союзу з Радянськими Республіками Великої Росії, України, Угорщини.

Не вірте брехливим розмовам і байкам про Соціалістичну владу, яка ніби-то не визнає національних потреб робітників та селян. Радянська влада є єдина влада в світі, котра цілком безумовно визнає самовизначення працюючих мас.

ТОВАРИШІ ГАЛИЧАНЕ, вимагайте від вашого командування, від ваших властей негайного зв'язку з робітничо-селянською Армією Радянської України, з котрою ви разом підете у б'єт, разом будете умирати за свої цілі змагання і разом перемагати.

ТОВАРИШІ ГАЛИЧАНЕ, гоніть геть усіх, котрі будуть вважати вам в'єсти спільне з Червоною Армією Радянської Республіки об'єднану боротьбу із загальним ворогом—поміщиками і капіталістами.

ТОВАРИШІ ГАЛИЧАНЕ, червоноармійці ідує у б'єт з одним гаслом „перемогти або умерти“. Нехай ця прорама стане і вашою прапором. Нехай влада працюючих, влада робітників і селян стане вашою метою, вашим змаганням.

Об'єднаннями зусиллями Червоної Робітничо-Селянської Армії будуть швидко розчавлені усі гаді старого проклятого, буржуазного світу і на землі настане царство вільної праці.

Нехай живе робітничо-селянська влада!
Нехай живе робітничо-селянська Червона Армія!
Нехай живе Союз працюючих всього світу!

Червоноармійці України.

Видання Полит. Управління Нар. Комісаріату по військовим справам України.

Наркомвоєна № 3. 1165/474. 20000.

Doc. 328 Leaflet
To the workers and peasants of Eastern Galicia
Source: Arkhiv druku

Товариші Галицькі Січові Стрільці!

До Вас звертається Радянське правительство українських робітників і селян з візванем:

Схаменіться і подумайте, куди ведуть Вас Петлюра і його сторонники, вигнані з Києва і цілої України повставшими робітниками і біднішим селянством.

В минулому році Петлюра продав українських робітників і селян німецькому імперіалізови, а в сім році він хотів продати не лише Україну, але і Галичину союзним імперіалістам.

Тому він післав своїх агентів до Одеси до французького командованя і вів переговори, але Робітнича Селянська червона армія вигнала з Одеси союзні війська і розбила зрадницьке діло Петлюри. Тоді той зрадник післав своїх агентів до польського буржуазійного правительства і продав йому Галичину і Україну.

Товариші Січові Стрільці!

Ціла Галичина занята тепер польськими білогвардейськими військами, які знущаються тепер над вашими близькими і забирають всі продукти в Польщу.

Польські шляхтичі хочуть зробити з галицьких робітників і селян своїх рабів. Вони хочуть привернути в Галичині панщину.

Робітники і селяне України, злучені братськими узлами з працюючими Галичини, хочуть помочи Вам визволитися з тих кайданів, якими звязали Вас Петлюра, Голубович і ин.

Робітничо-селянське правительство України радить Вам перейти на нашу сторону і разом з нами вести борбу за визволення Галицьких робітників і селян з ярма польських буржуїв і дідичів.

Лише братська злука українських і галицьких робітників і селян може принести дійсне визволення праці з ярма капіталу.

Схаменіться, братя!

Вас пігнали против нас, українських робітників і селян для того, щоби Ви облекшили підлим польським магнатам закріпостити нашу вільну Радянську Україну і зросити нашою робітничо-селянською кровю поля нашої Соціалістичної Республіки.

Товариші Січові Стрільці!

Відмовтеся від ролі палячів Робітничо-селянської революції!

Ми протягаємо Вам братську руку, і надіємося, що вона не повисне в воздуху.

Ганьба зрадникам!

Смерть всім ворогам працюючих!

Нехай живе братська злука працюючих Галичини і України!

Нехай живе Радянська влада галицьких робітників і селян!

Політуправління

Держвійскрад 12-ої армії.

W 100

Г. Г. 30. Нар. Осе. 1920

1203 21353 II-4 21-2181

Товариші робітники та селяне східної Галичини і Буковини!

Гробиницька мірова конференція, прикриваючись народолюбськими гаслами, крає ввесь світ працюючих своїм розбишацьким ножом. Вона грабує всі краї земної кулі; вона по злодійськи грабить німецький пролетаріят; вона зараз гострить ніж проти пролетаріату бідного селянства Радянської Росії, Угорщини, України і поневоленої Галичини.

З одного боку вона всякими засобами допомагає кучці Капіталістів, буржуазії, які згуртувались на Сході, та вислали свого палача Колчака, маючи химерний намір знищити соціалістичний стрій Радянської Росії і поневолити весь працюючий люд, а також помагає різним Денкінам, щоб криваво розправитись над пролетаріатом. З другого боку вона дає активну поміч румунсько-польським капіталістам щоб залити кров'ю наш робітничий та селянський люд Галичини.

Червона Галичина в небезпеці: від Сяну галицькі землі займають польські імперіалісти, які хотять забрати наші пролетарські центри: Борислав, Дрогобицький Стрій, Калуш, Долину і Галич; від Прута насуваються румунські бояри на Заліщики, Городенку, Коломию и Станиславів і коли ця відозва дійде до Вас, може вони будуть злодійськими панамі тих наших осель. Ці дві розбишацькі армії хотять подати собі руки через трупи голов Галицького пролетаріату та селянства і одним фронтом наступати на рідну нам пролетарську Радянську Соціалістичну Україну.

Польська та румунська буржуазія, а з нею і всесвітня, хоче взяти в свої хижачькі пазури весь працюючий люд Східної Галичини та Буковини.

Своя буржуазія розуміючи тих розбишацьких її однодумців—вона швидко піде їй на зустріч і затягне Вас в страшне ярмо нового поміщицького гніту й чорної реакції ніж наважиться протягнути свої криваві руки Українським Соціалістичним борцям, що стоять зараз на кордоні.

Але Ви, Ви, що віки гнули свої спини перед панамі, жандарамі, і добре знаєте те ярмо гніту — невже Ви підете разом з тією реакцією?

Невже Ви підете самі добровільно в ту петлю що на Вас затягують?

Годи, годи йти на повідку продавців працюючих!

Працюючий люд України взяв сам владу в свої руки. Він разом зо всіма робітниками та селянством світу йде в бій проти єдиного всіх ворога — буржуазії — капіталістів, лихварів. І він стоїть на кордоні у Вас, чекаючи, що Ви зробите.

З ким ви підете: Чи з хижакіми світу чи робочим народом?

Ви, що стільки часу прагнули її—Ви зрозумієте хто Ваш ворог, а хто брат.

Уряди Голубовичів, Вітків, Петлюр які торгують працюючим народом, вони не можуть, а ні хвилини більш дурити Вас. Ви знищите їх!

Ви заберете в свої руки всю владу, ви станете під еден Червоний Соціалістичний стяг, щоби спільними силами роздушити всіх імперіалістичних окупантів що забирають Галичину в свої лабеті. Ви знищите весь гніт буржуазії разом з нею!

Годі рабства! Годі бутя на мотузці шарлатанів народу!

Всі, всі працюючі—за Соціалістичний радянський лад!

Всі під Червоний прапор Української Соціалістичної армії, прапор гасла комуї ізму т.т. знищення гніту над працюючими.

Кожна хвилина дорога!
 Кожен мент вагання—козир реакції.
 Геть з своїх рядів про окаторів!
 Влада працюючих хай панує скрізь!
 Хай живе диктатура пролетаріату та працюючого селянства!

Комітет Комуністичної Партії
 Східної Галичини і Буковини.

Гип. Наркомвоен № 1, Советская пл. № 3. Зак. № 1458-222

Doc. 330 Leaflet

Comrade workers and peasants of Eastern Galicia and Bukovyna

Source: Arkhiv druku

III-161 a
702

Хто справжній ворог української мови?

Підмісники панацього народу. Сином Петра і його посто-
лми, катріса аз то новому купцям шакрують Україну і Галичину,
котрі за наведичку ласку якої-б не було великої держави і всякий мент го-
тов в бруд ки-нути свою країну.

Ці самі негідники скрізь розповсюджують провокаційні чутки, ніби
то комуністи від радянської Влада утискує українську мову.

Цими провокаціями вже нікого не можна обдурити на наявній
ській Україні, де радянська влада гарно відома, але вони можуть ще
де-кого запаморочити в Галичині, де радянська влада виникла вперше.

Отже слухайте, робітники і селяне Галичини і розберіться самі до
війс: небезпека українській мові з боку галицької більшовицького утис-
ку, чи з боку дійсної петлюрівської зради?

В 1910 році, з першого свого виникнення на Україні радянська
Влада прокламувала, що в державних школах навчання провадиться на
рідній мові учня. Цього комісаріат освіти всея час додержувався і в
всичезнайшій більшості шкіл України навчання провадилось українсь-
кою мовою. Мільони примірників українських підручників і книжок вид-
вались на державні кошти. Українська культура у всіх її галузях корис-
тувалась підтримкою держави.

Що ж робив в цей час Петлюра?

Він розповсюджував по селах провокації що до Радянської влади,
організував бандитські залоги і повстаннями допоміг Денікіну завла-
сти всю Україну.

А цей Петлюрівський "Спільник" захопивши Україну, почав дійсно і на-
стоює утискувати Українську мову, цілком заборонивши Українську мо-
вою. Провадити навчання в державних школах.

Комуністи на чолі Червоної Армії міцним наступом звільнили Укре-
їну від білогвардійських денікинських банд радянської Влада знову при-
ступила до широчезної освітньої праці.

На користь української людності і звичайно переважно на українсь-
кій мові:

Doc. 331 Leaflet
Who is the real enemy of the Ukrainian language
Source: TsNB

Дорогі Товариші, Незаможники Київщини.

Зовнішні фронти усиллям червоної армії знищені, затихли.... Здавалося, що вже щаслива година настала для мирної праці в нашій змученій губернії.

Та довго виданим думкам не доводиться справдитися, гірка дійсність каже нам, що ще ми не можемо взятися за мирну працю для щастя наших дітей і всього чесного працюючого люду.

Чому ж так, що за сила зважає нашому мирному життю.

Ця сила—бандитизм. Це жорстока хвороба, з якою треба боротися знищити, бо далі вона нас знищить. Так стоїть дійсність в нашій губернії. Перший з'їзд комнезамів губернії виділив нас для праці в центральних губернських установах. Ми, ваші виборні, з великою надією в добрі наслідки взяли на себе цей почесний обов'язок допомогти радянській владі, допомогти незаможному селянству нарешті стати господарем всіх благ світу. А не гіршим досвідом ми переконалися, що занадто тяжко таї неможливо щось добре зробити, коли по губернії так квітне хвороба—бандитизм. Всі добрі почини влади—бандитами збиваються. Стогне від бандитизму незаможник, треба рятуватися. Треба всім вставати на боротьбу з лихом, з бандитизмом. Робітники міста голодують, хлібна розкладка не виконується.

Тому ми ваші обранці з закликом звертаємось до Вас незаможники—повстаньте на бій, останній бій з бандитизмом, з пануванням куркуля. Йдіть на допомогу радянській владі, всім її органам, що ведуть боротьбу з бандитизмом.

Годі дріжати, треба битися з бандитами.

Вважайте ж товариші, що ліпше спокій, чи вічне дріжання й страх від бандита.

Ми закликаємо вас дорогі товариші сміло вставати на бій з своїми ворогами.

Смерть бандитам, хай живе й міцніє радянська влада на селі.

Підписали: Івашин, Травяно С., Терещенко, Кравченко (Київськ. повіту), Лобко, Бабат, Бабенко, Мусиенко (Відоцрк. повіту), Шимренко В., Давидюк, Ищук, Химок (Бердичівськ. повіту), Засколета Д., Полежаєв З., Матула, Шинаренко (Звенигор. повіту), Христенко, Рощенко (Радом. пов.), Нагорний (Скирськ. пов.), Шеремет, Пивея, Глушко, Сивокоровський (Капівського повіту).

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО—КИЇВ

До незаможних селян Київщини.

Товариші! Білях трьох літ кровю своєю ми боролися Робітничо-Селянську Республіку, захищали свої фабрики, заводи та землю, боролися своє життя та долю, захищали своїх друзів та дочок від п'яних окаянних генеральських та отаманських бань, капіталістів, поміщиків. І наша напружена, героїчна, самовіддана озброєна боротьба на всіх фронтах проти отчаяної та міжнародної контр-революції дала нам перемогу, дала нам змогу заходитися тепер коло мирного будівництва народного господарства—робітників на фабриці й заводі, незаможному селянинові на трудовій ниві. Але тим часом, коли в Росії робітники та селянська біднота придумували гаята, спокійно беруться до мирної праці, нам на Україні ще й зараз доводиться вживати гармати й споростріли на фронті внутрішньому у себе в тилу проти вірного союзника Врангеля, Петлюри та польського пана, проти гаята. Гаята—є найгірший ворог робітника й незаможного селянина, гаята—найкращий друг усякої контр-революції, це він насправжні нам довів впродовж трьох літ революції що він допомагає Денікіну, Петлюрі, і польським панам у їхній боротьбі з Радянською владою. повстаючи в нас у тилу, разбиваючи ешелони червоних частей.

Він і цвині, після блискучого розгрому Денікіна, Петлюри й Балаховича не заспокоївся: організував нм банду *Махна*, Мордазевича, усяких *Марусь*, і иншої сволоти силкуються зірвати нашу роботу, нашу героїчну боротьбу, о холодом, голодом і заміднями. Тим часом, коли незаможні селянини робить усе для того, щоб нагодувати голодного робітника, робітник кладе всіх зусиль, щоб пустити в хід фабрика та заводи й дати все потрібне на село незаможному, гаята зриває продроскладу, з-за вугля обрізом забиває червоноармійця, міліціонера, продробітника й незаможного селянина.

Товариші! Білях трьох літ ми мусили всі свої сили—найкращі червоноармійські часті віддавати зовнішнім фронтам, і в нас бракувало сил для одночасової рішучої боротьби з гаятськими бандами у себе в тилу, але зараз, коли Червона армія покінчила з усіма ворогами на зовнішніх фронтах, вона рішуче й нешадно боротиметься з гаятам.

На Україні, як і у Росії треба с корінням знищити бандитизм, гаята треба поставити на коліна перед незаможним селянином—єдиним повновласним господарем радянського села.

Гаята треба розброїти, у гаята треба забрати лишки харчів та реманенту. Гаята повинен безперечно виконувати всі державні повинности.

Товариші! У квітні 1920 року Робітничо-Селянський уряд закликав вас незаможні до організації своїх комітетів, до об'єднання ваших лав для боротьби з гаятам, зараз, коли закінчено боротьбу на зовнішніх фронтах, ми повинні напружити всі зусилля для остаточного розгрому гаята.

Київський Губревком від вашого імені та від імені робітників оголошує початок боротьбу гаятасві Київщини. Для керівництва цією боротьбою утворено спеціальну Губернську Наряду, а також повітові, у розпорядження яких передано найкращі Червоні часті. Боротьба буде рішуча, планомірна та буде доведена до кінця. Київщина, колишнє велике кубло бандитаму на Україні, у найкоротчий час стане спокійною, чесною Радянською губернею, де розквітне мирна праця робітника та селянина.

Товариші незаможні! Київський Губревком закликає вас тілно скулчити свої лави та рука в руку с червоноармійцем, з робітником чесно битися з гаятам. Ми перемогли поміщиків, капіталістів та генералів. Ми повинні перемогти і селянського буржуа-гаята.

Державно-Видавництво
К и в

Голгубревком Київщини
Я Н ГАМАРНИК.

(Д.В.Н. Київ). Київ, 3-тя сов. друкарня.—15000

119
12
8

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Спільно боронімося від наших ворогів.

Уже скільки раз свої й чужі пани намагалися одняти у селянства землю, повернути свої старі права, їздити верхи на біднякові. І Петлюра з німецькими генералами і царський посіпака Денікін, і знову Петлюра з польськими поміщиками і всякий раз приходила на село сила, котра нищила ворогів, прогонила їх геть. Що воно таке за сила, хто ті люди з рушницями, що так старанно борються трудове селянство?

Не трудно вгадати: то комуністи більшовики. Це робітники с фабрик та заводів великих і малих городів.

Вони перші повстали в 1917 році, скинули царя Миколу Кривавого, 25 жовтня скинули правительство кадетів, меньшевиків та есерів на чолі с Керенським, допомогли навки селянству взяти поміщицькі, царські та церковні землі.

Городські робітники весь час не покладають рук, не випускають рушниці з рук—борються революцію.

Багачко вже їх покляло свої голови на широних ланах України; їх семьи голодають, а по сєдах багатії самогонку гонять.

Розсудимо-ж, де правда тут?

Як же це воно так, що найщиріші спільники бідного та малозаможного селянства городські робітники голодають?

А так того, що бідніше та малозаможне селянство на сором не йде на допомогу робітництву, гне спину ще й досі перед куркулем, слухає його брехень на робітників, словом дозволяє куркулеві коверзувати собою.

А цьому б вже час, здається, не бути; треба зорганізуватися бідному та малозаможному селянству й спільно з городськими робітниками боротися з ворогами волі.

Треба знесилити куркуля, заставити його так-же працювати, як і всіх.

А для цього потрібно у його одібрати всі лишки хліба, лишити йому стільки, скільки необхідно для прожиття.

Біднякам та малозаможним треба об'єднатися в комітет незаможного селянства, встановити на сєді свою диктатуру.

Городські робітники приходять вам на допомогу.

Хай-же і малозаможне селянство допоможе Радянській владі зміцнитися, щоб ніяка сила вже нас не подолала.

Нам всім робітникам і біднякам селянам треба мати хліб. Помітайте, брати, селяно, що коли робітники й надалі будуть голодати, то ворог може ще повернутися, одібрати землі й фабрики, не буде кому їх одвоювати.

Не слухайте ж куркулів, об'єднуйтеся в спільні лави з городськими робітниками й добивайте поміщиків-капіталістів.

Трудове село муєнті тісно об'єднатися з трудовим городом.

Тоді Радянська влада буде сильною, село буде мати й праці, і візь, і газ і все.

А тому добуваймо хліб, заводьмо свої хлібні склади, годі моритися багатіям.

Нумо-ж спільно боронитися проти наших ворогів.

Відділ Друку й Пропаганди
Київ, 1920.

Найвський Комітет Н. П. [6.] У.
Відділ роботи на сєлі.

Doc. 334 Leaflet
We together defend ourselves from our enemies
Source: TsDAHO

В
253 | Б. 23

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

Бандиты „повстанцы“

Бандиты махновцы именуют себя повстанцами. Повстанцами против рабоче-крестьянской власти, против красной армии, против власти трудящихся, против устройства трудовой новой жизни, против всего того, что так дорого досталось рабочим и крестьянам.

И может ли рабочий и крестьянин против этого восставать?

Нет. Могут восставать только враги трудящихся — золотопогонная рота, петлюровские приспешники и просто разбойники-бандиты.

И вот эти то «повстанцы» шлют воззвания красноармейцам, доблестным бойцам, защитникам трудящихся.

Но подлы их воззвания.

Золотопогонные приспешники-бандиты говорят, что не издеваются над красноармейцами, что они их друзья и примут в свои ряды.

Какая подлая ловушка! Чаплинская группа войск — недавно хоронила троих товарищей с бронепоезда „Победа или смерть“ зверски изуродованных бандитами махновцами в с. Ново-Михайловке. В Ново-Николаевской волости эти разбойники-махновцы варварски напали ночью на спящих 17 человек товарищей и зверски порубили их, выбросив трупы; На станции Зайцево бандитами махновцами мерзко и безчеловечно было зарублено шесть безоружных красноармейцев, везших своим товарищам провиант. В районе Ореховской вол бандитами махновцами зверски растерзано несколько безоружных красноармейцев, везших на водопой лошадей... Десятки случаев разбойничих нападений на защитников трудящегося народа — красноармейцев ярко характеризует бандитов махновцев, генеральских повстанцев. Красноармейские жертвы павшие от злодейской руки махновцев — вызывают к беспощадной мести товарищей по оружию и крестьян, благополучие которых защищает красный воин.

Разгул бандитов — не имеет пределов дерзости.

Они смеют еще призывать в свои разбойничьи черные ряды славных красных бойцов.

Красный борец знает кто заносит ему нож в спину; он уничтожит паразитов трудящихся — бандитов махновцев.

Селяне — должны помнить, что красному бойцу нужно помочь изловить, уничтожить бандита, старающегося грабить наш тыл, разрушить наш транспорт, советские аппараты, стремящегося помешать посылке хлеба на фронт и бойцов в ряды красной армии.

Бандит любит безвластие — и он стремится уничтожить власть даже рабоче-крестьянскую. Ведь власть рабочих, трудящихся не может терпеть паразитов, значит паразиты, бандиты-махновцы против такой власти.

Грабь, разрушай, уничтожай — вот их излюбленное.

Но, щалишь! Красноармеец, защитник своей власти — не даст ее ни генералам ни помилует паразитов — бандитов жалящих безвластия. Он беспощадно расправится с этой дрянью. Он навсегда очистит села от бандитизма. И крестьянин ему поможет, тот крестьянин который запуган, терроризирован и стонущий под насилием бандитов.

Так скорее же уничтожим эту сводоч. Скорее покончим с бандитами махновцами и направим наши мощные удары в грудь дерзкого золотопогонника начавшего действовать против рабочих и крестьян.

Смерть золотопогонникам!

Смерть их помощникам бандитам-махновцам!

Июнь, 1920 г.

Политический юванфронт

Doc. 335 Leaflet
Bandits "Insurgents"
Source: DNAB

Не треба нам Махновщини.

Робота махновських громилів, палючків приносить великі шкоди селянському господарству.

Мирна людність повіту, в містечках, селах та волостях переживає махновський терор та наругу. Кожного дня приходять вісті про численні жертви махновського насилля.

Банди грабіжників під керуванням Махна бродять по повіті люту розправляючись з людністю, яка не бажає слухатись бандиських наказів руйнуючих господарство.

Махновські банди виганяють скотину, насильно мобілізують молодь та забирають з собою, накладають контрибуції, розстрілюють тих, що не слухаються. Вирізують цілі мирні сім'ї.

Повіт починає стогнати під катівською рукою злочинного бандита.

Нахабність Махна безмежна. Його шайки-неначе вовки, ніччю бродять по Олександрівським повіті, винохують дубичу, забирають те, що не лежить міцно, облизують криваві губи та тріщать баньки на спокійні мирні села та містечка, де так гарно, можна пограбувати.

Щоби самих себе забезпечити, працюючі маси, які вже перенесли на своїх плечах всі „розкоші“ махновщини, повинні самі з'організувати боротьбу з бандитизмом та напружити всі свої сили, щоб знищити його банди.

Книємо клич по всьому робітництву та неможному селянству: „Держи Махна! Лови Махна! Всіх бандитів нівеч та злодія, які нарушують мирну працю“.

Всі селяне на боротьбу з Махновщиною! Оце наше гасло, наш заклик до всіх селян, до всіх хліборобів.

І не кинем боротись з махновщиною до тої пори, аж доки не придушимо цю гадюку, яка повзе по наших порогах та дорогах та непокоїть наш мирний селянський труд.

11 червня 1920 р.

Політсекція організації.

Doc. 336 Leaflet
We don't need the Makhno regime
Source: Arkhiv druku

Кому страшні комуністи? 14202

Ось уже третій рік, як ведеться шалена завзята боротьба за всесвітнє визволення трудящихся.

Уже третій рік, як цвіт пролетаріату саме рішучий і революційний—комуністи ведуть цю пекельну боротьбу. З самої гущавини народу вийшли вони і ведуть нас до сонця, про що віки мріяв бідний люд в темряві кривди і страждань.

А під тим сонцем нема ані пана ані хлопа, уєї рівні, кожний працює по своїм потребам, немає влади чоловіка над чоловіком, а є тільки влада людей над природою.

„Хто не робить—той не їсть!“ так сказали робітники города і села і під проводом комуністів проводять ці золоті слова в життя.

Кому ж страшні комуністи? Хто ж злякався такого гасла. Та вони страшні поміщикам, у котрих Радянська Влада одібрала землю й маєтки і віддала все це трудящимся, віддала тим, кому воно по вічному праву належить.

КОМУНИСТИ СТРАШНІ КУРКУЛЯМ, бо

ім вони не дають обдурювати бідніших селян і на їх виїзджати не дають ім безкарно грабувати нарід,

КОМУНИСТИ СТРАШНІ буржуйській інтелегенції, усім тим писакам, що чорносотенними помиями друкованої брехві обливали душу народню і туманили годови робітникам та селянам солодкими похвалами ладу, котрий лише й тримався на кулі та нагаю, на темноті народній.

КОМУНИСТИ СТРАШНІ ВСІМ ТИМ ЛЮДЯМ, для котрих труд—смерть, котрі ніяк не можуть звикнутись, що раніше „бидло“ стало тепера господарем життя і дає місце в своїх рядах тільки тим хто, чесно працює і чесним трудом здобуває собі шматок хліба.

Комуністи страшні тільки тим п'явкам та паразитам, що віки сосали соки й кров з народу і на кістках кращих синів пролетаріату будували своє звіручещастя.

Для всіх цих похороним дэвоном звучать вогнисті слова радянської влади **ХТО НЕ РОБИТЬ, ТОЙ НЕ ІСТЬ.**

Doc. 337 Leaflet
Who is afraid of the communists?
Source: Kharkivsky istorychnyi muzei

Українська Радянська Соціалістична Республіка.

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Нащо нам потрібні Комітети Бідноти і як їх організувати.

Упорядкуйте Комітети Бідноти! Поспішайте з цією справою! Голодне кміче село на селад, у волостях та повітах Робітничо-Селянська Влада на Україні. Вона хоче врятувати народ од тяжкого голоду. Не лишиться, а головне, вона хоче врятувати народ од тяжкого голоду. Ця праця важка і довга. Щоб кутчі та пастулище її зробити, сільська біднота повинна узятися за руки й допомогти й собі й своїм голодуючим братам у місті.

Що потрібно мійському робітничкові перш за все?—Хліб та овочі, всі продукти, які виробляються селом.

Що потрібно селянинові, після хліба, перш за все?—Мануфактура та мило, цукор, гас, сіль і т. д., а також сільсько-господарські знаряддя,—речі, які виробляються містом.

Щоб задовольнити цю потребу, Радянська Влада бере всі ці речі в містах на облік (учот), віднімає їх у крамарів і спекулянтів, лагодить їх для села.

Треба в селі замість того приготувати хліба.

Але що ж головним чином перешкоджає Радянській Владі одержати сільські продукти, щоби нагодувати робітників та селян, котрі не мають хліба?

— По-перше, повна неможливість без допомоги самої сільської бідноти відшукати й визначити кількість продовольчих запасів, які сховані селянами-гнитаями, селянами-дуками; по-друге, кепсько й те, що нема кому хліб розділити справедливо. Уперед треба визначити кількість хліба—це правда. Ну, а хто ж його паювати потім буде? Мало гляду ма ти хліб і давати його не тому, хто дійсно потребує його.

От через те то й потрібно селянам на сільських та волосних зборах вибрати з числа бідних, завзятих та чесних мешканців найбільш—по п'яти, найменш—по три чоловіка, і утворити з них Комітети Бідноти, щоб ці Комітети взяли до своїх рук облік та поділ зайвину хліба, які ще є.

Не дарма, звичайно, треба давати цей хліб і не за такі ціни, як при гетьмані та Петлюрі, а за ціни подвійно більші. Частина хліба йде на міста селянам, які його не мають. Разом з тим Комітети мають право робити знижку тим з бідних, котрі,—по відомостям, які має Комітет,—не можуть заплатити по встановлених цінах. Решту хліба Комітети повинні передавати Радянській владі для міста, а Радянська Влада передасть Комітетам речі мійського виробництва для села.

Всякому також відомо, що в селі є й глнтаї—крамарі, які торгують речами мійської промисловости, та спекулянти, які продають ці речі за збільшені ціни, котрі неприступні не тільки селянській бідноті але й середньому селянству.

Так от, Комітети Бідноти потрібні ще й для того, щоби зробити нешкідливими цих маклярів, які набувають гроші на народньому лихові. Щоби допомогти в цій справі, щоби мати можливість доставити село те, в чому воно має найбільш потреби,—Радянська Влада вже взяла в містах на облік мануфактуру й інші речі першої необхідности. Комітети ж селянської бідноти з свого боку повинні одержати ці речі в змінку на хліб і знову-таки справедливо поділити їх по твердих цінах. А для того, щоби дійсно все робилось справедливо, щоби не було помилок та зрад,—Комітети повинні заздалегідь установити ступінь потреби кожного з своїх селян і скласти подільні списки на хліб, на речі першої необхідности, а також і на сільсько-господарські знаряддя.

Радянська Влада розуміє потребу селянина, і в його інтересах і в інтересах усіх трудящих хоче збільшити виробництво села. З цією метою вона посилає селянам сільсько-господарські знаряддя та машини задля громадської обробки полів прибрання врожаю. Замідування ж усієї справи Радянська Влада також доручає самій бідноті.

Все це добре, свіджете ви нам, але як же забезпечити селянам вибори в Комітет від тієї глнтаї та дуків? Та дуже просто. Ні в якому разі не припустити на збори селян-глнтаїв, дуків, які мають зайвину хлі-

ба й інших продовольчих продуктів, а також тих, що мають які-небудь торговельно-промислові заводи, або тих, що користуються найкращою працею для того, щоби торгувати хлібом. Всі вони безумовно не мають права ні вибирати, ні бути вибраними в сільські, волосні та повітові Комітети Бідноти.

Якщо ж такі особи випадково будуть на зборах—треба їх негайно усунути.

Чому ж потрібні не тільки сільські, але й волосні та навіть повітові Комітети Бідноти? Та тому, що всяка справа краще ладиться, коли вона доведена до кінця. Буде мало користі, коли в одному місці налагодиться правильний облік хліба й заміна його на речі, які доставляються містом, та справедливий поділ, а в другому—все лишиться по старому. Тоді знову вийде нерівність і нелад. Крім того, якщо в селі, припустимо, біднота з'організується, а у волості ні, то волость буде втручатися в справи сільських комітетів і ставити їм перешкоди. Інша річ, коли за прикладом сільських виникнуть і волосні комітети, котрим перші для порядку й будуть підлягати. Для цього потрібно тільки, щоби кожне село дійної волости послало на волосні збори, котрі виб'ють волосний комітет бідноти в кількості не більш семи й не менш п'яти членів,—по одному представникові від десятот виборців.

Щоб усі комітети, сільські й волосні, погоджувалися відносно своєї діяльности та мали зв'язок один з одним, а також для того, щоби розповсюджувати їх працю на цілі повіти, потрібні й повітові Комітети Бідноти.

Вони вибираються на з'їздах представників сільських та волосних рад. Тут треба бути особливо обережними та обачними, через те що Повітовому Комітетові довіряється Радянською Владою більш хліба й товарів для поділу, а значить і запитують з нього більш.—Потрібно не забувати, звичайно, що всі комітети підлягають Радянській Владі й повинні за відповідальність ставити за виконанням усіх директив, усіх розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України. В усюмо ж, відносно продовольчих справ, їти за наказками Народного Комісара Продовольчих Справ. Так що розподіл хліба, річей першої необхідности та сільсько-господарського знаряддя робиться комітетами не так, як кому заманеться, а до ладу, як цього вимагає Народний Комісар Продовольчих Справ. Щоби легше було давати знати Комітетам Бідноти, як усе робити до ладу, Народний Комісар Продовольчих Справ має своїх службовців по губерніях. Ці службовці оголошують комітетам усі накази Комісара й дають відповідні приводи.

Якщо виникнуть які-небудь непорозуміння, то Комітети Бідноти повинні звертатися до Продовольчих Відділів повітових та губернських виконавчих комітетів Рад, а в особливо важливих випадках—в справі розподілу в Народний Комісаріат Продовольчих Справ. Зі скаргами на неправильні вчинки Рад—в Комісаріат Внутрішніх Справ; по земельному питанню—в Комісаріат по Земельним Справам.

Так що, закликаючи до організації Комітетів Бідноти, Радянська Влада піклується за інтереси селян і за голодуючих робітників у місті. Допоможіть же її, допоможіть самі собі, допоможіть своїй батьківщині одобути дійсно нове життя, де не буде гнобителів і пригноблених, глнтаїв і спекулянтів, голоду й злиднів, а буде справедливість, рівність і порядок, де буде все для всіх.

Організуйте Комітети Бідноти. Будуть вони,—буде напевно новий соціалістичний лад,—не дозволить бідній сільській капіталістан володіти народнім майном для себе, а не для всіх—будуть істакити, щоб усі працювали, щоб ніхто не верховодив без ладу, і знати будуть напевно, хто справді відчуває потребу, а хто тільки уває, що відчуває потребу, хто в нині—а бідлякани—а хто проти них.

А не буде Комітетів Бідноти,—переможе народ глнтаї та спекулянти, переможе й лихо—не бути тоді соціалізму, не бути й щастя народньому.

Народний Комісаріат Продовольчих Справ
України.

Doc. 338 Broadsheet

Why we need Committees of the Poor and how to organize them.

Source: Kharkivskyi istorychnyi muzei

Doc. 399 Leaflet

Whoever does not want the landlord-torturer must deliver their grain

Source: Arkhiv druku

Що робиться у місті.

Товариші селяно!

У Радянської влади, у революції, у трудового люду дуже багато ворогів. Зараз вони загнані в підпілля, приталились, і в дожиданні кращих часів, сичать і лютують, по всякому брешуть на Радянську владу.

Особливо вони норовлять вбити в пантелику іменню вас, селяно.

От і зараз. У місті робітники взяли буржуїв та капіталістів за горлянку — а по деревням повезуть чутки одна другої дурнице й брихливійше.

Правда ж ось в чому.

Буржуй живучий, як кишка. Ограбувавши робітника й селянина, він накопив безліч грошей і тепер на ці гроші спекулює, здирає з трудячогося сімде вять шкур.

Е у місті крам, — мануфактура, мило, сирники, обув та инше? Мало. Куди ж усе подівалось? Буржуї поховали.

А деревня сидить без краю, а Червона Армия роздячена і боса; а хорі і ранені в шпиталях валяються як собаки, без простинь, без лікарств, без шила. Стогін іде по всьому краю.

От Радянська влада й порішила полапати буржуїв, зробила повальні труси. Що ж оказується?

В одній квартирі двійний пістолек, а там на десятки мільйонів карбованців мануфактури та ниток. В другій — пуди дрібних грошей. В третій — золото заховано та цілісенські ящики лікарств. І по всім квартирам великі запаси білизни, оджі, обуві, пальт, посуду та иншого добра.

— Ні, сказала Радянська влада, цього ми вам буржуям не залишим. Все це повинно піти на робітників, селян та червоноармійців, — в больниці, в аптеки, на склади, в дитячі сади, щоб трудячийся чоловік не мерз та не гнів у гразі.

Всьому, що відбирається ведеться строгий учіт. Украсти на сторону неможливо. Особа комісія, з самих надійних, з самих певних товаришів відає всим цим ділом, приймає розпреділяє.

Поки узятю від грабіжників-буржуїв на два міліярди карбованців великого добра. Два міліярди, це означає дві тисящі мільйонів — на ці гроші можна три місяці вести усю совітську роботу в Одеській губернії. А обшукана тільки незначна частина міста та й найшли далеко не все.

От що робиться зараз у місті.

Все це на користь трудягомуся народу — на вашу ж користь, селяно.

І ви повинні підтримати словом і ділом цю війну з хижанами-буржуями, котрих треба бити не по голові, а по карману.

Відавництво Губвідділу Друку, м. Одеса, 1920 рік.

Віддана Губнедатою, Одеса 1920 рік, № 785.

Типографія промисл. кооператива „Печатник“, ул. Карла Маркса, 8, 3000 з.

Doc. 340 Leaflet
What is happening in the cities.
Source: Arkhiv druku

Що робить Червона армія для селян і що селяне мусять робити для неї?

Отаман Петлюра запродав Українські землі польським поміщикам: польські білогвардійці посунаються на нас, щоб повернути собі ікзноміі

Кияві Потоцькі, Браніцькі з своєю челядью вже готуються до вильду на Україну. А в допомогу їм Петлюра з добровольців денікинських подарував жандармерію. Петлюра такий мастак, що російських чорносотенців в мент переробів у щирих українців.

Контр-революція всіх національностей об'єднується проти робітників та селян України.

Хочеться панам контрбуццій з нас, та Червона Армія не допускає, вона нищить польську шляхту.

Червона Армія боронит наші землі від поміщиків, голод її неї нужди фронту переносить, нескредаввшись.

Червона Армія обороняє трудящого люду.

Червона армія не пускає польських поміщиків на наші лани.

Щож пованни робити селяне для Червоної армії.

Не мусять селяне, тепер байдукувати, бути байдушими, до нужд своєї оборонниці.

Справа ясна; всі злібни несити зброю—негайно в лави Червоної армії; організуватися в червоні повстанці й вилловлювати бандитів, допомогачів польської шляхти.

Петлюрівські отамани-агенти не сидять—воях провадять свою кайнову роботу, вербуючи кулачню в свої банди.

Червона армія голодна, вона не зможе довго встояти проти гонимих магнатів; Червону армію селяне мусять нагодувати.

Всі дилки хліба й другої їжі до Червоного фронту негайно отправляти!

Горе буде нам, коли ми не нагодуємо Червоних наших героїв. Селянини! Червона армія одбирає у поміщика лани—твій обовязок її нагодувати.

Хто не дає хліба Червоній армії, той зраджує революції, той допомагає польській шляхті.

Червона армія вигнала поміщиків з України. Селяне! не пускайте панів, допомогайте Червоному фронтоні.

Всі і все для Червоної армії!

Хай живе Червона армія—захистниця трудящого люду!

Хай живе робітничо-селянська Україна!

Смерть панам!

*Селянський Відділ при Центр. Ком. Комуністичної
Партії України в районі розташування XII армії.*

Doc. 341 Leaflet

What does the Red Army do for peasants and what must peasants do for it?

Source: Arkhiv druku

ТОВАРИШІ СЕЛЯНЕ!

Страшна язва роз'їдає діло робітничо-селянської України.
 Ця язва — бандитизм.
 Шайки бандитів, відбившихся від чесної роботи, звикших до легкого розбійничого життя, огнем і мечем руйнують Україну.
 Хто в цих бандах?
 Золотопогонні добровільчі офіцери, решта добровільчої падаля, решта Денкинів розгромлених славетного червоною армією.
 Хто такий атаман Тютюнник?
 Офіцер білого генерального штабу, наймит царського генерала-шибеника.
 Хто такі бандитський «батько» Шепель?
 Жовто-блакитний полковник армії зрадника Петлюри.
 Всі ці атамани та «батьки» — каїнові діти, агенти, зародні катів, агенти білої черні.
 Як що ви, селяне, не забули знущань добровільців, як що на спинах ваших горять ще шомполи австро-германців, покликаних на Україну зрадником Петлюрою, схопіть за горло бандитські шайки, розбийте голову бандитській гидрі.
 Хто йде в ці підлі шайки?
 Сміття деревні, дикі головорізи, одурманені самогонкою, отруєні парами вина і крові, «отрутою зеленого змія».
 Залізною рукою треба вимстити те сміття з Української деревні. У ці шайки йдуть кулаки, куркулі, виступаючи проти ненавистних совітів, проти влади трудових селян, влади бідноти.
 Коли ви, селяне, хочете вдержати землю і волю, відберіть зброю у кулаків, гоніть розбишацькі зграї геть.
 Що вони роблять, ці темні озвірілі свори «забувених бандитських голівоньок»? Пожежі, погроми, вбивства, грабунки та насилування над мирними трудовими жителями. Ось ганебні, криваво-брудні діла їх.
 Селяне, коли не хочете свого жаху, передавайте озброєних негідників в руки Радянської влади.
 Верхи на конях, забораних у селян, випряжених у полі з борони або сохи, вони їздять по селам, різуть, грабують, топчуть і палять трудові ниви і пашні.
 Вони підбивають неразумних селян на преступні повстання проти радянської влади, проти революції, проти уміраючих у муках голоду городських робітників.
 Чесні селяне, бійтесь їх обману, бійтесь провокації.
 Кам'яною горою стійте за владу робітників та селян.
 Бандити руйнують залізницю, портьють паротяги, ломають вагони, знімають і зривають рельси, вони добивають гибнучий транспорт, залізницю, без котрих трудові Україна не пусте в рух фабрики та заводи, не получуть хлібу, ситцю та гвоздів.
 Коли ви, товариші селяне, хочете добитись відродження фабрик та заводів, оживлення чугунки, зі зброєю в руках ловіть бандитів, знищуйте і допомогайте червоній армії розправлятися з ними.
 Чорні зграї погромщиків і розбишак роблять набіги на червоні города і села, тор-мозять налагодити гарне і правильне життя і установити тверду пролетарську владу.
Селяне, во ім'я ваших інтересів прогоніть розбишак, добий-тесь організованого кріпкого порядку на Україні.
 Червона армія бореться з бандитами, кличучи селян на виступлення проти радянської влади, але для червоних військ це діло не легке. Коли налітають червоні орли на чорні бандитські воронячі зграї, вони похлихо розбігаються і ховаються.
 І тільки самі селяне, зміцнивши свої революційні ряди, збудувавши залізниці, можуть передовити і перебити бандитську свору.
 Селяне, темну ніч, ідний туман розстиляють огортілі півні сотні по радянській Україні.
 В цій беспросвітній темряві і млі гине революція, гине земля і воля селянська.
 Селяне, розсійте цю ніч, непохитною стіною отогніть радянську владу проти бандитів і їх покровителів — польських панів.
Поможіть Червоній Армії боротись з бандитами і польською шляхтою і установіть революційний лад для мирного соціалістичного будівництва.
 Усі, як один проти шайок насильників.
 Нема їм місця на Совітській Українській землі,
 Хай живе робітничо-селянська влада!

Doc. 342 Leaflet
 Comrade peasants!
 Source: Arkhiv druku

Командуючий Північним фронтом повстанських сил на Правобережній Україні

Юрко Мордалевич

перейшов на бік Радянської Влади.

Вважаючи працювати для соціального і національного визволення трудящого українського народу на початку революції П. У. С. Р. З захопленням молодого українця з ризиками надії на світлу будучину пригнобленого народу, вважав шляхом, визнаючим партію. Не маючи достатнього досвіду, щоб орієнтуватись у політичних питаннях нашого народу, я більше довірявся в цій справі досвідці і авторитетові наших проводарів, що репрезентували в той час український рух. Був я членом Київської групи П. У. С. Р. Однак, перебування на далекому румунському фронті і 6 місяців заслання в Брест-Литовському під час гетьманщини послабили мій зв'язок з партією і я став швидко прихильником, ніж дисциплінованим членом партії; на далі ж обставини склалися так, що в своїй роботі я не міг, точно додержуватись директив партії. Вже після організації проти-денікинських повстань зв'язку з партією, що вийшли да складу повстанських комітетів, я не мав. Проте ці ідеї гасла зафіксувались у мене надовго і відіграли величезну роль в подальшій діяльності. Я почував себе, так би мовити, морально зв'язаним з П. У. С. Р., додержуючись надалі її принципів і позицій. Але життя перепередило мене: одірваність від впливових товаришів була причиною того, що я залишився в її жності з старими гаслами. Збіг деяких обставин загально-становище в мійому нелегальному оточенні затримувало мене на ворожих комуністам позиціях майже до останнього часу і довело мене до неспівомних помилок. В сучасний момент, коли багато моїх товаришів стало на платформу об'єднання і солідаризації з комуністами, коли в особі Радянської влади і Червоної армії вони відчували велику стихійну силу з широким розмахом, завданням котрої є—викувати прекрасну будучину для робітника і селянина, коли вони цілком змінили свою орієнтацію і рішуче відкинули ставку на дипломатичне загравання з західно-європейською буржуазією, ізольований від них, я ще провадив далі свою діяльність, не розуміючи гаразд, що моя стежка веде не туди, куди я хочу. Мене втомлювала тупість і застій тих, що були навколо мене, я задихався в волючому болоті сільських традицій і індивідуалістичних власницьких інстинктів. Ідея соціалізму з своїми проявленнями давно вже притягала мене до лав борців комуністичної революції, але опозиція і індиферентизм села, а також острах бути відірваним від мас і не зрозумілим для них затримували мене на старих позиціях. Проте, вже рік тому, я почував потребу глибоко помислити над своїми відносинами до революції, перевірити свій світогляд. Політична література і, нарешті, процес Голубовича допомогли мені орієнтуватись по-новому і зрозуміти всі помилки, а жива революційна думка не злякалась образу покінчити з відсталими старими принципами. Зараз я рішуче стою на сторони комуністичної революції через такі міркування: моя минула тактика мимоволі вела до панування капітану і нашої такої системи боротьби проти баганця безуміння, буде використовуватись контр-революцією. Б мислю, свідомо, чи не свідомо, я все ж таки

вважав себе революціонером і випредали своє діяльність в міру того, як блукав на українському селі з його деякими надстрійками. Тоді я бачу, що це була орієнтація на демократію є дуже недостатньою для справи визволення трудящих мас, як за минулих, так і за сучасних ситуацій, нею навіть користувались інші класові вороги. Крім того, ми виважились з іншою революціонерів, але з „розбитим коритом“. Одне, залиша потріба змушує до висновку, що революціонер не може додержуватись курсу на село з його „селянською“ інстинктивністю, з його дрібно-буржуазними і власницькими інстинктами. Не можна змагатися за те, щоб встояти на золотій середині, якої не може бути в умовах непримиримості класових інтересів. Жаль часу й марної праці. Довелось би знову братись за спільну роботу. Безумовно, повна емансипація пролетаріату є неможливою без співчуття села, а минулої вікової психологічної традиції села не подолати шляхом примусу. Але рівнячись на село, помилиться кожний так, як помилився й я. В кращим випадку, він стане на точку замерзання, в гіршій — опиниться в паузях капіталізму.

Взагалі, причиною моїх виступів проти комуністичної революції на Україні було: по-перше, саме головне—опозиція і індиферентизм мас до її завдань; по-друге, мій національний максималізм. З своїми націоналістичними тенденціями я покінчив образи, як тільки став на шлях соціального максималізму. На позицію соціального максималізму я став через такі міркування: те, чи інше відношення неспівомних мас не є аргументом проти ідеї комунізму, яка, безумовно, випливає сучасній революції людськості і котру не можна здійснити цілком без примусу, в міру того, як індивідуалістично власницька воля селянства суперечить підвалинам комунізму, і в міру того, як класові інтереси є непримиримі. Мораль ця ґрунтується на рівності кожного з усіма і повинна заступити місце моралі, що виправдує гніт і експлуатацію. Одне, зрозумівши, с погляду соціальної революції, фактичні помилки в минулому, я рішуче змінюю: вороже відношення до радянського будівництва, на приязне і свідомо перехожу той рубикон, котрий поділяв нас на ворожі табори. В такій, відшкоропійній, трансформації нема нічого дивного. Я особисто давно вже покінчив з старими основами громадського життя і тією культурою, котра нас виховала.

Минулий моральний і юридичний клас мас для мене не має ніякого значення. Ще ж до комуністичної революції, то суперечить її прекрасній ідеї може тільки мимовольна вопітка. Я вважав її лише передчасною. В цьому і полягає вся трагедія мого сучасного становища. Зараз вважав свою обов'язковою свідомо задати громадянам при змуду свого політичного світогляду і про бажання об'єднати спільно з Радянською владою.

Ю. Мордалевич.

10 червня 1931 р.

Всеукраїнське Державне Видавництво „Харків-Кіровоград“, 1931 р.

Д. В. П.—Перша Радянська Друкарня в Харкові.

Doc. 343 Leaflet
Iurko Mordalevych has come over to the Soviet side
Source: Arkhiv druku

264

Пролетарі України, єднатесь!

ПАЛАТА

Що кажуть про петлюровщину колишні петлюровці.

Голубович (бувний Голова Ради Міністрів за Центральною Радою).

— Ми визнаємо неможливим йти колишнім шляхом, визнали необхідність боротьби з повстаннями, визнали необхідним працювати вкупі з Радянською Владою.

Петренко (член Центрального Комітету Української партії соціалістів-революціонерів).

На питання, як я дивлюсь на повстання, я відповідаю.

— Я осуджую їх, я солідарний з Радянською Владою яка озброєною силою бореться з ними.

На питання, чи згоден я боротись з повстаннями, я відповідаю:

— Так, я згоден боротись з ними словом і ділом.

Лизанівський (бувний петлюровський міністр кабінету Мартоса).

— Ми оцінили відповідним чином свою попередню діяльність, і стали на шлях Української Соціалістичної Радянської Республіки.

Сиротенко (бувний військовий міністр Петлюри).

Діяльність моя була помилковою, і вона багато шкоди наробила українським робітникам та селянам.

Ярослав (член Центрального Комітету Української партії соціалістів-революціонерів).

Я категорично заявляю, що ми пірвали з повстанським рухом і петлюровщиною на завше і ганьбимо рішуче як минулий повстанський рух, так і сучасний.

Всяке намагання з боку петлюровщини що до відновлення У. Н. Р. і всяку иншу комбінацію за кордоном ми рішуче осуджуємо.

Політуправління К. В. О.

ЛИСТ ДО БАНДІТІВ.

Пити цього листа не до справжніх бандитів розбійників з великого шляху, не до націоналістів-шовіністів куркульського і контр-революційного стану, не до тих, що відомо виступають проти Радянської влади — влади робітників та селян, не до тих, що згубили честь і совість і зробились дійсними бандитами-розбійниками, а звертаюсь я з цим листом до тих нещасних моїх товаришів, котрі по своїй неосвідченості, по якомусь непорозумінню попали в гурти бандитів, відкинь втік, узявши її Каїнову роботу.

Тепер не раз бере мене великий страх, як тільки згадаю про ті ганебні діла, які я робив і які ви робите й досі. Чим можна оправдати такі злочинства, як вбивство невинних людей, будь то жиди, комуністи, червоноармійці та інші:

1) Що винні вам бідні жиди, що ви їх вбиваєте, хіба тільки те, що вони родились жидами, а не татарами, або поляками. Для нас богатай жид, поляк, українець чи російський одинаковий ворог і з ними треба боратись, а бідняк, якої б він нації чи віри не був, наш брат і товариш.

2) Що винні вам комуністи, хіба тільки те, що вони енергійно борються зо всіма ворогами працюючого люду і бажають зробити всіх людей багатими, вільними і щасливими. Правда, що під машкарою комуніста і ноді трапляються різні злочинці, грабіжники, но Радянська влада таких зрадників страшенно карає.

3) Що вам винні червоноармійці, ті революціонери, що своєю кров'ю здобули нам і землю і волю.

4) Нарешті, що вам винні члени ревкомів та комсомолів, пох люди-бідняки, вибрані своїми односельчанами стояти на охороні революції і захистити бідний народ від богатеїв-куркулів. Загалом ви боретесь проти Радянської влади — влади робітників та селян. Кидайте цю ганебну роботу, досхольтесь до домаш, та берітесь за мирну працю і цим спокотуете свою тяжку вину. А ще краще зробіте, як видаєть Радянській владі своїх ватажків, тоді нікому буде морочити ваші неосвідчені голови.

На послідок пам'ятайте, що Радянська влада тяжко покарала всіх своїх сильних та організованих ворогів — Деникіна, Колчака, Петлюру та інших, а з маленькими бандами вона теж справиться. І горе буде тому, хто не кине за часу цього ганебного діла і не вернеться до мирної праці. Всім явившимся по своїй волі, буде все прощено, Радянська влада карає тільки справжніх злочинців, а заблудлих і покающихся милує.

Снажить же, товариші, так:

Геть бандітизм!

Геть зрадників-ватажків!

Хай живе мирна праця!

Хай живе вільна, Радянська Україна.

Бувший бандит Степан Швачка.

Полтава-Пущка. Зад. № 8—10.000 шт.

БАНДИТ—ОСЬ ДЕ НАШ ВОРОГ.

До робітників й селян усієї України.

Відозва 5-го Всеукраїнського з'їзду Рад Робітничих, Селянських та Червоноармійських депутатів.

Бандити працюють на генералів і капіталістів.

Робітників і селян! Розбиті силітними силами робітників і селян білогвардійські генерали і міжнародні грабіжники роблять останню спробу для здійснення своїх злочинних намірів, після того, як їм не вдалося нас перемогти на диспетерській полі. Вони намагаються шляхом утворення бандитських ватаг, наділяючи їх різними отаманами, батьками і бувшими білогвардійськими та жовтобланкетними старшинами зривати в середині Радянську владу.

Вони користуються підтримкою сільських куркулів, які переконавшись в тому, що білогвардійські селяне взяли верх і що неможливий селянин перейшов на бік Радянської влади, об'єднуються з ворогами народу проти робітників і селян.

Бандити шадять мирному будівництву.

Засобом **Іван Коліва** діють отамани та члени виконавчих комітетів, комітетів незалежних селян і інших представників Радянської влади, вбивства червоноармійців, збройні напади на села, грабування мирних мешканців, головним чином, бідноти, пожежі, насильства, руйнування залізниць, перерізання телеграфного дроту, грабування цукроварень і погроми—ось де сидять куркулівські ватаги, які вбурюють радянський апарат, і які заважають господарському будівництву.

Бандити надають відірвати великі народні верстви від Радянської влади, намагаються їм показати, що Радянська влада, не в силі забезпечити лад на Україні.

Бандитизм веде до царізму.

Білогвардійці та жовтобланкетники утворюють самі ж ватаги і стають на чолі цих ватаг, організованих куркулів, маючи на увазі безладдя, руйнацію, яку вносять ватаги в життя країни, котра повинна примушувати широчезні маси пожалувати про "тверду" владу старого царського поміщицько-поміщицького уряду.

5-й з'їзд рад закликає усіх робітників, все трудове селянство, а в першу чергу, незалежних селян, напружити всі зусилля на боротьбу з бандитизмом.

Бандитизм—це наш найбільший ворог і без повної перемоги на цьому внутрішньому фронті, білогвардійське село не зможе спокійно братися за внутрішню працю, а пролетарська місто—за внутрішню революційну боротьбу.

Бандити заважають селам постачати місто зерном і сировиною, вони перешкоджають

пролетарському містам виробляти фабрикатами постачати нами селянство і коммуністами.

На білий терор відповідаємо червоном.

Вийте нещадно бандитів, знищайте їх, не давайте їм допомоги, а також й тим, хто їх підтримує.

Бандити в жорстокості забивають усіх, хто провадить боротьбу за пролетарську владу бідноти.

На білий терор ми мусимо відповісти червоном. Збирайте землю у бандитів, конфіскуйте їхнє майно, пам'ятайте, що поки села не буде звільнено від бандитських кублів, поки хатини бідняків не будуть забезпечені від бандитських набігів, поки шляхи і гаї не будуть звільнені від грабіжників убивців—доки робітничо-селянській Україні знов погрожуватиме наступ ворогів на зовнішньому фронті, та внутрішній громадянській війні.

Пам'ятайте, що бандити торують нацям і банкірам, що за бандитом на село йдуть за кордонні хижаків, завоєвувачів—польські пані, румунські бояри, французькі і англійські банкіри.

До того часу, поки бандити зривають господарську працю, повинну роботу, і грабуватиме залізничні потяги, до того часу Робітничо-Селянська Україна не зможе позбутися від руїни та злиднів.

Боротьба з бандитизмом—державне завдання.

5-й Всеукраїнський з'їзд рад оголошує боротьбу з бандитизмом за державне завдання першорядної ваги.

Він повладас цю боротьбу не тільки на військовій і на цивільній установі, але й на саме село. Комітети незалежних селян усієї України мусять слідувати прикладові своїх товаришів Полтавщини, Донщини і інших місцевостей, які в боротьбі з куркулівським бандитизмом утворили свою революційну оборону, утворили війни та піші загони з селянської бідноти.

Доки селянська біднота не візьме сама зброї проти бандитів, Червона армія й Радянська влада не будуть в силі покіяти з бандитизмом.

Боротьба з куркулами є боротьба з бандитизмом.

Але що значило знищити бандитизм, треба дати відповідь в самому народному, не буде можливо, коли разом із зброєю силами проти бандитів, селянська біднота буде провадити боротьбу з куркульською, яка домагає бандитизму.

Doc. 346 Leaflet

The bandit - There is your enemy

Source: Kharkivskyi istorychnyi muzei.

Повстанець, стій! Прочитай уважно до кінця.

Чому ти ще й досі не при чесній мирній праці, не в своїм ріднім селі, не на своїм полі, не з своєю родиною?

Чому досі ти руйнуєш працю других, заважаєш будівництву мирного, працюючого життя своїх же братів, для тебе самого? З чого й незадоволений? Що примушує тебе йти у банди, ходитись, мов той вовк, по лісах, виступати проти Робітничо-Селянської, «Радянської влади»?

Кодись ти повставав тому, що, мовляв, землю селянам давали неправильно, нав'язували селянам «комунію».

То була брехня, яку розповсюджували вороги Радянської влади, бо ніхто комуни селянам силомць не нав'язував.

Але се вже давно в'ясовано всім, ніхто вже того не закидає Радянській владі, ніхто вже не вірить, що комуни нав'язують селянам силою, бо ніде таких випадків не буває. Адеж і ти се згаєш:

Чому ж ти й досі в банді?

Казали ще, ніби то влада не дає селянам можливості як слід користуватись землею, ділять її, перелікує, сьогодні дає один шмат поля, завтра забирає його і дає другий, а селянин не знає навіть, чи доведеться зібрати хліб з того самого дану, який він обробив.

Але тепер 5-й з'їзд Рад України закріпив за селянами користування землею на 9 літ.

Чому ж ти не кидаєш банди й не берешся за обробку тієї землі?

Казали, що розкладка грабувала селянство, забірала в селян увесь хліб:

Але ж тепер, постановою Робітничо-Селянського Уряду хлібну розверстку скасовується, і там, де селяне виповняють рештки зменшеної торішньої розверстки, на її місце вводится натуральний податок. Той податок значно менший, ніж розкладка, після його внесення селянам залишається ще багато хліба, щоб обмінювати на сіль, гас, мануфактуру, залізо і на все те, чого селянинові потрібно.

Чому ж ти не спішиш закінчити торішню зменшену розкладу, не йдеш обробляти землю, щоб мати досить хліба на обмін, щоб підправити своє господарство?

Тобі брехали, що Радянська влада-то, мовляв, «Московська» нищить українську мову й культуру.

Але подивись—не те, що в повітах, але й у великих губерніяльних містах усюди видаються газети для селян українською мовою; а яка влада будувала стільки українських шкіл, скільки Радянська? На однім Поділлі, на кожних 100 шкіл—в 97 навчання ведеться на українській мові. А яка влада, крім Радянської ставила пам'ятники Т. ШЕВЧЕНКУ, оголосила день його смерті—обов'язковим для всіх, державним святом? Яка влада так плекала українську культуру, мистецтво, музику, театри? Яка влада будувала українські Селянські Будинки, хати-читальні, крім Радянської?

Чому ж ти не кидаєш поветаяв, не користаєш з усього того, не відпочиваєш і не лчишся, не читаєш розумних українських книжок та газет у хатах-читальнях та у Селянських Будинках, не вчиш своїх дітей в українських школах?

Може ти не задоволений і тих зловживань або злочинств, яких иноді творять окремі комісари, урядовці, агенти Радянської влади. Воно так часом і буває, що влада в центрі не знає про ті надужиття, які допускаються на місцях; це, як приповідка каже—«бога вдома нема, а сваті роблять, що хочуть».

Але тобі, мабуть, невідомо, що скрізь по селах, при Комітетах Незаможних Селян, засновуються гуртки допомоги Робітничо-Селянській Інспекції, які завжди мають можливість повідомити вищу владу про ті помилкові або злочинні вчинки, які допускаються її окремими службовцями. А Радянський Уряд жорстоко й безжалісно карає таких злочинців.

Чому ж ти не кидаєш банди й не допомагаєш Робітничо-Селянському Урядові боротись із тими злочинцями, які запаскуджують наше життя?

Може ти боїшся, що, коли ти кинеши банду и віддаси свою зброю владі, тебе розстріляють, або, азагалі, покарають за старі вчинки?

Коли ти одверто і шире кинеши банди і забажаєш завятысь чесною мирною працею, тебе ніхто не каратиме за старе. Навпаки, тебе приймуть, як повноправного, чесного громадянина, дадуть землю, дадуть можливість мирно працювати на користь тобі самому і всьому бідному селянству та робітництву.

Мабуть це від тебе укривають, не хочуть тобі казати правди твої отамани, петлюрівські та гетьманські посіпаки, буржуазські та куржулівські наймити і прислужники.

Та не слухай їх, не вірь їх брехням!

Кидай банди, йди до своїх братів, чесних, працюючих незаможних селян, працюй разом з ними, допомагай їм установити мир, лад і твердий, тривалий Радянський, революційний порядок.

Всеукраїнський Центральний Винасавчий Комітет Рад Робітничих і Селянських Депутатів.

Печат-друкарня Укрпост № 34—75 000 кпа.

~~99833~~ ^{XXI}
НАКАЗ

20-323/

№ 2

Пирятинського Комітету Державного Будівництва

На підставі телеграми із Харькова ч 4250А від Уповноваженого Висшого Федеративного Союзу Народного Господарства Чубаря і розпорядження Губкомгосоору ч 2051 Пирятинський Комітет Державного Будівництва пропонує всім Установам і приватним особам міста Пирятину і повіту негайно на протязі 7 днів дати відомості про будівничий матерьял, цебто: дерево в кругляках і пиляне, доски, цегла, камінь, известь, пісок, врейда, цемент, скло, залізо кровельне і сортове, гвоздки, болти, гайки, своби, клей, краски, варена олія, печні, віконні і дверні прибори, дріт і инший матерьял, потрібний для будівлі і ремонту мостів, греблів і будьнків.

З часу оголошення цього наказу, всі зазначені матерьяли не могут бути ні продані ні перевезені без дозвілу Укомгосоору.

Виповні в невиконанні цього наказу будуть притягнуті до відповідальності, а матерьял буде конфісковано.

Голова Повітвиконкому З. КОЛЧИНСКИЙ.

Завукомгосоору П. СУХАНОВ.

ПРИКАЗ №

Б.-Токманского Уисполкома по проведении недели чистоты.

Во исполнение приказа Команды № 1, В. О., сообщенного Запорожским Губкомкомом, о проведении недели чистоты, назначается комиссия из представителей от Уотздрава, Уоттруда, Укоммунхоза, Уграмоты, Умилици, Увоинкома, Упрофбюро, под председательством алиудрава, тов. Рудевича при секретаре тов. Гельфанде.

Все постановления комиссии для всех граждан и воинских частей считаются обязательными.

Винные в неисполнении того или иного постановления будут привлекаться к ответственности.

Зам. Предисполком Курилов

Секретарь Серман

ПРИКАЗ № 1

Комиссии по проведению недели чистоты

§ 1.

Неделя чистоты назначается на время с 1-го по 7-е июня включительно.

§ 2.

Всем гражданам, независимо от занимаемой ими должности и выполняемых работ предлагается, начиная с 1-го июня приступить к очистке квартир, лестниц, корридоров, уборных и прочих мест, занимаемых ими зданий, а также сараев, дворов и улиц, где они проживают.

Примечание. Работа по очистке дворов и улиц производится всеми жильцами сообща.

§ 3.

Очистку зданий общественных и советских учреждений, фабрик, заводов, газари, мастерских, а также дворов, лестниц, корридоров и пр. произвести начиная с 1-го июня рабочими и служащими каждого предприятия в сверх урочное время.

Примечание: в дни привлечения рабочих и служащих для очистки зданий занимаемых учреждений общественных и советских, и где они работают предоставляется право вышеназванным учреждениям приостанавливать работу на один день с оставлением минимального количества служащих для исполнения текущей работы.

Основание: инструкции по проведению недели чистки напечат. Харьк. изд. № 97 от 17/IV 1920 г.

§ 4.

Ответственность за выполнение работ по очистке помещений и дворов, занимаемых советскими учреждениями и предприятиями, возлагается на заведующих предприятиями и месткомы; ответственность за выполнение работ по очистке дворов и прилегающей к ним улицы занимаемых частными гражданами, возлагается на домкомов, а где таковых нет, на домохозяев или заменяющих их.

§ 5.

Все граждане, уклонившиеся от выполнения работ по проведению недели чистоты будут рассматриваться как трудовые дезертиры и направляться в концетрационные лагеря.

Зам. Предисполком Курилов

Председатель Комчиста Рудевич

Секретарь Бельдане

Doc. 349 leaflet
Order No.
Source: Arkhiv druku

Радянська влада і трудяща жінка.

Три роки минуло з того часу, як повалено влада батьків — поміщиків і фабрикантів, і став будуватися новий лад — Радянська робітничо-селянська влада.

Що же дала Радянська влада для трудячої жінки — робітниці, селянки?

Довгі довгі роки вона була притиснена й вабита, так що й сама безроково коувалася своєю дозою і не знала шляху до визволення.

Тепер той шляху перед нею відкритий.

Вільна робітниця.

Робітниця фабрики, заводу, майстерні чи якого підприємства йде тепер працювати не до фабриканта — ховіна; він використовував її працю, опіюючи її дешевим, як працю робітничка, примушував робітницю видати без догляду дітей, аби тільки заробити собі на прожиття та дати йому прибуток.

Радянська влада націоналізувала (забрала в державну власність) всі підприємства — фабрики, заводи, і робітниця тепер працює там під охороною законів Радянської республіки, законів які на першій план становлять інтереси трудящихся.

Тепер фізична слабкість жінки не служить для експлуатації, законні охороняють права матері-робітниці, праця її ціняється нарівні з працею всякого робітника.

Фабрики з машинами, а також те, що на них виробляється належать тепер не капіталістам, а Радянській республіці, себ-то всім трудящим, всякому, хто працює.

Радянська влада знищила в корні основне зло буржуазного ладу — насильний труд і тим знищила експлуатацію жіночої праці.

От що привніс робітниця великий соціальний переворот, що почався революцією в Росії в жовтні 1917 року.

І знай, робітниця Радянської республіки, що коли у тебе на фабриці чи заводі не проведени ще закони, що охороняють здоров'я матері і дитини, коли погано організоване підприємство, то це тому що там нема твого ока, нема твоїх рук.

Радянська влада кличе тебе будувати твою робітничо-селянську республіку!

Будь активним членом своєї професійної спілки! Іди в Радянські органи, будь творцем нового соціалістичного ладу!

Коли нема хліба, нема матеріялу для роботи, то знай, що тільки своєю дисциплінованою працею здобудеш це.

Великою боротьбою одібрало робітництво у хижкої буржуазії її багатиря, щоб слугувати жінці не купцям паразитам, а самим робітникам.

Боротьба ще не скінчена.

В тій боротьбі будь свідомою і йди вперед, робітнице, тоді навіть загине буржуазний лад що зробив жінку підневольною рабинею.

Тільки Радянська влада полагодить долю незаможної селянки.

Праця і праця без кінця і просвітки була долею бідної селянки. І дуже рідко та праця рятувала від злиднів селянку та її дітей.

Радянська влада дає за працю всі блага, якими має користуватися кожен громадянин радянської республіки.

Радянська влада дає про господарство незаможного селянина, і тим полетшує працю його жінки.

Радянська влада дає освіту всім і дітям і дорослим, щоб розвіяти темноту та несадомість на селі.

Все, що дає культура городу, повинно бути на селі. Найперше про дітей дає робітничо-селянська влада: малих треба недопустити мучитися без призору, коли мати на роботі, на уроках, асві, садки, майдави; більших навчити грамоті; їм потрібні школи.

Про це щиро дбати може тільки влада пролетарів, бідняків. А такою самою і є Радянська влада. Воругами її можуть бути тільки багаті, сільські буржуї — куркулі. Вони хочуть задержати в своїх руках найбільше багатство, свій капітал — хліб і землю.

Але біднота не дасть їм панувати!

Коли нема ще на одні всього, що обіцяє Радянська влада, на вистачає шматка для дітей, немає одягу, соли, світла, машин і знаряддя для господарства, то пам'ятай, селянко, що вони не буде тільки, тоді, коли твердо стане у нас радянський лад, коли ти, як і твій чоловік зрозумієте до чого веде революція, хто за неї, хто проти неї! Це буде тоді, коли ти сама підеши на сходки, в комітети і продовольчі комісії та різні радянські установи.

Нарівні з чоловіком ти повинна йти до будівництва нових форм життя нового господарства Радянської робітничо-селянської республіки.

Тут, тільки аналізуючи поліпшення своєї долі, власними руками збудуєш кращу долю собі в своїх дітях!

Діти під охороною держави.

Щоб ми в одній державі не робилися і не робилися стільки для дітей, як в Радянській Республіці.

Тільки пролетарська влада може поставити цю справу так щиро, бо в буржуазній, хоч і самій демократичній країні тільки за гроші можна нагодувати, одягти та дати освіту дітям, і це все мають діти багатих батьків.

Не то в Радянській Республіці.

Охоронити дитину з самого її народження вигодувати, одягнути, обучити і виховати в школі—бере на себе радянська влада.

От чому повинна стояти за Радянську владу кожна трудяща жінка—мати.

Дитина не повинна бути тягарем для матері, не повинна бути без привору, коли мати на роботі.

Соціальне виховання тут приходить на допомогу.

Відкриваються різні дитячі установи.

Як що ті установи погано поставлені, коли діти гледують і не вчаться, то зидь, мати робітниче й селянко, що це іменно твоє діло налагодити справу.

Радянська влада кличе тебе доглянути не тільки своїх дітей!

Збудуй для дітей розкішні палаци праці і веселі садки замість—старих прихотів і шматка—казарн!

Тепер, коли починається новий рік нового життя, розбери добре трудяща жінко, що дає тобі соціальна революція.

Коли хочеш бачити в дійсності се, що обіцяє соціалістичний лад—не оглядайся назад, не держися за старе—воно дало тобі лиш рабство, іди все вперед до світлої будучини і праць—не тільки у себе на кухні коло горшка: новий лад зніме з тебе ярмо домашнього господарства; працею на широких просторах громадського життя.

В новий рік революції вступай в ясним розумінням своїх задач!

Агітвідділ Губпаркома

К. П. В. У. Полтавщини.

Головархів України
Науково-довідкова
бібліотека ЦДА України
Лист. № 4442

ВІДОЗВА

[1919]

Громадяне! Метою Органа Охорони Мистецьтв (Губкомиса) є врятування всього того, що великою хвилею народнього поступу може бути зовсім знищено, може цією бурею будуть вирвані найкращі листки історичного матеріалу, якого потім ніхто і ніколи ніякими бажаннями, ніякими силами не знайде і не вставе в історію.

Замість малюнків, чи картин, котрі показали б, як жили і чим жили колись люди; замість книжок, котрі розказали б кожному про все, що хоче він узнати—чи про давно минуле, чи про різні галузі знаття—замість всього цього буде пусте місце і від цього історичного пустиря нам всім і дітям нашим буде дуже сумно, а може ще й соромно.

Так рятуйте все! Рятуйте картини, старовинну мебель, художню посуду, стародавню одягу, килими й т. ин. Рятуйте книжки, бібліотеки!

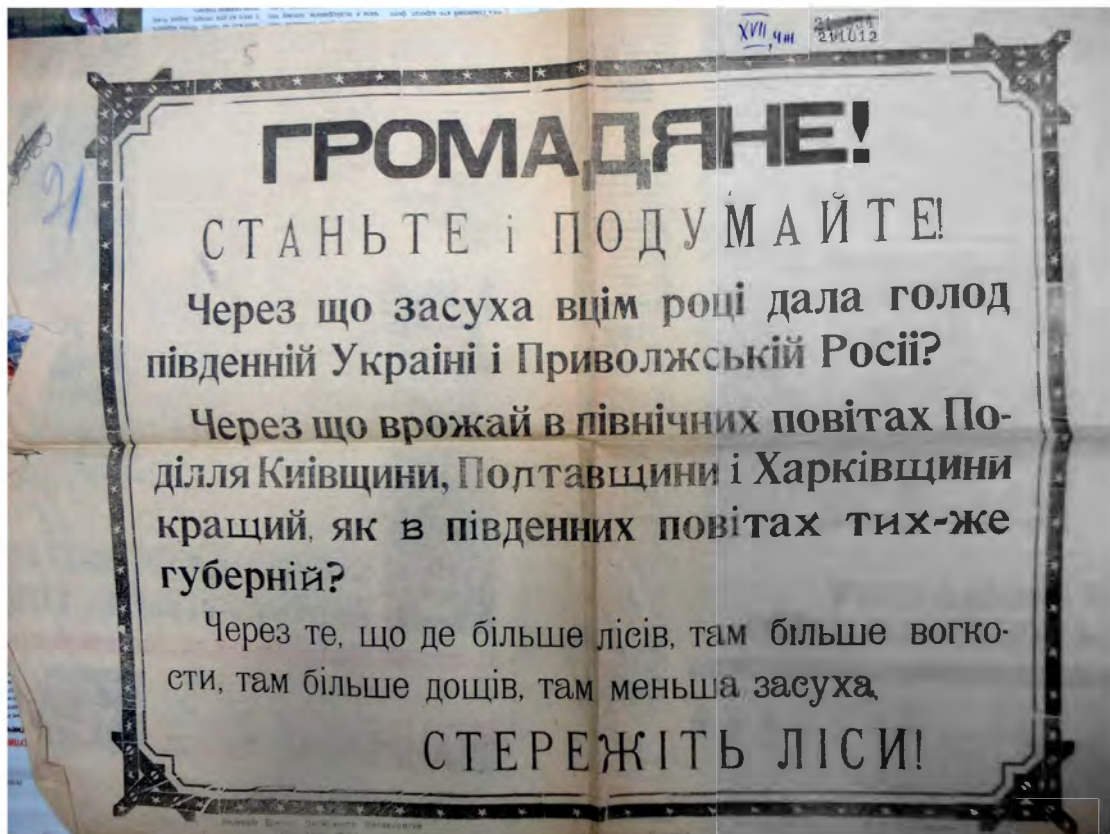
Охороняйте і бережно, охороняйте стародавні будівлі: церкви, каплиці, старі будинки бувших панів, не руйнуйте стародавньої хати селянина й його старого млина. Богато в цих будівлях дуже цікавого за для історії Мистецтва і ви його охороняйте; ви його своїми руками перенесете на папір історії. Будуйте-ж історію Мистецтва, збирайте сторінки сумного минулого, збирайте й сторінки нового кращого життя.

Т. Зав. Від. Нар. Освіти *Соловей*.

Зав. Підвід. Мистецтва *Кондра*.

Прагука, Тип. Линковой № 269—19 г.

Doc. 352 Leaflet
Citizens! Stop and Think
Source: Arkhiv druku

Цирятинський Відділ Народньої Освіти

ДЛЯ СЛУЖБОВЦІВ ВСІХ УСТАНОВ
М. ЦИРЯТИНА ТА ЙОГО ПОВІТУ

— УЛАШТОВУЄ —

БЕЗПЛАТНІ 6-ТИЖНЕВІ

КУРСИ

Українознавства.

Викладання лекцій розпочнеться 10 травня
1920 року (по нов. ст.)

Запис на курси провадиться щодня в помешканні
Відділу Освіти в позашкільному підвідділі (буд.
Волховського).

*Цирятинський Відділ
Народньої Освіти.*

Doc. 354 Leaflet
For all officials in Pyriatyn and district
Source: Arkhiv druku

0/3599
21

ВСІМ ГУБ'ВІДУСТАМ.

В Народньому Комісаріаті Юстиції є відомости, що за останній час знову повторюються випадки відмови з боку окремих урядових установ і службових осіб відповідати на запитання і заяви, звернені до них на українській мові, і навіть приймати такі. При цьому подібні відмови мають місце не тільки відносно заяв приватних осіб, але й відносно офіційної переписки на українській мові.

Це явище являється рішучо недопустимим і підлягає викориненню в зародкові.

Згідно докладному розумінню декретів і розпоряджень Українського Робітничо-Селянського Уряду (див. декрет В. У. Ц. В. К. з 21-го лютого 1920 р.) на цілій території У. С. Р. Р. у всіх без винятку громадянських і військових установах, українська мова повинна вживатися нарівні з великоруською, ніякі привілеї останній не допускають; ся і всі установи зобов'язані приймати заяви та всі справи на обох мовах, а за ухилення від цього винуваті підлягають суворій карі. З огляду на це, ніякі одмови про незнання української мови або про відсутність (неположених по штатові) українських перекладачів не можуть бути допущені з боку урядових установ та осіб. Але незалежно від порушення прямого наказу законів зазначені факти не тільки потягають за собою безглузду канцелярську тяганину, але й явно викликають невдоволення проти Радянської Влади, даючи поважний привід до обвинувачення її у великоруському шовінізмі, ворожому відношенню до мови переважаючої більшости Української Робітничо-Селянської маси і т. п.

В боротьбі з подібного роду явищами повинні домінувати органи Народнього Комісаріату Юстиції, як покликаною доглядати за виконанням законів У. С. Р. Р.

Тому Відділ Найвищого Контролю Суду та Слідства пропонує всім Губ'в'д'юстам під відповідальністю їх голов негайно вжити нижчеподаних заходів:

1. Широко повідомити як радянські установи, так і по змові населення про те, щоб про кожний випадок відмови приймати папер на українській мові або відповідати на нього з боку радянських установ або службових осіб—негайно подавалося до відому найближчого органу Н. К. Ю. (Юрвідділу, Ревтрибуналу, Нарв'дуду, нарслідчого і т. д.).

2. Отримавши тим або иным шляхом звістки про зазначену відмову, органи Н. К. Ю. повинні розпочати карне переслідування проти винуватців, як за службове злочинство, підсудне ревтрибуналам.

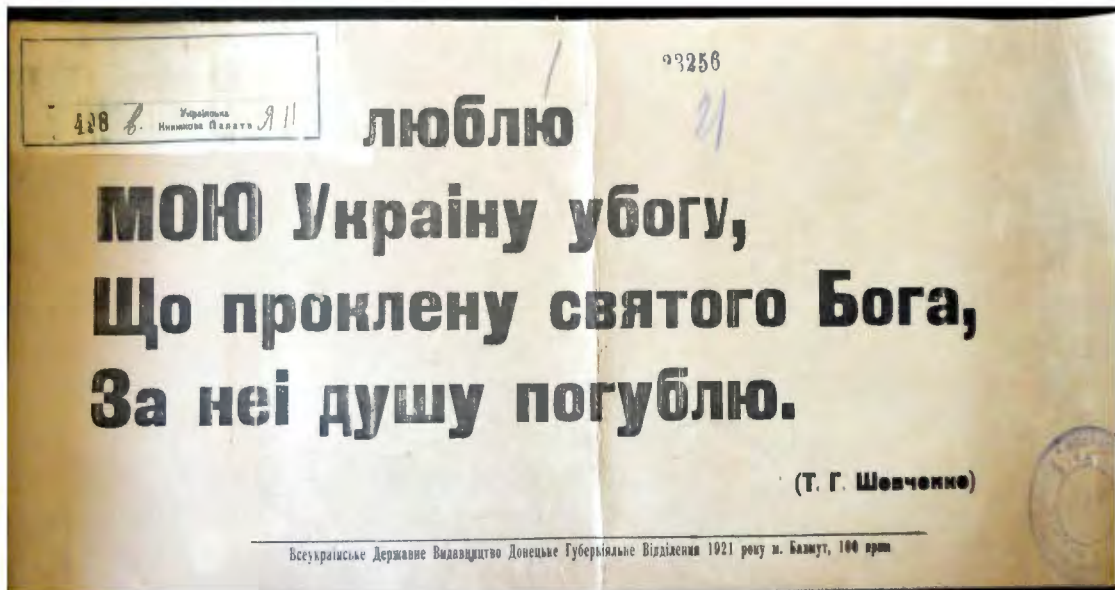
3. Посування подібного роду справ повинно бути негайним, а репресія по них повинна бути рішучою і суворою.

4. Про кожне розпочаття зазначеного роду справ повинно бути негайно подано до відомо відділові Найвищого Контролю суду та слідства, рівно як і про винесений по справі присуд.

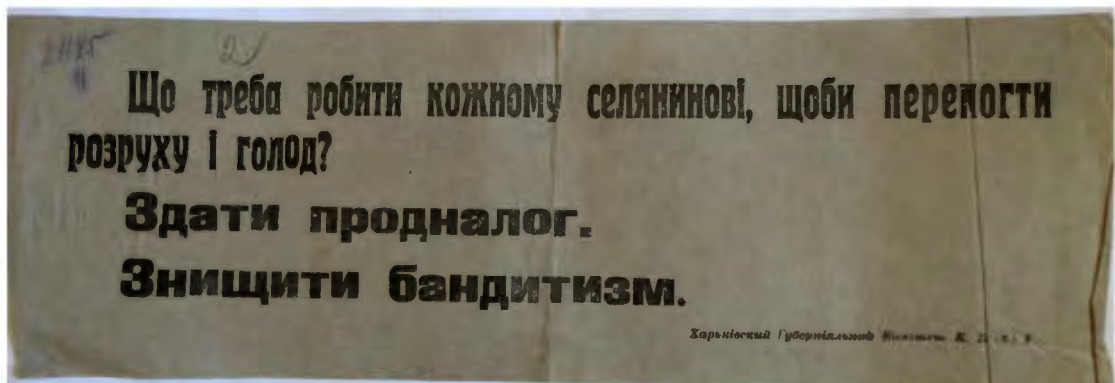
Харків, 27 грудня 1920 р.

Народній Комісар Юстиції **Е. ТЕРЛЕЦЬКИЙ.**

Кор. Від. Найвищого Контролю суду та слідства **ЛЕБЕДИНЕЦЬ.**

Doc. 356 Leaflet
I love my poor Ukraine.
Source: Arkhiv druku

Doc. 357 Leaflet
What must every peasant do.
Source: Arkhiv druku

ILLUSTRATIONS: CARTOONS AND POSTCARDS

White Russian

Illus. 44 Cartoon

Peaceful negotiations

The orchestra that can't get it together even with an accomplished conductor.

A comment on the inability of the Germans to get White Russian and Ukrainian parties under the Hetman to agree.

Source: *Kryvoe zerkalo* no 1, June 1918

Illus. 45 Cartoon

“Isn’t it early yet to be carving up the bearskin?”

Different countries, including Ukraine, divide the old Russian empire.

Source: *Kryvoe zerkalo* no. 2, June 1918

Illus. 46 Cartoon

In the museum today.

A comment on shortages rationing and astronomical price rises.

“Guide: And here gentlemen you see an exceptionally rare exhibit. This is the remains of a 1914 kiosk where butter was sold for 40 and sugar for 12 kopeks per pound.”

Source: *Kryvoe zerkalo* no 6 (1918).

Illus. 47 Cartoon

Customer: What, you have two sorts of bread?

Clerk: yes. One filled with straw and the other filled with sawdust.

Source: *Kryvoe zerkalo* no. 6 (1918)

Illus. 48 Cartoon

For one Ruble: What could be bought before and what can be bought now.

Source: *Molva* 12/25 October (1919)

Горькій опытъ.

По газетнымъ свѣдѣніямъ Петлюра обложилъ все население съѣзевой, одежной и сапожной повинностью въ пользу арміи.
Рис. Геза.

Illus. 49 Cartoon

“Bitter Experience. According to newspaper reports Petliura has imposed food, clothing, and footwear requisitions on the entire population for the army. [Naked peasant is covering himself with a proclamation by Petliura titled land and freedom].”

Source: *Molva* 17/30 October (1919)

ПЕТРОГРАДСКАЯ „КОММУНА“.

Коммунисты, комиссары
Пьют и кутят до угагу.

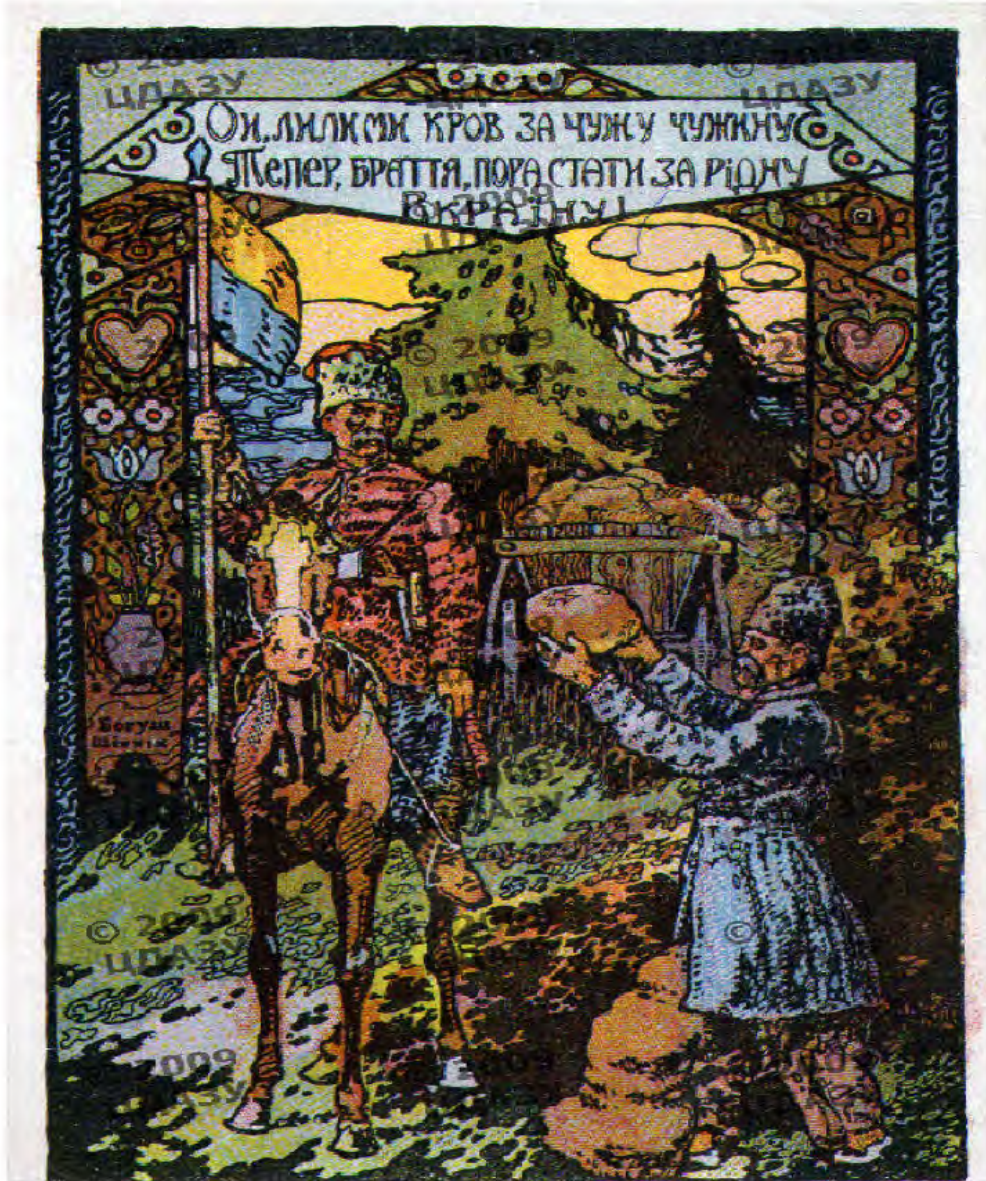
А рабочий весь народ,
Голодит, слезы льет.

Illus. 50 Cartoon
The Petrograd "Commune."
"Communists, commissars eat and drink their fill.
And all the working people, hungry with flowing tears."
Source: *Narodnaia gazeta* 9 October (1919)

ILLUSTRATIONS: CARTOONS AND POSTCARDS

Ukrainian

Illus. 52 Postcard (1917?)

“Oh we shed out blood for foreign lands, now, brothers it is time to stand for our native Ukraine.”

Source: TsNB

:

Illus. 53 Postcard (1918?)

“Our enemies die like dew in the sun. We, brothers will rule in our turn.”

Source: DNAB

16- 21 ТРАВНЯ, 1917 РОКУ.

Рис. І. Вуруля.

ВІННИЧЕНКО, стомлений чеканням авдієнції в приємній міністра-соціаліста.—Міністри революції мучать однаково, як і міністри самодержавія. Але перетерпів вчорашніх, перетерплю й сьогоднішніх. Не подамся і переможу. (Сидить з рішучістю).

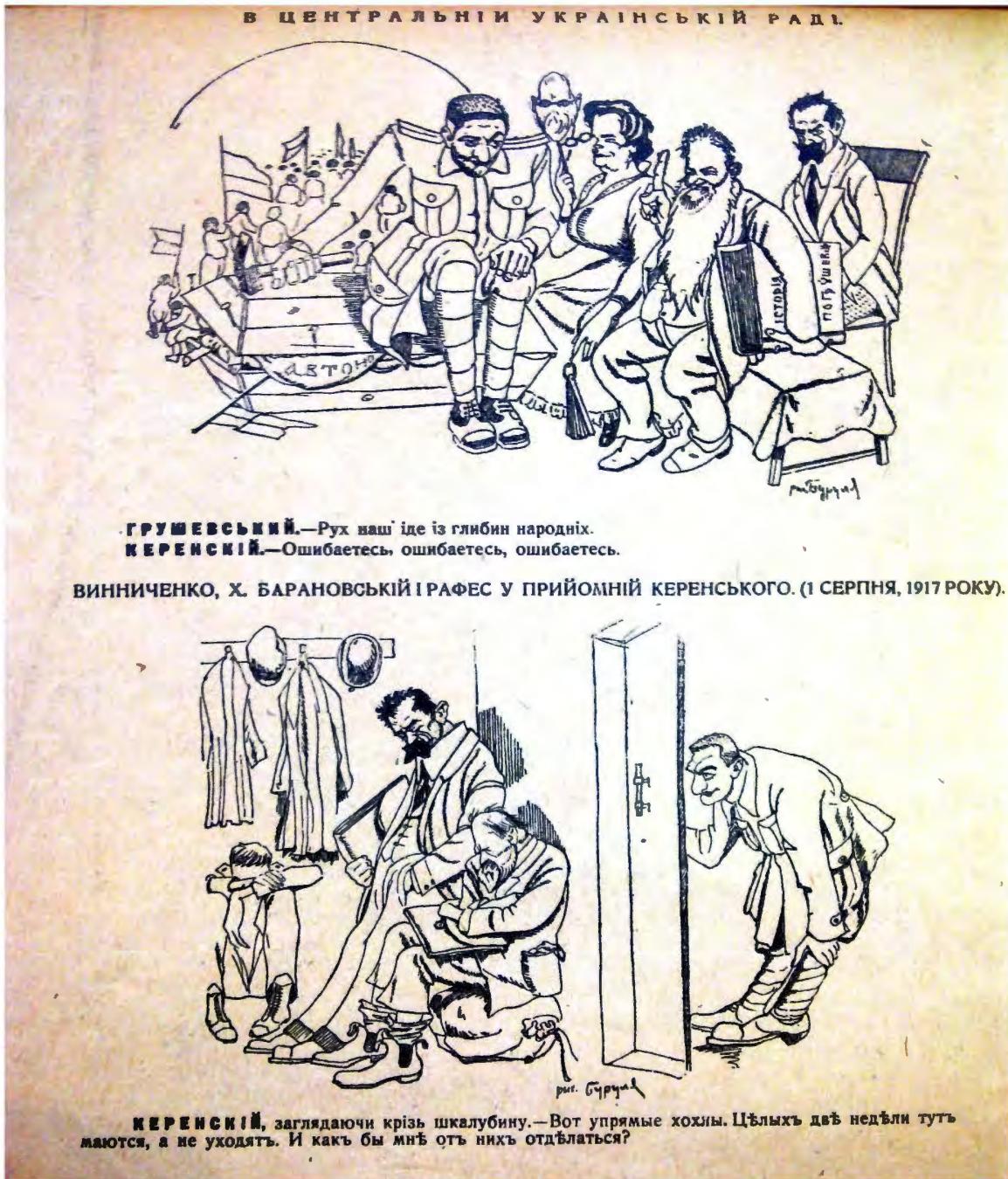
Парадна зустріч у Києві Винниченка, що привіз відповідь „Временного Правительства“ на жадання Української Центральної Ради.

Illus. 54–5 Cartoon

The cartoons comment on the procrastination faced by Ukrainian representatives in Petersburg in May 1917, who failed to obtain the Provisional Government's approval for Ukrainian autonomy. The tsarist and provisional governments both ignored Ukraine, but Ukrainians had lots of patience and “could sit resolutely” reads the caption. In the lower picture, the guard welcoming returning officials consists of Ukrainian uniforms on toy soldiers.

Source: *Gedz* no. 1 (October 1917)

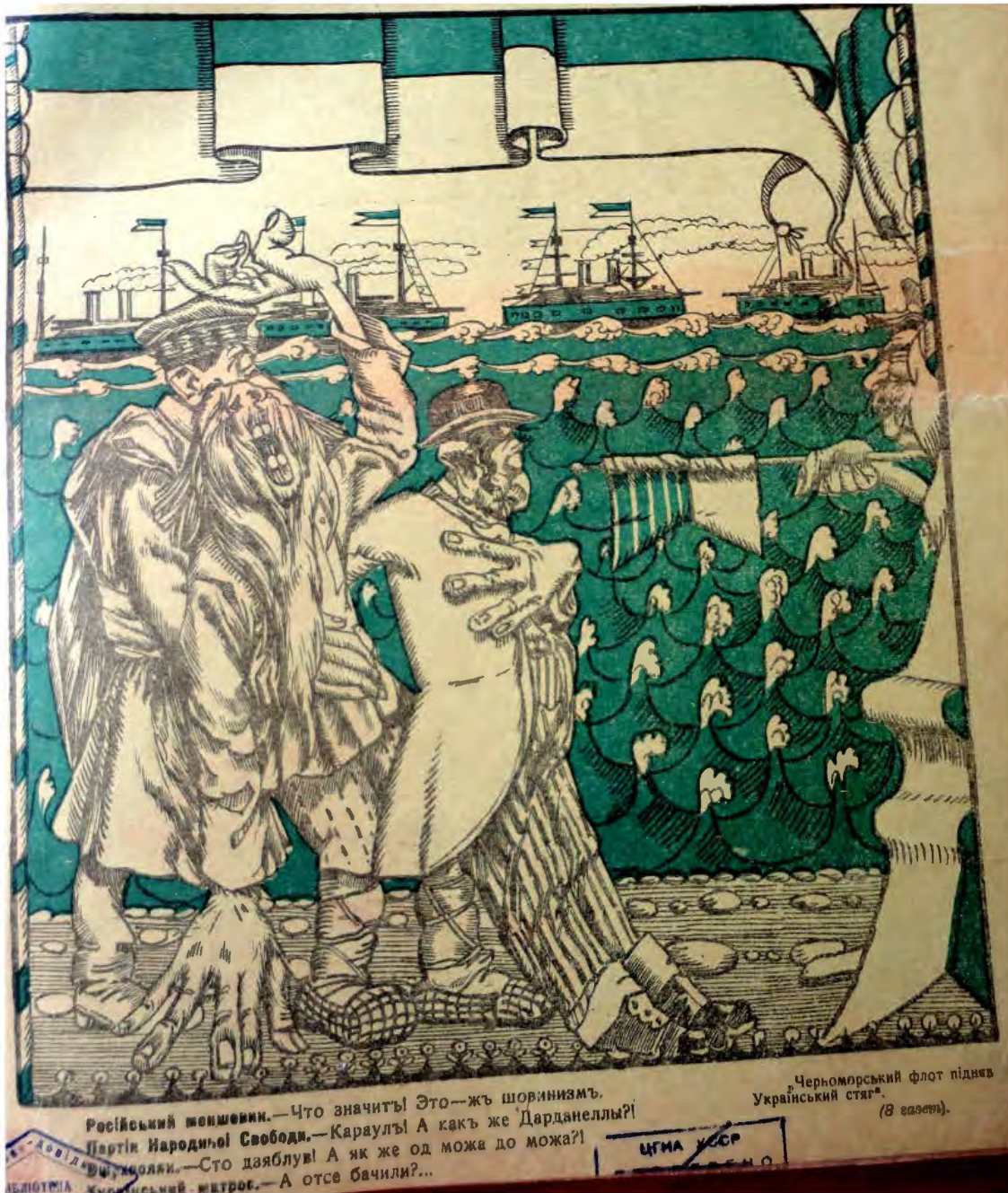

Illus. 56 Cartoon

Both cartoons comment on how Kerensky, nailing shut a coffin marked “autonomy,” procrastinated on the Ukrainian issue while Ukrainians waited again in the hall. In the second picture he wonders “How will we [Russians] separate from them.”

Source: *Gedz* no 2 (October 1917)

Illus. 57 Cartoon

Comments related to the hoisting of the Ukrainian flag by the Black Sea Fleet.

Russian Menshevik – What does this mean! This is chauvinism

National Freedom Party [Kadets]- Call the Guard! And what about the Dardanelles?

Polish Landlord-- A hundred devils take it! And what about Poland from sea to sea!

Ukrainian sailor- Have you seen this!

Source *Gedz* no 2, October 1917.

ПРО „СТАРІ“ ЧАСИ НА УКРАЇНІ.

ІЛЮСТРОВАНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ НЕ ГРУШЕВСЬКОГО І НЕ АРКАСА.

Сиділи тихенько,
Латали екзальційко
Великую малу вітчизну.
Гай-гай, неборакні
Он „слізь“ свій козаки
Збирають на землях Вкраїни.

А квітче—но голку,
Збирайте по пшавку,
Тверезими гляньте очима:
Хоч поки ще й тихо,
Та буде вам лихо
З отими дощечками „братани“!

Illus. 58 Cartoon

About Ukraine's Old Times - An illustrated history of Ukraine not according to Hrushevsky or Arkas.

Through a number of issues, beginning from October, the editors published a running commentary on events in the style of the two best know popular histories of Ukraine at the time. Hrushevsky and Vynnychenko are here shown reuniting Ukraine.

Source: *Gedz* no. 3 (November 1917)

Illus. 59 Cartoon

A comment on the Rada's refusal to break from the Provisional Government after the Bolsheviks deposed it, shows Ukrainian representatives hurrying to Petrograd "looking there for yesterday."

Source: *Gedz* no 3 (November 1917)

Illus. 60 Cartoon

One of the series: “On ancient times in Ukraine,” in the style of Repnin’s famous painting *The Zaporozhians Write a Letter to the Sultan*. It depicts Central Rada members writing to Kerensky after Ivan Kirienko and his unit of shock troops fled from Kyiv on hearing of the Bolshevik coup in Petrograd. They voiced dismissive opinions (Illus. 56), of Kerensky’s threat to “loudly shout” at anyone who threatens the “single united Russia.” Source: *Gedz* no 3 (November 1917)

ДО МАЛЮНКА ПРО „СТАРІ“ ЧАСИ НА УКРАЇНІ.

ПЕРЕД ІІІ УНІВЕРСАЛОМ.

Лотоцький—Одержано вісти, шановне товариство, що Кириєнка з Цубербіллером і Квешінським наші вояки видворили таки з штабу. Як же тепер буде з єдиною неділимю? Чи знов „руки прочь“?

Грушевський—Авже ж... але... кишка ввірвалась. Тепер можна й одповідь належну на се. А—ну прочитай, лишень, що він там писав нам.

Лотоцький (читає).—Я, голова тимчасового уряду, Олександр Керенський, ознаймую: хто зазіхне на єдину неділку, на того рішучо крикну—„руки прочь“!

Грушевський—Що-ж будемо відповідати йому, шановне товариство?

Шаловал—А як же... Пиши: ти шайтан-кадетський!

Ковалевський—Проклятого Милюкова брат і товариш.

Луценко—І самого Корнилова секретарь.

Винниченко—Який ти в чорта голова, коли тебе в Петрограді й з свічкою не знайдеш!

Стасюк—Гальперин—Юселевич—Гінцбург поганяють, а ти везеш.

Левицький—Не вартий ти українців під собою мати.

Петлюра—Твого Кириєнка з ударниками та юнкерами ми не боїмось: землею й водою будемо битися з тобою.

Довженко—Буржуйський ти кухарь.

Веселевський—Кишкина—Буришкина лакіза.

Перш—Союзницький попіхач.

Шаловал—Корниловський козолуп.

Винниченко—Великої і Малої Росії некоронований кат.

Перш—Англійський псмійник.

Ковалевський—Французський грамофон.

Шраг—Калушський герой.

Веселевський—Рижський Наполеон.

Стасюк—Самого гаспида внук і всіх партій сутодемократичних блазень.

Луценко—А нашого Бога дурень.

Винниченко—Німецьке посміховище.

Петлюра—Калединська шкапа.

Довженко—Большевицьке опудало.

Левицький—Дарданельська совість.

Шаловал—Оттак тобі козаки одказали, плюгавче.

Представлення нешесті—Будучи почти да согласны съ этой редакцией отъѣта нашему національному герою, мы все-же, какъ посланные сюда нашими избирателями мѣшать вамъ въ творческой работѣ, таки да воздерживаемся отъ голосованія.

Комарь із Заверомецьких класів.

Illus. 62 Cartoon

Since Ukraine had a free press cartoonists could take liberties with its leaders including “The Cossack father Mykhailo Hrushevsky.”

Source: *Budiak* no. 1 (November 1917)

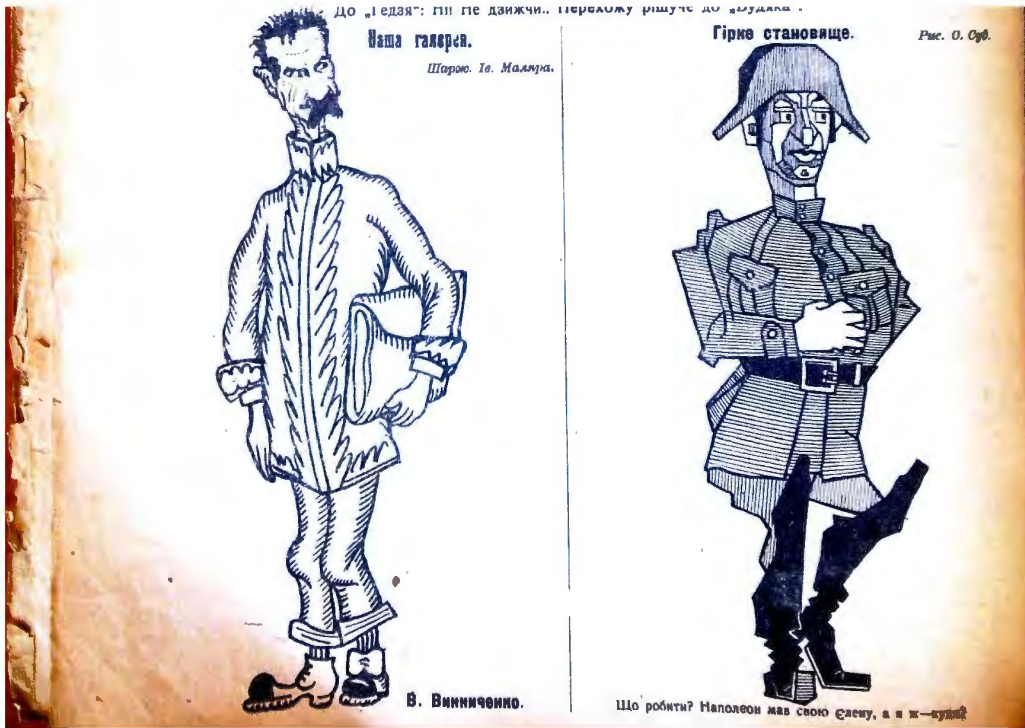

Illus. 63 Cartoon

When Hrushevksy convened a “Congress of Peoples” in September 1917, he was much criticized for what many considered a useless utopian effort: “... and the apostle Michael went forth and preached federation to the peoples of the whole world.”

Source: *Budiak* no. 1 (November 1917)

Illus. 64 Cartoon

Caricatures of Volodymyr Vynnychenko (left) now risen to status of national leader dressed as tsarist minister, and Kerensky posing as Napoleon, illustrating their changed status after the Bolsheviks took power in Petrograd. Kerensky: “What to do? Napoleon had his St Helena, and me – where?”

Source: *Budiak* no 1 (November 1917)

Керенський веде жіночий батальон на Петроград.

Рис. О. Суд.

Вперед, моє любе військо! Ще крок один—столиця буде наша... Я покажу тоді цілому світові, скільки я можу зробити!

Illus. 65 Cartoon

Caricature on the futility of the recently deposed Kerensky attempting to retake the capital leading the Provisional Government's Woman's Battalion.

"Forward my beloved troops! Another step and the capital will be ours ... Then I will show the whole world what I can do."

Source: *Budiak* no. 1 (November 1917)

№

Тижневий журнал гумору і сатири.

Київ.

Московські послы на Україні.

Рис. О. Суд.

Illus. 66 Cartoon

Muscovite envoys in Ukraine.

Deposed Russian Provisional government leaders in the weeks after the Bolsheviks took power, while the Entente was holding talks with the Rada, hoped to organize an alternative government together with the Rada.

“Envoys: We came to ask you to form a strong government for us.

We: [Peliura, Hrushevsky, Vynnychenko] Wonderful! I will immediately dress. Put on my boots ... gird myself.”

Source: *Budiak* no 2 (December 1917)

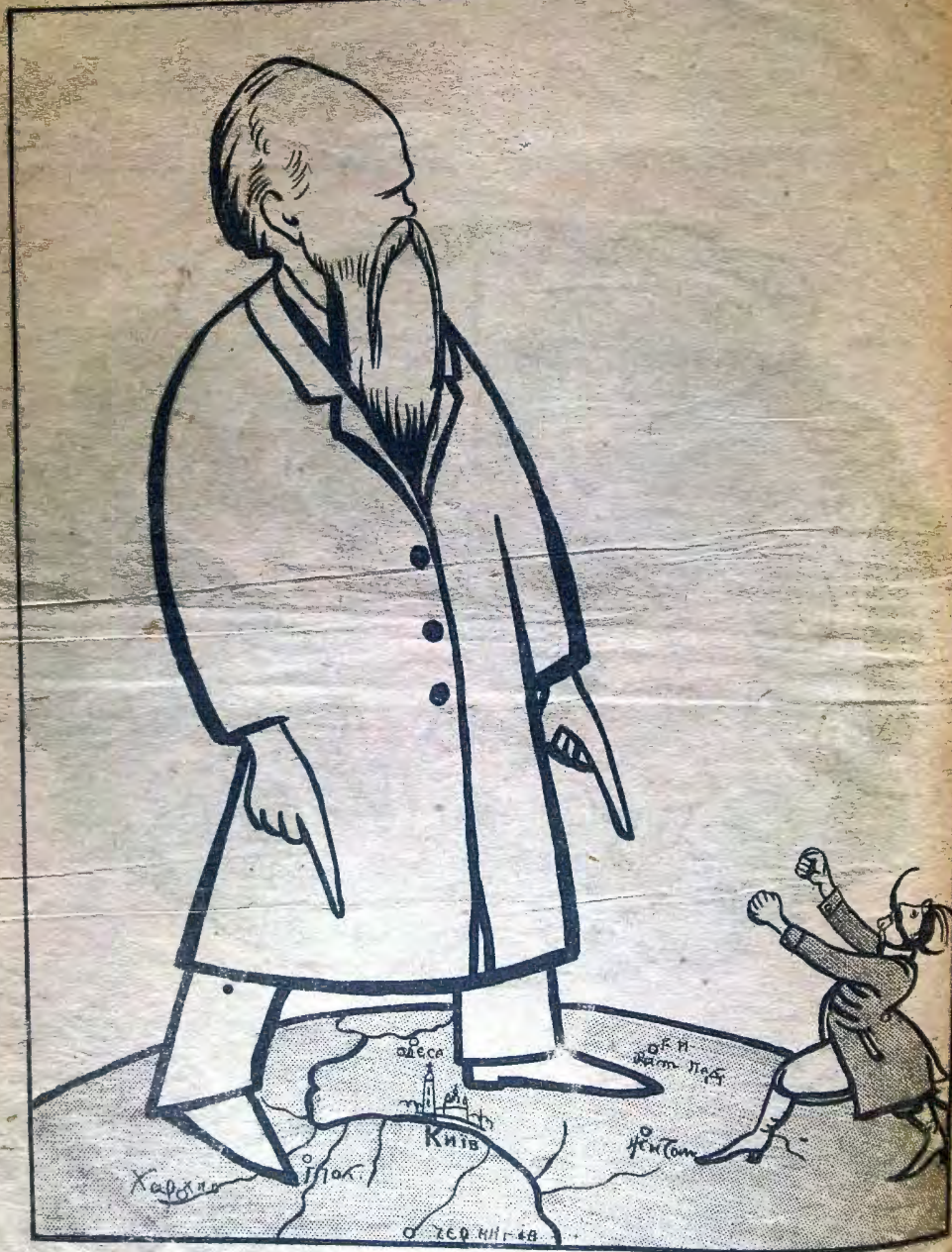

Illus. 67 Cartoon

According to how the wind blows.

A comment on how some people changed their national identities according to the political situation: “[left] I am Russian. [right] I am also Ukrainian.”

Source: *Budiak* no. 2, December 1917.

Грушевський... Землі ці є власність всього трудового народу.
 Польсько панство: Nie pozwalam! Nie pozwalam!

Illus. 68 Cartoon
 Hrushevsky: The land belongs to the entire working people
 Polish landlord: I will not allow it! I will not allow it!
 Source: *Budiak* no 2 (December 1917)

НАЙ ЖИВІТЬ УКРАЇНСЬКІ УСТАНОВЧІ ЗБОРНІ

ВІСНИК
УКРАЇНСЬКА

9822

Ціна 80 коп.
на закладі — 1 карб.

№ 5

ГЕДЗ

1917
Грудень

Мал. І Вуруха

Царь Ирод, або, коли хочете, три царів со дари... (Різдвяний жанр).

Illus. 69 Cartoon

“King Herod or, if you will, three kings with gifts (Christmas issue).”

A comment on the Bolshevik invasion of late 1917. The tsar, the kaiser, and Austrian emperors look on as Bolsheviks, then financed by Germany, attack Ukraine.

Source: *Gedz* no 5 (December 1917)

Illus. 70 Cartoon

Idle Searching

A comment on the futility of some of the Rada debates. Here, two guards wonder why delegates are discussing whether to integrate Jewish and Ukrainian army units if neither of them were anywhere to be seen since Easter.

Source: *Gedz* no 5 (December 1917)

Illus. 71 Cartoon

An “Unemployed landowner” complains to Hrushevsky he has been dispossessed although he had financed the national movement before 1917 and sympathized with the socialists. The landowner probably was meant to represent Evhen Chykalenko.

Gedz no 5 (December 1917)

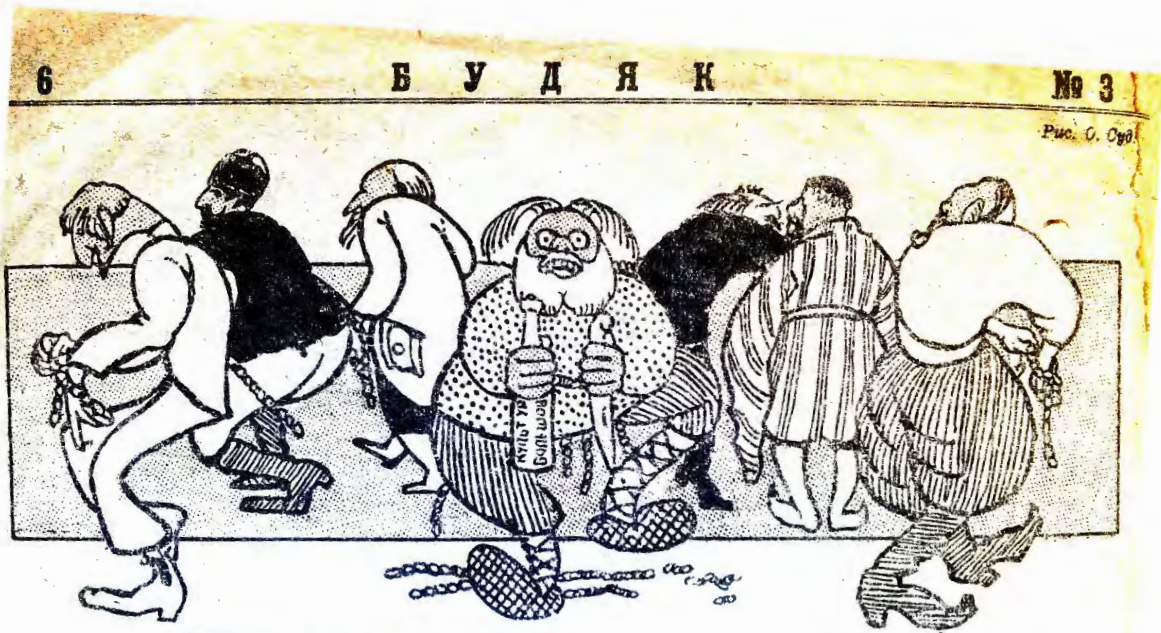
Illus. 72 Cartoon

“Proclamation of the Ukrainian National Republic

The officers [elders] ceremoniously parade in front of the Kyiv garrison.”

An irreverent treatment of the Fourth Universal that declared Ukrainian independence. It is shown as made on the run because the Rada issued it just before fleeing approaching Bolshevik troops.

Source: *Budiak* no 3 (January 1918)

В Центрі: „Хай живе єдина неділіма Большевикоросія!“
 По периферії: „Гей, часу не гаймо, кайдани зриваймо... Рятуймо оселі свої!“

Illus. 73 Cartoon

A comment on the Bolshevik Declaration of the Right of Nations to Self-Determination.
 Centre [Russian with vodka bottle and knife]: “Long live the single undivided Bolshevikorussia.”

Periphery [in traditional dress]: “Hey, let's not waste time, throw off our chains ... Save our homesteads.”

Source: *Budiak* no.3 (January 1918)

Illus. 74 Cartoon

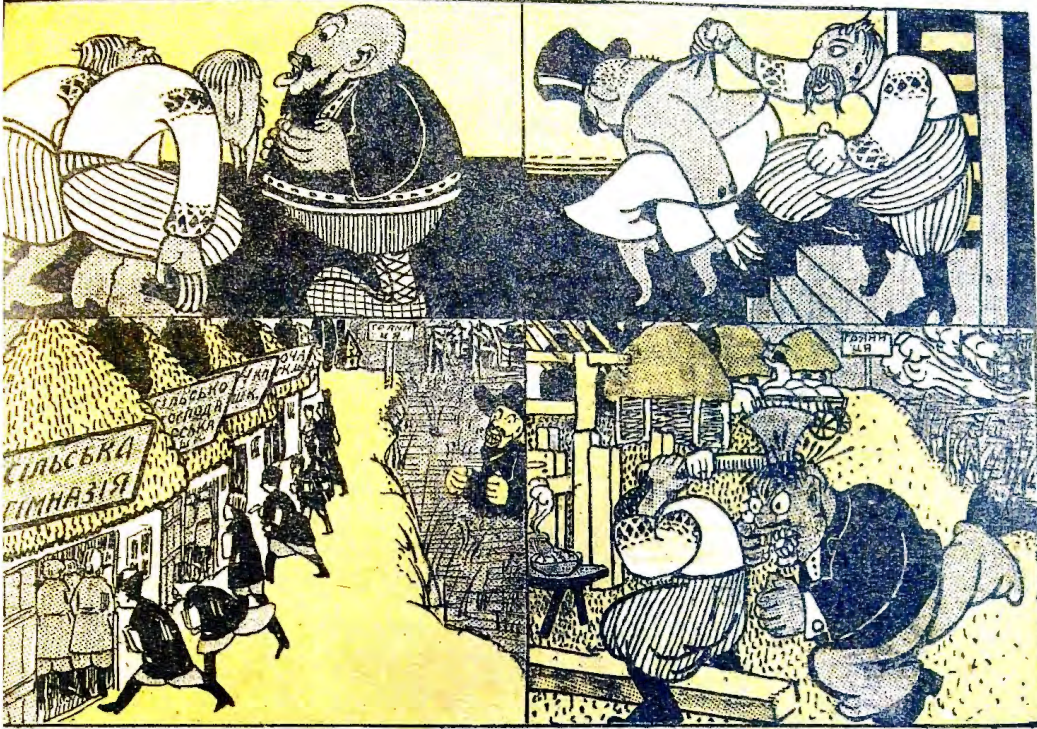
Lenin depicted as writing a decree to set up a guillotine

Heroes of the dark night. Lenin. "How am I worse than Marat?"

Source: *Budiak* no 3 (January, 1918)

З історії большевизму.

Рис. В. Суд.

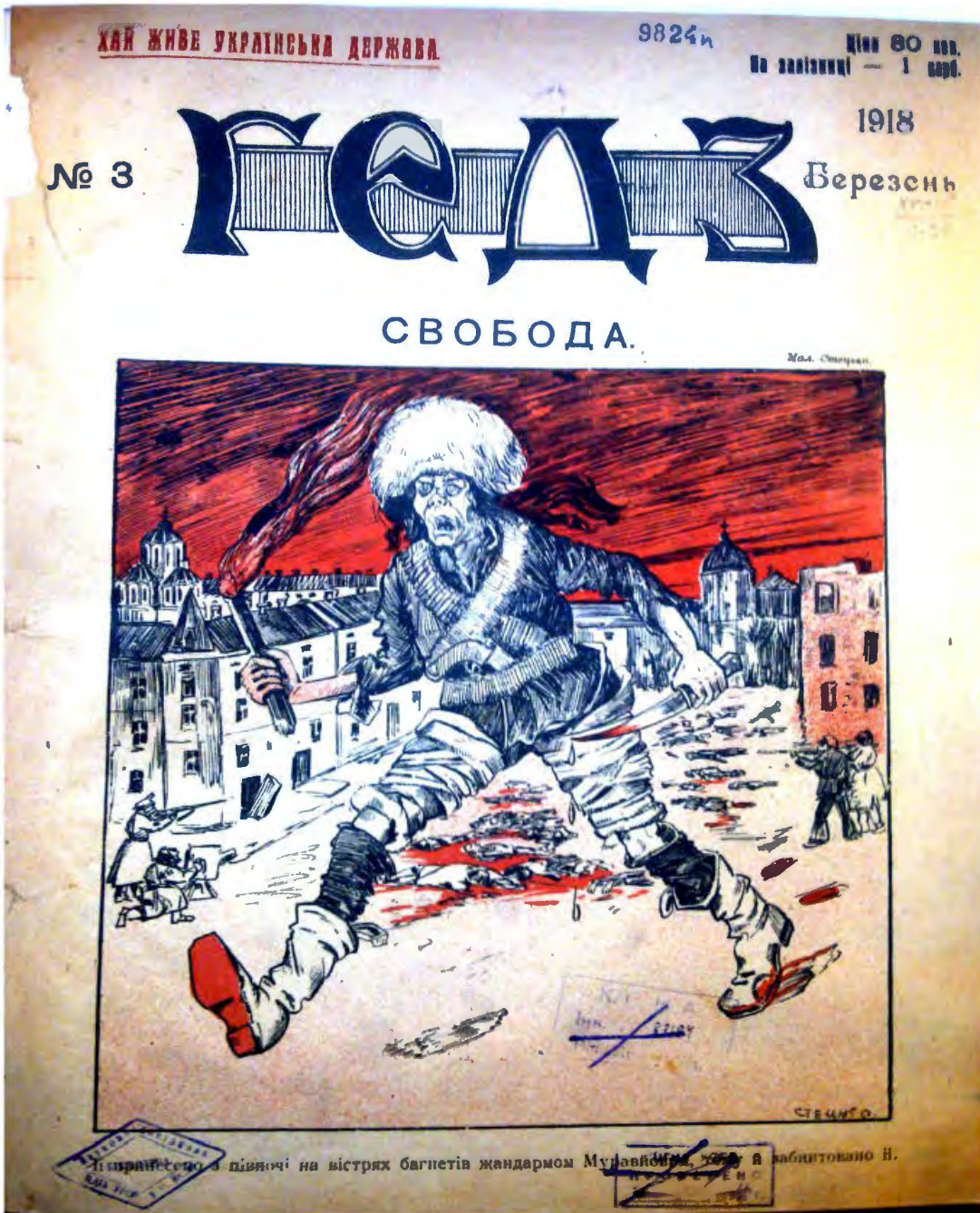
1. Геть панів і полупанків!—Теорія.
2. Практика.
3. З острахом поглядав відсталий москвин з свого болота на культурний поступ південного сусіди..
4. Злий та голодний кинувся він одіпхнути сусіду від праці, але сокира працівника влучила його по закондатній частині тіла.

Illus. 75 Cartoon

From the History of Bolshevism.

A comment on how the Ukrainian revolution succeeded while the Russian failed. The backward Muscovite in his mudhole coveted the “civilized” progress of his southern, industrious Ukrainian, neighbor. He tried to take his goods and got a good knock on the head for his efforts.

Source: *Budiak* no. 3 (January 1918)

Illus.76 Cartoon

“Liberty. She was brought from the north on the points of Muraviev bayonets which is why she was wrapped-up.”

A comment on the entry of Bolshevik troops into Kyiv.

Source: *Gedz* no 3 (March, 1918)

Illus. 77 Cartoon

“Comrade Kolupanov, we are bourgeois but we can thank you for exemplary order.”

Banner reads “Death to Culture.”

Kyivans, stereotypical Russians and Jews only, greet the Bolsheviks entering Kyiv.

Source: *Gedz* no 3 (March 1918)

„ОБРАЗЦОВЫЙ ПОРЯДОК“.

Илл. Г. Бурман.

„Товарищи“ заводят порядок

— Куда ж этого в „порядок“.

Illus. 78 Cartoon

“Exemplary Order.”

“The ‘comrades’ establish order.” – and put this one into ‘order’ as well.”

Source: *Gedz* no. 3 (March 1918)

ПРО „СТАРІ“ ЧАСИ НА УКРАЇНІ.

ІЛЮСТРОВАНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ НЕ ГРУШЕВСЬКОГО І НЕ АРКАСА.

ПОГЛИБЛЕННЯ РЕВОЛЮЦІЇ.

ТЕЖ „СОВЕТЬСЬКА ВЛАДА“.

СВОБОДА СОВІСТІ.

Illus. 79 Cartoon

About Ukraine's Old Times. An illustrated history of Ukraine not according to Hrushevsky or Arkas

The deepening revolution. This also is "soviet power. Freedom of conscience."

Source: *Gedz* no. 3 (March 1918)

Illus. 80 Cartoon

“After Neutrality.”

A comment on the fate of Ukrainian soldiers who declared themselves neutral in face of the Bolshevik Russian invasion.

Gedz no 3 (March 1918)

Illus. 81 Cartoon

The cartoon shows a typical anti-Ukrainian “south Russian” who welcomed the Bolsheviks as “true Russian people.” After experiencing Bolshevik rule he prays for the Ukrainians, whom he refers to with the derogatory term “mazepists,” to return.
Source: *Gedz* no 3 (March 1918)

ДО РУСИФІКАЦІІ ШТАБУ.

Мал. Стецько.

-- Вам чево--с?
-- Посаду хотіла дістати...
-- Простите... говорите, пожадуйте, на общепонятномъ языкѣ...
-- Але... се--ж штаб Української Респ...
-- Ну--да... но это так только называется, а на самомъ дѣлѣ...
все еще можетъ быть.

Illus. 82 Cartoon

“The Russification of Headquarters.”

After the Rada returned to Kyiv under German protection a woman who asks, in Ukrainian, for a job at the Ukrainian general staff is told to use Russian. She points out this is the Ukrainian staff and is told yes, that is what it is called, but anything might happen.

Source: *Gedz* no 3 (March 1918)

З ЖИТОМИРА ДО КИІВА.

М.І. Стецько.

Illus. 83 Cartoon

“From Zhytomyr to Kyiv.”

“[in russified Ukrainian] Good day to you. We knew, sir, that you would return and that is why we did not shun you when the Bolsheviks were here. Well, we made a little on you, so what....”

A comment on speculators. At the time Ukrainian currency was strong. Here a group of shady characters welcome the newly arrived government in the form of a Ukrainian bank-note saying they had kept faith in it under the Bolsheviks and made a small profit to boot.

Source *Gedz* no. 3, March 1918.

Illus. 84 Cartoon

“The Bolshevick entry into Kyiv.”

The picture reminds readers that Kyiv’s mayor had welcomed the Bolsheviks.

Source: *Gedz* no 4 (April, 1918)

Illus.85 Cartoon

A comment on Ukraine's alliance with the central powers using a Ukrainian folk-tale. Germany, Turkey, and Austria are represented by a swan lobster and pike tied to a bundle labelled Ukraine. Because each animal moves in a different direction, according to its nature, the bundle stays put.

Gedz no. 4 (July 1918)

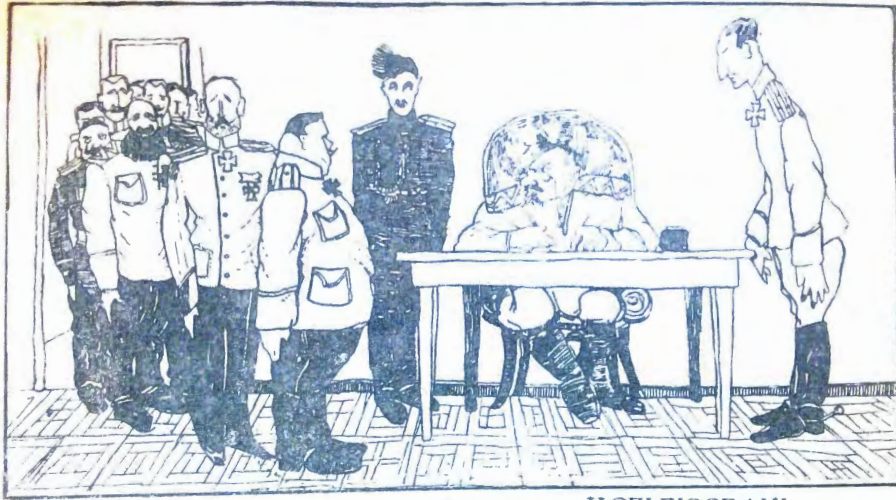
Illus. 86 Cartoon

“Speculation.”

Although goods were available, they were not readily available to the average person.

The thin man is holding a ration card.

Gedz no 5 (July 1918)

МОВІЛІЗОВАНІ.

Illus. 87 Cartoon

“From Muscovy to Ukraine for feeding.”

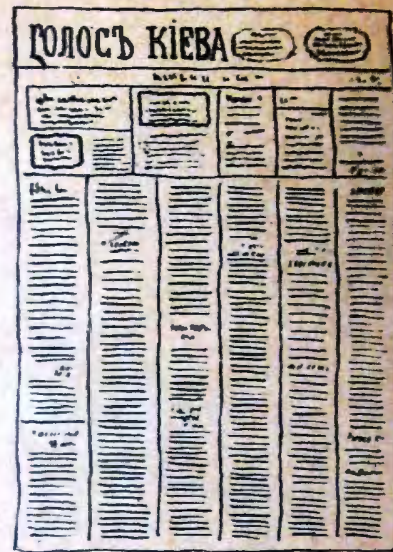
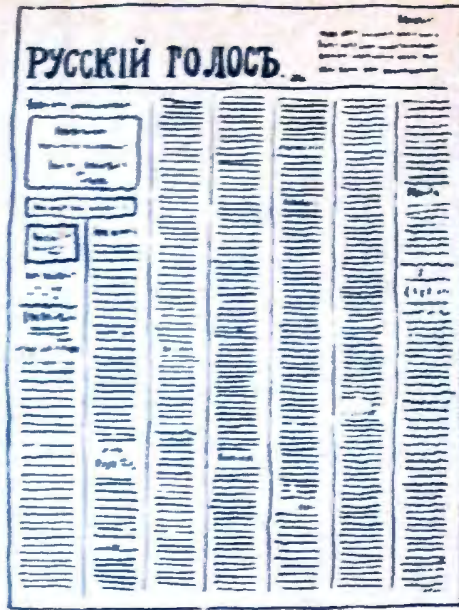
In Muscovy, provincial governors were not paid and were expected to live from part of what they collected in money and kind for the tsar. This Russian version of tax-farming was called “feeding.” Under the Hetman, the government had lax passport laws and almost anyone in Bolshevik Russia who claimed they were born in Ukrainian provinces could get one. The government also freely gave Russians positions in government on the grounds they were qualified. The picture shows the newly arrived tsarist personnel queuing for desk jobs.

Gedz no 5 (July 1918)

СУЧАСНА ЦЕНЗУРА.

Мал. А. В. ф-0.

Illus.88 Cartoon

“Censorship Today.”

A comment on the Hetman’s censorship laws that only censored Ukrainian papers.

Source: *Gedz* no 5 (July 1918)

Illus. 89 Cartoon

A Bolshevik Russia beckoning to “socialize” a decidedly contented unwilling Ukraine.

Source: *Repiakhy* no. 1 (January 1918).

Illus. 90 Cartoon
Ukraine, after defeating Bolshevik forces in alliance with Germany, here depicted as putting the Russian commander Nikolai Krilenko in his place.
Source: Repiakhy no. 1 (1918)

Illus. 91 Cartoon

A comment on the Bolshevik claim that Kyivans were buying-out Bolshevik newspapers.

Source: *Repiakhy* no. 2 (1918)

Illus. 92 Cartoon
"The victors celebrate."
A depiction of a meeting of a Soviet.
Source: *Repiakhy* no..2 (1918)

Illus. 93 Cartoon

“Bourgeois capitalists nationalized”

A comment on the Bolshevik occupation of Kyiv in 1918.

Source: *Repiakhy* no. 2 (1918)

ІЗ ДНІВ ДЕНІКІНА НА УКРАЇНІ.

Що несе Денікинське військо селянам.

Illus. 94 Cartoon

“Denikin Days in Ukraine. What Denikin’s army brings peasants.”

Source: Illustrated addition to newspaper *Shliakh* no 1 (January 1919)

LIST OF PAMPHLETS (Chronological order by issuing group)

Central Rada and UNR

Anon, *Iak i dlia choho treba orhanizuvatysia* (Poltava, 1917)

Anon, *Iakoho ladu nam treba* (Kyiv, 1917)

Baier M, *Zemelna reforma i osnovy zemelnoi polityky na Ukraini* (Kyiv, 1917).

-----, *Sotsiializatsiia chy zemelna vlasnist?* (Kyiv, 1918)

A. Boian, *Interesy robotnytstva ta natsionalne pytannia* (Kyiv, nd. 1917?)

V. Boiko, *Zemstvo i narodni upravu* (Kyiv, 1917)

M. Cherkavsky, *Do intellihentsii na Ukraini* (Zhytomir, 1917)

Hryhoriev nash [pseud. Nikifor Hryhoriiv], *Iakoi respubliky treba bidnym liudam?* (Kyiv, 1917)

V. Hryshchynsky, *Proletariat panuiuchykh ta pryhnychennykh natsii* (Katerynoslav, 1917)

M. Iakymenko, *Zemelna sprava na Ukraini* (np, 1917)

A. Khomyk, *Vserosiiski Ustanovchi zbory chy Vsesvitnyi Mizhnarodnyi Konhres?* (Fastiv, 1917)

Kh. Kolomeichenko, *Ekonomika i Ukraina* (np 1917)

S. Kulyk, "Iak Rossiia vyzyzkuie Ukrainu," *Pamiatkova knyzhka Soiuz Vyzvolennia Ukrainy i kalendar na 1917 rik* (Vienna, 1917)

I. Maievsky, *Chervonyi imperiialism. Po shliakhu kontr-revoliutsii* (Kyiv, 1917),
reprinted in *Khronika 2000*, nos. 27–8 (1999): 286–96

P. Maltsiv, *Ukraina v derzhavnomu biudzheti Rossii* (Lubni, 1917),

H. Nash, *Iakoi respubliky treba bidnym liudam?* (Kyiv, 1917)

A. Pilkevich, *Kto takie Ukrainsty i chego oni dobyvaiutsia* (Kyiv, 1917)

O. Pilch [Pylkevych], *Choho nas Ukrainstiv Katsapy prozvaly burzhuiamy* (np nd -- 1919?)

P. Syrotenko, *De povynna vyrishytysia zemelna sprava* (Poltava, 1917)

A. Ternychenko, *Kryvdy Ukrainskoho Khliboroba* (Lubni, 1917)

M. Zahirnia, *Pro derzhavnyi lad u vsiakykh narodiv*, (Kyiv, 1917)

B. Zaklynsky, *Katekhizm Ukrainstia*, 7th ed. (Lviv-Kyiv, 1918)

Anon, *Natsionale vidrozhennia i kooperatsiia (zbirnyk stattei)* (Kyiv, 1918)

Anon, *Cherez shcho Ukraina musila oddilytsia vid Rosii* (Kyiv, 1919)

Anon, *Choho my povynni borotys iz bolshovykamy-komunistamy* (np. 1919)

Anon, *Do robotnykiv i selian* (Kamianets-Podilsk, 1919)

Anon, *Federatsiia chy samostiinist?* (Vinnytsia, 1919)

Anon, *Shanuite narodniu intelihentsiiu* (Katerynoslav, 1919)

Anon, *Shcho tse za liude v avstriiskii formi idyt do nas?* (np. 1919)

Anon, *Shcho robyt pravyteltsvo Ukrainskoi respubliky dlia naroda?* (Vinnytsia, 1919)

Anon, *Pora vzhe buty nam svidomymy i korysnymy hromadianamy Ukrainskoi Narodnoi Respubliky* (np. 1919)

Anon, *Bezsovisnyi obman* (Kamianets-Podilsk, 1919)

Anon, *Ukraina v mizhnarodnii politytsi* (Kamianets, 1919)

Anon, *Svoia sorochka* (np, 1919)

Anon, *Pravdyve slovo pro bolshovykiv-komunistiv* (Kamianets-Podilsk, 1919)

Anon, *Cherez shcho chornosotentsi starorezhimnyky a vsiaki ynshi tsarsko-hetmanski prysluzhnyky tak nenavydiat i obbrikhuit Halychan* (Kamianets-Podilsk, 1919)

Anon, *Iak vony duriat* (Kyiv, 1919)

Anon, *Shaniute narodniu intelihentsiiu* (Katerynoslav, 1919)

Anon, *Do Halytskykh zhovnriv* (np, 1919)

Anon, “*Shcho to za Ukraina?*” (Kamianets-Podilsk, 1919)

Anon, *Lytsari* (np. 1919?)

Anon, *Do zbroii. Het Chervonykh imperialistiv* (np. 1919)

I. Iurkivsky, *Chomy my musimo borotys za samostiinu Ukrainsku Narodniu Respubliku* (Kamianets-Podilsk, 1919)

Io. Ivanovych, *Pro Derzhavu. Shcho take derzhava i derzhane vlada, chy vony liudam potribni, ta iak povynni buty vlashtovani shchob trudovomu narodovi bulo dobre zhyty*, (Vinnytsia, 1919)

Nash H., *Vchimosia panuvaty* (Kyiv, 1919)

O. N[azaruk], *Za shcho my boremsia* (Kamianets, 1919)

S. Palyi-Fastivsky, *Pro te shcho bulo i bude, abo zhyv sobi sashka syva-semeriashka* (np, 1919)

V. Poliashchuk, *De-shcho pro orhanizatsiiu vlady* (Kamianets-Podilsk, 1919)

On Jews:

Anon, *Ievrei ta Ukrainska Respublika* (Kamianets, 1919)

Hr. Hetmanets, *Do Strashnykh dniv u kyivi* (Kyiv-Lviv, 1919)

M. Hlushkivsky, *Sterezhitsia provokatsii* (Kamianets, 1919)

B Martos, *Do Ievreiskoho hromadianstva i robitnytstva na Ukraini* (Kamianets, 1919)

S. Zolotarenko, *Chomy sered Zhydivskykh robitnykiv ie bahato bolshevykiv?* (Kamianets, 1919)

Ukrainian Left-SRs and SDs

A.P., *Ukrainska partiia Sotsialistiv-Revoliutsioneriv i tymchasove Robitnyche-Selianskyi uriad Ukrainy* (Poltava, 1919)

V. Blakytyni , *Iak prodavaly Ukrainu* (Kyiv, 1919)

V. Blakytyn ed., *Vynnychenko proty Petliury* (np 1920)

Anon, *Do rozrishennia natsionalnoho pytannia* (Kyiv, 1920)

Anon, *Khto taki Kommunisty-Borotbysty* (Lubny, 1919; Kyiv 1920)

Iu, Chaikivsky, *Iak Halychan vtiahnuly v kontr-revoliutsiiu* (Kharkiv, 1920)

A. Rychytsky, M. Tkachenko, *Proekt programy Ukrainskoi Kommunistychnoi Partii* (np. 1919)

A. Rychytsky ed., *Nash Spir* (np., 1921)

Bolsheviks

Anon, *Gotuities rabochie i krestiany Ukrainy* (np. 1918)

Anon, 'O Katsapakh'. *Kak pomeshchiki i kulaki durachat krestian* (3rd ed. Kyiv, 1919)

Anon, *Pravda o bolshevikakh* (Kyiv, 1919)

[N. Podvoiskii], *Oborona sotsialisticheskogo otechestva* (Kyiv, 1919)
idem, *Na Ukraine* (Kyiv 1919)

D. Stonov (Vlodavskii), *Slovo Ukrainskim krestianam* (Kremenchuh, 1919)

V. Zatonsky, *Otkrytoe pismo Tsentralnomu komitetu Ukrainskoi Kommunistycheskoi partii borotbistov* (np. 1919)

Anon, *Tezisy dlia sobesedovaniia politrukov s krasnoarmeitsamy o znachenii Oktiabrskoi Revoliutsii* (np. 1920)

Anon, *Borba s bandytyzmom i kulatskoi vosstaniem na Ukraine* (np. 1920)

Anon, *SLAVA PETLIURI (Na koho robyt Petliura)* (np., nd. –1920?)

Did Sokyryka, Nashe lykho, (abo shcho nam zavazhaie vstanovyty poriadok) (Kharkiv, 1920)

N. I. Faleev, *Za chto prolivala krov Ukraina?* (Kharkiv, 1920)

Panas Liukko, *Chy potribni nezamozhnomu selianynu ioho komitety* (Kyiv, 1920)

M. Kr., *Pravda pro Petliurivski brekhni* (np., nd. – 1920?)

M. Pavlovich, *UKRAINA Kak obiekt mezhdunarodnoi kontr-revoliutsii* (Moscow, 1920)

G. Rakitov, *Pisma o Makhnovtsakh* (Katerynoslav, 1920)

Kh. Rakovskii et al, *Doloi Makhnovshchinu* (Kharkiv, 1920)

- M. Ravich-Cherkasskii, *Makhno i Makhnovshchina* (Katerynoslav, 1920)
- M. Riesner, *Chto takoe sovetskaia vlast* (Pyriatyn, nd.)
- Ia. Selo, *Bandyty- 'Sotzialisty'- Makhnovtsi* (np. nd.)
- S. Vasylchenko, *Chervona Volia vilnoi Ukrainy* (Kyiv 1920)
- S. Vasilchenko, *Kommunisticheskaia Partiiia (bolsh.) na Ukraine. (Voprosy nashei raboty i taktiki* (Kyiv, nd. – 1920?)
- M. Vladimirov, *Ukrainskie Krestiane i prodovolstvennyi vopros* (Katerynoslav, 1920)
- Idem ed., *Spravochnik prodovostvennogo agenta Ukr. Sots. Sov. Respubliki. Vypusk 1 i 2* (Kharkiv, 1920)
- G. Zinoviev, *Kto nash glavnyi vrag na Ukraine?* (Kharkiv, 1920)
- Anon, V., *Zashchitu Sovetskoii Ukrainy. Sbornik Diplomaticheskikh dokumentov i istoricheskikh materialov* (Kharkiv, 1921)
- Anon, *Borba s Banditizmom (Tezisy-konspekt dlia lektorov)*, (Kharkiv, 1921)
- Iu, Mordalevych, *Do Povstantsiv, Mii shliakh* (np. 1921)
- G. Rakitov, *Pisma o Makhnovtsakh* (Katerynoslav, nd. – 1921?)
- On Jews:
- Anon, *Dlia choho i iak kulaky tskuiut proty ievreiiv* (Odesa, 1920)
- P. Eletskaia, *O Ievreiiakh* (Chernihiv, 1919)